

DYAL SINGH PUBLIC LIBRARY

ROUSE AVENUE, NEW DELHI-1

Class No. 294.382

Book No F 27 J

Accession No. 6811

V. 4.

DYAL SINGH PUBLIC LIBRARY

ROUSE AVENUE, NEW DELHI-1.

Cl. No. 894.382

F27J v.4.

Ac. No. 6811

Date of release for loan

This book should be returned on or before the date last stamped below.
An overdue charge of 0.6 P. will be charged for each day the book
is kept overtime.

[illegible]

JĀTAKATTHAVANNANĀ

BY

V. FAUSBØLL.

THE
JĀTAKA
TOGETHER WITH ITS COMMENTARY
BEING
TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS
OF
GOTAMA BUDDHA.

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PĀLI

BY

V. FAUSBØLL

VOL IV

Published for the Pali Text Society
by
LUZAC AND COMPANY, LTD.
46 GREAT RUSSELL STREET, LONDON, W.C.1
1963

First published, (by Trübner & Co.) 1887

Reprinted (Pali Text Society) - - 1963

All rights reserved

TO
COLONEL D U N C A N
LATE BRITISH RESIDENT AT MANDALAY
AND
THE REV. S U B H Ū T I
BUDDHIST PRIEST IN CEYLON

WITHOUT WHOSE MATERIAL ASSISTANCE IN PROVIDING ME WITH
MANUSCRIPT I SHOULD NOT HAVE BEEN ABLE TO EDIT THE JĀTAKA

THIS VOLUME IS MOST RESPECTFULLY INSCRIBED.

PRELIMINARY REMARKS 5.

My MSS. for this volume have been the same as for the former: C^k C^l B^d and occasionally B^l, and further B^f from p. 1 to p. 242.

I have, it is true, in 1885 from Prince Devawongse, Minister of Foreign Affairs to the King of Siam, received a Pāli-Siamese MS. containing part of the Jātaka, but that does not go farther than to the Macchajātaka, vol. II p. 178 of the printed text.

This Siamese MS. begins, differently from C, in the following way ¹:

NAMO etc.

Vanditvā sirasā seṭṭham
Buddham appaṭipuggalam
ñeyyasāgaram uttiṇṇam
tiṇṇam saṃsārasāgaram |
Tatheva paramaṃ santaṃ
gambhiram duddhāsaṃ aṇuṃ
bhavābhavakaram suddham
Dhammaṃ saddhammapūjitaṃ |
Tatheva paṇaḥḥaṃ Saṃghaṃ
asaṃga saṃghaṃ uttamaṃ
uttama dakkhiṇeyyānaṃ
santindriyaṃ anāsavaṃ |
Takanatassa etassa paṇāmena visesato
ratanattaye visese navisesādare name |

Dhirātidhiraḍhirehi āgamaññūhi viññūhi apāḍānatthakathaṃ bhante
kātabban ti visesato punappanāḍareneva yācito haṃ yasassati tasmā-
haṃ sāpadānassa sesato dīpissa Piṭakattaye yathā Pālinayeneva
atthasaṃvaṇṇanaṃ bhu subhaṃ

---

¹ Being unable to correct the text in all instances, I prefer giving it as it stands in the Codex.

Kena kattha kadā c' etaṃ
 bhāsitaṃ dhammam uttamaṃ
 kimattha bhāsitaṃ c' etaṃ
 etaṃ vatvā vidhiṃ tato
 Nidānakosasallatthaṃ ca
 sukhattahaṇadhāraṇā
 tasmā tantaṃ vidhiṃ patvā
 pubbāparavisesataṃ
 Purāṇasihaḷabhāsāya
 Porāṇaṭṭhakathāyaṃ ca
 ṭhapitaṃ taṃ na sādheti
 sādhuṇaṃ taccitticitaṃ
 Tasmā tam upanissāya
 Porāṇaṭṭhakathānayaṃ
 vivajjetvā viruddhatthe
 visesatthappakāsayaṃ
 visesavaṇṇanaṃ seṭṭhaṃ
 karissāṃ' atthavaṇṇanaṃ ti

ca paṭiññātata¹ | Sā paṇāyamamadānassatthavaṇṇanā dūrenidānaṃ etc.

But looking at the various readings of different Jātakas of the MS., I find that it agrees with C in as many instances as with B, besides having several readings of its own.

Therefore, if we are to judge from this MS. alone, there really appear to be three different redactions of the canonical Buddhist writings, a Cingalese, a Burmese and a Siamese (C. B. S.), the last of which takes up, it seems, an intermediate position between the two former.

Kopenhagen, April 3, 1867.

---

¹ The previous passage is in the Codex written out in one without any punctuation and without the verses being marked.

ABBREVIATIONS.

1. A. — atīte.
B. or Bo. — Bodhisatto.
Bh. — Bhagavā.
D. — Dasabalo.
G. — Gotamo.
M. — Mahāsatto.
R. — rajjam.
S. — Satthā.
T. — Tathāgato.
V. — viharanto.
  2. A. ā. — atītaṃ āhari.
A. B. — atīte Bārāṇasiyaṃ.
A. k. — ārabba kathesi.
  3. Dh. k. s. — dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ.
E. k. s. — etarahi kathāya sannisinnā.
S. J. v. — Satthā Jetavane viharanto.
  4. S. p. j. s. — saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi.
  5. A. B. Br. r. k. — Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam
kārente.
  6. S. i. d. ā. j. s. — Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakam
samodhānesi.
  7. I. d. ā. s. p. j. s. — imaṃ desanaṃ āharitvā saccāni pakā-
setvā jātakam samodhānesi.
-

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page 4 l 35 read C^k B^f.
 — 5 l. 36 read ¹¹ C^{ks} and ¹⁴ C^{ks}
 — 15 l. 29 add: 4. Cfr. Morris, B & C. p. 74.
 — 22 l 28 add: 5. Cfr. Morris, B & C p. 86.
 — 27 l 32 add: 6. Cfr. Morris, B & C. p. 99.
 — 43 l 16 read yañce
 — 47 l 24 dele ,
 — 54 l 22 read aññatra.
 — 62 l 26 read r k Bodhisatto
 — 71 l 18 add: (Cfr III $\frac{313}{1011}$).
 — 71 l 24 add: (Cfr Milindap p. 402).
 — 71 l 31 read ruddho
 — 100 l 32 add: 3 Cfr Morris, B & C p 89.
 — 101 l 23 read (III $\frac{29}{4}$).
 — 107 l 16 read tñyam eva
 — 109 l. 1 read jinnataraññu
 — 119 l 30 add: 6. Cfr. Morris B. & C. p. 92
 — 236 l 32 add. 7 Cfr Morris, B & C p 73.
 — 286 l 22 read ramaniyā
 — 320 l 14 all three MSS. posemi for pesemi?
 — 320 l 33 read Pischel for Morris
 — 371 l. 20 add: (Cfr $\frac{362}{25}$).
 — 375 l 25 add: 1 Cfr Morris, B. & C p. 88
 — 398 l 6 add: (Cfr. Samyutta-Nikaya ed. by L. Feer p 2).
 — 413 l 3 read jīvitapariccagam
 — 494 l 31 add after ¹⁰: so B^d for -pariyayam.

Vol III Preliminary Remarks after Rangoon add: (B^f).

- 24 l 1 add. (Cfr Milinda p 172).
 — 32 l 26 add: (Cfr. Milinda p. 220).
 — 98 l 25 read Poṭṭhapādā
 — 109 l 11 add: (Cfr supra p 24 l. 22).
 — 120 l. 23 add: (Cfr II $\frac{355}{8}$).

Vol. III. 157 l. 8 read osificam.

- 155 l. 6 read pādēna.
- 196 l. 10 add (Cfr. Suttanipāta v. 253 etc.)
- 223 l. 15 read appapañño.
- 254 l. 23 read āharitvā
- 264 l. 22 read sirīsayanān.
- 281 l. 5 read gaṇhītukāmā.
- 305 l. 16 add: (Cfr. Saṃyutta p. 204—205).
- 331 l. 6 add: (Cfr. II $\frac{51}{25}$ $\frac{52}{6}$).
- 347 l. 32 read Bf -sambha-.
- 371 l. 25 read ruyha.
- 411 l. 6 read sīlasamvuto.
- 450 l. 21 read mamēdaṃ (cfr. p. 446 l. 12) or mamā-y-idaṃ.
- 471 l. 20 add: (Cfr. Saṃyutta p. 31).
- 472 l. 10 etc. add: (Cfr. Saṃyutta p. 20—22).

X. DASANIPĀTA.

1. Catudvārajātaka.

Catudvāramidaṃ nagaraṃ ti. Idaṃ S. J. v. ekaṃ dubbacama¹ ā. k. Paccuppannavatthum Navanipātassa paṭhamajātaka vitthāritam eva. idha pana S. taṃ bhikkhum „saccaṃ kira tvaṃ dubbaco“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „pubbe pi tvaṃ bhikkhu dubbacatāya paṇḍitānaṃ vacanaṃ akatvā khuracakkaṃ āsādesīti“² vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Kassapa dasabalassa kāle Bārāṇasiyaṃ asīti-koṭṭivibhavassa seṭṭhino³ putto Mittavindako nāma ahoṣi. 10
Tassa mātāpitāro sotāpannā ahesum, so pana dussīlo assaddho. Atha naṃ aparabhāge pitari kālakate⁴ mātā kuṭumbaṃ vicārentī āha: „tāta tayā dullabhamanussattam⁵ laddhaṃ, dānaṃ dehi, sīlaṃ rakkha⁶, uposathakammaṃ kara“, dhammaṃ suṇāhīti“. „Amma na mayhaṃ dānādihi attho, mā maṃ kiñci 15
avaca, ahaṃ yathākammaṃ gamissāmi“ evaṃ vadantam⁷ pi naṃ ekadivasaṃ puṇṇamuposathadivase mātā āha: „tāta, ajja abhilakkhito mahāuposathadivaso, ajja uposathaṃ samādiyitvā vihāraṃ gantvā sabbarattim dhammaṃ sutvā ehi, ahaṃ te sahaṃsaṃ dassāmi“. So „sādhū“ ti dhanalobhena uposathaṃ 20
samādiyitvā bhuttaṭpātārāso vihāraṃ gantvā divasaṃ vītināmetvā rattim yathā ekaṃ pi dhammapadaṃ kaṇṇaṃ na paharati tathā

¹ B⁴ dubbacabhikkhum. ² B⁴ adds bhikkhu. ³ Cks -do-, B⁴ āharesīti, B⁴ bhārasīti. ⁴ B⁴ adds eko. ⁵ B⁴ kālaṅka-. ⁶ B⁴ -bhamma-. ⁷ B⁴ -khāhi
⁸ B⁴ karohī. ⁹ B⁴ caran-.

ekasmiṃ padese nipajjitvā niddaṃ okkamitvā punadivase pāto
 va mukhaṃ dhovitvā gehaṃ gantvā nisīdi. Mātā paṇ'assa
 „ajja me putto dhammaṃ sutvā pāto va dhammakathikatheraṃ'
 ādāya āgamissatīti“ yāguṃ² khādaniyaṃ bhojaniyaṃ paṭiyāde-
 5 tvā āsanaṃ paṇṇāpetvā³ tassāgamaṇaṃ⁴ patimānenti⁵ taṃ eka-
 kaṃ āgataṃ disvā „tāta dhammakathiko kena nānīto“⁶ ti vatvā
 „na mayhaṃ dhammakathiken“⁷ attho⁸ ti vutte⁹ „tena hi yā-
 guṃ⁹ pivā“¹⁰ 'ti āha. So „tumhehi mayhaṃ sahaṣsaṃ paṭi-
 sutam, taṃ tāva me detha, pacchā pivissāmīti“¹¹ āha. „Piva tāta,
 10 pacchā¹⁰ gaṇhissasīti“. „Gahetvā va pivissāmīti“. Ath' assa
 mātā sahaṣsabhaṇḍikaṃ purato ṭhapesi. So yāguṃ⁹ pivitvā
 sahaṣsabhaṇḍikaṃ gahetvā vohāraṃ karonto nacirass' eva
 vīsaṃ¹¹ sata-sahaṣsaṃ uppādesi. Ath' assa etad ahoṣi: „nāvaṃ
 upatṭhapetvā¹² vohāraṃ karissāmīti“. So nāvaṃ upatṭhapetvā¹²
 15 „amma ahaṃ nāvāya vohāraṃ karissāmīti“ āha. Atha naṃ
 mātā „tvam tāta ekaputtako, imasmiṃ ghare dhanam pi ba-
 huṃ¹³, samuddo anekādīnava, mā gamīti“¹⁴ vāresi. So „ahaṃ
 gamissāma' eva, na sakkā maṃ vāretuṃ“¹⁵ ti vatvā „ahaṃ¹⁴ tāta
 vāressāmīti“¹⁶ mātaraṃ hatthe gahito¹⁵ hatthaṃ vissajjāpetvā
 20 mātaraṃ paharitvā pātetvā antaraṃ katvā gantvā¹⁶ nāvāya sam-
 uddaṃ pakkhandi. Nāvā sattame divase Mittavindakaṃ nissāya
 samuddapiṭṭhe niccalā atṭhāsi. Kālakaṇṇisalākā vāriyamānā¹⁷
 Mittavindakass' eva hatthe tikkhattuṃ pati. Ath' assa uḷum-
 paṃ¹⁸ datvā „imaṃ ekaṃ nissāya bahū¹⁹ mā vinassantu“²⁰ 'ti
 25 taṃ samudde²⁰ khipimsu, tāvad eva nāvā javena samuddaṃ²¹
 pakkhandi. So pi uḷumpe²² nipajjitvā ekaṃ dīpaṃ²³ pāpuṇi.
 Tattha phalīkavimāne²⁴ catasso petiyo addasa. Tā sattāhaṃ

¹ B^d -katheram. ² C^k -gu. ³ B^d paṇṇa-. ⁴ B^d tassa āg-. ⁵ B^d paṭimāntena

⁶ C^k tena āni-. B^d kena nānīto. C^b Ba kena ā-. ⁷ B^d -na. ⁸ C^k -o. ⁹ B^d -guṃ. ¹⁰ B^d adds te dassāmīti. ¹¹ B^d vīsa-sahaṣṣāḍhikaṃ, B^e vīsa-sahaṣṣāḍhika.

¹² B^d upaṭṭha-, C^k utṭhā-. ¹³ B^d -hu, C^s -huṃ corr. to hu. ¹⁴ B^d abhantaṃ.

¹⁵ B^d adūs pl. ¹⁶ B^d omits ga-. ¹⁷ all three MSS. -salākāṃ, C^s vāpiya-, B^d cāriya-māno, B^e kariyamāno. ¹⁸ C^s ulu- corr. to uḷu-, B^d ulu-. ¹⁹ C^k -u. ²⁰ B^d -dda-piṭṭhe. ²¹ B^d mahāsa-. ²² B^d ulu-. ²³ B^d dīpakaṃ, C^s ekadīpakaṃ. ²⁴ C^s B^d -li-.

dukkhaṃ anubhavanti sattāhaṃ sukhāṃ. So tāhi saddhiṃ dibbasampattiṃ anubhavi. Atha naṃ tā¹ dukkhānubhavanat-thāya gacchamānā „sāmi, mayaṃ sattame divase āgamissāma, yāva mayaṃ āgacchāma tāva anukkaṇṭhamāno idh' eva vasā“² 'ti vatvā agamaṃsu. So taṇhāvasiko hutvā tasmīṃ yeva pha-³ lake nipajjitvā puna samuddapiṭṭhena gacchanto aparaṃ pi dīpaṃ⁴ patvā tattha rajatavimāṇe aṭṭha petiyo disvā eten' eva upāyena aparasmīṃ dīpake maṇivimāṇe soḷasa aparasmīṃ⁵ kana-kavimāṇe dvattiṃsa petiyo disvā tāhi saddhiṃ dibbasampattiṃ anubhavitvā tāsam pi dukkhaṃ anubhavitum gatakāle puna⁶ samuddapiṭṭhena gacchanto ekaṃ pākāraparikkhittaṃ catudvā-⁷ raṃ⁸ nagaraṃ⁹ addasa, ussadanirayo¹⁰ kira so bahunnaṃ¹¹ nerayika-sattānaṃ kammakaraṇānubhavanaṭṭhānaṃ¹², Mittavindakassa pana alaṃkatapaṭiyattaṃ nagaraṃ viya hutvā upaṭṭhāsi. So „imaṃ nagaraṃ pavisitvā rājā bhavissāmīti“ cintetvā pavisitvā¹³ khuracakkaṃ ukkhipitvā¹⁴ paccamānaṃ nerayikasattaṃ addasa, ath' assa taṃ¹⁵ tassa sīse khuracakkaṃ padumaṃ¹⁶ hutvā upaṭ-¹⁷ ṭhāsi, ure pañcaṅgikabandhanaṃ¹⁸ uracchadapasādhanaṃ hutvā sarīrato galantaṃ¹⁹ lohitaṃ lohita-candanavilepanaṃ²⁰ hutvā paridevanasaddo madhuragītasaddo²¹ hutvā upaṭṭhāsi. So tassa²² santikaṃ gantvā „bho purisa ciraṃ tayā paḍumaṃ dhāritaṃ, dehi me etan“ ti āha. „Samma, na-y-idaṃ padumaṃ, khura-cakkaṃ²³ etan“ ti. „Tvam mayhaṃ adātukāmatāya evaṃ vada-sīti“. Nerayikasatto cintesi: „mayhaṃ kammaṃ khīṇaṃ bhavissati, imināpi mayā viya mātaraṃ paharitvā āgatenā bha-²⁴ vitabbaṃ, dassāmi 'ssa khuracakkaṃ“ ti. Atha naṃ „ehi bho, gaṇha imaṃ padumaṃ²⁵“ ti vatva khuracakkaṃ tassa sīse khipi. taṃ tassa matthakaṃ²⁶ piṃsamānaṃ²⁷ bhassi. Tasmīṃ khaṇe

¹ Bā adds tattha. ² Bā dipakaṃ. ³ Bā adds dīpake. ⁴ Bā - ra. ⁵ Bā - raṃ. ⁶ Cks - dā-. ⁷ Bā - hūnaṃ. ⁸ Cks - bhāvaṭṭhā-. ⁹ Bā adds sīse. ¹⁰ Ck naṃ, Bā omits taṃ. ¹¹ Bā adds viya. ¹² Bā - kamba-. ¹³ Bā gal-. ¹⁴ Bā omits lohita, and adds viya. ¹⁵ Bā - rasarogi-, and adds viya. ¹⁶ Cks - kam. ¹⁷ Bā imān, omitting pa-. ¹⁸ Cks - kaṃ. ¹⁹ Cks piṃsamānaṃ, Bā khipamaṃ.

Mittavindako tassa khuracakkabhāvaṃ nātvā „tava khuracakkaṃ gaṇha, tava khuracakkaṃ gaṇhā“ 'ti vedanāmatto¹ paridevi. Itaro antaradhāyi. Tadā Bodhisatto² mahantena parivārena ussadacārikam caramāno taṃ ṭhānaṃ pāpuṇi. Mittavindako
 5 taṃ ulloketvā³ „sāmi devarāja, idaṃ maṃ⁴ cakkaṃ saṇhakara-
 nī⁵ viya tilāni piṃsamānaṃ⁶ otarati, kin nu kho mayā pāpaṃ
 katan⁷“ ti pucchanto dve gāthā abhāsi:

1. Catudvāram idaṃ nagaraṃ āyasaṃ daḥhapākāraṃ⁸,
 oruddhapatiruddho⁹ 'smi, kiṃ pāpaṃ pakatam mayā. 1.
- 10 2. Sabbe apihitā¹⁰ dvārā, oruddho 'smi yathā dvijo,
 kimādhikaraṇaṃ yakkha¹¹ cakkābhinihato ahan ti. 2.

Tattha daḥhapākāraṃ ti thirapākāraṃ, daḥhatorāṇaṃ ti pi pāṭho, thira-
 dvāraṇaṃ ti atho, oruddhapatiruddhosmīti anto katvā samantā pākārena
 ruddho, palāyanaṭṭhānaṃ na paṇṇāyati, kiṃ pāpaṃ pakatan ti kin nu kho
 15 mayā pāpakammaṃ katan, apihitā ti thakitā, yathā dvijo¹¹ ti paṇjare
 pakkhitto sakuṇo viya, kimādhikaraṇaṃ ti¹² kiṃ kāraṇaṃ, cakkābhinihato
 ti cakkena abhinihato.

Ath' assa devarājā¹³ kāraṇaṃ kathetuṃ¹⁴ cha gāthā abhāsi:

3. Laddhā satasahassāni atirekāni vīsati
 20 anukampakānaṃ nātīnaṃ vacanaṃ samma nākari. 3.
4. Laṃghi samuddaṃ pakkhandi sāgaraṃ appasiddhikaṃ,
 catūhi¹⁵ aṭṭh' ajjhagamā aṭṭhāhi pi ca¹⁶ soḷasa (= III p. 207.) 4.
5. Soḷasāhi¹⁷ ca battimsa¹⁸, atriccho¹⁹ cakkam āsado,
 icchāhatassa posassa cakkaṃ bhamatī matthake. 5.
- 95 6. Uparivisālaṃ duppūraṃ icchāvisaṭagāminin²⁰
 ye va²¹ taṃ anugijjhanti te honti cakkadhārino. 6.
7. Bahum²² bhaṇḍaṃ apahāya²³ maggaṃ appaṭivekkhiya
 yesaṃ c'etaṃ asaṃkhātāṃ²⁴ te honti cakkadhārino. 7.

¹ Bā -patto, B² -naṃ patto. ² Bā adde rukkhadevatā hutvā. ³ Bā olo-. ⁴ Bā
 imaṃ in the place of idaṃ maṃ. ⁵ C² Bā -nī. ⁶ C² piṃsaṃsa-, Bā sīsamānaṃ.
⁷ Bā paka-. ⁸ C² daḥhatorāṇaṃ. ⁹ Bā -paṭi-. ¹⁰ C² hi pi-. ¹¹ C² Bā dijo.
¹² Bā adde kiṃ adbhikaraṇaṃ. ¹³ Bā omits de-. ¹⁴ Bā adde devaputto. ¹⁵ Bāf
 -tubbhi. ¹⁶ C² ca omittin pi, C² catu omittin pi, Bā aṭṭhāsi vāpi, B² attha pi
 vā ca, B² aṭṭhābhi sā ca. ¹⁷ C² -sāpi, C² -sāri, Bāf -sābhi. ¹⁸ C² -sā. ¹⁹ C²
 -ccha, C² -ccham. ²⁰ C² -nī, C² -nī, Bā visaragāmini. ²¹ C² omits va. ²² Bā
 u. ²³ C² avhāya, B² vahāya, B² ca ohāya, B² bahubhaṇḍa ca ohāya. ²⁴ C² -kha-.

s. Kammañ samekkhe vipulañ ca bhogañ,
icchañ na seveyya anattahasāmbhitā¹,
kareyya vākyam anukampakānañ,
tañ tādisañ nātivatteyya cakkān ti.

8.

Tattha laddhā satasahasāni² atirekāni vīsattīti tvañ uposathañ 5
katvā mātu santikā sahasaṃ gahetvā vohāraṃ karonto satasahasāñ³ ca atire-
kāni vīsati labhivā, nākari⁴ tena dhanena atuṭṭho nāvāya samuddaṃ pavisaṃto
samudde ādinavañ⁵ kathetvā mātaraṃ vāriyamāno pi anukampakānañ nātinañ
samma vacanañ⁶ nākari⁴, sotāpannañ mātaraṃ paharivā antarañ katvā nik-
khanto yevāsīti dīpeti, laṃghitī nāvaṃ ullaṃghanasamatthañ(?), pakkhanditī 10
pakkhanto si, appasiddhikañ⁷ ti mandasiddhiñ⁸ vināsabahulam, catūhi⁹
aṭṭhā¹⁰ 'ti atha nañ nissāya ṭhitāya nāvāya phalakañ datvā samudde khitto
pi¹⁰ tvañ¹¹ mātarañ nissāya ekadivasañ katassa uposathakammaṃ nissan-
dena phalīkavimāne catasso itthiyo labhivā tato rajatavimāne aṭṭha mañvivimāne
soḷasa kanakavimāne dvattimāse adhigato si¹², atriccho¹³ cakkamāsado ti 15
atha tvañ yathā laddhena asantuṭṭho atra uttaritarañ labhissāmīti evaṃ laddhañ
laddhañ atikkamanallobhasamkhātāya¹⁴ atricchāya samannāgatattā atriccho¹⁵
pāpappuggalo tassa uposathakammaṃ khīnattā dvattimāse itthiyo atikkamivā
imañ petanagarañ āgantvā tassa mātupahārādānaakusalaṃ nissandena idañ
cakkāñ sampatto si, atricchañ ti pi pāṭho, atra atra icchamāno ti¹⁶ attho, 20
atrichchā ti pi pāṭho, atricchāya¹⁷ 'ti attho, bhamaṭīti tassa te icchāhatassa
posassa idañ cakkāñ matthakañ nipīṇasamānañ¹⁸ idāni kumbhakārakacakkāñ¹⁹
viya matthake bhamaṭīti attho, ye va²⁰ tañ anugijjhañtīti tañhā nāṃ²¹ eṣā
gacchantī uparūpari visālā hoti samuddo viya ca²¹ duppūrā rūpādisu tassa tassa
icchanalicchāya viṣaṭṭagāminī²², tañ evarūpañ tañhañ ye anugijjhanti giddhā²³ 25
gathitā hutvā punappuna²⁴ alliyanti, te honti cakkadhārino ti te evaṃ
paccantā²⁵ khuracakkāñ dhārentī, bahū²⁶ bhañḍaṃ ti mātāpitunnañ²⁷
santakañ bahū²⁶ dhanāñ ohāya, maggañ ti²⁸ gantabbañ appasiddhikañ
samuddamaggañ apaccavekkhivā, yathā tvañ paṭipanno evaṃ evaṃ aññesaṃ pi
yesaṃ c'etañ asaṃkhātā²⁹ avimāsaṃtaṃ te³⁰ yathā³¹ tvañ tath' eva tañhāva- 30
sika³² hutvā dhanāñ pahāya³³ gamanamaggañ anavekkhivā paṭipanna³⁴ cak-
kadhārino honti, kammaṃ samekkhe ti tasmā paṇḍito puriso attano³⁵
kattabbakammañ³⁶ sadosaṃ nu kho niddosañ ti samekkheyya paccavekkheyya,

¹ B^d atthasāñhi-. ² C^k -na. ³ B^d -sañi. ⁴ B^d -vañca. ⁵ C^s samma- corr. to sarca-, B^d sammā-. ⁶ C^s na-. ⁷ C^k -yan. ⁸ B^d ddhani. ⁹ B^d -tubhi. ¹⁰ B^d si. ¹¹ C^s tañ. ¹² B^d sīti. ¹³ C^k -cchañ. ¹⁴ C^s -nakālābhāsañ-. ¹⁵ C^k -ā. ¹⁶ C^k add pi. ¹⁷ C^k -cchā. ¹⁸ B^d omits nī. ¹⁹ C^d -kāraca-. ²⁰ C^k omit va. ²¹ C^k omits ca. ²² B^d visara-. ²³ B^d giñjā. ²⁴ B^d -nañ. ²⁵ B^d iccbantā. ²⁶ B^d -u. ²⁷ B^d -tūnañ. ²⁸ C^k maggañ gacchantī. ²⁹ B^d -kha-. ³⁰ C^k ye. B^d vo. ³¹ C^k tathā, C^s ta or na. ³² C^k -ko. ³³ B^d ohā-. ³⁴ B^d pati-. ³⁵ B^d -nā. ³⁶ B^d -bbamka-.

vīpulañca bhogan ti attano dhammaladdhañ dhanarāseñ pi avekkheyya, nātivatteyyā 'ti tañ tādisañ puggalañ idaṃ cakkam na ativatteyya¹ nāvattareyya², nātivattetīti pi pāṭho, nāvattaratīti attho.

Taṃ sutvā Mittavindako „iminā devaputṭena mayā kata-
5 kammaṃ tatvato³ nātaṃ, ayaṃ mayhaṃ paccanapamāṇaṃ pi jānissati, pucchāmi⁴ naṃ“ ti cintevā navamaṃ gātham āha:

9. Kīva ciraṃ nu me yakkha cakkam sirasi⁵ ṭhassati,
kati vassasahassāni, tam me akkhāhī pucchito ti. 9.

Ath' assa kathento Mahāsatto dasamaṃ gātham āha:

10. 10. Atisaro accasaro Mittavinda, suṇohi me:

cakkam tesirasi-m-⁶ āviddham, na taṃ jīvaṃ pamokkhasīti. 10.

Tattha atisarīti pi atisaro, atisarissatīti pi atisaro⁶, accasaro ti tass' eva vevacanaṃ, idaṃ vuttaṃ hoti: ambho Mittavindaka⁷ suṇāhi⁸ mama vacanaṃ, tvaṃ hi atidāruṇassa kammassa katattā atisaro, tassa pana na sakkā vassagaṇa-
15 nāya vipāko paññāpetun ti⁹ aparimāṇaṃ atimahaṇtaṃ vipākadukkhāṃ sarissasi¹⁰ paṭipajjissasīti¹¹ pi atisaro, tena te ettakāni vassasahassānīti vattuṃ na sakkomīti, sirasimāviddhaṃ ti yaṃ pana te idaṃ cakkam sirasi¹² āviddham kumbhakāracakkam¹³ iva¹⁴ bhama¹⁵, na taṃ jīvaṃ pamokkhasīti¹⁶ taṃ¹⁷ tvaṃ yāva te kamma vipāko na khīyati tāva jīvamāno na mokkhasi¹⁸, kamma vi-
20 pāke pana khīṇe idaṃ cakkam pahāya yathākammaṃ gamissasīti.

Idaṃ vatvā devaputṭo attano ṭhānaṃ¹⁹ eva gato, itaro pi mahādukkhaṃ paṭipajji.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā Mittavindako²⁰ dubbacabhikkhu ahoṣi, devarājā²¹ aham evā“ 'ti. Catudvārajātakaṃ²².

25

2. Kaṇhajātaka.

Kaṇho vatāyaṃ puriso ti. Idaṃ S. Kapilavatthum nissāya²³ Nigrodhārāme viharanto sitapātukaṃ mām ā. k. Tadākira S.

¹ Cks nāti-. ² Cks nātivatteyya. ³ Bā tatthato, B² tathato? ⁴ Bā pucchis-
sāmi. ⁵ Cks sirasimī. ⁶ Bā tattha atisaro ti atisarīti pi atisaro atisariss-
atīti pi atisaro. ⁷ Bā -da. ⁸ Bā -ṇo-. ⁹ Bā vipākaṃ vattanti. ¹⁰ Cks
pariss-. ¹¹ Ck -pajjasīti, Bā patipaccissasīti. ¹² Bā sirasimī. ¹³ Ck -raṃ
ca-, C² -rām ca- corr. to -raca-. ¹⁴ Cks add ca. ¹⁵ Cks add taṃ. ¹⁶ Cks -si.
¹⁷ Bā omits taṃ. ¹⁸ Bā pamo-. ¹⁹ Bā devaṭṭhā-. ²⁰ Bā adds ayaṃ. ²¹ Bā
adds pana. ²² Bā adds paṭhamam. ²³ Bā upanī-.

āyaṇhasamaye Nigrodhārāme bhikkhusaṃghaparivuto jaṃghāvihāraṃ¹
 anucaṃkamanto aññatarasmiṃ padese sitaṃ pātvākāsi. Ānandathero²
 „ko nu kho hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya, na³
 ahetu Tathāgatā sitaṃ pātukaronti, pucchissāmi tēva“⁴ 'ti añjalim⁵
 paggayha sitakaraṇaṃ pucchi. Ath' assa S. „bhūtapubbaṃ Ānanda⁶
 Kaṇho nāma isi ahosi, so imasmiṃ bhūmippadese⁷ vihāsi jhāyī jhānarato,
 tassa silatejena Sakkabhavanaṃ kampīti“ sitakaraṇaṃ vatvā tassa
 vatthuno apākaṭattā⁸ therena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bārāṇasīyaṃ⁹ astikoṭṭivibhavana aput-
 takena brāhmaṇena sīlaṃ samādiyitvā putte patthite Bodhisatto¹⁰
 tassa brāhmaṇīyā kucchismiṃ nibbatti, kālavaṇṇattā pan'
 assa nāmagahaṇadivase Kaṇhakumāro ti nāmaṃ akaṃsu. So
 soḷasavassakāle maṇipaṭimā¹¹ viya sobhaggappatto¹² hutvā pitarā
 sippuggahaṇatthāya pesito Takkasilāya¹³ sabbasippāni ugga-
 hetvā paccāgañchi¹⁴. Atha naṃ pitā anurūpena dārena sam-¹⁵
 yojesi. So aparabhāge mātāpitunnaṃ¹⁶ sabbaissariyaṃ paṭipajji.
 Ath' ekadivasaṃ ratanakotṭhāgārāni viloketvā varapallaṃka-
 majjhagato suvaṇṇapaṭṭaṃ¹⁷ āharāpetvā „ettakaṃ dhanam
 asukena¹⁸ uppāditaṃ ettakaṃ asukena“¹⁹ 'ti pubbañāṭīhi su-
 vaṇṇapaṭṭe²⁰ likhitāni akkharāni disvā cintesi: „yehi imaṃ²¹
 dhanam uppāditaṃ te na paññāyanti, dhanam eva paññāyati,
 eko pi idaṃ²² gahetvā gato n' atthi, na kho pana sakkā dhanam
 bhaṇḍikaṃ bandhitvā paralokaṃ netum, pañcasādhāraṇabhāvena²³
 hi²⁴ asārassa dhanassa²⁵ dānaṃ sāro, bahurogasādhāraṇabhāvena
 asārassa kāyassa silavantesu abhivādanādikammaṃ sāro, anic-²⁶
 catābhībhūtaṃ asārassa jīvitassa aniccādivasena vipassanāyogo
 sāro, tasmā asārehi bhogehi sārāgahaṇattham dānaṃ dassāmīti“
 so āsanā utṭhāya²⁷ rañño santikaṃ gantvā rājānaṃ āpuc-
 chitvā mahādānaṃ pavattesi. Yāva sattamā divasā dhanam

¹ Bā -gha-. ² Bā -datthe-. ³ Bā tana. ⁴ Bā -līm-. ⁵ Bā -mipa-. ⁶ C* apa-,
 C* apāhaṭattā, B* apaka-. ⁷ Bā adds ekena. ⁸ Bā -pati- ⁹ Bā sobhaggayasag-
 gapatto. ¹⁰ Bā -yaṃ. ¹¹ Bā -gacchi. ¹² Bā -tūnaṃ. ¹³ Bā -pattam. ¹⁴ Bā
 adds nāma. ¹⁵ Bā -patte. ¹⁶ Bā adds dhanam. ¹⁷ Bā pañcannaṃ verānaṃ
 sā-. ¹⁸ Bā omits hi ¹⁹ Bā asāradussadha-. ²⁰ Bā vu-.

aparikkhiyamānam¹ disvā „kiṃ me dhanena, yāva maṃ jarā
 nābhībhavati tāvad eva pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca
 nibbattetvā brahmalokaparāyano bhavissāmīti“ cintetvā gehe
 sabbadvārā² i vivarāpetvā „dinnam ñeva³ harantū“⁴ 'ti asuci viya
 5 jigucchanto vatthukāme pahāya mahājanassa rodantassa paridevan-
 tassa nagarā nikkhamitvā Himavantapadesaṃ pavisitvā isipab-
 bajjaṃ pabbajitvā attano vasanatthāya ramaṇīyaṃ bhūmibhāgaṃ
 olovento imaṃ thānaṃ patvā „idha vasissāmīti“ ekaṃ inda-
 vārunikarukkhaṃ⁵ gocaragāmaṃ katvā adhiṭṭhāya tass' eva
 10 rukkhassa mūle vihāsi, gāmantasenāsanam pahāya ārañña-
 ahosi, paṇṇasālaṃ akatvā rukkhamaṇīko ahosi abbhokāsiko
 nesajjiko, sace⁶ nipajjitukāmo⁷ bhūmiyaṃ yeva nipajjati, dan-
 tamusaliko⁸ hutvā anaggipakkam eva khādati, thusaparikkhit-
 taṃ kiñci na khādati, ekadivase ekavāram eva khādati,
 15 ekāsaniko ahosi. Khamāya⁹ paṭhaviāpatejavāyusamo¹⁰ hutvā ete
 ettake dhutagūṇe samādāya vatti¹¹. Imasmiṃ kira jātake Bodhi-
 satto paramappiccho¹² ahosi. So nacirass' eva abhiññā ca samā-
 pattiyo ca nibbattetvā jhānakīlikā¹³ kīlanto tatth' eva vasati,
 phalāphalattham pi aññattha na gacchati, rukkhassa phalitakāle
 20 phalaṃ khādati, pupphitakāle pupphaṃ khādati¹⁴, sapattakāle¹⁵
 pattāni¹⁶ khādati, nippattakāle¹⁷ papaṭikaṃ¹⁸ khādati¹⁹. Evaṃ
 paramasantuṭṭho hutvā imasmiṃ thāne ciraṃ vasi. So eka-
 divasam pi²⁰ pubbaṇhasamaye tassa rukkhassa pakkāni²¹ gaṇ-
 hanto pana loluppacārena utṭhāya aññasmiṃ padese na gaṇhāti²².
 25 Yathānisinno va hatthaṃ pasāretvā hatthappamāṇe thāne²³ thitāni
 phalāni saṃharati, tesu pi manāpāmanāpaṃ avicinitvā sampatta-
 sampattam eva gaṇhi. Evaṃ paramasantuṭṭhassa tassa sīlatejena
 Sakkassa Paṇḍukambalasilāsanam uṇhākāraṃ dassesi. Taṃ
 kira Sakkassa āyukkhayena vā uṇhaṃ hoti puñṇakkhayena vā

¹ Ck -kkhi-, Bđ -kkha-. ² Bđ yeva. ³ Bđ adds pi. ⁴ Bđ nipajjati. ⁵ Bđ -la-.

⁶ Bđ chamā-. ⁷ Bđ -pamo, Bc -yuparamo ⁸ Bđ vasati. ⁹ Ck -mapariccho.

¹⁰ Bđ -kīlaṃ. ¹¹ Ck omīti khā-. ¹² Bđ omīti sa. ¹³ Bđ -ttarī. ¹⁴ Ck Bđ nīpa-.

¹⁵ Bđ pappati-. ¹⁶ Bđ -saṃ, omīting pi. ¹⁷ Bđ adds phalānigaṇhi. ¹⁸ Bđ gaṇhabhi.

¹⁹ Ck hatthampamāṇe thāne, Bđ hatthappasādaṭṭhāne.

aññasmiṃ vā mahānubhāvasatte¹ taṃ ṭhānaṃ patthente² dhammi-
kānaṃ vā mahiddhiyasamaṇabrāhmaṇānaṃ³ sīlatejena⁴ uṇhaṃ
ahosi. Sakko „ko nu kho maṃ⁵ cāvetukāmo“ ti āvajjitvā
imasmiṃ padese vane⁶ vasantaṃ Kaṇhaṃ isiṃ rukkha-
phalāni uccinantaṃ disvā cintesi: „ayaṃ isi ghoratapo⁷
parimāritindriyo⁸, imaṃ dhammakathāya sīhanādaṃ nadāpetvā⁹
sukhakāraṇaṃ sutvā varena¹⁰ santappetvā imassa rukkhaṃ
dhuvaphalaṃ katvā āgamissāmīti“ so mahantenānubhāvena
sīghaṃ otarivā tasmiṃ rukkhamaṇḍale tassa piṭṭhipasse ṭhatvā
„attano avanṇe kathite kujjhissati nu kho no“ ti vīmaṃsanto¹¹
paṭhamam gātham āha:

1. Kaṇho vatāyaṃ puriso, kaṇhaṃ bhuñjati bhojanaṃ
kaṇhe bhūmipadesasmiṃ¹², na mayhaṃ manaso piyo ti. 11.

Tattha kaṇhaṃ¹³ ti kālavaṇṇaṃ¹⁴, rukkhaphalabhojanatāya kaṇho¹⁵. 15

Kaṇho tassa¹⁶ vacanaṃ sutvā „ko mu kho mayā saddhiṃ
kathetīti¹⁷“ dibbacakkhunā upadhārento „Sakko“ ti ñatvā ani-
vattitvā¹⁸ anoloketvā va dutiyaṃ gātham āha:

2. Na kaṇho tacasā hoti, antosāro hi brāhmaṇo,
yasmīṃ pāpāni kammāni sa ve kaṇho Sujampatīti. 12. 20

Tattha tacasā ti tacena kaṇho nāma na hotīti attho, antosāro ti
abbhantare sīlasamādhīpaññāvimuttināṇadassanasārehi samannāgato, evarūpo
hi bāhitapāpattā brāhmaṇo nāma hoti, sa ve ti yasmīṃ pana pāpāni¹⁹ kam-
māni so yattha katthaci kule²⁰ jāto yena kenaci sarīravāṇṇena samannāgato pi
kāḷako va. 25

Evaṃ ca pana vatvā imesaṃ sattānaṃ kaṇhabhāvakarāni
pāpakammāni ekavidhādihi bhedehi vitthāretvā sabbāni pi tāni
garahitvā²¹ sīlādayo guṇe pasaṃsitvā ākāse candaṃ utthāpento

¹ Ck -ve-, Cs -ve-, Bs -vasattehi. ² Bs adds na vā. ³ Bd -ddhikasa-. ⁴ Cs
adds tadā sīlatejena, Bd dānatejena vā. ⁵ Cks omit vā. ⁶ Bd adds ṭhānā. ⁷
Bd omits vane. ⁸ Bd paramajittindriyo. ⁹ Cks sukāraṇaṃ suvarena, Bs sukha-
kāraṇaṃ sāvetvā varena. ¹⁰ Bdf -mippa-. ¹¹ Bd -ho. ¹² Bd -ṇo. ¹³ Bs bhojananti
rukkhaphalabhojanaṃ in the place of rukkha- - - ¹⁴ Bd isi sakkassa. ¹⁵ Ck
-theri, Cs -theti corr. to -thetīti. ¹⁶ Cks nt-. ¹⁷ Bd pāpakāni. ¹⁸ Bd -lesu. ¹⁹
Bd -hetvā.

viya Sakkassa dhammaṃ desesi¹. Sakko tassa dhammakathaṃ
sutvā pamudito somanassajāto Mahāsattaṃ varena nimantento
tatiyaṃ gātham āha:

a. Etasmiṃ te sulapite patirūpe² subhāsīte

5 varam brāhmaṇa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasi³. 13.

Tattha etasmiṃ ti yaṃ idaṃ tayā sabbaññū-Buddhena viya sulapitaṃ
tasmiṃ sulapite tumhākaṃ eva ca anucchavikattā patirūpe² subhāsīte, yaṃ
kiñcīti yaṃ yaṃ³ kiñci manasā icchasi sabbam te taṃ varam taṃ⁴ icchitaṃ
patthitaṃ dammīti attho.

15 Taṃ sutvā Mahāsatto cintesi: „ayaṃ 'kin nu kho attano
avaṇṇe kathite kujjhissati no' ti maṃ vīmaṃsanto mayhaṃ
chavivaṇṇaṃ ca bhojanaṃ ca vasanaṭṭhānaṃ ca garahitvā⁵ idāni
mayhaṃ akuddhabhāvaṃ nātvā pasannacitto varam deti, maṃ
kho pan' esa 'Sakkissariya-Brahmissariyānaṃ atthāya brah-
15 macariyaṃ caratīti' pi maññeyya, tatr' assa nikkamkhābhāvat-
thaṃ⁶ 'mayhaṃ paresu kodho vā doso vā mā uppajjatu parasam-
pattiyaṃ lobho vā paresu sineho vā mā uppajjatu majjhatto
va bhaveyyan' ti ime mayā cattāro vare gahetuṃ vaṭṭatīti⁷ so
tassa nikkamkhābhāvattāya cattāro vare gaṇhanto catutthaṃ
20 gātham āha:

4. Varaṇ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara

sunikkodhaṃ suniddosaṃ nillobhaṃ vattim⁷ attano

nisnehaṃ abhikaṃkhāmi, ete me caturo vare ti. 14.

Tattha varaṇce me ado ti sace tvaṃ mayhaṃ varam adāsi, sunik-
25 kodhaṃ ti akujjhanavasena suṭṭhunikkodhaṃ, suniddosaṃ ti adussanavasena
suṭṭhuniddosaṃ, nillobhaṃ ti parasampattisu suṭṭhunillobhaṃ, vattimattano⁷
ti evarūpaṃ attano pavattiṃ, nisnehaṃ ti puttadhītādisu saviññāpakesu dhana-
dhaññādisu vā aviññāpakesu attano santakesu pi⁸ nisnehaṃ apagatalobhaṃ,
abhikaṃkhāmi⁹ ti evarūpaṃ imehi catuāṅgehi⁹ samannāgataṃ attano vattim
30 abhikaṃkhāmi, ete me caturo vare ti ete nikkodhādike caturo mayhaṃ vare
dehīti vadati, kin pan' esa na jānāti yathā na sakkā Sakkassa santikā¹⁰ va-
raṃ¹¹ gahetvā va¹² 'me¹³ kodhādayo haritun ti: no na jānāti, Sakke¹⁴ pana va-

¹ Bā -ti. ² Bā paṭi-. ³ Bā omits one yaṃ. ⁴ Bā omits taṃ. ⁵ Bā -he-. ⁶ Bā
nikkhamka-. ⁷ Bāf vu-. ⁸ C^o ca. ⁹ Bā catuāṅgā-. ¹⁰ Bā -ke. ¹¹ Bā taṃ. ¹²
Bā varena. ¹³ C^o meme, Bā omits me. ¹⁴ Bā adds kho.

rañ dadante¹ na gaṇhāmīti vacanañ na yuttan ti ca tassa ca nikkamākkhābhā-
vatthāya² gaṇhī.

Tato Sakko cintesi: „Kaṇḥapaṇḍito varam gaṇhanto ativiya anavajjavare³ gaṇhī, etesu varesu guṇadosaṃ etam eva pucchissāmīti“. Atha naṃ pucchanto pañcamaṃ gātham āha: 5

5. Kin nu kodhe va⁴ dose vā lobhe snehe va⁵ brāhmaṇa
ādinavaṃ sampassasi⁶, tam me akkhāhi pucchito ti. 15.

Tass' attho: brāhmaṇa kiñ nu tvaṃ kodhe vā dose vā lobhe vā snehe vā ādinavaṃ passasi⁷, tam tvaṃ me pucchito akkhāhi, na hi mayaṃ tattha ādinavaṃ pajānāma⁸ 'ti.

10

Atha naṃ Mahāsatto „tena hi suṇāhīti“ vatvā catasso gāthā abhāsi:

6. Appo hutvā bahu⁹ hoti vaḍḍhat' eso⁹ akhantijo,
āsaṅgi bahupāyāso, tasmā kodhaṃ na rocaye. 16.
7. Dutṭhassa paṭhamā¹⁰ vācā parāmāso¹¹ anantarā 15
tato pāṇi tato daṇḍo satthassa paramā gati,
doso kodhasamutṭhāno, tasmā dosaṃ na rocaye. 17.
8. Ālopasahasākārā nikatī vañcanāni ca
dissanti lobhadhammesu, tasmā lobhaṃ na rocaye. 18.
9. Snehasaṃgathitā ganthā senti manomayā puthu, 20
te bhusaṃ upatāpenti, tasmā snehaṃ na rocaye ti. 19.

Tattha akhantijo ti yo¹² anadhivāsikajātikassa akhantito jāto¹³ kodho paṭhamam paritto hutvā bahu hoti aparāparam vaḍḍhati tassa vaḍḍhanabhāvo Khantivādi jātakena c'eva Culladhammapālajātakena ca vaṇṇetabbo, api ca Tissā-maccassa p' ettha¹⁴ bhariyaṃ ādin katvā sabbam sajanasaparijānam māretvā 25
pacchā attano māritavatthum kathetabbaṃ, āsaṃgīti āsaṃgakarāṇo¹⁵, yassa uppajjati taṃ āsatam lagitam¹⁶ karoti taṃ vatthum vissajjtvā gantum na deti nivattitvā nivattitvā¹⁷ akkosanādīni kareti, bahupāyāso ti bahunā kāyikacetasaika-
dukkhasaṃkhātena upāyāseṇa kilamathena samannāgato, kodhaṃ nissāya hi kodha-
vasena ariyādisukatavitikkamā ditṭhadhamme c'eva samparāye ca vadhabandhana- 30

¹ Bā dente. ² Bā -kha-. ³ Bā -jje-. ⁴ Bā vā. ⁵ Bā ca. ⁶ Ck^s -passi. Bā ādinava tvampassi. ⁷ Ck^s passi. ⁸ Ck Bā -ū. ⁹ Bā vaḍḍhateso, Ck^s vaḍḍheteso. ¹⁰ Bā pharusā. ¹¹ Ck^s para-. ¹² Bā so. ¹³ Ck joto, Bā omits jāto. ¹⁴ Bā cettha. ¹⁵ Bā āsaṅgisabhāvakarāṇo. ¹⁶ Bā laggi-. ¹⁷ Bā only one ni-.

- vippaṭṭisārādīni¹ c'ev a pañcavinibandhanakammakaraṇādīni² ca bahūni dukkhāni anubhavanti³ kodho bahupāyāso nāma, tasmā ti yasmā esa evaṃ anekādīnavo tasmā kodhaṃ na rocemi, duṭṭhassā⁴ 'ti kodhanalakkhaṇena⁵ kodhena kuṇṇhitvā aparabhāge dussanallakkhaṇena dosena duṭṭhassa paṭhamam tāva are dāsa
- 5 pessa⁶ 'ti⁷ pharusavācā niccharati⁸, vācāya antarā ākaḍḍhanavikaḍḍhanavasena hatthaparāmāso tato anantarā upakkamanavasena paṇi pavattati, tato daṇḍo⁹, daṇḍappahāre¹⁰ atikkamitvā¹¹ pana ekatodhāraubhatodhārassa satthassa paramā gati¹² sabbapariyantaṃ satthanipphatti¹³ hoti. yadā hi satthena param jīvita voropetvā paccā ten' eva satthena attānaṃ jīvita voropeti tadā doso matthakaṃ
- 10 patto hoti, doso kodhasamuṭṭhāno ti yathā anambilaṃ takkaṃ vā kaṇṇikaṃ¹⁴ vā pariṇāmanavasena parivattitvā ambilaṃ hoti tam ekajātikaṃ pi samānaṃ ambilaṃ anambilaṃ ti nānā vuccati tathā¹⁵ pubbakāle kodho parinamitvā aparabhāge doso hoti, so akusalamūlattaṇa ekajātiko pi samāno kodho doso ti nānā vuccati, yathā ca anambilaṃ ambilaṃ evaṃ so pi kodhato samuṭṭhātīti kodha-
- 15 samuṭṭhāno, tasmā ti yasmā evaṃ anekādīnavo doso tasmā dosam pi na rocemi, ālo pasahasākārā ti divādivass'eva¹⁶ gāmaṃ paharitvā vilumpānāni¹⁷ ca āvudhaṃ sarīre ṭhapetvā idaṃ¹⁸ nāma me dehitaṃ sahasākārā ca¹⁹, nikati vācānāni cā 'ti patirūpakaṃ²⁰ dassetvā parassa haraṇaṃ nikati nāma, sū asuvāṇṇam eva suvaṇṇaṃ ti kūṭakahāpaṇaṃ²¹ ca kahāpaṇo ti datvā parasantakagahane²²
- 20 daṭṭhabbā, paṭibhānavasena pana upāyakusalatāya parasantakagahanaṃ vañcanaṃ²³ nāma, tassa' evaṃ pavatti daṭṭhabbā: eko kira ujujātiko gāmikapuriso araṇṇato sasakaṃ ānetvā nadītīre ṭhapetvā nahāyitum otari. ath' eko dhutto taṃ sasakaṃ sīse katvā nahāyitum otinno, itaro uttaritvā sasakaṃ apassanto ito c' ito ca vilokesi²⁴, taṃ enaṃ dhutto kim²⁵ vilokesīti vatvā imasmiṃ me²⁶ ṭhāne
- 25 sasako ṭhapito taṃ na passāmīti vutte andhabāla²⁷ na tvaṃ²⁸ jānāsi sasakā nāma nadītīre ṭhapitā palāyanti passa²⁹ ahaṃ attano sasakaṃ sīse ṭhapetvā va nahāyāmīti, so appaṭibhānatāya evaṃ bhavissatīti pakkāmi, ekakehāpaṇena mīgapotakaṃ gaheṭvā puna taṃ datvā dvikahāpaṇakagghanakassa³⁰ mīgassa gaḥitavatthum p' ettha³¹ kathetabbam, dissanti lobhadhammesū 'ti Sakka³²
- 30 ime alobhādayo pāpadhammā lobhasabhāvesu³³ lobhābhībhūtesu sattesu dissanti, na hi aluddhā evarūpāni kammāni karonti, evaṃ lobho anekādīnavo, tasmā lobham pi na rocemi, snehasamagathitā ganthā ti ārammaṇesu allīyanalakkhaṇena snehena saṃgathitā³⁴ punappuna uppādasena³⁵ ghaṭitaṃ suttena

¹ Bā -bandhavippati-. ² Bā pañcavidhabandhana-. ³ Bā kuṇṇhana-. ⁴ Bā adosaṃ passa ti in the place of are-. ⁵ Bā nicchāreti. ⁶ Bā omits daṇḍo, ⁷ Bā -rena. ⁸ Bā upakka-. ⁹ Bā param māreti in the place of pa-. ¹⁰ Bā nipphutti. ¹¹ Bā kaṇṇikaṃ. ¹² Ck tadā. ¹³ Bā -vaseva. ¹⁴ Bā viluppamānāni. ¹⁵ Ck idaṃ. ¹⁶ Bā va. ¹⁷ Bā paṭi-. ¹⁸ Bā -ne, omitting ca kahāpaṇo, ¹⁹ Bā -ṇena. ²⁰ Bā -nan. ²¹ Ck olo-. ²² Bā kimbo. ²³ Bā omits me. ²⁴ Ck -le. ²⁵ Ck adds na. ²⁶ Bā -yantīti passa, Ck -yanti tassa. ²⁷ Bā ṇagga-. ²⁸ Bā adds dipetvā. ²⁹ Ck omits sakka. ³⁰ Bā -venasu-. ³¹ Bā -itvā. ³² Bā -danava-.

pupphāni viya baddhā nānappakāresu ārammaṇesu pavattamānā abhiññhākāyaganthā, senti manomayā puthū ti te¹ puthusu ārammaṇesu uppannā suvaṇṇādīhi nibbattāni suvaṇṇādīmayāni ābharanādīni² viya manena nibbattattā manomayā abhiññhākāyaganthā tesu ārammaṇesu senti anusenti, te bhusaṃ upatāpentīti te evaṃ³ anuseyitā balavatāpaṃ janentā⁴ bhusaṃ upatāpentī atikilementī, tesāṃ 5 pana bhusaṃ upatāpane 'sallaviddho va ruppatitī' gāthāya vatthum 'piyajāṭikā kho gāhapati sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhūtikā' 'piyato jāyate⁵ pemato jāyate⁶ soko' ti ādīni suttāni ca āharitabbāni, api ca Maṇḍalabodhisattassa⁷ dārake datvā balavasokena hadayaṃ phalī, Vessantarabodhisattassa mahantaṃ domanassaṃ udapādi, evaṃ pūritapāramīnaṃ mahāsattānaṃ p' ete⁸ upatāpaṃ 10 karonti⁹ yeva, ayaṃ snehe ādīnava, tasmā snehaṃ pi na rōcemīti.

Sakko pañhavissajjanaṃ¹⁰ sutvā „Kaṇhapaṇḍita, tayā ime pañhā Buddhalīlāya sādhuṇaṃ kathitā, ativiya tuṭṭho 'smi te, aparam pi¹¹ varaṃ gaṇhāhīti“ vatvā dasamaṃ gātham āha:

10. Etasmiṃ¹² te sulapite patirūpe subhāsīte 15
varaṃ brāhmaṇa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasīti. 20.

Tato Bodhisatto anantaraṃ gātham āha:

11. Varaṃ¹³ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara
araññe me viharato niccaṃ ekavihārino
ābādha na¹⁴ uppajjeyyūṃ antarāyakaṛā bhusā ti. 21. 20

Tattha antarāyakaṛā¹⁵ ti imaṃ¹⁶ tapokanūmassa antarāyakaṛakā¹⁷.

Taṃ sutvā Sakko „Kaṇhapaṇḍito varaṃ gaṇhanto na āmisasannissitaṃ¹⁸ gaṇhāti¹⁹, tapokammanissitam eva gaṇhātīti²⁰“ cintetvā bhiyyosomattāya pasanno aparam pi varaṃ dadamāno itaraṃ gātham āha: 25

12. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte
varaṃ brāhmaṇa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasīti. 22.

B. pi varagahaṇāpadesena²⁰ dhammaṃ desento osānaṃ gātham āha:

¹ Bā tesu. ² Bā -ṇāni. ³ Ck etam. ⁴ Bā balavantāsaṇjanentā. ⁵ C^o sujāyate
⁶ Bā omits pe- jā-, and adds soko me bho jāyate. ⁷ Bā suma-. ⁸ Bā pemaṇi.
⁹ Bā karoti. ¹⁰ Ck -he-, Bā -hā-. ¹¹ Bā -raṃ, omitting pi. ¹² Bā -līn. ¹³
Ck -rañ. ¹⁴ Bā mā. ¹⁵ Bā adds bhūsa. ¹⁶ Bā adds me. ¹⁷ C^o -kaṛā corr.
to -kārā, Bā -kaṛā. ¹⁸ Bā adds varaṃ. ¹⁹ Bā -ha-. ²⁰ Ck varagahana-, Bā
varagahaṇā-, C^o varagahaṇa-.

11. Varam ceme adō Sakka sabbabhūtānam issara (Milindap. p. 331.)
na mano vā sarīraṃ vā maṃkate¹ Sakka kassaci
kadāci upahaññetha, etaṃ Sakka varam vare ti. 23.

Tattha mano vā ti manodvāraṃ vā, sarīraṃ vā ti kāyadvāraṃ vā,
5 vacīdvāraṃ pi² etesaṃ gahaṇena gahitam evā 'ti³ veditabbam, maṃkate⁴ ti
mama kāraṇā, upahaññethā⁵ 'ti upaghātaṃ⁶ āpajjeyya aparissuddhaṃ assa,
idaṃ vuttaṃ hoti: Sakka devarāja, mama kāraṇā maṃ nissāya mama anatta-
kāmatāya kassaci sattassa kismici⁷ kāle idaṃ tividham pi⁸ kammadvāraṃ na⁹
upahaññetha¹⁰, pāpātipātādīhi dasahi akusalakammāpathehi vimuttaṃ parisud-
10 dham eva bhaveyya 'ti.

Iti M. chasu pi ṭhānesu varam gaṇhanto nekkhammanis-
sitam eva gaṇhi, jānāti c' esa sarīraṃ¹¹ nāma vyāhidhammaṃ,
na taṃ sakkā Sakkena avyādhidhammaṃ¹² kātuṃ, sattānaṃ
hi¹³ tisu dvāresu parisuddhabhāvo na sakkāyatto va¹⁴, evaṃ
15 sante pi tassa dhammadesanattamaṃ ime vare gaṇhi. Sakko
pi taṃ rukkhaṃ dhuvaphalaṃ¹⁵ katvā Mahāsattaṃ vanditvā
sirasi añjaliṃ¹⁶ patitṭhapetvā „ārogā¹⁷ idh' eva vasathā“ 'ti
vatvā sakatṭhānam gato. B. pi aparihīnājjhāno brahmalokūpago
ahosi.

- 90 S. i. d. ā. „Ananda pubbe mayā nivutthabbhūmippadeso v' eso¹⁸“
ti vatvā j. s.: „Tadā Sakko Anuruddho ahosi, Kaṇhapāṇḍito¹⁹ aham
evā“ 'ti. Kaṇhajātakaṃ²⁰.

3. Catuposathikajātaka.

- Yo kopaneyyo ti. Idaṃ Catuposathikajātakaṃ Puṇṇakajātaka
95 āvibhavissatī²¹. Catuposathikajātakaṃ²².

¹ Cks maṃkato, Bā maṃkute. ² Cks -raṃ vā. ³ Cks eva, omitting ti. ⁴ Cks maṃkato, Bā maṃkute. ⁵ Cks -haññethā ⁶ Bā adds mā. ⁷ Ck -smi, C^s -smicci corr. to -smici, Bā -smiṃvi. ⁸ Cks -dhamhi. ⁹ Bā omits na. ¹⁰ Cks -haññetha, Bā -haññethā ti. ¹¹ Bā -raṇ. ¹² Bā -dhikadha-. ¹³ Bā -nañca, omitting hi. ¹⁴ Bā na sakkā sakkena attānaṃ sakko va. ¹⁵ Bā madurapha- ¹⁶ Cks -lim, Bā li. ¹⁷ Bā C^s a-. ¹⁸ Cks ceso. ¹⁹ Bā adds pana. ²⁰ Bā adds dutiyaṃ. ²¹ Cks -ssati. ²² Bā adds tatiyaṃ.

4. Saṃkhajātaka.

Bahussuto ti. Idam S. J. v. sabbaparikkhāradānaṃ
 ā. k. Sāvatthiyaṃ kir' eko upāsako Tathāgataassa dhammaḍḍesaṇaṃ
 sutvā pasāṇnacitto svātanāya nimantetvā attano gharadvāre maṇḍapaṃ
 kāretvā alaṃkaritvā punadvise¹ kālāṃ ārocāpesi. S. pañcasatabhikkhu-
 parivāro² tattha gantvā paññattavarāsaṇe³ nisīdi. Upāsako⁴ Buddha- 5
 pamukkhassa bhikkhusaṃghassa mahādānaṃ datvā „puna svātanāyā“
 'ti evaṃ sattāhaṃ nimantetvā mahādānaṃ pavattetvā sattame divase
 sabbaparikkhāradānaṃ adāsi. Tam⁵ pana dadamāno upāhanadānaṃ
 ussannaṃ katvā adāsi. Dasabalassa dinno upāhanasaṃghāto⁶ sahas-
 sagghanako ahosi, dvinnāṃ aggasāvakaṇaṃ⁷ pañcasataggaṃ nakā, 10
 sesānaṃ⁸ pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ satagghanakā⁹ ti. 'Iti so sabba-
 parikkhā radānaṃ datvā attano parisāya saddhiṃ Bhagavato santike
 nisīdi. Ath' assa S. madhureṇa sareṇa auumodanaṃ karonto „upāsaka,
 uḷāraṇte¹⁰ sabbaparikkhāradānaṃ, attamaṇo hohi, pubbe anuppanne Buddhe
 paccekabuddhassa ekaṃ upāhanasaṃghātaṃ datvā nāvāya bhinnāya 15
 appatitṭhe samudde¹¹ upāhanadānaṇissandena¹² patitṭhaṃ labhiṃsu,
 tvaṃ pana Buddha-pamukkhassa saṃghassa¹³ sabbaparikkhāradānaṃ
 adāsi, tassa te upāhanadānaṃ¹⁴ kasmā patitṭhā na¹⁵ bhavissatitī“
 vatvā tena yācito a. ā.:

A. ayaṃ Bārāṇasī Molinī nāma ahosi. Molinīnagare 20
 Brahmaḍḍatte rajjaṃ kārente Saṃkko nāma brāhmaṇo
 aḍḍho mahaddhaṇo¹⁶ catusu nagaradvāresu nagaramajjhe nive-
 sanadvāre¹⁷ ti chasu ṭhānesu dānasālā¹⁸ kāretvā devasikaṃ
 cha satasahassāni vissajjento¹⁹ kapaṇiddhikānaṃ²⁰ mahādānaṃ
 pavattesi. So ekadivasaṃ cintesi: „ahaṃ gehe dhane khīṇe 25
 dānaṃ dātum na sakkhissāmi, aparikkhīṇe yeva dhane nāvāya
 Suvannaḥbhūmiṃ gantvā dhaṇaṃ āharissāmi“ so nāvaṃ bandhā-
 petvā bhaṇḍassa pūretvā²¹ puttadāraṃ āmantetvā „yāvāhaṃ“²²

¹ Bḍ adds tathāgatassa. ² Bḍ -bhikkhusata-. ³ Bḍ -tte-. ⁴ Bḍ adds saputtadāra-
 parijano, ⁵ Bḍ tam. ⁶ Bḍ -to. ⁷ Ck² dinnaṃ, and omit agga, Bḍ dvi-. ⁸ Bḍ -ni-.

⁹ Ck² -ranto, C² -ranto corr. to- rante, Bḍ -raṃ te. ¹⁰ Bḍ mahāsa-. ¹¹ Bḍ
 -dānassa ni-. ¹² Bḍ bhikkusa-. ¹³ C² -dānassaphalaṃ. ¹⁴ Bḍ na patitṭhā. ¹⁵
 Bḍ adds mahābhogo pabū'avittapakaraṇo pabū'tadhaṇadhaññasuvannaṇarajato. ¹⁶
 Bḍ adds cā. ¹⁷ Bḍ -lāyo. ¹⁸ Bḍ -etvā. ¹⁹ Bḍ -kāḍinaṃ. ²⁰ Bḍ pūrāpetvā.

²¹ Bḍ yāva a.-

āgacchāmi tāva me dānaṃ anupacchindantā¹ pavatteyyāthā²
 'ti vatvā dāsakammakaraparivuto chattaṃ ādāya upāhanam
 āruya majjhantikasamaye paṭṭanagāmābhimukho pāyāsi. Tasmim
 khane Gandhamādane eko paccekabuddho āvajjitvā³ dhanā-
 5 haraṇatthāya gacchantam disvā „mahāpuriso dhanam āharitum
 gacchati, bhavissati nu kho assa samudde antarāyo no“ ti
 āvajjitvā „bhavissatīti“ nātvā „essa maṃ disvā chattaṃ ca
 upāhanam ca mayham datvā upāhanadānanissandena⁴ samudde
 bhinnāya nāvāya patitṭham labhissati, karissāmi 'ssa' anuggahan⁵
 10 ti⁶ ākāsenāgantvā tassāvidūre otarivā caṇḍavātātape añḍāra-
 santharasadisam uphavalukam maddanto tassābhimukho⁷
 āgañchi⁸. So tam disvā va „puññakkhetam me āgataṃ, ajja
 mayā ettha bijam⁹ ropetum vaṭṭatīti“ tuṭṭhacitto vegena tam¹⁰
 upasamkanitvā vanditvā „bhante mayham anuggahatthāya¹¹
 15 thokam maggā okkamma imam rukkhamūlam upagacchathā¹²
 'ti vatvā tasmim rukkhamūlam¹³ upasamkamante¹⁴ rukkhamūle
 vālukam ussāpetvā uttarāsaṃgam paññāpetvā¹⁵ paccekabuddham
 nisīdāpetvā vāsitarissāvitena udakena pāde dhovivā gandha-
 telena makkhetvā attano upāhanā omuñcitvā puñchitvā¹⁶
 20 gandhatelena makkhetvā tassa paṭimuñcitvā¹⁷ „bhante imā
 upāhanā āruya chattaṃ matthake katvā gacchathā“ 'ti chat-
 tupāhanam¹⁸ adāsi. So tassānuggahatthāya¹⁹ tam gahetvā
 pasādasamvaddhanattham²⁰ passantass' ev' assa uppatitvā Gan-
 dhamādanam evāgamāsi²¹. B. pi tam disvā ativiya pasannacitto
 25 paṭṭanam gantvā nāvam abhirūhi. Ath' assa mahāsamuddam
 paṭipannassa sattame divase nāvā vivaram adāsi, udakam
 ussiñciturū nāsakkhimsu. Mahājano maraṇabhayaabhīto attano
 attano devatā namassitvā mahāvīravam viravi. M. ekaṃ

¹ C^o -cchindāntā, B^d -cchinditvā. ² B^d -jje-. ³ B^d -dānassa ni-. ⁴ C^o ssam.
 C^o ss. ⁵ B^d tassa a-. ⁶ B^k āgacchi. ⁷ B^d dānabijam. ⁸ C^o nam, B^d omits tam.
⁹ B^d -hapaṭṭhāya. ¹⁰ B^d -le. ¹¹ B^d -saṃkamante. ¹² B^d paññā-, ¹³ B^d pucchi-.
¹⁴ B^d pati-. ¹⁵ B^d -ttam upā-. ¹⁶ B^d tassa a-. ¹⁷ C^o pā-, B^d vadḍha-. ¹⁸
 B^d eva a-.

upaṭṭhākaṃ gahetvā sakalasarīraṃ telena makkhetvā sappinā
 saddhiṃ sakkharacunṇaṃ yāvadatthaṃ khāditvā tam pi¹ khā-
 dāpetvā tena saddhiṃ kūpakayaṭṭhimatthakaṃ āruya „imāya
 disāya amhākaṃ nagaraṃ“ ti disaṃ vavatthapetvā maccha-
 kacchapaparipanthato attānaṃ mocento tena² saddhiṃ usabha- 5
 mattaṃ atikkamitvā pati. Mahājano vināsaṃ pāpuṇi. M. pana
 upaṭṭhākena saddhiṃ samuddaṃ taritum ārabhi. Tassa taran-
 tass³ eva satta⁴ divasā gatā⁵. So tasmim pi kāle loṇodakena
 mukhaṃ vikkhāletvā uposathiko ahosi yeva. Tadā pana catūhi
 lokapālehi Maṇimekhalā nāma devatā⁶ „sace⁷ nāvāya bhinnāya 10
 tisaṇagatā⁸ vā silasampannā vā mātāpitidevatā vā⁹ manussā
 dukkhappattā honti te rakkheyyāsīti“ samudde ārakkhatthāya¹⁰
 ṭhapitā hoti. Sā attano issariyena sattāhaṃ pamajjitvā sat-
 tame divase samuddaṃ oloketi silācārayuttaṃ¹¹ Saṃkhabrah-
 maṇaṃ disvā „imassa sattamo¹² divaso¹³ samudde patitassa, 15
 sace amarissa¹⁴ ativiya gārayhā¹⁵ abhavissan“ ti¹⁶ saṃvigga-
 mānasā¹⁷ ekaṃ suvaṇṇapātiṃ nānaggarasassa¹⁸ dibbabhojanassa
 pūretvā vātavegena tattha gantvā tassa purato ākāse ṭhatvā
 „brāhmaṇa tvaṃ sattāhaṃ nirāhāro, imaṃ dibbabhojanaṃ
 bhuñjā“ ti¹⁹ āha. So taṃ oloketvā²⁰ „apanehi tava bhattaṃ, 20
 ahaṃ uposathiko“ ti²¹. Ath²² assa upaṭṭhāko pacchato āgac-
 chanto devataṃ adisvā saddam eva sutvā „ayam brāhmaṇo
 pakatisukhumālo sattāhaṃ nirāhāratāya dukkhito maraṇabhayaena
 vilapati maññe, assāsissāmi²³ nan“ ti cintetvā paṭhamaṃ gātham
 āha:

1. Bahussuto sutadhammo si Saṃkha,
 diṭṭhā tayā samaṇabrāhmaṇā ca,

25

¹ Ck² hi. ² B³ upaṭṭhakena. ³ Ck⁴ tassa, B⁵ sattamo. ⁴ B⁶ divaso jāto. ⁵ B⁷ devadhitā. ⁶ B⁸ has added samudde. ⁷ B⁹ -naṃga-. ⁸ B⁹ -pitu devatā vā tathā
 corr. to -pitupaṭṭhākā vā tathā. ⁹ B¹⁰ -kkhanatthāya. ¹⁰ B¹¹ -rasaṃyu-. ¹¹
 Ck¹² -e. ¹² B¹³ sace so marissati. ¹³ B¹⁴ -reyhaṃ me. ¹⁴ B¹⁵ bhavissati ti. ¹⁵
 B¹⁶ -mānahadaya hutvā. ¹⁶ B¹⁷ -rasa. ¹⁷ Ck¹⁸ jati, C¹⁹ -jāni corr. to -jāti? ¹⁸
 B¹⁹ ullo-. ¹⁹ B²⁰ adds āha. ²⁰ so all three MSS.

ath' akkhaṇe dassayase vilāpaṃ,
añño nu ko te paṭimantako¹ mayā ti. 24.

Tattha sutadhammo ti dhammo pi tayā dhammikasamaṇabrāhmaṇānaṃ
saṅkhe suto, diṭṭhā ti tesāṃ paccaye dadantena veyyāvaccāṃ karontena
5 dhammikasamaṇabrāhmaṇā tayā diṭṭhā, evaṃ akaronto hi passanto pi te na
passati yeva, athakkaṇe ti atha akkhaṇe sallapantassa kassaci abbhāvena
vacanassa anokāse, dassayase ti ahaṃ uposathiko ti vadanto vilāpaṃ
dasse², paṭimantako¹ ti mayā añño ko tava paṭimantako¹ paṭivacanadāyako¹,
kīṃkāraṇā evaṃ vippalapasīti.

10 So tassa vacanaṃ sutvā „imassa sā³ devatē na paññāyati
maññe“ ti cintetvā „samma nāhaṃ maraṇassa bhāyāmi, atthi
pana me añño paṭimantako¹“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

v. Subbhu subhā⁴ suppaṭimuttakambu

paggayha sovaṇṇamayāya pātiyā

15 bhuñjassu bhattaṃ iti maṃ vadeti,

saddhā cittā tam ahaṃ no ti brūmīti. 25.

Tattha subbhū⁵ 'ti subhamukhā⁵, subhā ti pāsādikā uttamarūpadharā,
suppaṭimuttakambū⁵ 'ti paṭimuttasuvaṇṇālamkāra, paggayhā⁵ 'ti suvaṇṇa-
pātiyā bhattaṃ gahetvā ukkhipitvā, saddhā cittā ti saddhā c'eva⁶ tuṭṭhacittā
20 ca⁷, saddhaṃ⁸ cittaṃ⁹ ti pi pāṭho, tass' attho: saddhaṃ¹⁰ ti saddahantaṃ¹¹, cit-
taṃ ti tuṭṭhacittaṃ, tamahaṃ no tīti¹² tam ahaṃ¹³ devataṃ uposathikattā
paṭikkhipanto no ti brūmi¹⁴, na vippalapāmi sammā 'ti.

Ath' assa so tatiyaṃ gātham āha:

s. Etādisaṃ brāhmaṇa disva yakkhaṃ

25 puccheyya poso sukhaṃ āsasāno¹⁵,

uṭṭhehi, naṃ¹⁶ pañjalik' abhipuccha:

devī nu si¹⁷ tvaṃ uda mānuṣī nū 'ti. 16.

Tattha sukhaṃ āsasāno¹⁸ ti etādisaṃ yakkhaṃ disvā attano sukhaṃ
āsiṃsanto paṇḍito puriso ambhākaṃ sukhaṃ bhavissati na bhavissatīti puccheyya.
30 uṭṭhehīti udakato uṭṭhānākāraṃ dassento uṭṭhaha¹⁹, pañjalikābhipucchā²⁰ 'ti²⁰

¹ Bā pati-. ² Ck -ti. ³ Bā omits sā. ⁴ Bf subbhā subhā, Bā subhamukhā in the place of s. s. ⁵ so Ck for -mukā? Bā tattha subhamukhā ti. ⁶ Bā veca. ⁷ Ck ti.

⁸ Ck Bā saddhā. ⁹ Ck citta. ¹⁰ Ck Bā saddhā. ¹¹ Ck saddhahatthaṃ. ¹² Ck devataṃ no tīti tamahaṃ devataṃ no tīti in the place of tamahaṃ notīti. ¹³ subbhū - - - tamahaṃ wanting in C. ¹⁴ Bā -mīti. ¹⁵ Bā āsamāno, Bf āsisamāno. ¹⁶ Ck taṃ. ¹⁷ Ck si. ¹⁸ Bā āsamāno. ¹⁹ Bā uṭṭhehi taṃ. ²⁰ Bā adds sa.

pañjaliko hutvā abhipucchā, uda mānusi nū 'ti udāhu mahiddhikā siddhatapā¹
mānusi tvaṇ ti.

B. „yuttaṃ kathesiti“ taṃ pucchanto catuttham gātham āha:

4. Yaṃ tvaṃ sukhenaābhisamekkhase maṃ²

bhuñjassu bhattaṃ iti maṃ vadesi

5

pucchāmi taṃ nāri mahānubhāve:

devī nu si³ tvaṃ uda mānusi nū 'ti. 27.

Tattha yaṃ tvaṇ ti yasmā tvaṃ sukhena maṃ abhisamekkhase piyacak-
khūhi olokesi, pucchāmi taṇ ti tena kāraṇena taṃ pucchāmi.

Tato devatā dve gāthā abhāsi:

10

5. Devī ahaṃ Saṃkha mahānubhāvā

idhāgatā sāgaravārimajjhe⁴

anukampikā no ca paduṭṭhacittā,

tav' eva⁵ atthāya idhāgatāsmi⁶. 28.

6. Idh' annapānaṃ sayanāsanaṃ ca

15

yānāni nānā viddhāni⁷ Saṃkha

sabbassa ty-āhaṃ paṭipādayāmi⁸

yaṃ kiñci tuyhaṃ manasābhipatthitaṇ ti. 29.

Tattha idhā 'ti imasmiṃ samudde, nānā viddhānāni⁹ bahūni ca
anekappakārāni ca hatthiyānaassayanādāni atthi, sabbassa tyāhaṇ ti tass'¹⁰ 20
annapānādāno sabbassa sāmikaṃ katvā taṃ te annapānādāni paṭipādayāmi dadāmi,
yaṃ kiñciti aññaṃ pi yaṃ kiñci tava manasā icchitaṃ sabbam te dammīti.

Taṃ sutvā M. „ayaṃ devatā¹¹ samuddapiṭṭhe mayhaṃ
'idaṇ c' idaṇ ca dammīti' vadati, kin nu kho esā¹² mayā katena
puññakammena dātukāmā udāhu attano balena, pucchissāmi¹³ 25
tāva naṇ“ ti cintetvā pucchanto sattamaṃ gātham āha:

7. Yaṃ kiñci yiṭṭhaṃ va¹⁴ hutaṃ va¹⁵ mayhaṃ

sabbassa no issarā tvaṃ sugatte¹⁶,

sussoni subbhuru¹⁷ vilākamajjhe

kissa me kammaṃ ayaṃ vipāko ti. 30.

20

¹ Bā si tvaṃ aha. ² Cks tvaṃ. ³ Cks si. ⁴ Bā sālapādīmajjhe. ⁵ Cks tameva, Bā tatheva, Bf bhāveva. ⁶ Cks -gatosmiṃ, Bā -gatāsmiṃ. ⁷ Bā vidhā-, Bf nā vidhā-. ⁸ Cks -ma, Bf -dessāmi. ⁹ all three MSS. vidhā-. ¹⁰ Bā tassa. ¹¹ Bā devadhītā. ¹² Cks esa. ¹³ Ck omits va, C² has ba, Bācf ca. ¹⁴ Bācf ca. ¹⁵ Bā sabhatte. ¹⁶ Bā subbhamusu, Bf sumbhamu.

Tattha yitṭhan ti dānavasena yajitam. hutam ti āhunapāhunavasena dinnam, sabbassa no issarā tvaṇ ti tassa ambhākam puññakammasa sabbassa tvaṇ issarā, imassa ayaṇ vipāko imassa ayaṇ¹ ti jānitum samatthā ti attho, sussesāṇi sundarāurulakkhaṇe, subbhurū 'ti² sundarabhamuke, suvilāka-
5 majjhe³ ti suṭṭhuvilaggitatanumajjhe, kīssa me ti⁴ mayā katakammesu katara-
kammasāyaṇ⁵ vipāko yenāhaṇ appatitṭhe samudde patitṭhaṇ labhāmīti.

Taṁ sutvā devatā „ayaṇ brāhmaṇo yaṇ⁶ kusalakammam kataṁ taṁ maṇ⁷ 'na jānātīti' saññāya⁸ pucchati maññe, kathessāmi dāni 'ssā⁹ 'ti kathenti¹⁰ atṭhamam gātham āha:

- 10 a. Ghamme pathe brāhmaṇa ekabhikkhūṇi
ugghatṭhapādam¹⁰ tasitam kilantaṁ
paṭipādayi Saṁkha upāhanāhi¹¹,
sā¹² dakkhiṇā kāmāduhā tav' ajjā 'ti. 31.

Tattha ekabhikkhūṇi ti taṁ paccekabuddham sandhāyāha, ugghatṭha-
15 pādam¹³ ti uṇhāvulūkāya ghatṭhapādam¹⁴, tasitam ti pipāsitaṁ, paṭipādayiti
paṭipādesi yojesi¹⁵, kāmāduhā ti sabbakāmadāyikā.

M. etaṁ¹⁶ sutvā¹⁷ „evarūpe pi nāma appatitṭhe mahā-
samudde mayā dinnam upāhanadānam mama sabbakāmadadam
jātam, aho sudinnaṁ me paccekabuddhassa dānam¹⁸ ti tuttha-
20 citto navamam gātham āha:

- a. Sā hotu nāvā phalakūpapannā
anavassutā erakavātayuttā,
aññassa yānassa na h' atthi bhūmi,
ajj' eva maṁ Molinim pāpayassū 'ti. 32.

95 Tass¹⁹ attho: devate evaṁ sante mayham ekaṁ nāvaṁ māpehi, khuddikaṁ¹⁶
pana ekadonikaṁ¹⁹ nāvaṁ mā²⁰ māpehi, yaṁ pana māpesi²¹ sā hotu nāvā bahūhi
susibbitehi²² phalakehi upapannā udakapavesanābhāvena²³ anavassutā erakena

¹ C^{ks} imissāyaṇ. ² B^d subbhamūti. ³ read: -bhamu, kesu: vi-? ⁴ C^{ks} add kīssa. ⁵ B^d -massa ayaṇ. ⁶ B^d yante. ⁷ B^d kamman. ⁸ B^d paññāya. ⁹ all three MSS. -ti. ¹⁰ B^d -ṭṭa-, B^f ugghatṭhapā-. ¹¹ B^d -nāni. ¹² B^d dasā. ¹³ B^d -ṭṭa-. ¹⁴ C^{ks} ghatṭa-, B^d ghatṭhitapā-. ¹⁵ B^d yojesiṭi attho, C^{ks} add na mama sabbakāmadadam jātam. ¹⁶ C^{ks} taṁ. ¹⁷ B^d taṁ sutvā mahāsatto. ¹⁸ B^d -dda-. ¹⁹ B^d -kappamānaṁ. ²⁰ alt three MSS. omit mā. ²¹ B^d -pessasi. ²² C^{ks} -siddhi-. ²³ B^d -nassābh-.

sammā gahetvā gacchantena¹ vātena yuttā, tṭhapetvā hi nāvān² aūñassa yānassa³ ettha bhūmī n' atthi, tāya pana nāvāya⁴ mañ' ajj' eva Molinīnagaram pāpayā⁵ 'ci.

Devatā⁶ tassa vacanam sutvā tuṭṭhacittā sattaratanaṃ mayāṃ nāvān māpesi, sā dīghato aṭṭhaṃ sabhā ahoṣi, vitthārato catu-
usabhā⁷, gambhīrato vīsatiyaṭṭhikā, tassā indanīlamayā tayo⁸ 5
kūpakā, sovaṇṇamayāni yottāni, rajatamayāni⁹ sītāni, sovaṇṇa-
mayān' eva¹⁰ phiyārittāni¹⁰ ahesum. Devatā taṃ nāvān sattan-
naṃ ratanānaṃ pūretvā brāhmaṇaṃ ālingitvā alaṃkātānāvāya
āropesi, upaṭṭhākaṃ pañ' assa na olokesi, brāhmaṇo attanā
katakalayānato tassa pattim adāsi, so anumodi, tadā devatā taṃ¹¹ 10
pi ālingitvā nāvāya patitṭhāpesi. Atha naṃ nāvān Molinī-
nagaram netvā brāhmaṇassa ghare dhanam patitṭhāpetvā attano
vasanaṭṭhānam eva agamāsi.

Satthā abhisambuddho hutvā

10. Sā tattha vittā¹² sumanā patitā

15

nāvān sucittāṃ abhinimminivā¹³

ādāya Saṃkhaṇṇaṃ purisena saddhim

upānayaṃ nagaram sādhumamman ti 33.

imaṃ osānagātham abhāsi.

Tattha sā ti bhikkhave sā devatā tattha samuddamaḍḍhe tassa vacanam 90
suttvā vuttisamkhātāya pītiyā samannāgatattā vittā¹⁴, sumanā ti¹⁵ sunda-
ramanā¹⁶ pāmujjena patitacittā hutvā citraṃ¹⁷ nāvān nimminivā¹⁸ taṃ¹⁹
brāhmaṇaṃ paricārakeṇa²⁰ saddhim ādāya sādhumamman atiramaṇiyaṃ nagaram
upānayaṃ.

Brāhmaṇo pi yāvajīvaṃ aparimitadhanam²¹ geham ajjhā- 95
vasanto dānam datvā silam rakkhivā āyupariyosāne²² sapaṇiso
devanagaram pūresi²³

¹ Cks -tenā. ² Cks nāvā, Bā dibbanāvān. ³ Cks omīti yānassa. ⁴ Bā nāvāya
corr. to dibbanā-. ⁵ Bā pāpayassu. ⁶ Bā devatā corr. to devadhītā. ⁷ Cks
catuttha us-. ⁸ Cks -yā, ⁹ Bā -yāni ca. ¹⁰ Cks piyā-. ¹¹ Bā dānā. ¹² Ck
vittā, Bā tuṭṭhacittā in the place of tattha vittā. ¹³ Ck -nimminivā. ¹⁴ Bā
cittā corr. to tuṭṭhacittā. ¹⁵ Bā has added sumanā ti, Cks omīti them. ¹⁶ Ck
suramaṇā, Bā sundaramaṇasā. ¹⁷ Bā vicitra. ¹⁸ Ck nimminivā. ¹⁹ Bā omīti
taṃ. ²⁰ Bā -rik-. ²¹ Bā amita- ²² Bā jīvitapa-. ²³ Bā paripū-.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patitṭhahi): „Tadā devatā¹ Uppalavaṇṇā ahosi, puriso² Ānando, Saṃkhabrahmaṇo aham evā“³ ti. Saṃkhajātakaṃ⁴.

5. Cullabodhiyātaka.

5 Yo tē imaṃ visālakkhin ti. Idaṃ S. J. v. ekaṃ kodha-
naṃ ā. k. So kira bhikkhu niyyānikasāsane pabbajitvāpi kodhaṃ
niggahetuṃ nāsakkhi, kodhano ahosi upāyāsabahuḷo, appam pi vutto
samāno abhisajji kuppi vyāpajji patitṭhīyi⁴. S. tassa kodhanabhāvaṃ⁵
sutvā pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ kodhano“⁶ ti⁷ pucchitvā
10 „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu, kodho nāma vāretabbo, evarūpo
hi idhaloke ca paraloke ca anattakārako nāma n' atthi⁸, tvaṃ⁹ nikko-
dhassa Sambuddhassa sāsane pabbajitvā kasmā kujjhasi, porāṇakapaṇḍitā
bāhiraāsane pabbajitvāpi kodhaṃ na karimsū“¹⁰ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. aññatarasmiṃ Kāsinigame¹⁰ eko brāhmaṇo
15 addho mahaddhano mahābhogo aputtako ahosi, tassa brāhmaṇi
puttaṃ patthesi. Tadā Bodhisatto Brahmaloḷā cavitvā tassa
brāhmaṇiyā¹¹ kucchiyaṃ nibbatti, tassa nāmagahaṇadivase
Bodhikumāro ti nāmaṃ karimsu. Tassa vayappattakāle Takka-
silaṃ gantvā sabbasippāni uggahetvā paccāgatassa aniccha-
20 mānass' eva mātāpitāro samajātikakulā¹² kumārikaṃ ānesuṃ.
Sāpi Brahmaloḷā cutā va uttamarūpadharā devaccharapaṭibhāgā.
Tesaṃ anicchamānānaṃ nēva aññamaññaṃ āvāhaviyāhaṃ karimsu.
Ubhinnaṃ pi¹³ pana tesaṃ kilesasamudācāro nāma na bhūtapubbo,
saṃrāgavasena¹⁴ aññamaññaṃ olokanāṃ nāma nāhosi¹⁵, su-
25 pinena¹⁶ pi nehi¹⁷ methunadhammo nāma na diṭṭhapubbo, evaṃ
parisuddhasilā ahesuṃ. Athāparabhāge M. mātāpitūsu kālaka-
tesu¹⁸ tesaṃ sarirakiccaṃ katvā taṃ pakkositvā „bhadde tvaṃ

¹ B^d devatā corr. to devadhīta. ² B^d upathākāpu-. ³ B^d adds catuttham. ⁴ C^k -tṭhiyi, B^d patitṭhasi, B^s patitṭṭhaya. ⁵ C^k kodhabhā-. ⁶ B^d has added sī. ⁷ B^d adds taṃ. ⁸ B^d has crossed out nāma natthi. ⁹ C^k omits tvaṃ. ¹⁰ B^d kāsikaṇi-. ¹¹ B^d tassa, omitting brāhmaṇiyā. ¹² C^s -ka- corr. to -kā-, B^d samānajatika-. ¹³ B^d -naṃ, omitting pi. ¹⁴ B^d sarā-. ¹⁵ C^k nahosi. ¹⁶ B^d -ine. ¹⁷ B^d omits nehi. ¹⁸ B^d kālāṃ-.

imaṃ asītikotiḍhanaṃ gaheṭvā sukhena jīvāhīti“ āha¹. „Tvam
 pana ayyaputtā“ ti. „Mayhaṃ dhanena kiccaṃ n' atthi, Hima-
 vantapadesaṃ pavisitvā pabbajitvā attano patitṭhaṃ karissāmīti“.
 „Kiṃ pana ayyaputta pabbajjā nāma purisānaṃ yeva' vaṭṭatīti“.
 „Itthīnaṃ pi vaṭṭati bhadde“ ti. „Tena hi ahaṃ tayā chaḍḍi- 5
 takheḷapiṇḍaṃ' na gaṇhissāmi', mayhaṃ pi dhanena kiccaṃ
 n' atthi, ahaṃ pi pabbajissāmīti“ . „Sādhū bhadde“ ti. Ubho
 pi² mahādānaṃ datvā nikkhamitvā ramaṇīye bhūmibhāge assa-
 maṃ katvā pabbajitvā uñchāphalāphalehi³ yāpento' tattha
 dasamattāni saṃvaccharāṇi vaṣiṃsu, jhānaṃ pana nesaṃ na 10
 tāva uppajjati. Te tattha pabbajjāsukheṇ' eva dasasaṃvaccharaṃ
 vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadacārikam⁴ carantā anu-
 pubbena Bārāṇasīṃ patvā rājuyyāne vaṣiṃsu. Ath' ekadivasam
 rājā uyyānapālaṃ paṇṇākāraṃ ādāya āgataṃ disvā „uyyāna-
 kilikaṃ⁵ kiḷissāma, uyyānaṃ sodhehīti“ vatvā tena sodhitasajji- 20
 taṃ¹⁰ uyyānaṃ mahantena parivāreṇa agamāsi. Tasmiṃ khaṇe
 te ubho pi janā uyyānassa ekasmiṃ passe pabbajjāsukhena
 vītināmentā nisinnā honti. Atha rājā uyyāne vicaranto te ubho
 nisinnake disvā paramapāsādikam⁶ uttamarūpadharaṃ parib-
 bājikam¹¹ olokento paṭibaddhacitto ahoṣi. So kilesavasena 25
 kampanto „pucchissāmi tāva 'ayaṃ paribbājikā imassa kiṃ
 hotīti“ Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā „pabbajita ayaṃ te parib-
 bājikā kiṃ hotīti“ pucchi. „Mahārāja, kiñci na hoti, kevalaṃ
 ekapabbajjāya pabbajitā, api¹² kho pana me gihikāle pāda-
 paricārikā ahoṣiti“. Taṃ sutvā rājā „ayaṃ kir' etassa kiñci 30
 na hoti, api¹³ kho pana gihikāle pādaparicārikā kir' assa ahoṣi,
 sace paṇāhaṃ imaṃ issariyabalena gaheṭvā gaccheyyaṃ kiṃ
 nu kho esa karissati, parigaṇhāmi¹⁴ tāva na“ ti¹⁴ cintetvā
 upasaṃkamitvā paṭhamam¹⁵ gātham āha:

¹ B^d has added kiṃ karissatha tumhe, and scratched out tvam; so reads B^e also. ² B^d -naññeva. ³ C^k chaḍḍhi-. ⁴ C^k -mīti. ⁵ B^d has added jānā. ⁶ C^s uccāpha-, B^e uccāhariyāyaṃ pha-, B^e uñchāriyā pha-. ⁷ so all three MSS. ⁸ B^d -kañ. ⁹ B^d -kilam. ¹⁰ B^d susodhitam sus-. ¹¹ C^k add disvā. ¹² B^d add ca. ¹³ B^d parigaṇhissāmi. ¹⁴ C^k tāvanti.

1. Yo te imaṃ visālakkhiṃ piyaṃ sammillabhāsiniṃ¹
 ādāya balā gaccheyya kin nu kayirāsī brāhmaṇā 'ti. 34.

Tattha sammillabhāsiniṃ¹ ti mandahasitabhāsiniṃ², balā gaccheyyā
 'ti balakkārena ādāya gaccheyya, kin nu kayirāsīti tassa tvaṃ brāhmaṇa kiṃ
 3 kareyyāsīti.

Ath' assa kathaṃ sutvā M. dutiyaṃ gātham aha:

2. Uppajja³ me na mucceyya na me mucceyya jīvato⁴
 rajaṃ va vipulā vuṭṭhi khippam eva nivāraye ti. 35.

Tass' attho: mahārāja sace imaṃ gahetvā gacchante kiṃci mama abbhan-
 10 tare kopo uppajjeyya⁵ so me anto uppajjitvā na mucceyya yāvāhaṃ jīvāmi tāva
 me na mucceyya, nāssa anto ghanasannivesena⁶ patitṭhātum dassāmi, atha kho
 yathā uppannaṃ rajaṃ vipulā meghavuṭṭhi khippaṃ nivārayati⁷ tathā khippam
 eva taṃ⁸ mettābhāvanāya niggahetvā vāressemiti.

Evam M. sīhanādaṃ nadi. Rājā pan' assa kathaṃ sutvāpi
 15 andhabālatāya paṭibaddhaṃ attano cittaṃ nivāretum asakkonto
 aññataraṃ amaccaṃ ānāpesi: „imaṃ paribbājikaṃ rājanive-
 sanaṃ nehīti“. So „sādhū“ 'ti paṭisunivā „adhammo loke vattati,
 ayuttan“ ti ādīni vatvā paridevamānaṃ ñeva naṃ ādāya pāyāsi.
 B. tassā paridevanasaddaṃ sutvā ekavāraṃ oloketvā puna na
 20 olokesi. Taṃ rodantiṃ paridevantiṃ rājanivesanaṃ eva nayimsu.
 So pi Bārāṇasirājā uyyāne papañcaṃ akatvā va sīghaṃ gha-
 raṃ⁹ gantvā taṃ paribbājikaṃ pakkosāpetvā mahantena yasena
 nimantesi. Sā⁹ yasassāguṇaṃ¹⁰ pabbajjāy' eva¹¹ ca guṇaṃ
 kathesi. Rājā kenaci pariyāyena tassā manaṃ alabhanto taṃ
 25 ekasmiṃ gabbhe karitvā cintesi: „ayaṃ paribbajikā¹² evarūpaṃ
 yasaṃ na icchati, so pi tāpasso evarūpaṃ mātugāmam gahetvā gac-
 chante¹³ kujjhitvā olokitamattam pi na akāsi, pabbajitā kho pana
 bahumāyā honti, kiñci payojetvā anattaṃ pi me kareyya,

¹ Bdsf sammillabhāsi-. ² Ck mandanāhasitabhāsini, Cs manāhasitabhāsini, Bd mandahasini. ³ Cs -jjā? Bdsf -jje. ⁴ Cks jīvi-. ⁵ Bd antogharassannivāsena.
⁶ Cks -yeti, Bd -reti. ⁷ Bd naṃ. ⁸ Bd gharaṃ corr. to taraṃ. ⁹ Bds add pana. ¹⁰ Bds yasassa ag-. ¹¹ Bd -jjāya eva. ¹² Bd adds silavati kalyāṇadhammā.
¹³ Bd -to. ¹⁴ Bd -mitti.

gacchāmi tāva, jānāmi¹⁴ 'kiṃ karonto nisinno'¹⁵ ti saṇṭhātum asak-
konto uyyānaṃ agamāsi. B. pi cīvaram sibbento¹ nisīdi. Rājā
mandaparivāro² va padasaddaṃ akaronto saṇikaṃ upasaṃkami. B.
rājānaṃ anoloketvā cīvaram eva sibbi. Rājā „ayaṃ kujjhittvā mayā
saddhiṃ na kathetīti"³ maññamāno „ayaṃ kūṭatāpaso 'kopassa'⁴ 5
uppañjittum na dassāmi, uppanne⁵ pi naṃ khippam eva niggahessā-
mīti' paṭhamam eva gaṇjittvā idāni kodhen' eva thaddho⁶ hutvā
mayā saddhiṃ na sallapatīti⁷ saññāya tatiyaṃ gātham āha:

a. Yan nu pubbe vikatthittho⁷ balamhi va⁸ apassito⁹

sv-ājja¹⁰ tuṇhikkhako¹¹ dāni saṃghāṭiṃ sibbam acchasīti. 36. 10

Tattha balamhi va⁸ apassito⁹ ti balanissito viya butvā tuṇhikkhako¹²
ti kiñci avadanto, sibbamacchasīti sibbanto acchasi.

Taṃ sutvā M. „ayaṃ rājā 'kodhavasena maṃ nālapatīti'
maññati¹³, kathessāmi dāni 'ssa uppannassa kodhassa vasaṃ
agatabhāvan¹⁴ ti cintetvā catuttham gātham āha: 15

4. Uppajji me, na muccittha, na me mucceyya¹⁵ jīvato,
rajaṃ va vipulā vuṭṭhi khippaṃ eva nivārayin¹⁶ ti. 37.

Tass' attho: mahārāja uppajji¹⁷ me, na na¹⁸ uppajji, na pana me muc-
cittha, nāssa paṭṭhayitvā¹⁹ hadaye thātum adāsīṃ, iti so mama jīvato na muc-
citth' eva, rajaṃ va vipulā vuṭṭhi viya khippam eva naṃ nivārayin ti. 20

Taṃ sutvā rājā „kin nu kho esa kopam eva sandhāya
vadati udāhu aññaṃ kiñci sippaṃ²⁰ sandhāya kathesīti²¹, puc-
chissāmi tāva naṃ²² ti cintetvā pucchanto pañcamaṃ gātham
āha:

5. Kin te uppajji no²² mucci, kin te no²³ mucci jīvato, 25
rajaṃ va vipulā vuṭṭhi katamaṃ tvaṃ nivārayīti. 38.

¹ Bā sibbanto. ² Ck manāpari-, C^o manapa- corr. to manāpa-, Bā manta-, B^o manda-. ³ Bā sallapasīti. ⁴ Bā kodhassa. ⁵ Bā -naṃ. ⁶ Bā baddho. ⁷ Ck Bā -kattittho, C^o -katthittho corr. to -katthito, Bf kattittho. ⁸ Ck^o ca, B^o balamhi. ⁹ Ck^o -no. ¹⁰ Bdf svajja. ¹¹ Ck -ikkako, Bā ikkato, B^o -ikato? Bf -ikabho. ¹² C^o ikkako, C^o -ikkako corr. to -ikkhako, Bde -ikkato. ¹³ Bā maññeti. ¹⁴ Ck^o apagata-. ¹⁵ Bā muccittha, ¹⁶ Bdf -yi. ¹⁷ Ck^o -jja. ¹⁸ Bā omits one na. ¹⁹ so Ck^o; Bā paṭṭhayitvā. ²⁰ Ck omits sippaṃ. ²¹ Ck^o kathesīti. ²² Ck^o na. ²³ Ck^o na, Bā nā

Tattha kin te uppajji no¹ mucciti kin tava upajji e eva na ca mucci.

Taṃ sutvā B. „mahārāja, evaṃ kodho² anekādinavo³ mahāvināsadāyako, eko mama uppajji uppannaṃ ca taṃ⁴ mettā-
3 bhāvanāya nivāresin“ ti kodhe ādinavaṃ kathento

6. Yamhi jāte na passati ajāte sādhu passati
so me uppajji no¹ mucci kodho dummedhagocaro. 39.

7. Yena jātena nandanti amittā dukkhamesino
so me uppajji no mucci kodho dummedhagocaro. 40.

10 8. Yasmiṃ ca jāyamānasmim sadatthaṃ nāvabujjhati
so me uppajji no mucci kodho dummedhagocaro. 41.

9. Yenābhibhūto kusalaṃ jahāti
parakkare vipulaṃ cāpi atthaṃ
sa bhīmaseno balavā pamaddī

15 kodho mahārāja na me amuccatha. 42.

10. Kaṭṭhasmim manthamānasmim⁵ pāvako nāma jāyati,
tam eva kaṭṭhaṃ ḍahati⁶ yasmā so jāyate gini. 43.

11. Evaṃ mandassa posassa bālassa-m-avijānato⁷
sārambhā jāyate kodho, so pi ten' eva ḍayhati⁶. 44.

20 12. Aggīva tiṇakaṭṭhasmim kodho yassa⁸ pavaḍḍhati (Grimblot, 7
nibhīyati tassa yaso kālapakkhe va candimā. 45. [S.P. p. 299.]

13. Anedho⁹ dhūmaketu va kodho yass' upasammatti
āpūrati tassa yaso sukkapakkhe va candimā ti 46.

ime gāthā āha.

25 Tattha na passatīti attatthaṃ pi na passati pag eva paratthaṃ, sādhu
passatīti attatthaparatthaṃ¹⁰ ubhayatthaṃ¹¹ sādhu passati, dummedhagocaro
ti nippanānaṃ āhārahūto¹², dukkhamesino ti dukkhaṃ icchantā, sadatthaṃ
ti attano atthabhūtaṃ atthato c' eva dhammato ca vaḍḍhim¹³, parakkare ti
vipulaṃ pi atthaṃ uppannaṃ parato kāreti, apanetha na me iminā attho ti
30 vadati, sa bhīmaseno ti so bhīmāya bhayaajananiyā mahatiyā kilesa-

¹ Cks na. ² Cks omit kodho. ³ Bā bahuādinavo. ⁴ Bā nani. ⁵ Bā mattha-, Bf madda-
mā-. ⁶ Bāf da-. ⁷ Bāf omit m. ⁸ Ck yassu, Cs yassū. ⁹ Bā anindho, Bf aniddho.
¹⁰ Cks -ttha. ¹¹ Cks -ttthe. ¹² Bā ādhāra-, Bā adda karoti. ¹³ Ck -ī, Cs -i, Bā buddhi.

senāya samannāgato¹, pammadditi attano balavabbhena² ulāre pi-satte gahetvā attano vase karaṇena maddanasamattho, na me amuccathā 'ti mama santikā mokkham na labhi. hadaye vā pana me khīraṃ³ viya muhuttaṃ dadbibbhāvena na patitthiyyatthā⁴ 'ti attho, kaṭṭhasmim manthamānasmin⁵ 'ti araṇisabhiṭe mathiyamāne⁶, matthamānasmin ti pi pāṭho, yasmā ti yato kaṭṭhā jāyati tam⁷ 5 eva dahati, giṇṇi aggī, bālassamavijānato ti bālassa avijānantassa, sārembhā jāyate ti ahaṃ tvaṃ ti ākaḍḍhanavikaḍḍhanaṃ karontassa kārāputtariyalakkhaṇasārambhā⁸ arāṇimattanāya⁹ viya pāvako kodho jāyati, so pi ten eva 'ti so pi bālo ten' eva kodhena kaṭṭhaṃ viya agginā ḍayhati¹⁰, anedho¹¹ dhūmaketu vā 'ti anindhano aggī viya, tassā 'ti tassa adhiṇāsanaḥantiyā samannāgatassa 10 puggalassa sukkapakke¹² cando viya laddho yaso aparāparam āpūati.

Rājā M-ssa dhammakathaṃ sutvā tuṭṭho ekaṃ amaccaṃ ānāpetvā¹³ paribbājikaṃ ānāpetvā¹⁴ „bhante nikkodhatāpasa¹⁵, ubho pi tumhe pabbajjāsukkena vītināmentā idh' eva uyyāne vasatha, ahaṃ vo dhammikaṃ¹⁶ rakkhāvaranaguttiṃ¹⁷ karissāmi- 15 ti“ vatvā khamāpetvā vanditvā pakkāmi. Te ubho pi tatth' eva vasimsu. Aparabhāge paribbājikā kālam akāsi. B. tassā kālakatāya Himavantaṃ pavisitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā¹⁸ brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḥka-parāyano ahosi.

30

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne kodhano bhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi): „Tadā paribbājikā Rāhulamātā ahosi, rājā Anando, paribbājako ahaṃ eva“ 'ti. Cullabodhi-jātakaṃ.

6. Kaṇhadīpāyanajātaka.

Sattāhamevāhan ti. Idam S. J. v. ekaṃ¹⁷ ukkaṇṭhita- 25 bhikkhum ā. k. Vatthum Kusajātake āvibhavissati. S. tam bhikkhum „saccaṃ kira tvaṃ¹⁸ ukkaṇṭhito¹⁹“ ti pucchitvā „saccaṃ“

¹ Bā has added balavā. ² Bā balabbhā-. ³ Bā patiṭṭhahitthā ⁴ Bā maṭṭha-
haṇasmim? ⁵ Bā matthi-. ⁶ Bā ka-, Ckā -bho. ⁷ Ck arāṇim-, C arāṇim-. ⁸ Bā
da-. ⁹ Bā anindho. ¹⁰ Ck add va ¹¹ Ck ānā-. ¹² Bā āharāpetvā. ¹³
Bā adds te ¹⁴ Bā -ka. ¹⁵ Bā -caraṇa-. ¹⁶ Bā adds cattāro. ¹⁷ Bā omits
ekaṃ. ¹⁸ Bā adds bhikkhu. ¹⁹ Bā adds si.

ti vutte „bhikkhu porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhē bāhirakapabbajjāṃ pabbajitvā. atirekapaññāsavassāni anabhiratā brahmacuriyaṃ carantā hirottappabhedabbhayena attano ukkaṇṭhitabhāvaṃ kassaci na kathesuṃ, tvaṃ kasmā evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā mādisassa
 5 garano Buddhassa sammukhe thatvā catuparisamajjhe ukkaṇṭhita-
 bhāvaṃ āvikarosi, kimatthaṃ attano hirottappaṃ na rakkhasīti“
 vatvā a. ā.:

A. Vamsaratthe¹ Kosambiyaṃ Kosambiko nāma rājā
 rajjāṃ kāresi. Tadā aññatarasmiṃ nīgame dve brāhmaṇā
 10 asītikoṭṭidhanavibhavā aññamaññaṃ piyasaññayakā kāmesu
 dosaṃ disvā mahādānaṃ pavattetvā ubho pi kāme pahāya
 mahājanassa rodantassa paridevantassa² nikkhamitvā Himav-
 vantapadese assamapadaṃ katvā pabbajitvā uñchācariyāya³
 vanamūlaphalāphalena yāpentā⁴ paññāsavassaṃ⁵ vasiṃsu, jhānaṃ
 15 uppādetuṃ nāsakkhiṃsu⁶. Te paññāsavassaccayena loṇambilase-
 vanatthāya janapadaṃ carantā Kāsiratthāṃ⁷ pāpuṇiṃsu⁸.
 Tatth' ekasmiṃ⁹ nīgamagāme¹⁰ Dīpāyanatāpasassa gihisahāyo¹¹
 Maṇḍavyo¹² nāma atthi. Te ubho pi tassa santikaṃ aga-
 maṃsu. So te disvā va attamano¹³ pañnasālaṃ kāretvā ubho
 20 pi catūhi paccayehi upatṭhahi. Te tatha tīṇi cattāri vassāni
 vasitvā taṃ āpucchitvā cārikaṃ carantā Bārāṇasīṃ patvā Ati-
 muttakasusāne¹⁴ vasiṃsu. Tattha Dīpāyano yathābhirantaṃ
 viharitvā puna tass' eva sahāyakassa santikaṃ gato. Maṇḍavya-
 tāpaso¹⁵ tatth' eva vasi. Ath' ekadivasāṃ eko coro antonagare
 25 corikaṃ katvā dhanarāsīṃ¹⁶ ādāya nikkhamanto „coro“ ti natvā
 paṭibuddhehi gharasāmikehi c'eva ārakkhamanussehi ca anu-
 baddho¹⁷ niddhamanena nikkhamitvā vegena susānaṃ pavisitvā
 tāpasassa pañnasāladvāre bhaṇḍikaṃ chaḍḍetvā¹⁸ palāyi. Dhana-
 sāmikā¹⁹ bhaṇḍikaṃ disvā „are dutṭhajaṭṭila tvaṃ rattiṃ corikaṃ

¹ Bā vāmūkaratthe, B° vāmeika-. ² Bā -tasseva. ³ C° Bā uccā-. ⁴ Cks -to. ⁵ Bds -ssāni. ⁶ Bā na-. ⁷ Bā kāsikara-. ⁸ Bā sampā-. ⁹ B° tatra tasmim. ¹⁰ Bā nīgame. ¹¹ Cks gihī-, Bā hīhī-. ¹² C° maṇḍabba, Ck Bā -byo. ¹³ Ck attano. ¹⁴ Cks -kaṃ-, Bds adhimuttika-. ¹⁵ Bā -bya-. ¹⁶ C° dhanasāpani, Bds dhanasā-
 rāni. ¹⁷ Bds -bandhanto. ¹⁸ Cks chaḍḍhe-. ¹⁹ Bds manussā.

katva divā tāpasarūpena carasīti¹ tajjetvā pothetvā taṃ ādāya
 netvā rañño dassayīṃsu. Rājā anupaparikkhitvā va „gacchatha,
 naṃ sūle uttāsethā“² ti āha. Taṃ susānaṃ netvā khadira-
 sūlaṃ³ āropayīṃsu. Tāpasassa sarīre sūlaṃ na pavisati. Tato
 nimbasūlaṃ āharīṃsu, taṃ pi na pavisati. Ayasūlaṃ⁴ āharīṃsu, 5
 taṃ pi na pavisati. Tāpaso „kin nu kho me pubbakamman“
 ti olokesi. Ath' assa jātissaraññaṃ uppajji, tena pubbakam-
 maṃ olokento addasa⁵. Kiṃ pan' assa pubbakamman ti:
 Koviḷārasūle makkhikāvedhanaṃ⁶. So kira purimabhava vaḍ-
 ḍhakuputto⁷ hutvā pitu rukkhatacchanaṭṭhānaṃ gantvā ekaṃ 10
 makkhikaṃ gahetvā koviḷārasakalikāya⁸ sūle viya⁹ vijjhi. Tam
 enaṃ pāpaṃ¹⁰ imaṃ ṭhānaṃ patvā gaṇhi. So¹¹ „na sakkā ito
 pāpā¹² muccitun“ ti ñatvā rājapurise āha: „sace maṃ sūle
 uttāsetukāṃ¹³ attha¹⁴ koviḷārasūlaṃ āharathā“ ti. Te tathā
 katvā taṃ sūle uttāsetvā ārakkhaṃ datvā pakkamīṃsu. Ārak- 15
 khikā paṭicchannā hutvā tassa santikaṃ āgacchante olokenti.
 Tadā Dīpāyano „ciraditṭho¹⁵ me sahāyo“ ti Maṇḍavyassa¹⁶ san-
 tikaṃ āgacchanto „sūle uttāsito“ ti taṃ divasaṃ ñeva antarā-
 magge sutvā taṃ ṭhānaṃ gantvā ekamantaṃ ṭhito „kiṃ samma
 kārako sīti“¹⁷ pucchitvā „akāraḥ¹⁸ 'mhīti“¹⁹ vutte „attano mano- 20
 padosaṃ rakkhituṃ sakkhi na sakkhīti“²⁰ pucchi. „Samma yehi
 ahaṃ gahito n'eva tesaṃ na rañño upari mayhaṃ manopadoso
 atthīti“. „Evaṃ sante tādisassa sīlavato chāyā mayhaṃ sukhā“
 ti vatvā Dīpāyano sūlaṃ nissāya nisīdi²¹. Ath' assa sarīre
 Maṇḍavyassa sarīrato lohitabindūni patīṃsu, tāni suvaṇṇavaṇṇa- 25
 sarīre²² patitapatitāni sukkhitvā kālakāni sampajjīṃsu, tato paṭ-
 ṭhāya ca so Kaṇhadīpāyano nāma ahosi. So sabbarattīṃ tatth' eva
 nisīdi. Punadivase ārakkhapurisā gantvā taṃ pavattīṃ rañño
 ārocesuṃ. Rājā „anisāmetvā va²³ me katan“ ti vegena tattha

¹ Bds -le. ² Bd tato aya-. ³ Ck -si. ⁴ Cks -vedanaṃ. ⁵ Ck -kī-. ⁶ B^s
 -salākaya? ⁷ Bd omits viya ⁸ Bds pāpakammaṃ. ⁹ Bd adds taṃ. ¹⁰ Bd adds
 mayā. ¹¹ Bd -kāmātha. ¹² Bd ciraṃ-. ¹³ Bd -byassa. ¹⁴ Bd -dati. ¹⁵ Bd
 -vaṇṇe-. ¹⁶ Bd omits va.

gantvā „pabbajita kasmā sūlaṃ nissāya nisinno sīti“ Dīpāyanam
 pucchi. „Mahārāja imaṃ tāpasam rakkhanto nisinno 'smi',
 kiṃ pana tvaṃ imassa kārakabhāvaṃ vā akārakabhāvaṃ vā
 ñatvā evaṃ karosīti?“. So kammassa asodhitabhāvaṃ ācikkhi.
 5 Ath' assa so „mahārāja raññā nāma nisammakārīnaṃ bhavittabbaṃ,
 'alaso gihi' bhogakāmo' na sādhū“ 'ti ādīni vatvā dham-
 maṃ desesi. Rājā Maṇḍavyassa niddosabhāvaṃ ñatvā „sūlaṃ
 harathā“ 'ti ānāpesi. Sūlaṃ harantā haritum na sakkhimsu.
 Maṇḍavyo āha: „mahārāja, ahaṃ pubbe katakammadosena eva-
 10 rūpaṃ ayasam³ patto, mama sarīrato sūlaṃ haritum na sakkā,
 sace pi mayhaṃ jīvitam dātukāmo kakacaṃ⁶ āharāpetvā imaṃ
 sūlaṃ cammasamaṃ⁷ chindāpehīti“. Rājā tathā kāresi. Anto-
 sarīre sūlo anto yeva ahosi. Tadā kira so sukhumaṃ sakalika-
 hīraṃ⁸ gahetvā makkhikāya vaccamaggaṃ⁹ pavesesi, taṃ tassā
 15 antosarīre yeva ahosi, sā tena kāraṇena amaritvā attano āyuk-
 khayen' eva mari, tasmā ayam pi na mato ti. Rājā tāpase vanditvā
 khamāpetvā ubho pi uyyāne vasāpento paṭijaggi. Tato paṭṭhāya
 Maṇḍavyo¹⁰ Aṇimaṇḍavyo nāma jāto. So rājānaṃ upanissāya
 tatth' eva vasi. Dīpāyano pana tassa vaṇaṃ¹¹ phāsukaṃ katvā
 20 attano gihisahāya-Maṇḍavyassa santikam eva gato. Taṃ paṇṇa-
 sālāṃ pavisaṇaṃ disvā sahāyassa ārocesuṃ¹². So sutvā¹³ tuṭṭha-
 citto saputtadāro bahuṃ gandhamālatelaphāṇitādīṃ ādāya taṃ
 paṇṇasālāṃ gantvā Dīpāyanam vanditvā pāde dhovitvā¹⁴ makkhetvā
 pāṇakaṃ pāyetvā Aṇimaṇḍavyassa pavattim suṇanto nisīdi. Ath'
 25 assa putto Yaññadattakumāro nāma caṃkamanakoṭiyaṃ bheṇḍu-
 kena¹⁵ kiḷi. Tatra c' ekasmiṃ vammike āsiviso vasati. Kumārassa
 bhūmiyaṃ pahatabheṇḍuko¹⁶ gantvā vammikabile āsivisassa mat-
 thake pati. So ajānanto bile hatthaṃ pavesesi. Atha naṃ kuddho
 āsiviso hatthe ḍasi, so visavegamucchito¹⁷ tatth' eva pati. Ath' assa

¹ Bā -smīti. ² Bā kāresīti ³ C^s gihi, Bā gīhi. ⁴ C^s repeat kāmō, Bā alaso
 gihi gāmbhogīni, cfr. III p. 154. ⁵ Bā bhayanisam ⁶ C^k caketaṃ corr. to kakacaṃ,
 C^k kkamaṃ? corr. to kakacaṃ. ⁷ C^k cammaṃ sa-. ⁸ Bā -kaṃ hīraṃ. ⁹ Bā
 vecca- ¹⁰ C^s omīti maṇḍavyo. ¹¹ C^k vaṇaṃ, C^s vaṇaṃ corr. to vaṇaṃ. ¹² Bā
 disvā eko puriso sahāyakassa ārocesi. ¹³ Bā adds va. ¹⁴ Bā adds telena. ¹⁵ Bā
 geṇ-. ¹⁶ Bā -geṇ-. ¹⁷ Bā -gena mu-.

mātāpitaro sappena datṭhabhāvaṃ¹ ñatvā kumāraṃ² ukkhipitvā tāpasassa santikaṃ ānetvā pādamūle nipajjāpetvā „bhante, pabbajitā nāma osadhaṃ vā parittaṃ vā jānanti, puttakaṃ no nīrogaṃ³ karoṭhā“ ’ti āhaṃsu⁴. „Ahaṃ osadhaṃ na jānāmi, nāhaṃ vejjakammaṃ karissāmīti“⁵. „Pabbajito ti⁶ tena hi bhante 5 imasmiṃ kumārake mettaṃ katvā saccakiriyaṃ karoṭhā“ ’ti⁷. Tāpaso „sādhu saccakiriyaṃ karissāmīti“⁸ vatvā Yaññadattassa sise hatthaṃ ṭhapetvā paṭhamam gātham āha:

1. Sattāham evāhaṃ pasannacitto (= Morris, Cariyāp. p. 100)
 puññatthiko acariṃ⁹ brahmacariyaṃ, 10
 athāparaṃ yaṃ caritaṃ mamā-y-idaṃ¹⁰
 vassāni paññāsa samādhikāni
 akāmakā vā hi ahaṃ carāmi,
 etena saccena suvatthi hotu,
 hataṃ viśaṃ, jīvatu Yaññadatto ti. 47. 15

Tattha athāparaṃ yaṃ caritaṃ ti tatha tasmā¹¹ sattāhā¹² uttari yaṃ¹³ brahmacariyacaraṇaṃ, akāmakā vā hīti pabbajjāṃ anicchanto yeva, etena saccena suvatthi hotū ’ti sace atirekapaññāsa vassāni anabhirativāsaṃ¹⁴ vasantena mayā kassaci añjānāpitabhāvo saccāni etena saccena Yaññadattakumārassa sotthi¹⁵ hotu jīvitaṃ paṭilabhatū ’ti. 20

Saha saccakiriyaṃ Yaññadattassa thanappadesato¹⁶ uddhaṃ viśaṃ bhassitvā paṭhaviṃ pāvīsi. Kumāro akkhīni ummiletvā mātāpitaro oloketvā „ammā“ ’ti vatvā parivattitvā nipajji. Ath’ assa pitaraṃ Kaṇḍhīpāyano āha: „mayā tāva mama balaṃ kataṃ, tvam pi attano balaṃ karoḥīti“¹⁷. So „aham pi¹⁸ saccāni 25 karissāmīti“¹⁹ puttassā ure hatthaṃ ṭhapetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Yasmā dānaṃ n’ abhinandiṃ²⁰ kadāci
 disvānāhaṃ atithiṃ vāsakāle

¹ B^d dātha-. ² B^d -rakaṃ. ³ all three MSS. ni-. ⁴ B^d ti āha taṃ sutvā tāpaso āha. ⁵ B^d omits pabbajito ti. ⁶ B^d adds vutte. ⁷ C^k acariyaṃ, B^d ācari. ⁸ C^k mama-, B/ mama idaṃ. ⁹ B^d tasmīṃ. ¹⁰ C^k -ha. ¹¹ B^d adds mama. ¹² B^p -rataṃ vā-. ¹³ B^e adds bhāvo. ¹⁴ B^d vinappa-. ¹⁵ B^d pi ahaṃ. ¹⁶ C^k B^d nābhīnandi.

na cāpi me appiyatam¹ avedum
 bahussutā samānabrāhmaṇā ca
 akāmakō vā hi ahaṃ dadāmi,
 etena saccena suvatthi hotu,
 5 hataṃ visam, jīvatu Yaññadatto ti. 48.

Tattha vāsakūle ti vasanattāya gehaṃ āgatakāle. na cāpi me appiyatam¹
 avedum ti bahussutāpi pana samānabrāhmaṇā ayaṃ n'eva dānaṃ abhinandati
 na amheti imaṃ mama appiyabbhāvaṃ n'eva jānimsu, ahaṃ² hi te piyacakkhūhi
 yeva olokemīti dīpeti, etena saccenā³ 'ti sace ahaṃ dānaṃ dadamāno pi⁴
 10 vipākaṃ asaddahitvā attano anicchāya dammi anicchānabbhāvaṃ ca⁵ mama pare
 na⁶ jānanti etena saccena suvatthi hotū⁷ 'ti attho.

Evam tena⁸ saccakiriyāya katāya kaṭṭito uddham visam
 bhassitvā paṭhavim pāvisi. Kumāro utthāya nisīdi, ṭhatum
 pana na sakkoti. Ath' assa pitā mātaram aha: „bhadde mayā
 15 attano balaṃ kataṃ, tvaṃ dāni⁹ saccakiriyam katvā puttassa
 utthāya¹⁰ gamanabbhāvaṃ karohīti“. Sā „atthi mayhaṃ ekaṃ¹¹
 saccam, tava pana santike kathetum na sakkomīti¹²“. „Bhad-
 de yathātathā me puttaṃ ārogaṃ¹³ karohīti“. Sā „sādhū“ 'ti
 sampatichchitvā saccam karonti tatiyaṃ gātham āha:

20 s. Āsīviso¹⁴ tāta pahūtatejo
 yo taṃ aḍatthi¹⁵ patarā¹⁶ udicca,
 tasmiṃ ca¹⁷ me appiyatāya ajja
 pitari¹⁸ ca te n' atthi koci viseso,
 etena -pe- Yaññadatto ti. 49.

25 Tattha tātā¹⁹ 'ti puttāni ālapati, pahūtatejo²⁰ ti balaviseso, patarā²¹ ti
 'padarā²², ayaṃ eva vā pāṭho, udicca²³ 'ti uddhami ūtatvā²⁴ vammikābilito
 utthito²⁵ ti attho, pitari²⁶ ca²⁷ te ti te pitari²⁸, aṭṭhakathāyaṃ pana ayaṃ
 eva vā pāṭho, idaṃ vuttaṃ hoti: tāta Yaññadatta asmiṃ ca āsīvise tava ca

¹ Ck -tā. ² Bā ahañ. ³ Bā omits pi. ⁴ Ck anicchitabbā-, Bā anicchānabbhāvaṃ, omitting ca. ⁵ Bā neva in the place of pare na. ⁶ Bā e tena. ⁷ Bā idāni.
⁸ Ck vu-. ⁹ Bā adds pi. ¹⁰ Ck eka Bā ekañca. ¹¹ Bā sakkāti. ¹² Bā ar-.
¹³ Ck as-. ¹⁴ Bā aḍassi virālā aṭacchi, Bā aḍassi. ¹⁵ Bā satarā, Bā bilārū. ¹⁶ Bā va.
¹⁷ Ck -rī. ¹⁸ Bā bahuta-. ¹⁹ Bā vigulā ti vivarā satarā-ti satasarasā, Bā vilārū ti vivarā. ²⁰ so Ck for ṭhatvā? Bā uddharitvā in the place of u. n.
²¹ Bā utthāyā. ²² Ck -rī, Bā omits ca. ²³ Bā pitari va te, Bā pitari ca tava.

pitari appiyabhāvena mayham koci viseso n' atthi, tañ ca pana appiyabhāvaṃ
 ṭhapetvā aḷa mayā koci¹ jānāpītapubbo nāma n' atthi, sace etaṃ saccam etena
 saccena tava sotthi hotu².

Saha saccakiriyāya sabbaṃ visam bhassitvā pathaviṃ pāvisi,
 Yaññadatto nibbisena sarirena utthāya kilītuṃ āradhho. Evaṃ 5
 putte utthite Maṇḍavyo Dīpāyanassa ajjhāsayaṃ pucchanto
 catuttham gātham āha:

4. Santā dantā yeva paribbajanti
 aññatra Kaṇhā anakāmarūpā,
 Dīpāyana kissa jigucchamāno 10
 akāmako carasi brahmacariyan ti. 50.

Tass' attho: ye keci³ khattiyādayo kāme pahāya idhaloke pabbajanti te
 aññatra Kaṇhā bhavantaṃ Kaṇham ṭhapetvā aññe akāmarūpā nāma n' atthi,
 sabbe jhānabhāvanāya kilesānaṃ samitattā santā tīṇi⁴ dvārāni yathā nibbisevanāni
 honti tathā tesam damitattā dantā hutvā abhiratā va⁵ brahmacariyaṃ caranti, 15
 tvaṃ pana bhante Dīpāyana kiṃkāraṇā tapaṃ jigucchamāno akāmako hutvā
 brahmacariyaṃ carasi, kasmā puna agāram eva na ajjhavasīti.

Ath' assa so kāraṇaṃ kathento pañcamaṃ gātham āha:

5. 'Saddhāya nikkhamma punaṃ nivatto,
 so elamūgo va⁶ bālo⁷ vatāyaṃ', 20
 etassa vādassa jigucchamāno
 akāmako carāmi brahmacariyaṃ
 viññūpasatthaṃ ca⁸ sataṃ ca⁹ ṭhānaṃ,
 evaṃ p' ahaṃ¹⁰ puñṇakaro bhavāmīti. 51.

Tass' attho: Kanho kammaṃ ca phalaṃ ca saddahitvā tāva mahantaṃ 25
 vibhavaṃ pahāya agārā nikkhamitvā yaṃ pajahi puna tadattham eva nivatto, so
 ayaṃ lālamukho vata¹¹ gāmadārako viya¹² bālo¹³ vatā¹⁴ 'ti imaṃ¹⁵ vādaṃ jiguc-
 chamāno ahaṃ attano hirottappabhedabhayena anicchamāno pi brahmacariyaṃ
 carāmi¹⁶, kiñca¹⁷ bhiyyo: pabbajjīpuññaṃ ca nāma¹⁸ etaṃ viññūhi Buddhādīhi
 pasatthaṃ¹⁹ tesam űeva²⁰ ca²¹ sataṃ nivāsanaṭṭhānaṃ, evaṃ²² imināpi kāra- 30
 ṇena ahaṃ puñṇakaro bhavāmi, assumukho pi rudamāno brahmacariyaṃ carāmi
 yevā²³ 'ti.

¹ Cks kenaci. ² Bđ hotū ti. ³ Bđ adds pi. ⁴ Bđ cakkhādīni. ⁵ Bđ abhiramitvā ca. ⁶
 Cks ca, Bf omits va. ⁷ Ck Bđ bālo, Bf selo, C bāle. ⁸ Bđ viññūppasatthaṃ va. ⁹ Bđ
 va. ¹⁰ Bđ evamaham, Bf evamā puñña-. ¹¹ Bđ te. ¹² Bđ adds ca. ¹³ Bđ ba. ¹⁴ Bđ
 idam. ¹⁵ Ck carasi. ¹⁶ Cks kiñci. ¹⁷ Bđ -satthaṃ. ¹⁸ Bđ yeva. ¹⁹ Bđ va. ²⁰ Cks adds pahaṃ.

Evañ so attano ajjhāsayaṃ kathetvā puna Maṇḍavyaṃ pucchanto chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Samaṇe tuvaṃ¹ brāhmaṇe addhike² ca
santappayāsi annapānena³ bhikkhuṃ,
5 opānabhūtaṃ va gharaṃ tavā-y-idaṃ⁴
annena pānena upetarūpaṃ,
atha kissa vādassa jigucchamāno
akāmako dānam imaṃ⁵ dadāsīti. 52.

Tattha bhikkhun ti bhikkhaṃ carantānaṃ⁶ bhikkhaṃ ca sampādetvā
15 dadāsi⁷(-?), opānabhūtaṃ vā 'ti catumahāpathe⁸ katasādhāraṇā⁹ pokkha-
raṇī viya.

Tato ca¹⁰ Maṇḍavyo attano ajjhāsayaṃ kathento sattamaṃ gātham āha:

7. Pitaro ca¹¹ me āsu¹² pitāmahā ca¹³
15 saddhā, ahū¹⁴ dānapatī vadaññū,
taṃ kullavattaṃ¹⁵ anuvattamāno
'māhaṃ kule antimagandhino ahun¹⁶
etassa vādassa jigucchamāno
akāmako dānam imaṃ dadāmīti. 53.

20 Tattha āsū¹⁵ 'ti padassa saddhā ti iminā sambandho, saddhā ahesun ti
attho, ahū ti saddhā hutvā¹⁶ uttari dānajeṭṭhakā c' eva detha karoṭhā ti vutta-
vacanassa¹⁷ atthajānanakā, ca ahesun, taṃ kullavattan¹⁸ ti taṃ kulavattaṃ¹⁹,
atṭhakathayā²⁰ pana ayam eva vā pāṭho, māhaṃ kule antimagandhino
ahun ti ahaṃ attano kule sabbapacchimako c' eva kulapalāpo²¹ ca mā assan²²
35 ti sallakkhetvā etaṃ kulantimo kulapalāpo²³ ti vādaṃ jigucchamāno ahaṃ
anecchamāno pi idaṃ dānaṃ dadāmīti dipeti.

Evañ ca pana vatvā Maṇḍavyo attano bhariyaṃ pucchanto²⁴
atṭhamam gātham āha:

¹ Ck^s tvaṃ. ² B^d andhi-. ³ so Bf; B^d annapānehi, Ck^s annenapānena. ⁴ Ck^s tava-, B^d tava sariraṃ, Bf tavassidaṃ. ⁵ B^d idaṃ. ⁶ B^d bhikkhaṃ ca varadantānaṃ.
⁷ B^d dadāmi. ⁸ B^d cā-. ⁹ Ck^s katha-, C^s katha- corr. to kata-, B^d khata-.
¹⁰ B^d omits ca. ¹¹ B^d va. ¹² B^d āsurū. ¹³ all four MSS. -u. ¹⁴ B^d kulavataṃ.
¹⁵ Ck^s ahū. ¹⁶ B^d adds tato. ¹⁷ B^d vuttanayena va-. ¹⁸ B^d kulavatān. ¹⁹ Ck^s kulla-.
²⁰ B^d -yam. ²¹ B^d -palāso. ²² B^d assun. ²³ Ck^s kulantimā - -, B^d etaṃ kulaṃ antimo kulapalāso. ²⁴ B^d phucchamāno.

e. Daharim kumārim asamatthapaññaṃ

yan t' ānayim nātikulā sugatte

na vāpi¹ me appiyataṃ² avedi

aññatra kāmā paricārayanti³,

atha kena vaṇṇena mayā te⁴ bhoti

saṃvāsadhammo ahu evarūpo ti. 54.

5

Tattha asamatthapaññaṃ ti kuṭumbaṃ vicāretuṃ appaṭṭibalapaññaṃ⁵
atitarupim űeva samānaṃ, yantānayaṃ ti yan taṃ ānayim, yaṃ⁶ ahaṃ daharam
eva samānaṃ taṃ nātikulato ānesiṃ ti vuttaṃ hoti, aññatra kāmā pari-
cārayanti⁷ ettakaṃ kālāṃ viṇā kāmēna anicchāya maṃ paricārayantāpi attano¹⁰
appiyabhāvaṃ pi maṃ na jānāpeṣi, sampiyāyamānarūpā va⁸ maṃ paricāri⁹,
kena vaṇṇenā¹⁰ ti kena kāraṇena, bhoti¹¹ taṃ ālapati, evarūpo ti āsīvisa-
samānapaṭṭikūlabhāvena¹² mayā saddhiṃ tava saṃvāsadhammo evarūpo piyasaṃ-
vāso viya kathaṃ jāto ti.

Ath' assa sā kathenti navamaṃ gātham āha:

15

9. Ārā dūre na idha¹¹ kadāci atthi

paramparā nāma kule imasmiṃ,

taṃ kullavattaṃ¹² anuvattamānā

'māhaṃ kule antimagandhinī ahuṃ'

etassa vādassa jigucchamānā

20

akāmikā baddha¹³ carāmi¹⁴ tuyhan ti. 55.

Tattha ārā dūre ti aññamaññavevacanaṃ, atidūre ti vā¹⁵ dassenti¹⁶
evam āha, idhā¹⁷ ti nipātamattaṃ, na kadāci attho, paramparā ti purisapa-
ramparā, idaṃ vuttaṃ hoti: sāmi¹⁷, imasmiṃ amhākaṃ nātikule dūrato paṭṭhāya
yāva sattamā kulaparivattā¹⁸ purisaparamparā nāma n' atthi, ekīṭṭhiyāpi sāmikaṃ
chaḍḍetvā añño puriso gahitapubbo¹⁹ nāma n' atthi, taṃ kullavattaṃ²⁰
ti²¹ aham pi taṃ kulavattaṃ kulapameṇim anuvattamānā attano kule pacchimikā
palāpabbhūta²² mā assaṃ²³ ti sallakkhetvā etaṃ kulantimā kulagandhinīti²⁴ vādaṃ
jigucchamānā akāmikāpi²⁵ tuyhaṃ baddha²⁶ carāmi, veyyāvaccakārikā padacārikā²⁷
jāt' ambhīti²⁸.

30

¹ Cks cāpi ² Cks Bf -tā. ³ Cks -ti, Bđ parivārayantā, Bf -cārayantā. ⁴ Bdf hi.

⁵ Cks apaṭṭi-. ⁶ Bđ ānayissam. ⁷ Bđ -yantāti. ⁸ Bds ya. ⁹ Cks -ra. ¹⁰ Bđ
-ṭikkū. ¹¹ Bdf yidha. ¹² Bdf kulavattaṃ. ¹³ Cs baṇḍa, Bđ paṭṭha, Bf patta.

¹⁴ Bđ varami. ¹⁵ Bds add taṃ. ¹⁶ Cks dasseti, Bds dassenti. ¹⁷ Bđ add idha.

¹⁸ Bđ -vattā. ¹⁹ Ck amñam purisaṃ gahitapubba, C amñam purisaṃ gahitapubbā.

²⁰ Ck Bđ kula-. ²¹ Bđ hi hoti. ²² Bđ palāla-, Bđ palāsa-. ²³ Bđ assun. ²⁴

Ck -dhini, Cs -dhini. ²⁵ Bđ -kāsi. ²⁶ Cs baṇḍa, Bđ paṭṭha. ²⁷ Bđ padaparicā-

²⁸ Bđ -tasmiti.

Evañ ca pana vatvā „mayā sāmikassa santike abhāsita-pub-
baṃ¹ gūyhaṃ bhāsitaṃ, kujjheyya pi² me ayaṃ, amhākaṃ kulū-
pakatāpasasassa sammukhā³ yeva naṃ khamāpessāmīti⁴“ cintetvā
khamāpentī dasamaṃ gātham āha:

- 5   10. Maṇḍavya bhāsissaṃ abhāsaneyyaṃ,
            taṃ khamyataṃ puttahetu mama⁵ jja⁶ 'ti⁷
            puttapemā na idha par⁸ 'atthi⁹ kiñci,
            so no ayaṃ jīvati Yaññadatto ti. 56.

Tattha taṃ khamyataṃ ti taṃ khamyatu⁵, puttahetu mama jja⁶ 'ti⁷
10 mama bhāsitaṃ ajja imassa puttassa hetu khamiyatu⁷, so no ayaṃ ti yassa
puttassa kāraṇā mayā etain bhāsitaṃ so no putto jīvati, imassa jīvitālabhen⁸ eva⁹
me khamā sāmi. ajja paṭṭhāya tava vasavattinīnaṃ⁹ bhavissāmīti.

Atha naṃ Maṇḍavyo „utṭhehi bhadde, khamāmi te, ito
pana paṭṭhāya mā pharusacittā ahosi, ahaṃ¹⁰ te appiyaṃ na
15 karissāmīti¹¹“ āha. B. pi Maṇḍavyaṃ āha: „āvuso tayā dussaṃ-
gharaṃ dhanāṃ saṃgharivā kammaṃ ca phalaṃ ca asaddahitvā
dānaṃ dentena ayuttaṃ kataṃ, ito paṭṭhāya dānāni saddahitvā
dadeyyāsīti¹²“. So „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā¹³ B-aṃ āha:
„bhante tayā¹² amhākaṃ dakkhineyyabhāve ṭhatvā anabhiratena¹³
20 brahmacariyaṃ carantena¹⁴ ayuttaṃ kataṃ, ito paṭṭhāya dāni¹⁵
yathā tayi katā kārā mahapphalā honti evaṃ cittaṃ pasādetvā
suddhacitto jhānābhīrato hutvā brāhmacariyaṃ carā¹⁶“ 'ti. Te
M-aṃ vanditvā utṭhāya agamaṃsu. Tato paṭṭhāya bhariyā
sāmike sasnehā¹⁷ ahosi, Maṇḍavyo pasannacitto saddhāya dānaṃ
25 adāsi, B. anabhiratiṃ vinodetvā jhānābhiññaṃ uppādetvā Brahma-
loka-parāyano ahosi.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne ukkaṇ-
ṭhito¹⁸ sotāpattiphale paṭiṭṭhāhi): „Tadā Maṇḍavyo Ānando ahosi,

¹ Bā -sitabbhaṃ. ² Cā kujjheyanapi, Cā kujjhe pi, Bā kujjheyyāsi, Bā jigucchey-
yāsi. ³ Bā -khe. ⁴ Bā panatthi, Bā paritti. ⁵ Bā khamyapiyyatu. ⁶ Bā add
taṃ. ⁷ Cā khamiyatu, Bā khamiyatu. ⁸ Cā -lābhova. ⁹ Bā vasavattini. ¹⁰
Bā ahampi. ¹¹ Bā add maṇḍabyo. ¹² Cā yadā. ¹³ Bā add hutvā, Bā has -rato hutvā.
¹⁴ Bā -nto. ¹⁵ Bā id-. ¹⁶ Bā carāhi. ¹⁷ Bā sneho. ¹⁸ Bā add bhikkhu.

bhariyā Visākhā, putto Rāhulo, Āṇimaṇḍavyo Sāriputto, Kaṇhadīpāyano aham evā¹ 'ti. Kaṇhadīpāyanajātakaṃ.

7. Nigrodhajātaka.

Navāhametaṃ jānāmīti. Idam S. Veḷuvane v. Devadattaṃ
ā. k. Ekadivasam hi¹ tena „āvuso Devadatta, S. tava bahūpakāro, 5
tvam hi Satthāraṃ nissāya pabbajjāṃ labhi, upasampadaṃ labhi,
Tepīṭakaṃ Buddhavacanaṃ uggaṇhi, jhānaṃ uppādesi, lābhasakkāro
pi te Dasabalass' eva santako² ti bhikkhūhi vuttena³ tiṇṣalākāṃ
ukkipitvā „ettakaṃ pi samaṇena Gotamena mayhaṃ katagūṇaṃ⁴ na
passāmīti⁵ vutte dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ. S. āgantvā 10
„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁶ ti pucchitvā
„imāya nāmā⁷ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto
akataññū mittadūbhī yevā⁸ 'ti vatvā a. ā.:

Atīte Rājagahe Magadhamahārājā nāma rajjāṃ kāresi.
Tadā Rājagahasetthi attano puttassa janapadasetthino dhītaraṃ 15
ānesi. Sā vaṃjhā ahoṣi. Ath' assā aparabhāge sakkāro pari-
hāyi. „Amhākaṃ puttassa gehe vaṃjhitthiyā vasantiyā kathaṃ
kulavaṃso vadḍhissatīti⁹ yathā sā⁵ suṇāti evaṃ pi kathaṃ
samuṭṭhāpenti. Sā taṃ sutvā „hotu, gabbhinīlāyaṃ katvā ete
vañcessāmīti¹⁰ cintetvā attano atthacārikaṃ dhātīm⁶ „amma 20
gabbhiniyo nāma kiñca kiñca karontīti¹¹ gabbhinipari-
hāraṃ pucchitvā sutvā utukālaṃ⁷ paṭicchādetvā ambilādirucikā⁸
hutvā hatthapādānaṃ uddhumāyanakāle hatthapādapiṭṭhiyo
koṭṭhāpetvā⁹ bahalā¹⁰ kāresi, divase divase pi pilotikāveṭhanena¹¹
udaravaḍḍhanaṃ vadḍhesi¹², thanamukhāni kālāni¹³ kāresi, 25
sarirakiccaṃ karontī pi aññatra tassā¹⁴ dhātiyā aññesaṃ sam-
mukhe¹⁵ na karoti. Sāmiko pi 'ssā gabbhaparihāraṃ adāsi.
Evaṃ¹⁶ nava māse vasitvā „idāni janapade pitu gharaṃ gantvā
vijāyissāmīti¹⁷ sassusasure āpucchitvā rathaṃ abhiruyha mahantena

¹ Bds add bhikkhū. ² Bds vutte. ³ Bds kataṃ-. ⁴ Bds omits yevā. ⁵ Cks sādhu.

⁶ Bds dhāti āba. ⁷ Bds utunikāle. ⁸ Bds -diniru-. ⁹ Bds koṭṭā-. ¹⁰ Bds pahalāṃ

¹¹ Bds adde ca. ¹² Bds dassesi. ¹³ Bds kālākāni. ¹⁴ Cks tassa, Bds tayā. ¹⁵

Bds aññe pi sammukkhathāne. ¹⁶ Cks eva.

parivārena Rājagahā nikkhamitvā maggam paṭipajji. Tassā
 pana purato purato eko sattho gacchati, satthena vasitvā gataṭ-
 ṭhānam esā pātārāsakāle pāpuṇāti. Ath' ekadivasam tasmim
 satthe ekā duggatitthi rattim ekasmin nigrodharukkhamūle
 5 puttaṃ vijāyitvā pāto¹ satthe gacchante „aḥam vinā satthena
 gantum na sakkhissāmi², sakkā kho pana jīvantiyā puttaṃ
 labhitun“ ti nigrodhamūle³ jalābuñ⁴ c' eva gabbhama-
 laṇ ca attharitvā puttaṃ chaḍḍetvā agamāsi⁵. Dārakassāpi
 devatā rakkham ganhimsu, so hi na yo vā so vā, B. yeva⁶
 10 pana tadā tādisam paṭisandhim gaṇhi. Itarā pātārāsakāle
 taṃ ṭhānam patvā „sarīrakiccam karissāmīti“ tāya dhātiyā
 saddhim nigrodhamulāṃ⁷ gatā suvaṇṇavaṇṇam dārakam disvā
 „amma nipphannaṃ no kiccan“ ti pilotikā⁸ apanetvā ucchaṇ-
 gapadesam lohiteṇa ca⁹ gabbhamalena ca¹⁰ makkhetvā attano
 15 gabbhavuṭṭhānabhāvaṃ ārocesi. Tāvad eva naṃ sāniyā parik-
 khipitvā haṭṭhatuṭṭho parijano Rājagaha paṇṇam pesesi. Ath'
 assā sassusasurā „vijātakālato paṭṭhāya pitu kule kim karissati,
 idh' eva āgacchatū“ 'ti pesayimsu. Sā paṭinivattitvā Rājaga-
 ham eva pāvisi. Tatra naṃ sampatiṇṇhitvā dārakassa nāmaṃ
 20 karontā nigrodhamūle jātattā Nigrodhakumāro ti nāmaṃ karimsu.
 Taṃ divasaṃ ñeva seṭṭhisuṇisāpi¹¹ vijāyanatthāya kulagharaṃ
 āgacchanti¹² antarāmagge ekissā rukkhasākhāya heṭṭhā puttaṃ
 vijāyi, tassa Sākhakumāro ti nāmaṃ karimsu. Taṃ divasaṃ
 ñeva seṭṭhim nissāya vasantassa tunnakārassa¹³ bhariyāpi pilo-
 25 tikantare puttaṃ vijāyi, tassa Pottiko¹⁴ ti nāmaṃ karimsu.
 Mahāseṭṭhi ubho pi te dārake „Nigrodhakumārassa jātadivase¹⁵
 jātā“ ti ānāpetvā¹⁶ ten' eva saddhim samvaḍḍhesi. Te ekato
 vaḍḍhitvā vayappattā Takkasilaṃ gantvā sippaṃ uggaṇ-
 himsu. Ubho pi seṭṭhiputtā ācariyassa dve saḥassāni adamsu.

¹ B^d adds va. ² B^d mīti, C^s -mīti corr. to -mī. ³ C^s -mūlajāle. ⁴ C^k jalā-
 mukhañ, C^s jalabuñ, B^d jalapuñ. ⁵ C^k B^d āg-. ⁶ B^d adds so-. ⁷ B^d -le. ⁸ B^d
 -kāyo. ⁹ B^d -teneva. ¹⁰ C^s omit ca. ¹¹ B^d auuse-. ¹² B^d gacchanti. ¹³
 B^d tunnakārakassa ¹⁴ C^s potta-, B^d potthi-. ¹⁵ B^d -sāññeva. ¹⁶ B^d āharāpetvā.

Nigrodhakumāro Pottikassa attano santike sippaṃ paṭṭhapesi. Te nipphannasippā ācariyaṃ āpucchitvā nikkhantā „janapada-cārittaṃ jānissāmā“¹ 'ti anupubbena Bārāṇasim patvā ekasmiṃ devakule² nipajjimsu. Tadā Bārāṇasirañño kālakatassa sattamo divaso. „Sve phussarathaṃ yojessāmā“³ 'ti nagare bheriṃ⁴ 5 carāpesuṃ. Tesu pi sahāyesu rukkhamūle nipajjitvā niddāyantesu Pottiko paccūsakāle utthāya Nigrodhakumārassa pāde parimajjanto nisīdi⁵. Tasmim rukkhe vutthakukkuṭesu⁶ uparikukkuṭo hetthākukkuṭassa sārīre vaccaṃ pātesi. Atha naṃ⁷ so „ken' etaṃ pātitaṃ“ ti āha⁸. „Samma, mā kujjhi, mayā⁹ 10 ajānantena pātitaṃ“ ti⁷. „Are tvaṃ mama sarīraṃ attano vaccaṭṭhānaṃ⁸ maññasi⁹, mama pamāṇaṃ na jānāsīti“. Atha naṃ itaro¹⁰: „are tvaṃ 'ajānantena me katan' ti vutte pi kujjhasi¹¹ yeva, kiṃ pana te pamāṇaṃ“ ti āha. „Yo¹² maṃ māretvā maṃsaṃ khādati¹³ so¹⁴ pāto va sahassaṃ labhati¹⁵, 15 kasmā¹⁶ ahaṃ mānaṃ na karissāmīti“. Atha naṃ itaro āha: „are ettakamattena tvaṃ mānaṃ karosi, maṃ pana māretvā yo thūlamaṃsaṃ khādati so pāto va rājā hoti, yo majjhimamaṃsaṃ khādati so senāpati hoti, yo aṭṭhinissitaṃ¹⁷ khādati so bhaṇḍāgāriko hotīti“ āha. Pottiko tesaṃ kathaṃ sutvā „kin 20 no sahassena, rajjam eva varan“ ti saṇikaṃ rukkhaṃ abhirūhitvā uparisayitakukkuṭaṃ¹⁸ gahetvā māretvā aṅgārakesu¹⁹ pacitvā thūlamaṃsaṃ Nigrodhassa adāsi majjhimamaṃsaṃ Sākhassa aṭṭhimaṃsaṃ attanā khādi, khāditvā ca pana „samma Nigrodha tvaṃ ajja rājā bhavissasi, samma Sākha tvaṃ senā- 25 pati bhavissasi, ahaṃ pana bhaṇḍāgāriko“ ti vatvā „kathaṃ jānāsīti“ puṭṭho taṃ pavattim ārocesi. Te tato²⁰ pi pātarāsa-velāya Bārāṇasim pavisitvā ekassa brāhmaṇassa gehe sappi-sakkharāyuttaṃ pāyasaṃ²¹ bhuñjitvā nagarā nikkhamitvā

¹ B^d -cārikaṃ carissāmā. ² B^d rukkhamūle. ³ B^d nisiṇno hoti. ⁴ C^e vutta-, B^d dvīsu nivutta-. ⁵ B^d adds itaro. ⁶ C^k ahaṃ. ⁷ B^d adds āha. ⁸ C^k vaccaṇaṭṭhā-. B^d vaccaṭṭhā-. ⁹ B^d adds kiṃ. ¹⁰ B^d adds āha. ¹¹ C^k kujjhi-. ¹² B^d adds pana. ¹³ B^d khādeti. ¹⁴ C^k omit so. ¹⁵ B^d labhissati. ¹⁶ B^d tasmā. ¹⁷ B^d adds maṃsaṃ, cfr. vol. II $\frac{413}{4}$. ¹⁸ B^d -taṃ ku-. ¹⁹ B^d -re. ²⁰ B^d tayo. ²¹ B^d pātarāsaṃ.

- uyyānaṃ pavisiṃsu¹. Nigrodhakumāro silāpatṭe nipajji, itare dve bahi nipajjiṃsu. Tasmim samaye pañca rājakakudhābhaṇḍāni anto ṭhapetvā phussarathaṃ vissajjesum. Tassa vitthārakathā Mahājanakajātake āvibhavissati. Phussaratho
- 5 uyyānaṃ gantvā nivattitvā ārohanasajjo hutvā atthāsi. Purohito „uyyāne puñṇavatā sattena bhavitabban“ ti uyyānaṃ pavisitvā kumāraṃ disvā pādato² sātakaṃ apanetvā pādesu lakkhaṇāni upadhāretvā “tiṭṭhatu Bārāṇasīrajjaṃ³, sakala-Jambudīpassa pi⁴ rājā bhavituṃ yutto“ ti sabbatālāvacara⁵ paggaṇhāpesi.
- 10 Nigrodhakumāro pabujjhivā mukhato sātakaṃ apanetvā mahājanaṃ oloketvā parivattitvā⁶ nipanno thokaṃ vītināmetvā silāpatṭe pallaṃkena nisīdi. Atha naṃ purohito jānuna⁷ paṭiṭṭhāya „rajjaṃ te deva pāpuṇātīti“ vatvā „sādhū“ 'ti vutte tatth' eva ratanarāsīmhi ṭhapetvā abhisiñci. So rajjaṃ patvā
- 15 Sākhassa senāpatiṭṭhānaṃ datvā mahantena sakkārena nagaraṃ pāvīsi. Pottiyo pi tehi⁸ saddhim űeva agamāsi⁹. Tato paṭṭhāya M. Bārāṇasiyaṃ dhammena rajjaṃ kāresi. So ekadivasaṃ mātāpitunnaṃ saritvā Sākhaṃ āha: „samma, na sakkā mātāpitūhi vinā vattituṃ, mahantena parivārena gantvā mātā-
- 20 pitaro no ānehīti“. Sākho¹⁰ „na me tattha kammaṃ atthīti“ paṭikkhipi. Tato Pottikaṃ ānāpesi. So „sādhū“ 'ti tattha gantvā Nigrodhassa mātāpitaro „putto vo¹¹ rajje 'patiṭṭhito, etha gacchāmā“ 'ti āha. Te „atthi no tāta vibhavamattā¹², alaṃ tattha gamanena“ 'ti paṭikkhipiṃsu. Sākhassāpi mātā-
- 25 pitaro avoca, te pi na icchiṃsu, attano mātāpitaro avoca, „mayam¹³ tunnakammena¹⁴ jivissāma, alaṃ“ ti paṭikkhipiṃsu. So tesam manam alabhitvā Bārāṇasim eva paccāgantvā¹⁵ „senāpatissa ghare maggakilamathaṃ vinodetvā pacchā Nigrodham passiṃsāmīti“ cintetvā tassa nivesanadvāraṃ gantvā „sahāyo

¹ Bā pā-. ² Bā pādantato. ³ Bā -siyam rajjam. ⁴ Bā adhipati in the place of pi. ⁵ Ck -tālāvacara, Bā sabbatūriyāni. ⁶ Ck -vattetvā. ⁷ Bā jānuna, Ck jānuna. ⁸ Ck omīte tehi. ⁹ Ck āg-. ¹⁰ Bā adds sāmī. ¹¹ Ck vā, Bā te. ¹² Bā -mattam. ¹³ Bā add tāta. ¹⁴ Bā tunnakārakammena. ¹⁵ Bā pacchāg.

kira te Pottiyo nāma āgato' ti senāpatissa ārocethā¹ "ti dovārikam āha. So tathā akāsi². Sākho pana „ayam³ mayham rajjam adatvā sahāyassa Nigrodhassa adāsīti“ tasmiṃ veram bandhi, so tam katham sutvā va kuddho āgantvā „ko imassa sahāyo, ummattako dāsiputto, gaṇhatha tan“ ti vatvā hattha- 5 pādajānukapparehi koṭṭhāpetvā⁴ gīvāya⁵ gāhāpetvā nīharāpesi. So cintesi: „Sākho mama santikā senāpatitṭhānam labhitvā akataññū mittadūbhī⁶ mam koṭṭetvā⁷ nīharāpesi, Nigrodho pana paṇḍito kataññū sappuriso, tass' eva santikam gamissā-mīti“ so rājadvāram gantvā⁸ „Pottiyo kira nāma te sahāyo 10 dvāre thito“ ti rañño ārocāpesi. Rājā pakkosāpetvā tam āgacchantam disvā āsanā vuṭṭhāya paccuggantvā paṭisanthāram katvā massukammādīni kārāpetvā sabbābharaṇapati-maṇḍitena paribhuttanānaggarasabhojanena¹⁰ tena saddhim sukhanisino mātāpitunnam pavattiṃ pucchitvā anāgamana- 15 bhāvam suṇi. Sākho pi „Pottiyo mam rañño santike paribhindeyyā 'ti, mayi pana gate kiñci vattum na sakkhissatīti“ tatth' eva agāmasi. Pottiyo tassa santike yeva rājānam āmantetvā “deva aham maggakilanto 'Sākhassa geham gantvā vissamitvā idhāgamissāmīti' āgamiṃ¹¹, atha mam Sākho 20 'nāham¹² jānāmīti' vatvā koṭṭhāpetvā¹³ gīvāya¹⁴ gāhāpetvā nīharāpesīti saddaheyyāsi tvaṃ etan¹⁵“ ti vatvā tisso gāthā abhāsi:

1. Na vāham etaṃ jānāmi ko vāyam kassa vā ti vā
yathā Sākho vadī¹⁶ evaṃ Nigrodha kin ti maññasi. 57. 25
2. Tato galavinītena purisā niddhāpayimsu¹⁷ mam
datvā mukhapahārāni Sākhassa vacanamkarā. 58.
3. Etādisam dummatinā akataññūna¹⁸ dubbhinā
katam anariyam¹⁹ Sākhena sakhinā te janādhipā 'ti. 59.

¹ B^d -cehi. ² B^d adds so cintesi. ³ C^k aham, B^d omits ayam. ⁴ B^d nan. ⁵ B^d koṭṭā-.

⁶ B^d -yam. ⁷ C^k -dubhi, B^d dubbhi. ⁸ B^d koṭṭāpe-. ⁹ B^d adds deva. ¹⁰ C^k -rasapari-bho-. ¹¹ C^k -mi, B^d idhāgamīti. ¹² B^d add tam. ¹³ B^d koṭṭā-. ¹⁴ B^d -yam. ¹⁵ C^k evan. ¹⁶ B^d yadi, B^f cari. ¹⁷ B^e niddā-. ¹⁸ B^d -nā. ¹⁹ B^d anariyam.

Tattha kinti maññasīti yathā mañ Sākho avadī¹ kim tvam pi evam
eva maññasī udāhu aññathā² maññasī, mañ Sākho evam vadeyyā 'ti³ saddahasi,
tañ⁴ na saddahasīti, galavinītenā 'ti galaggahena, dubbhīnā ti mittadub-
bhīnā.

5 Tañ sutvā Nigrodho catasso gāthā abhāsi:

4. Na vāham etañ jānāmi na pi me koci saṃsati
yam me tvañ⁵ samma akkhāsi Sākhena katanam⁶ katañ. 60.
5. Sakhīnañ sājīvakaro mama Sākhassa c' ūbhayañ,
tvam no 's' issariyañ dātā manussesu mahantatañ,
10 tay' amhā labbhita iddhi⁷, ettha me n' etthi saṃsayo. 61.
6. Yathāpi bijam aggismiñ dayhāti na virūhāti
evam katañ asappurise nassati na virūhāti. 62.
7. Kataññumhi ca⁸ posamhi silavante ariyavuttine
sukhette viya bijāni katañ tamhi na nassatīti. 63.

15 Tattha⁹ saṃsatīti¹⁰ ācikkhati, katanam katan ti ākaḍḍhanavikaḍ-
ḍhanapothanakoṭṭanasamkhātāñ¹² katanam¹³ katan ti attho, sakhīnañ sājīva-
karo ti samma Pottiya tvañ sahāyakānañ saājīvakaro¹⁸ jīvikāya uppādetā¹⁴,
mama Sākhassa cūbhayan ti mayhañ ca Sākhassa ca ubhinnañ pi sakhīnañ
ti attho, tvañ no sissariyañ ti tvañ no āsi issariyañ dātā¹⁵, tava santikā
90 amhehi imañ laddhañ¹⁶, mahantatan ti mahantabhāvañ.

Evam¹⁷ pana¹⁸ ettakam kathente Nigrodhe Sākho tatth'
eva atthāsi. Atha nañ rājā „Sākha imañ Pottikam sañjānā-
sīti“ pucchi. So tuñhi aho. Ath' assa rājānañ¹⁹ ānāpento²⁰
atthamañ gātham āha:

- 25 8. Imañ ca jammañ nekatikam asappurisacintakam²¹
hanantu Sākhāñ sattīhi²², nāssa icchāmi jīvitan ti. 64.
- Tattha jamman ti lāmakam, nekatikan ti vañcakan²³.

Tañ sutvā Pottiko „mā esa bālo mañ nissāya nassatū“
'ti cintetvā navamañ gātham āha:

¹ B^o acari. ² B^d yathā. ³ B^d si. ⁴ B^d me. ⁵ C^k tañ. ⁶ B^d katañ na, B^f
kaḍḍhanam, C^o kantañ. ⁷ so C^k; B^f B^d labhivā iddhi. ⁸ B^d va. ⁹ B^d add me. ¹⁰
B^d add mañ. ¹¹ C^k -kodhana sam-. ¹² B^d katañ na. ¹³ B^d su-. ¹⁴ C^o -to, B^d
-detvā. ¹⁵ all three MSS. āsi, C^o -yadātā. ¹⁶ B^d imañ sampatti amhehi laddhañ. ¹⁷ B^d
evañca. ¹⁸ B^d adds vatvā. ¹⁹ C^k rājānañ, B^d rājadaṇḍam. ²⁰ C^o ānā-. ²¹ C^o cittakam,
B^d cintitam. ²² C^k sahintī? C^o santīhi, B^d sattīhi? ²³ B^d vañcanikam.

9. Khamyat' assa mahārāja, pāṇā duppaṭiāṇayā,
khama deva asappurisassa, nāssa icchāṃ' ahaṃ vadhan ti. 65.

Tattha khamyatassā 'ti khamyataṃ' assa, etassa asappurisassa khamathā
'ti attho, duppaṭiāṇayā ti matassa nāma pāṇaṃ paṭiānetuṃ³ na
sakkā.

5

Rājā tassa vacanaṃ sutvā Sākhassa khami, senāpatiṭṭhānam
pi Pottiyassa⁴ dātukāmo āsi', so pana na icchi. Ath' assa
sabbasenīnaṃ⁵ vicāraṇārahaṃ bhaṇḍāgārikatṭṭhānaṃ nāma
adāsi. Pubbe⁶ kir' etaṃ ṭhānantaraṃ nāhosi, tato paṭṭhāya
jātaṃ⁷. Aparabhāge Pottikabhaṇḍāgāriko⁸ puttadhītāhi vaḍ- 10
ḍhamāno attano puttadhītānaṃ ovādasasena osānagātham
āha:

10. Nigrodham eva seveyya,
na Sākhā upasaṃvase, (J. I. p. 152. Māhavastu
Nigrodhasmiṃ⁹ mataṃ seyyo I. p. 366. Dh. p. 329.) 15
yañce Sākhasmi¹⁰ jīvitan ti. 66.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave Devadatto pubbe pi akataññū
yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā Sākho Devadatto ahosi, Pottiko Ānando,
Nigrodho ahaṃ evā“ 'ti. Nigrodhajātakaṃ.

8. Takkaḷajātaka.

20

Na takkaḷā¹¹ santi na ālupāniti¹². Idam S. J. v. ekaṃ
pituposakaṃ upāsakaṃ ā. k. So kira ekasmiṃ daḷiddakule¹³
paccājāto¹⁴ mātari kālakatāya pāto va uṭṭhāya¹⁵ dantakatṭṭhamukho-
dakādini karonto bhatim vā kasim vā katvā laddhavibhavānurūpena
yāgubhattādini sampādetvā pitaraṃ posesi. Atha naṃ pitā āha: 25
„tāta tvaṃ ekako va anto ca bahi ca kattabbaṃ karosi, ekaṃ te kula-
dārikaṃ ānessāma¹⁶, sā te gehe kattabbaṃ karissatīti“. „Tāta
itthiyo nāma gharaṃ āgatā n' eva mayhaṃ na tumhākaṃ cittaasukhaṃ¹⁷
karissanti, mā evarūpaṃ cintayittha, ahaṃ yāvajjivāṃ tumhe posetvā

¹ Bā khamatu ² Bā pati-. ³ Bā -yasseva. ⁴ Bā ahosi. ⁵ Bā -senānaṃ, C⁵
-senānaṃ. ⁶ Bā adde pi. ⁷ Bā jānāti. ⁸ Bā -ko-. ⁹ C⁹ -smi. ¹⁰ Ck Bā
-amīn. ¹¹ Ck -lā. ¹² Ck ālu-. Bā āluvā-. ¹³ C¹³ Bā -li-. ¹⁴ Bā paccā-
¹⁵ Bā upaṭṭhāya. ¹⁶ Bā ānema. ¹⁷ Bā cittaṃ-.

tumbhākam accayena jānissāmīti¹⁴. Ath' assa pitā anicchamānakassa¹ ekam kumārikam ānesi, sā sasurassa ca sāmikassa ca upakārikā ahosi nīcavutti. Sāmiko pi 'ssa „mama pitu upakārikā“ ti tussitvā laddham laddham manāpam manāpam āharitvā deti, sāpi tam sasurass' eva
 5 upanāmeti⁸. Sā aparabhāge cintesi: „mayham sāmiko laddham laddham pitu adatvā mayham eva deti, addhā pitari nisneho jāto, imam mahallakam eken' upāyena mama sāmikassa paṭikkulām katvā gehā nīharāpessāmīti“ sā tato paṭṭhāya udakam atisītam vā accuṇham vā⁴ atiloṇam vā aloṇam vā bhattam uttaṇḍulam vā atikilinnam⁵ vā
 10 ti⁶ evamādīni tassa kodhuppattikāraṇāni katvā tasmiṃ kujjhante „ko imam mahallakam upaṭṭhātum sakkhissatīti“ pharu'āni vatvā kalaham vadḍheti⁷. Tattha tattha khelapiṇḍādīni chaḍḍetvāpi sāmikam ujjhāpesi⁸, „passa“ pitu kammaṃ, 'idaṃ c' idaṃ ca mā karīti' vutto¹⁰ kujjhati, imasmiṃ gehe pitaram vā¹¹ vāsehi mam vā“ ti. Atha naṃ
 15 so „bhadde, tvaṃ daharā, yattha katthaci jīvītum sakkhissasi, mayham pitā mahallako, tvaṃ tassa¹² asahantī imamahā gehā nikkhamā“ 'ti āha. Sā bhītā „ito“¹³ paṭṭhāya evaṃ na karissāmīti“ sasurassa pādesu patitvā khamāpetvā pakatiniyāmen' eva paṭijaggitum ārabhi. Atha so upāsako purimadivasesu tāya ubbālho Satthu santikam¹⁴
 20 dhammasavanāya agantvā¹⁵ tassā pakatīyaṃ ṭhitakāle agamāsi¹⁶. Atha naṃ S. „kiṃ upāsaka sattaṭṭhadvāsāni dhammasavanāya nāgato sīti“ pucchi. So tam kāraṇam kathesi. „Idāni tāva¹⁷ tassā katham agahetvā pitaram na nīharāpesi, pubbe pana¹⁸ etissā katham¹⁹ gahetvā pitaram āmakasusānam netvā āvāte nikhaṇi²⁰, maraṇakāle aham²¹
 25 sattavassiko hutvā mātāpitunnam guṇam kathetvā pitughātakammaṃ²² nivāresim, tadā tvaṃ mama katham sutvā tava pitaram yāvajīvaṃ paṭijaggitvā saggaparāyano jāto, sv-āyaṃ mayā dinnaovādo²³ bhavantaragatam pi tam²⁴ na vijahīti²⁵ iminā kāraṇena tassā katham gahetvā²⁶ idāni tayā pitā na nīhaṇo²⁷“ ti vatvā tena yācito a. ā.:

30 A. B. Br. r. k. aññatarasmim Kāsigāme ekassa kulassa²⁸ ekaputto ahosi nāmena Vasiṭṭhako²⁹ nāma. So mātāpitaro

¹ B^d pabbajissāmīti. ² C^k -mānatassa, B^d -mānasseva. ³ C^{ks} -mesīti. ⁴ B^d adds āhari sūjaṃ. ⁵ B^d -kilinam, C^{ks} -kilantam. ⁶ B^d omits ti. ⁷ C^s -esi, B^d -etvā. ⁸ B^d kujjhā-. ⁹ B^d has added te. ¹⁰ B^d -e. ¹¹ B^d mā added afterwards in the place of vā. ¹² B^d et-. ¹³ B^d ito. ¹⁴ B^d -ke. ¹⁵ C^{ks} āg-. ¹⁶ C^k āg-. ¹⁷ B^d sathā idāni tuvaṃ. ¹⁸ B^d adds te. ¹⁹ B^d adds sutvā. ²⁰ C^k nikhaṇitvā, C^s nikkhaṇitvā, B^d khīpitvā. B^s āvātam khaṇitadā. ²¹ B^d omits aham. ²² C^k kammā, C^s -takakammā, B^d -takakammaṃ. ²³ B^d dinno-. ²⁴ C^{ks} naṃ. ²⁵ B^d -hati. ²⁶ B^d ag-. ²⁷ B^d nihato. ²⁸ B^d kulaghare. ²⁹ B^d paviṭṭhako corr. to savi-.

patijagganto aparabhāge mātari kālakatāya pitaraṃ posesīti
 sabbaṃ¹ paccuppannavatthuniyāmen² eva kathetabbaṃ. Ayaṃ
 paṇ³ ettha viseso: Tadā sā itthi „passa pitu kammaṃ, ‘idaṇ
 c’ idaṇ ca mā karīti’⁴ vutto⁵ kujjhatīti⁶“ vatvā „sāmi pitā te
 caṇḍo pharuso niccaṃ kalahaṃkaro⁷, jarājīṇṇo vyādhipīlito⁸ 5
 nacirass’ eva marissati, ahaṃ⁹ etena saddhiṃ ekagehe vasitum
 na sakkomi, sayam p’esa¹⁰ katipāhen’ eva¹¹ marissat’ eva¹², tvaṃ
 etaṃ āmakasusānaṃ netvā āvātaṃ khaṇitvā tattha naṃ pak-
 khipitvā kuddālena sīsaṃ chinditvā¹³ jivitakkhayaṃ pāpetvā
 uparī paṃsunā chādetvā āgacchā¹⁴“ ‘ti āha. So’ punappuna 10
 vuccamāno¹⁵ „bhaddo purisamāraṇaṃ¹⁶ nāma bhāriyaṃ, kathaṃ
 naṃ māressāmīti¹⁷“ āha. „Ahaṃ te upāyaṃ ācikkhissāmīti¹⁸.
 „Acikkha tāvā¹⁹“ ‘ti. „Sāmi, tvaṃ paccūsakāle pitu nipannaṭ-
 ṭhānaṃ gantvā yathā sabbe suṇanti evaṃ mahāsaddaṃ katvā
 ‘tāta asukagāmetumhākakaṃ dhāraṇako²⁰’ atthi, mayigate na deti, 15
 tumhākaṃ accayena na dassat’ eva, sve yānake nisīditvā pāto
 va gacchissāmā²¹“ ‘ti vatvā tena vuttavelāyaṃ eva vuṭṭhāya²²
 yānakaṃ yojetvā tattha naṃ nisīdāpetvā āmakasusānaṃ netvā
 āvāte nikhaṇitvā²³ corehi acchinnasaddaṃ katvā²⁴ sīsaṃ²⁵
 nahāyitvā āgacchā²⁶“ ‘ti. Vasiṭṭhako²⁷ „atth’ esa upāyo“ ‘ti 20
 tassā vacanaṃ sampañicchitvā yānakaṃ gamanasajjakaṃ²⁸
 akāsi. Tassa paṇ²⁹ eko³⁰ sattavassiko putto atthi paṇḍito
 vyatto, so mātu vacanaṃ sutvā „mayhaṃ mātā pāpadhammā,
 pitaraṃ me pitighātakammaṃ³¹ kāreti³², ahaṃ imassa pitighā- 25
 takammaṃ³³ kātum na dassāmīti³⁴ saṇikaṃ³⁵ gantvā ayyakena
 saddhiṃ nipajji. Vasiṭṭhako³⁶ pi itarāvuttavelāya³⁷ yānakaṃ yoje-
 tvā „ehi tāta uddhāraṃ sodhessāmā³⁸“ ‘ti pitaraṃ yānake nisīdā-
 pesi. Kumārako pi paṭhamataraṃ yānakaṃ abhirūhi. Vasiṭṭhako³⁹

¹ Bā adds vatthu. ² Bā -e. ³ Bā -karoti. ⁴ Bā ahaṇ ca. ⁵ Bā nisaṃsayāṃ so.
⁶ Bā -hena. ⁷ Bā -ti yeva. ⁸ Bā bhiṇḍ-. ⁹ Bā adds tāya. ¹⁰ Bā -nāya. ¹¹
 Cks -ma-. ¹² Bā uddhā-. ¹³ Bā C² -mī. ¹⁴ Bā uṭṭhāya. ¹⁵ Bā -taṃ khaṇitvā.
¹⁶ Bā adds māretvā āvāte pakkhipetvā. ¹⁷ Bā adds bhinnitvā. ¹⁸ Bā pavīṭṭhako
 pi corr. to sav-. ¹⁹ Bā -sajjaṃ. ²⁰ Cks eke. ²¹ Bā pitu-. ²² Bā -si. ²³ Bā
 santikaṃ. ²⁴ Bā pavīṭṭhako corr. to sav-. ²⁵ Bā -rā corr. to -rāya. ²⁶ so all three MSS.

taṃ nivāretuṃ asakkonto ten' eva saddhiṃ āmakasusānaṃ
gantvā pitaraṇ ca puttaṇ¹ ca yānakena saddhiṃ ekamante
ṭhapetvā sayam otaritvā kuddālapitakam ādāya ekasmiṃ
paṭicchannaṭṭhāne² caturassaāvāṭaṃ khaṇitum ārabhi. Kumāro³
5 otaritvā tassa santikam gantvā ajānanto viya katham⁴ samuṭṭhā-
petvā paṭhamam gātham āha:

1. Na takkaḷā⁵ santi na ālupāni⁶
na biḷāliyo⁷ na kalambāni⁸ tāta,
eko araṇṇamhi susānamajjhe
10 kimatthiko tāta khaṇāsi⁹ kāsun ti. 67.

Tattha na takkaḷā¹⁰ ti piṇḍalukandā na santi¹¹, ālupāniti¹² āluka-
kandā¹³, biḷāliyo¹⁴ ti biḷarivallīkandā, kalambāniti tālakandā¹⁵.

Ath' assa pitā dutiyam gātham āha:

2. Pitāmaho tāta sudubbalo te
15 anekavyādhīhi dukhena¹⁶ phuṭṭho¹⁷,
tam ajj' aham nikhaṇissāmi sobbhe,
na hi 'ssa taṃ jīvitam rocayāmīti. 68.

Tattha anekavyādhīhīti anekehi vyādhīhi uppannena dukkhena
phuṭṭho¹⁷, na hissa tan ti aham hi assa tava pitāmahassa taṃ dujjīvitam na
90 icchāmi, evarūpā jīvitā maraṇam ev' assa varan ti maññamāno taṃ sobbhe
nikhaṇissāmīti.

Taṃ sutvā kumāro upadḍhagātham¹⁸ āha:

- a. Saṃkappam etaṃ paṭiladdha pāpam¹⁹
accāhitam²⁰ kamma²¹ karosi luddan ti.

25 Tass' attho: tāta tvam pitaram dukkhā mocessamīti²² maraṇadukkhena
yojento etaṃ pāpakam saṃkappam paṭiladdhā²³ tassa ca saṃkappassa vasena
bitaṃ atikkamma ṭhitattā accāhitam kamma karosi luddan ti.

Evaṇ ca pana vatvā pitu hatthato kuddālam gahetvā
avidūre aññam²⁴ āvāṭam khaṇitum ārabhi. Atha nam pitā

¹ Bḍ kumārakaṇ. ² Bḍ -une ṭhāne. ³ Bḍ -rako. ⁴ Ck taṃ. ⁵ Cks Bf -lā. ⁶ Bḍs -vāni. ⁷ Ck biḷā-. ⁸ Bḍ kaḷ- corr. to kal-, C² kalambīyo. ⁹ Ck Bḍf kha-
ṇasi. ¹⁰ Ck -lā. ¹¹ kandā na santi wanting in Cks. ¹² Bḍs -vānīti. ¹³ Cks
-da, Bḍ āluva-. ¹⁴ Ck biḷā-. ¹⁵ Bḍ kāla-. ¹⁶ Bḍf dukkhena. ¹⁷ Cks phuṭṭho.
¹⁸ Bḍ -ḍḍhaṃgā-. ¹⁹ Bḍ pāpakam. ²⁰ Cks asāhi-. ²¹ Bḍf kamman. ²² Bḍ
pamo-. ²³ Bḍ -laddham. ²⁴ Bḍ aññataram.

upasaṃkamtivā „kasmā tāta āvātaṃ khaṇasīti“ pucchi. So¹
tassa kathento tatiyaṃ gāthaṃ pūresi²:

3^b. Mayāpi tāta paṭilacchase tuvaṃ
etādisaṃ kamma jarūpanito³,
taṃ kullavattaṃ⁴ anuvattamāno
aham pi taṃ nikhaṇissāmi sobbhe ti. 69.

5

Tasse' attho: tāta aham pi etasmim⁵ sobbhe taṃ mahallakakāle nikhaṇi-
sāmi, iti kho tāta mayāpi kate⁶ imasmim⁷ sobbhe tuvaṃ jarūpanito⁷ etādisaṃ
kammaṃ paṭilacchase, yaṃ etaṃ tayā pavattitaṃ kulavattaṃ anuvattamāno
vayappatto bhariyāya saddhīm vasanto aham pi taṃ nikhaṇissāmi sobbhe ti. 10

Ath' assa⁸ pitā catutthaṃ gāthaṃ āha:

4. Pharusaḥi vācāhi pakubbamāno
āsaḷḷa maṃ tvaṃ vadase kunāra,
putto mama⁹ orasako samāno
ahitānukampi me tvaṃ si puttā 'ti. 70.

15

Tattha pakubbamāno ti abhībhavanto, āsaḷḷā 'ti ghaṭṭetvā.

Evam vutte paṇḍitakumārako ekaṃ paṭivacanagāthaṃ dve
udānagāthā ti tisso gāthā abhāsi:

5. Na t' āhaṃ¹⁰ tāta ahitānukampi
hitānukampi te aham pi tāta,
pāpaṇ ca taṃ kamma¹¹ pakubbamānaṃ
arahāmi no vārayitum tato hi. 71.

20

6. Yo¹² mātaraṃ¹³ pitaraṃ vā Vasiṭṭha¹⁴
adūsake¹⁵ himsati pāpadhammo¹⁶,
kāyassa bhedaṃ abhisamparāyaṃ
asaṃsayam so nirayam pareti¹⁷. 72.

25

7. Yo¹⁸ mātaraṃ¹⁹ pitaraṃ vā Vasiṭṭha¹⁴
annena pānena upaṭṭhahāti

¹ Cks omī so. ² Bā gāthamāha. ³ Bdf kammaṃ jaro-. ⁴ Bdf kula-. ⁵ Bā
eka-. ⁶ C^s tate, Bā nikkhaṇite. ⁷ Bā jaro-. ⁸ Bā tassa in the place of
athassa. ⁹ Ck^s mamaṃ. ¹⁰ Bā natahaṃ corr. to na cāhaṃ. ¹¹ Bā kammaṃ.
¹² Cks so. ¹³ Cks add vā. ¹⁴ Cks saviṭṭha, Bdf saviṭṭha. ¹⁵ Cks -ko, Bā -ko
corr. to -ke. ¹⁶ Cks -ā. ¹⁷ Ck^s paroti, C^s papoti, Bā pureti, Bf upeti. ¹⁸ Cks
so. ¹⁹ all three MSS. add vā.

kāyassa bhedaḥ abhisamparāyaṃ
asaṃsayaṃ so sugatīm paretīti¹. 73.

Imaṃ² pana puttassa dhammakathaṃ sutvā pitā aṭṭhamam
gātham āha:

- 5   8. Na me tvaṃ putta ahitānukampi
          hitānukampi me tvaṃ si putta,
          ahañ ca taṃmātarā vuccamāno
          etādisaṃ kamma³ karomi luddan ti. 74.

Tattha ahañca taṃmātarā ti ahañ ca te mātara, ayam eva vā pāṭho.

- 10   Taṃ sutvā kumārako⁴ „tāta, itthiyo nāma uppanne dose
          aniggayhamānā punappuna pāpaṃ karonti, mama mātā yathā
          puna evarūpaṃ na karoti tathā naṃ paṇāmetuṃ⁵ vattatīti“
          navamaṃ gātham āha:

9. Yā te sā bhariyā anariyarūpā
15   mātā mam⁶ esā sakiyā⁷ janettī
          niddhāmase⁸ taṃ sakā agārā,
          aññam pi te sā dukkham āvaheyyā⁹ 'ti. 75.

- Vasiṭṭhako¹⁰ paṇḍitaputtassa kathaṃ sutvā somanassajāto
          hutvā „gacchāma tātā“ 'ti saddhiṃ puttena ca pitarā ca yānake
20   nisīditvā pāyāsi. Sāpi kho anācārā „nikkhaṇṭā no gehā kālā-
          kaṇṇīti“ haṭṭhatuṭṭhā allagomayena puñchitvā¹¹ pāyāsaṃ pacitvā
          āgamanamaggaṃ oloketi te āgacchānte diśvā „nikkhaṇṭaṃ
          kālakaṇṇiṃ puna gahetvā āgato“ ti kujjhitvā „are niggatika¹²
          nikkhaṇṭaṃ kālakaṇṇiṃ puna ādāya āgato sīti“ paribhāsi¹³.
35   Vasiṭṭhako¹⁴ kiñci avatvā yānakaṃ mocetvā „anācāre kiṃ
          vadesīti“ taṃ sukotṭhitaṃ koṭṭhetvā¹⁵ „ito paṭṭhāya imaṃ
          gehaṃ mā pāvisīti¹⁶“ pāde gahetvā nikkadḍhi. Tato
          pitarāṇ ca puttaṇ ca¹⁷ nahāpetvā sayam pi nahāyitvā¹⁸

¹ Bā pureti, Bf upeti. ² Cks idaṃ. ³ Bdf kammaṃ. ⁴ Bā -ro. ⁵ Ck pana-, Bā panā-. ⁶ Bdf jātiyā. ⁷ Bdf niddhāpaye. ⁸ Bā savitṭhako. ⁹ Ck pucchitvā, Bā upalim-
petvā, Bc upalimpitvā. ¹⁰ Bā nikatika. ¹¹ Cks -hāsi. ¹² Cks savitṭha-, Bā pavitṭha-
corr. to sav-. ¹³ Bā -koṭṭi- koṭṭe-. ¹⁴ Cks pa-. ¹⁵ Cks add sayam. ¹⁶ Cks omit
sayampi nahāyitvā.

tayo pi pāyāsaṃ paribhuñjimsu. Sāpi pāpadhammā
 katipāhaṃ aññasmim̐ gehe vasi. Tasmim̐ kāle putto pitaraṃ āha:
 „tāta mama mātā ettakena na bujjhati, tumhe mama mātu
 maṃkubhāvakarapaṭṭhaṃ¹ ‘asukagāme mama mātuladhītā atthi,
 sā mayhaṃ pitaraṃ ca puttaṃ ca maṃ ca paṭijaggissati, taṃ⁵
 ānessāmīti’ vatvā mālāgandhādīni ādāya yānakena nikkhamitvā
 khettaṃ anuvaritvā sāyaṃ āgacchathā” ‘ti. So tathā akā-
 si. Paṭivissakakule itthiyo „sāmiko kira te aññaṃ bhariyaṃ
 ānetuṃ asukagāmaṃ nāma gato” ti tassā ācikkhimsu. Sā
 „idāni ‘mhi naṭṭhā, n’atthi me puna okāso” ti bhītatasiṭā hutvā¹⁰
 „puttaṃ eva yācissāmīti” saṅkaṃ puttassa santikaṃ gantvā
 tassa pādesu patitvā „taṃ ṭhapetvā” añño mama paṭisaranam̐
 n’ atthi, ito paṭṭhāya tava pitaraṃ ca pitāmahaṃ ca alaṃka-
 tacetiyaṃ viya paṭijaggissāmi³, puna mayhaṃ imasmim̐ ghare
 pavesaṃ⁴ karohīti” āha. So „sādhū amma, sace puna eva-¹⁵
 rūpaṃ na karissatha⁵ karissāmi⁶, appamattā hothā” ‘ti vatvā
 pitu āgamanakāle dasamaṃ gātham āha:

10. Yā te sā⁷ bhariyā anariyarūpā

mātā mam’ esā sakiyā⁸ janettī

dantā kaṇeru⁹ va vasūpanitā

20

sā pāpadhammā punar āvajātū ‘ti. 76.

Tattha kaṇeru⁹ vā ‘ti¹⁰ idāni sā ānañjakāraṇaṃ¹¹ kāritā hatthini viya
 dantā vasaṃ upanītā nibbisevanā, punarāvajātū ‘ti puna imaṃ gehaṃ
 āgacchatū ‘ti.

Evam̐ so pitu¹² kathetvā gantvā mātaraṃ ānesi. Sā sāmi-²⁵
 kaṇ ca sasuraṃ ca khamāpetvā tato paṭṭhāya dantā¹³ dham-
 mena samannāgatā hutvā sāmikaṃ ca sasuraṃ ca puttaṃ ca
 paṭijaggi, ubho pi ca puttassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni
 karitvā¹⁴ saggaparāyanā ahesuṃ.

¹ Ck -kāraṇa-. ² Bđ tāta ṭhapetvā taṃ. ³ Bđ -mīti. ⁴ Bđ -sanaṃ. ⁵ Ck
 na karissa e, Bđ na karissasī, ⁶ after karissasī Bđ has added ti na karissāmi
 tāta ti tena hi. ⁷ Bđ omits sā. ⁸ Bđ satiyā? corr. to jātiyā, Bf jātiyā. ⁹
 Bdf kaṇeru. ¹⁰ Bđ adds tāta. ¹¹ all three MSS. āṇ-. ¹² Bđ adds dhammaṃ.
¹³ Ck -ta. ¹⁴ Bđ kāretva.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne pituposako sotāpattiphale patitṭhahi): „Tadā pitā ca putto ca suṇisā ca ete¹ yeva ahesum, paṇḍitakumārako pana² aham evā“³ 'ti. Takkaḷa-jātakam.

5

9. Mahādhammapālajātaka.

Kinte vatan ti. Idam S. pathamagamanena Kapilapuram gantvā Nigrodhārāme v. pitu nivesane raṇṇo asaddahanam ā. k. Tadā hi Suddhodana-mahārājā⁴ vīsatisahassahikkhuparivārassa Bhagavato attano nivesane yāgukhajjakam datvā antarābhatte
10 sammodaniyam karonto „bhante tumhākam padhānakāle devatā āgantvā ākāse ṭhatvā ‘putto te Siddhatthakumāro apāhāratāya mato’ ti mayham ārocesun“⁵ ti āha, Satthārā ca „saddahi⁶ mahārājā“⁷ ti vutte „na saddahim bhante⁸, ākāse ṭhatvā kathentiyo pi pana⁹ devatā ‘mama puttassa bodhitale buddhattam apatvā¹⁰ parinibbānam nāma n’
15 atthīti’ paṭikkhipin“¹¹ ti āha. „Mahārāja pubbe¹² tvam Mahādhammapālakāle pi ‘putto te mato, imāni ‘ssa atṭhīnīti’¹³ dassetvā vadantassa pi disāpāmokkhācariyassa ‘amhākam kule taruṇakāle kālakiriya nāma n’ atthīti’ na saddahi, idāni pana kasmā saddahissatīti“¹⁴ vatvā tena yācito a. ā. :

90 A. B. Br. r. k. Kāsiratṭhe Dhammapālagāmo nāma ahosi, so Dhammapālakulassa vasanatāya etaṁ nāmaṁ labhi, tattha dasannaṁ kusalakammam pathadhammānam pālanato Dhammapālo tv-eva¹⁵ paññāto brāhmaṇo¹⁶ paṭivasati. Tassa¹⁷ kule antamaso dāsakammakarāpi dānam denti sīlam rakkhanti uposathakam-
95 maṁ¹⁸ karonti. Tadā B. tasmim kule nibbatti, Dhammapāla kumāro tv-ev’¹⁹ assa²⁰ nāmaṁ karimsu. Atha naṁ vayap-pattaṁ pitā sahasam datvā sippuggahaṇatthāya²¹ Takkaṣilaṁ pesesi. So tattha gantvā disāpāmokkhācariyassa santike sippaṁ uggaṇhi²², pañcannaṁ māṇavakasatānam jeṭṭhantevāsiko ahosi.
80 Tadā ācariyassa jeṭṭhaputto kalam akāsi. Acariyo māṇava-

¹ Cks te. ² Bā -māro pi. ³ Bā saddahasi pana. ⁴ Bā adds ti. ⁵ Bā omits pana. ⁶ Cks āpatvā, Bā app-. ⁷ Bā adds pi. ⁸ Bā adds aṭhīni. ⁹ so all three MSS. ¹⁰ Bā teva. ¹¹ Bā adds tattha. ¹² Bā tasmim. ¹³ Bā -satham, omitting kammam. ¹⁴ Bā tevassa. ¹⁵ Cks sippagah-. ¹⁶ Bā gaṇhi.

parivuto¹ ñātigaṇena saddhiṃ rodanto² susāne tassa sarīrakiccaṃ
 kāreti³, tattha ācariyo ca ñātivaggo c' assa antevāsikā ca
 rodanti paridevanti, Dhammapālo c' eko⁴ na rodati na pari-
 devati, api ca kho pana tesu pañcasatesu māṇavesu susānā
 āgamma⁵ ācariyassa santike nisīditvā „aho evarūpo nāma 5
 ācārasampanno taruṇamāṇavo taruṇakāle yeva mātāpitūhi
 vippayutto maraṇaṃ patto“ ti vadantesu „sammā⁶ tumhe
 ‘taruno’ ti bhaṇatha, atha kasmā⁷ taruṇakāle yeva mato⁸, ayuttaṃ
 taruṇakāle maritun“ ti aha. Atha naṃ te āhaṃsu: „kiṃ pana
 samma tvaṃ imesaṃ sattānaṃ maraṇasabhāvaṃ⁹ na jānāsīti“. 10
 „Jānāmi, taruṇakāle pana na maranti, mahallakakāle yeva
 marantīti“. „Nanu aniccā sabbe saṃkhārā hutvā abbhāvino“
 ti. „Saccaṃ aniccā¹⁰, daharakāle pana sattā na maranti,
 mahallakakāle¹¹ aniccataṃ¹² pāpuṇantīti“. „Kiṃ pana samma¹³
 Dhammapāla tumhākaṃ gehe na keci¹⁴ marantīti“. „Daharakāle 15
 pana¹⁵ na maranti, mahallakakāle yeva marantīti¹⁶. Kiṃ pan'
 esā tumhākaṃ kule¹⁷ pavenīti“. „Āma kule¹⁷ pavenīti“.
 Māṇavā taṃ tassa kathaṃ ācariyassa ārocesum. Atha naṃ
 so pakkosāpetvā pucchi: „saccaṃ kira tāta Dhammapāla tumhā-
 kaṃ kule daharakāle na miyantīti“. „Saccaṃ ācariyā“ 'ti. 20
 So tassa vacanaṃ sutvā cintesi: „ayaṃ ativiya acchariyaṃ
 vadati, imassa pitu santikaṃ gantvā pucchitvā sace etaṃ sac-
 caṃ aham pi tam eva dhammaṃ paripūressāmīti¹⁸. So put-
 tassa kattabbakiccaṃ katvā sattatṭhdivasaccayena Dhamma-
 pālaṃ pakkosāpetvā „tāta aham vippavasissāmi¹⁹, tvaṃ yāva 25
 mamāgamanā ime māṇave sippaṃ vācehīti“ vatvā ekass'

¹ B^d -vakapa-. ² B^d adds kando. ³ B^d -resi, C^k -resīti corr. to -reti. ⁴
 B^d veko. ⁵ B^d gamma. ⁶ B^d -a. ⁷ C^k a kasmā, B^d kasmā. ⁸ B^d marati
 nanu. ⁹ B^d -nabbhāvā. ¹⁰ C^k -aṃ. ¹¹ B^d adds pana maranti, C^s pana sattā
 na maranti mahallakakāle. ¹² C^k aniccantaṃ, C^s aniccantaṃ corr. to aniccantaṃ.
¹³ B^d omits samma. ¹⁴ C^k kiñci, B^d teci corr. to keci. ¹⁵ B^d adds sattā. ¹⁶
 B^d -ranti. ¹⁷ B^d kula. ¹⁸ B^d purissāmīti. ¹⁹ C^k -vassissāmi, B^d khippaṃ
 āgamiṣāmi in the place of vi-.

eḷakassa¹ atthīni gahetvā dhovitvā vāsetvā pasibbake katvā ekaṃ
 cullupatthākaṃ ādāya Takkasilato nikkhamitvā anupubbena
 taṃ gāmaṃ patvā „kataraṃ Mahādharmapālassa gehaṃ“ ti
 pucchitvā gantvā dvāre atthāsi. Brāhmaṇassa dāsamanussesu
 5 yo yo paṭhamam addasa so so ācariyassa hatthato chattaṃ
 gaṇhi, upāhanam gaṇhi upatthākassāpi² hatthato pasibbakaṃ
 gaṇhi, „puttassa vo³ Dhammapālakumārassa ācariyo dvāre
 tthito⁴ ti kumārassa pitu ārocethā“ 'ti ca vuttā te „sādhū“ 'ti
 vatvā⁵ ārocayimsu. So vegena dvāramūlaṃ gantvā „ito ethā“
 10 'ti taṃ gharaṃ ānetvā⁶ pallaṃke nisīdāpetvā sabbaṃ pāda-
 dhovanādikkiccam akāsi. Ācariyo bhuttabhojano sukhakathāya
 nisinnakāle „brāhmaṇa putto te Dhammapālakumāro paññavā
 tiṇṇam vedānam atthārasannaṃ ca sippānam nipphattiṃ patto,
 api kho⁷ pan' ekena aphāsukena jīvitakkhayaṃ patto, sabbe
 15 saṃkhārā aniccā, mā socitthā“ 'ti āha. Brāhmaṇo pāṇim
 paharitvā mahāhasitaṃ hasi, „kin nu brāhmaṇa hasasīti“ ca vutte
 „mayham putto na marati, añño koci mato bhavissatīti“ āha.
 „Brāhmaṇa, putto yeva mato⁸, atthīni disvā saddahā“ 'ti
 atthīni⁹ niharitvā „imāni te puttassa atthīnīti“ āha. „Etāni
 20 eḷakassa vā sunakhassa vā bhavissanti, mayham pana putto
 na marati, amhākaṃ¹⁰ kule yāva sattamā kulaparivaṭṭā taruṇa-
 kāle matapubbā nāma n'atthi, tvaṃ musā bhaṇasīti“. Tas-
 miṃ khane sabbe pi pāṇim paharitvā mahāhasitaṃ hasimsu.
 Acariyo taṃ acchariyaṃ disvā somanassappatto hutvā „brāh-
 25 maṇa, tumbākaṃ kulapaveniyaṃ daharānam amaraṇena na sakkā
 ahetukena bhavitum, kena vo¹⁰ kāraṇena daharā na mīyantīti“
 pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Kiṃ te vataṃ kiṃ pana brahmacariyaṃ,
 kissa sucinnassa ayaṃ vipāko,
 30 akkhāhi me brāhmaṇa etam attham,
 kasmā hi tuyham daharā na mīyare ti. 77.

¹ Bḍ ekassa e-. ² Bḍ -kassa pi- ³ Bḍ te? ⁴ Bḍ gantvā. ⁵ Cks atine-. ⁶ C^s
 pi mo, Bḍ api va kho. ⁷ Bḍ ate corr. to te. ⁸ Cks omit atthīni. ⁹ Bḍ adda
 hi. ¹⁰ Bḍ omits vo.

Tattha vatan ti vatasaṃādānaṃ, brahmacariyaṃ ti seṭṭhacariyaṃ, kisa suciṇṇassa 'ti tumbākaṃ kule daharānaṃ amaraṇaṃ nāma katara-sucaritassa vipāko¹.

Taṃ sutvā brāhmaṇo yesaṃ guṇānaṃ ānubhāvena tasmiṃ
kule daharā na mīyanti te vaṇṇayanto 5

2. Dhammaṃ carāma, na musā bhaṇāma,
pāpāni kammāni vivajjayāma²,
anariyaṃ parivajjemu sabbāṃ,
tasmā ti³ amhaṃ daharā na mīyare. 78.

3. Suṇoma dhammaṃ asataṃ sataṃ ca, 10
na cāpi dhammaṃ asataṃ rocayāma,
hitvā asante na jahāma sante,
tasmā -pe-. 79.

4. Pubbe va⁴ dānā sumanā bhavāma, (J. III p. 300.)
dadam pi ce⁵ attamanā bhavāma, 15
datvāpi ce nānutappāma pacchā -pe-. 80.

5. Samaṇe mayaṃ brāhmaṇe addhike ca
vanibbake yācanake dalidde
annena pānen⁶ abhitappayāma⁶ -pe-. 81.

6. Mayaṃ ca bhariyaṃ nātikkamāma, 20
amhe ca bhariyā nātikkamanti,
aṇṇatra tāhi brahmacariyaṃ carāma -pe-. 82.

7. Etāsu ve jāyare suggavāsu⁷
medhāvino honti pahūtapaṇṇā
bahussutā vedaguno⁸ ca honti -pe-. 83. 25

8. Mātā pitā ca bhaginī bhātaro ca
puttā ca dārā ca mayaṃ ca sabbe
dhammaṃ carāma paralokahetu -pe-. 84.

9. Dāsā ca dasso⁹ anujīvino ca
paricārikā kammakarā ca sabbe 30

¹ Bds add ti. ² Bdf pariva-. ³ Bdf hi. ⁴ Ck na. ⁵ Bd ca. ⁶ Ck pānenahatap-payāma, C⁶ pānenahatatapp- corr. to pānenabhitatapp-. ⁷ Bf suttamāsu, Bd muttamāsu. ⁸ Ck -nā, C⁸ Bdf -ṇā. ⁹ Bd dāvesyo? Bf dāyyo.

dhammaṃ caranti paralokahetu

tasmā ti¹ amhaṃ daharā na miyare ti 85.

imā gāthā āha.

- Tattha dhammaṃ carāma² 'ti dasakusalakammappathadhammaṃ carā-
 5 ma³, attano jīvitahe tu kunthakipillakam⁴ pi jīvitaṃ na voropema, parabhaṇḍaṃ
 lobhacittena na olokema⁵ 'ti sabbaṃ vitthāretabbam, musāvādo⁶ c' ettha⁷ musā-
 vādissa akaraṇapāpaṃ nāma n' atthi⁸ ussadasena⁹ puna¹⁰ vutto, te kira
 hassādhippāyena pi musā na bhaṇanti, pāpānāti sabbāni pi nīrayagāminī¹¹
 10 lāmakakammāni¹², anariyaṃ ti ariyagarahitaṃ sabbaṃ asundaraṃ aparisuddhaṃ¹³
 kammaṃ parivajjāyama, tasmā ti amhaṃ ti ettha ti¹⁴āro nipātamatto, tena
 kāraṇena amhākaṃ daharā na miyanti, antarā¹⁵ akālamaraṇaṃ nāma no n' atthi
 attho, tasmā hi¹⁶ amhaṃ ti pi pātho, suṇoma¹⁷ 'ti mayaṃ kiriyavādā¹⁸ nāma
 sappurisaṇaṃ kusalaḍḍhanam pi asappurisaṇaṃ akusalaḍḍhanam pi dhammaṃ
 suṇāma¹⁹, so pana no sutamattako va hoti, taṃ na rocayāma²⁰, tēhi pana no sad-
 15 dhiṃ viggaho vā²¹ vivādo vā mā hotu²² 'ti, dhammaṃ suṇoma, sutvāpi hitvā²³ asante²⁴
 sante vattāma, ekam pi khaṇaṃ na jahāma²⁵ sante²⁶, pāpamitte pahāya
 kalyāṇamitte sevino va homā²⁷ 'ti, samaṇe mayaṃ brāhmaṇe ti brāhmaṇa
 mayaṃ samitapāpabāhitapāpe paccekabuddhasamaṇabrāhmaṇe pi²⁸ avasesadham-
 mikasamaṇabrāhmaṇe pi addhikādayo²⁹ sesajane pi annapānena abhittappemā
 20 'ti attho, pāliyaṃ pana ayaṃ gāthā pubbe va dānā ti gāthāya³⁰ pacchato
 āgacchati³¹, nātikamāma³² 'ti attano bhariyaṃ atikkamitvā bāhi aññaṃ
 micchācāraṃ na karoma, aññatra tāhīti tā attano bhariyā³³ tṭhapetvā sesa-
 itthīsu brahmācariyaṃ carāma, amhākaṃ bhariyāpi³⁴ sesapuriseṇu evam eva
 pavattanti³⁵, jāyare ti jāyanti, suggavāsū³⁶ 'ti susīlāsu uttamitthīsu, idaṃ
 25 vuttaṃ hoti: ye etāsu sampannasīlāsu³⁷ uttamitthīsu amhākaṃ puttā jāyanti te
 medhāvino ti evampakārā hontī, kuto tesāṃ antarā maraṇaṃ, tasmāpi amhākaṃ
 kule daharā na maraṇāti, dhammaṃ carāma³⁸ 'ti paralokatthāya tividhasucari-
 tadhammaṃ³⁹ carāma, dasso⁴⁰ ti dāsiyo.

Avasāne

- 30 10. Dhammo have rakkhati dhammacāriṃ, (Dhp. p. 126, Jāt.
 dhammo sucinno sukham āvahāti, vol. I. p. 31, Thera-
 esānisamso dhamme sucinno: gāthā by Olden-
 berg p. 35.
 na duggatīṃ gacchati dhammacāri. 86.

¹ Bā hi. ² Ck^o dhammakarā. ³ Bā -pilli-. ⁴ Bā omits mu-. ⁵ Bā tattha. ⁶ Bā natthi. ⁷ Bā ussannavasena. ⁸ Bā pana. ⁹ Ck^o -mini, C^o Bā -mini. ¹⁰ Bā omits lāmaak. ¹¹ Ck^o -ddha. ¹² Bā -re. ¹³ Bā omits hi. ¹⁴ C^o kiriyavādā corr. to -ya-, Bā kiriyathā. ¹⁵ Bā suṇo-. ¹⁶ Ck^o -mi. ¹⁷ Ck^o omits vā, ¹⁸ Bā labhivā. ¹⁹ Bā omits asante. ²⁰ Bā paṇa-. ²¹ Bā asante. ²² Ck^o hi. ²³ Bā addhikayā- caka. ²⁴ Ck^o gāthā, C^o thā. ²⁵ Bā āgacchato āgacchati corr. to āgato. ²⁶ Bā -yāyo. ²⁷ Bā -yayo pi. ²⁸ Ck^o pattanti, Bā vattanti. ²⁹ Bā muttamāsū. ³⁰ Ck^o sammantasi- ³¹ Bā -taṇḍha-. ³² Bā dāsiyo.

11. Dhammo have rakkhati dhammacāriṃ
chattaṃ mahantaṃ viya vassakāle,
dhammena gutto mama Dhammapālo,
aññassa aṭṭhīni, sukhī kumāro ti 87.

imāhi dvīhi gāthāhi dhammacāriṇam guṇaṃ kathesi.

5

Tattha rakkhatīti dhammo nām¹ esa¹ rakkhito attano² rakkhakaṃ³
paṭirakkhati, sukhamaṃvahaṭīti devamanussasukhaṃ c' eva nibbānasukhaṃ ca
āharati⁴. na duggatin ti nīrayādisibbhedam duggatim na gacchati, evam brāh-
mana mayam dhammam rakkhāma, dhammo pi amhe rakkhatīti dasseti,
dhammena gutto ti mahāchattasadisena attano gopita dhammena gutto, aññassa
aṭṭhīnīti tayā ānītāni pan' aṭṭhīni⁵ aññassa eḷakassa vā sunakhassa vā⁶
bhavissanti, chaḍḍeh' etāni⁷, manā putto sukhī kumāro ti.

Tam sutvā ācariyo āha: „mayham āgamanam suāgamanam
saphalam no nipphalam“ ti sañjātasomanasso Dhammapālassa
pitaram khamāpetvā „mayā āgacchantena tumhākaṃ vīmaṃsa-
natthāya imāni eḷakatthīni ābhatāni⁸, putto te ārogo⁹ yeva,
tumhākaṃ rakkhaṇadhammam¹⁰ mayham pi dethā“ 'ti paṇṇe
likhitvā katipāham tattha vasitvā Takkaṣilaṃ gantvā Dhamma-
pālaṃ sabbasippāni sikkhāpetvā mahantena parivārena pesesi.

S. Suddhodanamahārājassa imaṃ dhammadesanam ā. saccāni 90
pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne rājā anāgāmiphale patiṭṭhahi): „Tadā
mātāpitāro mahārājakulāni ahesum, ācariyo Sāriputto, parisā Buddha-
parisā, Dhammapālakumāro pana aham evā“ 'ti. Mahā dhammapāla-
jātakaṃ.

10. Kukkuṭajātaka.

95

Nāsmase katapāpamhīti. Idam S. Veluvane v. va-
dhāya parisakkanam ā. k. Dhammasabhāyam¹¹ bhikkhū
Devadattassa agunakatham¹² sanuṭṭhāpesum: „āvuse Devadatto dha-
nuggahādipayojanena Dasabalassa vadhattham¹³ eva upāyam karotīti“.

¹ Bā -so. ² Ck add rakkhataṃ, Bā rakkhitam. ³ Bā omits rakkhakaṃ. ⁴ Bā
āvahati. ⁵ Bā pana aṭhīni. ⁶ Bā adds aṭhīni. ⁷ Ck tiḍḍehotāni, Bā chaḍḍeso-
tāni, Bā chaḍḍetha tāni. ⁸ Bā āgatāni. ⁹ Bā ar-. ¹⁰ Ck -na-, Bā rakkhita-.
¹¹ Bā -yañhi. ¹² Ck agunakā-, Bā agunā-. ¹³ Bā dhanattham.

S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p'esa mayham vadhāya parisakki¹ yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. Kosambiyam Kosambako² nāma rājā rajjam kāresi.
 5 Tadā B. ekasmiṃ veļuvane kukkuṭayoniyam³ nibbattitvā⁴ aneka-satakukkuṭaparivāro araṇṇe vasati. Tassāvidūre eko seno vasati, so upāyena ekaṃ⁵ kukkuṭam gahetvā khādanto ṭhapetvā B-am sese⁶ khādi, B. ekako va ahosi. So appamatto velāya gocaram gahetvā veṇugahanam⁶ pavisitvā vasati. Seno⁶ tam
 10 gaṇhitum asakkonto „ekena nam upāyena upalāpetvā gaṇhissā-mīti“ cintetvā tassāvidūre sakhāya niliyitvā „samma kukku-ṭarāja, tvam mayham kasmā bhāyasi, aham tayā saddhim
 vissāsam kattukāmo, asuko⁹ nāma padeso¹⁰ sampannagocaro, tattha ubho pi gocaram gahetvā aññamaññaṃ piyasamvāsam
 15 vasissāmā“ 'ti āha. Atha nam B. āha: „samma mayham tayā saddhim vissāso nāma n' atthi, gaccha tvan“ ti. „Samma, tvam mayā pubbe katapāpatāya na saddahasi, ito paṭṭhāya evarūpaṃ na karissāmīti“. „Na mayham tādīsena sahāyen' attho, gacch' eva¹¹ tvan“ ti. Iti nam yāva tatiyam paṭikkhipitvā „ettakehi
 20 aṅgehi samannāgatena puggalena saddhim vissāso nāma katum na vaṭṭatīti“ vanaghaṭam unnādentō devatāsu¹² sādhu-kāram dadamāṇāsu dhammakatham paṭṭhapento

1. Nāsmase katapāpamhi, nāsmase alikavādine,
 nāsmas' attapaṭṭhapaññaṃhi¹³, atisante pi nāsmase. 88.
2. Bhavanti h' eke purisā gopipāsakajātikā¹⁴,
 ghaṃsanti¹⁵ mañṇe mittāni vācāya na ca kammanā¹⁶. 89.
3. Sukkhañjalipaggahitā vācāya paliguṇṭhitā
 manussapheggū— nāsīde¹⁷ yasmim n' atthi kataññutā. 90.

¹ Ck -sakkhi. Bđ -sakkati. ² Bđ -piko. ³ Cks kukkuha- throughout. ⁴ Cks nibbatti. ⁵ Bđ ekekaṃ. ⁶ Bđ sesam. ⁷ Bđ veļu-. ⁸ Bđ so se-. ⁹ Bđ -kasmim. ¹⁰ Bđ -se. ¹¹ Bđ gaccha, omitting eva. ¹² Cks -tā. ¹³ Bđ nāsmāse attatthap-, Bf nāsmāse akkattap-. ¹⁴ Bdf -pāsi-. ¹⁵ Cks ghas-. ¹⁶ Bdf -unā. ¹⁷ Bdf nāsīte, Cks nāsīde-.

4. Na hi aññasacittānaṃ¹ itthīnaṃ² purisānaṃ³ vā-
nānā⁴ va⁵ katvā saṃsaggaṃ⁶ tādisaṃ⁷ pi nāsmase⁸. 91.
5. Anariyakammaṃ⁹ okkantaṃ¹⁰ atthetaṃ¹¹ sabbaghātiṇaṃ¹²
nisitaṃ¹³ va paṭicchannaṃ¹⁴ tādisaṃ¹⁵ pi¹⁶ nāsmase. 92.
6. Mittarūpen¹⁷ idh¹⁸ ekacce sākhalena¹⁹ acetasā²⁰ 5
vividhehi upāyehi — tādisaṃ²¹ pi²² nāsmase. 93.
7. Āmisaṃ²³ vā dhaṇaṃ²⁴ vāpi yattha passati tādiso²⁵
dūbhiṃ²⁶ karoti dummedho taṇ²⁷ ca jhatvāna²⁸ gacchatīti 94.
imā gāthā āha.

Tattha nāsmase ti nāssase, ayam eva vā pāṭho, na vissase ti vuttaṃ 10
hoti, kata pāpamhīti paṭhamakata pāpe¹⁰ puggale, alikavā dīne ti musāvādimhī
pi na vissase, tassa hi akattabbaṃ nāma pāpaṃ n' atthi, nāsmasatattāṭṭha-
paññamhīti¹¹ attano atthāya eva yassa paññā snehavasena na bhajati dhanatthiko
va bhajati¹² tasmiṃ attāṭṭhapaññe pi na vissase, atisante ti auto upasame
avijjamāne yeva bahi upasamadassanena atisante viya paṭicchannakammante 15
bilapaṭicchannaasāvisasadiṣe¹³ kuhakapuggale, go pipāsakajātikā¹⁴ ti gunnaṃ
pipāsakajātikā¹⁵, pipāsitagosadiṣā¹⁶ ti vuttaṃ hoti, yathā pipāsita gavo titthaṃ
otaritvā mukhapūraṃ udakaṃ pivanti na pana udakassa kattabbayuttakaṃ
karonti evam evaṃ ekacce idaṇ¹⁷ c' idaṇ¹⁸ ca karissāmā¹⁹ 'ti madhuravacanena
mittāni ghaṃsanti¹⁷ piyavacanānuccavikaṃ paṇa na karonti, tādisesu viṣṣāso 20
mahato anattāya hotitī dīpeti, sukkhañjalīpaggahitā²⁰ ti paggahitatucca-
añjalino²¹, vācāya paligunṭhitā²² ti idaṃ dassāma karissāmā²³ 'ti vacanena
paṭicchādita²⁴, manussapheggū²⁵ ti evarūpā asārakā manussapheggū²⁶ nāma,
nāsīde²⁷ ti nāsīde²⁸ evarūpe na upagaccheyya, yasmiṃ natthīti yasmiṃ ca 25
puggale kataññutā²⁹ n' atthi tam pi nāsīde³¹ ti attho, aññasacittānaṃ³² ti aññen³³
aññena cittaṇa samannāgatānaṃ, labucittānaṃ ti attho, evarūpānaṃ itthīnaṃ vā
purisānaṃ vā na vissase ti dīpeti, nānā³⁴ va³⁵ katvā saṃsaggaṃ³⁶ ti yo³⁷ pi
na sakkā anupagaṇtvā etassa antarāyaṃ kātun³⁸ ti antarāyakaraṇatthaṃ anāka-
raṇehi³⁹ saṃsaggaṃ katvā⁴⁰ dajhaṃ karitvā pacchā antarāyaṃ karoti tādisaṃhi⁴¹
puggale⁴² nāsmase na vissaseyyā⁴³ 'ti dasseti, anariyakammaṃ okkantaṃ ti 30
anariyānaṃ dussilānaṃ kammaṃ otaritvā ṭhitaṃ, atthetaṃ⁴⁴ ti atthiraṃ⁴⁵ appa-
tittābhavacanaṃ, sabbaghātinan⁴⁶ ti okāsaṃ labhitvā sabbesaṃ upaghātakaraṃ⁴⁷,

¹ Bā aññamaññacittānaṃ, Bf natthi anaññaññacittāna. ² Bā adds vā. ³ Bāf vi. ⁴ Bf casmase, Bā na vissase. ⁵ Ck -ti, C^o -tiṃ. ⁶ Bā atthetaṃ. ⁷ Bā adds hi. ⁸ Ck^o du-, Bāf dubbi. ⁹ Bā chetvāna, Bf hantāna. ¹⁰ C^o paṭhamam-. ¹¹ Bā nāsmā attattha-. ¹² Ck^o bhajeti, Bā anattthiko pi bhajati. ¹³ Bā sidhila-paṭicchannaṃ-. ¹⁴ Bā -si-. ¹⁵ Bā omits gu- -kā. ¹⁶ Bā -sika-. ¹⁷ Ck^o ghas-. ¹⁸ Ck^o paggahitā-, Bā -hitarittatuccha-. ¹⁹ C^o -dinā, Bā -dikā. ²⁰ Bā -sika-. ²¹ so Ck^o; Bā nāhare. ²² Ck^o aññaci-, Bā aññamaññaci-. ²³ Bā -sika-. ²⁴ Bā -kā-. ²⁵ Bā āvika-. ²⁶ Ck^o -simhi, Bā -sampi. ²⁷ Bā -sika-. ²⁸ Bā atthetaṃ. ²⁹ Ck^o ati-, Bā adhi-. ³⁰ Bā -kāni.

nisitaṃ va paṭicchannan ti kosiyaṃ vā pilotikāya vā paṭicchannaṃ nisi-
 takhaggam iva, tādisampīti evarūpaṃ¹ pi amittaṃ mittapātirūpakam na
 vissaseyya. sākhallenā² ti maṭṭhavanena, acetasā ti acittakena, vacanam
 eva hi nesaṃ maṭṭhaṃ³ cittaṃ pana thaddhaṃ⁴ pharusam, vīvidhehīti vīvidhehi
 5 upāyehi otārūpekhā⁵ upagacchanti, tādisampīti yo tehi amittehi mittapāti-
 rūpakehi sadiṣo hoti tam pi na vissase ti attho, āmisā ti khādaniyabhoja-
 niyaṃ⁶, dhanan ti mañcapaṭipādakaṃ ādim katvā avasesam, yattha passa-
 tīti saḥāyassa⁷ gehe yasiniṃ ṭhāne passati, dūbbhiṃ⁸ karotīti dūbbhicittaṃ⁹ uppā-
 deti taṃ dhanam harati taṃ ca jhatvā¹⁰ ti taṃ ca saḥāyakaṃ hantvāpi¹¹ gacchati.
 10 Iti imā satta gāthā kukkuṭarājā kathesi.

8 Mittarūpena bahavo channā sevanti sattavo,
 jahe kāpurise h' ete kukkuṭo viya senakam. 95.

9. Yo ca uppatitaṃ atthaṃ na khippam anubujjhati (III. p. 438.)
 amittavasam anveti pacchā ca-m-anutappati. 96.

15 10. Yo ca uppatitaṃ atthaṃ khippam eva nibodhati
 muccate sattusambādhaṃ kukkuṭo viya senakā. 97.

11. Taṃ tādisaṃ kūṭam iv' oḍḍitaṃ vane
 adhammikaṃ niccavidhaṃsakārinaṃ¹²
 ārā vivajjeyya naro vicakkhaṇo

20 senam yathā kukkuṭo vamsakānane ti¹³ 98.
 imā catasso dhammarājena bhāsitaṃ abhisambuddhagāthā.

Tattha jahe kāpurise hete ti bhikkhave ete kāpurise paṇḍito jāheyya,
 hakāro pan' ettha nipātamatam, pacchā ca manutappaṭīti pacchā ca anu-
 tappati, kūṭamivoḍḍitan ti vane migānaṃ bandhanatthāya kūṭapāsaṃ viya
 25 oḍḍitaṃ, niccam viddhaṃsakārinaṃ ti niccam viddhaṃsanakaraṃ¹⁴, vāmsa-
 kānane ti yathā¹⁵ vamsavane kukkuṭo senam vivajjesi evam vicakkhaṇo pāpa-
 mitte vivajjeyya.

So pi¹⁶ tā gāthā vatvā senam āmantetvā „sace imasmiṃ
 ṭhāne vasissasi jānissāmi te kattabban“ ti tajjesi. Seno tato
 30 palāyitvā aññattha¹⁷ gato.

¹ Bā -paṃ, omittiṃ pi. ² Bā sākhalyenā. ³ Bā matham, Cks maṭṭha. ⁴ Ck panatthad-
 dham? Bā omits thaddham. ⁵ Cks ota-, Bā -kā, Bā -kkhā. ⁶ Bā -yam bho-.
⁷ Bā -ya. ⁸ Ck dūbbī, Ck dubhī, Bā dubbhī. ⁹ Cks omit dūbbhī. ¹⁰ Bā chetvānā
¹¹ Bā -kampī hantvā, Cks -kaṃ gantvā. ¹² Bā niccam. ¹³ Cks omit ti. ¹⁴
 Bā -sakaram. ¹⁵ Cks omit yathā. ¹⁶ Bā hi. ¹⁷ Bā -tra.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave Devaḍatto pubbe pi mayham vadhāya parisakkīti“¹ vatvā j. s.: „Tadā senako Devaḍatto ahoṣi, kukkuṭo aham evā“² ti. Kukkuṭajātakam.

11. Maṭṭakunḍalijātaka.

Alamkato maṭṭakunḍalīti. Idam S. J. v. mataputta-
kuṭumbikam³ ā. k. Sāvatthiyam kir' ekassa buddhupaṭṭhākassa
kuṭumbikassa piyaputto kalam akāsi. So puttāsokasamappito na
nahāyati na bhuñjati na kammante vicāreti na Buddhupaṭṭhānam gacchati,
kevalam „piyaputtaka maṃ ohāya paṭhamataram gato sīti“⁴ ādini vatvā
vilapati. S. paccūsasamaye lokam volokento⁵ tassa sotāpattiphalūpani-
sayaṃ disvā punadivase bhikkhusaṃghaparivuto Sāvatthiyam piṇḍāya
caritvā katabhattakicco bhikkhū uyyojetvā Ānandattherena pacchāsama-
nena tassa gharapṭṭhānam⁶ agamāsi. Satthu āgatabhāvam kuṭumbikassa
ārocesum. Ath' aṣṣa gehajano⁷ āsanam paññāpetvā Satthāram nisīdāpetvā
kuṭumbikam pariggahetvā Satthu santikam ānesi. Tam vanditvā eka-
mantam nisinnam S. karuṇāsītalena vacanena āmantetvā „kim upāsaka
ekaputtakam“⁸ anusocasīti⁹ pucchitvā „āma bhante“ ti vutte „upāsaka
porāṇakapaṇḍitā putte kālakate sokasamappitā vicarantā paṇḍitānam
katham sutvā alabhanīyapṭṭhānam¹⁰ ti tattato nātvā appam¹¹ pi¹² sokam
na karimsū“ ti vatvā tena yācito a. ā.:
90

A. B. Br. r. k. ekassa mahāvibhavassa brāhmaṇassa putto
pañcadasasolasavassakāle ekena vyādhinā phutṭho¹³ kalam katvā
devaloke nibbatti. Brāhmaṇo tassa kālakiriyato¹⁴ paṭṭhāya
susānam gantvā chārikapuñjam¹⁵ āvijjhanto paridevati, sabba-
kammante pacchinditvā¹⁶ sokasamappito vicarati. Devaputto
anuvicaranto tam disvā, ekaṃ upāyam¹⁷ katvā sokam harissāmīti¹⁸
tassa susānam gantvā paridevanakāle tass' eva puttavaṇṇi hutvā
sabbābharanapatimaṇḍito ekasmiṃ passe¹⁹ thatvā ubho hatthe sīse

¹ Ck -sakkhīti, Bđ -sakkatīti. ² Bđ -puttam-. ³ Bđ olo-. ⁴ Bđs gharadvāram.

⁵ Bđ gehe-. ⁶ Bđ omits eka. ⁷ Bđ Cks alabhanīya-. ⁸ Bđ appamattakam. ⁹

nisinnam - - appampl waiting in Ck. ¹⁰ Cks putṭho. ¹¹ Bđ kalamkatakālato.

¹² Cks -cham. Bđ -puñcam. ¹³ Bđ paricajitvā. ¹⁴ Bđ upamam. ¹⁵ Bđ padese.

ṭhapetvā mahāsaddena paridevi. Brāhmaṇo saddaṃ sutvā taṃ
 oloketvā puttapemaṃ paṭilabhitvā tassa santike ṭhatvā „tāta
 māṇava imasmiṃ susānamajjhe kasmā paridevasīti“ pucchanto
 paṭhamam gātham āha:

- 5   Alaṃkato maṭṭakuṇḍalī¹ (Dhp. p. 93.)
             mālabbhārī² haricandanussado
             bāhā paggayha kandasī,
             vanamajjhe kiṃ dukkhito tuvaṃ³ ti. 99.

Tattha alaṃkato nānābharaṇabhūṣito⁴, maṭṭakuṇḍalī⁵ karaṇapari-
 10   niṭṭhitehi⁶ kuṇḍalehi samannāgato, mālabbhārīti⁷ vicitrakusumamālādharo⁸,
       haricandanussado ti suvaṇṇavaṇṇena candanena anulitto, vanamajjhe ti
       susānamajjhe, kiṃ dukkhito tuvaṃ⁹ ti kiṃkāraṇaṃ dukkhito tvaṃ ācikkha, ahaṃ
       te yaṃ¹⁰ icchasi taṃ dassāmi ti āha.

Ath' assa kathento māṇavo dutiyaṃ gātham āha:

- 15   2. Sovanṇamayo pabhassaro
             uppanno rathapañjaro mama,
             tassa cakkayugaṃ na vindami¹¹,
             tena dukkhena jahāmi jīvitan ti. 100.

Brāhmaṇo sampaticchanto

- 20   3. Sovanṇamayaṃ maṇimayaṃ¹¹
             lohamayaṃ atha rūpiyamayaṃ¹²
             [atha] pāvada, rathaṃ kārayāmi¹³ te,
             cakkayugaṃ paṭipādayāmi¹⁴ tan ti 101.

tatiyaṃ gātham āha.

- 25   Tattha pāvada¹ ti yādisena te attho yādisaṃ ca¹⁴ rocesi¹⁶ tādisaṃ vada
       ahan te rathaṃ kārayāmi¹⁷, paṭipādayāmi ti pañjarānūrūpaṃ cakkayugaṃ
       taṃ¹⁸ adhigacchāpemi.

Taṃ sutvā māṇavena kathitāya gāthāya¹⁹

4^a. So māṇavo tassa pāvadīti
 paṭhamapadam S. abhisambuddho hutvā kathesi,

¹ Cks -ji, Bdf maṭha-. ² Cks mālabbhārī, Bf mālādhārī. ³ Cks tvaṃ. ⁴ Bd -vibhūṣito.

⁵ Bd maṭha-. ⁶ Bd -paṭini-. ⁷ C^s Bd mālā-. ⁸ Bd -mālā-. ⁹ Cks tvaṃ. ¹⁰ Cks saṃ. ¹¹ C^s Bdf -damī. ¹² all four MSS. maṇi-. ¹³ Bdf -yamā-. ¹⁴ Cks kareyyāmi, Bdf karissāmi. ¹⁵ Ck paṭilabbhayāmi, C^s -lābh-. ¹⁶ Bd -saṃ. omitting ca. ¹⁷ Cks rocesi. ¹⁸ Bds karissāmi. ¹⁹ Bd omits taṃ. ²⁰ Bd omits so māṇavo - - padam. ²¹ Ck sutvā. ²² Bf so māṇavo tassa pāvadi;

- 4^b. Candasuriyā¹ ubhay² ettha² bhātaro²,
sovaṇṇamayo ratho mama
tena cakkayugena sobhatīti 102.
sesaṃ māṇavo⁴. Tadanantaram⁵
5. Bālo kho tvaṃ si māṇava
yo⁷ tvaṃ patthayase⁸ apatthiyaṃ,
maññāmi tvaṃ⁹ marissasi
na hi¹⁰ tvaṃ lacchasi candasūriye¹¹ ti 103.
- brāhmaṇena vuttagāthāya apatthiyaṃ ti apatthetabbam.
- Tato
6. Gamanāgamanam pi dissati vaṇṇadhātū ubhay² ettha vīthiyo,
peto pana n'eva dissati, ko nu kho kandataṃ balyataro¹² ti 104.
- māṇavena vuttagāthāya¹³ gamanāgamanam ti uggamanāṇ ca atthagamanāṇ
ca, vaṇṇo yeva vaṇṇadhātu, ubhayettha¹⁴ vīthiyo ti ettha ākāse ayaṃ can-
dassa vīthi ayaṃ suriyassā 'ti evaṃ ubhayāgatabhūmiyo¹⁵ pi paññāyanti, peto
panā 'ti paralokaṃ gatasatto pana na dissat' eva, ko nu kho ti evaṃ sante
amhākaṃ dvinnam kandantānam ko nu kho balyataro¹⁶.
- Evaṃ māṇave kathente brāhmaṇo sallakkhetvā
7. Saccaṃ kho vadesi māṇava,
aham eva kandataṃ balyataro,
candaṃ viya dārako rudaṃ
petam kālakat' ābhipatthaye ti 105. gātham āha.
- Tattha candaṃ viya dārako¹⁷ ti yathā daharo gāmadārako candaṃ¹⁸
de thā'ti candass' atthāya rodeyya evaṃ aham pi petam kālakataṃ abhipatthemīti.
- Iti brāhmaṇo māṇavassa kathāya nissoko hutvā tassa thu-
tiṃ karonto sesagāthā abhāsi:
8. Ādittaṃ vata maṃ santaṃ ghata-sittaṃ va pāvakaṃ
vārinā viya osiñci¹⁹. sabbam nibbāpaye²⁰ daram. 106.

¹ B^d candima-. ² B^d -yattha. ³ B^d adds vehāyasamāgamo. ⁴ B^d brāhmaṇo. ⁵ B^d tassa an-. ⁶ C^k omits āha. ⁷ C^k so. ⁸ B^d satthassasi. ⁹ C^k paññāmitvā. C^k maññāvitavā, B^d aññāpituvā, B^f maññāpituvā. ¹⁰ B^d omits hi. ¹¹ B^d candimasu-. ¹² C^k -karo. ¹³ B^d -yam. ¹⁴ B^d -yattha. ¹⁵ B^d ubhayagamanā-gamanabhū-. ¹⁶ C^k -karo, B^d f balyataro. ¹⁷ B^d adds rudan. ¹⁸ B^d adds me. ¹⁹ B^d -ce. ²⁰ C^k -yo; cfr. Thielesen, Die Legende von Kīśagotamī p. 45.

9. Abbahi¹ vata me sallam yam āsi² hadayanissitam
yo me sokaparetassa puttasokam apānudi. 107.
10. So 'ham abbūlhasallo 'smi vītasoko anāvilo, (III. 390, 215.)
na socāmi na rodāmi tava sutvāna māṇavā 'ti. 108.
- 5 Atha nam māṇavo „brāhmaṇa yass' atthāya tvaṃ rodasi
ahan te putto, aham devaloke nibbatto, ito paṭṭhaya mā maṃ
anusoci, dānam dehi sīlam rakkha³ uposathakammaṃ karohīti⁴
ovaditvā sakatṭhānam eva gato. Brāhmaṇo pi tass' ovāde
thatvā dānādīni puññāni katvā kālakato devaloke nibbatti.
- 10 S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne kuṭumbiko
sotāpattiphale patitṭhahi): „Tadā dhammadesakadevaputto aham eva
ahosi⁵ ti. Maṭṭakunḍalijātakaṃ⁶.

12. Bilārikosiyajātaka.

- Apacanto pīti. Idam S. J. v. ekam dānavatam⁷ bhikkhum
15 ā. k. So kira Bhagavato dhammadesanam sutvā sāsane pabbajita-
kālato paṭṭhaya dānavato⁸ ahosi dānājḥāsayo⁹, pattapariyāpannam¹⁰
aṇṇassa adatvā na bhuñji, antamaso pāṇiyam pi labhitvā aṇṇassa adatvā na
pivati¹¹, evam dānābhirato ahosi. Ath'assa¹² dhammasabbhāyam guṇakatham
kathesum. S. āgantvā „kāyaṇu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹³
20 ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁴ 'ti vutte tam bhikkhum pakkosāpetvā „saccam
kira tvaṃ¹⁵ dānavato¹⁶ dānājḥāsayo¹⁷ ti pucchitvā „saccam bhante¹⁸ ti
vutte „bhikkhave ayaṃ pubbe assaddho ahosi appasanno, tiṇaggena¹⁹
telabindum²⁰ pi uddharitvā kassaci na adāsi, atha nam aham dametvā nibbi-
sevanam katvā dānaphalam nāpesim²¹, tam enam dānaninnaṃ²² cittaṃ
25 bhavantare pi na vijahatīti²³ vatvā²⁴ a. ā.:

A. B. Br. r. Bodhisatto setṭhikule nibbattitvā vayap-
patto kuṭumbaṃ saṇṭhāpetvā pitu accayena setṭhitiṭṭhānam
patvā ekadivasam dhanavilokanam katvā „dhanam paññāyati,

¹ Bā abbuḷhi, B² abbūlham, ² Cks yasmāhi. ³ Bā rakkhāhi. ⁴ Cks -la-. ⁵ Bā
-vantaṃ. ⁶ Bā -vanto. ⁷ C² -yā, corr to -yo. ⁸ Bā adds pi piṇḍapātām.
⁹ Bā pivi. ¹⁰ Bā adds bhikkhū. ¹¹ Bā adds bhikkhu. ¹² Bā tiṇena ¹³ Bā
-dumattam. ¹⁴ Bā -phale patitṭhā pesim. ¹⁵ Bā tameva dānam dinna. ¹⁶ Bā
adds bhikkhuṃ yācīto.

etassa uppāḍakā na paññāyanti, imaṃ dhanam vissajjetvā mayā¹
 dānam dātum vaṭṭatīti“ dānasālam kāretvā yāvajīvam mahādānam
 pavattetvā āyupariyosāne „idaṃ dānavatṭam² mā upacchindīti“³
 puttassa ovādam datvā Tāvatisabhavane Sakko hutvā nibbatti.
 Putto pi 'ssa tath' eva dānam datvā puttaṃ ovaditvā āyupari- 5
 yosāne Cando devaputto hutvā nibbatti. Tass aputto Suriyo hutvā⁴
 tassāpi⁵ putto Mātalisaṃgāhako hutvā⁶ tassa putto Pañcasikho
 gandhabbaputtako⁷ hutvā nibbatti. Chaṭṭho pana assaddho
 ahosi thaddhacitto nisheho maccharī, so⁸ dānasālam viddhamsetvā
 jhāpetvā⁹ yācake pothetvā¹⁰ nīharāpesi, kassaci tiṇaggena¹¹ 10
 uddharitvā telabindum¹² pi na deti. Tadā Sakko devarājā
 attano pubbakammaṃ oloketvā „pavattati nu kho me dānavamso
 udāhu no“ ti upadhārento „putto me dānam¹³ pavattetvā
 Cando hutvā nibbatti, tassa putto Suriyo¹⁴ tassa putto Mātali¹⁵
 tassa putto Pañcasikho hutvā nibbatti, chaṭṭho pana taṃ vaṃ- 20
 sam upacchindīti¹⁶“ passi. Ath' assa etad¹⁷ ahosi: „imaṃ
 pāpadhammaṃ dametvā dānaphalaṃ jānāpetvā āgamissāmīti“
 so Canda-Suriya-Mātali-Pañcasikhe pakkosāpetvā „sammā¹⁸
 amhākaṃ vaṃse chaṭṭho kulavaṃsaṃ samucchinditvā dānasālam
 jhāpetvā yācanake¹⁹ nīharāpesi, na kassaci kiñci deti, etha²⁰ 25
 naṃ damayissāmā“ 'ti tehi saddhim Bārāpasim āgamāsi²¹
 Tasmiṃ khane seṭṭhi rājupatṭhānam katvā²² āgantvā sattame
 dvārakoṭṭhake antaravithim olovento camkamati²³. Sakko
 „tumhe mama pavitṭhakāle pacchato paṭipāṭiyā āgacchathā“ 'ti
 vatvā gantvā seṭṭhissa santike ṭhatvā „bho seṭṭhi²⁴ bhojanaṃ 30
 me dehīti“ āha. „Brāhmaṇa n' atthi tava idha bhattaṃ,
 aññattha gacchā²⁵“ 'ti. „Bho mahāseṭṭhi brāhmaṇehi bhatte

¹ Bā mahā. ² Bā -vattam. ³ Bā -dāti. ⁴ Bā adds nibbatti. ⁵ Bā tassa. ⁶ C^s -putto, Bā -devaputto. ⁷ Bā yo. ⁸ Bā omits jhā-. ⁹ C^s poth-. ¹⁰ Bā tiṇena. ¹¹ Bā -dumattam. ¹² C^s omits dānam. ¹³ Bā adds hutvā. ¹⁴ Bā adds saṃgāhako hutvā. ¹⁵ C^s -dati, C^s Bā -diti, B^s -datīti. ¹⁶ C^s etam. ¹⁷ Bā -a. ¹⁸ Bā -cake. ¹⁹ C^s atha. ²⁰ C^s Bā āg-. ²¹ Bā gantvā. ²² C^s okkamati. ²³ Bā mahāse-. ²⁴ gacchāhīti.

yācite na¹ dātum na labbhatīti². „Brāhmaṇa, mama gehe pakkam pi pacitabbam³ pi bhattam n' atthi, apagacchā⁴ 'ti āha. „Mahāseṭṭhi, ekaṃ te silokaṃ kathessāmi⁵, suṇāhīti⁶. „N' atthi mayham tava silokenaattho⁷, gaccha mā idha tiṭṭhā⁸

5 'ti. Sakko tassa katham asuṇanto viya dve gāthā abhāsi:

1. Apacantāpi⁹ dicchanti santo laddhāna bhojanam,
kim eva tvaṃ pacamāno yaṃ na dajjā na¹⁰ taṃ samam. 109.
2. Maccherā ca pamādā ca evaṃ dānaṃ na diyyati,
puññaṃ ākaṃkhamānena deyyaṃ hoti vijānatā ti. 110.

10 Tāsaṃ attho: mahāseṭṭhi apacantāpi⁹ santo⁸ sappurisa bhikkhācariyāya laddham pi bhojanam dātum icchanti, na ekakā⁹ paribhuñjanti, kim eva tvaṃ¹⁰ pacamāno yaṃ na dadeyyāsi na taṃ saman taṃ¹¹ tava anurūpaṃ anucchavikaṃ na hoti, dānaṃ hi maccherena ca pamādena cā 'ti dvīhi dosesi na diyyati, puññaṃ pana ākaṃkhamānena vijānatā paṇḍitamanussena¹² dātabbam eva hotīti.

15 So tassa vacanam sutvā „tena hi gehaṃ pavisitvā nisīda, thokaṃ lacchasīti¹³ āha. Sakko pavisitvā te siloke sajjhāyanto¹⁴ nisīdi. Atha Cando āgantvā bhattam yāci, „n' atthi te bhattam, gacchā¹⁵ 'ti ca vutto „mahāseṭṭhi, anto eko brāhmaṇo nisinno, brāhmaṇavācanakaṃ maññe bhavissati, aham pi pavisissāmīti¹⁶

20 vatvā „n' atthi brāhmaṇavācanakaṃ, nikkhamā¹⁷ 'ti vuccamāno pi „mahāseṭṭhi imgha tāva silokaṃ suṇāhīti dve gāthā abhāsi:

1. [Yass' eva bhīto na dadāti maccharī tad eva adadato¹⁴ bhayaṃ]
dighacchā¹⁶ ca pipāsā ca yassa bhāyati maccharī
tam eva bālaṃ phusati asmim loke paramhi ca. 111.
2. Tasmā vineyya maccheraṃ dajjā dānaṃ malābhibbhū,
95 puññaṃ paralokasmiṃ patitṭhā honti pāṇinan ti. 112.

Tattha yassa bhāyatīti ahaṃ aññesaṃ datvā sayam jighacchito ca pipāsito ca bhavissāmīti yassa¹⁷ jighacchāya ca pipāsāya ca bhāyatī, tamevā

¹ Bā a. ² Ck pacitam. ³ Bā aññattha gacchāhīti. ⁴ Bā adds tam. ⁵ Bā -kenattho. ⁶ Ck Bf -to pi. ⁷ Bā ne. ⁸ Bā omits sa-. ⁹ Bā eki-. ¹⁰ C adds hi, Bā reads kimeva tvanti tvaṃ kim. ¹¹ Bā samantitā. ¹² Bā adds tava sadisena. ¹³ Ck sajjh-. ¹⁴ B saṇo. ¹⁵ C addato, B adato. ¹⁶ Bā jigh-. ¹⁷ Ck yassā.

'ti taṃ yeva¹ jighacchāpīpāsāsamkhātabhayam² etaṃ bālaṃ nibbattanibbattaṭṭhāne idhaloke ca paraloke ca phusati pīḷeti, accantaḍāḷiddhiyaṃ³ pāpuṇāti, malābhībhū ti macchariyamalaṃ⁴ abhībhavanto.

Tassāpi vacanaṃ sutvā „tena hi pavisa, thokaṃ labhisasīti“ āha. So⁵ pavisitvā Sakkassa santike nisīdi. Tato thokaṃ vītināmetvā Suriyo āgantvā bhattaṃ yācitvā⁶ dve gāthā abhāsi:

5. Duddadaṃ dadamāṇaṃ dukkaraṃ kamma⁷ kubbataṃ asanto nānukubbanti, sataṃ dhammo durannayo. 113.

6. Tasmā sataṃ ca⁸ asataṃ ca nānā hoti itogati: (II ⁹⁶/₁.) asanto nirayaṃ yanti, santo saggaparāyaṇā ti. 114. 10

Tattha duddadaṃ ti dānaṃ nāma⁹, duddadaṃ maccheram abhībhavitvā dātabbato taṃ dadamāṇaṃ, dukkaraṃ ti tad eva dānakammaṃ dukkaraṃ¹⁰ yuddhasadisāṃ taṃ kubbataṃ, nānukubbantīti¹¹ asappurisa dānaphalaṃ ajānantā tesāṃ gatamaggāṃ nānugacchanti, sataṃ dhammo ti sappurisaṇaṃ Bodhisattānaṃ dhammo aññehi duranugamo¹², asanto ti macchariyavasena dānaṃ¹³ adatvā¹⁴ asappurisaṇaṃ nirayaṃ yanti. 15

Setṭhi gahetabbagahaṇaṃ apassanto „tena hi pavisitvā brāhmaṇaṇaṃ santike nisīda, thokaṃ lacchasīti“ āha. Tato thokaṃ vītināmetvā Mātali āgantvā bhattaṃ yācitvā „n' atthīti“ vacanasamakālam¹⁴ eva sattamaṃ gātham āha: 20

1. Appasm' eke¹⁵ pavecchanti, bahunā eke¹⁶ na dicchare, appasmā dakkhiṇā dinnā sahasseṇa samaṃ mitā¹⁷ ti. 115.

Tattha appasmeke pavecchantīti mahāsetṭhi ekacce paṇḍitapurisaṇaṃ pi deyyadhamme pavecchanti dadanti yeva¹⁸ ti attho, bahunāpi deyyadhammena samannāgatā eke hīnasattā¹⁹, na dicchare ti na dadanti, dakkhiṇā ti kammaṃ ca phalaṃ ca saddahitvā dinnā²⁰ dānaṃ, sahasseṇa samaṃ mitā ti evaṃ dinnā kaṭacchubhattamattāpi dakkhiṇā sahasadānena saddhim mitā²⁰, mahāphalattā sahasadānasadisī yeva²¹ hotīti attho. 25

¹ Bḍ taññeva. ² Bḍ -taṃbhayaṃ. ³ C^s -ḍāḷiddhiyaṃ, Bḍ ḍāḷiddhiyaṃ. ⁴ C^s -yammale, C^k -yamale. ⁵ Bḍ adds pi. ⁶ Bḍ yācanto. ⁷ Bḍf -am. ⁸ Bḍf sataṃ, omitting ca. ⁹ C^s dāma. ¹⁰ C^s -ra. ¹¹ C^s nānugacchantīti. ¹² C^s durā-, Bḍ duradugamo. ¹³ Bḍ adantā. ¹⁴ Bḍ -namattakā-. ¹⁵ Bḍ appamheke. ¹⁶ Bḍ peke, Bḍf bahunēke. ¹⁷ C^k samappitā. ¹⁸ C^k hina, C^s hīasattā, Bḍ omīta hina. ¹⁹ Bḍ dinna. ²⁰ C^k matā, C^s manā. ²¹ C^s eva.

Tam pi so „tena hi pavisitvā nisidā“ 'ti āha. Tato thokaṃ vītināmetvā Pañcasikho āgantvā bhattaṃ yācitvā „n'atthi, gacchā“ 'ti vutte „aham kahaṃ¹ gatapubbo, imasmiṃ gehe brāhmaṇavācanakaṃ bhavissati² maññe“ ti tassa dhammakathaṃ
 8 ārabhanto aṭṭhamaṃ gātham āha:

s. Dhammaṃ care yo pi samuñchakaṃ³ care
 dāraṇ⁴ ca posaṃ dadaṃ appakasmī pi,
 sataṃ sahasānaṃ sahasayāgīnaṃ
 kalam pi nāgghanti tathāvidhassa te⁵ ti. 116.

10 Tattha dhammaṃ ti tividhasucaritadhammaṃ⁶, samuñchakaṃ⁷ ti gāme
 vā āmapakkabhikkhācariyaṃ⁸ araṇṇe vā phalāphalaharaṇasamkhātāṃ uñchaṃ⁹ yo
 careyya so pi dhammaṃ eva care, dāraṇaṃ posaṃ ti attano ca¹⁰ puttadāraṃ
 posento yeva, dadaṃ appakasmī ti paritte pi ca¹⁰ deyyadhamme dhammika-
 samānabrāhmaṇānaṃ dadamāno va¹¹ dhammaṃ care ti attho, sataṃ¹² sahasā-
 15 naṃ sahasayāgīnaṃ ti paraṃ heṭhetvā viheṭhetvā sahasena sahasena¹³
 yāgaṃ yajantānaṃ sahasayāgīnaṃ¹⁴ issarānaṃ sata-sahasam¹⁵ pi, kalam pi
 nāgghanti tathāvidhassa te¹⁶ ti tesāṃ sata-sahasasamkhātānaṃ¹⁷ sahas-
 sayāgīnaṃ¹⁸ yāgā tathāvidhassa dhammena samena deyyadhammaṃ uppādetvā
 dadantassa duggatamanussassa soḷasīṃ kalam nāgghantīti.

20 Setṭhi¹⁹ Pañcasikhassa kathaṃ sutvā sallakkhesi. Atha
 naṃ anagghakāraṇaṃ²⁰ pucchanto navamaṃ gātham āha:

9. Ken' esa yañño vipulo mahagghato²¹
 samena dinnassa na aggham eti,
 kathaṃ sahasānaṃ sahasayāgīnaṃ
 25 kalam pi nāgghanti tathāvidhassa te ti. 117.

Tattha yañño ti dānayogo sata-sahasapariccāgavasena²² vipulo vipulat-
 tā²³ ca²⁴ mahagghato, samena dinnassa 'ti²⁵ dhammena dinnassa²⁶
 kena²⁷ kāraṇena agghaṃ na upeti, kathaṃ sahasānaṃ ti brāhmaṇa

¹ Bā na. ² Ck -titi. ³ Ck -kañ, C^s samuñjakañ, Bā samucchakaṃ. ⁴ Bā puttadāraṃ. ⁵ Ck^s ne. ⁶ Bā -taṃdha-. ⁷ C^s samuñja-, Bā samuccha-. ⁸ Bā āmakapakka-. ⁹ C^s uñjaṃ, Bā ucchaṃ. ¹⁰ Bā omits ca. ¹¹ Bā omits va. ¹² Ck Bā sata. ¹³ Bā only one sah-. ¹⁴ Bā -gīnaṃ. ¹⁵ Bā -hassānaṃ. ¹⁶ Ck^s -dhassā, omitting te. ¹⁷ Bā omits sata, Ck^s read -khātāṃ. ¹⁸ Bā gīnaṃ, Ck -gīniṃ. ¹⁹ Bā atha kho se-. ²⁰ Ck^s anagghanam-. ²¹ Ck^s -ano. ²² Ck^s sata-sahasassa sahasappari-. ²³ Bā vipulaphalattā, B^s -phalatāya. ²⁴ Ck^s va, B^s adde mahagghatāya ca. ²⁵ Ck^s dinnassa, omitting ti. ²⁶ Ck^s omitt dh-. ²⁷ Bā tena.

katham saḥassayāginam purisānam bahunnam saḥassānam¹ sataḥsaḥsa-
sāṁkhātā² issarā tathāvidhassa dhammena uppādetvā dāyakassa ekassa duggata-
manussassa³ kalam nāgghantīti.

Ath' assa kathento Pañcasikho osānagātham āha:

10. Dadanti h' eke visame nivittā
jhatvā⁴ vadhitvā atha socayitvā,
sā dakkhiṇā assumukhā sadaṇḍā
samena dinnassa na aggham eti,
evaṁ saḥassānam saḥassayāginam
kalam pi nāgghanti tathāvidhassa te ti. 118. 10

Tattha visame ti visame kāyakammādīmihi nivittā, jhatvā⁴ ti kilamētvā,
vadhitvā ti māretvā, socayitvā ti sasoke katvā.

So Pañcasikhassa dhammam⁵ sutvā „tena hi gaccha, geham
pavisitvā nisīda, thokam lacchasīti“ āha. So pi gantvā tesam
santike nisīdi. Tato Bīlārikosiyasetthi⁶ dāsim āmantetvā⁷ 15
„etesam brāhmaṇānam palāpavīhinam⁸ nālim nālim⁹ dehīti“ āha.
Sā vīhi⁹ gahetvā brāhmaṇe upasaṁkamitvā „ime ādāya
yattha katthaci pacāpetvā bhuñjathā“ 'ti āha¹⁰. „Na mayam
vīhi āmasāmā“ 'ti¹¹. „Ayya¹² vīhi kira na āmasantīti“. „Tena
hi nesam¹³ taṇḍule dehīti“. Sā taṇḍule ādāya gantvā brāh- 20
maṇe „taṇḍule gaṇhathā“ 'ti āha. Mayam āmakam na pati-
gaṇhāmā“ 'ti. „Ayya āmakam kira na gaṇhantīti“. „Tena hi
nesam¹⁵ karoṭiyam vadḍhetvā gobhattam dehīti“. Sā tesam
karoṭiyam vadḍhetvā mahāgoṇānam¹⁶ pakkabhattam āharitvā
adāsi. Pañca pi janā kabale vadḍhetvā mukhe pakkhipitvā 25
gale laggāpetvā akkhini parivattetvā vissatṭhasaṇṇā matā viya
nipajjimsu. Dāsī¹⁷ te disvā „matā bhavissantīti“ bhītā gantvā
setṭhino ārocesi: „ayya te brāhmaṇā gobhattam gilitum

¹ Bā omits saḥ-. ² Cks purisaḥsataḥsasasāṁkhā. ³ Bā adds dānam. ⁴ Bā af-
chetvā. ⁵ Bā dhammakatham. ⁶ Bā -ra-, ⁷ Bā -tesī. ⁸ Bā palāsa-, ⁹ Bā
only one nālim. ⁹ Cks vīhi, Bā vīhinālim. ¹⁰ Bā adds brahmaṇā na amhākarā
vīhinā attho. ¹¹ Bā adds tam sutvā sā. ¹² Bā adds ime brahmaṇa. ¹³ Bā
te-. ¹⁴ Bā pag- ¹⁵ Ck sam, Bā jetesam. ¹⁶ Bā omits mahā. ¹⁷ Bā sādāsī.

- asakkontā matā¹ ti. So cintesi: „idāni ‘ayaṃ pāpadhammo sukhumālabrahmaṇānaṃ² gobhattaṃ dāpesi, te taṃ gilituṃ asakkontā matā³ ti maṃ garahissantīti⁴. Tato dāsiṃ āha: „khippaṃ gantvā etesaṃ karotikesu⁵ bhattaṃ haritvā nānaggarasaṃ⁶ sālibhattaṃ vaḍḍhehīti⁷. Sā tathā akāsi. Setṭhi antara-vīthipaṭipanne manusse pakkosāpetvā „ahaṃ mama⁸ bhuñjana-niyāmena etesaṃ brahmaṇānaṃ bhattaṃ dāpesiṃ, ete lobhena mahante piṇḍe katvā bhuñjamānā gale laggāpetvā matā, mama niddosabhāvaṃ jānāthā⁹ ‘ti vatvā parisāṃ sannipātāpesi¹⁰.
- 10 Mahājāne⁷ sannipatite brahmaṇā utthāya mahājanaṃ oloketvā „passath¹ imassa setṭhissa musāvāditaṃ⁶, amhākaṃ attano bhuñjanabhattaṃ dāpesiṃ ti vadati, paṭhamaṃ amhākaṃ gobhattaṃ dento⁹ amhesu matakesu¹⁰ viya nipannesu imaṃ bhattaṃ vaḍḍhāpesīti¹¹ vatvā attano mukhehi gahitabhattaṃ¹¹ bhūmiyaṃ
- 15 pātetvā dassetuṃ. Mahājano setṭhiṃ garahitvā¹² „andhabāla attano kulavaṃsaṃ nāsesi, dānasālaṃ jhāpesi, yācanake¹³ gīvāya gahetvā niharāpesi, idāni imesaṃ sukhumālabrahmaṇānaṃ bhattaṃ dento gobhattaṃ¹⁴ dāpesi, paralokaṃ gacchanto tava gharavibhavaṃ¹⁵ gīvāya bandhitvā gamissasi maññe¹⁶ ti. Tas-
- 20 miṃ khaṇe Sakko mahājanaṃ pucchi: „jānātha tumhe imas-miṃ gehe¹⁶ dhaṇaṃ kassa santakan¹⁷ ti. „Na jānāmā¹⁸ ‘ti. „Imasmiṃ nagare asukakāle Bārāṇasimahāsetṭhi nāma dānasālā¹⁷ kāretvā mahādānaṃ pavattayīti¹⁸ sutapubbaṃ tumhehīti¹⁹. „Ama suṇāmā²⁰ ‘ti. „Ahaṃ so setṭhi, taṃ dānaṃ datvā
- 25 Sakko devarājā hutvā nibbatto, putto pi me taṃ vaṃsaṃ anāsetvā¹⁸ Cando devaputto hutvā nibbatto, tassa putto Suriyo tassa putto Mātali tassa putto Pañcasikho¹⁹ hutvā nibbatto, tesu ayaṃ Cando ayaṃ Suriyo ayaṃ Mātali saṃgāhako ayaṃ

¹ Bā -lānambrā-. ² Cks etesu, Ck -titesu, Bā karotikesu. ³ Bā -sa. ⁴ Cks omīti mama. ⁵ Cks jāna-. ⁶ Bā -pātesi, ⁷ Cks -no. ⁸ Cks -dīnaṃ, Bā -vādissa taṃ, Bā -vādī taṃ. ⁹ Bā datvā. ¹⁰ Bā matesu. ¹¹ Bā taṃ bhattaṃ. ¹² Ck garahi, Ck -hindā? ¹³ Bā yavake. ¹⁴ Cks repeat vaḍḍhāpesīti - - - gobhattaṃ. ¹⁵ Bā ghare-. ¹⁶ Bā adds janaśmikaṃ. ¹⁷ Bā -laṃ. ¹⁸ Bā avinā-, adding dānaṃ datvā. ¹⁹ Bā adds gandhabbadevaputto.

imassa pāpadhammassa pitā Pañcasikho gandhabbaputto¹, evaṃ bahugunaṃ² dānaṃ nāma kattabbam eva³ kusalaṃ paṇḍitehīti⁴ kathentā⁵ mahājanassa kaṃkhacchedanatthaṃ ākāse uppatitvā mahantenānubhāvena mahantena parivārena jalamānasarirā atthaṃsu, sakalanagaraṃ pajjalitaṃ⁶ viya ahosi. Sakko mahā- 5 janam āmantetvā „mayam⁷ attano dibbasampattiṃ pahāya āgacchantā⁸ imam kulapacchimakaṃ⁹ kulagaraṃ¹⁰ pāpadhammaṃ Bīlārikosikaṃ nissāya āgatā, ‘ayaṃ papadhammo attano kulavaṃsam nāsetvā dānasālāmjhāpetvā yācanake¹¹ gīvāya gahetvā nīharāpetvā amhākaṃ vaṃsam samucchindi¹², ayaṃ adānasīlo hutvā 10 niraye nibbatteyyā¹³ ‘ti imassa anukampāya āgat’ amhā¹⁴ ‘ti vatvā dānagunaṃ pakāsentā mahājanassa dhammaṃ desesi. Bīlārikosiyō¹⁵ añjaliṃ patitthāpetvā „deva ahaṃ ito patthāya porāṇakulavaṃsam anāsetvā dānaṃ pavattessāmi, ajjaādiṃ katvā va antamaso udakadantapoṇaṃ upādāya attanā laddhāhāraṃ parassa adatvā 15 na khādissamīti¹⁶“ patinñāraṃ adāsi. Sakko taṃ dametvā nibbisevanam katvā pañcasu sīlesu patitthāpetvā cattāro devaputte ādāya sakatthānam eva gato. So pi seṭṭhi yāvajivam dānaṃ datvā Tāvatisabhaṃvane nibbatti.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave ayaṃ bhikkhu pubbe assaddho 90 ahosi kassaci kinci adātā¹⁷, ahaṃ pana naṃ dametvā dānaphalam jānāpesiṃ, tam eva cittaṃ¹⁸ bhavantaragatam pi na jahātīti¹⁹ vatvā j. s.: „Tadā seṭṭhi ayaṃ dānapatikabhikkhu²⁰ ahosi, Cando Sāriputto, Suriyo²¹ Moggallāno, Mātali Kassapo, Pañcasikho Ānando, Sakko pana aham evā²² ‘ti. Bīlārikosiyajātakaṃ²³. 95

¹ Bđ gandhabbadevaputto ti. ² Cks add etaṃ. ³ Cks etaṃ. ⁴ Cks repeat ka-, Bđ reads kathento va. ⁵ Bđ -lantaṃ. ⁶ Bđ adds bho. ⁷ Cks -to. ⁸ Ck kusalaṃ pa-, C kulavaṃpa-. ⁹ so Cks; Bđ kulavaṃsanāsaṃ. ¹⁰ Bđ -siyaṃ, alt three MSS. read here bilāra. ¹¹ Bđ yācaka. ¹² Ck -diya, Bđ chindi. ¹³ Bđ bilāra-, and adds pi sirasmiṃ. ¹⁴ Bđ adds Sakkassa. ¹⁵ Bđ adatvā. ¹⁶ Bđ dānacittaṃ. ¹⁷ Bđ -kobhi-. ¹⁸ Bđ puriso. ¹⁹ Bđ -ra-, Bf appacanti-jātakaṃ.

13. Cakkavākajātakaṃ.

Vaṇṇavā abhirūposīti. Idam S. J. v. ekam lolabhikkhum ā. k. So kira cīvarādīhi atitto „khaṃ saṃghabbhattaṃ khaṃ nimantanaṃ“ ti¹ pariyesanto vicarati, āmisakathāyaṃ evābhiramati².

- 5 Ath' aṇṇe pesalā bhikkhū tassānuggahena Satthu ārocesuṃ. S. tam pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu lolo“ ti pucchitvā³ „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu, kasmā evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā lolo ahosi⁴, lolabhāvo⁵ nāma pāpako⁶, pubbe pi tvaṃ lolabhāvaṃ nissāya Bārāṇasiyaṃ hatthikuṇapādīhi atitto mahāaraṇṇaṃ pavitṭho“ ti vatvā
10 a. ā.:

A. B. Br. r. k. eko lolakāko Bārāṇasiyaṃ hatthikuṇapādīhi atitto „araṇṇaṃ nu kho kīdisaṃ“ ti araṇṇaṃ gantvā tattha pi⁷ phalāphalehi asantutṭho Gaṅgātīraṃ gantvā vicaranto jayaṃpatike cakkavāke disvā „ime sakunā ativiya sobhanti, ime⁸
15 imasmim Gaṅgātīre bahum maṃsaṃ⁹ khādanti maṇṇe¹⁰, ime paṭipucchitvā mayāpi imesaṃ gocaraṃ khāditvā vaṇṇavantena bhavitum vaṭṭatīti“ tesam avidūre nisīditvā cakkavākam pucchanto dve gāthā abhāsi:

1. Vaṇṇavā abhirūpo si ghano saṅjātarohito
20 cakkavāka surūpo si vippasannamukhindriyo. 119.
2. Pāṭhīnaṃ pāvusaṃ¹¹ macchaṃ vālaṃ¹² muñjarohitaṃ
Gaṅgātīresu¹³ nisinna¹⁴ evaṃ bhuñjasi bhojanan ti. 120.

- „Tattha ghano ti ghanasariro, saṅjātarohito ti uttatasuvannaṃ viya utṭhujātarohitavanno pāṭhīnaṃ ti pāṭhīnanāmakaṃ¹⁵ pāsānamacchaṃ pāvusaṃ ti mahāmukhamacchaṃ, pāgusaṃ¹⁶ ti pi pāṭho, vālaṃ¹⁷, vālaṃmacchaṃ¹⁷
25 muñjarohitaṃ ti muñjamacchaṃ ca rohitamacchaṃ ca, evaṃ bhuñjasīti evarūpaṃ bhojanaṃ maṇṇe bhuñjasīti puchi¹⁸

Cakkavāko tassa vacanaṃ paṭikkhipanto tatiyaṃ gātham āha:

¹ Bā adds ādinā. ² Bā eva abh-. ³ Ck pucchi. ⁴ Bā si. ⁵ Bā adds ca. ⁶ Bā mahāpā-. ⁷ Bā omits pi. ⁸ Bā omits ime. ⁹ Bā bahūmacchamaṃsaṃ. ¹⁰ Bā adds ti. ¹¹ Ck pāvasaṃ, Bā pāvumaṃ. ¹² Ck vālaṃ, Cc vālaṃ, Bā thalaṃ, Bf talakhaṃ. ¹³ Ck gaṅgāya tī-. ¹⁴ Bāf gaṅgātīre nisinna si. ¹⁵ Bā omits pā-. ¹⁶ Bā pāvusaṃ. ¹⁷ Ck va-, Bā tha-. ¹⁸ Bā pucchati.

2. Na vāham¹ etaṃ bhuñjāmi jaṅgalān' odakāni² vā
aññatra sevālapaṇakā³, etaṃ me samma bhojanan ti. 121.

Tass' attho: ahaṃ aññatra sevālā ca paṇakā ca sesāni jaṅgalāni vā odakāni
vā maṃsāni ādāya etaṃ bhojanaṃ na⁴ bhuñjāmi, yaṃ paṇ' etaṃ sevālapaṇakaṃ
etaṃ me samma bhojanan ti. 5

Tato kāko dve gāthā abhāsi:

4. Na vāham etaṃ saddahāmi cakkavākassa bhojanaṃ,
ahaṃ hi samma bhuñjāmi gāme loṇiyateliyaṃ, 122.
5. Manussesu kataṃ bhattaṃ suciṃ⁵ maṃsūpasecanaṃ,
na ca me tādiso vaṇṇo cakkavāka yathā tavaṃ ti. 123. 10

Tattha yathā tavaṃ ti yathā tava sobhaggappatto sarīravanno tādiso
mayhaṃ vaṇṇo n'atthi. etena kāraṇena nāhaṃ tava sevālapaṇakaṃ mama bhojanan
ti vadantassa vacanaṃ na⁶ saddahāmiti.

Atth' assa cakkavāko dubbapaṇakāraṇaṃ kathetvā dhammaṃ
desento sesagāthā abhāsi: 11

6. Sampassaṃ attani veraṃ hiṃsāya mānusiṃ pajāṃ
utrasto ghasasī bhīto, tena vaṇṇo te ediso⁷. 124.
7. Sabbalokaviraddho⁸ si dhamka pāpena kammanā⁹,
laddho piṇḍo na piṇeti, tena vaṇṇo te ediso⁷. 125.
8. Aham pi samma bhuñjāmi ahimsā sabbapāṇinaṃ 20
apposukko nirāsaṃkī asoko akutobhaya. 126.
9. So karassu ānubhāvaṃ, vītivattassu sīliyaṃ,
ahiṃsāya cara¹⁰ loke, piyo hohisi mammiva. 127.
10. Yo na hanti na ghāteti na jināti na jāpaye¹¹
mettaṃso sabbabhūtesu veraṃ tassa na kenacīti. 128. 25

Tattha sampassan ti samma kāka tvaṃ paresu uppannaṃ attani vera-
cittaṃ sampassamāno mānusiṃ pajan hiṃsanto¹² vihetento utrasto bhīto
ghasasī¹³ bhuñjasi, tena te edis obībhacchavaṇṇo ti¹⁴, dhamkā¹⁵ ti kākāṃ ālapati,
piṇḍo ti bhojanaṃ, ahimsā sabbapāṇinaṃ¹⁵ ti ahaṃ pana sabbasatte

¹ Bā cāham. ² Bāf uda-. ³ Bā -lā-. ⁴ Cks omit na. ⁵ Bāf suci. ⁶ Cks omit na. ⁷ Bāf tavediso. ⁸ Bāf -rudd ho. ⁹ Bāf kammunā. ¹⁰ Cks Bf carāṇ. ¹¹ Cks jāpaye. ¹² Bā pajanti satte. ¹³ Bā ghassasīti. ¹⁴ Bā cigaccho vaṇṇo jāto. ¹⁵ Cks -piṇo.

ahimsanto bhuñjāmīti vadati, so karassu ānubhāvan ti so tvaṃ pi¹ viriyam karohi, attano sīlīyasamkhātān dussīlabhāvaṃ vītivattassu, ahimsāyā 'ti ahimsāya samannāgato hutva loke vicara, piyo hohisi mammivā¹ ti evaṃ sante mayā sadiso va lokassa piyo hohisi², na jinātīti⁴ dhanajānīm⁵ na karoti, na jāpaye ti aññena⁶ pi na kareti, mettānso ti mettakoṭṭhāso mettacitto, na kenacīti kenaci ekasattena pi saddhīm tassa veraṃ nāma n' atthīti.

„Tasmā sace lokassa piyo bhavitum icchasi sabbaverehi vi-
ramāhīti“ evaṃ cakkavāko kākassa dhammaṃ desesi. Kāko '
„tumhe attano gocaraṃ mayhaṃ na kathethā“ 'ti kā kā ti vas-
10 santo uppatitvā Bārānasiyaṃ ukkārabhūmiyaṃ ñeva otari.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgamiphale patiṭṭhahi): „Tadā kāko lolabhikkhu ahosi, cakkavāki Rāhulamātā cakkavāko aham evā“ 'ti. Cakkavāka jātakaṃ.

14. Bhūripaṇhājātaka.

15 Saccam kirā 'ti. Idam Bhūripaṇhājātakaṃ⁸ Ummagga jātaka āvibhavissati. Bhūripaṇhājātakaṃ⁹.

15. Mahāmaṅgalajātakaṃ.

Kim su naro ti. Idam S. J. v. Mahāmaṅgalasuttaṃ ā. k. Rājagahanagarasmiṃ hi¹¹ kenaci eva karaṇīyena santhāgāre
20 sannipatitassa¹¹ mahājanassa majjhe eko puriso „ajja me maṅgalakiriya atthīti“ utthāya agamāsi. Aparo tassa vacanaṃ¹² sutvā „ayaṃ 'maṅgalan' ti vatvā¹³ gato¹⁴, kim etaṃ maṅgalaṃ nāma“ 'ti āha. Tam añño „abhimaṅgalarūpadassanaṃ maṅgalaṃ nāma, ekacco hi kāless' eva utthāya sabbasetam vā usabham¹⁵ passati gabbhinittim vā rohitam
35 maccham vā punnaghaṭam vā navavilīnagosappim¹⁶ vā ahatavattam¹⁷ vā pāyāsam vā¹⁸ passati, ito uttarim¹⁹ maṅgalaṃ nāma n' atthīti“ āha. Ekacce tena kathitaṃ²⁰ „sukathitaṃ“ ti abhinandimsu. Aparo

¹ Bā adds attano. ² Bā mampivā. ³ Ck hoti, C^o hohi. ⁴ Cks jināti. ⁵ C^o -jātim, Bā -hānim. ⁶ Bā añño. ⁷ Cks omit kāko. ⁸ Cks Bā -pañña-. ⁹ Bā -pañña-. ¹⁰ Bā adds mahājano. ¹¹ Cks -titvāssa. ¹² Bā omits va-. ¹³ Bā adds va. ¹⁴ Bā adds ki esa maṅgalaṃ gato. ¹⁵ Bā -setam maṅgala usabham vā. ¹⁶ Cks -sippim, Bā navaṇitaṃ vā gosappim vā. ¹⁷ Bā āhāraṃ vā vattham. ¹⁸ Cks omit vā. ¹⁹ C^o -riyam, Bā -ri. ²⁰ Bā tena k. ekacce.

„na¹ etaṃ maṅgalaṃ, sutam² nāma³ maṅgalaṃ, ekacco hi⁴ puppā ti vandantānaṃ supāti, tathā vaḍḍhā ti⁵ vaḍḍhamānā ti supāti⁶, bhuñjā⁷ 'ti khādā⁸ 'ti vandantānaṃ supāti, ito uttariṃ maṅgalaṃ nāma n' atthīti⁹ āha. Tena¹⁰ kathitam pi¹¹ ekacce „sukathitan“ ti abhinandimsu. Aparo „na etaṃ maṅgalaṃ, mutam¹² nāma¹³ maṅgalaṃ, ekacco¹⁴ hi¹⁵ 5 kālāsa¹⁶ eva uṭṭhāya paṭhavim āmasati¹⁷, haritam¹⁸ tinam allagomayam¹⁹ parisuddhasātakam rohitamacchaṃ²⁰ suvaṇṇarajataṃ²¹ bhojanam²² āmasati²³, ito uttari maṅgalaṃ nāma n' atthīti²⁴ āha. Tena²⁵ kathitam pi²⁶ ekacce „sukathitan“ ti abhinandimsu²⁷. Evaṃ diṭṭhamaṅgalikā sutamaṅgalikā mutamaṅgalikā ti tisso parisā²⁸ hutvā aññamaññaṃ²⁹ 10 saññāpetum³⁰ nāsakkhimsu³¹. Bhummadevatā ādim katvā yāva Brahma-lokā „idaṃ maṅgalaṃ“ titatvato³² najānimsu. Sakko cintesi: „imaṃ maṅgalapaññaṃ sadevake loke aññatra Bhagavatā añño kathetum samattho nāma n' atthi, Bhagavantaṃ upasamkamitvā³³ paññaṃ pucchissāmīti“ so rattibhāge Satthāraṃ upasamkamitvā vanditvā añjaliṃ paggayha³⁴ 15 „bahū devā manussa cā“ 'ti paññaṃ pucchi. Ath' assa S. dvādasahi³⁵ gāthāhi atthattimsa mahāmaṅgalāni kathesi. Maṅgalasutte vinivaṭṭente vinivaṭṭente³⁶ koṭisabassamattā devatā arahattaṃ papunimsu, sotapannādīnaṃ gaṇanapatho n' atthi. Sakko maṅgalaṃ³⁷ sutvā sakaṭṭhānam eva gato. Satthārā maṅgale kathite sadevako³⁸ loko³⁹ „sukathitan“⁴⁰ 20 ti abhinandi. Tadā⁴¹ dhammasabbhāyaṃ Tathāgataṃ gūṇakathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso S. sññesaṃ avisayaṃ maṅgalapaññaṃ sadevakassa lokassa cittaṃ gahetvā kukkuccaṃ chinditvā⁴² gaganatale candam uṭṭhāpento viya kathesi, evaṃ mahāpañño āvuso Tathāgato“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kaṭṭhāya sannisinnā“ ti⁴³ 25 pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave idāni sambodhipattassa mama⁴⁴ maṅgalapaññaṃ kathanam, svāham Bodhisattacariyaṃ caranto pi devamanussānaṃ kamkhā⁴⁵ chinditvā maṅgalapaññaṃ kathesi“ ti vatvā a. ā.:

¹ C^o tam. ² C^o mata. ³ C^o maṅgalaṃ nāma, C^o omits nāma. ⁴ C^o ekasohi C^o ekahiso. ⁵ B^d omits vaḍḍhā ti. ⁶ B^d sukhaṃ ti. ⁷ B^d tenāpi-. ⁸ B^d -thitam, omitting pi. ⁹ C^o muta. ¹⁰ C^o omits nāma. ¹¹ B^d -cce. ¹² C^o amma-, B^d āmasanti. ¹³ B^d -ta. ¹⁴ C^o -malayaṃ. ¹⁵ B^d -a. ¹⁶ B^d bhā-. ¹⁷ B^d -santi. ¹⁸ B^d tehi. ¹⁹ B^d -tam, omitting pi. ²⁰ aparo na - - abhinandimsu wanting in C^o, ²¹ B^d tayo visadisa in the place of tisso parisā. ²² C^o -pesum. ²³ B^d na-. ²⁴ B^d tathato. ²⁵ B^d adds imaṃ. ²⁶ cfr. Suttanipāta, B^d -sa. ²⁷ B^d vītivatte only once. ²⁸ B^d -lasuttam. ²⁹ C^o -ke. ³⁰ C^o tathā. ³¹ B^d bhin-. ³² B^d omits mama. ³³ B^d -khaṃ.

A. Bo. ekasmiṃ nigame vibhavasampannassa brāhmaṇassa kule nibbatti, Rakkhita kumāro ti 'ssa nāmaṃ karimṣu'. So vayappatto Takkaṣilāya' uggahitasippo katadārapariggaho mātāpitunnaṃ accayena ratanavilokanaṃ katvā saṃviggamānaso
 5 mahādānaṃ pavattetvā kāme pāhāya Himavantapadese pabbajitvā jhānābhīṇṇaṃ nibbattetvā vanamūlaphalāhāro ekasmiṃ padese vāsaṃ kappesi. Anupubben' assa parivāro mahā ahoṣi pañca antevāsikasatāni. Ath' ekadivasaṃ te tāpasā B-aṃ upa-saṃkamitvā³ „ācariya vassārattasamaye Himavantato otaritvā
 10 loṇambilasevanatthāya janapadacārikaṃ gacchāma, evaṃ no sarīraṃ ca thiraṃ bhavissati jaṃghāvihāro ca kato bhavissatīti“ āhaṃsu. Te⁴ „tena hi⁵ tumhe gacchatha, ahaṃ idh' eva vasissāmīti“ vuttā⁶ taṃ vanditvā Himavanta otaritvā cārikaṃ caramānā Bārānaṣiṃ patvā rājuyyāne vasiṃsu. Tesāṃ mahā-
 15 sakkārasammāno ahoṣi. Ath' ekadivasaṃ Bārānaṣiyaṃ san-thāgāre sannipatite mahājānakāye maṅgalapaṇho samuṭṭhahi Sabbhaṃ paccuppannanāyena ena veditabbaṃ. Tadā pana manussānaṃ kaṃkhaṃ chinditvā maṅgalapaṇhaṃ kathetum samatthaṃ apassanto mahājano uyyānaṃ gantvā isigaṇaṃ
 20 maṅgalapaṇhaṃ pucchi. Isayo rājānaṃ āmantetvā „mahārāja, mayāṃ etaṃ⁷ kathetum na sakkhissāma⁸, amhākaṃ pana ācariyo Rakkhita tāpasō nāma mahāpaṇṇo⁹ Himavante vasati, so sadevakassa lokassa cittaṃ gahetvā etaṃ maṅgalapaṇhaṃ kathessatīti“ vadiṃsu. Rājā¹⁰ „bhante Himavanto nāma dūre
 25 duggamo ca¹¹, na sakkhissāma mayāṃ¹² gantum, sādhu vata tumhe yeva ācariyassa¹³ santikaṃ gantvā paṇhaṃ pucchitvā uggaṇhitvā puna āgantvā¹⁴ amhākaṃ kathethā“ 'ti āha. Te „sadhū“ 'ti sampaṭicchitvā ācariyassa santikaṃ gantvā¹⁵ kata-paṭisanthārā ācariyena raṇṇo dhammikabhāve janapadacāritte ca pucchite taṃ diṭṭhamaṅgalādīnaṃ uppattim ādito paṭṭhāya

¹ Bā akāṃsu. ² Bā -yaṃ. ³ Bā adds vanditvā. ⁴ Bā omits te. ⁵ Cks omit hi. ⁶ Bā vutte. ⁷ Bā evaṃ. ⁸ Bā adds ahi ca kho. ⁹ Cks -paṇho. ¹⁰ Bā taṃ sutvā rājā. ¹¹ Bā va. ¹² Bā adds tattha. ¹³ Bā -ya. ¹⁴ Bā punāgantva. ¹⁵ Bā adds vanditvā.

kathetvā rañño yācanāya¹ ca² attano pañhasavanattham³ āga-
tabhāvaṃ pakāsetvā „sādhu no bhante maṅgalapañham pākataṃ
katvā kathethā“⁴ 'ti yācimsu. Tato jeṭṭhantevāsiko ācariyaṃ
pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Kiṃ su naro jappam adhicca kāle

5

kaṃ vā vijjam katamaṃ vā sutānaṃ

so macco asmiṃ vā⁵ paramhi loke

kathamkaro sotthānena gutto ti. 129.

Tattha kāle ti maṅgalapatthanakāle, vijjan ti vedam, sutānaṃ ti
sikkhitabbayuttakapariyattinaṃ, asmiṃ vā⁵ ti ettha vā⁶ ti nīpātamattaṃ, 10
sotthānena 'ti sotthibhāvavahena⁷ maṅgalena, idaṃ vuttaṃ boti: ācariya
puriso maṅgalam icchanto maṅgalakāle kiṃ su nāma jappanto tīsu vedesu
kataraṃ vā vedam katamaṃ⁸ vā sutānaṃ antare sutapariyattin⁹ adhiyitvā so
macco imasmiṃ loke paramhi ca kathamkaro¹⁰ etesu jappādisu kiṃ kidisena¹¹
kena kena¹² niyāmena karonto sotthānena niraparādhamāṅgalena¹³ gutto rakkhito 15
hoti¹⁴, ubhayalokahitaṃ gahetvā tthitamaṅgalam¹⁵ amhākaṃ kathehīti.

Evam jeṭṭhantevāsina¹⁶ maṅgalapañham puṭṭho M. deva-
manussānaṃ kaṃkhā¹⁷ chindanto „idaṃ c' idaṃ ca maṅgalan“
ti Buddhalihāya maṅgalam kathento

2. Yassa devā pitaro ca sabbe

20

sirimsapā sabbabhūtāni cāpi

mettāya niccam apacitāni honti

bhūtesu ve¹⁸ sotthānaṃ tad āhū 'ti āha. 130.

Tattha yassa¹⁹ devā ti bhummadeve ādim katvā sabbe pi kāmāvacara-
devatā²⁰, pitaro cā 'ti tatuttarim²¹ rūpāvacarārūpāvacarabrahmāno²², sirim- 25
sapā ti dīghajātikā. sabbabhūtāni cāpi²³ vuttāvasesāni ca sabbāni pi
bhūtāni, mettāya niccam apacitāni hontīti ete sabbe sattā dasa disā²⁴
pharaṇavasena pavattāya appanappattāya²⁵ mettāya²⁶ apacitā honti mānītā²⁷,
bhūtesu ve²⁸ ti taṃ tassa puggalassa sabbasattesu²⁹ sotthānam niraparādha-

¹ Bā āyā-. ² Bā va-. ³ Bā attano sattapañhāya nāpanattham. ⁴ Bā asmiḍha, Cā Bf
asmiṃ ca, B² asmiṃ vā. ⁵ C² pa, Bā dhā. ⁶ Bā idhā. ⁷ Bā suttibhāvaṃ gatena B² suddhi-
bhāvaṃ gatena. ⁸ Bā kataraṃ. ⁹ C² -yanti, C³ yanti, B² -yattinam. ¹⁰ Bā adde ti.
¹¹ Bā omits ki-. ¹² Bā omits onekena. ¹³ C² -rādham-. ¹⁴ Bā adde tam. ¹⁵ Bā
tthitam-. ¹⁶ Bā -vāsikena. ¹⁷ Bā kham. ¹⁸ C² Bā ce. ¹⁹ Bā yassā ti yassa puggalassa.
²⁰ Bā devā. ²¹ Bā taduttari. ²² Bā rūpāvacarā arūpāvacarā-. ²³ C² cā, omit-
ting pi. ²⁴ Bā da odissā, B² odissa? ²⁵ C² appanāp-, Bā appanāpa-. ²⁶ Bā
mettābhāvanāya. ²⁷ Bā omits mā-. ²⁸ C² ce. ²⁹ Bā sabbesu-.

maṅgalaṃ¹ āhu, mettāvihārī hi² sabbesaṃ piyo hoti parūpakkamena³ avidhiko piyo hoti⁵, iti so iminā maṅgalena rakkhito gopito hoti⁶.

Iti M. paṭhamamaṅgalaṃ kathetvā dutiyādīni kathento

- 5 a. Yo⁴ sabbalokassa nivātavūtti
itthīpumānaṃ sahadārakānaṃ
khantā duruttānaṃ apaṭikkūlavādī —
adhiyāsanaṃ sotthānaṃ tad āhu. 131.
4. Yo⁶ nāvajānāti sahāyamate⁷
sippena kulyābhi dhanena⁸ jaccā
10 rucipañño atthakāle⁹ mutimā¹⁰ —
sahāyesu ve¹¹ sotthānaṃ tad āhu. 132.
5. Mittāni¹² ve¹³ yassa bhavanti santo
saṃvissatthā avisamvādakassa
na mittadūbhī saṃvibhāgī¹⁴ dhanena —
15 mittesu ve¹⁵ sotthānaṃ tad āhu. 133.
6. Yassa bhariyā tulyavayā samaggā
anubbatā dhammakāmā pajātā¹⁵
koliniyā silavatī patibbatā —
dāresu ve¹¹ sotthānaṃ tad āhu. 134.
- 20 7. Yassa rājā bhūtapatī yasassī
jānāti soceyyaṃ¹⁶ parakkamaṃ ca
advejjhatā suhad ayaṃ mahan ti —
rājūsu ve¹¹ sotthānaṃ tad āhu. 135.
8. Annaṃ ca pānaṃ ca dadāti saddho
25 mālaṃ ca gandhaṃ ca vilepanaṃ ca
pasannacitto anumodamāno —
saggesu ve¹¹ sotthānaṃ tad āhu. 136.
9. Yam ariyadhammena punanti¹⁷ vaddhā
ārādhitā¹⁸ samacariyāya santo

¹ Bā -rādham-. ² Bā add puggalo. ³ Bā parakk-. ⁴ so C²; C² avidhi corr. to avidhiko⁷
Bā aviko. ⁵ Bā omits hoti. ⁶ C² so. ⁷ Bācf -mitte. ⁸ Bā tulyā-. ⁹ C²
-la. ¹⁰ C² bhūtima. C² munimā, Bā sumatimā. ¹¹ Bā ce. ¹² Bā me-. ¹³ Bācf
ce. ¹⁴ Bā -gi, C² -gam. ¹⁵ Bā sajāta. ¹⁶ C² soveyya, Bā soveyyaṃ. ¹⁷ Bā
sunanti. ¹⁸ Bā anādhitā.

bahussutā isayo sīlavanto

arahantamajjhe sotthānaṃ tad āhū 'ti imā gāthā āha'. 137.

Tattha nivāta vuttitī muducittatāya sabbalokassa nīcavutti hoti, khantā duruttānaṃ ti parehi vuttānaṃ duṭṭhavadanānaṃ adhivāsako hoti, appaṭik-kūlavādīti 'akkocchi maṃ avadhi maṃ' ti yugaggāhaṃ akaronto anukūlam eva 5 vadati, adhivāsanānaṃ ti idam adhivāsanānaṃ tassa narassa sotthānaṃ nīraparādhamaṅgalam² paṇḍitā vadanti, sahāyamatte³ ti sahāye ca sahāyamatte⁴ ca, tattha sahapamaṃsukilīṭṭa sahāyānāma, dasadvāsa vassāni ekato vutthā sahāyamattā⁵ nāma⁶, te sabbe pi 'ahaṃ sippavā ime nisippā'⁷ ti evaṃ sippena vā 'ahaṃ kulīno ime nikkulīnā'⁸ ti evaṃ kulassampattisaṃkhātāhi kulyābhī⁹ vā 'ahaṃ aḍḍho ime duggatā'¹⁰ ti evaṃ dhanena vā 'ahaṃ jātisampanno ime dujjātā' ti evaṃ jaccā vā nāvajānāti, rucipañño ti sādhipañño sundarapañño, atthakāle ti kassaci eva atthassa kārapassa uppannakāle, mutimā¹⁰ ti taṃ¹¹ atthaṃ paricchinḍitvā vicāraṇasammatthasāya mutimā¹² hutvā te sahāye nāvajānāti, sahāyesū 'ti taṃ¹² tassa anavajānanaṃ sahāyesu sotthānaṃ nāma 'ti porāṇakapaṇḍitā āhu, tena hi 15 so nīraparādhamaṅgalena¹⁴ idhaloke ca paraloke ca gutto hoti, tattha paṇḍite sahāye¹⁵ nissāya sotthibhāvo Kusanālijātakena kathetabbo, santo ti paṇḍitā sappurisa vā¹⁶ yassa mittāni bhavanti, saṃvissatthā ti gharaṃ pavasitvā icchiticcitassa¹⁷ gahaṇavasena viśāsam āpannā, avisamvāda-kassā 'ti avisamvādasīlassa, na mittadūbhīti¹⁷ yo ca mittadūbhī na hoti, saṃvibhāgi dha- 20 nonā 'ti attano dhanena mittānaṃ saṃvibhāgaṃ karoti. mittesū 'ti mitte nissāya laddhabbaṃ tassa taṃ mittesu sotthānaṃ nāma hoti, so hi evarūpehi mittehi rakkhito sotthiṃ pāpuṇāti, tattha mitte nissāya sotthibhāvo Mahāuk-kusajātakādīhi¹⁸ kathetabbo, tulyavayā ti samānavayā, samaggā ti samagga-vāsā²⁰, anubbatā ti anuvattikā, dhammakāmā ti tividhasucaritadhammaṃ 25 roceti, pajātā²¹ ti vijāyanti²² na vaṃjhā²³, dāresū 'ti etehi guṇehi²⁴ samanāgate mātugāme gehe vasante²⁵ sāmikassa sotthi hotīti paṇḍitā kathenti, tattha sīlavantaṃ matugāmaṃ nissāya sotthibhāvo Maṇicorajātaka-Sambulajātaka-Khaṇḍa-hālejatakehi²⁶ kathetabbo, soceyyaṃ ti sucibhāvaṃ, advejjhatā ti advejjha-tāya, 'na esa mayā saddhīm bhijjītvā dvidhā bhavissatīti' evaṃ advejjhabhāvena 30 yaṃ jānāti, suhādāyaṃ mamaṃ ti suhado²⁷ ayaṃ mamaṃ ti ca yaṃ jānāti²⁸, rājūsu ve²⁹ ti evaṃ rājūsu sevakānaṃ sotthānaṃ nāma 'ti paṇḍitā kathenti,

¹ Bā abhāsi. ² Bā -rādhaṃ-. ³ Ck -vatte, Bā -mitte. ⁴ Ck -matthe, Bā mitte.

⁵ Bā -mittā. ⁶ Bā adds hotīti. ⁷ Cks nasippā. ⁸ Cks nakul-. ⁹ Cks kalyābhi,

Bā -saṃkhātā parikulyābhi. ¹⁰ Cā munimā, Bā matimā ¹¹ Bā taṃ taṃ. ¹²

Bā ma-. ¹³ Bā omits taṃ. ¹⁴ Bā -rādheṇa attano maṅga-. ¹⁵ Bā -taṃ sahāyaṃ.

¹⁶ Bā ca. ¹⁷ Bā -tasseva. ¹⁸ Cks -dubhi. ¹⁹ Cks -kukkusa-. ²⁰ Cks avagga-

²¹ Bā sajātā. ²² Bā -yini. ²³ Bā sa vajjhā. ²⁴ Bā silagu-. ²⁵ Bā gahessante.

²⁶ Cks -jātakhehikhaṇḍahāla-. ²⁷ Bā -hadayo. ²⁸ Bā ayanti mamaṃ jānāti. ²⁹

Bā co.

dadāti saddho ti kammañ ca phalañ ca saddahitvā dadāti, saggesu ve¹ ti
 evaṃ sagge devaloke sotthānaṃ niraparādhamaṅgalaṃ² ti paṇḍitā kathenti, taṃ
 Petavatthu-Vimānavatthūhi vitthāretvā kathetabbaṃ, punanti vaddhā³ ti yaṃ
 puggalaṃ nāṇavaddhā⁴ ariyadhammena sundaradhammena⁵ punanti⁶ paris-
 5 dhenti⁷, samacariyāyā⁸ 'ti sammāpaṭipattiya⁹, bahussutā ti paṭivedhaba-
 hussutā, isayo ti isigana, sīlavanto¹⁰ ti ariyasīlena samannāgatā, arahā-
 tamajjhe ti arahantānaṃ majjhe paṭilabhitabbaṃ ti sotthānaṃ paṇḍitā¹¹
 kathenti, arahanto hi attanā¹² paṭividdhamaggaṃ ācikkhitvā paṭipādentā¹³
 ārādhakaṃ¹⁴ puggalaṃ ariyadhammena punanti¹⁵, so pi arahā¹⁶ va hoti.

10 Evaṃ M. arahattena desanāya kūṭaṃ gaṇhanto aṭṭhahi
 gāthāhi maṅgalāni¹⁶ kathetvā tesam yeva maṅgalānaṃ thutim
 karonto osānagātham āha:

10. Etāni kho sotthānāni loke
 viññūpasatthāni sukhindriyāni¹⁷,
 15 tānīdha sevetha naro sapañño,
 na hi maṅgale kiñcanam atthi saccaṃ ti. 138.

Tattha na hi maṅgale ti tasmim pana diṭṭhasutamuttappabhede maṅgale
 kiñcanam ekamaṅgalaṃ¹⁸ pi saccaṃ nāma n' atthi, nibbānaṃ eva paṇ' ekaṃ¹⁹
 paramasaccaṃ ti.

20 Isayo tāni maṅgalāni sutvā sattatṭṭhadiवासaccayena ācari-
 yaṃ āpucchitvā tatth' eva agamaṃsu²⁰. Rājā²¹ tesam santikaṃ
 gantvā pucchi. Te tassa ācariyena kathitaniyāmen' eva²²
 maṅgalapañhaṃ kathetvā Himavantam eva agamaṃsu. Tato
 paṭṭhāya loke maṅgalaṃ pākaṭaṃ ahosi. Maṅgalesu vattitvā
 25 matamatā²³ saggapathaṃ²⁴ pūresuṃ. B.²⁵ brahmavihāre bhā-
 vetvā isigaṇaṃ ādāya Brahma-loke nibbatti.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe p' āhaṃ maṅgala-
 pañhaṃ kathesiṃ“ ti²⁶ vatvā j. s.: „Tadā isigaṇo²⁷ Buddhapaṇisā

¹ Bā ce. ² Bā -rādhaṃ-. ³ Bā sunanti vuddhā. ⁴ Bā -vu-. ⁵ Bā omits su-.
⁶ Bā sun-. ⁷ Cks puri-, Bā sodhenti. ⁸ Bā sampaca-. ⁹ Bā vattapaṭipattiya.
¹⁰ Cks -tā. ¹¹ Cks -tānaṃ. ¹² Bā no. ¹³ Bā -to. ¹⁴ Ck -dhaṇaṃkaṃ. ¹⁵ Cks
 -ho. ¹⁶ Bā aṭṭhamahāmaṅg-. ¹⁷ Ck sucudriyāni, C^s sumudriyāni. ¹⁸ Bā ekaṃ-.
¹⁹ Bā etaṃ. ²⁰ C^s Bā āg-. ²¹ Bā aṭṭha rā-. ²² Bā -mena, omitting eva. ²³
 C^s matā, Bā matāmatā. ²⁴ saggapuram. ²⁵ Bā adds cattāro. ²⁶ Bā kathesi yevā
 ti. ²⁷ Bā -ṇā.

ahosi¹, maṅgalapañhapucchako² jeṭṭhantevāsi³ Sāriputto, ācariyo aham evā⁴ 'ti. Mahāmaṅgalajātakaṃ.

16. Ghatajātaka.

Uṭṭhehi Kaṇhā⁵ 'ti. Idam S. J. v. mataputtam⁶ ā. k. Vatthum Maṭṭhakunḍalivatthusadisam⁷ eva. Idha pana S. tam upāsakam⁸ „kim⁹ upāsaka socasīti“ vatvā „āma bhante“ ti vutte „upāsaka porāṇaka-panḍitā paṇḍitānaṃ katham sutvā mataputtam⁷ nānucocimsū“ 'ti vatvā tena yācito a. ā.:

A. Uttarāpathe Kaṃsabhoge Asitañjananagare⁶ Ma-
kākaṃso nāma⁹ r. kāresi. Tassa Kaṃso ca Upakaṃso cā 'ti¹⁰
dve puttā ahesum, Devagabbhā nāma ekā dhitā. Tassā jātadivase
nemittikabrāhmaṇā „etissā kucchiyaṃ nibbattaputto Kaṃsa-
bhogam¹⁰ Kaṃsavamsaṃ nāsessatīti“ vyākarimsu. Rājā bala-
sinehena dhītaraṃ nāsetum¹¹ nāsakkhi, „bhātaro“¹² jānissan-
tīti¹³ „yāvātāyukaṃ ṭhatvā kālam akāsi. Tasmim kālakate¹⁴
Kaṃso rājā ahosi, Upakaṃso uparājā, te¹⁵ cintayimsu: „sace
mayam bhaginiṃ nāsessāma gārayhā bhavissāma, etaṃ kassaci
adatvā nissāmikaṃ katvā paṭijaggissāmā“ 'ti te ekathūṇakaṃ¹⁶
pāsādaṃ kāretvā tam tattha vasāpesum. Nandagopā nām'
assā¹⁶ paricārikā ahosi, Andhakaveṇhu¹⁷ nāma dāso tassā¹⁸
sāmiko ārakkham akāsi. Tadā Uttaramadhurāyaṃ¹⁸ Mahāsāgaro
nāma rajjaṃ kāreti¹⁹, tassa Sāgaro ca Upasāgaro cā 'ti dve
puttā ahesum. Tesu pitu accayena Sāgaro rājā ahosi,
Upasāgaro uparājā. So Upakaṃsassa sahāyako ekā-
cariyakule ekato²⁰ uggahitasippo, so²¹ bhātu antepure²²
dubbbhitvā gayhamāno²² palāyitvā Kaṃsabhoge²³ Upakaṃ-
sassa santikaṃ agamāsi. Upakaṃso Kaṃsarañño dassesi, rājā

¹ Bā ahesum. ² Bā -pañham pucchanto. ³ Bā -vāsiko. ⁴ Bā adds kuṭumbikaṃ.
⁵ Cks -kunḍalasadisam. ⁶ Bā adds pucchi. ⁷ C -putta, Ck -puttā. ⁸ Ck
amhāt-. ⁹ Bā adds rājā. ¹⁰ Bā kaṃsagottam. ¹¹ Bā vinā-. ¹² Bā adds pi. ¹³
Bā adds mahākāmaṃ. ¹⁴ Bā tadā. ¹⁵ Bā ekathambham. ¹⁶ Bā nāma tassā. ¹⁷
Bā addhakaveṇho. ¹⁸ Bā -mathūrāyaṃ. ¹⁹ Bā -resi. ²⁰ Cks eko. ²¹ Bā adds
sāgarassa. ²² Bā bhayamāno. ²³ Cks -bhogge.

tassa mahantaṃ yasaṃ adāsi. So rājupatṭhānaṃ gacchanto Devagabbhāya nivāsaṃ ekatthūṇakapāsādaṃ¹ disvā “kass’ eso nivāso” ti pucchitvā taṃ kāraṇaṃ sutvā Devagabbhāya paṭibuddhacitto ahosi. Devagabbhāpi ekadivasam taṃ Upakaṃsena
 5 saddhiṃ rājupatṭhānaṃ gacchantam disvā „ko eso” ti pucchitvā „Mahāsāgarassa putto Upasāgaro nāmā” ‘ti Nandagopāya santikā sutvā tasmiṃ paṭibaddhacittā ahosi. Upasāgaro Nandagopāya lañcaṃ datvā „bhagini sakkhissasi me Devagabbham dassetun” ti āha. Sā „na etaṃ sāmi garuken” ti vatvā taṃ
 10 kāraṇaṃ Devagabbhāya ārocesi. Sā pakatiyā va tasmiṃ paṭibaddhacittā taṃ vacanaṃ sutvā „sādhū” ‘ti sampaticchi². Nandagopā Upasāgarassa saññaṃ datvā rattibhāge taṃ³ pāsādaṃ āropesi. So Devagabbhāya saddhiṃ saṃvāsaṃ kappesi. Atha nesaṃ punappunasaṃvāsena Devagabbhā gabbhaṃ paṭilabhi.
 15 Aparabhāge tassā gabbhapatiṭṭhānaṃ pākataṃ ahosi. Bhātaro Nandagopaṃ⁴ pucchimsu. Sā abhayaṃ yācitvā taṃ antaraṃ kathesi. Te sutvā „bhaginiṃ⁵ nāsetuṃ na sakkā, sace dhīta-
 raṃ vijāyissati tam pi na nāsessāma, sace pana putto bhavissati nāssesāmā” ‘ti cintetvā Devagabbhaṃ Upasāgarass’ eva
 20 adamsu. Sā paripuṇṇagabbhā dhītaraṃ vijāyi. Bhātaro sutvā haṭṭhatuṭṭhā tassā Añjanadevīti nāmaṃ karimsu. Tesāṃ Govaḍḍhamānaṃ⁶ nāma bhogagāmaṃ adamsu. Upasāgaro⁷ Devagabbhaṃ gahetvā Govaḍḍhamānagāme⁸ vasi. Devagabbhāya puna pi gabbho patiṭṭhāsi. Nandagopāpi taṃ divasaṃ
 25 eva gabbhaṃ paṭilabhi. Tāsu pariṇatagabbhāsu⁹ ekadivasam eva Devagabbhā puttāṃ vijāyi Nandagopā dhītaraṃ. Devagabbhā puttassa nāsanabhayena⁹ puttāṃ Nandagopāya rahassena pesetvā tassā dhītaraṃ ānāpesi¹⁰. Tassā vijātabhāvaṃ bhātīkānaṃ ārocesuṃ. Te „puttāṃ vijātā”¹¹ dhītaraṃ” ti pucchitvā

¹ B^d ekathambham-. ² B^d -itvā. ³ C^k nañ. ⁴ B^d -pakam. ⁵ B^d bhagīni. ⁶ B^d bhogavaḍḍha-. ⁷ B^d adds ca. ⁸ C^k parinātha-, C^o pariṇāna-, B^d paripuṇṇa-.

⁹ B^d vināsabhayena. ¹⁰ B^d āharāpesi. ¹¹ B^d omits vi-.

„dhītaran“ ti vutte „tena hi posethā“ 'ti āhaṃsu. Eten upāyena Devagabbhā dasa putte vijāyi, Nandagopā dasa dhītaro. Puttā Nandagopāya santike vaḍḍhanti dhītaro Devagabbhāya, taṃ antaraṃ koci na jānāti. Devagabbhāya jeṭṭhaputto Vāsudevo nāma ahosi dutiyo Baladevo nāma tatiyo Candadevo nāma catuttho 5 Suriyadevo pañcama Aggidevo chaṭṭho Varuṇadevo sattamo Ajjunō aṭṭhama Pajjunō navama Ghatapaṇḍito dasama Amkuro nāma ahosi. Te „Andhakaveṇḍudāsaputtā¹ dasa bhātikā ceṭakā“ ti pākaṭā ahesuṃ. Te aparabhāge vuddhim² anvāya thāma balasampannā kakkhalapharusā³ hutvā vilopaṃ karontā 10 caranti⁴, rañño gacchantaṃ paṇṇākāraṃ⁵ vilumpant' eva. Manussā sannipatitvā „Andhakaveṇḍudāsaputtā⁶ dasa bhātikā raṭṭhaṃ vilumpantīti“ rājāṅgaṇe upakkosiṃsu. Rājā Andhakaveṇḍuṃ⁷ pakkosāpetvā „kasmā puttehi vilopaṃ kārapesīti“ tajjesi. Evaṃ dutiyam pi tatiyam pi manussehi upakkose kate 15 rājā taṃ santajjesi. So maraṇabhaya bhīto rājānaṃ varaṃ⁸ yācītvā „deva ete na mayhaṃ puttā, Upasāgarassa puttā“ ti taṃ⁹ antaraṃ ārocesi. Rājā bhīto „kena ne¹⁰ upāyena gaṇhāmā“ 'ti amacce pucchitvā „ete deva mallayuddhakā¹¹, nagare yuddhaṃ kāretvā tattha ne yuddhamanḍalaṃ āgate gāhāpetvā māressāmā“ 20 'ti vutte Cānuraṃ ca Muṭṭhikaṃ cā 'ti dve malle pesetvā „ito sattame divase yuddhaṃ bhavissatīti“ nagare bheriṃ carāpetvā rājadvāre¹² yuddhamanḍalaṃ sajjāpetvā akkhavāṭaṃ kāretvā yuddhamanḍalaṃ alaṃkārapetvā jayapaṭākā¹³ bandhāpesuṃ. Sakalanagaraṃ saṃkhubhi¹⁴, cakkāticakkaṃ mañcātimañcaṃ 25 bandhiṃsu. Cānura-Muṭṭhikā yuddhamanḍalaṃ āgantvā vaggantā gajjantā appoṭhentaṃ vicariṃsu. Dasa bhātikāpi āgantvā rajakavīthiṃ¹⁵ vilumpitvā vaṇṇasāṭake nivāsetvā gandhāpaṇesu

¹ Bā antakaveṇḍa-. ² Bā vaḍḍhim. ³ Bā -lā-. ⁴ Bā vica-. ⁵ Bā -te paṇṇā kārepi. ⁶ Bā andhakaveṇḍa-. ⁷ Bā andhakaveṇḍaṃ. ⁸ Bā abhayaṃ. ⁹ Ck^s omit taṃ. ¹⁰ Bā te. ¹¹ Bā -yuddhacittakā. ¹² Bā rājāṅgaṇe. ¹³ Bā dhajapaṭākāṃ. ¹⁴ Bā -khubbhitāṃ. C^s -khubbhitāṃ. ¹⁵ Bā bhattagandharajakaṃ.

- gandhe mālākārāpaṇesu mālaṃ vilumpitvā vilittagattā¹ mālā-
bhārino² katakaṇṇapūrā³ vaggantā gajjantā appoṭhentā yuddha-
maṇḍalaṃ pavisimsu.⁴ Tasmim khane Cānuro appoṭhento
vicarati⁵. Baladevo taṃ disvā „na naṃ hatthena chupissāmīti“
5 hatthisālato mahantaṃ hatthiyottaṃ āharitvā vaggitvā gajjitvā
yottaṃ khipitvā Cānuraṃ udare veṭhetvā dve yottakoṭṭiyo ekato
katvā veṭhetvā⁶ ukkhipitvā sīsamatthake bhametvā bhūmiyaṃ
pothetvā⁷ bahi akkhavāṭe⁸ khipi. Cānure mate rājā Muṭṭhika-
mallāṃ ānāpesi. So utṭhāya vaggitvā gajjitvā appoṭhesi.
10 Baladevo taṃ pothetvā aṭṭhīni saṇcunnetvā „amallo 'mhi amallo
'mhīti“ vadantaṃ eva „nāhaṃ tava mallabhāvaṃ vā amalla-
bhāvaṃ vā jānāmīti“ hatthe gahetvā bhūmiyaṃ pothetvā
jīvitakkhayaṃ pāpetvā bahi akkhavāṭe khipi. Muṭṭhiko
maranto⁹ „yakkho hutvā taṃ khādituṃ labhissāmīti“ patthanaṃ
15 ṭhapesi, so Kālamattiyaataviyaṃ⁹ nāma yakkho hutvā nib-
batti. Rājā „gaṇhatha dasa bhātikaceṭake¹⁰“ ti utṭhahi.
Tasmim khane Vāsudevo cakkāṃ khipi, taṃ dvinnam pi bhāti-
kānaṃ sīsāni pātesi. Mahājano bhītatasi „avassayo no ho-
thā“ 'ti tesāṃ pādesu patitvā nipajji. Te dve mātule māretvā
20 Asitañjananagare¹¹ rajjaṃ gahetvā mātāpitaro tattha katvā
dasa pi janā „sakala-Jambudīpe rajjaṃ gaṇhissāmā“ 'ti nikkha-
mitvā anupubbena Kālasenarañño¹² nivāsaṃ Ayojjanagaraṃ
gantvā nagaraṃ¹³ parikkhipitvā ṭhitarukkhagahanaṃ¹⁴ viddhaṃ-
setvā pākāraṃ bhinditvā rājānaṃ gahetvā taṃ rajjaṃ attano
25 hatthagataṃ katvā Dvāravatiṃ sampāpuṇimsu. Tassa pana
nagarassa ekato samuddo ekato pabbato. Amanussapariggahitaṃ
kira taṃ ahosi, tassa ārakkhaṃ katvā¹⁵ ṭhitayakkho paccāmitte
disvā gadrabhavesena gadrabharavaṃ ravati, tasmim khane

¹ Bā -gatta. ² Bā -dhārino. ³ Bā -durā. ⁴ Bā vivarati. ⁵ Bā vaṭṭetvā. ⁶ Ck pothe-. ⁷ Ck Bā -te. ⁸ Bā mahanto. ⁹ Ck kālamattiyaṃ, omitting ataviyaṃ, Ck kālamattiyaṃ, Bā kālamattiya aṭṭaviyaṃ. ¹⁰ Ck bhāṭice-, Bā -kece-. ¹¹ Ck asitañjana-, Ck asitañjanagare. ¹² Bā kālayāna-. ¹³ Bā taṃ. ¹⁴ Bā gahanaṃ. omitting ṭhitarukha. ¹⁵ Bā gahetvā.

yakkhānubhāvena sakalanagaram uppatitvā samuddamajjhe ekasmiṃ dīpake tiṭṭhati, paccāmittesu gatesu punāgantvā¹ sakatṭhāne yeva patitiṭṭhāti. Tadāpi so gadrabho tesam dasan-
nam bhātikānam āgamanam nātvā gadrabharavam ravi, na-
garam uppatitvā dīpake patitiṭṭhāya² tesu nagaram adisvā³ 5
nivattesu punāgantvā¹ sakatṭhāne patitiṭṭhahi. Te puna nivat-
tiṃsu, puna⁴ gadrabho tath' eva akāsi. Te Dvāravatīnagare
rajjam gaṇhitum⁵ asakkontā Kaṇhadīpāyanassa santikam gantvā
vanditvā „bhante mayam Dvāravatīrajjam gahetum na sakkoma,
ekam no upāyam kathethā“ 'ti pucchitvā „parikhāpiṭṭhe asu- 10
kasmiṃ nāma thāne eko gadrabho carati, so⁶ amitte disvā
viravati, tasmim khane nagaram uppatitvā gacchati, tumhe
tassa pāde ganhatha, ayam vo nipphajjanupāyo“ ti vutte tāpa-
sam vanditvā⁷ dasa pi janā gadrabhassa pādesu⁸ patitvā⁹
„sāmi thapetvā tumhe añño ambhākam nissayo¹⁰ n' atthi, 15
ambhākam nagaram gaṇhanakāle mā ravitthā¹¹“ ti yāciṃsu.
Gadrabho „na sakkā mayā na viravitum¹², tumhe pana paṭha-
mataram āgantvā cattāro janā mahantāni ayanaṅgalāni ādāya¹³
catūsu nagaradvāresu¹⁴ mahante ayakhāṇuke bhūmiyam koṭte-
tvā¹⁵ nagarassa uppatanakāle naṅgalāni¹⁶ gahetvā naṅgalābad- 20
dham¹⁷ ayasamkhalikam ayakhāṇuke bandheyyātha, nagaram uppa-
titum na sakkhissatīti“ āha. Te „sādhū“ 'ti vatvā tasmim
aviravante¹⁸ yeva naṅgalāni ādāya catūsu nagaradvāresu khāṇuke
bhūmiyam ākoṭetvā¹⁹ atthāṃsu. Tasmim khane gadrabho ravi²⁰,
nagaram uppatitum ārabhi, catūsu dvāresu ṭhitā catūhi ayanaṅgalehi 25
gahetvā naṅgalābaddhā ayasamkhalikā khāṇuke²¹ bandhiṃsu, na-
garam uppatitum nāsakkhi. Dasa bhātikā tato nagaram pavisitvā
rājānam māretvā rajjam gaṇhiṃsu. Evaṃ te sakala-Jambudīpe

¹ Cks puna-. ² Bđ patitiṭṭhāti. ³ Cks puna-. ⁴ Bđ adds pi. ⁵ Bđ gahi-. ⁶ Bđ adds hi. ⁷ Bđ adds gantvā. ⁸ Bds add gahetvā. ⁹ Bđ nipati-. ¹⁰ Bđ avassayo. ¹¹ Bđ vira-. ¹² Bđ ravitum. ¹³ Bđ gahetvā. ¹⁴ Bđ omits nagara. ¹⁵ Cks koṭṭhe-. Bđ ākoṭetvā. ¹⁶ Cks -le. ¹⁷ Bđ -bandham. ¹⁸ Bđ addharatte. ¹⁹ Cks -the-. ²⁰ Bđ vir-. ²¹ Bđ ayakhāṇukesu.

tesatṭhiyā nagarasahassesu sabbe rājāno cakkena jīvitakkhayaṃ
 pāpetvā Dvāravatiyaṃ vasamānā rajjaṃ dasa koṭṭhāse katvā
 vibhajimsu. Bhaginiṃ pana¹ Añjanadeviṃ² na sarimsu³. Tato
 puna „ekādasa koṭṭhāse karomā“⁴ 'ti vutte Amkuro⁵ „mama
 5 koṭṭhāsaṃ tassā detha, ahaṃ vohāraṃ katvā jīvissāmi, kevalaṃ
 tumhe attano attano janapade mayhaṃ sumkaṃ vissajjethā“⁶ 'ti
 āha. Te „sādhū“⁷ 'ti sampaticchitvā tassa koṭṭhāsaṃ bhaginiyā
 datvā saddhiṃ tāya nava rājāno Dvāravatiyaṃ vasimsu, Amkuro
 pana vāñijjaṃ akāsi. Evaṃ tesu aparāparaṃ puttadhītāhi vaḍ-
 10 dhamānesu addhāne⁸ gate mātāpitāro kālam akaṃsu. Tadā kira
 manussānaṃ visativassasahassāyukālo hoti. Tadā Vāsudeva-
 mahārājassa eko piyaputtako⁹ kālam akāsi. Rājā sokapareṇo
 sabbakiccāni pahāya mañcassa aṭaniṃ pariggahetvā vilapanto
 nipajji. Tasmīṃ kāle Ghatapaṇḍito¹⁰ cintesi: „ṭhapetvā maṃ
 15 aṇṇo¹¹ mama bhātu sokaṃ harituṃ¹² samattho nāma n' atthi,
 upāyen' assa sokaṃ harissāmīti“¹³ so ummattakavesaṃ gahetvā
 „sasam me detha sasam me dethā“¹⁴ 'ti ākāsaṃ ullokento¹⁵ sakala-
 nagaraṃ vicari. „Ghatapaṇḍito ummattako jāto“¹⁶ ti sakala-
 nagaraṃ saṃkhubhi. Tasmīṃ kāle Rohineyyo nāma amacco
 20 Vāsudevaraṇṇo santikaṃ gantvā tena saddhiṃ kathaṃ samuṭ-
 ṭhāpento paṭhamāṃ gātham āha:

1. Utthehi Kaṇha, kiṃ sesi, ko attho supinena te,

yo pi t'āyaṃ sako¹⁷ bhātā hadayaṃ cakkhum¹⁸ va¹⁹ dakkhiṇaṃ
 tassa vātā baliyanti²⁰, Ghato jappati Kesavā²¹ 'ti. 139.

25 Tattha Kaṇhā 'ti gottenālapati, Kaṇhāyanagotto kir'esa, ko attho ti
 katarā nāma vaḍḍhi, hadayaṃ cakkhum¹² va¹³ dakkhiṇaṃ ti hadayena
 c' eva dakkhiṇacakkhunā ca samāno ti attho. tassa vātā baliyantīti¹⁵
 tassa hadayaṃ apasmāravātāvattharantīti¹⁶ attho, jappatīti sasam me dethā
 ti vippalapati, kesavā¹⁷ 'ti so kira kesasobhanatāya kesavo ti paññāyittha, tena
 30 taṃ nāmena ālapati.

¹ Cks add vāñijjaṃ akāsi. ² Bđ -vī. ³ Bđ adanīsu. ⁴ Bđ aṅg-. ⁵ Cks -naṃ.
⁶ Bđ -putto. ⁷ Bđ ghaṭa-. ⁸ Bđ adds koci. ⁹ Bđ paha-. ¹⁰ Bđ olo-. ¹¹ Bđaf
 tuyhaṃ sakā. ¹² Ck Bf -u. ¹³ Bđ Bf ca. ¹⁴ Cks khalī-, Bđ bali-, Bf paliyanti. ¹⁵ Cks
 khal-, Bds paleyyantīti. ¹⁶ Bđ asamāvātā avattha-. ¹⁷ Bđ aghasmiṃ vātā ava-.

Evam amaccena vutte tassa vuṭṭhitabhāvaṃ ātvā S. abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā Rohiṇeyyassa Kesavo
taramānarūpo vuṭṭhāsi bhātu sokena aṭṭito ti. 140.

Rājā vuṭṭhāya sīghaṃ pāsādā otaritvā Ghatapaṇḍitassa 5
santikaṃ gatvā¹ ubhosu hatthesu daḷhaṃ gahetvā tena saddhim
sallapanto tatiyaṃ gātham āha:

3. Kin nu ummattarūpo va² kevalaṃ Dvārakaṃ³ imaṃ
saso saso ti lapasi, ko nu te sasam āharīti. 141.

Tattha kevalaṃ dvārakaṃ³ imaṃ ti kasmā ummattako viya hutvā 10
sakalaṃ imaṃ Dvāravatīnagaraṃ vicaranto⁴ saso saso ti lapasi⁵, ko tava sasam
hari⁶. kena te saso gahito ti pucchati.

So rañña⁷ evaṃ vutte pi punappuna⁸ tad eva vacanaṃ
vadati. Rājā puna dve gāthā abhāsi:

4. Sovaṇṇamayam maṇimayaṃ⁹ (cfr. supra p. 60.) 15
lohamayaṃ atha rūpiyāmayaṃ
saṃkhasilāpavāḷamayaṃ
kārayissāmi te sasam. 142.
5. Santi aññe pi sasakā araññe vanagocarā,
te pi te ānayissāmi, kīdisaṃ sasam icchasīti. 143. 20

Tatrāyaṃ saṃkhepattro: etesu suvaṇṇamayādisu yaṃ icchasi taṃ vada,
ahaṃ te kāretvā dassāmi, atha pi te na rocesi¹⁰ aññe pi araññe vanagocarā
sasakā atthi, te pi¹¹ te ānayissāmi, vada bhādrāmukha kīdisaṃ sasam icchasīti.

Raṇṇo kathaṃ sutvā paṇḍito¹² chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Na vāham¹³ etaṃ icchāmi ye sasā paṭhaviṃ sitā, 25
candato sasam icchāmi, tam me ohara Kesavā¹⁴ 'ti. 144.

Tattha oharā ti otārehi¹⁴.

Rājā tassa kathaṃ sutvā „nissamsayaṃ me bhātā um-
mattako jāto“ ti domanassappatto sattamaṃ gātham āha:

¹ Cks addhito. ² Ck B/ ca. ³ Bā nagaram. ⁴ Bā caranto. ⁵ Bā vilapati. ⁶ Bā
avahari. ⁷ Cks rañño. ⁸ Bā -nampi. ⁹ all four MSS. maṇi-. ¹⁰ Bā athāpi
ete na rocesi. ¹¹ Cks omit pi. ¹² Bā ghatapa-. ¹³ Bā/ cā-. ¹⁴ Bā ohārehi.

7. So nūna madhuram nāti jīvitam vijahissasi

apatthiyam yo patthayasi candato sasam icchasīti. 145.

Tattha nāti kanīṭṭham ālapanto āha, idam vuttam hoti: tāta mayham piyaṇāti so tvaṃ nūna atimadhuram attano jīvitam jahissasi¹ yo apatthetabham
5 patthesīti.

Ghatapaṇḍito raṇṇo vacanam sutvā niccalo ṭhatvā „bhā-
tika tvaṃ candato sasakam patthentassa taṃ alabhitvā² jī-
vitakkhayabhāvam jānanto kimkāraṇā mataputtam anusocasīi³
vatvā aṭṭhamam gātham āha:

10 e. Evaṃ ce Kaṇha jānāsi yad' aññam anusāsasi

kasmā pure mataṃ puttam ajjāpi-m-anusocasīti. 146.

Tattha evaṃ ti idam alabbhaneyyathānam⁴ nāma na patthetabban ti yadi
evaṃ jānāsi, yadaññam ti evaṃ jānanto ca⁵. yadi aññam⁶ anusāsasīti attho,
pure ti atha kasmā⁷ catutthamāsamatthake mataṃ puttam ajjāpi anusocasīti
15 vadati.

Iti⁸ so antaravithiyam ṭhitako va „bhātika aham tāva
paññāyamānam patthemī, tvaṃ pana apaññāyamānassa⁹ so-
casīti¹⁰ vatvā tassa dhammam desento puna dve gāthā abhāsi:

o. Yaṃ na labbhā manussena amanussena vā puna

20 jāto me mā marī putto kuto labbhā alabbhiyam. 147.

10. Na mantā mūlabhesajjā osadhehi dhanena vā

sakkā ānayitum Kaṇha yaṃ petam anusocasīti. 148.

Tattha yaṃ ti bhātika yaṃ etaṃ¹¹ jāto me putto mā marīti manussena vā
devena¹² vā puna na labbhā na sakkā laddhum taṃ tvaṃ patthesi, taṃ pan'
25 etaṃ kuto labbhā kena kāraṇena sakkā laddhum, na sakkā ti dīpeti, kasmā:
yasmā¹³ alabbhiyam alabbhaneyyathānam hi nām' etaṃ ti attho, mantā ti
mantappayogena, mūlabhesajjāti mūlabhesajjena, osadhehi nānāvīdhosadhehi,
dhanena vā ti koṭisatasamkhenāpi dhanena vā, idam vuttam hoti: yaṃ tvaṃ
petam anusocasi etehi mantappayogādihi pi ānetum na sakkā ti.

30 Rājā taṃ sutvā „yuttam tāta sallakkhitam¹⁴, mama soka-
haraṇatthāya tayā idam katan¹⁵ ti Ghatapaṇḍitam vaṇṇento catasso
gāthā abhāsi:

¹ Ck^s jahati, B^d vijahessasi. ² B^d adds va. ³ B^d -neyyakam. ⁴ Ck^s va. ⁵ Ck^s
aññe. ⁶ B^d adds ito. ⁷ B^d evam. ⁸ B^d -mānassatthāya. ⁹ B^d evam. ¹⁰ B^d
amanussena. ¹¹ B^d omits ya-. ¹² C^s adds ce, Ck^s me.

11. Yassa etādisā assu amaccā purisapaṇḍitā
yathā nijjhāpaye ajja Ghato purisapaṇḍito—. 149.
12. Ādittam vata maṃ santam -pe- (cfr. supra p. 61.) 150.
13. Abbahi vata me sallam -pe- 151.
14. So 'haṃ' abbūlhasallo 'smi vītasoko anāvilo 5
na socāmi na rodāmi tava sutvāna māṇavā 'ti 152.

Tattha paṭhamagāthāya ayaṃ saṃkhepattho: yathā yenākārena² ajja maṃ
puttasokaparetam Ghato purisapaṇḍito sokaharaṇatthāya nījjhāpaye nījjhāpesi
bodhesi yassa aññassāpi etādisā purisapaṇḍitā amaccā assu tassa kuto soko ti,
sesagāthā vuttatthā yeva. 10

Avasāne

15. Evaṃ³ karonti sappanā ye honti anukampakā
vinivattayanti sokanihā Ghato jeṭṭhami va bhātaran ti 153.
ayaṃ abhisambuddhagāthā.

Evaṃ Ghatakumārena visoke kate Vāsudeve rajjam anu- 15
sāsente dīghassa addhuno accayena dasabhātikaputtā⁴ kumārā
cintayimsu: „Kaṇhadīpāyanam 'dibbacakkhuko' ti vadanti,
vīmaṃsissāma tāva nan“ ti ete⁵ ekam daharakumāram alam-
karitvā gabbhiniākārena⁶ dassetvā udare masūrakam⁷ bandhitvā
tassa santikam netvā „bhante ayaṃ kumārīkā kim vijāyissatīti“ 20
pucchimsu. Tāpaso⁸ „dasabhātikarājūnam vināsakālo patto,
mayham nu kho āyusaṃkhāro kīdiso“ ti olokento „ajj' eva
me maraṇam bhavissatīti“ natvā „kumārā iminā tumhākam ko
attho“ ti vatvā „katheth' eva no“¹⁰ ti nibaddho „ayaṃ ito
sattame divase khadiraghaṭikam vijāyissati, tāya Vāsudeva- 25
kulam nāssissati, api¹¹ kho pana tumhe khadiraghaṭikam gahetvā
jhāpetvā chārikam nadiyam pakkhipeyyāthā¹² 'ti āha. Atha
nam te „kūṭajaṭila puriso vijāyanako nāma n' atthīti“ vatvā
tantarajjukam¹³ nāma kāraṇam katvā tatth' eva jīvitakkhayaṃ
pāpayimsu. Rājāno kumāre pakkosāpetvā „kimkāraṇā tāpasam 30

¹ Ck so aham. ² Bd yena kāraṇena ³ Bd etaṃ. ⁴ Bd -kānam puttā. ⁵ Bd
te. ⁶ Bd -ram. ⁷ Bd massu-, B^o mayū-. ⁸ Bd adds dibbacakkhunā olokento.
⁹ Bd adds hotī. ¹⁰ Ck -tha va no, Bd -tha bhante. ¹¹ Bd api ca. ¹² Ck
-peyyathā. ¹³ Bd -rajju.

- mārayitthā“ ‘ti pucchitvā sabbam sutvā bhītā tassa ārakkham datvā sattame divase tassa’ kucchito nikkhantaṃ khadiraghaṭṭikam jhāpetvā chārikam nadiyā pakkhipiṃsu. Sā nadiyā vuyhamānā mukhadvāre ekapasse laggi, tato erakam nibbatti.
- 5 Ath’ ekadivasam te rājāno „samuddakīlikam”³ kīlissāmā“ ‘ti mukhadvāram gantvā mahāmaṇḍapam kāretvā alaṃkatamaṇḍape khādantā pivantā kelīvasen’ eva pavattatthapādaparāmāsā⁴ dvidhā bhijjitvā mahākalaham karimṃsu. Ath’ eko aññaṃ mug-garam alabhanto erakavanato ekam erakapattam gaṇhi, tam
- 10 gahitamattam eva khadiramusalam ahosi, so tena mahājanam potheti. Ath’ aññehi⁵ sabbehi gahitagahitam⁶ musalam eva ahosi, te aññamaññaṃ paharitvā vināsam pāpuṇiṃsu. Tesu vinassantesu Vāsudevo Baladevo bhaginī Añjanadevī purohito⁷ ti cattāro janā ratham abhirūhitvā palāyiṃsu, sesā sabbe pi vinaṭṭhā.
- 15 Te pi cattāro rathena palāyantā Kālamattikāṭavim’⁸ pāpuṇiṃsu. Muṭṭhikamallo patthanam katvā yakkho hutvā tattha nibbatto Baladevassa āgatabhāvam űatvā tattha gāmaṃ māpetvā malla-vesam gahetvā „ko yujjhitukāmo“⁹ ti vagganto gajjanto appo-ṭhento¹⁰ vicari. Baladevo tam disvā va „bhātika aham iminā
- 20 saddhim’¹¹ yujjhissāmīti“¹² vatvā Vāsudeve vārente vārente yeva rathā oruyha tassa santikam gantvā¹³ appoṭhesi¹⁴. Atha nam so pasāritahatthe yeva gahetvā mūlakakandaṃ viya khādi. Vāsudevo tassa matabhāvam űatvā bhaginiṃ ca purohitaṃ ca ādāya sabba-rattim gantvā suriyodaye ekam paccantagāmaṃ patvā¹⁵ „āhāram
- 25 pacitvā āharathā“ ‘ti bhaginiṃ ca purohitaṃ ca gāmaṃ pahitvā sayam ekasmiṃ gacchantare paṭicchanno nipajji. Atha nam Jarā nāma eko luddo gacchaṃ calantaṃ disvā „sūkaro”¹⁶ ettha bhavissatīti¹⁷ saññāya sattiṃ khipitvā pāde vijjhitvā¹⁸ „ko maṃ vijjhīti“¹⁹ vutte manussassa viddhabhāvam űatvā bhito palāyitum

¹ Bā tassā. ² Bā -kīlitam. ³ Bā pavattā-. ⁴ Ck^a athamño athamño ti. ⁵ Ck^a sabbe gahitam. ⁶ C^a sabbehitagahitam. ⁷ Bā has added cā. ⁸ Ck^a kāla-, Bā kāla-mattika aṭavi. ⁹ Bā omits saddhim. ¹⁰ Bā -ṭento. ¹¹ Bā has added vagganto gajjanto. ¹² Bā -ṭesi. ¹³ Ck^a omī patvā. ¹⁴ Bā sukkaro. ¹⁵ Bā vijjhi.

ārabhi. Rājāsa tim paccupatthapetvā utthāya „mātula mā bhāyi,
ehīti“ pakkositvā āgataṃ „ko si nāma¹ tvaṃ“ ti pucchitvā
„ahaṃ sāmi Jarā nāmā²“ ‘ti „Jarāya viddho marissatīti³ kira
maṃ porāṇā vyākariṃsu, nissamsayaṃ ajja mayā maritabban“
ti nātvā „mātula, mā bhāyi, ehi, pahāram⁴ me bandhā“ ‘ti tena⁵
pahāramukhaṃ bandhāpetvā taṃ uyyojesi, balavavedanā pavat-
tiṃsu, itarehi ābhataṃ āhāraṃ paribhuñjitum nāsakkihi. Atha
te āmantetvā „ajja ahaṃ⁶ marissāmi, tumhe pana sukhumālā
aññaṃ kammaṃ katvā jīvitum na sakkhissattha, imaṃ vijjaṃ
sikkhathā“ ‘ti ekaṃ vijjaṃ sikkhāpetvā te uyyojetvā tatth’ eva¹⁰
jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Evaṃ Añjanadeviṃ tthapetvā sabbe va
vināsaṃ pāpuṇiṃsū ‘ti.

S. i. d. ā. „upāsaka, evaṃ porāṇakapaṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā
attano puttasokaṃ hariṃsu, mā⁶ cintayīti“ vatvā saccāni pakāsetvā
j. s. (Upāsako saccapariyosāne sotāpattiphale patitṭhahi): „Tadā¹⁵
Rohiṇeyyo Ānando ahoṣi, Vāsudevo Sāriputto, avasesā⁷ Buddhaparisā,
Ghatapaṇḍito pana ahamevā⁸“ ‘ti. Ghatajātakaṃ. Dasanipāta-
vaṇṇanā⁹ nitṭhitā¹⁰.

¹ Bā omits nāma. ² C^k nāmo- C^s nāmā altered to nāmo. ³ Bā pādāṃ. ⁴ Bā
-āhī. ⁵ Bā ajjāhaṃ. ⁶ Bā tvaṃ mā. ⁷ Bā sabbe parisā. ⁸ Bā ahameva sam-
māsambuddho loke vivattacchedo ahoṣi. ⁹ Bā Ghatapaṇḍitajātakaṃ iti soḷasa-jātaka-
paṇḍitassa dasanipātassa atthavaṇṇanā. ¹⁰ Bā adds akkharā ekamekañca bud-
dharūpaṃ samaṃ siyā tasmā hi paṇḍito poso likkheyya piṭakattiyāṃ. Nibbāna-
paccayo hotu. Sakkarāj 1150 etc.

XI. EKĀDASANIPĀTA.

1. Mātīposakajātaka.

Tassa nāgassa vippavāsenā 'ti. Idam S. J. v. mātuposa-
katheram ā. k. Paccuppannavatthum Sāmajātakavatthu-sadisam.
S. pana bhikkhū āmantetvā „mā bhikkhave etaṃ ujjhāyittha, porāṇa-
kapanditā tiracchānāyoniyaṃ nibbattāpi mātaraṃ viyuttā sattāhaṃ nirā-
5 hāratāya sussamānā rājārahaṃ bhojanaṃ labhitvāpi 'mātaraṃ' vinā
na bhuñjissāmā' 'ti mātaram disvā va gocaraṃ gaṇhimsū“ 'ti vatvā
ā. a.:

A. B. Br. r. k. Bo. Himavantapadese hatthiyoniyaṃ
nibbattitvā sabbaseto ahosi abhirūpo² asīti hatthisahassapari-
10 vāro³, mātā pan' assa andhā. So madhuramadhurāni⁴ phalā-
phalāni hatthīnaṃ datvā mātu peseti⁵, hatthī⁶ tassā adatvā
attanā va khādanti. So parigaṇhanto taṃ pavattiṃ nātva
„yūthaṃ chaḍḍetvā mātaram me⁷ posessāmīti“ rattibhāge
aññesaṃ hatthīnaṃ ajānantānaṃ mātaram gahetvā Caṇḍoraṇa-
15 pabbatapādaṃ gantvā ekaṃ naḷiniṃ upanissāya ṭhitāya pabbata-
guhāya mātaram ṭhapetvā posesi⁸. Ath' eko Bārāṇasi-vāsī⁹
vanacarako maggamūlho disaṃ vavatthapetum asakkonto

---

¹ B^d -rā. ² B^d adds dassaniyo pāsādiko lakkhaṇasampanno, B^e pāsādiko manavaḍḍhikaro. ³ B^d adds so jarājinnāṃ mātaraṃ poseti. ⁴ C^k dhuramadhu-rāni. ⁵ C^e poseti, B^d mātu santikaṃ pesesi. ⁶ B^d hatthayo. ⁷ B^d -rameva. ⁸ C^k pe-. ⁹ all three MSS. -si.

mahantena saddena paridevi. B. tassa saddaṃ sutvā „ayaṃ
 puriso anātho, na kho pana me taṃ patirūpaṃ yaṃ esa mayi
 tṭhite idha vinasseyyā“ 'ti tassa santikaṃ gantvā taṃ bhayena
 palāyantaṃ disvā „ambho purisa, n' atthi te maṃ nissāya
 bhayaṃ, mā palāyi, kasmā tvaṃ paridevanto vicarasīti“ puc- 5
 chitvā „sāmi ahaṃ¹ maggamūlho, ajja me sattamo divaso“ ti
 vutte „bho purisa, mā bhāyi, ahan taṃ manussapathe tṭhapes-
 sāmīti“ taṃ attano piṭṭhiyaṃ nisīdāpetvā araṇṇā nīharitvā
 nivatti. So pi pāpo „nagaraṃ gantvā raṇṇo ārocessāmīti“
 rukkhasaṇṇaṃ pabbatasāṇṇaṃ karonto va nikkhamitvā Bārā- 10
 ṇasiṃ agamāsi. Tasmim kāle raṇṇo maṅgalaḥatthi' kālam
 akāsi. Rājā „sace kenaci katthaci opavayhaṃ² kātuṃ yutta-
 rūpo hatthi' diṭṭho atthi so ācikkhatū“ 'ti bheriṃ carāpesi.
 So puriso rājānaṃ upasaṃkamitvā „mayā deva tumhākaṃ
 opavayho³ bhavituṃ yuttarūpo sabbaseto sīlavā hatthirājā 20
 diṭṭho, ahaṃ maggaṃ desessāmi, mayā saddhiṃ hatthācariye
 pesetvā taṃ gaṇhāpethā“ 'ti āha. Rājā „sādhū“ 'ti vanacara-
 kena⁴ saddhiṃ mahantena parivārena hatthācariyaṃ pesesi.
 So tena saddhiṃ gantvā B-aṃ naḷiniṃ pavisitvā gocaraṃ
 gaṇhantaṃ passi. B. pi hatthācariyaṃ disvā „idaṃ bhayaṃ 25
 na aṇṇato uppannaṃ, tassa purisassa⁵ santikā uppannaṃ
 bhavissati, ahaṃ kho pana mahābalo hatthisahassam pi vid-
 dhaṃsetuṃ samattho, pahomi⁶ kujjhivā raṭṭhakaṃ⁷ senāvāha-
 naṃ nāsetuṃ, sace pana kujjhissāmi sīlaṃ me bhijjissati, tasmā
 ajja sattīhi koṭṭiyamāno pi na kujjhissāmīti“ adhiṭṭhāya sīsaṃ 30
 nāmetvā niccalo⁸ aṭṭhāsi. Hatthācariyo padumasaraṃ otaritvā
 tassa lakkhaṇasampattiṃ disvā „ehi puttā“ 'ti rajatadāma-
 sadisāya soṇḍāya gahetvā sattame divase Bārāṇasiṃ pāpuṇi⁹.
 Bodhisattamātā¹⁰ putte anāgacchante „putto me rājamahāmattehi

¹ so all three MSS. ² Bā opaguyhaṃ. ³ Bā -guyho ⁴ Bā rājā sādhu imaṃ
 maggadesikaṃ katvā araṇṇaṃ gantvā iminaṃ vuttam hatthināgaṃ ānethā ti tena.
⁵ Bā pāpapu-. ⁶ Bā homi. ⁷ Bā sara-. ⁸ Bā adda va. ⁹ Bā -ṇāti. ¹⁰ Bā
 -sattassa mātā pana.

nīto bhavissati, idāni tassa vippavāseṇa ayaṃ vanasaṇḍo vadḍhissatīti“ paridevamānā dve gāthā abhāsi:

1. Tassa nāgassa vippavāseṇa
virūlhā sallakī ca kuṭajā ca
5 kuruvindakaravīrā¹ bhisasāmā ca
nivāte pupphitā kaṇikārā. 1.
2. Kocid eva suvaṇṇakāyūrā
nāgarājāṃ bharanti piṇḍena
yattha rājā² rājakumāro vā³
10 kavacam abhihessati asambhīto ti. 2.

Tattha virūlhā ti vadḍhitā nāma, n' atth' ettha saṃsayo ti āsaṃsāvasen'
evam āha, sallakī ca kuṭajā cā 'ti'⁴ indasālarukkhā kūṭajarukkhā ca,
kuruvindakaravīrā⁵ bhisasāmā cā 'ti' kuruvindarukkhā ca karavīranā-
makāni⁶ mahātīpāni ca bhisāni ca sāmākā cā 'ti' attho, ete ca sabbe idāni
15 vadḍhissantīti paridevati, nivāte ti pabbatapāde, pupphitā ti mama puttana
sākhā⁷ bhañjitvā⁸ akhādiyamānā kaṇikārāpi pupphitā⁹ bhavissantīti vuttam
hoti, kocidevā 'ti' katthacid eva gāme vā nagare vā, suvaṇṇakāyūrā
ti suvaṇṇabharanā rājarājāmahāmattā, bharanti piṇḍenā 'ti' ajja māti-
posakam¹⁰ nāgarājānam¹¹ rājārahassa bhojanassa suvadḍhitena piṇḍena
20 posenti, yatthā 'ti' yasmiṃ nāgarāje rājā nisīditvā, kavacam abhihessatīti¹²
saṅgāmaṃ pavasiṭtvā paccāmittānaṃ kavacam abhihanissati bhindissati, idam
vuttam hoti: yattha mama putte nisinno rājā vā rājakumāro vā asambhīto
hutvā paccāmittānaṃ kavacam hanissati tam mañño¹³ nāgarājānaṃ suvaṇṇa-
bharanā ajja piṇḍena bharantīti.

- 95 Hatthācariyo pi antarāmagge¹⁴ va rañño sāsanaṃ pesesi¹⁵.
Rājā nagaraṃ alamkārapesi. Hatthācariyo B-aṃ katagandha-
paribhaṇḍam alamkatapaṭiyattam hatthisālam netvā citrasāṇiyā¹⁶
parikkhipāpetvā rañño ārocesi. Rājā nānaggarasabhojanaṃ
ādāya gantvā B-assa dāpesi. So „mātaraṃ vinā gocaraṃ na
30 gaṇhissāmīti“ piṇḍam na gaṇhi. Atha naṃ yācanto rājā tati-
yaṃ gātham āha:

¹ Bđ -varā. ² Cks Bđ rāja. ³ Cks omit vā. ⁴ Cks ca, omitting ti. ⁵ Bđ -varā
⁶ Bđ -vara-, Cks -vīranāmakāti. ⁷ Bđ -kham. ⁸ Cks bhañḍitvā. ⁹ Cks add
viya vadḍhitā. ¹⁰ Bđ mātuposaka. ¹¹ Bđ -rājāṃ. ¹² Bđ -bhihanessa-. ¹³ Bđ
me. ¹⁴ Bđ adds vattamāno. ¹⁵ Bđ adds tam sutvā. ¹⁶ Bđ vicitra-.

3. Ganhāhi nāga kabalam, mā nāga kisako bhava,
bahūni rājakiccāni yāni¹ nāga karissasīti. 3.
Tam sutvā B. catuttham gātham āha:
4. Sā nūna sā kapaṇiyā² andhā aparināyikā³
khāṇum pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇam patīti. 4. 5

Tattha sā nūna sā ti mahārāja nūna sā esā⁴, kapaṇiyā⁵ ti puttaviyogena kapaṇā, khāṇun ti tattha tattha patitam rukkhakalimḡaram⁶, ghaṭṭetīti paridevamānā tattha tattha pādena⁷ pothenti⁸ nūna pādena hanati⁹ caṇḍoraṇam patīti caṇḍoraṇapabbatābhimukhī pabbatapāde pariphandamānā ti attho. 10

Atha nam pucchanto rājā

5. Kā nu te sā mahānāga andhā aparināyikā⁹
khāṇum pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇam patīti 5.
pañcamam gātham vatvā¹⁰
6. Mātā me sā mahārāja andhā aparināyikā¹¹ 15
khāṇum pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇam patīti¹² 6.
chaṭṭhagāthāya¹³ tam attham sutvā muñcāpento sattamam
gātham āha:
7. Muñcath' etaṁ mahānāgaṁ yo 'yaṁ bharati mātaraṁ,
sametu mātara nāgo saha sabbehi nātibhīti. 7. 20

Tattha yoyaṁ bharatīti yaṁ nāgo 'ahaṁ mahārāja andhamātaraṁ posemi, mayā vinā mayhaṁ mātā jīvitakkhayaṁ pāpuṇissati, tāya vinā mayhaṁ issariyena attho n' atthi, ajja me mātu gocaraṁ agaṇhantiyā¹⁴ sattamo divaso' ti vadati¹⁵, tasmā yo yaṁ mātaraṁ bharati etaṁ mahānāgaṁ khippaṁ muñcatha, sabbehi nātīhi¹⁶ saddhīm esa mātara sametu samāgacchatū 'ti. 25

Aṭṭhamanavamā abhisambuddhagāthā honti:

8. Mutto ca bandhanā nāgo mutto dāmāto¹⁷ kuñjaro
muhuttam assasitvāna¹⁸ agamā¹⁹ yena pabbato. 8.

¹ B^d tāni. ² B^d kapaṇikā. ³ B^d -ṇā-. ⁴ B^d omits esā. ⁵ C^k -liṁgharam B^d dukkharakalīkaram. ⁶ all three MSS. pāde. ⁷ C^k pothenti, B^d pothenti. ⁸ C^k -haranti. ⁹ C^k B^d -ṇā-. ¹⁰ B^d āha. ¹¹ C^k B^d -ṇā-. ¹² B^d adds rājā. ¹³ C^k chaṭṭham-, B^d chaṭṭhamagā-. ¹⁴ B^d alabhantiyā. ¹⁵ C^k omits va-. ¹⁶ C^k B^d nātibhīti. ¹⁷ B^d dāmāya. ¹⁸ B^d assāsetvāna. ¹⁹ C^k āg-.

9. 'Tato so naḷiniṛu¹ gantvā sītaṃ kuṇḍarasevitaṃ
soṇḍāya udakam āhatvā² mātaraṃ abhisīncathā³ 'ti. 9.

So kira nāgo bandhanā mutto thokaṃ vissamitvā rañño dasarājadhamma-
gāthāya dhammaṃ desetvā 'appamatto hohi mahārāja' 'ti ovādaṃ datvā mahā-
5 janena gandhamālādīhi pūjīyamāno nagarā nikkhamitvā tadahe va taṃ paduma-
saraṃ patvā 'mama mātaraṃ gocaraṃ gahāpetvā va sayaṃ gaṇhissāmi⁴ bahurū
bhisamuḷālaṃ⁵ ādāya soṇḍapūraṃ udakam gahetvā gubhālenato nikkhamitvā
gubhādvāre nisinnāya mātu⁶ santikaṃ gantvā sattāhaṃ nirāhāratāya mātu
sarīraṃ⁷ phassapaṭilābhatthaṃ⁸ upari udakam siñci. Tam atthaṃ āvikaronto
10 S. dve gāthā abhāsi.

Bodhisattamātāpi⁹ „devo vassatīti“ saññāya taṃ akkosan-
ti¹⁰ dasamaṃ gātham āha:

10. Ko 'yaṃ anariyo devo akālen ativassati,
gato me atrajo putto yo mayhaṃ paricārako ti. 10.

15 Tattha atrajo ti attano¹⁰ jāto.

Atha naṃ samassāsento B. ekādasamaṃ gātham āha:

11. Uṭṭhehi amma, kiṃ sesi, āgato ty-āham atrajo,
mutto' mhi Kāsirājena Vedeheṇa¹¹ yasassinā ti. 11.

Tattha āgato tyāhan ti āgato te ahaṃ, vedeheṇa¹² 'ti nāpasampan-
20 nena¹³, yasassinā ti mahāparivārena, tena raññā maṅgalahatthibhāvāya gahito
pi ahaṃ mutto idāni tava santikaṃ āgato, uṭṭhehi gocaraṃ gaṇhāhiti.

Sā¹⁴ rañño anumodanaṃ karonti osānagātham āha:

12. Ciraṃ jīvatu so rājā Kāsīnaṃ raṭṭhavaddhano¹⁴
yo me puttaṃ amocesi¹⁵ sadā vaddhāpacāyikan¹⁶ ti. 12

25 Rājā¹⁷ B-assa guṇe pasīditvā naḷiniyā avidūre gāmaṃ
māpetvā B-assa ca mātu c' assa¹⁸ nibaddhavattaṃ¹⁹ paṭṭha-
pesi. Aparabhāge B. mātari kālakatāya tassā sarīraparihāraṃ

¹ C^o nali-. ² C^k āhattha, C^o āhatva, B^d āharitvā, B^e -kaṃ gahetvā. ³ B^d mū-, C^o -mūlā-. ⁴ B^d mātuyā. ⁵ B^d -ra. ⁶ C^o -ttaṃ, B^d samphassapaṭilābhatthaṃ. ⁷ B^d -sattassamā-. ⁸ all three MSS. - ti. ⁹ B^d sa. ¹⁰ B^d -nā. ¹¹ C^k vedeṇa. ¹² C^k nānās-, C^o nānas-, B^e kātis-. ¹³ B^d adda tuṭṭhamānasā. ¹⁴ B^d -vaddhano. ¹⁵ B^d pamo-. ¹⁶ B^d vu-. ¹⁷ B^d tadā rājā. ¹⁸ C^k mātucassa, C^o mātussa ca, B^d mātuyā cassa. ¹⁹ C^o nibaṇḍavaṭṭaṃ.

katvā Karaṇḍakam¹ assamapadam² nāma gato. Tasmiṃ pana
ṭhāne Himavantato otarivā pañcasatā isayo vasiṃsu, taṃ
vattam³ tesam adāsi. Rājā B-assa samānarūpaṃ silāpaṭimaṃ⁴
kāretvā mahāsakkāraṃ pavattesi. Jambudīpa-vāsino anusam-
vaccharaṃ sannipatitvā hatthimahaṃ nāma karīṃsu.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne mātīposaka-
bhikkhu⁵ sotāpattiphale paṭiṭṭhahi): „Tadā rājā Ānando ahosi⁶,
hatthini Mahāmāyā devī⁷, mātīposakanāgo⁸ pana aham evā“⁹ ti.
Mātīposakajātakam.

2. Juṇḥajātaka.

10

Suṇohi mayhaṃ vacanaṃ janindā 'ti. Idam S. J. v
Ānandatherena laddhavare ā. k. Paṭhamabodhiyaṃ hi⁹ vīsativas-
sāni Bhagavato anibaddhaupaṭṭhākā ahesuṃ, ekadā thero Nāgasamālo
ekado Nāgito¹⁰ Upavāṇo¹¹ Sunakkhatto¹² Cundo¹⁴ Sāgalo¹³ ekadā
Meghiyo Bhagavantaṃ upaṭṭhahi¹⁴. Ath' ekadivasaṃ Bhagavā bhik- 15
khū āmantesi: „bhikkhave idāni 'mhi mahallako, ekacce bhikkhū
'iminā maggena gacchāmā' 'ti vutte aññena gacchanti, ekacce may-
haṃ pattacivaraṃ bhūmiyaṃ nikkhipanti, nibaddhaupaṭṭhākam me¹⁵
ekam bhikkhum jānāthā“¹⁶ ti. „Bhante ahaṃ upaṭṭhahissāmi ahaṃ
upaṭṭhahissāmīti“¹⁷ sirasi añjalim katvā utṭhite Sāriputtatherādayo „tum- 20
hākaṃ patthanā¹⁶ mattakam pattā¹⁷, alan“ ti paṭikkhipi¹⁶. Tato
bhikkhū Ānandattheraṃ „tvam āvuso upaṭṭhakatṭhānaṃ yācā¹⁸“ ti
āhaṃsu. Thero²⁰ „sace me²¹ Bhagavā attanā laddham²³ cīvaraṃ na
dassati piṇḍapātaṃ na dassati ekagandhakuṭṭiyaṃ vasitum na dassati
maṃ gahetvā nimantanam na gamissati, sace pana Bhagavā mayā 25
gahitaṃ²³ nimantanam gamissati sac' āhaṃ²⁴ tiroraṭṭhā tirojanapadā
Bhagavantaṃ daṭṭhum āgataparisaṃ āgatakkhaṇe yeva dassetuṃ

¹ B^d kadaṇḍaka. ² C^s -desaṃ, B^d assamasapadamiraṃ. ³ C^s vaddham i. e. vaṭṭam. ⁴ C^k silāyapa-. ⁵ B^d mātū-. ⁶ B^d adds pāpapuriso devadatto ahosi hatthācariyo sārīputto ahosi mātā. ⁷ B^d omits devī. ⁸ B^d mātuposakahatthi. ⁹ B^d -yañhi. ¹⁰ B^d nābhito ekadā. ¹¹ C^s -no, B^d adds ekadā. ¹² B^d adds ekadā. ¹³ B^d sāgato. ¹⁴ C^s -himsu. ¹⁵ B^d maṃ. ¹⁶ C^s -nain. ¹⁷ C^k patvā. ¹⁸ C^k parī-. ¹⁹ B^d yācāhi. ²⁰ C^s add me. ²¹ B^d add bhante. ²² B^d laddha. ²³ C^k -ta. ²⁴ B^d saceham.

labhissāmi yadā me kaṃkhā uppajjati tasmiṃ khane¹ Bhagavantam
 upasāṃkamitum labhissāmi sace yaṃ Bhagavā mama parammukkhā
 dhammam katheti² taṃ āgantvā mayham kathessati ev'āham³ Bhaga-
 vantam upatṭhahissāmi⁴ ime cattāro paṭikkhepe catasso ca⁵ āyā-
 5 canā ti⁶ aṭṭha vare yāci. Bhagavāpi⁷ ssa adāsi. So tato paṭṭhāya
 pañcaviśativassāni⁸ nibaddhaupatṭhāko ahoṣi. So pañcasu ṭhānesu⁹
 etadagge ṭhapanam patvā āgamasampadā adhigamasampadā pubbahe-
 sampadā attatthaparipucchāsampadā¹⁰ titthavāsasampadā yonisomanasikā-
 rasampadā Buddhūpanissayasampadā ti ināhi sattahi sampadāhi saman-
 10 nāgato Buddhassa¹¹ santi ke aṭṭha vare dāyajjam labhitvā Buddhasāsane
 paññāto gaganamajjhe¹² cando viya pākato ahoṣi. A'h' ekadivasam¹³
 dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Tathāgato Ānandat-
 theram varadānena santappesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu' ttha bhik-
 khave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte
 15 „na bhikkhave idān' eva pubbe p' āham¹⁴ Anandam varena santappesim,
 pubbe p' āham yaṃ yaṃ esa yāci taṃ taṃ adāsim evā“ 'ti vatvā
 a. ā.:

A. B. Br. r. k. tassa putto Junhakumāro nāma Takka-
 silāyam sippam uggahetvā ācariyassa anuyogam datvā rattibhāge
 20 andhakāre ācariyagharā nik¹hamitvā attano nivāsanaṭṭhānam
 vegena gacchanto aññataram brāhmaṇam bhikkham caritvā
 attano nivāsanaṭṭhānam gacchantam apassanto bāhunā paha-
 ritvā tassa bhattapātim² bhindi. Brāhmaṇo patitvā viravi. Ku-
 māro kāruṇṇena nivattitvā taṃ hatthe gahetvā utṭhāpesi³.
 25 Brāhmaṇo „tayā tāta mama bhikkhābhājanam bhinnam, bhatta-
 mūlam me dehīti“ āha. Kumāro „brāhmaṇa, idān' āham tava
 bhattamūlam dātum na sakkomi, aham kho pana Kāsirañño
 putto Junhakumāro nāma, mayi rajje patiṭṭhite āgantvā mam
 dhanam yāceyyāsīti“ vatvā niṭṭhitasippo ācariyam vanditvā
 30 Bārāṇasim gantvā pitu sippam dassesi. Pitā „jīvantena me
 putto diṭṭho, rājabhūtam pi nam passissāmi“ rajje abhisinīci.

¹ Bā adds yeva. ² Bā -thessati. ³ Bā -hantam. ⁴ C^o Bā omit ca. ⁵ C^{ks}
 -nānīti. ⁶ Bā vassādini. ⁷ Bā adds te. ⁸ C^{ks} atthattapaṭi-. ⁹ C^o tattha-
 Bā tiṭha-. ¹⁰ C^{ks} buddhānam. ¹¹ Bā -na-. ¹² Bā add bhikkhū. ¹³ C^k
 pahaṃ. ¹⁴ C^k upatṭhā-.

So Junḥarājā nāma hutvā dhammena rajjam kāresi. Brāhmaṇo tam pavattim sutvā „idāni mama bhattamūlaṃ āharissāmīti”¹ Bārāṇasim gantvā rājānaṃ alaṃkatanagaraṃ padakkhiṇaṃ karontam eva disvā ekasmiṃ unnatapadese² ṭhito hatthaṃ pasāretvā jayāpesi. Rājā anoloketvā va atikkami³. Brāhmaṇo tena adiṭṭhabhāvaṃ ñatvā kathaṃ samuṭṭhapento paṭhamam gātham āha:

1. Suṇohi mayhaṃ vacanam janinda,
atthena Junḥ' amhi idhānupatto,
na brāhmaṇe addhike tiṭṭhamāne
gantabbam āhu dipadāna⁴ seṭṭhā 'ti. 13. 10

Tattha Junḥamhīti mahārāja tayi Junḥamhi ahaṃ eken⁵ atthena idhānupatto, na nikkāraṇā idhāgato⁶ 'mhīti dīpeti, addhike ti addhānaṃ āgate, gantabbam ti tam addhikaṃ⁷ addhānaṃ āgataṃ yācamānaṃ brāhmaṇaṃ anoloketvā va gantabbam ti paṇḍitā na āhu na kathenti. 15

Rājā tassa vacanaṃ sutvā hatthim vajiraṃkusena niggahetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Suṇomi tiṭṭhāmi, vadehi brahme
yenāsi⁸ atthena idhānupatto,
kaṃ vā tvam⁹ atthaṃ mayi patthayāno
idhāgamo¹⁰ brahme tad imgha brūhīti. 14. 20

Tattha imghā 'ti codanatthe nipāto.

Tatoparaṃ brāhmaṇassa ca rañño ca vacanapaṭivacana-vasena sesagāthā kathitā:

3. Dadāhi me gāmarāni pañca
dāsīsataṃ satta gavaṃ satāni
parosahassaṃ ca suvaṇṇanikkhe
bhariyā ca¹¹ me sādīsī¹² dve dadāhi. 15. 25

¹ B^d āharāpessāmīti. ² B^d -ppa-. ³ C^k atikkami, C^s akkami. ⁴ B^d dvi-. ⁵ B^d -na. ⁶ B^d āgāto omitting idh. ⁷ B^d omits addhi-. ⁸ B^d yenāpi. ⁹ C^k tam. ¹⁰ C^k -me, B^d -mā. ¹¹ B^d va. ¹² all four MSS. -si.

4. Tapo nu te brāhmaṇa bhiṃsarūpo,
mantā nu te brāhmaṇa cittarūpā,
yakkhā va¹ te assavā santi keci,
atthaṃ vā² me abhijānāsi³ kattaṃ. 16.
5. Na me tapo atthi na cāpi mantā,
yakkhā ca me assavā n' atthi keci,
atthaṃ pi⁴ te⁵ nābhijānāmi kattaṃ,
pubbe ca kho saṅgati mattam āsi. 17.
6. Paṭhamam imam dassanam jānato m⁶,
na t' abhijānāmi ito puratthā,
akkhāhi me pucchito etam atthaṃ,
kadā kuhiṃ vā ahu saṅgamo no. 18.
7. Gandhārārājassa puramhi ramme
avasimhase Takkasilāya deva,
tath' andhakāraṇhi⁶ timisikāyaṃ⁷
amsena aṃsaṃ samaghaṭṭayimha. 19.
8. Te tatha ṭhatvāna ubho janinda
sārāṇiyaṃ vītisārimha⁸ tatha,
sā ye va⁹ no saṅgati mattam āsi
tato na pacchā na pure kadāci. 20.
9. Yādā kadāci manujesu brahme
samāgamo sappurisenā hoti
na paṇḍitā saṅgatisanthavāni
pubbe kataṃ vāpi vināsayanti. 21.
10. Bālā ca⁹ kho saṅgatisanthavāni
pubbe kataṃ vāpi vināsayanti,
bahum¹⁰ pi bālesu kataṃ vinassati,
tathā hi bālā akataññurūpā. 22.
11. Dhīrā ca⁹ kho saṅgatisanthavāni
pubbe kataṃ vāpi na nāsayanti,

¹ C^a ca, B^d nu. ² B^d si. ³ B^d ā-. ⁴ B^d atthaṃ si. ⁵ C^k ce. ⁶ C^k B^d -hī.

⁷ C^a B^d timi-. ⁸ B^d -sāramha. ⁹ E^j va. ¹⁰ C^k -ū.

appam pi dhīresu kataṃ na nassati,
tathā hi dhīrā sukataññurūpā. 23.

12. Dadāmi te gāmvārāni pañca
dāsīsatam satta gavam satāni,
parosahassaṇ ca suvaṇṇanikkhe
bhariyā ca te sādīsī dve dadāmi. 24.

13. Evaṃ satam hoti samecca¹ rāja,
nakkhattarājā-r-iva tārakānam
āpūratī Kāsipatī yathā aham,
tayā hi² me saṅgamo ajja laddho ti. 25.

Tattha sādīsīti rūpavaṇṇajātikulapadesena mayā sādīsīyo³ dve mahā-
yasā bhariyā ca me dehīti attho, bhīmasarūpo ti kin nu te brāhmaṇa bala-
varūpasīlācāraguṇasaṃkhātāṃ tapokammaṃ atthīti pucchati, mantā nu te ti
udāhu vicitrarūpā sabbatthasādhakā mantā te atthī, assavā ti vacanakārakā⁴
icchitīcchitadāyaka⁵ vā te keci santi, kattan ti kataṃ, udāhu tayā kataṃ, kiñci 15
mama attham abhijāṇāsīti pucchati, saṅgati mattan ti samāgamamattaṃ tayā
saddhīm pubbe mama āsīti vadati, jānato me ti jānantassa mama imam⁶
paṭhamam kataṃ⁷ tava dassanam, na⁸ tābhijānāmīti⁹ na tam abhijānāmī¹⁰,
tīmīsikāyan¹¹ ti bahalatimīrāya¹² rattiyaṃ, te, tattha thatvānā¹³ 'ti te
mayam tasmim amsena amsam ghaṭṭitathāne thatvā, vītīsārīmha tatthā¹⁴ 'ti 20
tasmim yeva thāne sārītabbayuttakam katham sārayimha¹⁵, aham 'bhikkhābhā-
nam me tayā bhinnam. bhattaniulam me dehīti¹⁶, avacam, tvam 'idān' aham tava
bhattaniulam dātum na sakkomi, aham kho pana Kāsirañño putto Juphakumāro
nāma, mayi rajje patiṭṭhite āgantvā mam dhanam yāceyyāsīti¹⁷ avacā 'ti imam
sārāṇiyaṃ katham karimhā¹⁸ 'ti āha, sā yeva no saṅgati mattamāsīti deva 25
amhākam sā yeva aññamaññam saṅgati mattam āsi ekamuhuttam ahoṣīti dīpeti,
tato ti tato pana¹⁹ muhuttikamittadhammato pacchā vā pure vā kadāci amhā-
kam saṅgati nāma na bhūtapubbā, na paṇḍitā ti brāhmaṇa paṇḍitā nāma tam
muhuttikasaṅgatiṃ²⁰ vā cīrakālasanthavāni vā yaṃ kiñci pubbe katagūṇam vā na
nāseṇti, bahum²¹ pīti bahukam pi, akataññurūpā ti yasmā²² balā aka- 30
taññusabhāvā tasmā tesu bahum²³ pi kataṃ nassatīti attho, sukataññurūpā
ti suṭṭhukataññusabhāvā²⁴, etthāpi²⁵ tathā hīti hikāro kārapatho va, dadāmi
te ti brāhmaṇena yācitayācītaṃ²⁶ dadanto evam āha, evam satan ti brāhmaṇo

¹ Bds samacca. ² Bs pi. ³ Ck -soyo, Bs -sā. ⁴ Bd -ikā. ⁵ Bds add yakkhā.
⁶ Bd omits ka-. ⁷ Cks omit na. ⁸ Cks nābhi-. ⁹ Cks -mīti. ¹⁰ Cs Bd
timi-. ¹¹ Bds balava-. ¹² Bd vītīsā-. ¹³ Cks dehītam. ¹⁴ Cks idam. ¹⁵ Bd
adds tam. ¹⁶ Cks -kī. ¹⁷ Cks -hū. ¹⁸ Cks yasavā. ¹⁹ Cks -vo. ²⁰ Ck etthā,
Cs etthāti. ²¹ Bd omits yācita.

rañño anumodanañ karonto vadati, satañ¹ sappurisānañ ekavāraṃ pi samecca² saṅgati nāma evaṃ hoti, rivā³ 'ti ettha rakāro⁴ nipātamattañ, tārakānañ t̃ tārakagaṇamajjhe, Kāśipatīti rājānañ ālapati, idaṃ vuttañ hoti: deva Kāśi-
 5 paṭṭhāyā yāva puṇṇamā āpūراتi tathā ahaṃ pi ajja tayā dinnehi gāmaṇarādīhi
 āpūramīti, tayā hi⁶ me ti mayā pubbe tayā saddhiṃ laddho pi saṅgamo
 aladdho⁷, ajja pana mama manorathassa nipphannattā mayā tayā saha saṅgamo
 laddho nāmā⁸ 'ti, nipphannañ me tayā saddhiṃ mettaphalañ ti vadati.

Rodhisatto tassa mahantañ yaasañ adāsi.

10 S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe p' āhañ Ānandañ
 varena santappemi⁹ yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā brāhmaṇo Ānando
 ahoṣi, rājā⁹ ahaṃ evā“ 'ti. Juṇḥajātakaṃ.

3. Dhammajātakaṃ.

Yasokaro puñṇakaro hamasmīti. Idaṃ S. J. v. Deva-
 15 dattassa paṭhavipavesanañ¹⁰ ā. k. Dhammasabhāyañ¹¹ ka-
 thañ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto Tathāgatenā saddhiṃ paṭi-
 virujjhivā paṭhaviṃ pavīṭṭho“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhik-
 khave etarahi kathāya sannisinā“ 'ti pucchivā „imāya nāmā“ 'ti
 vutte „idāni tāv' esa bhikkhave mama Jina-cakke pahārañ datvā
 20 paṭhaviṃ pavīṭṭho, pubbe pana¹² dhammacakke pahārañ datvā pa-
 ṭhaviṃ pavisitvā Avīci-parāyano jāto“ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. kāmāvacaraloke Dhammo nāma
 devaputto hutvā nibbatti, Devadatto Adhammo nāma. Tesu
 Dhammo dibbalaṃkārapatimaṇḍito dibbañ rathavaram abhi-
 25 ruyha accharāgaṇaparivuto manussesu sāyamāsañ¹³ bhuñjitvā
 attano attano¹⁴ gharadvāre¹⁵ sukhakathāya nisinnesu puṇṇa-
 muposathadivase gāmanigamarājadhānīsu¹⁶ ākāse ṭhatvā „pāṇā-
 tipātādīhi dasahi akusalakammapathehi viramitvā mātupaṭṭhā-
 nadhammañ pitupaṭṭhānadhammañ tividhasucaritadhammañ¹⁷

¹ Ck omits satañ. ² Bđ samacca. ³ Bđ rivakāro. ⁴ Bđ -kānañ ma-. ⁵ Cks
 paṭipā-. ⁶ Bđ hi corr. to pi. ⁷ Cks ajjaladdho, Bđ aladdho va. ⁸ Bds -esi. ⁹
 Bds add pana. ¹⁰ Bđ pathavippa-. ¹¹ Bđ tadā hi dham-. ¹² Bđ pi. ¹³ Bds
 sāyañ bhatañ. ¹⁴ Bđ only one a-. ¹⁵ Bđ -resu. ¹⁶ Bđ -gamajanapadarājathā-
 nīsu. ¹⁷ Bđ -dhamme ca.

pūretha, evaṃ saggaparāyanā hutvā mahantaṃ yasaṃ anubha-
vissathā“ 'ti manusse dasakusalakammapathe samādapento
Jambudīpaṃ padakkhiṇaṃ karoti, Adhammo' „pāṇaṃ hanathā“
'ti ādinā nayena' akusalakammapathe' samādapento Jambudīpaṃ
vāmaṃ karoti. Atha tesaṃ ākāse rathā sammukhā ahesuṃ, 5
atha nesaṃ parisā „tumhe kassa tumhe kassā“ 'ti pucchitvā
„mayaṃ Dhammassa, mayaṃ Adhammassā“ 'ti vatvā maggā
ukkamitvā⁴ dvidhā jātā. Dhammo pi Adhammaṃ āmantetvā
„samma tvaṃ Adhammo ahaṃ Dhammo, maggo mayhaṃ
anucchaviko, tava rathaṃ okkāmetvā⁵ mayhaṃ maggaṃ dehīti“ 10
paṭthamaṃ gātham āha:

1. Yasokaro puñṇakaro 'haṃ asmi
sadatthuto⁶ samaṇabrāhmaṇānaṃ,
maggāraho devamanussapūjito
Dhammo ahaṃ, dehi Adhamma maggan ti. 26. 15

Tattha yasokaro ti ahaṃ devamanussānaṃ yasodāyako, duttiyapade pi
es' eva nayo, sadatthuto⁷ ti sadā thuto⁸ niccapasattho⁹.

Tatoparā:

2. Adhammayānaṃ daḷhaṃ āruhitvā
asantasanto balavāhaṃ asmi, 20
sa kissa hetumhi tav' ajja dajjaṃ¹⁰
maggam ahaṃ Dhamma adinnapubbaṃ. 27.
3. Dhammo have pātur ahosi pubbe, (III, 4.)
pacchā Adhammo udapādi loke,
jeṭṭho ca seṭṭho ca sanantano¹¹ ca, 25
uyyāhi jeṭṭhassa kaniṭṭha maggā. 28.
4. Na yācanāya na pi pātirūpā
na arahati vo¹² 'haṃ dadeyya maggaṃ,

¹ B^d adds pana devaputto. ² B^d adds dasa. ³ C^k adds hi, C^s hi ramitvā. ⁴
B^d okk-. ⁵ C^k okkamitvā. ⁶ C^s -tthato. ⁷ C^k -tthato. ⁸ C^k sadatthato.
⁹ B^d niccam-. ¹⁰ B^d rajjaṃ corr. to da-, C^k vajjaṃ. ¹¹ B^d -nandano. ¹²
B^d te.

- yuddhañ ca no hotu¹ ubhinnam ajja,
yuddhasmi yo jessati tassa maggo. 29.
5. Sabbā disā anuvisaṭo 'ham asmi
mahabbalo amitayaso atullo⁴,
5 guṇehi sabbehi upetarūpo
Dhammo, Adhamma tvaṃ kathaṃ vijessasi³. 30.
6. Lohena ve haññati jātarūpaṃ,
na jātarūpena hananti lohaṃ,
sace Adhammo hañchatī⁴ Dhammam ajja
10 ayo suvaṇṇaṃ viya dassanevyaṃ. 31.
7. Sace tvaṃ⁵ yuddhabalo⁶ s' Adhamma⁶
na tuyha vaddhā ca garū⁷ ca atthi,
maggañ⁸ ca te dammi piyāppiyena
vācāduruttāni pi te khamāmiti 32.
- 15 imā cha⁹ gāthā tesaṃ yeva¹⁰ vacanapaṭivacanavasena ṭhitā¹¹.

Tattha sa kissa hetumbi tavajjā 'ti¹² so 'mhi ahaṃ Adhammo,
Adhammayānaṃ rathaṃ¹² āruḥho abhīto balavā kiṃkāraṇā ajja bho Dhamma
kassaci adinnapubbhaṃ maggaṃ tuyhaṃ dammiti¹⁴, pubbe ti¹⁵ paṭhamakappi-
kakāle imasmiṃ loke dasakussalakammamapathadhammo¹⁶ ca pubbe pātur ahoṣi
20 pacchā adhammo, jeṭṭho cā 'ti pure nibbattabhāvena ahaṃ jeṭṭho ca¹⁷ seṭṭho
ca porāṇako ca, tvaṃ pana kaniṭṭho, tasmā maggā uyyāhīti vadati, na pi pāti-
rūpā¹⁸ ti ahaṃ hi vo¹⁹ n' eva yācanāya na patirūpavacanena²⁰ maggāraha-
tāya maggaṃ dadeyyaṃ, anuvisaṭo²¹ ti ahaṃ catasso disā catasso anu-
disā ti sabbadisā attano guṇena patthaṭo paññāto, lohenā 'ti ayamuṭṭhikena,
25 hañchatitī²² hanissati, yuddhabalo sadhammā 'ti sace tvaṃ yuddhabalo
sī Adhamma, vaddhā²³ ca garū²⁴ cā 'ti yadi tuyhaṃ ime vuddhā²⁵
ime garupaṇḍitā²⁵ evaṃ n' atthi, piyāppiyenā 'ti piyena pi²⁶ appiyenāpi
dadanto²⁷ piyena viya te maggaṃ dadāmiti attho.

¹ Cks ti-. ² Bds atulyo. ³ Cks -ti. ⁴ Ck hañjati, Cs hañjīti, Bds haññati. ⁵ Cks tvaṃ. ⁶ Ck saddhamma, Bds adhamma. ⁷ Bds guru? Cks garu. ⁸ Cks maggā. ⁹ Cks ca. ¹⁰ Bds tesaññeva. ¹¹ Bds katiṭā. ¹² Bds tavajja dajjanti. ¹³ Cs omits rathaṃ. ¹⁴ Cs dammi pi, Ck dhammi pi. ¹⁵ Ck pi. ¹⁶ Cks -e. ¹⁷ Cks omit ca. ¹⁸ Bds pātiruppā corr. to pātirupā. ¹⁹ Bds te. ²⁰ Bds pati- corr. to paṭi-. ²¹ Cks anusaṭo. ²² all three MSS. hañña-. ²³ Bds vuḍḍhā. ²⁴ Bds guru. ²⁵ Bds adds cā ti. ²⁶ Bds viya. ²⁷ Bds anto.

Bodhisattena pana imāya gāthāya kathitakhane¹ yeva Adhammo rathe²ṭṭhātum asakkonto avamsiro paṭhaviyaṃ patitvā paṭhaviyā vivare dinne gantvā Avīcimhi yeva nibbatti.

Etam atthaṃ viditvā Bhagavā abhisambuddho hutvā sesagāthā abbhāsi:

5

8. Idañ ca sutvā vacanaṃ Adhammo
avamsiro patito uddhapādo :
yuddhatthiko ce na labhāmi yuddhaṃ,
ettāvatā hoti hato Adhammo. 33.
9. Khantibalo² yuddhabalaṃ vijetvā
hantvā Adhammaṃ nihanitva³ bhūmyā⁴
pāyāsi vitto⁵ abhiruyha sandanaṃ
maggen' eva atibalo saccanikkamo⁶. 34. 10
10. Mātāpitā samaṇabrāhmaṇā ca
asammānitā yassa sake agāre
idh' eva nikkhippa sarīradehaṃ
kāyassa bhedaṃ nirayaṃ vajanti⁷
yathā Adhammo patito avamsiro. 35. 15
11. Mātāpitā samaṇabrāhmaṇā ca
susammānitā yassa sake agāre
idh' eva nikkhippa sarīradehaṃ
kāyassa bhedaṃ sugatiṃ vajanti⁸
yathāpi Dhammo abhiruyha sandanaṃ ti. 36. 20

Tattha yuddhatthiko ce ti ayaṃ tassa vilāpo, so kir' evaṃ vilapanto yeva patitvā paṭhaviṃ pavitṭho, ettāvatā ti bhikkhave yāvatā paṭhaviṃ pavitṭho tāvatā⁹ Adhammo¹⁰ hato nāma hoti, khantibalo¹¹ ti bhikkhave evaṃ Adhammo paṭhaviṃ pavitṭho, adhivāsana-khantibalo taṃ yuddhabalaṃ vijetvā vadhitvā bhūmiyaṃ nihanitvā pādetvā vittijātātāya¹² vitto¹³ attano rathaṃ āruya maggen' eva saccanikkamo¹⁴ tathaparakkamo¹⁵ Dhammadevaputto pāyāsi, asammānitā ti asakkatā, sarīradehaṃ ti imasmim yeva loke sarīrasaṃ-khātā dehaṃ nikkhipitvā, nirayaṃ vajantīti¹⁶ yassa pāpappuggalassa ete sakkārārahā¹⁷ gehe asakkatā tathārūpā¹⁸, yathā Adhammo patito avamsiro evaṃ

20

¹ Bā -kkhane. ² all four MSS. -ti-. ³ Bāf vihanetvā. ⁴ Bā -yā corr. to -yaṃ
⁵ Ck Bf citto. ⁶ Ck -kkhmo. ⁷ Bāf add te. ⁸ Bāf add te. ⁹ Bā ettā-. ¹⁰
Bā adds patito. ¹¹ all three MSS. -ti-. ¹² Ck vittijānatāya? C^s vittijānatāya,
Bā citta-jātātāya. ¹³ B^s citto. ¹⁴ Bāf add ti. ¹⁵ C^s tatha- corr. to tathā-.
¹⁶ Ck vajanti. ¹⁷ Ck^s -arahā, Bā -rārahe. ¹⁸ Ck adds ti; C^s tathārūpā ti yā-
thārūpā, Bā yathā ti in the place of tathārūpā.

avaṃsira nīrayaṃ vajantīti¹ attho, sugatīṃ vajantīti yassa paṇ' ete sakkatā
tādisā paṇḍitā yathāpi Dhammo sandanaṃ abhiruyha deva-lokaṃ gato evaṃ
sugatīṃ vajanti¹.

S. evaṃ dhammaṃ desetvā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi
5 Devadatto mayā saddhiṃ paṭivirujjhitvā paṭhaviṃ pavitṭho“ ti vatvā j.
s.: „Tadā Adhammo Devadatto ahosi, paṇḍitāpi 'ssa Devadattapaṇḍitā
va², Dhammo pana ahaṃ³, paṇḍitā⁴ Buddhapaṇḍitā yevā“ 'ti, Dham-
ma-jā-takaṃ⁵.

4. Udayajātaka.

10 Ekā nisinnā ti. Idam S. J. v.⁶ ukkaṇṭhitabkikkum ā.
k. Vatthum Kusajātaka āvibhavissati. S. pana taṃ bhikkhum āman-
tetvā⁷ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti⁸ pucchitvā „saccaṃ
bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā kilesavasena evarūpe niyyānika-
sāsane⁹ ukkaṇṭhasi, porāṇakapaṇḍitā samiddhe dvādasayojanike Su-
15 rundhananagare¹⁰ rajjaṃ kārentā¹¹ devaccharapaṭibhāgāya itthiyā sad-
dhiṃ satta vassasatāni ekagabbhe vasantā indriyāni bhinditvā lobhavasena
na olokesun“ ti vatvā a. ā.:

A. Kāsiraṭṭhe Surundhananagare Kāsirājā r. kāresi,
tassa n' eva putto na dhītā ahosi. So attano deviyo „putte
20 patthethā“ 'ti āha¹². Tadā Bo. Brahmalo-kā cavitvā tassa¹³
aggamahesiyā kucchimhi¹⁴ nibbatti. Ath' assa mahājanassa
hadayaṃ vadḍhetvā jātabhāvena Udayabhaddo¹⁵ ti nāmaṃ
karīmsu. Kumārassa pādacāraṃ¹⁶ caraṇakāle añño pi satto
Brahmaloka cavitvā tass' eva rañño aññatarāya¹⁷ deviyā kuc-
35 chimhi¹⁸ kumārīkā hutvā nibbatti, tassāpi Udayabhaddā¹⁹ ti
nāmaṃ karīmsu. Kumāro vayappatto sabbasippe²⁰ nipphattim

¹ B^d -tīti. ² C^s yeva, B^d ca. ³ B^d ahaṃeva. ⁴ B^d adds pana. ⁵ B^d dham-
madevapputtajā-. ⁶ B^d add ekaṃ. ⁷ B^d omits ā-. ⁸ B^d sīti. ⁹ B^d add
pabbajitvā. ¹⁰ C^k surundana-. ¹¹ B^d -to. C^k -te. ¹² B^s āpāpesi, B^d adds
aggamahesī pi rañño. vacanaṃ sampaticchitvā tathā akāsi tassā sīlatejēna. ¹³
B^d rañño. ¹⁴ B^d -ismiṃ. ¹⁵ B^d -bhaṭ- throughout. ¹⁶ C^s -vāraṃ, B^d pāda
corr. to pādātā, B^s padasā. ¹⁷ C^k -rā. ¹⁸ C^k -ismiṃ. ¹⁹ B^d -bhaṭā. ²⁰
B^d -a.

pāpuṇi, jātibrahmacārī pana ahosi, supinantenāpi¹ methuna-dhammaṃ na jānāti, nāssa² kilesesu cittaṃ allīyi. Rājā puttāṃ³ rajje abhisinñitvā „nāṭakāni⁴ 'ssa⁵ paccupatṭhāpessāmīti“ sāsanaṃ pesesi. Bo. „na mayhaṃ rajjen⁶ attho, kilesesu cittaṃ me na allīyatīti“ paṭikkhipitvā punappuna vuccamāno⁵ rattājambunadamayaṃ itthirūpaṃ kāretvā „evārūpaṃ itthiṃ labhamāno rajjaṃ paṭicchissāmīti⁶“ mātāpitunnaṃ pesesi. Te taṃ suvaṇṇarūpaṃ sakala-Jambudīpaṃ pariharāpetvā tathārūpaṃ itthiṃ alabhantā Udayabhaddaṃ alaṃkaritvā tassa santike ṭhapesuṃ, sā taṃ suvaṇṇarūpaṃ⁶ abhibhavitvā atṭhāsi.¹⁰ Atha tesāṃ⁷ anicchamānānaṃ nēva vemātikabhaginiṃ Udayabhaddhakumāriṃ⁸ aggamahesiṃ katvā B-aṃ rajje abhisinñimsu. Tei pana dve pi brahmacariyavāsaṃ eva vasiṃsu. Aparabhāge mātāpitunnaṃ accayena B. rajjaṃ kāresi. Ubho⁹ ekagabbhe vasamanāpi lobhasena indriyāni bhinditvā aññamaññaṃ na¹⁵ olokesuṃ, api¹⁰ kho pana „yo ambesu paṭhamataraṃ kālāṃ karoti so nibbattaṭṭhānato āgantvā 'asukatṭhāne nibbatto 'smīti' ārocetū“ 'ti saṅgaram¹¹ akaṃsu. Atha kho B. abhisekato sattavassasataccayena kālāṃ akāsi. Añño rājā nāhosi, Udayabhaddāya eva¹² āṇā pavatti, amaccā rajjaṃ anusāsimsu. B.²⁰ pi Tāvatiṃsabhavane Sakkattaṃ patvā yasamahantatāya sattāhaṃ anussarituṃ nāsakkhi. Iti so manussagaṇanāya satta-vassasataccayena āvajjitvā „Udayabhaddharājadhītaṃ¹³ dhanena vīmaṇsitvā sīhanādaṃ nadāpetvā¹⁴ dhammaṃ desetvā saṅgaram¹⁵ mocetvā āgamissāmīti“ cintesi. Tadā kira manus-²⁵ sānaṃ dasavassasasahassāyukālo ahosi¹⁵. Rājadhīta¹⁶ taṃ divasaṃ rattibhāge supihitesu¹⁷ dvāresu ṭhapite ārakkhe satta-bhūmakapāsādavaratāle¹⁸ alaṃkatasirigabbhe ekikā¹⁹ niccalā at-

¹ Bā - napi. ² Bā na tassa. ³ Ck putte. ⁴ Bā -kāniṣsa corr. to -kāpiṣsa.

⁵ Bā sampatī-. ⁶ Bā -rūpakam. ⁷ Bā nesaṃ. ⁸ Ck udayaku-. ⁹ Bā

adds pi. ¹⁰ Bā adds ca. ¹¹ Bā saṅk-. ¹² Bā -bhaṭṭāyeva. ¹³ Bā -bhaṭṭam-.

¹⁴ Bā naṭṭā-, Ck vadā-. ¹⁵ Bā hoti. ¹⁶ Bā adds pi. ¹⁷ Bā pihi-. ¹⁸ Bā -mi-.

¹⁹ Bā adds va.

tano sīlaṃ āvajjamaṇā nisīdi. Atha Sakko suvaṇṇamāsakapūraṃ
ekam suvaṇṇapātiṃ ādāya āgantvā sayanagabbhe yeva pātu
bhavitvā ekamantaṃ t̥hito tāya saddhiṃ sallapanto paṭhamam
gātham āha:

- 5   1. Ekā nisinnā suci saññatūrū
          pāsādam āruyha aninditaṅgī,
          yācāmi taṃ kinnaranettacakkhu:
          im' ekarattiṃ ubhayo vasmā 'ti. 37.

10   Tattha sucīti sucivatthanivatthā, saññatūrū ti sutṭhuṭhapitaūrū iriyā-
patham saṇṭhapetvā sucivatthā ekikā va nisinnāsīti vuttam hoti, aninditaṅgīti
pādantato yāva kesantā¹ aninditasarīrā paramasobhaggappattasarīrā ti, kinna-
ranettacakkhū 'ti tīhi maṇḍalehi pañcahi ca pasādehi upasobhitattā kinnarānaṃ
nettasadiṣehi cakkhūhi samannāgate, imekarattin ti imam ekarattiṃ ajja imas-
sīm alaṃkatasayanagabbhe ekato vaseyyāma 'ti yāceti.

- 15   Tato rājadhītā dve gāthā abhāsi:
          2. Ukkinṇantaraparikkham² daḥhamatṭālakotṭhakam³
          rakkhitam khaggahatthehi duppavesam idam puram. 38.
          3. Daharassa yuvino⁴ cāpi āgamo ca⁵ na vijjati,
          atha kena nu vaṇṇena saṅgamaṃ icchase mayā ti. 39.

20   Tattha ukkinṇantaraparikkham⁶ ti idam dvādasayojanikaṃ Surun-
dhanapuram antaranarā udakaparikkhānaṃ kaddamaparikkhānaṃ sukkhapi-
kkhānaṃ⁷ ca ukkinṇatṭā⁸ ukkinṇantaraparikkham⁹, daḥhamatṭālakotṭhakan¹⁰
ti thirehi atṭālakehi dvārakotṭhakehi ca samannāgataṃ, khaggahatthehīti
āvudhahatthehi dasahi yodhasahashehi rakkhitam, duppavesam idam puram
25   ti idam sakalapuram pi tassa anto māpitaṃ mayham nivāsapuram¹¹ pi ubha-
yam¹² kassaci pavisitum na sakkā, āgamo ca¹³ 'ti idha imāya velāya taru-
ṇassa vā yobbanappattassa vā thāmasampannaṇayodhassa vā aññassa vā mahantam
pi paṇṇākāraṃ gahetvā āgacchantassa āgamo nāma n'atthi, saṅgaman ti
atha tvaṃ kena kāraneṇa imāya velāya mayā saha samāgamaṃ¹⁴ icchasi¹⁵.

- 30   Atha Sakko catuttham gātham āha:

¹ B^d kesaggā. ² C^k ukkinṇ-, B^d okkhiṇṇ-, B^f okki-. ³ B^d dalha atṭā-. ⁴ B^d
yūdino, B^f yuddhino. ⁵ C^k va, B^d vā. ⁶ C^s ukkinṇ-, B^d okkhiṇṇ-. ⁷ C^k
sukka-. ⁸ C^s ukkinna-, B^d ukkhiṇṇa-. ⁹ B^d ukkh-. ¹⁰ B^d dalha atṭā-
¹¹ B^d -sanapu-. ¹² B^d -yampi. ¹³ C^s B^d vā. ¹⁴ B^d saṅgamaṃ. ¹⁵ B^d -sīti.

4. Yakkho 'ham asmi kalyāṇi, āgato 'smi tamantikaṃ',
tvaṃ maṃ nandaya² bhaddante, punṇakaṃsaṃ dadāmite. 40.

Tass' attho: kalyāṇi sunderadassane, aham ev' eko³ devaputto devānubhā-
vena⁴ idhāgato, tvaṃ ajja maṃ⁵ nandaya tosehi, aham te imaṃ suvaṇṇa-
māsakapūṇaṃ⁶ suvaṇṇapātīṃ⁷ dadāmiti. 5

Taṃ sutvā rājadhītā pañcamaṃ gātham āha:

5. Devaṃ va yakkhaṃ atha vā manussaṃ
na patthaye Udayam aticca-m-aññaṃ,
gacch' eva tvaṃ yakkha mahānubhāva,
mā c' assu gantvā punar āvajjitthā 'ti. 41. 10

Tass' attho: ahaṃ devarāja devaṃ vā yakkhaṃ vā Udayaṃ atikkamitvā
aññaṃ na patthemī, so tvaṃ gacch' eva, mā idha atṭhāsi, na me tayā ābha-
tena⁸ paṇṇākārena attho, gantvā ca⁹ māssu imaṃ ṭhānaṃ punar āvajjitthā
'ti.

So tassā sīhanādaṃ sutvā aṭhatvā gatasadiso hutvā tat- 15
th' ev' antarahito¹⁰ atṭhāsi. So punadivase tāyam ava velāya
suvaṇṇamāsakapūraṃ rajatapātīṃ ādāya tāya saddhiṃ sallapanto
chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Yā sā¹¹ ratī uttamā¹² kāmabhogināṃ
yamhetu sattā visamaṃ caranti¹³ 20
mā taṃ ratīṃ jiyi tuvaṃ sucimhite¹⁴,
dadāmi te rūpiyaṃ kaṃsapūraṃ ti. 42.

Tass' attho: bhaddo rājadhīte yā esā kāmabhogisattānaṃ¹⁵ ratī sumethu-
naṃ¹⁶ kāmaraṭi nāma uttamaratī yassā ratijyā¹⁷ kāraṇā sattā kāyaduccaritādivi-
samaṃ caranti taṃ ratīṃ tvaṃ bhaddo sucimhite manāpahasite mā jiyi, aham 25
pi āgacchanto na tucchahattho āgato, hiyyo suvaṇṇamāsakapūraṃ suvaṇṇapātīṃ
āharaṃ ajja rūpiyapātīṃ¹⁸, imaṃ te ahaṃ rūpiyapātīṃ suvaṇṇapūraṃ dadāmiti.

Rājadhītā cintesi: „ayaṃ kathāsallāpaṃ labhanto punap-
punāgamissati, na dāni tena saddhiṃ kathessāmīti“ sā kiñci

¹ Bā tavantike, Bf bhavantike. ² Bā nandas-a, Bf nandassu. ³ Bā omits ev. ⁴ Bā devatānu-. ⁵ Ck^a mama. ⁶ Ck^a -kaṃ-, C^a suvaṇṇamāsakapūṇa. ⁷ C^a svaṇ-.
⁸ Ck^a āha-, Bā āga-. ⁹ Ck^a Bā va. ¹⁰ Bā tattheva an-. ¹¹ Bāf omits sā. ¹² Bā
-ma, Bāf -maṃ. ¹³ Bā varanti. ¹⁴ Bā -to. ¹⁵ Bā -gīnaṃ satt-. ¹⁶ Bā -na,
Ck^a ratīsumethūnaṃ. ¹⁷ Bā dutiyā. ¹⁸ Bā addo suvaṇṇapūraṃ.

na kathesi. Sakko tassā akathanabhāvaṃ¹ ūtvā tatth' ev'
 antarahito² thatvā³ punadivase tāyam eva velāya lohapātīm
 kahāpaṇapūraṃ ādāya „bhadde⁴ maṃ kāmaratiyā santappehi,
 imaṃ te kahāpaṇapūraṃ lohapātīm dassāmiti“ āha. Taṃ
 5 disvā rājadhītā sattamaṃ gātham āha:

7. Nārī naro nijjhapayaṃ⁵ dhanena
 ukkaṃsatī yattha karoti chandaṃ,
 vipaccaniko tava devadhammo
 paccakkhato thokatarena esīti. 43.

10 Tass' attho: bho purisa tvaṃ jaḷo, naro hi nāma nārīm kilesaratikāraṇā
 dhanena nijjhāpento saññāpento yattha nārīyā chandaṃ karoti taṃ ukkaṃsati
 vaṇṇetvā thometvā bahutarena dhanena palobheti, tuyhaṃ paṇ' eso devasabhāvo
 vipaccaniko, tvaṃ hi mayā paccakkhato thokatarena esi paṭhamadivase suvaṇṇa-
 15 pūraṃ suvaṇṇapātīm āharitvā dutiyadivase⁶ rūpiyapātīm tatiyadivase kahāpaṇa-
 pūraṃ lohapātīm āharasīti.

Taṃ sutvā M.⁷ „bhadde rājakumārī⁸, ahaṃ chekavāṇijo,
 na niratthakena atthaṃ nāsemi⁹, sace tvaṃ āyunā vā vaṇṇena
 vā vadḍheyyāsi ahaṃ te paṇṇākāraṃ vadḍhetvā āhareyyaṃ,
 tvaṃ pana parihāyas' eva, tenāhaṃ pi dhanam parihāpemi¹⁰“
 20 vatvā tisso gāthā abhāsi:

8. Āyūṇ ca vaṇṇaṇ ca manussaloke
 nihiyyati manujānaṃ sugatte,
 ten' eva vaṇṇena dhanam¹⁰ pi tuyhaṃ
 nihiyyati, jinṇatarāsi ajja. 44.

25 9. Evaṃ me pekkhamānassa rājaṇṇi yasassini
 hāyat' eva tato vaṇṇo ahorattānaṃ accaye. 45.

10. Iminā ca¹¹ tvaṃ vayasā¹² rājaṇṇi sumedhase
 brahmacariyaṃ careyyāsi, bhiyyo vaṇṇavatī siyā ti. 46

Tattha nihiyyatīti paṭissāvane āsittaudakaṃ viya parihāyati, manussa-
 30 lokasīm hi sattā jīvitaṃ vaṇṇena cakkhupasādādhīti dine dine parihāyanti¹³ eva¹³,

¹ B⁴ akatana-, C⁴ akathata-, B⁴ akathita-. ² B⁴ tattheva an-. ³ B⁴ hutvā. ⁴
 B⁴ adde tvaṃ. ⁵ B⁴ f' nijjhā-. B⁴ niṭṭhā-. ⁶ B⁴ adde suvaṇṇapūraṃ. ⁷ B⁴ sakko.
⁸ C⁴ -rī. ⁹ B⁴ nāmemi. ¹⁰ C⁴ -ne. ¹¹ B⁴ va. ¹² C⁴ vayasā. ¹³ C⁴ -yateva.

innatarāsi¹ mama paṭhamam āgatadivase pavattam hi te āyuh¹ hiyyo-
divasam na pāpuṇi, kuṭhāriyā chinnaṃ viya tathā² eva nirujjhi, hiyyo pavattam²
ajjadivasam na pāpuṇi, hiyyo³ kuṭhāriyā chinnaṃ viya⁴ nirujjhi, tasmā ajja
jinnatarāsi⁵ jātā, evaṃ me ti tiṭṭhatu hiyyo ca paramaho⁶ ca, ajj⁷ eva pana may-
ham evam pekkhamānassa⁷ pekkhamānassa⁷ eva, hāyat⁸ eva tato vaṇṇo aho-
rattānam accaye ti ito paṭṭhāya pana⁹ rattimdivesu vīdivattesu ahorattānam
accayena appanattikabhāvam eva gamissasīti⁹ dasseti, iminā ca¹⁰ 'ti tasmā
bhadde sace tvaṃ iminā va varena¹¹ imasmim suvaṇṇavaṇṇe sarīre jarāya avilutte
yeva. seṭṭhacariyam careyyāsi¹² pabbajitvā samaṇadhammaṃ kareyyāsi¹³ bhiyyo
vaṇṇavatīsiyā¹⁴ atirekataravaṇṇā¹⁵ bhaveyyāsi¹⁵. 10

Tato rājadhītā itaram gātham āha:

11. Devā na jīranti¹⁶ yathā manussā,
gattesu tesam valiyo na honti,
pucchāmi taṃ yakkha mahānubhāva¹⁷:
katham na¹⁸ devānaṃ sarīradeho ti. 47. 15

Tattha sarīradeho ti sarīrasamkhāto deho devānaṃ sarīraṃ katham na
jīraṇi, idam taṃ aham¹⁹ pucchāmīti vadati.

Ath' assā kathento Sakko itaram gātham āha:

12. Devā na jīranti yathā manussā,
gattesu tesam valiyo na honti, 20
suve suve bhiyyataro va tesam
dibbo ca vaṇṇo vipulā ca bhogā ti. 48.

Tattha yathā manussā ti yathā manussā jīrantā²⁰ rūpena vaṇṇena
bhogena cakkhupasādādhī ca jīraṇi na evam devā, tesam²¹ gattesu valiyo pi
na santi, maṭṭhakañcanapaṭṭam eva vaṇṇasarīraṃ²² hoti, suve suve ti divase 25
divase, bhiyyataro vā 'ti atirekataro va tesam 'dibbo ca vaṇṇo vipulā ca
bhogā honti, manussesu hi²³ rūpaparihāni²⁴ ciraajātabhāvassa²⁵ sakkhi, devesu²⁶
atirekarūpasampatti atirekavarārasampatti ca²⁷, evam aparihānadhammo nāma²⁸

1 Ck -u. 2 Bđ -ampi. 3 Bđ adds va. 4 Bđ adds tattheva. 5 Bđ -rāpi. 6
Bđ parato 7 Bđ omits pe-. 8 Bđ omits pa-, 9 Ck -titi. Bđ bhavissatīti. 10
Bđ vā. 11 Ck upāyena. 12 Bđ vadeyyāsīti. 13 Bđ -sīti. 14 Bđ adds ti. 15
Bđ -i, Ck -tarā-. 16 Ck jīyanti, Bđ jīnanti, Bf jīraṇi. 17 Bđ -vaṃ. 18 Ck -nu.
19 Bđ idam aham taṃ. 20 Ck -ti. 21 Bđ adds hi. 22 so Ck; Bđ maṭṭhakañcanapaṭṭa-
vaṇṇamevasarīraṃ. 23 C bhī. 24 C rūpa-, Bđ rūpaṃ-. 25 Bđ ciraṃjāti-. 26
Bđ pasakkhi-. 27 Bđ adds hoti. 28 Bđ nāmesa.

devaloko, tasmā tvaṃ jaraṃ apatvā¹ va nikkhamitvā pabbaja², evaṃ parihāṇīyasabbhāvā manussalokā mucctivā³ aparihāṇīyasabbhāvā evarūpaṃ devalokaṃ gamissasīti.

Sā devalokassa vaṇṇaṃ sutvā⁴ gamanamaggaṃ puc-
chantī⁵ itaraṃ gātham āha:

- 5   13. Kiṃ sū 'dha bhītā janatā anekā,
         maggo ca nekāyatanaṃ⁶ pavutto,
         pucchāmi taṃ yakkha mahānubhāva:
         katthaṭṭhito paralokaṃ na bhāye ti. 49.

10   Tattha kiṃ sū dha bhītā ti devarāja ayaṃ khattiyādjbhedā anekā
         janatā kimbhītā kassa⁷ bhayena parihāṇīyasabbhāvā⁸ manussalokā devalokaṃ na
         gacchantī pucchati, maggo⁹ ti devalokagāmmimaggo, idha pana kiṃ ti āharitvā
         ko ti pucchā kātābbā, ayaṃ h ettha attho: nekatitthāyatanaavasena¹⁰ paṇḍitehi
         pavutto devalokamaggo¹¹ ko kataro ti vuttaṃ hoti, katthaṭṭhito ti paralokaṃ
         gacchanto katarasmiṃ magge ṭhito na bhāyatīti.

15   Ath' assā kathento Sakko itaraṃ gātham āha:

14. Vācaṃ manaṃ ca paṇidhāya sammā
         kāyena pāpāni akubbamāno
         bavhannapānaṃ¹² gharam āvasanto
         saddho mudū saṃvibhāgī vadaññū
20   saṅgāhako sakhilo saṇhāvāco (III. ²⁶²/₂₁)
         etthaṭṭhito paralokaṃ na bhāye ti. 50.

25   Tass' attho: bhadde Udaye vācaṃ manaṃ ca sammā ṭhapetvā kāyena pi
         pāpāni akaronto ime dasakusalakammapathe samādāya vattanto bahū aṇṇapāne
         bahū vā¹³ deyyadhamme ghare vasanto 'dānassa vipāko atthīti' saddhāya saman-
         nāgato muducitto dānasāṃvibhāgatāya¹⁴ saṃvibhāgī¹⁵, pabbajitā bhikkhāya
         caramānā vadanti¹⁶ nāma paccayadānena tesaṃ tassa vādassa jānanato vadaññū,
         catūhi saṅgahavatthūhi saṅgāhako¹⁷, piyavāditāya sakhilo, maṭṭavacanatāya¹⁸
         saṇhāvāco, ettha etthake¹⁹ guṇarāsimhi ṭhito paralokaṃ gacchanto na bhāyatīti.

¹ B^d appatvā. ² B^d -jāhi. ³ B^d cavitvā. ⁴ B^d add tassa, ⁵ all three MSS.
-ti. ⁶ C^k -yatānaṃ, B^d -kāyanaṃ. ⁷ B^d kissa. ⁸ C^k adds nu. ⁹ B^d kiṃ
ma-. ¹⁰ C^k nekā-, B^d anekā-. ¹¹ B^d adds ca. ¹² B^d bahunna-. ¹³ C^k ta.
¹⁴ C^k -bhāgaratāya, B^d -bhāgatāyaṃ. ¹⁵ C^k -gi. ¹⁶ B^d caranti. ¹⁷ C^k -ga-,
C^d -gā- corr. to -ga-. ¹⁸ C^d maṭṭha-. B^d maṭha-. ¹⁹ so all three MSS.

Tato rājadhītā¹ tassa vacanam sutvā thutim karonti²
itaram gātham āha:

15. Anusāsasi maṃ yakkha yathā mātā yathā pitā,
ulāravaṇṇa³ pucchāmi: ko nu tvam asi subrahā ti. 51.

Tass' attho: yathā mātāpitāro [puttako anusāsanti tathā maṃ anusāsasi, ³
ulāravaṇṇa⁴ sobhaggappattarūpa⁵ ko nu si tvan ti⁶ accuggatasarīro⁷ ti.

Tato B. itaram gātham āha:

16. Udayo 'ham asmi kalyāṇi saṅgaratthā⁸ idhāgato,
āmanā kho taṃ gacchāmi, mutto 'smi tava saṅgarā⁹ ti. 52.

Tass' attho: kalyāṇapadassane ahaṃ purimabbave tava sāmiko Udayo nāma ¹⁰
Tāvattimsabbhavane Sakko hutvā nibbatto, idhāgacchanto na kilesavasenāgato, taṃ
vīmaṇsivā¹⁰ pana saṃgaram¹¹ mocessamīti saṅgaratthāya¹¹ pubbe saṅga-
rassa¹¹ katattā āgato 'smi, idāni taṃ āmantevā gacchāmi, mutto 'smi tava saṃ-
garā¹¹ ti.

Rājadhītā assasitvā¹² „sāmi, tvam Udayabhaddarājā“ ti as- ¹⁵
suhārāya pavattamānāya¹³ „aham tumhe¹⁴ vinā vasitum na
sakkomi, yathā tumhākaṃ santike vasāmi tathā maṃ anu-
sāsathā“¹⁵ 'ti vatvā itaram gātham āha:

17. Sace kho tvam Udayo si¹⁶ saṅgaratthā¹⁶ idhāgato
anusāsa maṃ rājaputta yathāssu puna saṅgamo ti. 53. ²⁰

Atha naṃ anusāsanto¹⁷ catasso gāthā abhāsi:

18. Adhipatati¹⁸ vayo khaṇo tath' eva,
ṭhānaṃ n' atthi dhuvaṃ, cavanti sattā,
parijīyati addhuvam sarīraṃ,
Udaye mā pamāda, carassu dhammaṃ. 54. ²⁵

19. Kasiṇā¹⁹ paṭhavi dhanassa pūrā
ekass' eva siyā anaññadheyyā,
taṃ cāpi jahāti avītarāgo,
Udaye mā pamāda, carassu dhammaṃ. 55.

¹ B^d adds taṃ. ² all three MSS. - ti. ³ C^s -am. ⁴ C^s -am. ⁵ B^s -paṃ. ⁶
B^d asi. ⁷ B^d tvam evam. ⁸ C^s -rā. ⁹ C^s -ratthā, B^d saṃkarattā. ¹⁰ B^d adds
ca. ¹¹ B^d saṃka-. ¹² C^s assā-, B^d assasetvā. ¹³ B^d -dhārā -- mānā.
¹⁴ B^d -ehi. ¹⁵ C^s omīti si. ¹⁶ C^s saṅgaratthā. B^d saṅgaratthā. ¹⁷ B^d adds
mahāsatto. ¹⁸ all four MSS. -ti. ¹⁹ C^s kasiṇa.

20. Mātā ca pitā ca¹ bhātaro ca
bhariyā yāpi² dhanena hoti kītā
te cāpi jahanti aññamaññaṃ,
Udaye mā pamāda, carassu dhammaṃ. 56.

5 21. Kāyo parabhojanan ti ñatvā
saṃsāre sugatī ca³ duggatī ca³
ittaravāso ti jāniyā,
Udaye mā pamāda, carassu dhamman ti. 57.

Tattha adhipatati⁴ ti ativiya patati sīghaṃ atikkamati, vayo ti paṭhamavayādi
10 tividho pi, khaṇo⁴ tathevā⁵ 'ti uppādaṭṭhitibhaṅgakhano pi tath' eva adhi-
patati⁶, ubhayenāpi⁷ bhadde imesaṃ sattānaṃ āyusamkhāro nāma sīghasotanadi⁸
viya anivattanto sīghaṃ atikkamatī⁹ dasseti, ṭhānaṃ natthīti uppannesaṃ-
khārā¹⁰ abhiññitvā tiṭṭhantū 'ti patthanāya pi tesāṃ ṭhānaṃ nāma n' atthi, evaṃ
ekamsen' eva Buddhaṃ Bhagavantaṃ ādiṃ katvā sabbe pi sattā cavanti, dhuvaṃ
15 maraṇaṃ, addhuvaṃ jīvitān ti evaṃ maraṇasatīṃ bhāvehi¹¹ dīpeti, pariññiyatīti
idaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ sarīraṃ jīra¹² eva, evaṃ jānāhi, mā pamāda¹³ 'ti tasmā tvaṃ
Udayabhadde mā pamādaṃ āpajji, appamattā hutvā dasakusalakammappathadhammaṃ
carāhīti, kaṣiṇā tīsaṅkalā, ekassa¹⁴ evā ti yadi ekassa¹⁵ eva rañño va tasmīṃ ekasmiṃ
ñeva¹² anaññādhīnā¹³ assa, taṃ cāpi¹⁴ jahāti avitarāgo ti taṇhāvasiko puggalo
20 ettakena pi yasena atitto maraṇakāle avitarāgo va taṃ vijahati, evaṃ taṇhāya
apūraṇīyabhāvaṃ¹⁵ jānāhīti dīpeti, te vāpīti mātā puttaṃ putto mātaraṃ
pitā puttaṃ putto pitaraṃ bhātā bhaginīṃ bhaginī bhātaraṃ bhariyā sāmikaṃ
sāmiko bhariyan ti ete aññamaññaṃ jahanti¹⁶, nānā honti, evaṃ sattānaṃ
vinābhāvaṃ jānāhīti dīpeti, parabhojanan ti viddhānaṃ kākādīnaṃ parasat-
25 tānaṃ bhojanan, ittaravāso ti yā esā imasmiṃ saṃsāre manussabhūtā sugatī¹⁷
ca tiracchānabhūtā duggatī¹⁷ ca etaṃ ubhayam pi ittaravāso ti jānitvā
mā pamāda, carassu dhammaṃ, imesaṃ sattānaṃ nānāṭhānato āgantvā ekaṃ
ṭhāne samāgamo paritto, ime sattā appakam eva kālāṃ ekato vasanti, tasmā
appamattā hohīti.

30 Evaṃ M. tassā ovādam adāsi. Sāpi tassa dhamma-
kāthāya pasāditvā thutīm karonti¹⁸ osānagātham āha:

¹ Ck^s omit ca. ² B^d cāpi, B^f bhariyāpi. ³ B^d -tiṇca. ⁴ B^d si. ⁵ Ck^s omit vā. ⁶ B^d atī. ⁷ C^k udayenā ti. ⁸ B^d -sotā-. ⁹ Ck^s -mīti. ¹⁰ B^d -nā-. ¹¹ B^d omits va, ¹² B^d yeva. ¹³ Ck^s amñādhītā corr. to anamñādhītā, B^d avinā, C^s ataññevadhītā. ¹⁴ Ck^s vāpi, B^d tathāpi in the place of taṃ cāpi. ¹⁵ Ck^s āp-
¹⁶ B^d paja-. ¹⁷ Ck^s -tiyañ. ¹⁸ all three MSS. -ti.

22. Sādhū bhāsat' ayaṃ¹ yakkho: appaṃ maccāna jivitaṃ,
kasiraṇ ca parittaṇ ca taṇ ca dukkhena saṃyutaṃ,
sāhaṃ ekā pabbajissāmi hitvā Kāsiraṇ Surundhanan ti. 58.

Tattha sādhu 'ti'² appaṃ maccāna jivitaṃ ti bhāsamāno ayaṃ devarājā
sādhū bhāseti, kiṃkāraṇā: idaṃ hi kasiraṇ ca dukkhaṃ assādarahitaṃ parittaṇ
ca na bahukaṃ ittarakālaṃ, sace hi kasiraṃ pi³ samānaṃ dīghakālaṃ pavatteyya
parittakam pi⁴ samānaṃ sukhaṃ bhaveyya vaṭṭeyya⁵, idaṃ pana kasiraṇ c' eva
parittaṇ ca sakalena vaṭṭadukkhena⁶ saṃyutaṃ⁷ sannitaṃ⁸, sāhaṃ ti sā ahaṃ
Surundhanan ti Surundhananagaraṇ ca Kāsiraṭṭhaṇ⁹ ca chaḍḍetvā¹⁰ ekikā
pabbajissāmi ti āha. 10

B. tassa ovādaṃ datvā sakatṭhānam eva gato. Sāpi pu-
nadivase amacce rajjaṃ paṭicchāpetvā attano¹¹ nagare yeva
ramaṇiye uyyāne isipabbajjaṃ pabbajitvā dhammaṃ caritvā
āyupariyosāne Tāvatisasabhavane B-assa pādaparicārikā hutvā
nibbatti. 15

S. i. dhammadesanaṃ ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyo-
sāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale paṭiṭṭhaṇi): „Tadā rājadhītā
Rāhulamātā ahoṣi, Sakko pana ahaṃ evā“¹² ti. Udayajātakaṃ.

5. Pāṇiyajātaka.

Mitto mittassā 'ti. Idaṃ S. J. v. kilesaniggahaṃ ā. 20
k. Ekasmiṃ hi samaye Sāvatti-vāsino pañcasatā gihī sahāyakā
Tathāgatassa dhammadesanaṃ sutvā pabbajitvā upasampannā anto-
koṭisanthāre vasantā aḍḍharattasamaye kāmavitakkaṃ vitakkesuṃ,
sabbhaṃ heṭṭhāvuttanayan' eva vitthāretabbaṃ. Bhagavato ānattiya
panāyasmaṭā Ānandena bhikkhusaṃghe sannipatite S. paññattāsane
nisīditvā anodissakam katvā „kāmavitakkaṃ vitakkayitthā“¹ ti avatvā
sabbasaṅgāhikavaseṇ' eva „bhikkhave kilesa khuddako nāma n' atthi,
bhikkhunā nāma uppannuppannā² kilesā niggahetabbā va³, porāṇa-
kapaṇḍitā anuppanne Buddhhe kilese niggahetvā paccekabodhiṇānaṃ⁴
pattā⁵ ti vatvā a. ā.: 25

¹ Ck¹ -sathayaṃ, C² -satattiyaṃ, Bdf -sattiyaṃ. ² B³ adds bhadde. ³ B⁴ omits
pi. ⁴ B⁵ adds ca. ⁵ Ck⁶ vaddheyya. ⁶ Ck⁷ vaddha-. ⁷ B⁸ -yuttaṃ. ⁸ B⁹
-nīhitaṃ. ⁹ B¹⁰ kāsikara-. ¹⁰ Ck¹¹ chaḍḍhe-. ¹¹ B¹² anto. ¹² B¹³ uppanna. ¹³
B¹⁴ omits va. ¹⁴ B¹⁵ -buddha-.

A. B. Br. r. k. Kāsiraṭṭhe ekasmiṃ gāmake dve
 sahāyākā¹ pāṇiyatumbāni ādāya khettaṃ gantvā ekamante
 ṭhapetvā khettaṃ koṭṭetvā² pipāsita-kāle āgantvā pāṇiyaṃ
 pivanti. Tesu eko pāṇiyatthāya āgantvā attano pāṇiyaṃ
 5 rakkhanto itarassa tumbato pivitvā sāyaṃ araṇṇā nikkhamitvā
 nahāyitvā ṭhito „atthi nu kho me kāyadvārādīhi ajja kiñci
 pāpaṃ katan“ ti upadhārento thenetvā pāṇiyassa pītabhāvaṃ
 disvā³ saṃvegappatto hutvā „ayaṃ taṇhā vaḍḍhamānā maṃ
 apāyesu khipissati, imaṃ kilesaṃ niggaṇhissāmi“ pāṇiyassa
 10 thenetvā pītabhāvaṃ ārammaṇaṃ katvā vipassanaṃ vaḍḍhetvā
 paccekabodhiñāṇaṃ nibbattetvā paṭiladdhañāṇaṃ⁴ āvajjanto⁵
 atṭhāsi. Atha naṃ itaro nahāyitvā utṭhito „ehi samma
 gharaṃ gacchāma“ ti āha. „Gaccha tvaṃ, mama gharena
 kiccaṃ n’ atthi, paccekabuddhā nāma mayan“ ti. „Pacceka-
 15 buddhā nāma tumhādisā⁶ hontīti“. „Atha⁷ kiḍisā hontīti“.
 „Dvaṅgulakesā kāsāyavatthavasana“ Uttarahimavante Nanda-
 mūlakapabbhāre vasantīti“. So sīsaṃ parāmasi, taṃ khaṇaṃ
 yev’ assa gihiliṅgaṃ antaradhāyi, surattadupaṭṭaṃ nivattham
 eva, vijjullatāya sadisaṃ kāyabandhanaṃ baddham eva,
 20 alattakapāṭalavaṇṇaṃ⁸ uttarāsaṅgacīvaraṃ ekamsakatam eva,
 meghavannaṃ paṃsukūlacīvaraṃ aṃse¹⁰ ṭhapitam eva, bhama-
 ravanno mattikāpatto¹¹ vāmaṃsakūṭe¹² laggito va ahosi, so
 ākāse ṭhatvā dhammaṃ desetvā uppatitvā Nandamūlakapab-
 bhāre yeva otari. Aparo pi Kāsīgāme¹³ yeva kuṭumbiko
 25 āpaṇe nisinno ekaṃ purisaṃ attano bhariyaṃ ādāya gacchan-
 taṃ disvā taṃ uttamarūpadharaṃ itthiṃ indriyāni bhinditvā
 oloketvā puna cintesi: „ayaṃ me lobho vaḍḍhamāno apāyesu
 khipissatīti“ saṃviggamānaso vipassanaṃ vaḍḍhetvā pacceka-
 bodhiñāṇaṃ nibbattetvā ākāse ṭhito dhammaṃ desetvā

¹ Bā -yā. ² C^k khothetvā, C^s koṭṭetvā. ³ Bā adds so. ⁴ Bā -laddhagūṇaṃ.
⁵ C^k -jento. ⁶ Bā has added na. ⁷ Bā adds naṃ. ⁸ Bā vatthaniva-. ⁹
 Bā -pa-. ¹⁰ Bā aṃsakuṭe. ¹¹ Bā -ka-. ¹² Bā vāma aṃ-. ¹³ Bā kāsika gā-.

Nandamūlakapabbhāram eva gato. Kāsigānavāsino¹ yeva dve pitāputtā ekato maggaṃ paṭipajjimsu, aṭavimukhe va² corā ṭhitā honti, te pitāputte labhitvā puttaṃ gahetvā „dhanam āharitvā tava puttaṃ gaṇhā“ i pitaraṃ vissajjenti, dve bhātaro labhitvā kaniṭṭham gahetvā jeṭṭham 5 vissajjenti, ācariyantevāsike labhitvā ācariyaṃ gahetvā antevāsikaṃ vissajjenti, antevāsiko sippalobhena dhanam āharitvā ācariyaṃ gaṇhitvā gacchati. Atha te pitāputtā tattha corānaṃ ṭhitabhāvaṃ ñatvā „tvam maṃ³ ‘pitā’ ti mā vadi, aham pi taṃ⁴ ‘putto’ ti na vakkhāmīti“ katikaṃ katvā corehi 10 gahitakāle „tumhe aṇṇamaṇṇaṃ kiṃ hothā“ ‘ti puṭṭhā „na kiñci homā“ ‘ti sampajānamusāvādaṃ karīmsu. Tesu aṭavito nikkhamitvā sāyaṃ nahāyitvā⁵ ṭhitesu putto attano sīlaṃ sodhento taṃ musāvādaṃ disvā „idaṃ pāpaṃ vaḍḍhamānaṃ maṃ apāyesu khipissati, imaṃ kilesaṃ niggaṇhissāmīti“ 15 vipassanaṃ vaḍḍhetvā paccekabodhiñāṇaṃ nibbattetvā ākāse ṭhito pitu dhammaṃ desetvā Nandamūlakapabbhāram eva gato. Kāsigāmake⁶ yeva⁷ pana eko gāmaabhojako māghātaṃ kārāpesi, atha naṃ balikammakāle mahājano sannipatitvā āha: „sāmi mayaṃ migasūkarādayo māretvā yakkhānaṃ balikammaṃ 20 karissāma, balikammakālo eso“ ti. „Tumhākaṃ pubbekaraṇa-niyāmen’ eva karoṭhā“ ‘ti. Manussā bahuṃ pāṇātipātāmaṃ akāmsu. So bahuṃ macchamaṃsaṃ disvā „ime manussā ettake pāṇe mārentā maṃ’ ekassa⁸ vacanena mārayīmsū“ ‘ti kukkuccaṃ katvā vātapānaṃ nissāya ṭhitako va vipassanaṃ 25 vaḍḍhetvā paccekabodhiñāṇaṃ nibbattetvā ākāse ṭhito⁹ dhammaṃ desetvā Nandamūlakapabbhāram eva gato. Aparo pi Kāsiraṭṭhe¹⁰ yeva gāmaabhojako majjavikkayaṃ vāretvā „sāmi, pubbe imasmiṃ kāle surācāṇo¹¹ nāma hoti, kiṃ karomā“ ‘ti mahājanena vutte¹² “tumhākaṃ porāṇakaniyāmen’ 30

¹ B^d aparo pi kāsikagā-. ² B^d ca. ³ C^k mama. ⁴ B^d omits taṃ. ⁵ B^d -yitā.

⁶ B^d aparo pi kāsikagāme. ⁷ B^d adds ca. ⁸ B^d mamevekassa. ⁹ B^d adds va.

¹⁰ B^d kāsikara-. ¹¹ C^k -chano, C^s -pāṇo. ¹² B^d -o.

karothā“ 'ti āha. Manussā chaṇaṃ katvā suraṃ pivitvā
kalahaṃ karontā hatthapāde bhinditvā¹ sīsaṃ bhinditvā kaṇṇe
chinditvā bahudaṇḍe bajjhiṃsu. Gāmaḥojako te disvā
cintesi: „mayi ananujānante² ime etaṃ dukkhaṃ na vindeyyun“
5 ti so ettakena kukkucçaṃ katvā³ vipassanaṃ vadḍhetvā
paccekaboddhiñāṇaṃ nibbattetvā „appamattā hothā“ 'ti ākāse
ṭhatvā dhammaṃ desetvā Nandaṃulakapabbhāraṃ eva gato.
Aparabhāge pañca paccekabuddhā bhikkhācārathāya Bārāṇasi-
dvāre otaritvā sunivattā supārutā pāsādikhehi⁴ abhikkamādīhi
10 piṇḍāya carantā rājadvāraṃ pāpuṇiṃsu. Rājā te disvā va
pasannacitto rājanivesanaṃ pavesāpetvā⁵ pāde dhovitvā
gandhatelena makkhetvā paṇṭena khādanīyena bhojanīyena
parivisitvā ekamantaṃ nisīditvā „bhante tumbhākaṃ paṭhama-
vaye pabbajjā⁶ sobhati, imaṃsīm vaye pabbajjantā kāmesu
15 ādīnavaṃ passittha, kiṃ vo ārammaṇaṃ ahoṣīti“ pucchi. Te
tassa kathentā⁷

1. Mitto mittassa pāṇīyaṃ adinnaṃ paribhuñjisaṃ⁷,
tena pacchā vijigucchim taṃ pāpaṃ pakatam mayā,
mā puna akaraṃ pāpaṃ tasmā pabbajito ahaṃ. 59.
2. Parādāraṇ ca disvāna chando me udapajjatha⁸,
20 tena pacchā vijigucchim taṃ pāpaṃ pakatam mayā,
mā puna akaraṃ pāpaṃ tasmā pabbajito ahaṃ. 60.
3. Pitaraṃ me mahārāja corā agaṇḥuṃ kānane,
tes' āhaṃ pucchito jānaṃ aññathā naṃ viyākarim,
25 tena pacchā -pe-. 61.
4. Pāṇātipātā akaraṃ somayāge upaṭṭhite,
tes' āhaṃ samanūññāsim,
tena pacchā vijigucchim -pe-. 62.
5. Surāmerayamadrukā ye janā paṭham' āsu no
30 bahunnaṃ te anattāya majjapānaṃ akappayum,

¹ Bā bhāñjitvā. ² Ck^o anu-. ³ Bā adds vātapānaṃ nissāya ṭhitako va. ⁴ C^o p^o-. ⁵ Bā -setvā. ⁶ Bā adds gāthamāhaṃsu. ⁷ Ck^o -jīyaṃ, Bāf -jīssaṃ. ⁸ Bāf upapajj-.

tes' āhaṃ samanūññāsim,
tena pacchā vijigucchim taṃ pāpaṃ pakatam mayā,
mā puna akaraṃ pāpaṃ tasmā pabbajito ahan ti 63.
imā¹ paṭipāṭiyā pañca gāthā abhāsimsu.

Rājāpi ekamekassa vyākaraṇaṃ sutvā „bhante ayaṃ 5
pabbajjā tumhākam eva anucchavikā“ ti thutim akāsi.

Tattha mitto mittassa 'ti mahārāja ahaṃ ekassa mitto hutvā tassa
mittassa satakaṃ pāṇiyaṃ iminā nāma niyāmena paribhuñjim, tasmā ti
yasmā puthujjanā nāma pāpaṃ⁴ karonti tasmā aham pi, mā puna akaraṃ
pāpaṃ ti taṃ pāpaṃ ārammaṇaṃ katvā pabbajito 'mhīti, chando ti mahārāja 10
iminā nāma niyāmena mama paraḍaraṃ disvā kāme chando uppajji, agaṇ hun
ti gaṇhimsu², jānaṃ ti tesaṃ corānaṃ ahaṃ⁴ kin te ayaṃ⁵ hotīti pucchite⁶
jānanto yeva na kiñci hotīti aññathā vyākāsi, somayāge ti navachande utthite
sodayāgaṃ nāma yakkhabalim⁷ karimsu, tasmim upatthite, samanūññāsin ti
samanūñño āsim, surāmerayamadhu⁸ ti piṭṭhasurādīm surāṇ ca pup- 15
phāsavādīmerayaṇ ca pakkamadhu⁹ viya madhuraṃ maññamānā, ye janā
paṭhamāsuno ti ye no⁹ gāme janā¹⁰ paṭhamaṃ evarūpā āsūṃ ahesūṃ,
bahunnaṃ te ti te ekadivasaṃ ekasmiṃ chape¹¹ patte bahunnaṃ anattāya
majjapānaṃ kappayimsu¹²

Rājā tesaṃ dhammaṃ sutvā pasannacitto cīvarasāṭake 20
ca bhesajjāni ca datvā paccekabuddhe uyyojesi. Te pi tassa
anumodanaṃ katvā tatth' eva agamaṃsu. Tato paṭṭhāya rājā
vatthukāmesu viratto anapekho¹³ hutvā nānaggarasabhojanaṃ
bhūñjitvā itthiyo anālapitvā¹⁴ anoloketvā virattacitto utthāya
sirigabbhaṃ pavisitvā nisinno setabhittiyaṃ kaṣiṇaparikkammaṃ 25
katvā jhānaṃ nibbatesi. So jhānappatto kāme¹⁵ garahanto

e. Dhi-r-atthu subahū kāme duggandhe bahukaṇṭake
ye aham¹⁶ patisevanto na labhim tādisaṃ sukhaṃ ti 64.
gātham āha.

Tattha bahukaṇṭake ti bahupaccāmitte, ye han¹⁷ ti ye¹⁸ ahaṃ, ayaṃ 30
eva vā pātho, tādisaṃ ti etādisaṃ kilesarahitajhānasukhaṃ.

¹ Bḍ paccekabuddhā imā. ² Bḍ pāpakammaṃ. ³ Bḍ ag-. ⁴ Bḍ ayaṃ. ⁵ Bḍ omiṭṭa ayaṃ. ⁶ Bḍ -to. ⁷ Bḍ yakkhaṃ-. ⁸ Bḍ -um. ⁹ Cks yo no, Bḍ ye janā.
¹⁰ Cks gāmajanā. ¹¹ Cks -no. ¹² Bḍ ak-. ¹³ Bḍ -pekkho. ¹⁴ Cks -petvā. ¹⁵ Cks -maṃ. ¹⁶ Bḍ yomāhaṃ, Bḍ ye ayaṃ. ¹⁷ Cḥ ye ahan, Bḍ ye māhaṃ. ¹⁸ Bḍ yo.

Ath' assa aggamaheṣi "ayaṃ rājā paccekabuddhānaṃ dhammakathaṃ sutvā ukkaṇṭhitarūpo¹ amhehi saddhiṃ akathetvā² sirigabbaṃ pavittṭho, parigaṇhissāmi tava naṃ" ti cintetvā sirigabbhadvāraṃ gantvā dvāre tṭhitā rañño kāme garahantassa udānaṃ sutvā „mahārāja, tvaṃ kāme garahasi, kāmasukhasadisāṃ nāma sukhaṃ n' atthīti" kāme³ vaṇṇentī⁴ itaraṃ gātham āha:

7. Mahassādā⁵ sukhā kāmā, n' atthi kāmāparaṃ⁶ sukhaṃ,
ye kāme patisevanti saggaṃ te upapajjare ti. 65.

10 Tattha mahassādā ti mahārāja ete kāmā nāma mahassādā, ito uttariṃ aūṇaṃ sukhaṃ n' atthi, kāmasevino hi apāye anupagamma sagge nibbantanti attho.

Taṃ sutvā B. tassā „nassa vasali, kiṃ kathesi, kāmesu⁷ sukhaṃ nāma kuto⁸, vipariṇāmadukkhā hi⁹ ete" ti garahanto
15 sesagathā abhāsi:

8. Appassādā dukkhā kāmā, n' atthi kāmāparaṃ¹⁰ dukhaṃ,
ye kāme patisevanti nirayaṃ te upapajjare. 66.

9. Asi¹¹ yathā sunisito nettimso va supāyiko¹²
sattīva urasī khitto¹³ — kāmā dukkhatarā¹⁴ tato. 67.

90 10. Aṅgārānaṃ va jalitaṃ kāsuraṃ sādhipaporaṃ¹⁵
phālaṃ va divasaṃtattaṃ — kāmā dukkhatarā tato. 68.

11. Visāṃ yathā halāhalaṃ telam ukkaṭṭhitaṃ¹⁶ yathā
tambalohavilīnaṃ va — kāmā dukkhatarā tato ti. 69.

Tattha nettimso ti nikkaruṇo, idam pi ekassa khaggassa nāmaṃ, duk-
95 khatarā¹⁷ ti evaṃ jalitaṅgārakāsuraṃ vā divasaṃtattaṃ phālaṃ vā paṭicca yaṃ dukkhaṃ uppajjati tato pi kāmā yeva dakkhatarā ti attho, anantaragāthāya: yathā etāni visādini dukkhāvahanato dukkhāni evaṃ kāmāpi dukkhā, taṃ pana kāmādukkhaṃ itarehi dukkhehi dukkhatarā ti attho.

¹ B^d adds ahoṣi. ² B^d adds va. ³ C^{ks} -maṃ. ⁴ all three MSS. -ti. ⁵ B^d mahassā-. ⁶ B^d f kāmā-. ⁷ C^{ks} -me. ⁸ B^d adds atthi. ⁹ B^d omits hi. ¹⁰ B^d kāmā-. ¹¹ C^k āsiṃ, C^s āsi. ¹² B^d -yitto. ¹³ B^d -ā. ¹⁴ C^k -raṃ, C^s -ran. ¹⁵ B^d vātikapodisaṃ, B^f sakkhitaporaṃ. ¹⁶ so C^{ks}; B^d f telāṃ pakkudhitaṃ. ¹⁷ C^{ks} -ran.

Evam M. deviyā dhammaṃ desetvā amacce sannipātetvā „bho amaccā tunhe rajjaṃ paṭipajjatha', ahaṃ pabbajissāmīti" vatvā mahājanassa rodantassa paridevantassa' utthāya ākāse thatvā ovādaṃ datvā anilapathen' eva Uttarahimavantam gantvā ramaṇīye padese assamaṃ māpetvā isipabbajjaṃ 5 pabbajitvā āyupariyosāne Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

S. i. d. ā. „bhikkhave, kilesa khuddako nāma² n' atthi, appamattako pi paṇḍitena niggaḥetabbo yevā" 'ti vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne pañcasatā bhikkhū arahatte paṭiṭṭhaḥimsu): „Tadā paccekabuddhā parinibbāyimsu, devī Rāhulamātā ahoṣi, rājā 10 pana ahaṃ evā" 'ti. Pāṇiyajātakaṃ.

6. Yuvāñjayajātaka.

Mittāmaccaparibbūḥhan ti. Idam S. J. v. mahābhiniḥkhamanaṃ ā. k. Ekadivasam hi dhammasabhāyaṃ sannipatitā¹ bhikkhū „āvuso sace Dasabalo agāraṃ ajjhāvasissa⁵ sakalacakkavāla- 15 gabbhe cakkavattirājā abhaviṣṣa⁶ sattaratanaṣamannāgato catuiddhīhi⁷ samiddho perosaḥṣaputtapariṇāro, so evarūpaṃ siṇḍibhavaṃ pahāya kāmesu dosaṃ disvā aḍḍharattasamaye Channasaḥāyo⁸ Kanthakaṃ⁹ āruya nikkhamitvā Anomaṇadītīre¹⁰ pabbajitvā chavassāni dukkaḥkārikam katvā sammāsaṃbodhiṃ patto" ti Satthu guṇakathaṃ 20 kathayimsu. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Tathāgato¹¹ mahābhiniḥkhamanaṃ nikkhanto, pubbe pi dvādasayojanike Bārāṇasinaḥare rajjaṃ pahāya nikkhanto yevā" 'ti vatvā a. ā. : 25

A. Rammanagare Sabbadatto nāma rājā ahoṣi. Ayam hi Bārāṇasī Udayajātaka Surundhananagaraṃ nāma jātāṃ¹² Cullasutasomajātaka Sudassanaṃ nāma Soṇananda-jātaka¹³ Brahmavaddhanaṃ¹⁴ nāma Khaṇḍahāla-jātaka Puppha-

¹ Bā paticchatha. ² Bā -sseva. ³ Bā nāma khuddako. ⁴ Bā repeats san-.

⁵ Bā -vassissaṃ. ⁶ Bā -vissaṃ. ⁷ Bā -iddhi. ⁸ Bā chanda-. ⁹ Bā kaṇṭha-.

¹⁰ Bā -mā-. ¹¹ Bā tathā- idāneva. ¹² Bā -tā ¹³ Cks sona-. ¹⁴ Cks -nī.

vati nāma¹, imasmim pana Yuvañjayātake Rammanagaram
 nāma ahosi, evam assā² kadāci kadāci nāmaṃ parivattati³.
 Tattha⁴ Sabbadattarañño puttasaḥassaṃ ahosi. Yuvañjayassa⁵
 nāma jeṭṭhaputtassa uparajjāṃ adāsi. So⁶ ekadivasaṃ pāto va
 5 rathavaram āruya mahantena sirivibhavana uyyānakīlaṃ gac-
 chanto rukkhaggaṭṭiṇaggaṣākhaggaṃakkaṭakasuttajālādīsu muttā-
 jālākāre nalagge ussāvabindum disvā „samma sārathi kin nām'
 etan“ ti pucchitvā „etaṃ⁷ deva himasamaye patanaussāva-
 bindū⁸ nāmā“ 'ti sutvā divasabhāgaṃ uyyāne kilītvā sāyaṇhakāle
 10 paccāgacchanto⁹ te adisvā „samma sārathi, kalam te¹⁰ ussāva-
 bindū, na te idāni passāmīti“ pucchi. „Deva te suriye
 uggacchante sabbe va¹¹ chijjitvā¹² paṭhaviyaṃ pavisantīti¹³“.
 Tam¹⁴ sutvā saṃvegappatto hutvā „imesaṃ sattānaṃ jīvita-
 saṃkhārāpi tiṇagge ussāvabindusadisā. mayā vyādhijarāma-
 15 raṇehi apīliten' eva mātāpitaro āpucchitvā pabbajitum vaṭṭatīti“
 ussāvabindum eva ārammaṇaṃ katvā āditte¹⁵ viya tayo bhava
 passanto attano gehaṃ agantvā¹⁶ alaṃkatapaṭiyattāya viniccha-
 yasālāya nisinnassa pitu santikam eva gantvā pitaraṃ vanditvā
 ekamantaṃ ṭhito pabbajjāṃ yācanto

- 90 1. Mittāmacceparibbūlhaṃ ahaṃ vande rathesabhaṃ,
 pabbajissaṃ mahārāja¹⁷, taṃ devo anumaññatū 'ti 70.
 paṭhamam gātham āha¹⁸.

Tattha paribbūlhan ti parivāritaṃ, taṃ devo ti¹⁹ mama pabbajjāṃ devo
 anujānātū 'ti attho.

- 25 Atha naṃ rājā vārento²⁰ dutiyaṃ gātham āha:
 2. Sace te ūnaṃ kāmehi ahaṃ paripūrayāmi te
 yo taṃ himsati vāremi, mā pabbaji²¹ Yuvañjayā 'ti 71.

¹ B^d adds sankhabrahmañjayātake molini nāma. ² C^k assa. ³ B^d -vattīti. ⁴ C^s ttha. ⁵ B^d yudhañ- throughout. ⁶ B^d adds divase divase mahādānaṃ pavat-
 tesī evaṃ gacchante kāle bodhisatto. ⁷ B^d etc. ⁸ B^d -nakamūsa-, C^s -nahima-
 bhindū. ⁹ C^k pacchā-. ¹⁰ B^d etc. ¹¹ B^d omits va. ¹² B^d bhijjitvā. ¹³ B^d
 patantīti. ¹⁴ C^k omit tam. ¹⁵ B^d -o. ¹⁶ C^k gantvā. ¹⁷ B^k -jissa ma-. B^d
 -jissamahaṃ rāja, B^f -jisso. ¹⁸ C^k omit p. g. āha. ¹⁹ B^d adds tam. ²⁰ B^d
 nivā-. ²¹ C^k -jji, B^d -aja, B^f -jja.

Taṃ sutvā kumāro tatiyaṃ gātham āha:

- a. Na m' atthi ūnaṃ kāmehi, himsitā me na vijjati,
dīpaṃ ca kātum icchāmi yaṃ jarā' nābhikīratīti. 72.

Tattha dīpañcā 'ti tāta n' eva mayhaṃ kāmehi ūnaṃ atthi na maṃ
himsitā² koci vijjati, ahaṃ pana paralokagamanāya attano paṭiṭṭhaṃ kātum 5
icchāmiti, kīdisaṃ³: yaṃ jarā nābhikīratī⁴ na viddhaṃseti tam ahaṃ kātum
icchāmi, amatamahānibbānaṃ gavesissāmi, na me kāmehi attho, anujāna maṃ
mahārājā 'ti vadati. Iti punappuna kumāro pabbajjaṃ yāci. rājā mā pabbajā 'ti
vāresi⁵

Taṃ atthaṃ āvikaronto S. upaḍḍhagātham āha:

10

- 4.a Putto vā pitaraṃ yāce pitā vā puttam orasan ti.

Tattha vākāro sampiḍḍanatto, idaṃ vuttaṃ hoti: evaṃ bhikkhave putto
ca pitaraṃ yācati pitā ca orasaṃ puttam yācatīti.

Sesaṃ upaḍḍhagātham rājā āha:

- 4.b Negamo⁶ yācate tāta: mā pabbaja Yuvañjayā 'ti. 73. 15

Tass' attho: ayaṃ te tāta nigamavāsī mahājano yācati, nagarajano pi: mā
tvam pabbajīti⁷.

Kumāro puna pi

5. Mā maṃ deva nivāresi pabbajantaṃ rathesaḥa,
māhaṃ kāmehi sammatto jarāya vasam anvagū⁸ ti 74. 20
imaṃ⁹ gātham āha.

Tattha vasamantaḡū⁸ ti māhaṃ¹⁰ kāmehi sammatto pamatto jarāya
vasagāmi¹¹ nāma homi, vaṭṭadukkhāṃ pana khepetvā yathā sabbaññūtañña-
paṭivijjhanako¹² homi tathā maṃ olokehīti adhippāyo.

Evaṃ vutte rājā appaṭibhāno¹³ ahosi, mātā pan' assa 25
„putto te devi pitaraṃ pabbajjaṃ anujānāpetīti“ sutvā “kim
tumhe kathethā“ 'ti nirussāseṇa¹⁴ mukhena sovaṇṇasivikāya¹⁵
nisīditvā siḡhaṃ vinicchayaṭṭhānaṃ gantvā yācamānā chaṭṭhaṃ
gātham āha:

6. Ahaṃ taṃ tāta yācāmi, ahaṃ putta nivāraye, 30
ciraṃ taṃ daṭṭhum icchāmi, mā pabbaji¹⁶ Yuvañjayā 'ti. 75.

¹ B^d janā. ² B^d himsanto. ³ C^k -sā. ⁴ B^d -tīti yaṃ dīpaṃ jarā nābhikīratī. ⁵
C^k -eti. ⁶ C^k tegāmo. ⁷ B^d -jīti. ⁸ C^k antagū. ⁹ B^d pañcamam. ¹⁰ B^d mā ahaṃ. ¹¹
all three MSS. -mi ¹² C^k -paṃ pa-. ¹³ B^d -po. ¹⁴ C^k nira-. ¹⁵ B^d su-. ¹⁶ B^d -jja.

Taṃ sutvā kumāro sattamaṃ gātham āha :

7. Ussāvo va tiṇaggamhi suriyass' uggamanam pati

evam āyu manussānaṃ, mā maṃ amma nivāraye ti. 76.

Tass' attho: amma yathā tiṇagge ussāvabindu suriyass' uggamanam¹ pati
5 ṭhātum asakkoti² paṭhavim patati evaṃ imesaṃ ca³ sattānaṃ jīvitaṃ parittaṃ
tāvakālikam aciraṭṭhitikaṃ, evarūpe lokasannivāse⁴ kathaṃ su⁵ tvaṃ ciraṃ maṃ
passissasi, mā maṃ nivāreḥīti.

Evam vutte pi sā punappuna yāci yeva. Tato M. pitaraṃ
āmantetvā aṭṭhamam gātham āha :

10 8. Taramānā imaṃ yānaṃ āropentu rathesabha,

mā me mātā tarantassa antarāyakarā ahū ti. 77.

Tass' attho: tāta rathesabha imaṃ mama⁶ mātaraṃ taramānā purisā
sovaṇṇasivikāyānaṃ⁷ āropentu. mā me jātijarāvādhimaraṇakantāraṃ tarantassa
atikkamantassa mātā antarāyakarā ahū ti.

15 Rājā puttassa vacanaṃ sutvā „gaccha bhadde tava sivikāya
nisīditvā Rativaddhanapāsādaṃ yeva abhirūha“ 'ti āha. Sā
tassa vacanaṃ sutvā ṭhātum asakkoti⁸ nārīgaṇaparivutā
gantvā pāsādaṃ āruya „kā⁹ nu kho puttassa¹⁰ pavattīti“
vinicchayadvāraṃ oloketi⁹ aṭṭhāsi. B. pi mātu gatakāle
20 puna pitaraṃ yāci. Rājā taṃ paṭibābitum asakkonto „tena
hi tāta tava manam matthakam pāpehi, pabbajāhīti¹¹“
anujāni¹². Anuññātakāle B-assa kaniṭṭho Yudhiṭṭhilakumāro
nāma pitaraṃ vanditvā „tāta mayham pi¹³ pabbajjam anujānāthā“
'ti anujānāpesi. Ubho pi bhātaro pitaraṃ vanditvā kāme
25 pahāya mahājanaparivutā¹⁴ vinicchayato nikkhamimsu. Devī¹⁵
M-am oloketvā „mama putte pabbajite Rammanagaraṃ tucchaṃ
bhavissatīti“ paridevamānā gāthadvayam¹⁶ āha :

9. Abhidhāvatha, bhaddan te, suññaṃ hessati Rammakam¹⁷,
Yuvañjāyo anuññāto Sabbadattena rājinā. 78.

¹ B^d -yassa ug-. ² B^d na sak-. ³ B^d -saṃ, omitting ca. ⁴ C^k -so, C^s -so
corr. to -se. ⁵ B^d omits su. ⁶ C^{ks} omit mama. ⁷ B^d su-. ⁸ all three MSS.
-ti. ⁹ C^{ks} ko. ¹⁰ C^{ks} omit pu-. ¹¹ all three MSS. -jjāhīti. B^d adds rājā.
¹² B^d adds rājā. ¹³ B^d -ham, omitting pi. ¹⁴ C^{ks} -to. ¹⁵ B^d adds pi. ¹⁶
C^s B^d gāthā-. ¹⁷ C^{ks} -ko, B^d -ṇam.

10. Y' āhu seṭṭho saḥassassa yuvā kañcanasannibho
so 'yaṃ kumāro pabbajito kāsāyavasano balīti'. 79.

Tattha abhidhāvathā 'ti parivāretvā tñitanāriyo sabbā vegena dhāvathā
'ti āṇāpeti, bhaddante ti etaṃ gantvā bhaddaṃ tava hotū 'ti vadatha²,
Rammakan³ ti Rammanagaraṃ sandhāyāha, yāhu seṭṭho ti yo⁴ rañño⁵
puttasahassassa seṭṭho ahoṣi so⁶, pabbajito ti pabbajjāya gacchantāṃ sandhāy'
evam āha.

B. pi na tāva pabbajati, so hi mātāpitāro vanditvā ka-
niṭṭhaṃ⁶ Yudhiṭṭhilakumāraṃ gahetvā nagarā nikkhamma
mahājanaṃ nivattetvā ubho pi⁷ Himavantaṃ pavisitvā mano- 10
ramatṭhāne⁸ āssamapadaṃ katvā isipabbajjaṃ pabbajitvā jhā-
nābhinnāṃ nibbattetvā vanamūlaphalādīhi yāvajivaṃ yāpen-
tā⁹ Brahma-loka-parāyanā ahesuṃ.

Tam atthaṃ osāne abhisambuddhagāthā¹⁰ dīpeti:

11. Ubho kumārā pabbajitā Yuvañjāyo ca Yudhiṭṭhilo 15
pahāya mātāpitāro saṅgaṃ chetvāna maccuno ti. 80.

Tattha maccuno ti Mārassa, idaṃ vuttaṃ hoti: bhikkhave Yuvañjāyo
Yudhiṭṭhilo ti¹¹ te ubho pi kumārā mātāpitāro pahāya Mārassa santakaṃ
rāgado samohasaṅgaṃ bhinditvā¹² pabbajitā ti.

S. i. d. ā. ¹³ „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato rajjaṃ 20
chaḍḍetvā¹⁴ pabbajito yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā mātāpitāro ma-
hārājakuḷāni ahesuṃ, Yudhiṭṭhilakumāro Ānando¹⁵. Yuvañjāyo aham
evā“ 'ti. Yuvañjaya-jātakaṃ¹⁶

7. Dasarathajātaka.

Idaṃ S. J. v. ekaṃ mata- 25
pitikaṃ¹⁷ kuṭumbikaṃ ā. k. So hi pitari kālakate sokābbibhūto
sabbakiccāni pahāya sokānuvattako¹⁸ ahoṣi. S. paccūsasamaye lokāṃ
olokento tassa sotāpattiphalūpanissayaṃ disvā punadivase Sāvattthiyaṃ
piṇḍāya caritvā katabhattakicco bhikkhū uyyojetvā ekaṃ pacchāsama-

¹ Cks balo ti. ² Bā -ti. ³ Cks -ko, Bā -kaṃ. ⁴ Cks omit yo. ⁵ Cks omit so.

⁶ Cks -ṭṭha. ⁷ Bā adds bhātaro. ⁸ Bā -ramme thāne. ⁹ Bā -etvā. ¹⁰ Bā
-thāya. ¹¹ Bā ca. ¹² Bā chin-. ¹³ Bā adds saccāni pākāsetvā. ¹⁴ Cks chaḍḍhe-.

¹⁵ Bā adds ahoṣi. 7. Cfr. The Dasaratha-Jātaka by V. Fausbøll 1871. ¹⁶ Bā
yudhañ- throughout. ¹⁷ Cks -pitikaṃ, Bā -pitaraṃ. ¹⁸ Bā adds va.

nam gahetvā tassa geham gantvā vanditvā nisinnam madhuravacanena
 ālapanto "socasi upāsakā" 'ti vatvā „āma bhante pitusoko mam
 bādhatīti" vutte „upāsaka porāṇakapaṇḍitā atṭha¹ lokadhamme tatvato'
 jānantā pitari kālakate appamattakam pi sokam na karimsū" 'ti vatvā
 5 tena yācito a. ā.:

A. B. Dasaratha-mahārājā nāma agatigamanam
 pahāya dhammena rajjam kāresi. Tassa² soḷasannam itthi-
 sahassānam jeṭṭhikā³ aggamaheśi dve putte ekañ ca dhītaram
 vijāyi, jeṭṭhaputto Rāmapaṇḍito nāma ahosi, dutiyo Lakkhaṇa-
 10 kumāro nāma, dhītā Sītā devī nāma. Aparabhāge aggamaheśi
 kalam akāsi. Rājā tassā kālakatāya ciraṁ⁴ sokavasam gantvā
 amaccehi saññāpito tassā kattabhaparihāram katvā aññam
 aggamaheśiṭṭhāne ṭhapesi. Sā rañño piyā ahosi manāpā. Sāpi
 aparabhāge gabbham gaṇhitvā laddhagabbhaparihārā puttam
 15 vijāyi, Bharatakumāro ti 'ssa nānam karimsu. Rājā puttasi-
 nehena „bhadde, varam te dammi, gaṇhāhīti" āha. Sā gahi-
 takam katvā ṭhapetvā kumārassa satṭhavassakāle rājānam upa-
 samkamitvā „cēva, tumhehi mayham puttassa varo dinno,
 idāni 'ssa nam⁵ dethā" 'ti āha. "Gaṇha bhadde" ti. „Deva
 20 puttassa me rajjam dethā" 'ti. Rājā accharam paharitvā
 „nassa vasali, mayham dve puttā aggikkhandhā viya jalanti, te
 mārāpetvā tava puttassa rajjam yācasīti" tajjesi. Sā bhītā sirigab-
 bham pavisitvā aññesu⁷ divasesu rājānam punappuna rajjam eva
 yāci. Rājā tassā tam varam adatvā va cintesi: „mātugāmo nāma
 25 akataññū mittadūbhī⁸, ayam me kūṭapaṇṇam vā kūṭalañcam vā
 katvā putte ghātāpeyyā⁹" 'ti so putte pakkosāpetvā tam attham
 ārocetvā: „tāta tumhākam idha vasantānam antarāyo pi bhaveyya,
 tumhesāmantarajjam vā araññam vā gantvā mama dhūmakāle āgan-
 tvā kulasantakam rajjam gaṇheyyāthā¹⁰" 'ti vatvā puna nemittake¹¹
 30 pakkosāpetvā attano āyuparicchadam pucchitvā „aññāni dvādasa

¹ Bā aṭṭhavidhe. ² Bā tatthato. ³ C^o tatthassa. ⁴ C^o jeṭṭhakā. ⁵ Bā cīrataram.

⁶ Bā varam. ⁷ Bā adds pi. ⁸ C^o -bhī, Bā -dubbhī. ⁹ C^o -yyasī. ¹⁰ C^o -yyathā, C^o gaṇhethā. ¹¹ Bā ni-.

vassāni pavattissatīti¹“ sutvā „tāta ito dvādasavassaccayena
 āgantvā chattam ussāpeyyāthā²“ 'ti āha. Te „sādhū“ 'ti vatvā
 pitaram vanditvā rodantā pāsādā otarimsu. Sītā devī „aham
 pi bhātikehi saddhim gamissāmīti“ pitaram vanditvā rodantī³
 nikkhami. Te tayo pi mahājanaparivārā⁴ nikkhamitvā mahājanam 5
 nivattetvā anupubbena Himavantam pavisitvā sampannodake
 sulabhaphalāphale padese assamam māpetvā phalāphalena
 yāpentā vasimsu. Lakkhaṇapaṇḍito pana⁵ Sītā ca Rāmapaṇḍitam
 yācitvā „tumhe amhākam pitutṭhāne ṭhitā, tasmā assame yeva
 hotha, mayam phalāphalam āharitvā tumhe possessāmā“ 'ti 10
 paṭiññam gaṇhimsu. Tato paṭṭhāya Rāmapaṇḍito tatth' eva
 hoti, itare⁶ phalāphalam⁷ āharitvā tam paṭijaggimsu. Evaṃ
 tesam phalāphalena yāpetvā vasantānam Dasarathamahārājā
 puttasokena navame samvacchare kalam akāsi. Tassa sarira-
 kiccam kāretvā devī attano puttassa Bharatakumārassa 15
 „chattam ussāpethā“ 'ti āha. Amaccā pana „chattasāmikā
 araṇṇe vasantīti“ na adamsu⁸. Bharatakumāro „mama bhātaram
 Rāmapaṇḍitam araṇṇā⁹ ānetvā chattam ussāpessāmīti“ pañca
 rājakakudhabhaṇḍāni gaḥetvā caturaṅginiyā senāya tassa vasanaṭ-
 ṭhānam patvā avidūre khandhāvāram nivāsetvā¹⁰ katipayehi¹¹ 20
 amaccehi saddhim Lakkhaṇapaṇḍitassa ca Sītāya ca araṇṇam
 gatakāle assamapadam pavisitvā assamapadadvāre suṭṭhuṭha-
 pitakañcanarūpakam¹² viya Rāmapaṇḍitam nirāsamkam¹³ sukha-
 nisinnam upasamkamitvā vanditvā ekamantam ṭhito raṇṇo pavattim
 ārocetvā saddhim amaccehi pādesu patitvā rodi. Rāmapaṇḍito 25
 n' eva soci na rodi¹⁴, indriyavikāramattam pi 'ssa nāhosi.
 Bharatassa pana roditvā nisinnakāle sāyaṇhasamaye itare dve
 phalāphalam ādāya āgamiṃsu. Rāmapaṇḍito cintesi: „ime
 daharā, mayham viya parigaṇhanapaṇṇā etesam n' atthi,

¹ so all three MSS. ² Cks -yyāthā. ³ all three MSS. -ti. ⁴ Bđ adds nagarā. ⁵ Bđ ca.

⁶ Cks -ro. ⁷ Cks -le. ⁸ Bđ nād-. ⁹ Bđ -ñato. ¹⁰ Cks nivāretvā. ¹¹ Bđ -pā-

¹² Bđ omits suṭṭhu. ¹³ Ck nirāsakam, Bđ nirāsamkam. ¹⁴ Bđ Paridevi.

sahasā 'pitā vo¹ mato' ti vutte sokaṃ dhāretuṃ² asakkontānaṃ
 hadayam pi tesaṃ phaleyya³, upāyena te udakaṃ otāretvā etaṃ
 pavattiṃ sāvessāmi⁴. Atha nesaṃ purato ekaṃ udakaṭṭhānaṃ
 dassetvā „tumhe aticirena āgatā, idaṃ vo daṇḍakammaṃ hotu:
 5 imaṃ udakaṃ otaritvā tiṭṭhathā“ 'ti upaḍḍhagātham tāva āha:
 1.^a Etha Lakkhaṇa Sītā ca ubho otarathōdakan ti.

Tassa' attho: etha Lakkhaṇa Sītā ca, āgacchantu⁴, ubho pi otaratha imaṃ
 udakan ti.

Te ekavacanena otaritvā aṭṭhaṃsu. A'ha nesaṃ taṃ
 10 pavattiṃ ārocento sesaṃ upaḍḍhagātham āha:

1.^b Evāyaṃ Bharato āha: rājā Dasaratho mato ti. 81.

Te pitu matasāsanaṃ sutvā va visaññā⁵ ahesuṃ. Puna pi
 nesaṃ kathesi, puna visaññā⁵ ahesuṃ ti evaṃ yāvatatiyaṃ
 visaññitaṃ patte te amaccā ukkhipitvā udakā nīharitvā thale
 15 nisīdāpetvā⁶ laddhassāsesu tesu⁷ sabbe aññamaññaṃ roditvā
 paridevitvā nisīdiṃsu. Tadā Bharatakumāro cintesi: „mayhaṃ
 bhātā Lakkhaṇakumāro bhaginī ca Sītā devī pitu“ matasāsanaṃ
 sutvā va sokaṃ sandhāretuṃ na sakkonti, Rāmapaṇḍito pana
 na socati na paridevati, kin nu kho tassa⁹ asocanakāraṇaṃ,
 20 pucchissāmi na⁸ ti so taṃ pucchanto dutiyaṃ gātham āha:

2. Kena Rāma ppabhāvena¹⁰ socitabbaṃ na socasi,
 pitaraṃ kālakataṃ sutvā na taṃ pasahate¹⁰ dukkhaṃ¹¹ ti. 82.

Tattha pabhāvena¹⁰ 'ti ānubhāvena, na taṃ pasahate¹² ti evarūpaṃ
 dukkhaṃ kena kāraṇena taṃ na piḷeti, kim te asocanakāraṇaṃ, kathehi tāva
 25 na¹³ ti.

Ath' assa Rāmapaṇḍito attano asocanakāraṇaṃ kathento¹⁴

3. Yaṃ na sakkā pāletuṃ¹⁵ posena lapataṃ¹⁶ bahum
 sa¹⁷ kissa viññū medhāvī attānam upatāpaye. 83.

¹ Cks te. ² Bđ sandhā-. ³ Ck phā-. ⁴ so Cks; Bđ -ta. ⁵ Bđ -ñi. ⁶ Bđ omits
 thale ni-. ⁷ Cks omits tesu. ⁸ Bđ pitussa. ⁹ Cks cassa. ¹⁰ Bđf sabbhāvena.
¹¹ Bđ pi sahate. ¹² all three MSS. dukkhaṃ. ¹³ Bđ no. ¹⁴ Bđ adds āha. ¹⁵
 Bđ nipā-, Bf nivā-. ¹⁶ Bf labataṃ, Cks lapitaṃ. ¹⁷ Bđ taṃ.

4. Daharā ca hi vuddhā¹ ca ye bālā ye ca paṇḍitā
addhā c' eva daliddā ca sabbe maccuparāyaṇā. 84.
5. Phalānam iva pakkānaṃ niccaṃ papatana² bhayaṃ
evaṃ jātānaṃ maccānaṃ niccaṃ maraṇato bhayaṃ. 85.
6. Sāyaṃ eke na dissanti pāto diṭṭhā bahujjanā³, 5
pāto eke na dissanti sāyaṃ diṭṭhā bahujjanā. 86.
7. Paridevayamāno ce kañcid⁴ atthaṃ udabbahe
sammūlho hiṃsaṃ attānaṃ kayira⁵ c' enaṃ⁶ vicakkhaṇo. 87.
8. Kiso vivaṇṇo bhavati hiṃsaṃ attānaṃ attano,
na tena petā pāleti, niraṭṭhā paridevaṇā. 88. 10
9. Yathā saraṇaṃ ādittam vāriṇā parinibbaya
evaṃ pi dhīro sutavā medhavī paṇḍito naro
khippaṃ uppatitaṃ sokaṃ vāto tūlaṃ va dhaṃsaye. 89.
10. Eko va macco acceti, eko va jāyate kule,
saññogaparamā tv-eva⁷ sambhogā sabbapaṇiṇaṃ. 90. 15
11. Tasmā hi dbīrassa bahussutassa
sampaṇṇato lokam imaṃ paraṇ ca
aññāya dhammaṃ hadayaṃ manaṃ ca
sokā mahantāpi na tāpayanti. 91.
12. So 'haṃ⁸ dassaṇ ca bhokkhaṇ ca⁹ bharissāmi¹⁰ ca ñātake, 90
sesaṃ sampālayissāmi, kiccaṃ evaṃ¹¹ vijānato ti 92.
imāhi gāthāhi aniccataṃ pakāsesi.

Tattha pāletun ti rakkhituṃ, lapatan¹² ti lapantānaṃ, idaṃ vuttaṃ
hoti: tāta Bharata yaṃ sattānaṃ jīvitaṃ¹³ bahum pi vippalappantānaṃ¹⁴
purisaṇaṇi ekenāpi¹⁵ mā upacchiṇṇi na sakkā rakkhituṃ so dāni mādiso attha 95
lokadhamme tatvato¹⁶ jānanto viññū medhavī paṇḍito maraṇapariyosānajaṇiṇesu¹⁷
sattesu¹⁸ kisse attānaṃ upatāpaye, kimkāraṇā anujakārena¹⁹ sokadukkheṇa
attānaṃ santāpeyyā 'ti, daharā cā 'ti gāthā 'maccu nāṃ' esa tāta Bharata n'

¹ Ck uddhā, Bdbuddhā. ² Bf patanato, Cks papatato. ³ Bā bahūjanā. ⁴ Bdf ki-.

⁵ C* Bf -rā. ⁶ C* ve- corr. to ce-, Bā vedāni. ⁷ Cks -paramattheva. ⁸ Ck ahaṃ ⁹ Bā
gotṭaṇa, Bf yasaṇa bhogaṇa. ¹⁰ Ck bhariyā, C* bhariṇa, Bdf bhariyāpi. ¹¹ Bā
etaṃ, Bf esaṃ. ¹² Cks lapitan. ¹³ Bā adds taṇ. ¹⁴ Bā vilap-. ¹⁵ Bā -napi.

¹⁶ Ck -āto, Bā tattato. ¹⁷ Cks -neji- ¹⁸ Ck adds matesu. ¹⁹ Bā anupatāpayena.

- eva suvaṇṇarūpakasaddisānaṃ daharānaṃ khattiyakumārakādīnaṃ na vuddhippat-
tānaṃ mahāyodhānaṃ na bālānaṃ puthujjanasattānaṃ na buddhādīnaṃ paṇ-
ḍitānaṃ na cakkavattīdīnaṃ issarānaṃ na nirasavasanānaṃ¹ daliddānaṃ²
lajjati³, sabbe p' ime sattā maccuparāyaṇā maraṇamukhe sambhaggā⁴ bhavanti
5 yeva' 'ti dassanattamaṃ vuttā⁵, papatanā ti papatanato⁶, idaṃ vuttaṃ hoti:
yathā⁶ tāta Bharata pakkānaṃ phalānaṃ pakkakālato paṭṭhāya idāni vaṇṭṭā
chijjivā patissanti idāni patissanti⁷ patanato bhayaṃ⁸ niccaṃ dhuvaṃ ekamsikam
eva bhavati⁹ evaṃ āsāṇkaniyabhāvato¹⁰ evaṃjātānaṃ¹¹ maccānaṃ pi ekamsikaṃ yeva
maraṇato bhayaṃ¹², na h' atthi¹³ so khaṇo vā layo vā¹⁴ yattha tesāṃ maraṇaṃ
10 na¹⁵ āsāṇkitabbarā bhavēyyā¹⁶ 'ti, sāyaṇ ti vikāle, iminā rattibhāge diṭṭhānaṃ
divasabhāge¹⁶ divasabhāge ca diṭṭhānaṃ rattibhāge adassanaṃ dipeti, kañci-
datthanā¹⁶ ti pitā me putto me ti ādīhi paridevaya māno ca¹⁸ poṣo sammūlho
attānaṃ himsanto kilamanto appamattakam pi attamaṃ āhareyya, kayira. cetaṃ¹⁹
viccakkhaṇo ti²⁰ atha paṇḍito puriso²¹ paridevaṃ kareyya, yasmā pana²²
15 paridevanto matāṃ vā ānetuṃ aññaṃ vā tassa vaḍḍhiṃ kātuṃ na sakkoti tasmā
nirattakattā paridevitassa paṇḍitā na paridevanti²³, attānaṃ mātano ti attano
attabhāvaṃ sokaparidevadukkhena himsanto, na tenā²⁴ 'ti tena paridevena para-
lokaṃ gatā sattā na pāpenti na yāpenti, nirattā²⁵ ti tasmā tesāṃ matasattānaṃ
ayaṃ paridevaṇā nirattakā, saraṇaṇ ti nivāsagehaṃ, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā
20 paṇḍito puriso attano vasaṇāgāre āditte²⁶ muhuttaṃ pi vosaṇaṃ anāpajjivā²⁵
ghaṭasatena ghaṭasahassena vārīnā naṃ²⁶ nibbāpayat' eva evaṃ dhiro uppatitaṃ
sokaṃ khippam²⁷ nibbāpaye, tūlaṃ viya ca vāto yathā ṭhātuṃ²⁸ na sakkoti evaṃ
dhammaye viddhammayeyyā²⁹ 'ti attho, eko va macco ti ettha tāta Bharata ime
sattā kammassakā nāma, tathā hi ito paralokaṃ gacchanto satto eko va acceti³⁰
25 atikkamati, khattiyādikule jāyamāno pi eko va gantvā jāyati, tattha tattha pana
nātimittasamyogavasena ayaṃ me pitā ayaṃ³¹ mātā ayaṃ³¹ mitto ti saṃyoga-
paramā tv-eva sambhogā sabbapāpīnaṃ, paramatthena pana tisu³²
bhavesu kammassakā ve te sattā ti attho³³, tasmā ti yasmā tesāṃ³⁴ sattānaṃ
nātimittasamyogaṃ³⁵ nātimittaparibhogaṃ³⁶ ṭhapetvā ito paraṃ aññaṃ n' atthi
30 tasmā sampassato³⁷ imaṃ ca paraṃ ca lokaṃ nānābhāvaavinābhāvaṃ eva sammā
passato³⁸, aññāya dhammaṇ ti aṭṭhavidhalokadhammaṇ jānitva, hadayaṃ

¹ Ck nirasava-, B^d nidhanānaṃ. ² B^d daliddādīnaṃ. ³ Ck^s lajjā ti. ⁴ Ck^s sam-, B^d bhaggapalibhaggā. ⁵ Ck^s vuttaṃ. ⁶ Ck^s patanato. ⁷ B^d adds hi. ⁸ B^d tesāṃ. ⁹ Ck^s bhavanti, B^d bhayanti. ¹⁰ B^d anāsāṇkaniyato. ¹¹ B^d evajā-.
¹² Ck^s bhaye. ¹³ B^d natthi. ¹⁴ Ck^s add yā. ¹⁵ B^d omits na. ¹⁶ Ck^s omit di-,
¹⁷ B^d kiñci-. ¹⁸ B^d -devamāno va. ¹⁹ C^s kayira me taṃ, B^d kayira ve taṃ.
²⁰ Ck^s omit ti. ²¹ B^d adds evaṃ. ²² C^s na. ²³ B^d -titi. ²⁴ Ck^s -tto. ²⁵ Ck^s
pajjivā, C^s pacchivā corr. to āditte mahantaṃ pi vosaṇaṃ anāpajjivā.
²⁶ B^d omits naṃ. ²⁷ B^d khippameva. ²⁸ B^d saṇṭhituṃ. ²⁹ C^s B^d -seyyā.
³⁰ Ck^s accayeti. ³¹ B^d adds me. ³² B^d adds pi. ³³ Ck^s omit attho.
³⁴ B^d tasmā etesaṃ. ³⁵ Ck^s -saṃvegāṃ. ³⁶ B^d -gamattaṃ. ³⁷ B^d adds ti.
³⁸ Ck^s -anto.

manañ cā 'ti' idam ubhayam pi cittassa' eva nāmañ, idam vuttañ hoti:

Lābhe alābhe ayaso yaso ca (vol. III, 98, cfr. Alwis, Sidath S. CVI.)

nindā pasamañ ca sukhañ ca dukkhañ,

ete aniccā-manujesu dhammā,

mā soca, kiñ socasi Poṭṭhapādā 'ti

imesaṃ aṭṭhannaṃ lokadhammaṇaṃ yena tena¹ cittena nāyanti² (—?) tassa ca³
aniccataṃ ūtvā ṭhitassa dhīrassa pitiputtamaraṇādivatthukāpi⁴ mahantā⁵ sokā
hodayam na tāpayantīti⁷, etaṃ vā aṭṭhavidhaṃ lokadhammaṇaṃ ūtvā ṭhitassa
hodayavatthuñ ca manañ ca mahantāpi sokā na tāpayantīti evam ettha⁸ attho
daṭṭhabbo, sohaṃ dassaṇa bhokkhañcā⁹ 'ti gāthāya: tāta Bharata
andhabālasattānaṃ viya imama rodanaṃ paridevanaṃ nāma nānucchavikaṃ¹⁰,
ahaṃ pana pitu acceyena tassa ṭhāne ṭhatvā kapaṇādīnaṃ¹¹ dānaṃ ṭhānantarā-
rahānaṃ ṭhānantaraṃ yasārahānaṃ yasaṃ dassāmi¹², pitarā me paribhuttanayena
isaariyaṃ bhuñjissāmi, nātaka¹³ possessāmi, avasesaṃ ca attano¹⁴ pariṇādikāni
janaṃ pālayissāmi¹⁴, dhammikasamaṇabrāhmaṇānaṃ dhammikarakkhāvaraṇa-
guttin karissāmi¹⁵, evaṃ hi vijānato paṇḍitapurisassa anurūpakiccan¹⁵
ti attho.

Parisā imaṃ¹⁶ Rāmapaṇḍitassa aniccatāpakāsaniṃ dhamma-
desanaṃ sutvā nissokā ahosi¹⁷. Tato Bharatakumāro Rāma-
paṇḍitaṃ vanditvā „Bārāṇsirajjaṃ paṭicchathā“ 'ti āha.
„Tāta Lakkhaṇaṃ ca Sītadeviṃ ca gahetvā gantvā rajjaṃ
anusāsathā“ 'ti. „Tumhe panā devā“ 'ti. „Tāta, mama pitā
'dvādasavassaccayenāgantvā¹⁸ rajjaṃ kareyyāsīti¹⁹“ maṃ avoca,
ahaṃ idān' eva gacchanto tassa vacanakaro nāma na homi²⁰,
aṇṇāni pana²¹ tiṇi vassāni atikkamitvā āgamiṣāmi²². „Etta-
kaṃ kalam ko rajjaṃ kāressatīti“. „Tumhe karoṭhā“ 'ti.
„Na mayaṃ kāressāmā“ 'ti. „Tena hi yāva mama āgamaṇā²¹
imā pādukā kāressantīti“ attano tiṇapādukā omūñcitvā adāsi.
Te tayo pi janā pādukā gahetvā paṇḍitaṃ²³ vanditvā mahājana-
parivutā Bārāṇasiṃ agamaṃsu. Tiṇi samvaccharāni pādukā
rajjaṃ kāresuṃ. Amaccā tiṇapādukā rājapallāṃke ṭhapetvā
aṭṭaṃ vinicchinanti, sace dubbiniṇchito hoti pādukā aṇṇa-

¹ Ck² cāpi, B² mananti. ² B² kenaci. ³ B² pañnāyanti. ⁴ B² omits ca. ⁵ B²

-kā. ⁶ C² B² -tāpi. ⁷ B² bhāsayaṇtīti. ⁸ B² pettha. ⁹ B² dayaṇa gottāṇa.

¹⁰ B² na anu-. ¹¹ B² adds dānarahānaṃ. ¹² B² adds ca. ¹³ B² anto. ¹⁴ B²

pālessāmi. ¹⁵ B² -pañki-. ¹⁶ Ck² imā. ¹⁷ B² ahesuṃ. ¹⁸ B² -na āg-.

¹⁹ B² kā-. ²⁰ B² nāhosi. ²¹ B² pi. ²² B² mamāgamaṇā. ²³ B² rāmapa-.

maññaṃ paṭihaññanti¹, tāya saññāya puna vinicchinenti,
 sammāvinicchitakāle pādukā nissaddā sannisīdanti. Paṇḍito²
 tiṇṇaṃ saṃvaccharānaṃ accayena araṇṇā nikkhamitvā Bārāṇa-
 sinagaraṃ patvā uyyānaṃ pāvīsi. Tassāgatabhāvaṃ³ ñatvā
 5 kumārā amaccaparivutā uyyānaṃ gantvā Sītaṃ aggamaheṣiṃ
 katvā ubhinnaṃ pi abhisekaṃ karimsu⁴. Evaṃ abhisekappatto
 M. alaṃkatarathe ṭhatvā mahantena parivārena nagaraṃ pavi-
 sitvā padakkhiṇaṃ katvā Sucandakapāsāḍavarassa mahātalaṃ
 abhiruyha⁵ tato paṭṭhāya soḷasa vassasahassāni⁶ dhammena
 10 rajjaṃ kāretvā⁷ saggaṇḍaṃ⁸ pūresi.

13. Dasa vassasahassāni satṭhi vassasatāni ca
 kambuḡivo mahābāhu Rāmo rajjaṃ akārayīti 93.
 ayaṃ abhisambuddhagāthā tam atthaṃ dīpeti⁹.

Tattha kambuḡivo ti suvaṇṇaliṅgasadisagīvo¹⁰, suvaṇṇaṃ hi kambu¹¹
 15 ti vuccati.

S. i. d. ā. j. s. (Saccapariyosāne kuṭumbiko sotāpattiṭṭhale
 paṭiṭṭhahi¹²): „Tadā Dasarathamahārājā Suddhodanamahārājā ahoṣi,
 mātā Mahāmāyā, Sītā¹³ Rāhulamātā, Bharato Anando, Lakkhaṇo
 Sāriputto, paṇḍito Buddhapariyosā, Rāmapaṇḍito aham evā“ 'ti. Da-
 20 sarathamajātakaṃ¹⁴.

8. Saṃvarajāṭaka.

Jānanto no mahārājā 'ti. Idam S. J. v. ekaṃ ossaṭṭha-
 viriyaṃ bhikkhuṃ ā. k. So kira Sāvattihivāsikulaputto Satthu
 dhammadesanaṃ sutvā pabbajitvā¹⁵ ācariyupajjhāyavattaṃ pūrento
 25 ubhayāni pātimokkhaṇi paṇḍitaṃ katvā paripuṇṇapañcavasso „kam-
 maṭṭhānaṃ gahetvā araṇṇe vasissāmi“ ācariyupajjhāye āpucchitvā
 Kosalaratṭhe ekaṃ paccantaḡamaṃ gantvā tattha iriyāpathe pasannehi¹⁶

¹ Ck -ati. ² Bā rāmapa-. ³ Bā tassa āgamanabhā-. ⁴ Bā akamsu. ⁵ Bā
 -ruhi. ⁶ Bā sodasa-. ⁷ Bā adds ayuhapariyosāne. ⁸ Bā saggaṇḍaṃ. ⁹ Bā
 pakāseti. ¹⁰ Bā suvaṇṇa-, Ck -liṅhasagīvo, C -liṅgasadisagīvo. ¹¹ Bā kambu.
¹² Bā -paṭiṭṭhāsi. ¹³ Bā devīsitā. ¹⁴ Bā bharatarāmajā-. ¹⁵ Bā adds laddhupa-
 sampado. ¹⁶ Bā pasanna.

manussehi paññasālaṃ katvā upaṭṭhiyamāno vassaṃ upagantvā yuñ-
janto ghaṭanto¹ vāyamanto accāradhena viriyena temāsāṃ kammaṭ-
ṭhānaṃ bhāvetvā obhāsamattam pi uppādetum asakkonto cintesi:
„addhā-m-aham² Satthārā desitesu catūsu puggalesu padaparamo, kim
me araṇṇavasena³“ 'ti Jetavanaṃ gantvā „Tathāgatassa rūpasirīṃ pas- 5
santo madhuram dhammadesanaṃ suṇanto vitināmessāmi⁴“ so viriyam ossa-
jivā⁵ tato nikkhamanto anupubbena Jetavanaṃ gantvā ācariyupajjhāyehi
c' eva sandiṭṭhasambhattehi ca āgamanakāraṇaṃ puṭṭho tam atthaṃ
kathetvā tehi⁶ „kasma evam akāsīti“ garahitvā Satthu santikaṃ netvā
„kim bhikkhave aniccamānaṃ bhikkhum ānayitthā“ 'ti vutte „ayaṃ 10
bhante viriyam ossajivā⁵ āgato“ ti ārocite S. „saccaṃ kirā“ 'ti
pucchitvā „saccaṃ bhante“⁷ ti vutte „kasma bhikkhu viriyam ossaji⁸,
imasmim hi sāsane nibbiriyaṃ kusītapuggalaṃ aggaphalaṃ ara-
hattaṃ nāma n' atthi, āradhaviṛiyā c' imaṃ dhammaṃ āradhenti,
tvaṃ kho pana pubbe viriyavā ovādakkhamo ten' eva kāraṇena 15
Bārāṇasiraṇṇo puṭṭasatassa sabbakaniṭṭho pi⁹ hutvā⁹ paṇḍitānaṃ ovāde
ṭhatvā setacchattaṃ patto sīti¹⁰ vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Saṃvarakumāro nāma puṭṭasatassa ka-
niṭṭho ahosi. Rājā „eekaṃ puttāṃ sikkhitabbayuttakaṃ¹⁰
sikkhāpethā“ 'ti ekekassa amaccassa adāsi. Saṃvarakumārassa 20
ācariyo amacco Bodhisatto ahosi paṇḍito vyatto rājaputtassa
pitiṭṭhāne¹¹ ṭhito. Amaccā sikkhitasikkhite rājaputte raṇṇo
dassesum. Rājā tesāṃ janapadaṃ datvā uyyojesi. Saṃvara-
kumāro sabbasippe nipphattiṃ patvā Bodhisattaṃ pucchi:
tāta¹² sace maṃ pitā janapadaṃ peseti kiṃ karomīti¹³. „Tāta, 25
tvaṃ janapade diyyamāne taṃ agahetvā 'deva aham sabba-
kaniṭṭho, mayi pi gate tumhākaṃ pādamūlaṃ tucchaṃ hes-
sati¹³, ahaṃ pādamūle yeva vasissāmi¹⁴ vadeyyāsīti¹⁴. Ath'
ekadivasaṃ Saṃvarakumāraṃ vanditvā ekamantaṃ ṭhitaṃ¹⁴
rājā pucchi: „kiṃ tāta sippaṃ te niṭṭhitaṃ“ ti. „Āma devā“ 30
'ti. „Tuyhaṃ janapadaṃ vārehīti¹⁵. „Deva tumhākaṃ pāda-

¹ Bā -tento ² Bā addhā aham. ³ C^s -ajji- corr. to -aji-, Bā -ajji-. ⁴ so all three MSS. instead of kathesi? ⁵ C^s -ajji- corr. to -aji-, Bā -ajje-. ⁶ Bā saccan, omitting bhante. ⁷ Bā -ajji. ⁸ Bā omits pi. ⁹ Bā adds pi. ¹⁰ Bā adds sikkham. ¹¹ Bā pati-. ¹² C^{ks} kiṃ tāta ¹³ Bā bhavissati. ¹⁴ Bā nisinnani. ¹⁵ Bā demiti.

mūlam tuccham bhavissati, pādamūle yeva vasissāmīti¹“. Rājā
tussitvā „sādhū“ ‘ti sampatīcchi. Tato² patthāya rañño pāda-
mūle yeva hutvā³ Bodhisattam pucchi: „tāta aññam kiṃ karo-
mīti“. „Rājānam ekam purāṇauyyānam⁴ yācāhīti“. So
5 „sādhū“ ‘ti uyyānam yācitvā tattha jātakehi pupphaphalehi
nagare issarajanam saṃgaṇhitvā⁵ puna „kiṃ karomīti“ pucchi.
„Tāta rājānam āpucchitvā antonagare⁶ bhattavetanam tvaṃ
eva dehīti“. So tathā katvā antonagare kassaci kiñci ahā-
petvā⁷ bhattavetanam datvā puna⁸ Bodhisattam pucchitvā rā-
10 jānam viññāpetvā antonivesane dāsaporisānam p. assānam⁹ pi
balakāyassāpi vaṭṭam¹⁰ aparihāpetvā adāsi, tirojanapadehi¹¹
āgatānam dūtānam¹² nivesanaṭṭhānādīni vāṇijānam sumkāni¹³
sabbakaraṇiyanī attanā va akāsi. Evaṃ so M-assa ovāde
ṭhatvā sabbam antojanaṃ ca bahijanaṃ ca nagare ca raṭṭha-
15 vāsino ca āgantuka ca ayapatten’ eva¹⁴ tena tena saṃgaha-
vatthunā ābandhitvā saṃgaṇhi¹⁵, sabbesam piyo ahosi manāpo.
Aparabhāge rājānam maraṇamañcake¹⁶ nipannam amaccā
pucchiṃsu: „deva tumhākam accayena setacchattam kassa
dassāmā¹⁷“ ‘ti. „Tāta mama puttā sabbe pi setacchattassa
20 sāmīno va¹⁸, yo pana tumhākam manam gaṇhāti tass’ eva da-
deyyāthā¹⁹“ ‘ti. Te tasmiṃ kālakate²⁰ tassa sarīraparihāram
katvā sattame divase sannipatitvā „raññā ‘yo tumhākam manam
gaṇhāti tassa chattam ussāpeyyāthā²¹’ ‘ti vuttam, amhākaṃ ca
ayam Saṃvarakumāro manam gaṇhātīti²²“ nātakehi parivāri-
25 tam²³ tassa kañcanamālaasetacchattam²⁴ ussāpayiṃsu. Saṃvara-
mahārājā B-assa ovāde ṭhatvā dhammena rajjam kāresi. Itare
ekūnasatakumārā „pitā kira no kālakato, Saṃvarassa²⁵ kira

¹ Bā homīti. ² Bā so tato. ³ Bā adda puna. ⁴ Bā -uuyyā-. ⁵ Bā -hi. ⁶ Bā attano na-. ⁷ Ck kañci ahā-. ⁸ Bā punappunam-. ⁹ Bā hatthinaṃ. ¹⁰ Ck vaṭṭam, Bā vattam. ¹¹ Cks -dena. ¹² Bā dūtādinam. ¹³ Bā sumkanti. ¹⁴ Ck ayapaṭṭaneva, Bā āyavattaneca. ¹⁵ Bā gaṇhi. ¹⁶ Bā -mañce. ¹⁷ Bā dammā. ¹⁸ Bā ca. ¹⁹ Bā deyyāthā, Ck dadeyyāthā. ²⁰ Bā tālakate. ²¹ Ck -yyāthā. ²² Ck gaṇhatīti. ²³ Bā omīti nā- pari-. ²⁴ Bā kuñcanamālam-. ²⁵ Bā -raku-
mārassa.

chattam ussāpesum, so sabbakaniṭṭho, tassa chattam na pā-
 punāti, sabbajetṭhakassa chattam ussāpessāmā“¹ ‘ti sabbe va’
 ekato āgantvā „chattam vā no detu yuddham vā“² ti Saṁvara-
 mahārājassa paṇṇam pesetvā nagaram uparundhimsu. Rājā
 B-assa tam pavattim ārocetvā „idāni kiṁ karomā“³ ti pucchi. 5
 „Mahārāja, tava bhātīhi⁴ saddhim yujjhanakiccam⁵ n’ atthi,
 tvam pitu santakadhanam⁶ satakotṭhāse kāretvā ekūnasatam
 bhātīnam⁷ pesetvā ‘imam tumhākam pitu santakam koṭṭhāsam
 gaṇhatha, nāham tumhehi saddhim yujjhissāmīti’⁸ sāsanam pa-
 hinathā“⁹ ‘ti. So tathā akāsi. Ath’ assa sabbajetṭhabhātiko 10
 Uposathakumāro nāma sese āmantetvā „tāta, rājānam [nāma
 abhibhavitum samattho nāma n’ atthi, ayaṁ ca no kaniṭṭha-
 bhātiko paṭisattu pi hutvā na tiṭṭhati, amhākam pitu santakam
 pesetvā ‘nāham tumhehi saddhim [yujjhāmīti’ pesesi, na kho
 pana mayam sabbe’¹⁰ ekakkhaṇe chattam ussāpessāma, ekass’ 15
 eva chattam ussāpessāma, ayam eva rājā hotu, etha tam pas-
 sitvā rājakuṭumbam¹¹ paṭicchāpetvā amhākam janapadam eva
 gacchāmā“¹² ‘ti āha’. Atha te sabbe pi kumārā nagaram¹³ 20
 vivarāpetvā paṭisattuno ahutvā nagaram pavisimsu. Rājāpi
 tesam amaccehi sakkāram gāhāpetvā paṭimaggam pesesi. Ku-
 mārā mahantena¹⁴ parivārena pattikā va āgantvā rājanivesanam
 abhirūhitvā Saṁvaramahārājassa nipaccākāram dassetvā nīcā-
 sane nisīdimsu. Saṁvaramahārājā setacchattassa heṭṭhā sī-
 hāsane nisīdi, mahanto yaso mahantaṁ sirisobhaggam ahosi,
 olokitolokitattṭhānam kampati¹⁵. Uposathakumāro Saṁvara- 25
 mahārājassa siribhavam oloketvā „amhākam pitā attano acca-
 yena Saṁvarakumārassa rājabhāvam nātvā maññe amhākam
 janapade datvā imassa na adāsīti“ cintetvā tena saddhim
 sallapanto tisso gāthā abhāsi:

¹ Bā pi. ² Bā bhātīkehi. ³ Oks yuddhana-. ⁴ Bā santakam-. ⁵ Bā bhātīkānam.

⁶ Bā yujjhāmīti. ⁷ Bā adds pi. ⁸ Oks -bā. ⁹ Oks āhamsu. ¹⁰ Bā -radvāram.

¹¹ Bā nātima-. ¹² Bā kampi.

1. Jānanto no mahārāja tava sīlaṃ janādhipo
ime kumāre pūjento na taṃ kenaci maññatha. 94.
2. Tiṭṭhante no mahārāje ādu¹ deve divaṃ gate
ñāti taṃ samanumaññīṃsu sampassaṃ attham attano. 95.
- 3 a. Kena Saṃvara vattena sañjāte adhititṭhasi²,
kena taṃ nātivattanti nātisaṃghā samāgatā ti. 96.

Tattha jānanto no ti jānanto nu, janādhipo ti|amhākaṃ pitā narindo.
ime ti ime ekūnasate kumāre, Pālipottakesu³ pana aññe kumāre ti likhitaṃ⁴,
pūjento ti tena tena janapadena mānento, na taṃ kenacīti khuddakena⁵
10 pi kenaci janapadena taṃ pūjetabbaṃ na maññittha, ayaṃ nama accayena rājā
bhavissatīti⁶ natvā va⁶ maññe attano pādamūle vāsesīti⁷, tiṭṭhante no ti
tiṭṭhante nu, dharamāne yeva nū 'ti pucchati⁸, ādu⁹ deve ti udāhu ambākaṃ.
pītari deve divaṃ gate attano attham vadḍhim passantā¹⁰ saddhim rājākārakehi
negamajanapadehi nātayo taṃ¹¹ rājā hotū 'ti samanumaññīṃsū¹² 'ti¹³, vat-
15 tenā 'ti silācarena, sañjāte adhititṭhasīti¹⁴ samānajatike ekūnasatabhātaro¹⁵
abhibhavitvā tiṭṭhasi, nātivattantīti¹⁶ nābhibhavanti.

Taṃ sutvā Saṃvaramahārājā attano guṇaṃ kathento cha
gāthā abhāsi:

4. Na rājaputta usuyyāmi samaṇānaṃ mahesinaṃ,
20 sakkaccaṃ te namassāmi, pāde vandāmi tādinaṃ. 97.
5. Te maṃ dhammaguṇe yuttaṃ sussūsaṃ anusuyyakam
samaṇā anusāsanti¹⁷ isi¹⁸ dhammaguṇe ratā. 98.
6. Tes' āhaṃ vacanaṃ sutvā samaṇānaṃ mahesinaṃ
na kiñci¹⁹ atimaññāmi, dhamme me nirato mano. 99.
- 5 7. Hatthārūhā²⁰ anikaṭṭhā rathikā pattikārikā²¹
tesu²² na-ppaṭibandhāmi nibaddhaṃ²³ bhattavetanaṃ. 100.
8. Mahāmattā ca me atthi mantino paricārakā²⁴,
Bārāṇasīṃ voharanti bahumaṃsasurodakaṃ²⁵. 101.

¹ C^s āhu, B^d adu. ² B^d atititṭhasi. ³ B^d pālipotta-. ⁴ B^d likkhi-. ⁵ B^d -nā.
⁶ B^d omits va. ⁷ C^s -tīti, B^d ṭhapesīti. ⁸ B^d pucchi. ⁹ C^s abu, B^d anu. ¹⁰
B^d -to. ¹¹ C^s omit taṃ. ¹² B^d samanumaññīṃsu. ¹³ B^d omits ti. ¹⁴ B^d ati-
tiṭṭh-. ¹⁵ C^s -re. ¹⁶ C^s nādhī-, C^s nādhivattanti. ¹⁷ C^s samanū-. ¹⁸ C^s
isiṃ, B^d isi. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ C^s -rūhā, B^d -rohā. ²¹ B^d -rakā. ²²
B^d tesam. ²³ B^d nivṭhaṃ, B^f nimittaṃ. ²⁴ C^s B^d -ikā. ²⁵ C^s B^f bahum,
C^s maṃsaṃ.

9. Atho pi vāṇijā phitā nānāraṭṭhāto āgatā,
tesu me vihitā rakkhā, evaṁ jānāh'¹ Uposathā 'ti. 102.

Tattha na rāja-puttā 'ti ahaṁ rāja-putta kañci sattaṁ² ayaṁ nāma sampatti imassa mā hotū 'ti na usuyyāmi³, tādinaṁ ti tādilaṅkhaṇayuttānaṁ samitapāpatāya samaṇānaṁ mahantānaṁ sīlakkhandhādīnaṁ guṇānaṁ esitatāya 5 mahesīnaṁ dhammikasamaṇabrāhmaṇānaṁ pañcapaṭiṭṭhitena pāde vandāmi, dānaṁ dadanto dhammikaṁ ca nesāṁ rakkhāvaranaguttim paccupaṭṭhapento sakkaccaṁ te namassāmi, manena sampiyāyanto va pūjemīti attho, te maṁ ti te samaṇā⁴ ayaṁ dhammakotṭhāse yutta-payutto sussaṁsaṁ anusuyyako⁵ ti tatvato ūtvā maṁ dhammaguṇe yuttaṁ sussaṁsaṁ anusuyyakāṁ anusāsaṁti, 10 idaṁ kuru idaṁ⁶ mā karitī ovaḍantīti attho, tesāhaṁ ti tesāṁ ahaṁ, hatthāruha⁷ ti hatthī⁸ āruya yujjhanayodhā, anikaṭṭhā ti hatthānikāśīteu (hitā, rathikā ti rathayodhā, pattikārikā⁹ ti pattino va¹⁰, nibaddhaṁ¹¹ ti yaṁ tehi sajjitaṁ¹² bhattaṁ ca vetanaṁ ca taṁ¹³ na paṭibandhāmi, aparibhāpetvā dadāmi attho, mahāmatā ti bhātika mayhaṁ mahāpaṇṇā mantesu 15 kusalā mahāmacca c' eva¹⁴ avasesamantino ca paricārikā atthi, iminā idaṁ dasseti: tumhe mantasampanne paṇḍite ācariye na labhittha, amhākaṁ pana ācariyā paṇḍitā upāyakusalā, te no setacchattena¹⁵ yojesuṁ, Bārāṇasī ti bhātika mama chattaṁ ussāpitakālato paṭṭhāya amhākaṁ rājā dhammiko anuvaddhamāsaṁ devo vassati tena sassāni sampajjantīti¹⁶ Bārāṇasīyaṁ bahurū 20 khāditaḍḍayuttakaṁ maṁsaṁmacchaṁ¹⁷ pātāḍḍayuttakaṁ surodaṁ ca¹⁸ jātāṁ ti¹⁹, evaṁ raṭṭhavāsīno bahumaṁsasurodakaṁ²⁰ katvā Bārāṇasīṁ vohāraṁti, phitā²¹ ti hatthiratanasārasaratanamuttaratanādīni āharitvā nirupaddavā vohāraṁ karontā phitā samiddhā, evaṁ jānāhīti bhātika Uposatha ahaṁ imehi ettakehi kāraṇehi sabbakaniṭṭho pi²² hutvā mama bhātike abhibhavitvā 25 setacchattaṁ patto, evaṁ maṁ jānāhīti.

Ath' assa guṇaṁ sutvā Uposathakumāro dve gāthā abhāsi:

10. Dhammena kira nātinaṁ rajjaṁ kārehi Saṁvara
medhāvī paṇḍito cāpi²³ atho pi nātinaṁ hito. 103.
11. Taṁ taṁ nātīparibbūhaṁ nānāratanaṁocitaṁ 30
amittā na-ppasahanti²⁴ Indaṁ va asurādhipo ti. 104.

¹ Cks jānāhi. ² Ck kaṁvisattaṁ, C² kavisattaṁ, B² kiñci mattaṁ. ³ Cks suyyāmi.

⁴ B² samaṇā maṁ. ⁵ B² -kaṁ ⁶ Cks imaṁ. ⁷ B² -roha. ⁸ all three MSS.

-i. ⁹ B² -rakā. ¹⁰ Ck B² ca. ¹¹ B² nivithaṁ. ¹² Ck addhitaṁ, C² ajjitaṁ.

¹³ B² ahaṁ taṁ. ¹⁴ Cks te ca. ¹⁵ B² -ni. ¹⁶ Cks -jjatīti. ¹⁷ B² macchamaṁsaṁ.

¹⁸ B² -dakaṁ va, C² -dakaṁ va corr. to -- ca? Ck ti. ¹⁹ C² jānaṁ ti.

²⁰ Cks bahurū, B² -maṁsaṁsurodakanti. ²¹ Ck titā, C² jītāna. ²² B² va. ²³ C² cepi, B² cāsi.

²⁴ Ck -sayhanti.

Tattha dhammena kirā 'ti tāta Saṁvaramahārāja dhammena kira tvam ekūnasatānaṃ nātinaṃ attano jeṭṭhabhūtikānaṃ ānubhāvaṃ abhibhavasi¹, ito paṭṭhāya ca² tvam eva rajjaṃ karehi, tvam hi³ medhāvī c' eva paṇḍito ca nātinaṃ ca⁴ lito ti attho, taṃ taṃ⁵ ti taṃ⁶ evaṃ vividhaguṇasampannaṃ taṃ. Nātiparibbūhaṇ ti amhehi ekūnasatehi nātakehi parivāritaṃ, nānā-ratanamocitaṃ ti nānāratanehi ocitaṃ sañcītaṃ bahuratanasañcayam, asurā-dhipo ti yathā tāvatiṃsehi parivutaṃ Indaṃ asurarājā na tapati evaṃ amhehi ārakkaṃ karoutehi⁷ parivāritaṃ tiyojanasatike Kāśiraṭṭhe dvādasayojanikāya Bārāṇasīyā rajjaṃ karentaṃ amittā na tapissantīti dīpeti.

10 Saṁvaramahārājā sabbesam pi bhātikānaṃ mahantaṃ ya-saṃ adāsi. Te tassa santike māsaddhamnāsaṃ⁸ vasitvā „mahārāja, janapadesu coresu utṭhahantesu mayam jānissāma, tvam rajjasukhaṃ anubhavā⁹ 'ti vatvā attano attano janapadaṃ gatā. Rājāpi B-assa ovāde ṭhatvā āyupariyosāne devanagaraṃ pūrento agamāsi.

15 S. i. d. ā. „bhikkhu evaṃ tvam pubbe ovādakkhamo idāni kasmā viriyaṃ na akāsīti¹⁰ vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi): „Tadā Saṁvaramahārājā ayaṃ bhikkhu ahoṣi, Uposathakumāro Sāriputto, sesabhātikā therā-nūtherā, parisā Buddhaparisā, ovādadāyako amacco¹¹ aham evā¹² 'ti.
20 Saṁvaramahārājatakaṃ.

9. Suppārakajātaka.

Ummujjanti nimujjantīti. Idaṃ S. J. v. paññāpāra-mim ā. k. Ekadivasaṃ hi sāyaṇhasamaye Tathāgatassa dhammaṃ desetum nikkhamansaṃ āgamayamānā bhikkhū dhammasabhāyaṃ nisīditvā „āvuso aho¹⁰ S. mahāpaṇḍo puthupaṇḍo hāsupaṇḍo javana-
25 paṇḍo tikkhapaṇḍo nibbedhikaṇḍo tatra tatra upāyapaṇḍāya samannāgato vipulāya paṭhavisaṃmāya mahāsamuddo viya gambhīrāya ākāso viya vitthinnāya¹¹, sakala-Jambudīpasīm hi utṭhitapaṇḍo Dasabalaṃ atikkamitvā gantum samattho nāma n' atthi, yathā mahāsamudde utṭhitaūmi¹² velāṃ nātikkamati¹³ velāṃ patvā¹⁴ va bhijjati¹⁵

¹ B^d -bhāvi. ² B^d omits ca. ³ B^d pi. ⁴ B^d va. ⁵ B^d taṃ taṃ, C^k omits taṃ.

⁶ B^d omits taṃ. ⁷ C^k -te. ⁸ B^d -dāha-. ⁹ B^d adds pana. ¹⁰ B^d adds am-hākaṃ. ¹¹ C^k vitti-. ¹² B^d utṭhita-. ¹³ B^d -anti. ¹⁴ B^d patvā pattā.

evaṃ na koci paññāya Dasabalāṃ atikkamati Satthu pādamūlaṃ
patvā¹ bhijjat' evā² "ti Dasabalassa mahāpaññāpāramiṃ vaṇṇesum³.
S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā⁴
ti pucchitvā „imāya nāmā⁵ "ti vutte „na bhikkhave idān' eva Tathā-
gato paññavā pubbe pi aparipakke⁶ nāne⁷ paññavā va, andho hutvā⁸
mahāsamudde udakasaññāya 'imasmiṃ⁹ samudde idam nāma idam
nāma ratanan' ti aṇṇāsīti¹⁰ vatvā a. ā.

A. Bharuraṭṭhe¹ Bharurājā² nāma r. kāresi. Bharu-
kacchaṃ³ nāma paṭṭanagāmo⁴ ahosi. Tadā Bo. Bharukacche⁵
niyyāmajetṭhassa⁶ putto hutvā nibbatti pāsādiko suvaṇṇavanno.¹⁰
Suppārakakumāro¹⁰ ti 'ssa nāmaṃ karimsu. So mahan-
tena parivārena vadḍhanto soḷasavassakāle yeva niyyāmaka-
sippe nipphattiṃ patvā aparabhāge pitu accayena niyyāmaka-
jetṭhako hutvā¹¹ niyyāmakakammaṃ akāsi, paṇḍito ñāṇasampanno
ahosi¹², tena ārūḷhanāvāya vyāpatti nāma n' atthi. Tassa¹⁵
aparabhāge loṇajalapahatāni¹³ dve pi cakkhūni nassimsu. So
tato paṭṭhāya niyyāmakajetṭhako hutvāpi¹⁴ niyyāmakakammaṃ
akatvā „rājānaṃ nissāya jivissāmīti¹⁵ rājānaṃ upasaṃkami.
Atha naṃ rājā agghāpaniyakamme ṭhapesi. Tato paṭṭhāya
rañño hatthiratanam¹⁶ assaratanam¹⁶ muttasāramaṇisārādīni²⁰
agghāpeti¹⁷. Ath' ekadivasam „rañño maṅgalahatthī bha-
vissatīti¹⁸ kālapāsānakūṭavannaṃ ekaṃ vāraṇaṃ ānesum. Taṃ
disvā rājā „paṇḍitassa dassethā¹⁹ "ti āha. Atha naṃ tassa
santikaṃ nayimsu. So hatthena tassa sariraṃ parimadditvā
„nāyaṃ maṅgalahatthī bhavitum anucchaviko, pacchāvāmanana-²⁵
kadhātuko esa¹⁷, etaṃ hi mātā vijāyamānā amsena¹⁹ paṭi-
chitum nāsakkhi, tasmā bhūmiyaṃ patitvā pacchimapādehi
vāmanakadhātuko jāto²⁰ ti āha. Hatthiṃ gahetvā āgate pu-
cchimsu. Te „saccaṃ paṇḍito kathetīti²¹ vadimsu. Taṃ kāra-

¹ I'd pattā pattā. ² B'd bhijjantevā. ³ B'd vaṇṇentā nisidisu. ⁴ B'd -kka. ⁵
B'd -na. ⁶ B'd repeats i-. ⁷ B'd garu. ⁸ Cks paddhana-. ⁹ B'd niyyāmaka-
jetṭhakassa. ¹⁰ C's niyyāmajetṭhakassa. ¹¹ B'd supā - throughout. ¹² B'd -tvāpi.
¹³ Cks omit ahosi. ¹⁴ Cks loṇajalla-. B'd loṇakajalapahatāni. ¹⁵ Cks -tvā. ¹⁶
B'd -na. ¹⁷ B'd -pesi. ¹⁸ B'd -eso. ¹⁹ B'd āṇesena.

nam rājā sutvā tuṭṭho tassa aṭṭha kahāpaṇe dāpesi. Pun' ekadivasam „rañño maṅgalasso' bhavissatīti“ ekaṃ assaṃ ānayimsu. Tam pi rājā paṇḍitassa santikaṃ pesesi. So' hatthena parāmasitvā „ayaṃ maṅgalasso' bhavitum na yutto, 5 etassa hi jātadivase yeva mātā mari, tasmā mātu khīraṃ alabhanto na sammā vaḍḍhito“ ti āha. Sāpi 'ssa kathā saccā va ahosi. Tam pi sutvā rājā tussitvā aṭṭh' eva kahāpaṇe³ dāpesi. Ath' ekadivasam⁴ „maṅgalaratho bhavissatīti“ rathaṃ āharimsu, tam pi rājā tassa santikaṃ pesesi. So tam⁵ hat- 10 thena parāmasitvā „ayaṃ ratho susirarukkhena kato, tasmā rañño nānucchaviko“ ti āha. Sāpi 'ssa kathā saccā va ahosi. Rājā tam pi sutvā aṭṭh' eva kahāpaṇe dāpesi. Ath' assa kambalaratanam mahaggham ānayimsu⁶. Tam pi tass' eva pesesi. So' hatthena parāmasitvā „imassa mūsikacchinnam 15 ekaṃ⁷ ṭhānam atthīti“ āha. Sodhentā tam disvā rañño ārocesum. Rājā tussitvā aṭṭh' eva kahāpaṇe dāpesi. So cintesi: „ayaṃ rājā evarūpāni pi⁸ acchariyāni disvā aṭṭh' eva kahāpaṇe dāpesi, imassa dāyo nahāpitadāyo, nahāpitassa jātako⁹ bhavissati, kim me evarūpena rājupaṭṭhānena, attano 20 vasanaṭṭhānam eva gamissāmīti“ so Bharukacchapattānam¹⁰ eva paccāgami. Tasmim tattha vasante vāṇijā nāvaṃ sajjetvā „kaṃ¹¹ niyyāmakam karissāmā“ 'ti mantentā¹² „Suppāraka-paṇḍitena ārūhanāvā na vyāpajjati, esa paṇḍito upāyakusalo, andho samāno pi Suppārakapaṇḍito va uttamo“ ti tam upa- 25 saṃkamitvā „niyyāmakam no hohīti“ vatvā „tāta¹³, ahaṃ andho, katham niyyāmakakammam karissāmīti“ vutte „sāmi andhāpi tumhe yeva amhākam uttamo“ ti¹⁴. Punappuna yāciyamāno „sādhu tāta¹⁵, tumhehi ārocitasāññāya niyyāmakam bhavissāmīti“

¹ B^d -laasso. ² B^d adds tam pi. ³ B^d atha k. yeva. ⁴ B^d adds rañño. ⁵ B^d tam pi. ⁶ B^d tassa mahagghakamalaratanam āharimsu in the place of athassa -. ⁷ B^d -a. ⁸ B^d omits pi. ⁹ B^d jāti-. ¹⁰ B^d garu- corr. to bharu-. ¹¹ B^d tam. ¹² C^k -to, B^d -tetvā, B^s mantesum. ¹³ B^d omits tāta. ¹⁴ so all three MSS., add āhamsu? ¹⁵ B^d -a.

tesaṃ nāvaṃ abhirūhi. Te nāvāya¹ mahāsamuddaṃ pakkhandimsu. Nāvā satta divasāni nirupaddavā agamāsi, tato akālavātaṃ² uppātitaṃ uppajji, nāvā cattāro māse pakatisamuddapiṭṭhe vicaritvā Khuramālasamuddaṃ nāma pattā, tattha macchā manussasamānasarīrā khuranāsā udae ummujjani-
mujaṃ³ karonti. Vāṇijā te disvā M-aṃ tassa samuddassa
nāmaṃ pucchantā paṭhamāṃ gāthāṃ āhaṃsu:

1. Ummujjanti nimujjanti manussā khuranāsikā,

Suppārakan taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti. 105.

Evam tehi puṭṭho M. attano niyyāmakasuttēna saṃsandetvā⁴ 10
dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Bharukacchā⁵ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
nāvāya vippanatthāya Khuramālīti vuccatīti. 106.

Tattha payātānaṃ ti Bharukacchapattānā nikkhamitvā gacchantānaṃ,
dhanesinaṃ ti tumhākaṃ vāṇijānaṃ dhanāṃ pariyasantānaṃ, vippanat-
thāya⁶ ti tātā⁷ tumhākaṃ imāya videsaṃ pakkhantāya nāvāya kamma-
kūrakā⁸ pakatisamuddaṃ atikkamitvā sampatto ayaṃ samuddo Khuramālīti vuc-
cati, evaṃ etaṃ paṇḍitā kathentīti⁹.

Tasmiṃ pana samudde vajiraṃ uppajjati¹⁰. M., sac' āhaṃ
'ayaṃ vajirasamuddo' ti evaṃ etesaṃ kathessāmi lobhena 20
bahun¹¹ vajiraṃ gaṇhitvā nāvaṃ osīdāpessantīti¹² tesāṃ anā-
cikkhitvā va nāvaṃ laggāpetvā¹³ upāyen' ekaṃ yottaṃ gahetvā
macchagahaṇaniyāmena jālaṃ khipāpetvā vajirasāraṃ uddha-
ritvā nāvāya¹⁴ pakkhipitvā aṇṇaṃ appagghabhaṇḍaṃ chaddā-
pesi. Nāvā taṃ¹⁵ samuddaṃ atikkamitvā parato¹⁶ Aggimālaṃ 25
nāma gatā. So pajjalitaaggikkhandho viya majjhantikasuriyo
viya ca obhāsaṃ muñcanto¹⁷ atthāsi. Vāṇijā

3. Yathā aggīva¹⁸ suriyo va¹⁹ samuddo patidissati,

Suppārakan²⁰ taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti 107.
gāthāya²¹ taṃ pucchimsu. M. pi tesāṃ anantaragāthāyā kathesi: 30

¹ Cks nāvā. ² Bā ākula-. ³ Bā -nimujjāṃ. ⁴ Bā garu-. ⁵ Cs Bā -a. ⁶ so
all three MSS. instead of -kānaṃ? ⁷ Bā kathenti. ⁸ Bā ussannaṃ hoti in the
place of up-. ⁹ Bā -u. ¹⁰ Bā ola- ¹¹ Bā -yaṃ. ¹² Cks naṃ. ¹³ Bā purato.
¹⁴ Bā muccanto. ¹⁵ Bā aggī ca. ¹⁶ Bā ca. ¹⁷ Bā -kaṃ. ¹⁸ Bā adds vāṇijā.

4. Bharukacchā¹ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
nāvāya vippanatṭhāya Aggimālīti vuccatīti. 108.

Tasmim̐ pana samudde suvaṇṇaṃ ussannaṃ ahosi. M.
purimanayen' eva tato pi suvaṇṇaṃ gāhāpetvā nāvāya pak-
8 khipi'. Nāvā tam pi samuddaṃ atikkamitvā khīraṃ viya
dadhim̐ viya ca obhāsantaṃ Dadhimālaṃ² nāma samuddaṃ pā-
puṇi Vāṇijā

5. Yathā dadhim̐ va khīraṃ va samuddo patidissati³,

Suppārakan taṃ pucchāma⁴: samuddo katamo ayan ti 109.
10 gāthāya tassa nāmaṃ pucchimsu. M. anantaragāthāya ācikkhi:

6. Bharukacchā⁵ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
nāvāya vippanatṭhāya Dadhimālīti vuccatīti. 110.

Tasmim̐ pana samudde rajataṃ ussannaṃ⁶. So tam pi
upāyena gāhāpetvā⁷ nāvāya pakkkhipāpesi. Nāvā tam pi sam-
15 uddaṃ atikkamitvā nīlakusatiṇaṃ viya sampannasassam̐ iva
ca obhāsamaṇaṃ Nīlavaṇṇakusamālaṃ⁸ nāma sammuddaṃ pā-
puṇi. Vāṇijā

7. Yathā kuso¹⁰ va sasso¹¹ va samuddo patidissati,

Suppārakan taṃ pucchāma, samuddo katamo ayan ti 111.
20 gāthāya tassa pi nāmaṃ pucchimsu. So anantaragāthāya
ācikkhi:

8. Bharukacchā⁹ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
nāvāya vippanatṭhāya Kusamālīti vuccatīti. 112.

Tasmim̐ pana samudde nīlamanīratanaṃ ussannaṃ ahosi.
25 So tam pi upāyena gāhāpetvā nāvāya pakkkhipāpesi. Nāvā
tam pi samuddaṃ atikkamitvā nālavanaṃ¹² viya ca veļu-
vanaṃ viya ca khāyamānaṃ Nalamālaṃ¹³ nāma samuddaṃ
pāpuṇi. Vāṇijā

¹ B^d garu-. ² B^d pakkkhipāpesi. ³ B^d -li. ⁴ B^d patibhāsati. ⁵ C^k -mi. ⁶
B^d garu- corr. to bharu-. ⁷ C^k uppaṇaṃ, B^d addo ahosi. ⁸ C^k gahetvā. ⁹ B^d
nīlavaṇṇakusamālā. ¹⁰ C^k -e. ¹¹ C^k -e. ¹² C^k nīla-, B^d nala-. ¹³ C^k -li,
C^k nalamālī, B^d nalamālin.

9. Yathā nalo¹ va veļu² va samuddo patidassati,

Suppārakan taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti 113.
gāthāya tassa³ pi nāmaṃ pucchimsu. M. anantarāgāthāya
kathesi:

10. Bharukacchā payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ 5
nāvāya vippanatṭhaya Nalamālīti⁴ vuccatīti⁵. 114.

Tasmim̐ pana samudde vaṃsarāgaveluriyaṃ ussannaṃ⁶. So
tam pi⁷ gāhāpetvā nāvāya pakkhipāpesi.

Aparo nayo: nalo⁸ ti vicchikanalo⁹ kakkaṭakanalo⁹ pi so rattavaṇṇo
hoti, veļu¹⁰ 'ti⁹ pavālass' etaṃ¹⁰ nāmaṃ, so¹¹ samuddo pavāḷussanno ratto- 10
bhāso ahosi, tasmā yathā nalo¹² va¹³ veļu¹⁴ vā¹⁵ ti pucchimsu. M. tato
pavālaṃ gāhāpesi.

Vāṇijā Nalamālīm atikkamantā Vaḷabhāmukhasamuddaṃ¹⁶
nāma passimsu, tattha udakaṃ kaḍḍhitvā kaḍḍhitvā¹⁷ sabbato-
bhāgena uggacchati, tasmim̐ sabbatobhāgena uggatodakaṃ¹⁸ 15
sabbatobhāgena chinnaṭaṭamahāsobbho¹⁹ viya paññāyati, ūmiyā
uggatāya ekato papātasadisāṃ hoti, bhayajanano saddo up-
pajjati sotāni bhindanto viya hadayaṃ phālento viya, taṃ²⁰
disvā vāṇijā bhītatasitā

11. Mahābhayo²¹ bhimsanako samuddo suyyat' amānuso²², 20
yathā sobbho papāto ca²³ samuddo patidissati,

Suppārakan taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti 115.
gāthāya tassa nāmaṃ pucchimsu.

Tattha suyyatamānuso²⁴ ti suyyati amānuso mahāsamuddo²⁵.

12. Bharukacchā payātānaṃ -pe- Vaḷabhāmukhīti vuccatīti 116. 25
Bo. anantarāgāthāya tassa nāmaṃ ācikkhitvā²⁷ „tātā²⁸ imaṃ

¹ B^o nalo. ² C^o B^o veļu. ³ B^o -ā. ⁴ B^o nala-. ⁵ C^o -ati. ⁶ B^o masāra-
gallave- ahosi, C^o vaṃsarāgaveluriyussannaṃ. ⁷ B^o adds upāyena. ⁸ B^o -lo.
⁹ B^o adds pana. ¹⁰ B^o evetaṃ. ¹¹ B^o adds ca. ¹² C^o B^o nalo. ¹³ B^o ca.
¹⁴ C^o velo. ¹⁵ B^o cā. ¹⁶ C^o vala-, C^o vāla-, B^o balavā-. ¹⁷ B^o only one ka-
¹⁸ B^o ugacchante udakaṃ. ¹⁹ B^o uchinda-. ²⁰ B^o catam, C^o naṃ. ²¹ B^o f
mahabbh-. ²² C^o suyyatimā- corr. to -tamā-. ²³ C^o B^o va. ²⁴ B^o suyyatimā-,
C^o suyyāta-. ²⁵ C^o adds ti; B^o has amānuso saddo mahāsatto. ²⁶ C^o -mu-
khenti, B^o balavāmukhiti. ²⁷ E^o adds tassa nāmaṃ ācikkhi evaṃ. ²⁸ B^o tāta.

Valabbhāmukhaṃ¹ samuddaṃ pattā nivattitum samatthā nāvā
 nāma n' atthi, ayaṃ sampattanāvaṃ² nimujjāpetvā vināsaṃ
 pāpetīti³ āha. Tañ ca nāvaṃ satta manussasatāni abhirūhiṃsu,
 te sabbe maraṇabhayaabhītā ekappahāren' eva³ Avicimhi
 5 paccamānā⁴ sattā viya atikaruṇasaraṃ⁵ muñciṃsu. M. „tha-
 petvā maṃ aṇṇo etesaṃ sotthibhāvaṃ kātuṃ samattho nāma
 n' atthi, saccakiriyāya tesāṃ sotthiṃ karissāmi⁶“ cintetvā te
 āmantetvā „tātā⁶ maṃ khippaṃ gandhodakena nahāpetvā
 ahatavatthāni⁷ nivāsāpetvā puṇṇapātiṃ⁸ sajjetvā nāvāya dhure
 10 ṭhapethā⁹ 'ti. Te vegena tathā karīṃsu. M. ubbohi hatthehi
 puṇṇapātiṃ⁸ gahetvā nāvāya dhure ṭhito saccakiriyaṃ karonto
 osānagātham āha:

1a. Yato sarāmi attānaṃ yato patto 'smi viññutaṃ
 nābhijānāmi saṃcicca⁹ ekapāṇam pi hiṃsitaṃ¹⁰,
 13 etena saccavajjena sotthiṃ nāvā nivattatū 'ti. 117.

Tattha yato ti yato paṭṭhāya ahaṃ attānaṃ sarāmi yato paṭṭhāya c' amhi
 viññutaṃ patto ti attho, ekapāṇam pi hiṃsitaṃ¹¹ ti etthantare saṃcicca
 ekaṃ kunthakipillakaṇaṃ pi vihiṃsitaṃ¹² nābhijānāmi, desanāmattam ev'
 etaṃ, Bo. pana tiṇasalakam pi upādāya mayā parasantakam na gahitapubbaṃ
 20 lobhena¹³ paradāraṃ na olokitaṃ pubbaṃ musā na bhāsitaṃ pubbaṃ¹⁴ tiṇaggena¹⁵
 pi majjaṃ na pītapubbaṃ¹⁶ ti evaṃ pañcasilavāsena¹⁷ saccakiriyaṃ akāsi, katvā
 ca pana puṇṇapātiyā udakam nāvāya dhure āsiñci¹⁸

Cattāro mase videsaṃ pakkhantā nāvā nivattitvā iddhiṃā
 viya iddhānubhāvena¹⁹ ekadivaseṇ' eva Bharukacchapattānaṃ²⁰
 23 agamāsi, gantvā ca pana thale pi atṭhūsabhamattaṃ ṭhānaṃ
 pakkhanditvā nāvikaṃ gharadvāre²¹ atṭhāsi. M. tesāṃ vāpi-
 jānaṃ suvaṇṇarajatamanippavālavajirāni bhājetvā adāsi, „etta-

¹ Ck^s valabbā-, B^d balavāmukha. ² Ck^s sampatti-, B^s sampattā-. ³ Ck^s add atikaruṇaṃ. ⁴ B^d -na. ⁵ B^d atikaruṇiṇaṃ ravaṃ. ⁶ B^d -a. ⁷ C^s B^d āh-. ⁸ B^d suvaṇṇapā-. ⁹ Ck^s saṃcicca. ¹⁰ B^s pihiṃsitum, B^d vihiṃsitum. ¹¹ B^d -situm, Ck^s -sito. ¹² B^d kundhakipillikaṃ pi pāṇam hiṃsitum. ¹³ B^d lobhavasena. ¹⁴ B^d -bbā, C^s omits musā - - bbaṃ. ¹⁵ B^d -nā. ¹⁶ B^d pivita-. ¹⁷ B^d adda pana. ¹⁸ B^d abhiñci. ¹⁹ B^d saccānu-. ²⁰ B^d garu-. ²¹ B^d adda yeva.

kehi vo ratanehi alam, mā puna samuddam pavisitthā¹ 'ti
ca² tesaṃ ovādam datvā yāvajivam dānādini puññāni katvā
devapuram pūresi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi Tathāgato mahāpaṇṇo
yevā³ 'ti vatvā j. s.: „Tadā⁴ parisā Buddhāparisā⁵, Suppāraka-
paṇḍito pana aham evā⁶ 'ti. Suppārakajātakam. Ekāda-
sanipāta vaṇṇanā niṭṭhitā⁷.

---

¹ Bā omits ca. ² Bā adds sā. ³ Bā adds ahesum. ⁴ Bā -jātakam navamam.
Iti jātakasakathāya navajātakapatimaṇḍitassa ekādasanipātassa⁸ atthavaṇṇanā ni-
ṭṭhitā. So (yo?) therō sārāsaddena + dhammasadden⁹ alaṅkito + jātakam sodhitaṃ
suṭṭhu + tenattherena yam idam + iminā puññakammena buddho hessaṃ anāgate +
sivam va neyyalokassa + pāpemi amataṃ padam + nibbānapaccayo hotu + niṭṭhitam +
Sakkarāj 1150 etc.

XII. DVĀDASANIPĀTA.

1. Cullakuṇḍalajātaka.

Khuddānam labucittānan ti. Idam jātakam Kuṇḍalajātaka
ā vibhavissati. Cullakuṇḍalajātakam.

3

2. Bhaddasālajātaka.

Kā tvaṃ suddhehi vatthehīti. Idam S. J. v. nātatttha-
cariyam¹ ā. k. Sāvatthiyam hi Anāthapiṇḍikassa nivesane pañ-
cannam bhikkhusatānam nibaddhabhojanam² pavattati, tathā Visā-
khāya ca Kosalarāṇṇo ca. Tattha pana³ kiñcāpi nānaggarasabho-
10 janam dīyati bhikkhūnam pan' ettha koci vissāsiko n' atthi, tasmā
bhikkhū rājanivesane na bhuñjanti, bhattam gahetvā Anāthapiṇḍikassa
vā Visākhāya vā aṇṇesam vā vissāsikānam gharāṃ gantvā bhuñjanti.
Rājā ekadivasam „pañṇākāram āhaṭam, bhikkhūnam dethā“ 'ti
bhattaggaṃ pesetvā „bhattagge bhikkhū n' atthīti“ vutte „kham
15 gatā“ ti pucchitvā „attano vissāsikagehesu nisīditvā bhuñjantīti“
sutvā bhuttapātārāso Satthu santikam gantvā „bhante bhojanam nāma
kimparaman⁴“ ti pucchi. „Vissāsaparamam⁵ mahārāja, kaṇḍjika-
mattam⁶ pi hi⁷ vissāsikena dinnam madhuraṃ hotīti“. „Bhante kena
pana saddhim bhikkhūnam vissāso hotīti“. „Nātihi vā Sakyakulehi⁸
20 vā mähārājā“ 'ti. Tato rājā cintesi: „ekam Sakyadhītaram ānetvā
aggamahesim karissāmīti, evam mayā saddhim bhikkhūnam nātiko⁹

2. Cfr. Dhammapada p. 211. ¹ B^d nātakattha-. ² C^k -ddham-. ³ B^d adds
rājā. ⁴ B^d sarasan. ⁵ B^d visāsikāya sarasam. ⁶ C^s -kamahantam. ⁷ B^d -rājā
ti kiñci kiñcika-mattam, omitting pi hi. ⁸ C^k sekhaku-. ⁹ B^d -ta-.

viya vissāso¹ bhavissatīti² so utthāyāsanaṃ attano nivesanaṃ gantvā
 Kapilavatthum dūtaṃ³ pesesi: „dhītaraṃ kira⁴ me dentu, ahaṃ tum-
 hehi saddhiṃ nātibhāvaṃ icchāmi⁵“. Sākiyā dūtavacanaṃ sutvā
 sannipatitvā mantayimsu⁶: „mayā Kosalarañño āpāpavattiṭṭhāne va-
 sāma, sace dārikaṃ⁷ na dassāma mahantaṃ veraṃ bhavissati, sace
 dassāma kulavaṃso no bhijjissati, kin nu kho kattrabban⁸“ ti. Atha
 ne Mahānāmo āha: „mā cintayittha, mama dhīta Vāsabhakhattiya⁹
 nāma Nāgamuṇḍāya nāma dāsiyā kucchismiṃ nibbattā soḷasa-vassapa-
 desikā¹⁰ uttamarūpadharā sobhaggappattā pitvaṃsena khattiya-jātikā,
 tam assa¹¹ „khattiya-kaṇṇā“ ti¹² pesessāma“. Sākiyā „sādhū“ ti sam-
 paṭicchitvā dūte pakkosāpetvā „sādhū, dārikaṃ dassāma¹³, idān’ eva
 taṃ gahetvā gacchathā“ ti āhaṃsu. Dūta cintesum: „ime Sakyā¹⁴
 nāma jātiṃ nissāya atimānino, ‘sadiṣi no’ ti vatvā asadisim pi¹⁵ da-
 deyyum, etehi saddhiṃ ekato bhuñjamānaṃ eva gaṇhissāma¹⁶“ ti
 te evaṃ āhaṃsu: „mayā gahetvā gacchantā yā tumhehi saddhiṃ
 ekato bhuñjati taṃ gahetvā gamissāma¹⁷“ ti. Sākiyā¹⁸ tesam
 nivāsanatṭhānaṃ dāpetvā „kiṃ karissāma“ ti cintayimsu. Mahānāmo
 āha: „tumhe mā cintayittha, ahaṃ upāyaṃ karissāmi, tumhe mama
 bhojanakāle Vāsabhakhattiyaṃ alaṃkaritvā ānetvā¹⁹ mayā ekasmiṃ
 kabale gahitamatte ‘deva, asuko rājā nāma paṇṇaṃ paṇiṇi, imaṃ
 tāva sāsanaṃ suṇāthā’ ti paṇṇaṃ dasseyyāthā²⁰“ ti. Te „sādhū“
 ti sampāṭicchitvā tasmiṃ bhuñjamāne kumārikaṃ alaṃkarimsu.
 Mahānāmo „dhītaraṃ me ānetha, mayā saddhiṃ bhuñjatī“ ti āha²¹.
 Atha naṃ „alaṃkaritvā²² tāvad evā“ ti²³ thokaṃ papañcaṃ katvā
 ānayimsu. Sā „pitaraṃ saddhiṃ bhuñjissāma²⁴“ ti ekapātiyā²⁵ hat-
 thaṃ otāresi. Mahānāmo tāya saddhiṃ ekaṃ²⁶ piṇḍaṃ gahetvā
 mukhe ṭhapesi, dutiyapiṇḍassa²⁷ hatthe pasāritamatte²⁸ „deva, asuka-
 rañṇā nāma²⁹ paṇṇaṃ pahitaṃ, imaṃ tāva sāsanaṃ suṇāthā“ ti
 paṇṇaṃ upanāmesum. Mahānāmo „amma tvaṃ bhuñjā³⁰“ ti dakkhiṇa-

¹ Bā omits viya vissāso. ² Bā -ssati. ³ Bā -te. ⁴ Bā omits ki-. ⁵ Bā cinta-.
⁶ Bā dhītaraṃ. ⁷ Bā kātā-. ⁸ Bā -ttisā. ⁹ Ck^s -vassikapadesikā, Bā -vassude-
 sikā. ¹⁰ Bā vāsabha in the place of tamassa ¹¹ Bā taṃ. ¹² Bā dammhi. ¹³
 Bā sākiyā. ¹⁴ Ck^s -sī. Bā atimāno tesam dhāsi no dhīta adhāsīti vatvā dāsimpi.
¹⁵ Bā gaṇhāmā. ¹⁶ Bā taṃ gahessāmā. ¹⁷ Ck^s sākiyā corr. to sā mātiyā. ¹⁸
 Bā ānetha. ¹⁹ Ck^s Bā -yyathā, C^s -yya corr. to -yyathā. ²⁰ Ck^s omit āha. ²¹
 Ck^s -riyyati. ²² Bā eva, omitting ti. ²³ Bā -mi. C^s -mi corr. to -mā ²⁴ Ck^s
 -niyā, C^s -niyā corr. to -tiyā, Bā -tiyaṃ. ²⁵ Bā -a. ²⁶ Bā -jāya. ²⁷ Bā -rite,
 omitting matte. ²⁸ Bā -rañṇo, omitting nāma. ²⁹ Bā -āhi.

- hatthaṃ pātiyā yeva katvā vāmahatthena paṇṇaṃ¹ gahetvā paṇṇaṃ olokesi. Tassa taṃ² sāsanaṃ upadhārentassa³ eva itarā bhuñji. So tassā bhuttakāle hatthaṃ dhovitvā mukhaṃ vikkhālesi³. Dūtā⁴ nicchayen⁵ eva⁵ „sā⁶ etassa dhītā“ ti niṭṭhaṃ agamaṃsu⁷, na⁸ taṃ
- 5 antaraṃ jānitum sakkhiṃsu. Mahānāmo mahantena⁹ parivārena dhītaraṃ¹⁰ pesesi. Dūtāpi taṃ¹¹ Sāvatthiṃ¹² netvā „ayaṃ kumārīkā jātisampannā Mahānāmassa dhītā“ ti vadimsu. Rājā tussitvā sakalanagaraṃ alaṃkārapetvā taṃ ratanarāsīmhi ṭhapetvā aggamaheṣiṭṭhāne abhiśiñcāpesi. Sā rañño piyā ahosi manāpā¹³. Ath¹⁴ assā nacirass¹⁵
- 10 eva gabbho patitṭhahi, rājā gabbhapharihāraṃ dāpesi¹⁴, sā dasamāsaccayena suvaṇṇavaṇṇaṃ puttaṃ vijāyi. Ath¹⁵ assa nāmagahaṇa-divase rājā attano ayyakāya¹⁵ santikaṃ pesesi: „Sakyaarājadhītā Vāsabhakhattiya¹⁶ puttaṃ vijāyi, kim assa nāmaṃ karontū¹⁶“ ‘ti. Taṃ pana sāsanaṃ gahetvā gato amacco thokaṃ badhiradhātuko, so
- 15 gantvā rañño ayyakāya¹⁷ ārocesi. Sā¹⁸ taṃ sutvā „Vāsabhakhattiya¹⁷ puttaṃ avijāyitvāpi sabbaṃ janaṃ abhibhavi¹⁹, idāni pana ativiya rañño vallabhā bhavissatīti“ āha. Badhirāmacco²⁰ „vallabhā“ ti vacanaṃ dussutaṃ sutvā „viḍḍabho²¹“ ti sallakkhetvā rājānaṃ upagantvā „deva kumārassa kira ‘Viḍḍabho’ ti nāmaṃ karothā“ ‘ti āha.
- 20 Rājā „porāṇakaṃ no kuladattikaṃ²² nāmaṃ bhavissatīti“ cintetvā „Viḍḍabho“ ti nāmaṃ akāsi. Tato paṭṭhāya kumāro kumārāparihārena vadḍhanto sattavassikakāle aññesaṃ kumārānaṃ mātāmahakulato²³ hatthirūpakaassarūpakādini²⁴ āharyamānāni²⁵ disvā mātaraṃ pucchi: „amma, aññesaṃ mātāmahakulato²³ paṇṇākāro āhariyyati, mayhaṃ
- 25 koci kiñci na peseti²⁶, kim tvaṃ nimmātāpitikā²⁷“ ti. Atha naṃ sā²⁸ „tāta, tava²⁹ Sakyaarājāno mātāmahā³⁰, dūre pana³¹ vasanti, tena te kiñci na pesentīti“ vatvā vañcesi. Puna soḷasavassakāle³² „amma mātāmahakulā³³ passitukāmo ‘mhīti³⁴“. „Alaṃ tāta, kim tattha bhavaṃ³⁵ karissatīti“ vāriyamāno pi punappunaṃ yāci. Ath³⁶ assa mātā „tena

¹ Bā omits pa-. ² Bā tassatthaṃ. ³ Bā adds taṃ disvā. ⁴ Cā duta, Bā dukā
⁵ Cā niccayene. ⁶ Bā omits sā. ⁷ Bā niṭṭhamakāṃsu. ⁸ Bā adds te. ⁹ Bā adds sakkārena. ¹⁰ Bā adds rañño. ¹¹ Bā naṃ. ¹² Cā -iyaṃ, Bā -i. ¹³ Bā ma- ahosi. ¹⁴ Bā -ramadāsi. ¹⁵ Cā ayyi-, Bā -akassa. ¹⁶ Bā karomā. ¹⁷ Bā -kassa. ¹⁸ Bā so. ¹⁹ Bā -vati. ²⁰ Bā -raam-. ²¹ Bā viḍḍa- througout. ²² Bā rājadatthiyaṃ in the place of no kula-. ²³ Cā -hā-. ²⁴ Bā -di
²⁵ Bā -nādini, Cā -mānā. ²⁶ Bā -si. ²⁷ Bā nimātānimitāsīti. ²⁸ Bā mātā
²⁹ Bā omits tava. ³⁰ Bā pitāmahā nāma te. ³¹ Bā omits pana. ³² Bā -ssika-kāle. ³³ Cā -hā-, Bā pitāmahassa mahānāmassa kulāni. ³⁴ Bā adds vatvā. ³⁵ Bā tattha nto, Cā omits bhavaṃ.

hi gacchāhīti¹ sampaṭṭecci. So pitu ārocetvā mahantena parivārena nikkhami. Vāsabhakkhattiyā puretaram paṇṇam pesesi: „aḥam idha sukhaṃ vasāmi, sāmīno māssa kiñci antaram² dassayimsū“ ti. Sākiyā Viḍḍabhabhassa āgamanam ūtvā „vanditum na sakkā“ ti³ tassa daharadaharakumārake⁴ janapadam⁵ pahiṇimsu. Kumāre Kapila-
 vatthum sampatte Sākiyā santhāgāre sannipatimsu. Kumāro santhāgāram gantvā aṭṭhāsi. Atha nam „ayan te tāta mātāmaho⁶, ayaṃ mātulo“ ti vadimsu. So sabbe vandamāno vicari. So yāva piṭṭhiyā rujanappamāṇam⁷ vanditvā ekam pi attānam vandantam⁸ adisvā „kin nu kho maṃ vandantā n’ atthīti“ pucchi. Sākiyā „tāta kaniṭṭha-
 kumārā janapadam gatā“ ti vatvā⁹ tassa mahantam sakkāram karimsu. So katipāham vasitvā mahantena parivārena nikkhami. Ath’ ekā dāsī tena¹⁰ santhāgāre nisinnaphalakam „idaṃ Vāsabhakkhattiyādāsiyā puttassa nisinnaphalakan“ ti akkositvā khīrodakena dhovi. Eko puriso attano āvudham pamussitvā¹¹ nivatto tam gaṇhanto Vi-
 ḍḍabhabhakumārassa akkosanasaddam sutvā tam antaram pucchitvā¹² „Vāsabhakkhattiyā dāsiyā kucchismim Mahānāmasakkassa jātā¹³“ ti ūtvā gantvā balakāyassa¹⁴ kathesi. „Vāsabhakkhattiyā kira dāsiya dhītā“ ti mahākolāhalaṃ ahosi. Kumāro tam sutvā „ete tāva¹⁵ mama nisinnaphalakam khīrodakena dhovantu, aḥam pana rajje patiṭṭhitakāle ete-
 sam galalohitam gahetvā mama nisinnaphalakam dhovissāmīti“ cittaṃ ṭhapesi. Tasmiṃ Sāvattim¹⁶ gate amaccā sabbam pavattim raṇṇo ārocesum. Rājā¹⁷ „mayham dāsiddhītarāṃ adāmsū“ ti Sākiyānam kujjhitvā¹⁸ Vāsabhakkhattiyāya ca puttassa ca dinnaparihāram¹⁹ pacchinditvā²⁰ dāsadāsīhi laddhabbamattakam²¹ eva dāpesi. Tato kati-
 pāhaccayena Satthā rājanivesanam gantvā²² nisīdi. Rājā āgantvā²³ vanditvā „bhante tumhākaṃ kira nātakehi dāsiddhitā mayham dinnā, ten’ assā aḥam saputtāya²⁴ parihāram accchinditvā dāsadāsīhi laddhabbamattakam²⁵ eva dāpesin“ ti āha. Satthā „ayuttam mahārāja Sāki-

¹ Ck^s māssu-, B^d sāmīno kiñci antara mā ² B^d sakkonti. ³ B^d -re kumārike
⁴ B^d -de. ⁵ B^d pitāmahā. ⁶ B^d ruccamāno. ⁷ Ck^s -tā, B^d vandanaṃ. ⁸ B^d omits va-. ⁹ Ck^s te, B^d tene. ¹⁰ Ck^s pammu-, B^d pamussitvā. ¹¹ varena nikkhami - - - pucchitvā wanting in C^s. ¹² B^d dhītā. ¹³ B^d phalaṃ, C^s phala yassa, yassa being crossed out. ¹⁴ Ck^s ettova. ¹⁵ Ck^s -iyam, B^d -i. ¹⁶ B^d adds sabbe. ¹⁷ B^d kucchitvā. ¹⁸ Ck^s dinnam corr. to dinna. ¹⁹ B^d accchi-
²⁰ B^d laddhampparihāramattam. ²¹ B^d āg-. ²² B^d satthāram in the place of āg-. ²³ Ck^s tenassa āham supu-, C^s tassā āham supu- corr. to tenassā aḥam esapu-. ²⁴ B^d laddhabbaparihāyamattam, Ck^s laddhabbamattakam.

- yehi katam, dadantehi nāma samajātikā dātabbā, assa¹ tam² pana mahārāja vadāmi³: Vāsabhakkhattiyā rājadhitā⁴ khattiyarañño⁵ gehe abhisekam labhi⁶, Viḍūḍabho ti khattiyarājānam eva paṭicca jāto, 'mātigottam'⁷ nāma kiṃ karissati, pitigottam⁸ eva pamāṇan⁹ ti porā-
- 5 pakapaṇḍitā daḍidditthiyā kaṭṭhahārikāya¹⁰ aggamaheṣiṭṭhānam adāmsu, tassā ca kucchismim¹¹ jātakumāro dvādasayojanikāya Bārānasiyā¹¹ rajjam patvā Kaṭṭhavāhanarājā nāma jāto¹² ti vatvā¹³ Kaṭṭhahāri-jātakam¹⁴ kathesi. Rājā¹⁴ dhammakatham sutvā 'pitigottam' eva kira pamāṇan⁹ ti tussitvā mātāputtānam pakatiparihāram eva dāpesi.
- 10 Rañño pana Bandhulo¹⁵ nāma senāpati Mallikam¹⁶ nāma attano bha-riyam vaṃjham¹⁷ „tava kulagharam eva gacchā¹⁸“ 'ti Kusināram eva pesesi. Sā¹⁹ „Satthāram disvā gacchissāmiti“ Jetavanam pavi-sitvā Tathāgataṃ vanditvā ekamante²⁰ ṭhitā „kham gacchasīti“ ca puṭṭhā „sāmiko me bhante kulagharam pesesīti“ vatvā „kasmā“ ti
- 15 vutte²¹ „vaṃjhā aputtikā ti²² bhante“ ti vatvā Satthārā „yadi evam gamanakiccam n' atthi, nivattā¹⁸“ ti vuttā²³ tuṭṭhā²⁴ Satthāram van-ditvā nivesanam eva²⁵ agamāsi²⁶, „kasmā nivattāsīti²⁷“ ca puṭṭhā Dasabalena nivattit²⁸ amhi sāmīti²⁹ āha. Senāpati „ditṭham bha-vissati Tathāgatena kāraṇan“ ti āha. Sā nacirass³⁰ eva gabbhaṃ
- 20 labhitvā³¹ uppannadohaḷā „dohaḷo me uppanno“ ti ārocesi. „Kim-dohaḷo“ ti. „Vesālīnagare³² gaṇarājakulānam³¹ abhisekamaṅgalapokkha-raṇim otaritvā nahātvā pāṇiyam pātukam³³ amhi³² sāmīti³³“. Senāpati „sādhū“ 'ti vatvā sahasasatthānam dhanum gahetvā tam ratham āro-petvā Sāvattithito nikkhamitvā ratham vāhento³⁴ Vesālīm³⁵ pavasi.
- 25 Tasmim ca kāle Kosalarañño³⁶ Bandhulasenāpatinā saddhim ekā-cariyakule ugghahitasippo Mahāli nāma Licchavi andho Licchavināṃ attham³⁷ dhammaṃ ca anusāsanto dvārasamīpe yeva vasati³⁸, so ra-thassa ummāre paṭighātā³⁹ sutvā „Bandhulamallassa rathavāhana-

¹ Bā ayam. ² Bā omits tam. ³ Bā dāsi in the place of va-. ⁴ Ck^o khatti-yarā-. ⁵ Bā -yassara-. ⁶ Bā -kampattā. ⁷ Bā mātu-. ⁸ Bā pitu-. ⁹ Bā -yampi. ¹⁰ Bā -imhi. ¹¹ Ck^o -yam. ¹² Bā omits vatvā. ¹³ C^o -rikajā-, lid kaṭṭhavāhanajā-, cfr. J. I, p. 133. ¹⁴ Bā adds satthu. ¹⁵ Bā bandhuphalo. ¹⁶ Ck^o Bā -kā. ¹⁷ Bā vaṃjhā, C^o vandham corr. to vaṃjham. ¹⁸ Bā -āhi. ¹⁹ Bā adds ca. ²⁰ Bā -tam. ²¹ Bā -ā. ²² Bā omits ti. ²³ Bā adds sā. ²⁴ Bā adds hattā. ²⁵ Bā adds puna. ²⁶ Bā āg-. ²⁷ Bā adds vuttā. ²⁸ Bā omits sāmī. ²⁹ Bā patila-. ³⁰ Bā -liyāna-. ³¹ Ck^o narā-, C^o gaṇarā- corr. to gaṇarā-. Bā licchavirā-. ³² Bā pivitukāmāhi. ³³ Bā omits sāmī. ³⁴ Bā pārento. ³⁵ Ck^o -liyam, Bā -li-. ³⁶ Ck^o -ññā ca. ³⁷ Bā -ñca. ³⁸ Bā vasi. ³⁹ Bā paṭighatanati saddam.

saddo¹, ajja Licchavīnaṃ bhayaṃ uppajjissatīti² āha. Pokkharaniyā
 anto ca bahi ca ārakkho balavā³, upari lohajālaṃ patthaṭṭam⁴, sa-
 kuṇānam pi okāso n' atthi. Senāpati pana rathā otarivā ārakkhike
 khaggena paharanto palāpetvā lohajālaṃ chinditvā antopokkharaniyaṃ⁵
 bhariyaṃ⁶ nahāpetvā pāyevā sayam pi nahātvā Mallikāṃ rathaṃ āro- 5
 petvā nagarā nikkhamitvā āgatamaggen' eva pāyāsi. Ārakkhikā
 gantvā Licchavīnaṃ ārocesuṃ. Licchavirājāno⁷ kujjhivā pañcasatā
 pañca rathasatāni āruya „Bandhulamallaṃ gaṇhissāmā“ 'ti nikkha-
 mimsu. Tam pavattim Mahālissa ārocesuṃ. Mahāli „mā gamittha,
 so hi vo sabbe ghātessatīti“ āha. Te pi „mayāṃ gamissāma yevā“ 10
 'ti vadimsu. „Tena hi cakkassa yāva nābhito pavatthattāṇaṃ⁸ disvā
 nivatteyyātha, tato anivattantā purato asanisaddaṃ viya suṇissatha,
 tamhā⁹ ṭhānā nivatteyyātha, tato anivattantā tumhākaṃ rathadhure¹⁰
 chiddaṃ passissatha¹¹, tamhā ṭhānā nivatteyyāth' eva¹², parato¹³ mā
 gamitthā“ 'ti. Te tassa vacanena anivattitvā¹⁴ anubandhimsu yeva. 15
 Mallikā¹⁵ disvā „rathā sāmi paññāyantīti“ āha. „Tena¹⁶ hi ekasseva
 rathassa¹⁷ paññāyanakāle¹⁸ āroceyyāsīti“. Sā yadā sabbe eko viya hutvā
 paññāyimsu tadā „ekam eva sāmi rathasīsaṃ paññāyatīti“ āha. Bandhulo
 „tena hi imā rasmiyo gaṇhā¹⁹“ 'ti tassā rasmiyo datvā²⁰ rathe ṭhito²¹
 dhanuṃ āropesi. Rathacakkaṃ yāva nābhito paṭhaviṃ pāvīsi, Licchavi²² 20
 gantvā tam ṭhānaṃ disvāpi na nivattimsu. Itaro thokaṃ gantvā jiyāṃ
 poṭhesi²³, asanisaddo viya ahosi, tato²⁴ pi na nivattimsu, anubandhantā
 gacchant' eva. Bandhulo rathe ṭhitako va ekam saraṃ khipi, so
 pañcannaṃ rathasatānaṃ rathasīsaṃ²⁵ chiddaṃ katvā pañca rājasatāni²⁶
 parikarabandhatthāne²⁷ vinivijjhivā paṭhaviṃ pāvīsi. Te attano 25
 viddhabhāvaṃ ajānitvā „tiṭṭha re tiṭṭha re“ ti vadantā anubandhimsu
 yeva. Bandhulo rathaṃ ṭhapetvā „tumhe matakā, matakaḥi saddhim
 mayhaṃ yuddhaṃ nāma n' atthitī“ āha. „Matakā²⁸ nāma amhādisā²⁹
 hotitī³⁰“. „Tena hi sabbapurimassa³¹ parikaraṃ³² mocethā“ 'ti³³.

¹ B^d adds eso. ² B^d ārakkhaṃ ṭhapetvā in the place of ā. b. ³ B^d upatthataṃ. ⁴ C^k -pīm. ⁵ B^d adds otarivā. ⁶ B^d te lic-. ⁷ B^d ghaṭayissatīti. ⁸ B^d paṭhavipavatthattāṇāni. ⁹ B^d tasmi. ¹⁰ B^d -resu. ¹¹ C^k passissa. ¹² B^d -yyātha. ¹³ B^d pu-. ¹⁴ B^d adds tam. ¹⁵ B^d adds rathaṃ. ¹⁶ B^d bandhulotena. ¹⁷ B^d ekassa rathassa viya. ¹⁸ B^d adds mama. ¹⁹ B^d -āhi. ²⁰ B^d adds so. ²¹ B^d adds va. ²² C^k -vi, B^d -vino. ²³ B^d potesi so. ²⁴ B^d te tato. ²⁵ so all three MSS., Dh. -sise. ²⁶ B^d -naṃ. ²⁷ B^d parikkhārabandhana-. ²⁸ B^d te ma-. ²⁹ B^d -so na vo. ³⁰ B^d adds vadimsu. ³¹ C^k sabbe-, B^d sabbapacchimassa. ³² B^d -kkhāraṃ. ³³ B^d adds āha.

Te mocayimsu. So muttamatte¹ yeva maritvā patito. Atha ne „sabbe pi tumhe evarūpā², attano gharāni gantvā samvidhātābham samvidahitvā puttadāraṃ³ anusāsitvā sannāhaṃ mocethā⁴ ‘ti āha. Te tathā katvā sabbe⁵ jīvitakkhayaṃ pattā. Bandhulo pi⁶ Mallikāṃ
 5 Sāvattthim⁷ ānesi. Sā solasakkhattuṃ yamake⁸ putte vijāyi, sabbe pi sūrā thāmasampannā ahesuṃ, sabbasippe⁹ nipphattiṃ pāpunimsu, ekekassa¹⁰ purisasahassaparivāro ahosi, pitarā saddhim rājanivesanaṃ gacchantehi te¹¹ eva rājāṅgaṇaṃ paripūri. Ath’ ekadivasam vinicchaye kūṭaṭṭaparājītā¹² manussā Bandhulāṃ āgacchantāṃ disvā mahāviraṇaṃ
 10 viravanta¹³ vinicchayāmaccānaṃ¹⁴ kūṭaṭṭakāraṇaṃ tassa ārocesuṃ. So¹⁵ vinicchayaṃ gantvā¹⁶ aṭṭaṃ tīretvā¹⁷ sāmikam eva sāmikam¹⁸ akāsi. Mahājano mahāsaddena sādhuakāraṃ pavattesi. Rājā „kiṃ idan¹⁹ ti pucchitvā tam atthaṃ sutvā tussitvā sabbe pi te amacce hāretvā Bandhulass’ eva vinicchayaṃ niyyādesi, so tato paṭṭhāya
 15 sammā vinicchini²⁰. Tato²¹ porāṇakavinicchayikā²² laṇcaṃ alabhantā appalābhā hutvā Bandhulāṃ²³ „rajjāṃ patthetīti²⁴ rājakule paribhin-dimsu. Rājā tesam²⁵ kathaṃ gahetvā cittaṃ niggaḥetum nāsakkhi. „Imasmim²⁶ idh’ eva ghātiyamāne²⁷ garahā²⁸ uppajjissatīti²⁹ puna cintetvā payuttapurisehi paccantaṃ paharāpetvā³⁰ Bandhulāṃ pakkosā-
 20 petvā „paccanto kira kupito³¹, tava puttehi saddhim gantvā³² core gaṇhā³³ ti pahīnitvā³⁴ „etth’ ev’ assa³⁵ dvattiṃsāya puttehi saddhim sīsaṃ chinditvā āharathā³⁶ ‘ti tena³⁷ saddhim aṇṇe pi samatthe mahā-yodhe pesesi. Tasmim paccantaṃ gacchante yeva „senāpati kira āgacchatīti³⁸ payuttakacorā palāyimsu. So tam padesaṃ āvāsā-
 25 petvā janapadaṃ santappetvā nivatti. Ath’ assa nagarato avidū-ṛaṭṭhāne³⁹ te yodhā saddhim puttehi⁴⁰ sīsaṃ chindimsu. Tam divasaṃ Mallikāya pañcahi bhikkhusatehi saddhim dve aggasāvaka nimantitā honti. Ath’ assā pubbaṇhe⁴¹ yeva⁴² „sāmikassa te⁴³ saddhim puttehi sīsaṃ chinnaṃ⁴⁴ ti⁴⁵ paṇṇaṃ āharitvā adamsu. Sā tam pavattim

¹ Bā -ā. ² Bā adds mataka yeva. ³ Bā -re. ⁴ Bā adds pi. ⁵ Bā omits pi.
⁶ Ck -iyam, Bā -i. ⁷ Bā -ka. ⁸ Bā sabbe. ⁹ Bā -āpi. ¹⁰ Ck kūṭattaṃ.
¹¹ Bā mahāviraṇaṃ ravanta. ¹² Bā -yaam-. ¹³ Bā adds pi. ¹⁴ Bā adds taṃ.
¹⁵ Bā vicāretvā. ¹⁶ Bā adds asāmikameva asāmikam. ¹⁷ Bā vinicchindi. ¹⁸ Bā adds te. ¹⁹ Bā -yakāmaccā. ²⁰ Bā -lo. ²¹ Bā tato rājā taṃ. ²² Bā ime.
²³ Ck Bā no. ²⁴ Bā adds me. ²⁵ Ck -hā-, Bā adds te palāpetvā nivattakāle antaramagge puttehi sandim māretum vaṭṭatīti. ²⁶ Bā kuppi-. ²⁷ Bā -āhi. ²⁸ all three MSS. -ni-. ²⁹ Bā tatthevassa. ³⁰ Bā tehi. ³¹ Bā adds sutvā. ³² Bā -re thā. ³³ Bā pu- sa-. ³⁴ Bā -hasamaye. ³⁵ Bā omits yeva. ³⁶ Ck tehi, Cā ne. ³⁷ Bā chindisū. ³⁸ Bā adds idam.

ñatvā kassaci kiñci avatvā paṇṇaṃ uccaṅge katvā bhikkhusaṃgham
 eva paricari¹. Ath' assā paricārikā² bhikkhūnaṃ bhattaṃ datvā
 sappicātiṃ āharanta³ therānaṃ purato cātiṃ bhindimsu. Dhamma-
 senāpati⁴ „bhedanadhammaṃ bhinnaṃ, na cintetabban“ ti āha. Sā
 uccaṅgato paṇṇaṃ niharitvā „dvattiṃsāya puttehi saddhiṃ pitu sīsaṃ 5
 chinnaṃ“ ti me imaṃ⁵ paṇṇaṃ āharimsu, ahaṃ⁶ idaṃ sutvāpi na cin-
 temi, sappicātiyā bhinnāya kiṃ cintessāmi bhante“ ti āha. Dhamma-
 senāpati „animittam anaññātan“⁷ ti ādini vatvā utthāyāsanaṃ dhammaṃ
 desetvā⁸ vihāraṃ agamāsi. Sāpi dvattiṃsa sunisāyo⁹ pakkosāpetvā
 „tumbhākaṃ sāmikā niraparādhā attano purimakammaphalaṃ labhimsu, 10
 tumhe mā socittha“¹⁰, rañño pi¹¹ upari manopadosaṃ mā karitthā“¹² ti
 ovadi. Rañño carapurisā nam¹³ katham sutvā gantvā¹³ tesāṃ niddo-
 sabhāvaṃ rañño kathesuṃ¹⁴. Rājā samvegappatto tassā nivesanaṃ
 gantvā¹⁵ Mallikāṃ ca sunisāyo c' assā khamāpetvā Mallikāya varaṃ
 adāsi. Sā „gahito me hotū“¹⁶ ti vatvā tasmiṃ gate¹⁶ matakabhattaṃ 15
 datvā nahātvā rājānaṃ upasaṃkamitvā „deva tumhehi me varo dinno,
 mayhaṃ ca aññen' attho n' atthi, dvattiṃsāya¹⁷ ca me sunisānaṃ
 mamaṃ ca kulagharagamaṇaṃ¹⁸ anujānāthā¹⁹“ ti āha. Rājā sam-
 paṭicchī. Sā dvattiṃsa sunisāyo²⁰ sakasakakulāṃ²¹ pesetvā sayāṃ
 Kusināraṇagare attano kulagharaṃ agamāsi. Rājāpi Bandhulasenā- 20
 patino bhāgineyyassa Dīghakārāyaṇassa nāma senāpatiṭṭhānaṃ adāsi.
 So pana „mātulo“²² iminā mārīto“ ti rañño otāraṃ gavesako carati²³.
 Rājā²⁴ niraparādhassa Bandhulassa mārītakālate paṭṭhāya vipaṭṭisārī
 hutvā cittassādaṃ na labhati, rajjasukhaṃ²⁵ nānubhoti. Tadā Satthā
 Sakyānaṃ²⁶ Uḷumpaṃ nāma nigamaṃ upanissāya viharati. Rājā 25
 tattha gantvā āramato avidūre khandhāvāraṃ nivesetvā²⁷ mandena²⁸
 parivārena „Satthāraṃ vandissāmi“²⁹ vihāraṃ gantvā pañca rāja-
 kakudhabhaṇḍāni Kārāyaṇassa³⁰ datvā ekako va gandhakuṭiṃ pāvisi.
 Sabbhaṃ Dhammacetiyasutta-niyāmaṇ' eva veditabbaṃ. Tasmiṃ gandha-
 kuṭiṃ pavitṭhe Kārāyano³⁰ tāni³¹ rājakakudhabhaṇḍāni gahetvā 30

¹ Ck -vari, C^s B^d -visi. ² B^d -kāyo. ³ B^d -tiyo. ⁴ B^d adds upāka. ⁵ B^d idaṃ.
⁶ B^d ahañca. ⁷ Suttanipāta v. 574. ⁸ C^s -nto, B^d omits dh. de-. ⁹ C^s -sā. ¹⁰
 B^d adds mā paridevitttha. ¹¹ B^d omits pi. ¹² B^d tam. ¹³ B^d omits ga-. ¹⁴
 B^d kathamimsu. ¹⁵ C^s āg-. ¹⁶ B^d adds tesam. ¹⁷ C^s -sā. ¹⁸ C^s -raṃga-.
¹⁹ C^s -nathā. ²⁰ B^d -sāya sunisāyānaṃ. ²¹ C^s sakyakulāṃ. ²² B^d adds me.
²³ B^d okāsaṃ vesanto vica-. ²⁴ B^d adds pi; sā dvattiṃsa - - rāja wanting in
 C^s. ²⁵ B^d adds ca. ²⁶ B^d sākiyā-. ²⁷ B^d nivā-. ²⁸ B^d mahantena. ²⁹ B^d
 B^d -māti. ³⁰ B^d dīghakā-. ³¹ B^d adds pañca.

- Viḍḍabham rājānam katvā rañño ekaṃ assaṃ ekaṃ c' upaṭṭhāna-kārikam¹ mātugāmaṃ nivattetvā² Sāvattim³ agamāsi. Rājā Satthārā saddhim piyakatham kathetvā nikkhamanto senaṃ adisvā taṃ mātugāmaṃ puocchitvā taṃ pavattim sutvā bhāgineyyaṃ ādāya gantvā⁴
- 5 „Viḍḍabham gahessāmiti⁵“ Rajagahanagaraṃ gacchanto vikāle dvāresu pihitesu⁶ nagaraṃ patvā⁷ ekissā sālāya nipajjitvā vātātapakilanto rattibhāge tatth' eva kālam akāsi. Vibhātāya rattiya⁸ „deva Kosalanarindo⁹ anātho¹⁰ jāto“ ti vilapantiyā tassā itthiyā saddaṃ sutvā rañño ārocesum. So mātulassa mahantena sakkārena sarīra-
- 10 kiccaṃ kāresi. Viḍḍabho pi rajjāṃ labhitvā taṃ veraṃ saritvā „sabbe pi Sākiye māressāmiti¹¹“ mahatiyā senāya nikkhami. Taṃ divasaṃ S. paccūsakāle¹² lokam olokeno¹³ nātisaṃghassa vināsaṃ disvā „nātisaṃgaham katum vaṭṭatīti“ cintetvā pubbaṇhasamaye piṇḍāya caritvā piṇḍapātaṭṭikkanto gandhakuṭiyam sihasēyyam kappetvā
- 15 sāyaṇhasamaye ākāseṇa gantvā¹⁴ Kapilavatthusāmaṇṭe ekasmiṃ ka-baracchāye rukkhamaṇḍale nisīdi. Tato avidūre Viḍḍabhassa rajjasīmāya mahanto sandacchāyo¹⁵ nigrodharukkho atthi. Viḍḍabho Satthāraṃ¹⁶ disvā upasamkamitvā vanditvā¹⁷ „bhante kimkāraṇa evarūpāya uṇḥavelāya imasmiṃ kabaracchāye rukkhamaṇḍale nisīdittha¹⁸, etasmiṃ
- 20 sandacchāye¹⁹ nigrodhamūle nisīdatha bhante“ ti vatvā „hotu mahārāja, nātakānaṃ chāyā nāma sītālā“ ti vutte „nātakānaṃ rakkhaṇatthāya S. āgato bhavissatīti“ cintetvā Satthāraṃ vanditvā nivattitvā Sāvattim eva paccāgami. Satthāpi uppatitvā Jetavanam eva gato. Rājā Sākiyānaṃ dosaṃ saritvā dutiyam pi nikkhamitvā tatth' eva
- 25 Satthāraṃ passitvā puna nivatti, tatiyavāre²⁰ nikkhamitvā tatth' eva Satthāraṃ passitvā nivatti, catutthavāre pana tasmim nikkhante S.²¹ Sākiyānaṃ pubbakammaṃ oloketvā tesam nadiyaṃ visapakkkhepana-pāpakammaṃ²² appaṭibāhiyabhāvaṃ nātvā catutthavāraṃ na agamāsi²³. Viḍḍabharājā khirapāyake dārake²⁴ ādim katvā sabbe Sā-
- 30 kiye ghātetvā galalohitena phalakam²⁵ dhovitvā paccāgamāsi²⁶. Satthari pana tatiyavāre gamanato paccāgantvā punadvase piṇḍāya

¹ Bā ca upa-. ² Bā nivattāpetvā; viharāṃ - - - nivattetvā wanting in C^o. ³

Bā -i, C^k -iyam. ⁴ C^k āg-, ⁵ Bā adds so. ⁶ Bā ṭṭidahi-. ⁷ Bā paviyituma-

sakkonto in the place of patvā. ⁸ Bā -rindam idāni ⁹ Bā adds pi. ¹⁰ Bā -māti.

¹¹ Bā -samaye. ¹² Bā vo-. ¹³ Bā -nāgantvā. ¹⁴ Bā sitacchāyo. ¹⁵ sarīra-

kiccaṃ - - - satthāraṃ wanting in C^o. ¹⁶ Bā omits va-. ¹⁷ Bā -datha. ¹⁸ Bā

sitacchāye. ¹⁹ C^o adds pi. ²⁰ dosaṃ - - - satthā wanting in Bā. ²¹ Bā -kkhip-.

²² Bā nāg-. ²³ Bā nirahanake, omitting dārake. ²⁴ Bā nisinnapha-. ²⁵ Bā -mi.

caritvā niṭṭhāpitabbhattakicce gandhakuṭṭiyaṃ vissamante¹ disāhi² sannipatitā bhikkhū dhammasabhāyaṃ nisīditvā „āvuso S. attānaṃ dassetvā rājānaṃ nivattetvā³ nātake maraṇabbhayaṃ mocesi, evaṃ nātakānaṃ atthacarako⁴ S.“ ti Bhagavato guṇakathaṃ kathesum⁵. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā⁶ 5 „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave Tathāgato idān' eva nātakānaṃ atthaṃ carati, pubbe pi cari⁷ yevā“ ti vatvā a. ā.:

A. B. Brahma-datto dasarājadhamme⁸ akopetvā dhammena rajjaṃ kārento⁹ ekadivasaṃ cintesi: „Jambudīpatale rājāno bahutthambhesu pāsādesu vasanti, tasmā bahūhi thaṃ- 10 bhehi pāsādakaraṇaṃ¹⁰ nāma anacchariyaṃ, yaṃ nūnāhaṃ ekatthambhakaṃ pāsādaṃ kareyyaṃ¹¹, sabbarājūnaṃ¹² aggarājā bhavissāmīti“ so vaddhakī¹³ pakkosāpetvā „mayhaṃ sobhaggappattaṃ ekatthambhakaṃ¹⁴ pāsādaṃ karothā“ ti āha. Te „sādhū“ ti sampatiṇṇhitvā araṇṇaṃ pavisitvā¹⁵ ujū ma- 15 hante ekatthambhakapāsādārahe bahurukkhe disvā „ime rukkhā santi, maggo pana visamo, na sakkā¹⁶ otāretum, raṇṇo ācikkhissāmā“ ti cintetvā tathā akāmsu. Rājā „yena¹⁷ kenaci upāyena saṇikaṃ otārethā“ ti vatvā „deva¹⁸ kenaci pi upāyena na sakkā“ ti vutte „tena hi mama uyyāne ekaṃ ruk- 20 khaṃ upadhārethā“ ti āha. Vaddhakī uyyānaṃ gantvā ekaṃ sujātaṃ¹⁹ ujukaṃ gāmanigamapūjitaṃ rājakulato pi laddha-balikammaṃ maṅgalasālarukkhaṃ²⁰ disvā raṇṇo santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocesum. Rājā „uyyāne rukkho²¹ nāma mama paṭiladdho, gacchatha²², naṃ²³ chindathā“ ti āha. Te 25 „sādhū“ ti sampatiṇṇhitvā gandhamālādīhatthā uyyānaṃ gantvā rukke gandhapañcaṅgulaṃ²⁴ datvā suttana parikkhipitvā pupphakaṇṇikaṃ bandhitvā dīpaṃ jāletvā balikammaṃ katvā

¹ Bā pavisante. ² Bā disādīhi. ³ Bā nivattapetvā. ⁴ Ck -rato, Bā atthāyacaro.

⁵ Bā kathayimsu. ⁶ Bā acari. ⁷ Bā -maṃ. ⁸ Bā karonto. ⁹ Ck -kāraṇaṃ.

¹⁰ Ck kareyya, Ck kareyyaṃ. ¹¹ Cks sabbam-. ¹² Bā -kiṃ. ¹³ Bā -ka. ¹⁴ Bā omits ar- pa-.

¹⁵ Cks sakkoma taṃ idha. ¹⁶ Bā omits yena. ¹⁷ Bā adds yena.

¹⁸ Bā omits su-. ¹⁹ Bā -lā-. ²⁰ Cks -am. ²¹ Bā adds so. ²² Bā taṃ. ²³ Bā -līkaṃ.

„ito sattame divase āgantvā rukkhaṃ chindissāma, rājā che-
dāpeti¹, imasmiṃ rukkhe nibbattadevatā² aññattha gacchantu³,
amhākaṃ doso n' atthīti“ sāvesuṃ. Atha tasmiṃ nibbatto
devaputto taṃ vacanaṃ · sutvā „nissamsayaṃ ime vaḍḍhaki
5 imāṃ rukkhaṃ chindissantī, vimānaṃ me nāsessanti⁴, vimāna-
pariyantikaṃ eva kho pana mayhaṃ jīvitāṃ, imaṃ ca rukkhaṃ
parivāretvāpi⁵ tñitesu⁶ taruṇasālarukkhesu⁷ nibbattānaṃ mama
ñātidevatānaṃ pi bahūni vimānāni nassissantī⁸, na kho pana
maṃ tathā⁹ attano vināso bādhati yathā¹⁰ ñātīnaṃ, tasmā
10 tesāṃ¹¹ mayā jīvitadānaṃ¹² dātum vaṭṭatīti“ cintetvā aḍḍha-
rattasamaye dibbālaṃkārapatimaṇḍito rañño sirigabbhaṃ pavi-
sitvā sakalagabbhaṃ ekobhāsaṃ katvā ussīsakapasse rodamaṇo
atthāsi. Rājā taṃ disvā bhītatasito tena saddhiṃ sallapanto
paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

- 13 1. Kā tvam uddhehi vatthehi¹⁴ aghe vehāsayaṇ tñitā,
kena ty-assūni vattanti, kuto taṃ bhayaṃ āgatan ti. 1.

Tattha kā ti yakkhanāgasupannaṃsakkādisu¹⁴ kā¹⁵ nama tvaṃ ti pucchati,
vatthehīti¹³ vacanamattam etaṃ¹⁶, sabbe pi pana dibbālaṃkāre¹⁷ sandhāy'
evam¹⁸ āha, aghe ti appaṭighe ākāse, vehāsayaṇ ti tass' eva vevacanāṃ,
20 kena tyassūnīti¹⁹ kena kāraṇena tava assūni pavattanti²⁰, kuto ti ñātiviyo-
gadhanavināsādīti²¹ kiṃ nissāya tava bhayaṃ āgatan ti pucchati.

Taṃ sutvā devarājā dve gāthā abhāsi:

2. Tav' eva deva vijite Bhaddasālo ti maṃ vidū
satthiṃ vassasahassāni tiṭṭhato pūjitassa me 2.
23 3. Kārayantā nagarāni agāre ca disampati
vividhe cāpi pāsāde na man te accamaññisuṃ²²,
yath' eva man te pūjesuṃ tath' eva tvam pi pūjayā 'ti. 3.

¹ Bā chindāpesi. ² Bā -ttā-. ³ Bā -atu. ⁴ Bā nassissantīti. ⁵ Bā omits pi.
⁶ Ck's tñhi-. ⁷ Bā -lā-. ⁸ Bā adds vimānapariyantikameva mama ñātīnaṃ
devatānaṃ jīvitāṃ. ⁹ Bā yathā. ¹⁰ Bā tathā. ¹¹ Bā nesaṃ. ¹² Bā -taṃ,
omitting dānaṃ. ¹³ Ck Bāf vatte-. ¹⁴ Ck -sakkā- corr. to -sakkhā-. ¹⁵ Ck's
ko. ¹⁶ Bā evetaṃ. ¹⁷ Bā sabbehi pana vatthadib-. ¹⁸ Bā -ya, omitting evam.
¹⁹ Ck tñassunīti, Ck tñassunīti. ²⁰ Bā omits pa. ²¹ Ck's -dī, Bā dinā. ²² Ck's
te maṃ amaññisuṃ.

Tattha tiṭṭhato ti sakala-Bārāṇasi-nagarena c' eva¹ gāmanigamehi ca tayā² ca pūjitassa niccaṃ balikkammañ ca sakkārañ ca labhantassa mayhañ imasmiñ uyyāne³ tiṭṭhantassa ettako kālo⁴ gato ti dasseti, nagarāniti nagarapaṭisaṃkhārakammāni⁵, agāre ti bhūmigeḥāni⁶, disampatīti disānañ paṭi mahārāja⁷, na⁸ mante ti te nagarapaṭisaṃkhārakaraṇādīni⁹ karontā¹⁰ 5 imasmiñ nagare porāṇakarājāno mañ nātimaññīṃsu nātikkamiṃsu na viheṭṭha-yiṃsu¹¹, mama nivāsarukkhaṃ¹² chinditvā attano kammāni na karīṃsu, mayhañ pana sakkāraṃ eva karīṃsū 'ti avaca, yathevā 'ti tasmā¹³ yath' eva ne¹⁴ porāṇakarājāno mañ pūjayiṃsu eko pi imaṃ rukkhañ na chindāpesi, tvañ¹⁵ 10 cāpi mañ¹⁶ tath' eva pūjaya mā me rukkhañ chedayīti

Tato rājā dve gāthā abhāsi:

4. Tañ ca¹⁷ ahañ na passāmi thullam¹⁸ kāyena te dumañ, ārohapariṇāhena abhirūpo si¹⁹ jātiyā. 4.
5. Pāsādañ kārayissāmi ekatthambhañ manoramāñ, tattha tañ upanessāmi, cirañ te yakkha jīvitañ ti. 5. 15

Tattha kāyena 'ti pamāyena²⁰, idaṃ vuttañ hoti: tava pamāyena²¹ tañ²² viya thūlañ mahantañ ahañ aññañ dumañ na passāmi, tvañ ñeva pana ārohapariṇāhena sujātasamkhātāya²³ susaṇṭhānaujubhāvappakārāya²⁴ jātiyā ca abhirūpo sobhaggappatto ekatthambhapāsādaraho ti, pāsādañ ti tasmā tañ chedāpetvā²⁵ ahañ pāsādañ kārapessāmi²⁶ eva, tattha tañ ti tañ pañāhañ 20 samma devarāja²⁷ tattha pāsāde upanessāmi²⁸ vasaṇessāmi, so²⁹ tvañ mayā saddhiṃ ekato vasanto aggagandhamālādīni labhanto sakkārappatto sukhañ jīvissasīti³⁰ nivāsanaṭṭhānābhāvena³¹ me vināso bhavissatīti mā cintesi³², cirañ te yakkha jīvitañ bhavissatīti.

Taṃ sutvā devarājā dve gāthā abhāsi:

6. Evañ h' etañ³³ udapādi sarīrena vinābhāvo puthuso mañ vikantetvā khaṇḍaso avakantatha. 6.

¹ Ck veva, Cs vevā, Bd -rehideva. ² Bd tathā. ³ Bd adds manussānañ pūjitassa. ⁴ Bd adds va. ⁵ Ck -parisaṃbhāra-, Cs -parisaṃkhāra-, Bd -patisaṃkhāraṇa-. ⁶ Bd bhūmibhāgeḥāni. ⁷ Bd -jā. ⁸ Bd nañ. ⁹ Ck -patisaṃbhāra-, Bd nagarapaṭisaṃbhārāpādīni. ¹⁰ Bd -to, Cks -ti. ¹¹ Bd vihevesuñ. ¹² Bd nivāsanañ. ¹³ Bd kasmā. ¹⁴ Bd omits ne. ¹⁵ Cks tvañ. ¹⁶ Bd omits mañ. ¹⁷ Bf tvañ vā, Bd katañ vā in the place of tañca. ¹⁸ Bf tulañ, Bd tūlañ. ¹⁹ Ck ti. ²⁰ Bd tava vimāyena. ²¹ Bd vimāyena. ²² Bd samānatañ. ²³ Ck sujātatāsañ, Cs sujāto sañ-, Bd sujātasamkhātāya. ²⁴ Bd samasaṇṭhānauju-, Cks susaṇṭhānañ. ²⁵ Bd ekatthambhapāsādatañ chedā-, omitting raho ti pāsādanti tasmā. ²⁶ Ck Bd -jā. ²⁷ all three MSS. upani-. ²⁸ Bd omits so. ²⁹ Ck -sīti, Cs -ssasi, Bd jivassatīti. ³⁰ Ck -naṃbhāvena, Cs Bd -nabhāvena. ³¹ Bd -tai. ³² so Cks for cetañ? Bdf evañ cittañ

7. Agge ca chetvā majjhe ca pacchā mūlaṃ vichindatha¹,
evaṃ me chiḷḷamānassa na dukkhaṃ² maraṇaṃ siyā ti. 7.

Tattha evaṃ hetuṃ³ udapādīti yadi evaṃ etaṃ cittaṃ tava uppannaṃ,
sarīreṇa vinābhāvo ti yadi te mama sarīreṇa bhaddasālarukkheṇa saddhiṃ⁴
5 mama vinābhāvo patthito⁵, puthuso ti atha naṃ babudhā⁶ vikaṇṭhitvā
ti⁷ chinditvā, khaṇḍaso ti⁸ khaṇḍākkhaṇḍaṃ⁹ katvā avakantatha, agge cā¹⁰
'ti avakantantā¹¹ pana paṭhamam agge¹² tato majjhe¹³ chinditvā sabbapacchā
mūle chindatha, evaṃ hi me chiḷḷamānassa¹⁴ na dukkhaṃ maraṇaṃ bhaveyyā
'ti yācāti.

- 10 Tato rājā dve gāthā abhāsi:
8. Hatthapādaṃ¹⁵ yathā chinde¹⁵ kaṇṇanāsaṃ ca jīvite
tato pacchā siro chinde¹⁵, taṃ dukkhaṃ maraṇaṃ siyā. 8.
9. Sukhaṃ nu khaṇḍaso chinnaṃ¹⁶ bhaddasāla vanaspati,
kiṃ hetu kaṃ upādāya khaṇḍaso chinnaṃ¹⁷ icchasīti. 9.

15 Tattha hatthapādaṃ¹⁴ ti hatthe ca pāde ca, taṃ dukkhaṃ ti taṃ
evaṃ paṭipāṭiyā chiḷḷantassa¹⁸ corassa¹⁹ maraṇaṃ dukkhaṃ siyā, sukhaṃ
no²⁰ ti samma Bhaddasāla vajjhappattā²¹ corā²² sukhena maritukāmā sīsacche-
daṃ yācanti na²³ khaṇḍaso chedanam, tvaṃ pana etaṃ²⁴ yācasi, tena taṃ
pucchāmi: sukhaṃ nu²⁵ khaṇḍaso chinnaṃ ti, kiṃ hetu 'ti khaṇḍaso²⁶ chin-
20 naṃ nāma na sukhaṃ, kāraṇena paṇ' ettha bhavitaḍḍhaṃ ti taṃ pucchanto
evaṃ āha.

Ath' assa ācikkhanto Bhaddasālo dve gāthā abhāsi:

10. Yaṇ ca hetuṃ upādāya hetuṃ dhammūpasamhitaṃ²⁷
khaṇḍaso chinnaṃ icchāmi mahārāja suṇohi me: 10.
25 11. Ñāti me sukhasamvaddhā²⁸ mama passe nivātajā
te pi 'haṃ²⁹ upaḥimseyyam, paresam assa dumocitaṃ³⁰ ti. 11.

¹ Ck vivin-, Bđ mūlamhi chindatha. ² Cks dukkha. ³ Bđ citta. ⁴ Bđ sama. ⁵ C^o pattiko, Bđ patiḥito. ⁶ Bđ pahūdā, Cks bahuvidhā. ⁷ Cks omīti ti ⁸ Ck omīti ti. ⁹ Cks khaṇḍa-. ¹⁰ Cks vā. ¹¹ Bđ avakantentā ca. ¹² Bđ -am. ¹³ Bđ -nāya. ¹⁴ Bđf -de. ¹⁵ Bđf -nne. ¹⁶ Ck jinnaṃ, C^o cinnam. ¹⁷ Bđ chindaṃ, Bf chinda. ¹⁸ Bđchindaṭṭassa. ¹⁹ Bđ tassa. ²⁰ Bđ dukkhaṃ in the place of no. ²¹ C^o -tto, Ck vajjhappattā, Bđ vajjhappatto. ²² Bđ te. ²³ C^o nā. ²⁴ Bđ evaṃ. ²⁵ Bđ sukhaṃdukkhaṃ, omīting nu. ²⁶ Cks -to. ²⁷ Ck sammūpasobhitaṃ, Bđ dhammūpasamhitaṃ corr. to dhamma-. ²⁸ Bđ -vaddhā. ²⁹ Cks aham. ³⁰ Cks -cīnaṃ, Bđ assumukhovitaṃ, Bf asukkhocitaṃ.

Tattha hetum dhammūpasamhitan¹ ti mahārāja yaṃ² hetusabbhā-
van³ yuttam eva na hetupatirūpakam⁴ hetum upādāya ārabha sandhāyāha
khaṇḍaso chinnaṃ icchāmi taṃ⁵ ohitasoto suṇhīti⁶ attho, nāti me ti mama
Bhaddasālarukkhasa chāyā⁷ sukhasamvaddhā⁸ mama passe⁹ taruṇasāla-
rukkhesu¹⁰ nibbattā mayā katavātaparittāpattā¹¹ nivātajā mama nātakā deva- 5
saṃghā athi te¹² ahaṃ viśālasākhaviṭapo mūle chinditvā patanto upahim-
seyyaṃ, sambhaggavimāne karonto vināseyyaṃ ti attho, paresaṃ assa dumo-
citan¹³ ti evaṃ sante mayā tesam paresaṃ nātidevasaṃghānaṃ assa¹⁴ duk-
khaṃ ocitaṃ vaḍḍhitaṃ, na cāhaṃ¹⁵ tesam dukkhakāmo¹⁶, tasmā bhaddasālaṃ
khaṇḍaso chinnaṃ icchāmi¹⁷ ayaṃ ettha adhippāyo¹⁸. 10

Taṃ sutvā rājā „dhammiko vatāyaṃ devaputto, attano
vimānavināsa¹⁹ pi²⁰ nātīnaṃ vimānavināsaṃ²¹ na icchati,
nātīnaṃ atthacariyaṃ carati²², abhayaṃ assa dassāmi²³“ tus-
sitvā osānagātham āha :

19. Cetabbarūpaṃ cetasi²⁴ bhaddasāla vanaspati, 15
hitakāmo si nātīnaṃ, abhayaṃ samma dadāmi te ti. 12.

Tattha cetabbarūpaṃ cetasi²⁴ nātīso muducittatāya cintento cinte-
tabbayuttakam eva cintesi samma bhaddasāla²⁵ ti, chedassa rūpaṃ chedasi²⁶ pi
pāṭho, tass' attho: khaṇḍaso chinnaṃ icchanto chedetabbayuttakam eva chedesi²⁷,
abhayaṃ ti etasmiṃ te sabbaṃ²⁸ pasīditvā abhayaṃ dadāmi, na me pā- 20
sāden' attho, nāhaṃ taṃ chedāpessāmi, raccha nātisaṃghaparivuto sakkatagaru-
kato sukhaṃ jīvā²⁹ ti³⁰ āha.

Devarājā rañño dhammaṃ desetvā agamāsi. Rājā tass'
ovāde thatvā dānādini puññāni katvā saggapadaṃ³¹ pūresi.

So i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi Tathāgato nātattthacariyaṃ 25
caratīti“ vatvā j. s.: „Tadā rājā Ānando ahoṣi, taruṇasālesu nibbatta-
devatā Buddhaparisa, Bhaddasāladevarājā³² ahaṃ evā“ ti. Bhadda-
sāla-jātakaṃ.

¹ Bā dhammapa-. ² Bā omits yaṃ. ³ Bā hetum sabbhāva. ⁴ Bā adds taṃ.
⁵ Bā ti. ⁶ Bā suṇhīti. ⁷ Bā chāya. ⁸ Bā -vaḍḍhā. ⁹ Bā adds ti. ¹⁰ Ck
-kkhe, ¹¹ Bā -natthā. ¹² Bā omits te. ¹³ Cks -citan, Bā assu mukho citan.
¹⁴ Bā assumukhaṃ. ¹⁵ Bā nevāhaṃ. ¹⁶ Ck dukkhakāmo. ¹⁷ Bā chindāpemi¹⁷.
¹⁸ Bā adds ti. ¹⁹ Cā Bā -sano. ²⁰ Bā -vināsanāṃ icchati. ²¹ Bā vimānavināsaṃ.
²² Bā titi rājā. ²³ Bā cetayyarūpaṃ cetesi, Bā ceteyyarūpaṃ cetasi. ²⁴ Bā
dāṭho tattha ceṇḍeso chinnaṃ icchanno chedetabbayuttakameva chedesi²⁴. ²⁵ Bā
omits sabba. ²⁶ Bā jivhātīti. ²⁷ Bā saggapūraṃ. ²⁸ Bā adds pana.

3. Samuddavāṇijajātaḥka.

Kasanti vapanti te janā ti. Idam S. J. v. Devadattassa pañcakulasatāni gahetvā niraye pavitṭhabhāvaṃ¹ ā. k. So hi agga-sāvakesu parisam gahetvā pakkantesu sokam sandhāretum asakkonto
 5 uṇhalohite² mukhato nikkhante³ balavarogapīlito⁴ Tathāgatassa guṇaṃ anussarivā „aham eva navamāse Tathāgatassa anattam cintesi, Satthu pana mayi pāpacittam nāma n' atthi, asītimahātherānam pi mayi āghāto⁵ nāma n' atthi, mayā katakammena aham eva idāni anātho jāto, Satthā-rāpi 'mhi⁷ vissattho mahātherehi pi nātisetṭhena Rāhulatherena⁸ Sakya-
 10 rājakulehi⁹ pi¹⁰, gantvā Satthāraṃ khamāpessāmiti¹¹ parisāya saññaṃ datvā attānaṃ mañcakena gāhāpetvā rattim rattim¹² gacchanto Kosala-nagaraṃ¹³ sampāpuni. Anandatthero Satthu ārocesi „Devadatto kira bhante tumhākaṃ khamāpetum āgacchatiti¹⁴. „Ananda Devadatto mama dassanaṃ na labhissatiti¹⁵. Atha tasmim Sāvatthinagaraṃ¹⁶ sampatte
 15 puna thero ārocesi. Bhagavāpi tath' eva avaca. Tassa Jetavanadvāre¹⁷ Jetavanapokkharaniyamipam¹⁸ āgatassa pāpaṃ matthakaṃ pāpuṇi: sarīre ḍāho¹⁹ uppajji, nahātvā pāniyam pivutukāmo hutvā „mañcakaṃ²⁰ āvuso otāretha, pāniyam pivissāmiti²¹ āha. Tassa otarivā²² bhūmiyam ṭhapita-mattassa cittassāde²³ aladdhe²⁴ yeva mahāpaṭhavī vivaraṃ adāsi, tāvad
 20 eva taṃ²⁵ Avicito jalā²⁶ vuṭṭhāya²⁷ parikkhipi²⁸. So „pāpakammaṃ me matthakaṃ pattan²⁹ ti T-assa guṇaṃ³⁰ anussarivā „imehi atṭhihi³¹ taṃ aggapuggalaṃ (Dhp. p. 148.) devātidevaṃ naradamma-sārathim³² samantacakkhum satapuññalakkaṇaṃ
 25 pānehi Buddhaṃ saraṇaṃ upemīti³³ imāya gāthāya saraṇe³⁴ patitṭhahanto va³⁵ avicīparāyano ahosi³⁶. Tassa pana pañca upatṭhākakulasatāni³⁷ ahesum, tāni kulāni pi³⁸ tappakkhi-kāni³⁹ hutvā Dasabalaṃ akkositvā paribhāsivā Avicimhi yeva nibbattiṃsu. Evaṃ so⁴⁰ pañca kulasatāni gaṇhitvā Avicimhi patitṭhito⁴¹.
 30 Ath' ekadivasaṃ dh.⁴² k. s.: „āvuso Devadatto pāpo lābhagiddha-

¹ Bā patitabhā-. ² Ck -to, Bā -taṃ. ³ Bā -to. ⁴ Bā phalavavedanāpīlito. ⁵ Bā omits na-. ⁶ Bā -to. ⁷ Bā amhi. ⁸ Bā adds pi. ⁹ Bā sākyarājā-. ¹⁰ Bā adds saddhim. ¹¹ Bā na sāvatti in the place of r. r. ¹² Bā -laraṭhaṃ. ¹³ Bā -radvāraṃ. ¹⁴ Bā omits je-. ¹⁵ Bā jetavane pokkharaniyāsa-. ¹⁶ Bā dā-. ¹⁷ Bā mañcakato mam. ¹⁸ Bā obhāretvā. ¹⁹ Ck -do, Bā -daṃ. ²⁰ Ck alado corr. to aladdhe? Bā aladde. ²¹ Bā omits taṃ. ²² Bā aggijālā. ²³ Ck Bā u-. ²⁴ Bā -pitvā gaṇhi. ²⁵ Bā -ne. ²⁶ Ck -ehi. ²⁷ Ck -dhamma-, Ck -dhamma-corr. to -damma-. ²⁸ Bā gātosmiti. ²⁹ Ck -ho, Ck -no corr to -ne. ³⁰ Bā omits va. ³¹ Bā -siti. ³² Bā -kusalatāni. ³³ Ck tāpi in the place of tāni k. pi, Ck tāni pi. ³⁴ Ck nāmpa-. ³⁵ Bā adds tāni. ³⁶ Bā paṭhito. ³⁷ Bā adds bhikkhu-

tāya¹ Sammāsambuddhe atthāne² kopam bandhetvā anāgatabhayam
 anoloketvā pañcahi kulasatehi saddhim avīciparāyano jāto³ ti. S.
 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinuā“ ti
 pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „bhikkhave⁴ Devadatto lābha-
 sakkārāgiddho⁵ hutvā anāgatabhayam na olokesi, pubbe pi anāgata-
 bhayam na oloketvā⁶ paccuppannasukhagedhena⁷ saddhim parisāya
 mahāvināsam patto⁸ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bārāṇasito avidūre kulasahassanivāso⁹
 mahāvaddhakīgāmo ahosi. Tattha vaddhakī „tumhākaṃ mañ-
 cam karissāma, pīṭham {karissāma, geham karissāmā“ 'ti¹⁰
 manussānam hatthato bahum iṇam gaṇhitvā¹¹ kinti¹² kātum na
 sakkhimsu. Manussā diṭṭhaditṭhavaḍḍhakī¹³ codenti pali-
 buddhanti¹⁴. Te iṇāyikehi¹⁵ upaddutā¹⁶ vasitum asakkontā
 „videsam gantvā yattakattāci vasissāmā“ 'ti araṇṇam pavi-
 sitvā rukkhe¹⁷ chinditvā mahatiṃ¹⁸ nāvaṃ bandhitvā nadiṃ¹⁹
 otāretvā āharitvā²⁰ gāmato gāvutaḍḍhayanamatte ṭhāne ṭha-
 petvā adḍharattasamaye gāmaṃ āgantvā puttadāraṃ ādāya
 nāvattṭhānaṃ gantvā taṃ nāvaṃ abhiruyha anukkamena mahā-
 samuddaṃ pavisitvā vātavasena²¹ vicarantā samuddamajjhe
 ekaṃ dīpakaṃ pāpuṇṇimsu. Tasmim pana dīpake sayam-
 jātāni²² sāliucchukadaliambajambupanasanālikerādīni²³ vi-
 vidhāni phalāphalāni²⁴ atthi. Aññataro pi bhinnanāvo puriso
 paṭhamataraṃ taṃ dīpakaṃ patvā sālibhattaṃ bhuñjamāno
 ucchuādīni khādamāno tasmiṃ paṭivasati thullasariro naggo
 parūlhakesamassu²⁵. Vaddhakī cintayimsu: „sace ayaṃ dīpo²⁶
 rakkhasapariḍḍhito bhavissati sabbe²⁷ vināsaṃ pāpuṇissāma²⁸,
 parigaṇhissāma tāva nan“ ti. Atha²⁹ satta³⁰ purisā sūrā

¹ Bā labhasakkārāgi-. ² Bā adds ca. ³ Bā na bhikkhave idāneva. ⁴ Ck -rāngi-.

⁵ Bā anālo-. ⁶ Bā -giddhena. ⁷ Bā -ssaparivāro. ⁸ Bā adds vatvā. ⁹ Bā
 gaṇetvā. ¹⁰ Bā kiñci. ¹¹ Bā diṭṭhaditṭhā-. ¹² Bā omits pa-. ¹³ Bā -yakehi
 janehi. ¹⁴ Bā adds sukhā. ¹⁵ Bā -am. ¹⁶ Cks -tī, Bā -mahantaṃ. ¹⁷ Bā
 avāhitvā. ¹⁸ Bā -vegana. ¹⁹ Bā -jāta. ²⁰ Cks add ca. ²¹ Bā viddhaphalāni.

²² Bā -no thūlasariyo n. p. tasmiṃ dīpake pativasati atha te pi. ²³ Bā -pako.

²⁴ Bā adds hi ambe. ²⁵ Bā -nissanti. ²⁶ Bā vatvā in the place of atha. ²⁷
 Bā sattattha.

balavanto sannaddhapañcāvudhā hutvā otaritvā dīpakaṃ pari-
gaṇhiṃsu. Tasmim̐ khaṇe so puriso bhuttapātarāso ucchurasam̐
pivitvā sukhappatto ramaṇiye padese rajatapattasadiṣe¹ vālu-
katale sītalāya² chāyāya uttānako nipajjitvā „Jambudīpavāsino
5 kasantā vapantā evarūpaṃ sukhaṃ na labhanti, Jambudīpato
mayhaṃ ayam eva dīpo³ varan“ ti gāyamāno udānam udānesi.

S.⁴ bhikkhū āmantetvā „so bhikkhave puriso⁵ udānam udānesīti“
dassento paṭhamam̐ gātham āha:

1. Kasanti vapanti te janā
10 manujā kammaphalūpajjivino,
na-y-imassa ratthassa⁶ bhāgino,
Jambudīpā idam eva no varan ti. 13.

Tattha te ti Jambudīpavāsino janā, kammaphalūpajjivino ti nāna-
kammānam̐ phalūpajjivino sattā.

- 15 Atha te dīpakaṃ parigaṇhamānā purisā tassa gītasaddam̐
sutvā „manussasaddo viya suyyati, jānissāma nan“ ti saddā-
nusārena gantvā taṃ purisaṃ disvā „yakkho bhavissatīti“
bhūtā sare sannahiṃsu. So pi te disvā attano vadhabhayena
„nāhaṃ sāmi yakkho, puriso 'mhi, jīvitadānam̐ me dethā“ 'ti
20 yācanto „purisā nāma tumhādisā naggabhoggā hontīti“⁷ vutto⁸
punappuna yācitvā manussabhāvaṃ nāpesi. Te taṃ⁹ upasaṃ-
kamitvā sammodaniyaṃ kathaṃ katvā¹⁰ tassa tattha¹¹ āgatani-
yāmaṃ pucchīṃsu. So pi tesam̐ saccaṃ¹² kathetvā „tumhe
attano puññasampattiyaṃ idhāgatā¹³, ayam̐ eko¹⁴ uttamadīpo, na
25 h' ettha¹⁵ sahatthena kammaṃ katvā jīvanti, sayam̐jātasālīnam̐
c' eva ucchuādīnam̐ c' ettha anto n' atthīti anukkaṇṭhantā¹⁶
vasatha“ 'ti āha. „Idha pana vasantānam̐ ambhakaṃ añño

¹ Bā - paṭasadiṣa. ² Ck silānalāya, C^o silānalāya corr. to sītalāya, Bā sīta. ³
Bā - pako. ⁴ Bā atha satthā. ⁵ Bā adds imam̐. ⁶ Ck rathasassa, C^o ratthassa
corr. to ratthassa, B' dipassa. ⁷ bhūtā - - hontīti wanting in Bā. ⁸ Bā vutte.
⁹ Bā te pi taṃ purisaṃ. ¹⁰ Bā sutvā. ¹¹ Ck omits tattha. ¹² Bā sabbam̐
tesam̐. ¹³ Ck^o -to. ¹⁴ Bā omits eko. ¹⁵ Bā na e-. ¹⁶ Bā anukkaṇṭhā hutvā-

paripantho¹ n' atthīti². „Aññaṃ bhayaṃ ettha n' atthi:
 ayaṃ pana amanussapariggahito, amanussā tumhākaṃ uccārā-
 passāvaṃ disvā kujjheyyuṃ, tasmā taṃ karontā vālukaṃ viyū-
 hitvā vālukāya paṭicchādeyyātha, ettakaṃ idha bhayaṃ, aññaṃ
 n' atthi, niccaṃ appamattā bhaveyyāthā³ 'ti. Te tattha vā- 5
 saṃ upagañchimsu⁴. Tasmim̐ pana kulasahassee⁵ pañcannaṃ
 pañcannaṃ kulasatānaṃ jeṭṭhakā dve vaḍḍhakā ahesuṃ, tesu
 eko bālo ahosi rasagiddho, eko paṇḍito rasesu anallīno.
 Aparabhāge sabbe pi⁶ te tattha⁷ sukhaṃ vasantā thūlasarirā
 hutvā cintayimsu: „ciraṃ pi te⁸ no sūrā ucchurasena merayaṃ 10
 katvā pivissāmā⁹ 'ti te merayaṃ kāretvā pivitvā madavasena
 gāyantā naccantā kiḷantā pamattā tattha tattha uccārapassā-
 vaṃ katvā apaṭicchādetvā dīpakaṃ jegucchaṃ¹⁰ paṭikkūlaṃ
 karimsu. Devatā „ime amhākaṃ kiḷamaṇḍalaṃ paṭikkūlaṃ
 karontīti¹¹ kujjhitvā „samuddaṃ¹² uttarāpetvā dīpadhovaṇaṃ¹³ 15
 karissāmā¹⁴ 'ti mantetvā¹⁵ „ayaṃ kālapakkho, ajj' amhākaṃ
 samāgamo ca bhinno, ito dāni pannarasame¹⁶ divase puṇṇamu-
 posathe¹⁷ candassa uggatavelāya¹⁸ samuddaṃ ubbattetva sabbe
 p' ime ghāteṣṣāmā¹⁹ 'ti divasaṃ ṭhāpayimsu. Atha tesāṃ²⁰
 antare eko dhammiko devaputto „mā ime mama passantassa 20
 nassimsu²¹ 'ti anukampāya tesu sāyamāsaṃ bhuñjitvā ghara-
 dvāre sukhakathāya nisinnesu²² sabbābharanapatimaṇḍito²³ sa-
 kaladīpaṃ ekobhāsaṃ katvā uttarādisāyaṃ²⁴ ākāse ṭhatvā
 „ambho vaḍḍhakā, devatā tumhākaṃ kuddhā, imasmim̐ ṭhāne
 mā vasittha, ito addhamāsaccayena²⁵ hi devatā samuddaṃ 25

¹ Bā paṭibandho. ² Bā natthi. ³ Bā -gacchi-. ⁴ Bā kulasamasse. ⁵ Bā adda
 tattha tasitā sare saṇṭhahimsu so te disvā attano vadhabbayena nāhaṃ samī
 yakkho pūriso mhi jīvitaṃ me dethā ti yācanto pūrisā nama tumhādisā naggā
 na hontitittha. ⁶ Bā omits te tattha. ⁷ so Ck; Bā vasitā in the place of pi
 te; read: pipāsītā? ⁸ Bā ji-. ⁹ Bā mahāsa-. ¹⁰ Bā dīpaka-. ¹¹ Bā cintetvā.
¹² Bā -rasa. ¹³ Bā -miuposasadvase. ¹⁴ Bā candassuggamanave-. ¹⁵ Bā sa-
 mime ghāteṣṣāmī. ¹⁶ C Bā ne-. ¹⁷ Bā sanni-. ¹⁸ Bā sabbālamkārapaṭi-. ¹⁹
 Bā -rāyadisāya. ²⁰ Bā aḍḍha-.

ubbattetvā sabbe va tumhe ghāteṣṣanti¹, ito² nikkhamitvā
palāyathā“ ’ti³ dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Tipaṇṇacarattūpagamamhi cando,
vego mahā hohiti⁴ sāgarassa⁵
5 uplāpayam⁶ dīpam imaṃ ulāraṃ,
mā vo vadhī, gacchatha lenam aññān ti. 14.

Tattha uplāpayan⁷ ti imaṃ dīpaṃ ajjhottharanto⁸ abhibhavissati. mā
vo vadhīti so sāgaravego tumhe mā vadhī⁹.

- Iti so tesāṃ ovādam datvā attano ṭhānam eva gato. Tas-
10 miṃ gate aparo saḥāyiko kakkhaḷo devaputto „imassa va-
canaṃ gahetvā palāyeyyum pi¹⁰, ahaṃ tesāṃ¹¹ gamanaṃ vāretvā
sabbe p’ ime mahāvināsaṃ pāpessāmīti“ cintetvā dibbalaṃ-
kārapatimaṇḍito¹² sakalagāmaṃ¹³ ekobhāsaṃ karonto āgantvā
dakkhiṇādisāya¹⁴ ākāse ṭhatvā „eko devaputto idhāgato no¹⁵“
15 ’ti pucchitvā¹⁶ „āgato“ ti vutte „so vo kiṃ kathesīti“ vatvā
„imaṃ nāma sāmīti“ vutte „so tumbākaraṃ idhanivāsaṃ¹⁷ na
icchatī, rosena¹⁸ katheti¹⁹, tumhe aññattha agantvā idh’ eva
vasathā“ ’ti vatvā dve gāthā abhāsi:

3. Na jāt’ ayaṃ sāgaravārivego
90 uppātaye²⁰ dīpam imaṃ ulāraṃ,
taṃ me nimittehi bahūhi diṭṭhaṃ,
mā bhettha²¹, kiṃ socatha, modathavho²². 15.
4. Pahūtabhakkhaṃ bahuannapānaṃ
patattha²³ āvāsaṃ imaṃ ulāraṃ,
25 na vo bhayaṃ paṭipassāmi²⁴ kiñci,
āputtaputtehi pamodathavho²⁵ ti. 16.

¹ Bā -ṭe-. ² Ck^s omīti ito. ³ Eā adda vatvā. ⁴ Ck^s hohi, C^s hohīti, Bā hos-
sati, Bf^s hehiti. ⁵ Bā -rāya. ⁶ Ck^s upalāpayam, Bā uplāvassam, Bf^s uppāvassam.
⁷ Ck^s upalā-, Fā uplāvassan. ⁸ Ck^s ujjhotta-. ⁹ Bā vadi. ¹⁰ Bā -yeyyuntī. ¹¹
Bā ne-. ¹² Bā -ṭi-. ¹³ Bā -dīpaṃ. ¹⁴ Eā -nāya di-. ¹⁵ Bā omīti no. ¹⁶
Bā pucchi. ¹⁷ Bā idanivāsanam. ¹⁸ Eā dosena. ¹⁹ Bā -si. ²⁰ Bāf^s uplāvassam.
²¹ Ck^s hetha, Bf^s lātha. ²² Bā pamodatha vo. ²³ so Ck^s; C^s patatatha, Bā
vatthata, Bf^s patatta; read: passatha? ²⁴ Bā pati-. ²⁵ Ck^s paco-, Bā mamodatha vo.

Tattha na jātayan¹ ti na jātu ayaṃ, mā bhethā² 'ti mā bhāyittha, pa-modathavho³ ti pamuditā pītisomanassajātā hotha, āputtaputtehiti yāva puttānam pi puttehi modatha³, n' atthi vo⁴ imasmīm ṭhāne bhayan ti.

Evam so imāhi dvīhi gāthāhi te assāsetvā pakkāmi. Tassa pakkantakāle dhammikadevaputtassa vacanaṃ anādiyitvā⁵ bāla-
vaḍḍhakī „suṇantu me⁶ bhonto vacanan“ ti⁷ sesavaḍḍhaki
āmantetvā pañcamaṃ gātham āha:

6. Yo tv-ev' ayaṃ⁸ dakkhiṇāyaṃ⁹ disāyaṃ
khemaṃ paṭikkosati¹⁰ tassa saccaṃ,
na uttaro vedi bhayābhayassa,
mā bhetha, kiṃ socatha, modhavho ti. 17.

Tattha dakkhiṇāyaṃ¹¹ ti dakkhiṇāya¹², ayaṃ eva vā pāṭho.

Taṃ sutvā rasagiddhā pañcasatā vaḍḍhakī tassa bālassa vacanaṃ ādiyimsu. Itaro pana paṇḍitavaḍḍhakī taṃ vacanaṃ
anādāya¹³ te vaḍḍhakī āmantetvā catasso gāthā abhāsi:

6. Yathā ime vippavadanti yakkhā
eko bhayaṃ saṃsati khemaṃ eko,
tad imṅha mayhaṃ vacanaṃ suṇātha:
khippaṃ lahuṃ mā vinasimha¹⁴ sabbe. 18.
7. Sabbe samāgama karoma nāvaṃ
doṇiṃ daḷhaṃ sabbayantūpapannaṃ,
sace ayaṃ dakkhiṇo¹⁵ saccam āha
moghaṃ paṭikkosati uttar' āyaṃ¹⁶. 19.
8. Sā¹⁷ c' eva no hohiti¹⁸ āpadatthā¹⁹
imaṇ ca dīpaṃ na pariccajema,
sace va kho uttaro saccam āha²⁰
moghaṃ paṭikkosati dakkhiṇ' āyaṃ²¹,

¹ Ck jātā-. ² Bđ -tha vo. ³ Bđ pamo-. ⁴ Bđ na kiñci in the place of natthi vo. ⁵ Bđ -yanto. ⁶ Cē ma, Bđ omits me. ⁷ Bđ adds te. ⁸ Ck tvevāyaṃ vā, Bđ devāya, Bf yo cetassaṃ. ⁹ Bđ -nāvā. ¹⁰ Ck khemanti-pakkosīsi, Cē khemanti-pakkosīsi, Bf khemantimāṃ pakkosati, Bđ khemanti-pakkoti. ¹¹ Bđ dakkhiyaṃ. ¹² Bđ -yaṃ. ¹³ Bđ -diyaṃ. ¹⁴ Bđ vinasī-. ¹⁵ Bđ mayaṃ dakkhiṇā, Bf ayaṃ dakkhiṇā. ¹⁶ Ck -ro ayaṃ. ¹⁷ Ck Bf sa. ¹⁸ Ck hoti, Cē hotīti, Bf hehiti. ¹⁹ Bđ aparattā, Cē āpadatvā. ²⁰ Ck āhu. ²¹ Ck -no ayaṃ.

tam eva nāvaṃ abhiruyha sabbe
evaṃ mayaṃ sotthi taremu¹ pāraṃ. 20.

9. Na ve sugaṇhaṃ paṭhamena seṭṭhaṃ
kaṇiṭṭhaṃ, āpāthagataṃ gahetvā
yo c' idha majjhaṃ paviceyya gaṇhati
sa ve² naro seṭṭhaṃ upeti ṭhānaṃ ti. 21.

Tattha vip̄pavandanāti aññamaññaṃ vadanti, lahuṇ ti purimassa
atthadīpanaṃ, doṇiṇ ti gambhīraṃ mahānāvaṃ, sabbayantūpapannaṃ ti
sabbehi piyārittādīhi³ yantehi upannaṃ, sā ceva no hohiti⁴ āpadatthā⁵
10 ti sā ca⁶ no nāvaṃ pacchāpi uppannāya āpadāya āpadatthā⁵ bhaviṣṣati imaṃ ca dīpaṃ
na⁷ pariccajissāma, taremu⁸ 'ti tarissāma. na ve sugaṇhaṇ ti na ve su-
khena gaṇhitabbaṃ, seṭṭhaṇ ti uttamaṃ tathaṃ⁹ saccaṃ, kaṇiṭṭhaṇ ti pa-
ṭhamaṃ vacanaṃ upādāya pacchimaṃ vacanaṃ kaṇiṭṭhaṃ nāma, idhāpi¹⁰ na ve
sugaṇhaṇ ti anuvattane va¹¹, idaṃ vuttaṃ hoti: ambho vaḍḍhakī yena kenaci
15 paṭhamena vuttaṃ¹² vacanaṃ idaṃ eva seṭṭhaṃ tathaṃ saccaṃ ti na¹³ su-
khaṃ¹⁴ gaṇhitabbaṃ eva yathā¹⁵ taṃ evaṃ kaṇiṭṭhaṃ pacchāvuttavaca-
naṃ¹⁶ pi¹⁷ idaṃ eva tathaṃ ti na¹⁸ gaṇhitabbaṃ¹⁹, yaṃ pana sotavisayaṃ²⁰
āpāthaṃ²¹ gataṃ hoti taṃ āpāthagataṃ²² gahetvā yo²³ idha paṇḍitapuriso
purimaṃ ca pacchimavacanaṃ ca²⁴ paviceyya vicinitvā tīretvā upaparikkhitvā²⁵
20 majjhaṃ²⁶ gaṇhati²⁷ yaṃ tattha²⁸ saccaṃ sabhāvabhūtaṃ tad eva paccakkhaṃ
katvā gaṇhati²⁹ sa ve³⁰ naro seṭṭhaṃ upeti ṭhānaṃ³¹ so puriso³² uttamaṭṭhā-
naṃ upeti adhiḡacchati vindati paṭilabhaṃti.

So³³ evaṇ ca pana vatvā āha³⁴: „ambho mayaṃ dvinnam
pi devaputtānaṃ³⁵ vacanaṃ³⁶ karissāma, nāvaṃ tāva sajjey-
25 yāma³⁷, tato³⁸ sace paṭhamassa vacanaṃ saccaṃ bhavissati
taṃ nāvaṃ³⁹ abhirūhitvā palāyissāma, atha itarassa vacanaṃ
saccaṃ bhavissati⁴⁰ nāvaṃ ekamante ṭhapetvā idh' eva vasis-
sāma⁴¹ 'ti evaṃ vutte bālavaḍḍhakī⁴¹ „ambho tvaṃ udaka-

¹ Cks tā-. ² Cks ce. ³ Bđ pht-. ⁴ Ck -hīti, C^o hoti corr. to hohiti or hotitī? Bđ hotitī. ⁵ Bđ aparatthā. ⁶ Bđ saceva. ⁷ Ck dīpanaṃ, C^o imaṇcādīpanaṃ. ⁸ Cks tā-. ⁹ Bđ tatha. ¹⁰ Bđ idha pi ca. ¹¹ Ck -vattateva, Bđ anuttare carāma. ¹² C^o Bđ -a. ¹³ Bđ omits na. ¹⁴ Cks add gaṇhaṇ na. ¹⁵ Bđ adds ca. ¹⁶ so all three MSS. ¹⁷ Bđ adds hi. ¹⁸ Ck omits na. ¹⁹ Bđ idhameva thakaṃ saccanti na gaṇhitabba. ²⁰ Cks soti-. ²¹ Ck āpāthaṃ, Bđ -tha. ²² Bđ omits ā-. ²³ Cks so. ²⁴ Cks pacchimāṇaṇaṃ ²⁵ Cks -kkhipitvā. ²⁶ Bđ pacchimāṇa. ²⁷ Bđ -biti. ²⁸ Bđ tathaṃ. ²⁹ Bđ gaṇṭi. ³⁰ Cks ce. ³¹ Bđ -nanti. ³² Bđ omits pu-. ³³ Bđ omits so. ³⁴ Bđ omits āha. ³⁵ Bđ dinnam pi devatānaṃ. ³⁶ Bđ -nañca. ³⁷ Cks sajjā-. ³⁸ Bđ omits ta-. ³⁹ C^o omits nāvaṃ, Ck taṃ nāvaṃ. ⁴⁰ Bđ -titi. ⁴¹ Cks -lā.

pātiyaṃ suṃsumāraṃ passasi¹, atidighasutto si², paṭhamadeva-
putto amhesu rosena³ kathesi pacchimo⁴ sinehena⁵, imaṃ eva-
rūpaṃ pavaraḍīpaṃ⁶ pahāya kuhiṃ gamissāma, sace pana
tvaṃ gantukāmo tava paraṃ gaṇhitvā nāvaṃ karohi, am-
hākaṃ nāvāya kiccaṃ n' atthīti⁷ āha. Paṇḍito attano pari- 5
saṃ gahetvā nāvaṃ sajjetvā sabbūpakaraṇāni āropetvā sa-
pariso nāvāya aṭṭhāsi. Tato puṇṇamadivase canduggamana-
velāya⁸ samuddato ūmi⁹ uttaritvā jaṇṇukapamāṇā¹⁰ hutvā dīpa-
kaṃ dhovitvā gatā¹¹. Paṇḍito samuddassa uttaranabhāvaṃ
ñatvā nāvaṃ vissajjesi. Bālavaḍḍhakīpakkkhikāni pañcakula- 10
satāni „samuddato¹² ūmi¹³ dīpaṃ¹⁴ dhovanatthāya āgatā¹⁵, etta-
kam eva etan¹⁶ ti kathentā¹⁷ nisīdimṃsu. Tato kaṭippamāṇā¹⁸
purisappamāṇā¹⁹ tālappamāṇā²⁰ sattatālappamāṇā²¹ sāgaraūmi
dīpakam pi vahaṃāṇā²² āgañchi²³. Paṇḍito upāyakusalatāya
rase alaggo sotthinā gato, bālavaḍḍhakī rasalobhena²⁴ anāgata- 15
bhayaṃ anoloketvā²⁵ pañcahi kulasatehi saddhiṃ vināsaṃ patto.

Itoparā sānusāsani²⁶ tam atthaṃ dipayamāṇā tisso abhisam-
buddhagāthā honti:

10. Yathāpi te sāgaravārimajjhe
sakammanā²⁷ sotthi vahiṃsu vāñijā 20
anāgatatthaṃ paṭivijjhiyānaṃ
appam pi²⁸ nāceti²⁹ sa³⁰ bhūripaṇṇo. 22.
11. Bālā ca mohana rasānugiddhā
anāgataṃ appaṭivijjhiy' atthaṃ
paccuppanne sīdanti³¹ atthe jāte³² 25
samuddamajjhe yathā te manussā. 23.

¹ Cks -ti. ² Ck -yuttosi, Bđ ativadigham passasi. ³ Bđ dosavasena. ⁴ Bđ adda pi so. ⁵ Bđ -neva. ⁶ Ck paridī-, (C caradī-. ⁷ Bđ candassa ug-. ⁸ Bđ ummi-vego. ⁹ so Cks; Bđ kaṭippa-. ¹⁰ Bđ -to. ¹¹ Bđ samudda. ¹² Cks ūmi; Bđ ummi. ¹³ Bđ dīpa. ¹⁴ Ck -no, Cs -no. ¹⁵ Ck -ṇe, C' -ṇo. ¹⁶ Cks -ṇo. ¹⁷ Ck -nā, Bđ omits satta-. ¹⁸ Cks sāgara dīpakam pi daha-, Bđ ti uddhā ummi dīpakam pi vuyumāṇā. ¹⁹ Bđ āgacchantā. ²⁰ Bđ rasaṃgiddhena. ²¹ Bđ -ento. ²² Bđ iti tassānusāsanaṇā in the place of ito - - nī. ²³ Bđ -unā. ²⁴ Ck appavi, C' appappi. ²⁵ Ck nāveti, B' nāceti, Bđ nacceti. ²⁶ Cks ca, Bđ so. ²⁷ so all four MSS. for sīdanti paccuppanne? ²⁸ Cks jāte, B' atthajāte.

19. Anāgataṃ paṭikayirātha kiccaṃ :

mā maṃ kiccaṃ kiccakāle vyādhesi¹,taṃ tādīsaṃ paṭikatakiccakārīṃ²na taṃ kiccaṃ kiccakāle vyādhetīti³. 24.

- 5 Tattha sakammanā⁴ ti anāgatabhayaṃ⁵ disvā puretaraṃ katena attano kammaṇa, sotthim⁶ vahiṃsū 'ti khemena⁷ gamiṃsu, vāṇijā ti samudde vicaraṇabhāvena vadḍhakī vuttā, paṭivijjhiyānaṃ ti evaṃ bhikkhave paṭhamataram⁸ kattabbaṃ anāgataṃ atthaṃ paṭivijjhitvā⁹ idhaloke bhūripaṇṇo kulaputto appamattakam pi attano atthaṃ na acceti¹⁰ nātivattati na hāpeti attho, appaṭivijjhiyatthan¹¹ ti appaṭivijjhitvā atthaṃ, paṭhamam eva kattabbaṃ akatvā¹² ti attho, paccuppanne ti yadā taṃ anāgataṃ¹³ atthajātāṃ uppajjati tadā tasmiṃ paccuppanne sīdanti, atthe jāte¹⁴ attano paṭiṭṭhaṃ na labhanti, samudde te bālavadḍhakī manussā viya vināsaṃ pāpuṇanti, anāgataṃ ti¹⁵ bhikkhave paṇḍitapuriso¹⁶ anāgataṃ¹⁷ paṭhamataram kattabbakiccaṃ samparāyikaṃ vā hotu dīṭṭhadhammikaṃ vā paṭikayirātha¹⁸ puretaraṃ kareyya¹⁹, kiṇṇkāraṇā: mā maṃ kiccaṃ kiccakāle vyādhesi, pure²⁰ kattabbaṃ hi pure akariyamānaṃ²¹ pacchā²² paccuppannabhāvapattaṃ²³ attano kiccakāle kāyacittābādheṇa vyādheti²⁴, taṃ maṃ²⁵ mā vyādhesīti, paṭhamam eva naṃ paṇḍito kareyya, taṃ tādīsaṃ ti yathā²⁶ paṇḍitaṃ purisaṃ, paṭikatakiccakārīṃ²⁷
- 10 ti paṭigacce' eva²⁸ kattabbakiccakārīnaṃ²⁹, taṃ kiccaṃ ti³⁰ kiccakāle paccuppannakāle tādīsaṃ purisaṃ na vyādheti na bādhetīti³¹, kasmā: pure yeva³² katattā ti.

- S. i. d. ā. „na bhikkhave idāṃ' eva pubbe pi Devadatto paccuppannasukhe laggo anāgataṃ³³ anoloketvā sapaṇṇaṃ vināsaṃ patto“
- 25 ti vatvā j. s.: „Tadā bālavadḍhakī Devadatto ahosi, dakkhiṇāya³⁴ disāya ṭhito adhammiko³⁵ devaputto Kokāliko, uttaradisāya ṭhito³⁶ devaputto Sāriputto, paṇḍitavadḍhakī³⁷ aham evā“ 'ti. Samudda-vāṇijajātakaṃ.

¹ Bā byādesi, Bf byatesi. ² Bā paṭigataṃ-, Bf patikathaṃ-. ³ Bā byādhesīti Bf byatesīti. ⁴ Bā -unā. ⁵ C² -taṃ-, Bā anāgataṃ anā- ⁶ Bā -i. ⁷ Bā sukheṇa pana. ⁸ Bā pathamaṃ ⁹ Bā vajjhitvā ¹⁰ Bā nacceti. ¹¹ Cks -yathā. ¹² Bā āvikatvā. ¹³ Bā omits anā-. ¹⁴ Bā adds vinā. ¹⁵ Bā omits anāgataṃ. ¹⁶ Bā -sā. ¹⁷ Bā -te. ¹⁸ Bā -kariyātha. ¹⁹ Bā -reyyum. ²⁰ Bā adds ti. ²¹ Ck aki-. ²² yadā - - - pacchā wanting in C². ²³ Cks -vaṃ. ²⁴ Bā -si. ²⁵ Bā tasmiṃ in the place of taṃ maṃ. ²⁶ Bā tathā. ²⁷ Cks paṭigatakiccakārī, Bā paṭikatakiccakārīṃ. ²⁸ Ck -gacce, Bā -kacceva. ²⁹ Cks -ritāṃ. ³⁰ Bā kiccaṃ omitting ti. ³¹ Ck bādha-. ³² Bā pūṇakasseva. ³³ Bā -tabhayaṃ. ³⁴ Bā -ṇa. ³⁵ Bā -ka. ³⁶ Bā adds dhammika. ³⁷ Bā adds pana

4. Kāmajātaka.

Kāmaṃ kāmaya mānassā 'ti. Idam S. J. v. aññataram
brāhmaṇaṃ ā. k. Eko kira Sāvattvivāsi-brāhmaṇo Aciravatitīre
khattakāraṇatthāya¹ araṇṇaṃ koṭṭesi². S. tassa upanissayaṃ disvā
Sāvattthim³ piṇḍāya pavisanto maggā okkamma tena saddhiṃ paṭi-
santhāraṃ katvā „kiṃ karosi brāhmaṇa“ 'ti vatvā „khattatthānaṃ
koṭṭāpemi⁴ bho Gotamā“ 'ti vutte „sādhu brāhmaṇa kammaṃ karo-
hiti“ vatvā agamāsi. Eten' ev' upāyena⁵ chinnarukkhe⁶ hāretvā
khattassa sodhanakāle⁷ kasanakāle kedārabandhanakāle⁸ cā⁹ ti
punappuna gantvā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ akāsi. Vapana- 10
divase¹⁰ pana brāhmaṇo „ajja bho Gotama mayhaṃ vappamañ-
galaṃ¹¹, ahaṃ¹² imasmiṃ sasse nippanne Buddha-pamukhassa saṃ-
ghassa mahādānaṃ dassāmi¹³“ āha. S.¹⁴ adhivāsetvā pakkāmi. Pun'
ekadivasaṃ brāhmaṇaṃ¹⁵ sassaṃ olokentaṃ¹⁶ gantvā „kiṃ karosi
brāhmaṇa“ 'ti pucchitvā „sassaṃ olokemi bho Gotamā“ 'ti vutte 15
„sādhu brāhmaṇa“ 'ti vatvā pakkāmi. Tadā brāhmaṇo cintesi: „sa-
maṇo Gotamo abhiñhaṃ āgacchati, nissamsayaṃ bhattena atthiko,
dassāmi 'ssa¹⁷ bhattaṃ¹⁸ ti tass' evaṃ cintetvā gehaṃ gatadivase Sat-
thāpi tattha¹⁹ agamāsi. Atha brāhmaṇassa ativiya viṣṣāso uppajji²⁰.
Aparabhāge pariṇate sasse „sve khettaṃ lāyissāma“ 'ti sannitthānaṃ 20
katvā nipanne brāhmaṇe Aciravatiyā upari sabbarattim karakavassaṃ²¹
vassi, mahoghho²² āgantvā ekanālamattam²³ pi asesetvā²⁴ sabbaṃ sas-
saṃ samuddaṃ pavesesi. Brāhmaṇo oghamhi²⁵ otarite²⁶ sassa vināsaṃ²⁷
oloketvā sakabhāvena saṇṭhātum na sakki²⁸, balavasokābbhibhūto
hatthena uraṃ sandhāretvā²⁹ parideva māno gehaṃ gantvā³⁰ vippala- 25
panto³¹ nipajji. S. paccūsasamaye sokābbhibhūtaṃ brāhmaṇaṃ disvā
„brāhmaṇassa avassayo³² bhavissāmi³³“ punadivase Sāvattthiyaṃ piṇ-
ḍāya caritvā³⁴ piṇḍapāṭapaṭikkanto bhikkhū vihāraṃ pesetvā pacchā-
samaṇena saddhiṃ tassa gehadvāraṃ agamāsi. Brāhmaṇo³⁵ āgatabhā-

¹ B^d khattatthāya ² C^k koṭṭh- ³ C^k -iyam, B^d -i ⁴ B^d evupā- ⁵ B^d patie-
channa-. ⁶ B^d sodhāpana-. ⁷ C^k kedhāra-, B^d dāra-. ⁸ C^k ca and add vapana-kāle,
B^d omits cā. ⁹ B^d punadivase ¹⁰ B^d -lakiriya. ¹¹ B^d omits a-. ¹² B^d adds tuhi-
bhāvena. ¹³ B^d -ṇo. ¹⁴ B^d -kento satthāpi tattha. ¹⁵ C^k dassāmaham tassa ¹⁶ C^k
tassa. ¹⁷ B^d ahoṣi. ¹⁸ B^d ghanikavassaṃ ¹⁹ B^d mahāmegho. ²⁰ B^d -nālimattam.
²¹ B^d anavasesaṃ katvā. ²² C^k oghampi. ²³ B^d patita ²⁴ C^k sassaṃ-. ²⁵
C^k nāsakkihi, B^d -bhāvaṃ sandhāretu nāhoṣi. ²⁶ B^d paharitvā. ²⁷ B^d omits
g. g ²⁸ B^d rodento ²⁹ B^d -ṇassāva-. ³⁰ B^d adds pacchābhattam. ³¹ B^d
adds satthu

vaṃ sutvā „paṭisanthāratthāya me sahāyo āgato bhavissatīti“ laddhas-
 sāso¹ āsanam paṇṇāpesi. S. pavisitvā paṇṇattāsane nisīditvā „brāh-
 maṇa kasmā dummano² si, kin te aphāsukan“ ti pucchi. „Bho Go-
 tama Aciravatitīre mayā³ rukkhe chedanato⁴ paṭṭhāya katakammaṃ
 5 tumhe jānātha, ahaṃ imasmiṃ sasse nippanne⁵ tumhākaṃ dānaṃ dassā-
 mīti vicarāmi, idāni me sabbam taṃ sassam mahoghena samuddam eva
 pavesitam, kiñci avasiṭṭham n' atthi, sakataśatamattam⁶ dhaññaṃ vi-
 naṭṭham, tena me mahāsoko uppanno“ ti. „Kim pana brāhmaṇa so-
 cantassa naṭṭham punāgacchatīti“. „No h' etaṃ bho Gotama“⁷ 'ti.
 10 „Evaṃ saṅte⁸ kasmā socasi, imesaṃ sattānaṃ dhanadhaññaṃ nāma
 uppajjanakāle uppajjati nassanakāle nassati, kiñci saṃkhāragatam
 anassanadhammaṃ nāma n' atthi, mā cintayīti“⁹. Iti nam S. samassā-
 setvā¹⁰ tassa sappāyadhammaṃ¹¹ desento Kāmasuttaṃ kathesi. Sutta-
 pariyosāne¹² socanto¹³ brāhmaṇo sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhahi. S.
 15 nam¹⁴ nissokaṃ katvā utṭhāyāsanaṃ vihāraṃ agamāsi. „S. asukaṃ
 nāma brāhmaṇam sokasallasamappitam nissokaṃ katvā sotāpattiṭṭhale
 paṭiṭṭhāpesīti“¹⁵ sakalanagaram aṇṇāsi. Bhikkhū dh. hi¹⁶ k. s.:
 „āvuso Dasabalo brāhmaṇena saddhim¹⁷ mettīm¹⁸ katvā vissāsiko hutvā
 upāyen' eva tassa sokasallasamappitassa dhammaṃ desetvā taṃ nisso-
 20 kaṃ katvā sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhāpesīti“. S. āgantvā „kāya nu 'ttha
 bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti
 vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' āham etaṃ nissokaṃ akā-
 sin¹⁹“ ti vatvā a. ā.:

A. B. Brahmādatassa rañño dve puttā ahesuṃ. So
 25 jeṭṭhassa²⁰ uparajjam adāsi, kaniṭṭhassa senāpaṭiṭṭhānaṃ.
 Aparabhāge Brahmādatte kālakate amaccā²¹ jeṭṭhassa²⁰ abhi-
 sekaṃ paṭṭhapesuṃ. So „na mayham rajjen' attho, kaniṭṭhassa
 me dethā“ 'ti vatvā punappuna yāciyamāno pi paṭikkhipitvā
 kaniṭṭhassa abhiseke kate „na me issariyen' attho“ ti uparajjā-
 30 dīni pi²² na icchi, „tena hi sādūni²³ bhojanāni bhuñjanto idh'
 eva vasāhīti“ vutte pi „na me imasmiṃ nagare kiccaṃ atthīti“

¹ Bđ paṭiladdhasaso. ² Cks dubbalo. ³ Bđ mapa. ⁴ Bđ rukkhaṇṇe. ⁵ Cks
 nipph-. ⁶ Bđ pasatamattam. ⁷ Cks -ma, omitting ti. ⁸ Bđ adds pi. ⁹ Bđ
 -yittha. ¹⁰ Bđ saṃpahamētvā. ¹¹ Cks -yamāham-. ¹² Cks -nam. ¹³ Ck gac-
 chanto, Cg gacchante. ¹⁴ Bđ tam. ¹⁵ Cks -ṭṭhāpesīti. ¹⁶ Bđ omits hi. ¹⁷ Bđ
 adds pi. ¹⁸ Bđ mittam. ¹⁹ all three MSS. -si. ²⁰ Bđ jeṭṭhakassa. ²¹ Cks
 -cce. ²² Bđ omits pi. ²³ Ck sādūni, Bđ sārassa.

Bārāṇasito nikkhamitvā paccantaṃ gantvā ekaṃ setṭhikulaṃ nissāya sahatthena kammaṃ karonto vasi. Te aparabhāge tassa rājakumārabhāvaṃ ñatvā kammaṃ kātuṃ na adāmsu¹, kumārparihāren' eva taṃ pariharimsu². Aparabhāge rājakammikā³ khettappamānagahanatthāya⁴ taṃ gāmaṃ agamimsu⁵. 5
Setṭhi rājakumāraṃ upasaṃkamitvā „sāmi mayaṃ tumhe possema, kaniṭṭhabhātikassa paṇṇaṃ pesetvā amhākaṃ balim hārethā“ 'ti. So „sādhū“ 'ti sampatiṇṇhitvā „aham“ asukasetṭhikulaṃ nāma upanissāya vasāmi⁶, maṃ nissāya etesaṃ balim vissajjehīti⁷ paṇṇaṃ pesesi. Rājā „sādhū“ 'ti vatvā 10
tathā kāresi. Atha naṃ sakalagāmavāsino pi janapadavāsino pi upasaṃkamitvā „mayaṃ tumhākaṃ ñeva balim dassāma, amhākaṃ vissajjāpehīti“⁸ āhamsu. So tesam pi atthāya paṇṇaṃ pesetvā vissajjāpesi. Tato paṭṭhāya te tass' eva balim adāmsu. Ath' assa mahālābhasakkāro nibbatti⁹, tena saddhim 15
ñev' assa¹⁰ taṇhāpi mahatī jātā. So aparabhāge sabbam pi taṃ¹¹ janapadaṃ yāci, uparajjaṃ yāci, kaniṭṭho pi tassa adāsi yeva. So taṇhāya vaḍḍhamānāya uparajjeva pi asantutṭho „rajjam gaṇhissāmīti“ janapadaparivuto¹² gantvā bahinagare ṭhatvā „rajjam vā me detu yuddham vā“ ti kaniṭṭhassa paṇ- 20
ṇaṃ paṇiṇi. Kaniṭṭho cintesi: „ayaṃ bālo pubbe rajjam pi uparajjādīni pi¹³ paṭikkhipitvā idāni 'yuddhena gaṇhāmīti' vadati, sace kho panāhaṃ imaṃ¹⁴ yuddhena¹⁵ māressāmi garahā me bhavissati, kiṃ me rajjena¹⁶“ 'ti. Ath' assa „alam yuddhena, gaṇhāhīti“¹⁷ pesesi. So rajjam gahetvā¹⁷ kaniṭ- 25
ṭhassa uparajjaṃ datvā tato paṭṭhāya rajjam kārento taṇhāvasiko hutvā ekena rajjena asantutṭho dve tīni rajjāni patthe-

¹ Bā nādamsu. ² Bā -raparivāreneva taṃ parivāresuṃ. ³ Bā adds paccantaṃ gantvā. ⁴ Ck -paṇṇagahatthāya. ⁵ Bā āgamaṃsu. ⁶ Ck aham, C^s ahaṃ corr. to āha. ⁷ Bā vasissāmīti. ⁸ Bā amhākampi suṇkaṃ visajjehīti. ⁹ Bā abosi. ¹⁰ Bā tenassa, omitting saddhim ñev. ¹¹ Bā omits taṃ. ¹² Ck -dāmpa-, adding taṃ nagaraṃ. ¹³ Bā rajjaoparajjādīni. ¹⁴ Bā omits imaṃ. ¹⁵ Bā adds naṃ. ¹⁶ Ck -hatūti. ¹⁷ Bā gaṇhitvā.

- tvā taṇhāya koṭim nāddasa. Tadā Sakko devarājā „ke nu' kho loke mātāpitāro upaṭṭhahanti, ke dānādīni puññāni karonti, ke taṇhāvasikā“ ti olokento tassa taṇhāvasikabhāvaṃ ñatvā „ayaṃ bālo Bārāṇasirajjena pi² na tussati³, sikkhāpessāmi nan“ ti māṇavakavesena rājadvāre ṭhatvā „eko upāyakusalo māṇavo dvāre ṭhito“ ti ārocāpetvā „pavisatū“ 'ti vutte pavisitvā rājānaṃ jayāpetvā „kiṃkāraṇā āgato sīti“ vutte „mahārāja, tumhākaṃ kiñci vattabbaṃ atthi, raho paccāsimsāmīti“⁴ āha. Sakkānubhāvena tāvad eva manussā paṭikkamiṃsu.
- 10 Atha naṃ māṇavo „ahaṃ mahārāja phīṭāni⁵ ākiṇṇamanussāni sampannabalavāhanāni tīṇi nagarāni passāmi, ahaṃ te⁶ attāno ānubhāvena tesu rajjāṃ⁷ gahetvā dassāmi, papañcaṃ akatvā sīghaṃ gantum vaṭṭatīti“ āha. So lobhavasiko⁸ rājā „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā⁹ Sakkānubhāvena pana taṃ¹⁰ „ko va¹¹ tvam
- 15 kuto vā¹¹ āgato¹² kiṃ vā te laddhum vaṭṭatīti“ na pucchi. So pi ettakaṃ vatvā Tāvatisabhavanam eva agamāsi. Rājā amacce pakkosāpetvā „eko māṇavo amhākaṃ tīṇi rajjāni gahetvā 'dammīti¹³ āha, taṃ¹⁴ pakkosatha, nagare bheriṃ carāpetvā balakāyaṃ sannipātetha¹⁵, papañcaṃ akatvā tīṇi
- 20 rajjāni gaṇhissāmīti“ vatvā „kiṃ pana te mahārāja tassa māṇavassa sakkāro vā kato nivāsanaṭṭhānaṃ vā pucchitan“ ti vutte „n' eva sakkāraṃ akāsiṃ na nivāsanaṭṭhānaṃ pucchim, gacchatha naṃ upadhārethā“ 'ti āha. Upadhārentā naṃ adisvā¹⁶ „mahārāja sakalanagare māṇavaṃ na passāmā“ 'ti
- 25 ārocayimṃsu¹⁷. Taṃ sutvā rājā domanassajāto „tīsu nāgaresu rajjāṃ naṭṭhaṃ¹⁸, mahanten' amhi¹⁹ yasena parihīno, 'n' eva me paribbayaṃ adāsi na²⁰ nivāsanaṭṭhānaṃ' ti mayhaṃ kujjhitvā

¹ Ck omits kenu, Cs has konu, Bđ tenanu. ² Bđ omits pi. ³ Bđ adds ahaṃ.

⁴ Cks pacchā-, Bđ parā-. ⁵ Cks thīnāni, Bđ pītāni. ⁶ Bđ omits te. ⁷ Bđ te rajje. ⁸ Bđ taṇhāva-. ⁹ Bđ -cchi. ¹⁰ Bđ omits pana taṃ. ¹¹ Bđ omits vā.

¹² Bđ omits ā-. ¹³ Bđ dassāmīti. ¹⁴ Bđ bhāne taṃ. ¹⁵ Bđ -pātā; etha. ¹⁶

Bđ upadhāretha tīṇi rajjāni gaṇhissāmā ti vatvā ca pana te. ¹⁷ Bđ ārocesum.

¹⁸ Bđ rajje, omitting naṭṭhaṃ. ¹⁹ Cks -tenampi. ²⁰ Bđ adds ca.

māṇavo gato¹ bhavissatīti² punappuna cintesi. Ath' assa tanhāvasikassa kāye³ dāho uppajji, sarīre pariḍayhante udaraṃ khobhetvā lohitaṃ pakkhandikā udapādi, ekaṃ bhojanaṃ pavissati ekaṃ nikkhamati, vejjā tikicchitum na sakkonti, rājā kilamati. Ath' assa vyādhitabhāvo⁴ sakalanagare pākaṇṇo⁵ ahosi. s
Tadā Bo. Takkasilato sabbasippāni uggaṇṇitvā Bārāṇasīnagare mātāpitunnaṃ santikaṃ āgato. Taṃ raṇṇo⁶ pavattim sutvā „ahaṃ tikicchissāmīti“ rājadvāraṃ⁷ gantvā „eko kira māṇavo⁸ tumhe tikicchitum āgato“ ti ārocāpesi⁹. Rājā „mahanta-mahantā¹⁰ disāpāṃmokkhavejjāpi maṃ tikicchitum na sakkonti, 10 taruṇamāṇavo kiṃ¹¹ sakkhissati¹², paribbayaṃ datvā vissajjetha naṃ“ ti āha. Taṃ sutvā māṇavo „mayhaṃ vejjavetanena kammaṃ n' atthi¹³, ahaṃ tikicchissāmi¹⁴, kevalaṃ bhesajjamūlamattaṃ detū“ 'ti āha. Taṃ sutvā rājā „sādhū“ 'ti¹⁵ pakkosāpesi. Māṇavo rājānaṃ vanditvā¹⁶ „mā bhāyi 15 mahārāja, ahaṃ te tikicchāmīti¹⁷, api ca kho pana me rogassa samuṭṭhānaṃ ācikkhā¹⁸“ 'ti. Rājā harāyamāno¹⁹ „kiu te²⁰ samuṭṭhānena, bhesajjam eva karohīti“ āha. „Mahārāja vejjā nāma 'ayaṃ vyādhi imaṃ nissāya samuṭṭhito' [ti] natvā tadā nucchavikaṃ²¹ bhesajjam karontīti“. Rājā „sādhū tātā“ 'ti 20 samuṭṭhānaṃ kathento tena māṇavena āgantvā „tisu nāgaresu rajjaṃ gahetvā dassāmīti“ ādīm katvā sabbam kathetvā²² „iti²³ me tātā taṇhaṃ nissāya vyādhi juppanno, sace tikicchitum sakkosi tikicchāhīti“ āha. „Kiṃ pana²⁴ mahārāja socanāya tāni nagarāni²⁵ sakkā laddhun“ ti. „Na sakkā tātā“ 'ti. 25 „Evaṃ sante kasmā socasi mahārāja, sabbam eva hi saviññāṇakāviññāṇakavatthum²⁶ attano sarīraṃ²⁷ ādīm katvā pahāya

¹ Bā anāgato. ² Bā adds so. ³ Bā sarīre. ⁴ Bā byādhībhāvo. ⁵ Bā omits ra-.

⁶ Bā rājānaṃ. ⁷ Bā taruṇamā-. ⁸ Bā ārocasi. ⁹ Bā omits mahanta. ¹⁰ Bā kiṃ taruṇa-.

¹¹ Bā -titi. ¹² Bā mayhaṃ vajjena kammaṃ vettanaṃ natthi. ¹³ Bā -mīti. ¹⁴ Bā omits sādhū ti. ¹⁵ Bā disvā. ¹⁶ Bā -cchissāmīti. ¹⁷ Bā -āhi.

¹⁸ Bā rājā bhāyaṃ sayamāno. ¹⁹ Bā tena. ²⁰ Bā omits tad. ²¹ Bā -esi.

²² Bā ito. ²³ Bā omits pana. ²⁴ Bā tīṇirajjāni. ²⁵ Cā avimñāṇakavatthum, Cā avimñāṇaka avimñāṇakavatthum ²⁶ Bā sakkāraṃ.

gamanīyaṃ¹, catūsu nāgaṃsu rajjaṃ gahetvāpi tvaṃ² ekappa-
hāren³ eva na catasso bhattapātiyo paribhuñjissasi, na catūsu
sayanesu sayissasi, na cattāri vatthayugāni⁴ acchādessasi⁵,
taṇhāvasikena nāma bhavituṃ na vaṭṭati, ayaṃ hi taṇhā nāma
5 vaḍḍhamānā catūhi apāyehi muñcituṃ na detīti⁶. Iti⁷ naṃ
M. ovaḍḍitvā ath' assa dhammaṃ desento

1. Kāmaṃ kāmayaṃmānassa tassa ce taṃ samijjhati
addhā pītimano hoti laddhā macco yad icchati. 25.
2. Kāmaṃ kāmayaṃmānassa tassa ce taṃ samijjhati
10 tato naṃ aparaṃ kāme ghamme taṇhaṃ va vindati. 26.
3. Gavaṃ va siṅgino siṅgaṃ vaḍḍhamānassa vaḍḍhati
evaṃ mandassa posassa bālassa avijānato
bhiyyo taṇhā pipāsā ca vaḍḍhamānassa vaḍḍhati. 27.
4. Pathavyā sāliyavakaṃ gavāssaṃ dāsaporisaṃ
15 datvā vā nālam ekassa, iti vidvā samaṇ care. 28.
5. Rājā pasayha paṭhaviṃ⁸ vijetvā
sasāgarantaṃ mahim āvasanto
oraṃ samuddassa atittarūpo
pāraṃ samuddassāpi patthayetha⁹. 29.
6. Yāva¹⁰ anussaraṃ kāme manasā titti nājjhagā¹¹
20 tato nivattā¹² paṭikkamma¹³ disvā
te ve tittā ye paññāya tittā¹⁴. 30.
7. Paññāya tittinaṃ¹⁵ seṭṭhaṃ, na so kāmehi tappati,
paññāya tittaṃ purisaṃ taṇhā na kurute vasaṃ. 31.
8. Apacineth¹⁶ eva¹⁷ kāmāni, appicch¹⁸ assa alolupo,
25 samuddamatto puriso na so kāmehi tappati
rathakāro va cammassa parikantaṃ upāhanaṃ. 32.

¹ Bā sahāyaṃ nāma nissāya in the place of pahāya gamanīyaṃ. ² Ck^o taṃ.

³ Bā vatthābharaṇāni. ⁴ Bā chā-. ⁵ Bā omits itī. ⁶ all four MSS. -vī. ⁷ Bā sa-
muddamabbhipatthayeta. ⁸ Bā ye ca, Bf yevaṃ. ⁹ Bā nagā. ¹⁰ so Bf; Bā tato
cittinivattena, Ck tato ti vatvā, C^o tato nivatvā. ¹¹ Bā adds ādinavaṃ. ¹²
Ck disvā te ce tittā ye paññāya tittā, C^o disvā te ve tittā ye paññāya tittā,
Bā disvā ye te titti sapaññā. ¹³ Bā tittinaṃ. ¹⁴ Ck -neteva.

9. Yam yam cajati¹ kāmānaṃ taṃ taṃ sampajjate sukhaṃ,
sabbañ ce² sukham iccheyya sabbe³ kāme pariccaje ti 33.
imā gāthā āha⁴.

Tattha kāmaṃ ti vatthukāmaṃ pi⁵, kāmaya mānaṃ sã
'ti patthayamānaṃ, tassa ce taṃ⁶ samijjhatīti tassa puggalassa taṃ⁷ 5
kāmitaṃ⁸ vatthum samijjhati ce va⁹, nippajjati ce¹⁰ ti attho, tato naṃ
aparaṃ¹¹ kāme ti ettha naṃ ti nipātamattaṃ, aparaṃ ti parabhāgadīpanaṃ¹²,
kāme ti upayogabahuvaṇaṃ¹³, idaṃ vuttaṃ hoti: sace¹⁴ kāmāṃ kāmaya mā-
naṃ taṃ kāmitaṃ vatthum samijjhati tasmiṃ samiddhe tatoparaṃ so pug-
galo¹⁵ yathā nāma ghamme¹⁶ gimhakāle vātātapena kilanto¹⁷ taṇhaṃ vindati 10
pāṇiyapāsaṃ paṭilabhati¹⁸ evaṃ bhiyyo bhiyyo¹⁹ kāmataṇhāsaṃkhāte kāme
vindati paṭilabhati²⁰, rūpaṇhādīkāmetaṇhā v' assa vaḍḍhanti yevā 'ti, gavaṃ
vā 'ti gorūpassa viya, siṅgino ti matthakaṃ padāletvā uṭṭhitasīṅgassa, ma-
dassā 'ti mandapaṇḍassa, bālassa 'ti bāladhamme yuttassa, idaṃ vuttaṃ
hoti: yathā vacchakassa vaḍḍhantaṃ²¹ sarireṇ' eva saddhīṃ siṅgaṃ vaḍḍhati²² 15
evaṃ andhabālassa²³ pi appattakāmetaṇhā ca²⁴ pattakāmapāsaṃ ca²⁵ aparāparaṃ
vaḍḍhatīti, sāliyaṃ kaṇṇaṃ ti sālikkhettaṃ yavakkhettaṃ, etena sāliyaṃ vādikaṃ sab-
baṃ dhaññaṃ dasseti, duttiyapadena sabbaṃ dipadacatuppadaṃ dasseti, paṭhama-
padena vā sabbaṃ aviññāṇakaṃ itareṇa saviññāṇakaṃ, datvā²⁶ ti datvāpi²⁷,
idaṃ vuttaṃ hoti: tiṭṭhantu tiṇi rajjāni, sace so māṇavo aṇṇo²⁸ vā²⁹ sakalam pi 20
paṭhaviṃ³⁰ saviññāṇakaṃ aviññāṇakaṃ vā pana kassaci³¹ datvā gaccheyya idaṃ pi
ettakaṃ vatthum ekas³² eva aparīyantaṃ³³, evaṃ duppūrā eṣā taṇhā nāma, iti vidvā
samaṇcare ti³⁴ evaṃ jānanto puriso taṇhāvasiko ahutvā³⁵ kāyasamācārādīni³⁶
pūrento samaṇ careyyā 'ti, oraṇ ti orimakoṭṭhāsaṃ³⁷ patvā tena³⁸ atittarūpo
puna samuddassa³⁹ pāraṃ pi pattheyya⁴⁰, evaṃ taṇhāvasikasattā nāma dup- 25
pūrā ti dasseti, yāvā 'ti aniyāmitaparicchedo⁴¹, anussaraṇaṃ ti anussarantaṃ,
nājjhagā⁴² ti na vindati, idaṃ vuttaṃ hoti: mahārāja puriso aparīyante pi⁴³

¹ Ck yacchati, Bdf jahati. ² Bd ca. ³ Bd sabba. ⁴ Bd abhāsi. ⁵ Bd omits pi
ki - - pi. ⁶ Ck se taṃ. ⁷ Ck satam, Cc ssata. ⁸ Bd kāmitava. ⁹ Cks te in the
place of ceva. ¹⁰ Bd cā, Cks nippajjati ce. ¹¹ Cks add pi. ¹² Bd -ge, omitting
dīpanaṃ. ¹³ Bd -gebaḥū-. ¹⁴ Bd omits sace. ¹⁵ Bd adds tatoparaṃ. ¹⁶ Ck gāme,
Bd ghamhe. ¹⁷ Cks -pe ki-, Bd vātātamenaṣaphakilamanti. ¹⁸ Bd omits paṭi. ¹⁹ Bd
only one bhiyyo. ²⁰ Bd omits pa-. ²¹ Bd yaṃ vaḍḍhamānaṃ vaḍḍhati yeva
evaṃ sarireneva saddhīṃ siṅgaṃ vaḍḍhati in the place of yathā - -. ²² Bd
appattākāmetaṇhā ce, Cks appamattakāmetaṇhā va. ²³ Bd omits patta - - ca. ²⁴
Bd adds cā. ²⁵ Bd omits pi. ²⁶ Cks amñam. ²⁷ Bd te or vo? ²⁸ Bd omits
pa-. ²⁹ Bd saviññāṇakaṃ aviññāṇakaṃ vā na pana kassaci, Cks -kaaviññāṇa-
karatanapūraṃ kassaci. ³⁰ Bd ādiyati in the place of ap-. ³¹ Cks omit ti.
³² Bd samaṇ hutvā. ³³ Bd -rādīnā. ³⁴ Ck otarita-, Cc orita-. ³⁵ Bd sa-
muddāsa in the place of patvā tena. ³⁶ Bd -dda. ³⁷ Bd pattheyyā. ³⁸ Cks
ati-, Bd aniyataparicchedo. ³⁹ Bd na-. ⁴⁰ Bd -to, omitting pi.

kāme manasā¹ anussaranto tittim na vindati² pattukāmo³ va hoti, evam
 kamesu sattānaṃ taṇhā vaḍḍhat' eva, tato nivattitvā⁴ ti tato pana⁵ vatthu-
 kāmākilesakāmato⁶ nivattitvā kāyena paṭikkamma⁷ nāṇena ādinavam disvā
 ye paññāya tittā paripunnā⁸ te va⁹ tittā nāma, paññāya tittinaṃ¹⁰
 5 seṭṭhan ti paññāya ayam¹¹ tittinaṃ paripūritaṃ¹² seṭṭhaṃ¹³, ayam eva vā
 pāṭho, na so kāmehi tappatīti, na hīti pi pāṭho, yasmā paññāya titto
 puriso kāmehi na pariḍayhatīti attho, na kurute vasaṃ ti tādīsaṃ hi purīsaṃ
 taṇhāvasaṃ¹⁴ kātum vasa vattetum na sakkoti, sv-eva¹⁵ pana taṇhāya ādinavam
 disvā Gaṅgamālo¹⁶ viya Aḍḍhamā-akarājā¹⁷ viya ca taṇhāvase na pavattatīti¹⁸
 10 attho, apacinetheva¹⁹ 'ti viddhamseyyath' eva²⁰, samuddamatto²¹ ti maha-
 tiyā paññāya samannāgatattā²² samuddappamāṇo, so mahantena²³ aggināpi sa-
 muddo viya kilesakāmehi na tappati na ḍayhati, rathakāro ti cammakāro,
 parikantaṃ ti parikantanto²⁴, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā cammakāro upāhanam
 parikantanto²⁵ yaṃ yaṃ cammassa agayhūpakatṭhānaṃ hoti taṃ taṃ cajītvā
 15 upāhanam katvā upāhananūlam labhitvā sukhito hoti evam eva²⁶ paṇḍito
 cammakārasatthasaddisāya paññāya kantanto²⁷ yaṃ yaṃ odhīm kāmānaṃ caji²⁸
 tena ten' assa kāmōdhinā rahitaṃ²⁹ taṃ taṃ kīyakammaṃ vacīkammaṃ mano-
 kammaṃ³⁰ ca sukhaṃ sampajjati³¹ vigatadarathani, sace pana sabbam pi kāya-
 kammādisukhaṃ vigataparilāham eva iccheyya kasiṇaṃ bhāvetvā jhānaṃ nib-
 20 battetvā sabbe kāme pariccaje ti

Bodhisattassa³¹ pana imaṃ gātham kathentassa³² rañño
 setacchattam ārammaṇam katvā odātakasiṇajjhānaṃ udapādi.
 Rājāpi arogo ahoṣi, so tuṭṭho sayanā vuṭṭhāya³³, ettakā vejjā
 maṃ tikicchitum nāsakkhimsu, paṇḍitamāṇavo pana attano
 25 nāṇosadhena maṃ nīrogaṃ³⁴ akāṣīti³⁵ tena saddhīm sallapanto
 dasamaṃ gātham āha:

¹ B^d omits na-. ² B^d janeti. ³ B^d patta-. ⁴ B^d nivattīyā. ⁵ B^d param. ⁶ C^k
 add citta. ⁷ C^k -mmaṃ. ⁸ B^d adds ca. ⁹ B^d omits va. ¹⁰ B^d tittī-. ¹¹ so B^d;
 C^k paññāyaṃ, C^e pañayaṃ. ¹² C^k -naṃ, C^e -purīnaṃ, B^d -punnāṃ. ¹³ B^d seṭho.
¹⁴ B^d taṇhāya vasaṃ. ¹⁵ C^k sve or sa ve, B^d so. ¹⁶ B^d sarabhaṅgamāṇavo.
¹⁷ C^k addha-. ¹⁸ B^d taṇhā na vaḍḍhatīti. ¹⁹ B^d -seyyameva. ²⁰ C^k sa-
 muddhamantho, C^e samuddamanto. ²¹ B^d sampannattā. ²² B^d himavantena. ²³
 C^k -kantato, B^d -tento. ²⁴ B^d -tento. ²⁵ C^e evaṃ. ²⁶ yaṃ yaṃ cammassa - - -
 kantanto wanting in B^d. ²⁷ C^k vajati, B^d vijahati. ²⁸ B^d kāmānuodati. ²⁹
 B^d paccekaṇ. ³⁰ B^d -to. ³¹ B^d pavasaṇaṃ sabbakāyakammādisukhaṃ vigataṃ
 pariṇatameva iccheyya jhānaṃ vā bhāveyya jhānaṃ pana nibbattheyya in the
 place of sace pana - - - bodhisattassa. ³² C^k add kathentasseva. ³³ B^d vu-
 ṭṭhativā. ³⁴ B^d paññātiṣṣayena kāmānaṃ nānā ādinava in the place of nāṇo - -
 nirogaṃ.

10. Aṭṭha te bhāsita gāthā, sabbā¹ honti sahasasiyo,
patigaṇha² mahābrahme, sādha³ etaṃ tava bhāsitaṃ ti. 34.

Tattha aṭṭhā 'ti dutiyaṃ gātham adim katvā kāmādinavapaṭisaññuttā³
aṭṭha, sahasasiyo ti sahasasirahā, patigaṇhā² 'ti aṭṭha sahasasāni gaṇha,
sādhetaṃ tava bhāsitaṃ ti sādhu etaṃ tava vacanaṃ. 5

Taṃ⁴ sutvā M. ekādasamaṃ gātham āha:

11. Na me attho sahassehi satehi nahutehi vā⁵,
pacchimaṃ bhāsato⁶ gātham kāme me na rato mano ti. 35.

Tattha pacchimaṃ ti rathakāro va cammassā⁷ 'ti gātham, kāme me
na rato⁶ mano ti imaṃ gātham bhāsamānassa⁸ eva mama vatthukāme pi kile- 10
sakāme pi mano nābhiraṃ⁹, ahaṃ hi imaṃ gātham bhāsamāno attano va⁹
dhammadesanāya jhānaṃ nibbattesiṃ mahārājā 'ti.

Rājā¹⁰ bhiyyosomattāya tussitvā M-aṃ vaṇṇento osāna-
gātham āha:

12. Bhaddako¹¹ vat' ayaṃ¹² māṇavako sabbalokaavidū muni 15
yo¹³ imaṃ taṇhaṃ dukkhajananin paṇḍitaṃ paṇḍito ti. 36.

Tattha dukkhajananin ti sakalavaṭṭadukkhajananin, paṇḍitaṃ ti
paṇḍitaṃ paricchindi luṇḍitvā niharati¹⁴ B-aṃ vaṇṇento evaṃ āha.

B. pi „mahārāja appamatto hutvā dhammaṃ carā“ 'ti
rājānaṃ ovaḍitvā ākāseṇa Himavantaṃ gantvā isipabbajjaṃ 20
pabbajitvā yāvataṃyukaṃ¹⁵ brahmavihāre¹⁶ bhāvetvā¹⁷ Brahma-
loka-parāyano¹⁸ ahoṣi.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi hi¹⁹ etaṃ brāhmaṇaṃ
nissokaṃ akāsin“ ti vatvā j. s.: „Tadā rājā esa brāhmaṇo ahoṣi,
paṇḍitamāṇavo²⁰ ahaṃ evā“ 'ti. Kāmajātakaṃ 25

¹ Ck saccā. ² Bḍ paṭi-. ³ Ck -navam-, Bḍ -navasamyuttā. ⁴ Ck omits taṃ.
⁵ Bḍ nabūtehi pi. ⁶ Ck -te. ⁷ Ck ca cammassā, Cḥ ca cammassā-, Bḍ -ro
cammakārassā. ⁸ Bḍ mama kāmehi vatthukāmehi me mano nābhiraṃmāmi. ⁹
Bḍ bhāsamānassa kāme nirato mano aratiṃ mano in the place of -māno attano
va. ¹⁰ Bḍ adds pi. ¹¹ Pḍf bhadda-. ¹² Bḍf vatā-. ¹³ Bḍ so. ¹⁴ Bḍ niharati.
¹⁵ Bḍ adds thatvā. ¹⁶ Bḍ -raṇi. ¹⁷ Bḍ adds aparibhinajjhāno hutvā. ¹⁸ Bḍ
-lokūpago. ¹⁹ Bḍ pāhaṃ. ²⁰ Bḍ adds pana.

5. Janasandhajātakaṃ.

Dasa khalū 'ti. Idam S. J. v. Kosalarāṇṇo ovādatthāya
 kathesi. Ekasmiṃ hi kāle rājā issariyamadamatto kilesasukhanissito¹
 vinicchayam pi na² paṭṭhapesi, Buddhupaṭṭhāne³ pamajji. So eka-
 5 divasaṃ⁴ Dasabalaṃ anussaritvā⁵ „vandissāmīti“ bhuttaṭātarāso ratha-
 varam āruyha vihāraṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā nisīdi. Atha nam
 S. „kim mahārāja ciraṃ⁶ na paññāyasīti“⁷ vatvā „bahukiccatāya no
 bhante Buddhupaṭṭhānassa okāso na jāto“⁸ ti vutte „mahārāja, mādise“
 nāma ovādadāyake⁹ sabbaññūbuddhe¹⁰ dhuravihāre vasante¹¹ ayuttam
 10 tava pamajjitum, raññā nāma rājakiccesu¹² appamattena paṭṭhavāsinaṃ
 mātāpitusaṃmena¹³ agatigamanam pahāya dasarājadhamme akopentena
 rajjaṃ karetum vaṭṭati, raññe hi dhammikabhāve sati parisā pi 'ssa
 dhammikā hoti, anacchariyaṃ kho¹⁴ pan' etaṃ yaṃ mayi anusāsante¹⁵
 tvaṃ dhammena rajjaṃ kareyyāsi, porāṇakapaṇḍitā anusāsakaācariye
 15 avijjamāne pi attano matiā¹⁶ va tividhasucaritadhamme paṭiṭṭhāya
 mahājanassa dhammaṃ desetvā sapaṇḍitā saggaṭṭhāna¹⁷ pūrayamāna
 agamimsu¹⁸ 'ti vatvā¹⁹ tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. tassa¹⁷ aggamaheṣiyā kucchimhi nib-
 batti. Janasandhakum'āro¹⁸ ti 'ssa nāmaṃ karimsu.
 20 Ath' assa vayappattassa Takkasilato sabbasippāni uggahetvā¹⁹
 āgatakāle rājā sabbāni bandhanāgārāni sodhāpetvā uparajjaṃ
 adāsi. So aparabhāge pitu accayena rajje paṭiṭṭhāya catūsu
 nagaradvāresu²⁰ nagaramajjhe²¹ rājadvāre²² ti cha dānasālāyo
 kāretvā²³ divase divase²⁴ cha satasahassāni pariccajītvā sakala-
 25 Jambudīpaṃ khobhetvā²⁵ mahādānaṃ pavattento²⁶ bandhanā-
 gārāni niccaṃ vivaṭṭāni²⁷ kāretvā dhammagāṇḍikāṃ²⁸ bhedā-
 petvā²⁹ catūhi saṃgaḥavatthūhi³⁰ lokāṃ saṃgaṇḥanto pañca

¹ Bā kilesaratiekukhaṃ. ² Ck omits na. ³ Bā -nacapi. ⁴ Bā -se. ⁵ Bā adda
 satthāraṃ. ⁶ Bā cīvaraṃ. ⁷ Ck -rāja pana paññāyatīti, C -rāja na paññā-
 yatīti. ⁸ Bā -o. ⁹ Bā viharanto. ¹⁰ Bā dasarā-. ¹¹ C -piti-. ¹² Ck
 anaccariyaṃ ko, anacchariyaṃ ko corr. to -kho, Bā rājadhamme (hito honti
 yaṃ kho. ¹³ Bā manussāsente. ¹⁴ Bā pakati. ¹⁵ Bā saggaṭṭhāna. ¹⁶ Bā omits
 va-. ¹⁷ Bā omits ta-. ¹⁸ Ck -dhavaku-, Bā -sandaku. ¹⁹ Ck -hi-, Bā uggaṇ-
 hitvā. ²⁰ Bā adda ceva. ²¹ Bā adda ca. ²² Bā adda cā. ²³ Bā kārāpetvā.
²⁴ Bā only one di-. ²⁵ Bā saṃkko. ²⁶ Bā pattanto. ²⁷ Ck -niccavivaṭṭāna-
 dhāni. ²⁸ Bā -bhaṇḍikāṃ. ²⁹ Bā sodhāpetvā. ³⁰ Bā saṃgaṇḥanto.

silāni rakkhanto uposathavāsam vasanto dhammena rajjam
 kāresi, antarantarā ca ratthavāsino sannipādetvā¹ „dānam
 detha, silam samādiyatha², dhammena kammante ca³ vohāre
 ca payojetha, daharakāle yeva sippāni uggaṇḥatha, dhanam
 uppādetha, gāmakūṭakammam pi⁴ suṇakammam⁵ mā karittha, 5
 caṇḍā⁶ pharusā mā ahuvattha, mātupaṭṭhānam pitupaṭṭhānam
 pūretha, kule jeṭṭhāpacāyino bhavathā⁷ “ti dhammam desetvā
 mahājanam⁸ sucaritadhamme paṭiṭṭhāpesi. So ekadivasam
 paṇṇarasiposathadivase⁹ samādinuuposatho „mahājanassa
 bhiyyo bhiyyo¹⁰ hitasukhatthāya appamādavihāratthāya dham- 10
 mam desessāmīti¹¹ cintetvā¹² bheriṇ [carāpetvā attano orodhe
 ādim katvā sabbam¹³ nagarajanam sannipātāpetvā¹⁴ rājāṇgaṇe¹⁵
 alamkataratanamaṇḍapamajjhe paññattavarapallamke nisīditvā
 „ambho nagaravāsino, tumhākam tapaniye ca atapaniye ca
 dhamme desessāmi, appamattā hutvā ohitasotā sakkaccam¹⁶ 15
 suṇothā¹⁷ “ti vatvā dhammam desesi.

S. saccaparibhāvitam mukharatanam vivaritvā¹⁸ tam desanam
 madhurena sarena Kosalarāṇṇo āvikaronto¹⁹

1. Dasa khalu imāni ṭhānāni yāni pubbe akaritvā
 sa pacchā-m-anutappati, iccāha²⁰ rājā Janasandho. 37. 20
2. Aladdhā cittam tapati pubbe asamudānitam²¹,
 ‘na pubbe dhanam esissam’ iti pacchānutappati. 38.
3. ‘Sakya rūpam pure santam mayā sippam na sikkhitam,
 kicchā vutti²² asippassa’ iti pacchānutappati. 39.
4. ‘Kūṭavedī pure āsim pisuno piṭṭhimaṁsiko,
 caṇḍo pharusso cāsim²³’ iti pacchānutappati. 40. 25

¹ C^k -teva. ² C^k -dhiyittha, C^s -diyittha, B^d adds bhāvanam bhāvettha. ³ B^d kammam ceva. ⁴ B^d kuṭasakkhikammam vāpi. ⁵ B^d suṇavācekammam vā, C^k suna-. ⁶ B^d -a. ⁷ B^d -ne. ⁸ C^s B^d panna-. ⁹ B^d only one bhi-. ¹⁰ B^d adds nagare. ¹¹ B^d -a. ¹² B^d -tetvā. ¹³ B^d adds alamkaritvā. ¹⁴ C^k -ā. ¹⁵ B^d -ṇā-. ¹⁶ C^k -vica-, B^d vavaretvā. ¹⁷ B^d adds gāthamāha. ¹⁸ B^d icceva-suha. ¹⁹ B^f appamudānitam, B^d asamuddhitam. ²⁰ C^k -lm, B^d kaccāvutti.
²¹ B^d caṇḍo ca pharusso cāpi.

1. 'Pānātipātī pure āsim, luddo cāsim' anāriyo,
bhūtānaṃ nāvadāyissaṃ³ iti pacchānutappati. 41.
6. 'Bahūsu vata santāsu³ anāpādāsu itthisu
paradāraṃ aseviṣsaṃ⁴ iti pacchānutappati. 42.
- 5 7. 'Bahumhi vata santamhi annapāne upaṭṭhite
na pubbe adadaṃ dānaṃ' iti pacchānutappati. 43.
8. 'Mātaraṃ pitaraṃ cāpi jinṇake⁵ gatayobbane⁶
pahu⁷ santo na posissaṃ' iti pacchānutappati. 44.
9. 'Ācariyaṃ anusatthāraṃ sabbakāmarasāharaṃ
10 pitaraṃ accamaññissaṃ' iti pacchānutappati. 45.
10. 'Samaṇe brāhmaṇe cāpi sīlavante bahussute
na pubbe payirupāsissaṃ⁸ iti pacchānutappati. 46.
11. 'Sādhu hoti tapo ciṇṇo santo ca payirupāsito,
na ca pubbe tapo ciṇṇo' iti pacchānutappati. 47.
- 15 12. Yo⁹ ca etāni ṭhānāni yoniso patipajjati
karaṃ purisakiccāni sa pacchā nānutappatīti 48.
imā gāthā āha.

Tattha ṭhānānīti kārāṇāni, pubbe ti paṭhamam eva akaritvā, sa pac-
chāmanutappatīti¹⁰ so paṭhamam kattabbānaṃ akārako puggalo pacchā idha-
20 loke pi paraloke pi¹¹ tappati¹² kilamati, pacchā¹³ tappatīti pi pāṭho, iccābhā¹⁴
'ti evaṃ¹⁵ rājā Janasandho avoca, iccassuhā¹⁶ 'ti pi pāṭho, tattha sukāro ti
nīpātamatthaṃ, icc' assu āhā¹⁷ 'ti padacchedo; idāni¹⁸ tāni dasa tapanīyakārāṇāni
pakāsetum B-assa dhammakathā hoti, tattha pubbe ti paṭhamam eva taruṇa-
kāle parakkamaṃ katvā¹⁹ asamudānitaṃ²⁰ asambhataṃ dhanam²¹, mahallaka-
25 kāle alabhitvā²² tappati socati²³, pare ca sukhite diṣvā sayam dukkhaṃ jīvanto
pubbe dhanam na pariyesissaṃ ti evaṃ pacchā anutappati, tasmā mahallaka-
kāle sukhaṃ jīvitukāmā daharakāle yeva dhammikāni kasikkamādini katvā
dhanam pariyesathā²⁴ 'ti²⁵ dasseti, pure santan ti pure daharakāle ācariye pa-
yirupāsītva²⁶ mayā kātuṃ sakya rūpaṃ samānaṃ hatthisippādikaṃ kīlci sippaṃ

¹ Bā luddho cāpi. ² Ck^o nava-, Bā^o nānukampiyaṃ. ³ Bā santīsu. ⁴ Bā
-rañcasevi-. ⁵ Bā -kaṃ. ⁶ Bā -naṃ. ⁷ Bā^o bahu. ⁸ Ck^o -pāsenti, Bā parirū-
pāsissaṃ. ⁹ Ck^o so. ¹⁰ Bā pacchā anu-. ¹¹ Bā pacchākāle, omittitv idha - - pi.
¹² Bā atita-. ¹³ Ck^o patipacchā. ¹⁴ Bā iccevaḥā. ¹⁵ Bā ti iti evaṃ. ¹⁶ Ck^o
iccassābhā, C^o iccassābhā corr. to -hā, Bā iccasuhā. ¹⁷ Ck^o iccasu ābhā, C^o
iccassu ābhā corr. to -āhā. ¹⁸ Bā yāni. ¹⁹ Bā^o parakkamaṃ aka-. ²⁰ Bā asa-
muddhitanti. ²¹ Bā omits dha-. ²² Ck^o -si. ²³ Bā etaṃ. ²⁴ Bā -yesentīti.
²⁵ Ck^o payur-.

na sikkhitaṃ, pacchā¹ mahallakakāle asippassa dukkhā jīvitaṃvutti, n' eva sakkā
 tadā sippaṃ sikkhitaṃ, tasmā² mahallakakāle sukhaṃ jīvitaṃvutti taruṇakāle
 yeva sippāni sikkhethā³ 'ti dasseti⁴, kūṭaveditī⁵ kūṭajānanako gāmakūṭo vā
 lokassa anattakārako vā⁶ tulākūṭādikārako⁷ vā kūṭaṭṭakārako vā⁸ ti attho,
 āsin ti evarūpo ahaṃ pubbe ahoṣiṃ, piṣuṇo ti pesuṇṇakārako, piṭṭhi- 5
 maṃsiko ti laṇṇaṃ gahetvā asāmiṇe sāmike karonto paresaṃ piṭṭhiṃmaṃ-
 sakhādako itī, pacchā ti evaṃ maraṇamañce nīpanno anutappati, tasmā sace
 nīraye na⁹ vasitukāṃ' attha mā evaṃ¹⁰ pāpakammaṃ karitthā 'ti ovadati,
 luddo¹¹ ti dāruṇo, anariyo ti na ariyo¹² nīcassamācāro, nāvādāyissaṃ¹³
 ti khaṇṭimettānuddayavaseṇa na nīcavuttiko ahoṣiṃ, sessaṃ purīmanayen' eva 10
 yojetabbam, anāpādāsū 'ti apādānam āpādo pariggaho ti attho, n' atthi yā-
 saṃ¹⁴ apādo na anāpādā¹⁵, aṇṇehi akatapariṇṇahāsū¹⁶ 'ti attho, upaṭṭhite ti
 paccupaṭṭhite¹⁷, na pubbe ti¹⁸ ito¹⁹ pubbe dānaṃ na adadaṃ, pahu²⁰
 santo ti dhanabalena pi²¹ kāyabalena pi positum samatto paṭibalo²² samāno,
 ācariyan ti ācāro²³ sikkhāpanato²⁴ pītā ācariye ti adhippeto, anusatthāraṇ 15
 ti anusāsakaṃ, sabbakāmarasāharaṇ ti sabbe²⁵ vatthukāmarase āharitvā
 positāraṇ²⁶, accamaṇṇissaṃ²⁷ ti tassa ovāde aṇṇhanto atikkamitvā maṇi-
 fissaṃ, na pubbe ti ito pubbe dhammikasamaṇabrāhmaṇo²⁸ hi gilāṇāgilāne
 pi²⁹ cīvarādīni datvā apatijaggaṇena³⁰ payirupāsissaṃ ti³¹, tapo ti sucaritapato,
 santo ti³² kāyādīhi³³ dvārehi upasanto sīlavā, idaṃ vuttaṃ hoti: tividhasu- 20-
 sucaritasamkhāto tapo ca³⁴ cīṇṇo evarūpo ca upasanto payirupāsīto³⁵ nāma
 sādhu sundaro, na pubbe ti mayā daharakāle evarūpo tapo na cīṇṇo, itī
 pacchā jarājīṇṇo maraṇabbhayaṭṭajjito anutappati socati, sace tumhe evaṃ na
 socitukāma tapokammam karoṭhā 'ti vadati, yo³⁶ ca etānīti yo³⁷ pana³⁸
 etāni dasakāraṇāni paṭhamam eva upāyena paṭipajjati samādāya vattati purisehi 25
 kattabbāni³⁹ dhammikakiccāni karonto³⁹ appamādevihāripuriso pacchā nānu-
 tappati somanassappatto va hotīti⁴⁰.

¹ Bā kicchāti. ² Bā omits ta-, C^{ks} kasmā. ³ Bā sippaṃ sikkhathā. ⁴ C^k
 -enti, Bā omits dasseti. ⁵ Bā kūṭamveritī. ⁶ C^{ks} omits vā. ⁷ Bā lākuṭā-. ⁸
 Bā omits kūṭaṭṭa- vā. ⁹ Bā a-. ¹⁰ Bā evarūpaṃ. ¹¹ Bā luddho. ¹² C^k na anariyo,
 Bā anariyo, Bā anariyo, omitting na. ¹³ C^k -yissa, C^s nāvādāsisī corr. to -dāyissa,
 Bā nāpacārisaṇ. ¹⁴ Bā omits natthiyāsaṃ. ¹⁵ so C^k; C^s apādena an-, Bā omits na
 an-. ¹⁶ Bā -hesu. ¹⁷ Bā pañcupa-. ¹⁸ C^k pi. ¹⁹ Bā omits pubbe ti ito. ²⁰ Bā
 bahu. ²¹ C^{ks} omits pi. ²² Bā pati-. ²³ C^s ākāro, Bā ācāro. ²⁴ Bā -nako
 idha. ²⁵ Bā -a. ²⁶ C^{ks} positto. ²⁷ C^{ks} amaccamaṇṇi-, Bā atimaṇṇi-. ²⁸ C^k
 -mo, C^s mano corr. to -ne? ²⁹ Bā gīhino in the place of hi - - pi. ³⁰ C^k
 apati-, Bā patijaggaṇena. ³¹ Bā -sisā, omitting ti. ³² C^k pante hi, C^s santo
 hi, Bā santo tīti. ³³ Bā omits kā-. ³⁴ Bā omits ca. ³⁵ Bā -pāsako. ³⁶ C^{ks}
 so. ³⁷ Bā ca. ³⁸ Bā kātā-. ³⁹ Bā adds yo. ⁴⁰ C^{ks} ahoṣitī, Bā pacchānu-
 tappati domanassappatto hotīti.

Iti M. anvaddhamāsaṃ iminā va¹ niyāmena mahājanassa dhammaṃ desesi. Mahājano pi 'ssa ovāde t̥hatvā tāni dasa t̥hānāni pūretvā sagga-parāyano² ahosi.

S. i. d. ā. „evam mahārāja porāṇakapaṇḍitā anācariyakā attano
5 va matiyā dhammaṃ desetvā mahājanam sagga-pade³ patit̥thāpesun⁴
ti vatvā j. s.: „Tadā parisā Buddhaparisā ahosi⁵, Janasandharājā⁶
aham evā⁷“ ti. Janasandhajātakaṃ.

6. Mahākāṇhajātaka.

Kaṇho kaṇho cā 'ti. Idam S. J. v. lokatthacariyam
10 ā. k. Ekadivasam hi bhikkhū dhammasabhāyam nisīditvā⁸ „āvuso S.
bahujanahitēya paṭipanno⁹ attano phāsuvihāraṃ pahāya lokass¹⁰ eva
attham carati, paramābhisambodhiṃ patvā sayam pattacīvaram ādāya
aṭṭhārasayojanamaggaṃ gantvā pañcavaggiyatherānaṃ dhammacakkaṃ
pavattetvā pañcamiyā pakkhassa Anattalakkhaṇasuttaṃ kathetvā
15 sabbesaṃ arahattaṃ adāsi, Uruvelāṃ gantvā¹¹ jaṭṭhānaṃ aḍḍhuddhāni
pāṭihāriyasahassāni dassetvā pabbajetvā¹² Gayāsise¹³ Ādittapariyāyam¹⁴
kathetvā jaṭṭhasahassassa¹⁵ arahattaṃ adāsi, Mahākassapassa tīṇi
gāvutāni paccuggamanam gantvā¹⁶ tihi ovādehi upasampadaṃ adāsi,
eko pacchābhante¹⁷ pañcācattālīsayojanamaggaṃ gantvā Pukkusāti-
20 kulaputtaṃ anāgāmiphale patit̥thāpesi, Mahākappinassa viṣaṃ yojana-
sataṃ paccuggamanam katvā arahattaṃ adāsi, eko pacchābhante¹⁸
timsayojanamaggaṃ gantvā tāva kakkhalam¹⁹ pharusāṃ Aṅgulimālaṃ
arahatte patit̥thāpesi, timsayojanam eva²⁰ maggaṃ gantvā Āḷavakaṃ²¹
sotāpattiphale patit̥thāpetvā kumārassa sotthim akāsi, Tāvatisa-
25 bhavane temāsaṃ vasanto asītiyā va devatākoṭṭinaṃ²² dhammābhisama-
yam sampādesi²³, Brahmaloṇaṃ gantvā Bakabrāhmuno dit̥thim bhin-
ditvā dasannaṃ²⁴ Brahmasahassānaṃ arahattaṃ adāsi, anusaṃ-
vaccharaṃ tīsu maṇḍalesu cārikaṃ cāramāno upanissayasampannānaṃ
manussānaṃ saraṇāni c²⁵ eva²⁶ silāni ca magga-phalāni ca deti,

¹ Bā omits va. ² Bā adds va. ³ Bā sagga-puram. ⁴ Bā ahesum. ⁵ Bā adds
pana. ⁶ Ck² add yāvañcidam. ⁷ Bā pariṭṭanno. ⁸ Bā adds tebhātikānaṃ.
⁹ Bā omits pab-. ¹⁰ Bā -sena. ¹¹ Bā anattapa-. ¹² Bā -hassānaṃ. ¹³ Bā
katvā. ¹⁴ Bā ekaṃ pacchābhantaṃ. ¹⁵ Ck² -ja. ¹⁶ Bā -na, omitting eva. ¹⁷
Bā -kayakkham. ¹⁸ Bā asitikoṭṭanaṃ devatānaṃ. ¹⁹ Bā -samayo āhosi. ²⁰
Bā dasa. ²¹ Bā ca.

uḡasupannādināṃ pi nānappakārakaṃ atthaṃ caratīti¹ Dasabalassa lokatthacariyagunavannaṃ vannaṃimsu². S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave, yv-āhaṃ³ idāni abhisambodhiṃ patvā lokassa atthaṃ careyyam⁴ so⁵ pubbe sarāgakāle pi lokatthacariyam eva carin⁶“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Kassapasammāsambuddhakāle Usīnaro nāma rājā r. kāresi. Kassapasammāsambuddhe catusaccadesanāya mahājanāṃ bandhanā⁷ mocetvā nibbānanagaraṃ pūretvā parinibbute dīghassa addhuno accayena sāsanāṃ osakki: bhikkhū ekavi-
satiyā anesanāhi jivikaṃ kappenti bhikkhunisaṃsaggam⁸ karonti
puttadhītāhi vaḍḍhanti, bhikkhū bhikkhudhammaṃ⁹ bhikkhuniyo
bhikkhunidhammaṃ upāsakā upāsakadhammaṃ upāsikā upāsika-
dhammaṃ brāhmaṇā brāhmaṇadhammaṃ vissajjesuṃ, yebhuyyena
manussā dasākusalakammapathe samādāya pavattiṃsu¹⁰, matamatā 15
apāyesu pūriṃsu¹¹. Tadā Sakko devarājā nave devaputte¹² apas-
santo manussalokaṃ oloketvā manussānaṃ apāyesu nibbattiṃ¹³
ñatvā Satthu sāsanāṃ osakkitaṃ disvā¹⁴ „kin nu karissāmīti“
cintento¹⁵ „atth' eko upāyo“ ti „mahājanāṃ bhāyetvā tāsetvā¹⁶
bhītabbhāvaṃ ñatvā¹⁷ assāsetvā dhammaṃ desetvā¹⁸ osakkita- 20
sāsanāṃ¹⁹ paggayha aparaṃ vassasahassaṃ²⁰ pavattana-
kāraṇaṃ karissāmīti“ sannitṭhānaṃ katvā Mātalidevaputtaṃ
mocappamāṇadāṭhaṃ catūhi dāṭhehi viniccharantar a. mi²¹
bhayānakaṃ²² gabbhinnaṃ²³ dassanen' eva gabbhapātanappa-
kāraṃ²⁴ ghorarūpaṃ ajāneyyappamāṇaṃ kāḷavaṇṇaṃ Mahāka- 25
hasunakhaṃ²⁵ katvā²⁶ pañcaṅgikabandhanena bandhitvā ratta-

¹ B^d -gunaṃ kathayīṃsu ² B^d so haṃ, C^k svāhaṃ. ³ B^d lokatthacariyaṃ caranto. ⁴ B^d omits so. ⁵ B^d lokassa atthaṃ carāmi yevā. ⁶ B^d kilesa-bandhanāṃ. ⁷ C^k -nimāsaṃ-, B^d bhikkhugīhi-. ⁸ B^d addo vissajjesuṃ. ⁹ B^d -ttayīṃsu. ¹⁰ so C^k; B^d paripūsesuṃ saggamaggā tucchanti. ¹¹ B^d nave nave deve. ¹² B^d -ttitabbhāvaṃ. ¹³ C^k omits di-. ¹⁴ B^d -tetvā. ¹⁵ B^d omits tā-. ¹⁶ B^d addo pacchā. ¹⁷ B^d omits dh. d. ¹⁸ B^d -taṃ sā-. ¹⁹ B^d divasaṃ in the place of va-. ²⁰ B^d vicinipātarasmiṃyo. ²¹ B^d addo katvā. ²² B^d gabbhināṃ. ²³ B^d -pātanasaṃmatthaṃ. ²⁴ B^d mahākappa-. ²⁵ B^d māpetvā.

mālassa¹ pilandhetvā rajjukotīyaṃ² ādāya sayāṃ dve kāsāyānī
 nivāsetvā pacchāmukhe³ kese bandhitvā rattamālaṃ pilandhetvā
 āropitapavālavannaññiyaṃ⁴ mahādhanuṃ gahetvā vajiraggaṇārā-
 caṃ⁵ nakhamukhe⁶ parivattento vanacarakavesaṃ⁷ gahetvā
 5 nagaratō yojanamatte⁸ thāne otaritvā „nassati loko, nassati”
 loko“ ti tikkhatuṃ saddaṃ¹⁰ anusāvetvā¹¹ manusse¹² utrāsetvā¹³
 nagarūpacāraṃ patvā puna saddaṃ akāsi. Manussā sunakhaṃ
 disvā uttara¹⁴ nagaraṃ pavisitvā taṃ pavattim rañño āroca-
 yimsu¹⁵. Rājā siḡhaṃ nagaradvārāni pidhāpasi¹⁶. Sakko pi
 10 atthārasahatthaṃ pākāraṃ¹⁷ lamghetvā¹⁸ sunakhena saddhiṃ
 antonagare¹⁹ patiṭṭhahi. Manussā bhītatasitā palāyitvā gehāni
 pavisitvā dvārāni pidahimsu²⁰ Mahākappaṃ pi diṭṭhadiṭṭha-
 manusse²¹ upadhāvitvā santāseṇto rājanivesanaṃ agamāsi.
 Rājāṅgaṇe manussā bhayena palāyitvā rājanivesanaṃ pavisitvā²²
 15 dvāraṃ pidahimsu. Usīnaraṇāji²³ orodhe gahetvā pāsādaṃ
 abhirūhi²⁴. Mahākappaṃ purimaṇḍape ukkhipitvā kavāṇe tha-
 petvā²⁵ mahābhūsiṭaṃ bhūsi. Tassa bhūsiṭasaddo²⁶ heṭṭhā
 avicim upari bhavaggaṃ gaṇhi²⁷, sakalacakkavālaṃ ekanin-
 nādaṃ ahosi. Puṇṇakajātake²⁸ Puṇṇakaraṇṇō²⁹ Bhūridatta-
 20 jātake Sudassananāgaraṇṇō imasmiṃ Mahākappahajātake ayaṃ
 saddo ti ime tayo³⁰ saddā Jambudīpe mahāsaddā nāma ahesuṃ.
 Nagaravāsino bhītatasitā hutvā ekapuriso pi Sakkena³¹ saddhiṃ
 kathetuṃ nāsakkhi³². Rājā yeva pana³³ dhiṭim³⁴ upaṭṭhapetvā
 vātapānaṃ nissāya Sakkaṃ āmantetvā „ambho ludda³⁵ kasmā

¹ Bā -mālaṃ kappe. ² C* -koṭṭiyaṃ corr. to -viya, Bā -bhoṭiyaṃ. ³ Bā pañcadhā. ⁴ C* -taṃpavālavannaññi-. ⁵ Bā -raggakkhurammaṃ. ⁶ Bā nakkena. ⁷ Bā -cārīka-. ⁸ Bā -a. ⁹ C* vīna-. ¹⁰ C* -am. ¹¹ C* -sāsetvā. ¹² Bā -ssacittāṃ. ¹³ Bā uttā-. ¹⁴ Bā utrāsā. ¹⁵ Bā -cesuṃ. ¹⁶ Bā nagaradvārāṃ pidahatthā ti dvārāni pitakkesi. ¹⁷ Bā dvāraṃ. ¹⁸ Bā ulliṅghitvā. ¹⁹ C* -ra, C* -raṃ. ²⁰ Bā nīliyaṃ in the place of dvā- pida-. ²¹ Bā diṭṭhadiṭṭha-. ²² Bā mahābhūmigeḡhāni, apavisitvā dvāraṃ patvā in the place of rājani- pavi-. ²³ C* usīnaraṇā-, Bā osīnaraṇā-. ²⁴ Bā -rūyhi. ²⁵ Bā vātapāne thatvā in the place of kā- tha-. ²⁶ Bā omits bhūsiṭa. ²⁷ Bā patvā. ²⁸ Bā vidūrajā-. ²⁹ Bā -kayakkharaṇṇō, adding kusaṇātake kusaraṇṇō. ³⁰ Bā catasso. ³¹ Bā pakkena. ³² Bā sakkoti. ³³ Bā omits pana. ³⁴ Bā satim. ³⁵ Bā luddhaka.

te sunakho bhūsīti¹ āha. „Chātabhāvenā² ‘ti. „Tena hi
 ‘ssa’ bhattam dāpemi³ antojanassa ca attano ca pakka-
 bhattam⁴ sabbam dāpesi. Tam sabbam sunakho eka⁵ ka-
 balam⁶ viya katvā puna saddam akāsi. Puna rājā pucchitvā
 idāni „me sunakho chāto yevā⁷ ‘ti sutvā hatthiassādīnam⁸ 5
 pakkabhattam sabbam āharāpetvā dāpesi. Tasmim pi⁹ ekappa-
 hāren’ eva niṭṭhāpīte sakalanagarassa pakkabhattam¹⁰ dāpesi.
 Tam pi so tath’ eva bhuñjitvā puna saddam akāsi. Rājā
 „na esa sunakho, nissamsayam yakkho esa¹¹, āgamanakāraṇam
 pucchissāmīti¹² bhīttasito hutvā pucchanto paṭhamam gā- 10
 tham āha:

1. Kaṇho kaṇho ca ghero ca sukkadāṭho patāpavā¹³

baddho pañcahi rajjūhi kim dhīra sunakho tavā¹⁴ ‘ti. 49.

Tattha Kaṇho kaṇho ti bhayavasena¹⁵ dāḥakammavasena¹⁶ vā āmō-
 ḍitam¹⁷, ghero ti passantānam bhayaajanako¹⁸, patāpavā¹⁹ ti dāḥehi 15
 nikkhamantena raṁsipatāpena patāpavā²⁰, kim dhīrā ‘ti dhīra viriyavanta tav’
 esa²¹ evarūpo kakkhalo sunakho kim karoti, kim mige²² gaṇhāti udāhu te
 amitto, kin te²³ iminā, vissajjehi nan ti adhippāyen’ evam āha.

Tam sutvā Sakko dutiyam gātham āha:

2. Nāyam migānam atthāya Usīnara²⁴ bhavissati,

90

manussānam anayo hutvā tadā Kaṇho pamokkhatīti. 50.

Tass’ attho: ayam²⁵ hi migamaṁsam khādissāmīti idha nāgato, tasmā²⁶
 migānam attho na bhavissati, manussamaṁsam pana khādītum²⁷ āgato, tasmā²⁸
 nesam²⁹ anayo mahāvināsakārako hutvā yadā nena³⁰ manussā vināsam pāpitā³¹
 bhavissanti tadā ayam kaṇho pamokkhati³² mama hatthato muccissatīti³³. 95

Atha nam rājā „kim pana te³⁴ bho luddaka³⁵ sunakho
 sabbesam yeva manussānam maṁsam khādissati udāhu tava

¹ Bā -na mahārājā. ² Bā hi tassa. ³ Bā -essāmīti. ⁴ Bā omits anto- bhattam.
⁵ Bā eka. ⁶ Cā -līm. ⁷ Cā tasmim vapi, Bā tampi. ⁸ Bā pakkam-. ⁹ Bā
 -yam esa rakkho bhavissati. ¹⁰ Bā -dāṭhā pabbhāsavā. ¹¹ Cā tavan. ¹² Bā
 ubhayavacane. ¹³ Bā omits kammā. ¹⁴ Bā ālapati. ¹⁵ Bā -janako. ¹⁶ Bā pa-
 bhāsavā. ¹⁷ Bā dāṭhā nikkhantaramsibhāsena pabbhāsavā. ¹⁸ Bā viravan ti viravi
 yathā vuttāvasesānam in the place of kim dhīrā - - -. ¹⁹ Bā mitte. ²⁰ Bā ti,
 omitting te, Cā omits kinto. ²¹ Bā -naka. ²² Cā aham. ²³ Bā na tesam pi
 in the place of tasmā. ²⁴ Bā aditum. ²⁵ Bā kattha. ²⁶ Bā te-. ²⁷ Bā te. ²⁸
 Bā pāpitakārā. ²⁹ Bā -tīti. ³⁰ Bā muñci-. ³¹ Bā omits te. ³² Bā luddaka.

amittānaṃ yevā¹ 'ti pucchitvā „amittānaṃ yeva maharājā“ 'ti vutte „ke pana te idha² amittā“ ti pucchitvā „adhammābhīratā asamacārino³ mahārājā“ 'ti vutte „kathēhi tāva ne amhākaṃ“ ti pucchi⁴. Ath⁵ assa kathento devarājā dasa

5 gāthā abhāsi:

3. Pattahatthā samaṇakā muṇḍā⁶ saṃghātipārutā naṅgalehi kasissanti tadā Kaṇho pamokkhati. 51.
4. Tapassiniyo⁷ pabbajitā muṇḍā saṃghātipārutā yadā⁸ loke gamissanti -pe-. 52.
- 10 5. Dīghuttaroṭṭhā jaṭilā⁹ paṃkadantā rajassirā ināṃ vodāya¹⁰ gacchanti tadā -pe-. 53.
6. Adhicca¹¹ vede¹² sāvittim yaññatantraṇ ca¹³ brāhmaṇā bhatikāya¹⁴ yajissanti tadā -pe-. 54.
7. Mātaraṃ pitaraṃ cāpi¹⁵ jiṇṇake¹⁶ gatayobbane¹⁷
- 15 pahu santo¹⁸ na bharanti¹⁹ tadā -pe-. 55. (Suttanip. v. 98, 124.)
8. Mātaraṃ pitaraṃ cāpi²⁰ jiṇṇake gatayobhane 'bālā tumhe' ti vakkhanti²¹ tadā -pe-. 56.
9. Ācariyabhariyaṃ sakhābhariyaṃ²² mātulanīpitucchasam²³ yadā loke gamissanti -pe-. 57.
- 20 10. Asicammaṃ gahetvāna khaggaṃ paggayha brāhmaṇā panthaghātaṃ²⁴ karissanti tadā -pe-. 58.
11. Sukkacchavi²⁵ vedhaverā thullabāhū²⁶ apāṭubhā²⁷ mithubhedam²⁸ karissanti tadā -pe-. 59.
12. Māyāvino nekatikā asappurisacintakā
- 25 yadā loke gamissanti tadā Kaṇho pamokkhatīti. 60.

¹ Bā pana idha ke. ² Bā adhammavisamacārino in the place of adhammā-

³ C omits pucchi, Bā vutte. ⁴ Cā muṇḍa-. ⁵ Bā tapaniyo. ⁶ Bā yadi. ⁷ Bā capalā. ⁸ Cā ināvodāya, Bāf codāya. ⁹ Cā Bā adicca. ¹⁰ Bā vedam. ¹¹ C omits yañña; Cā has saṃñātantaṇṇa, Bāf yaññatantraṇṇa, Bā yañña aṭṭha. ¹² Cā bhatkāya, Cā hatakāya, Bā bhantikāya. ¹³ Cā cāpi, Bā ca pi. ¹⁴ Bā -kam. ¹⁵ Bā -nam. ¹⁶ Cā pahu santā, Bā bahusanto. ¹⁷ Cā bharissanti. ¹⁸ Cā vāpi. ¹⁹ Bā na bālā tumhe dadanti. ²⁰ Bā sakhi-, Bā omits bhariyaṃ. ²¹ Cā -nīpitucchasam, Bā -nīpitucchā, Bā mātulanībhariyaṃ mātucchāyam dhitubhaginimātariṇṇa. ²² Bā paṇḍa-, Bā pantagghātaṃ. ²³ Bā sukkacchavi. ²⁴ Cā -u, Bā thūlapātu. ²⁵ Cā apāṭi-, Bā only ā. ²⁶ Bā mitta-.

Tattha samanāka¹ ti mayam saman' amhā¹ 'ti paṭiññātā², yadā hi loka-
 vohāren' evam³ āha, kasissantīti te kadāpi⁴ kasanti⁵ yeva, ayam pana ajā-
 nanto viya evam āha, ayam hi 'ssa adhippāyo: ete dussilā mama⁶ amittā, yadā
 mama sunakho⁷ ete māretvā māmaṣaṁ khādītum bhavissati⁸ tadā esa Kaṇho ito
 pañcarajjubandhanā mokkhatīti, iminā upāyena sabbagāthāsu adhippāyo ca
 yojanā ca⁹ vedittabbā, pabbajitā ti Buddhasāsane pabbajitā, gamissantīti
 agāramajjhe pañca kāmagaṇe paribhuñjantiyo vicariṣṣantīti¹⁰, dīghuttaroṭṭhā
 ti dāṭhikānaṁ vadḍhitattā¹¹ dīghuttaroṭṭhā, paṁkadanta¹² ti paṁkena¹³ malena
 samannāgatadanta¹⁴, iṇaṁ vodāyā¹⁵ 'ti bhikkhācariyā¹⁶ dhanam saṁgharitvā¹⁷
 vadḍhiyā¹⁷ iṇaṁ payojetvā taṁ codetvā¹⁸ tato laddhena jivikaṁ kappentā yadā
 gacchanīti¹⁹ attho, sāvittin ti sāvittin ca²⁰ adhiyitvā, yaññātantrañcā²¹
 'ti yaññāvidhāyakaṁ²² tantraṁ²³, yaññasuttaṁ²⁴ adhiyitvā ti attho, bhatikāyā
 ti²⁵ te te²⁶ rājarājamaḥamatte upasamkamitvā tumhākaṁ yaññam yaṁissāma
 dhanam dethā 'ti evaṁ bhatiatthāyā²⁷ yadā²⁸ yaññam yaṁissanti, pahu santo²⁹
 ti bharitum postum³⁰ samatthā³¹ samānā, bālā tumhe ti tumhe³² bālā na
 kiñci jānāthā³³ 'ti yadā vakkhanti, gamissantīti³⁴ lokadhammasēvanavasena
 gamissanti, panthagāṭhanā³⁵ ti panthe ṭhatvā manusse māretvā tesam bhaṇḍaka-
 gahaṇam³⁶, sukhacchavīti kāsāvacunnādighaṁsanena samuṭṭhāpitā³⁷ sukhac-
 chavivaṇṇā³⁸, vedhaverā ti vidhavā apatikā³⁹, tehi vidhavā sarantīti⁴⁰ tividha-
 verā ca⁴¹ vedhaverā⁴², thullabāhū ti pādaparimaddanādīhi⁴³ samuṭṭhāpitamaṁ
 satāyā⁴⁴ mahābāhū⁴⁵, apātubhā⁴⁶ ti apātubhāvā dhanuppādavirahitā⁴⁷ ti attho,
 mithubhedanā⁴⁸ ti mittabhedanā⁴⁹, ayam eva vā pāṭho, idaṁ vuttam hoti:
 yadā evarūpā itthidhuttā imā⁵⁰ amhe na jahissantīti sabhiraññāvidhavā⁵¹ upa-
 gantvā⁵² samvāsaṁ kappetvā tesaṁ santakaṁ khādītā⁵³ tāhi⁵⁴ saddhiṁ mitta-

¹ Bā samitamhā. ² Ck^s paṭiññāmatā. ³ so Bā; Ck^s sarāhiṭamohā-, C^s sara-
 hiṭinevam. ⁴ Bā tadā. ⁵ Bā kasissanti. ⁶ Bā omits mama. ⁷ Ck^s -khena.
⁸ Ck^s -vissanti, Bā vissatīti. ⁹ Bā -ppāyo ete dussilā amittā ti yojanā.
¹⁰ Bā paribhuñjissantīti. ¹¹ Bā dīgha thāne ṭhitattā. ¹² Bā danta. ¹³ Bā -gā-
 tattā. ¹⁴ Bā codāyā. ¹⁵ Ck^s -cariya. ¹⁶ Bā^s saṁghari-. ¹⁷ Bā vadhetā. ¹⁸ Bā
 bhadetvā or cādetvā. ¹⁹ Bā -taṁ kappanto gacchatīti. ²⁰ Bā savittināmapa-
 karaṇam. ²¹ Ck^s samñātantrañcā, C^s yaññātantrañcā, Bā aññāñcātantrañcā. ²² Bā
 yubhaviddhassa. ²³ Ck^s tantra, Bā tatra. ²⁴ Ck^s yaññasuttaṁ, Bā yaññam. ²⁵ Bā
 bhatikāyavati, Ck^s hatakāyāti. ²⁶ Bā adds brahmaṇā. ²⁷ Bā^s bhatikatthāyā.
²⁸ Bā omits yadā. ²⁹ Bā bahusanto. ³⁰ Bā omits po-. ³¹ Ck^s -tthāyā. ³²
 Ck^s add ti. ³³ Ck^s -na-. ³⁴ Ck^s -ssanti, Bā na kiñci dhanam no dethā ti ga-
 missantīti. ³⁵ Bā panthagāṭhanā. ³⁶ Ck^s -kaṁga-, Bā bhaṇḍagaha-. ³⁷ Ck^s
 -taṁ, Bā -cunnāniyaṁsanena samatthacittā. ³⁸ Bā sukka-. ³⁹ Ck^s vidhava-
 patikā, Bā vidhapā apatikā. ⁴⁰ so Ck^s; C^s raṁrantīti, Bā vidhapā hi verantī.
⁴¹ so Ck^s; Bā omits ti - ca. ⁴² Bā adds vivo itthiyo vuccanti, Bā vidhavā
 itthiyo vuccanti. ⁴³ Ck^s thullabahu pāda-, Bā thullabāhuti pādaparicārānāhi.
⁴⁴ Ck^s -satā, Bā samuṭṭhāpitamahākāyā. ⁴⁵ C^s adds patvāyu. ⁴⁶ Bā -tu-. ⁴⁷
 C^s -vādanu-, Bā apātubhāvā anupādarahitā. ⁴⁸ Bā mittabhe-. ⁴⁹ Bā omits
 mitta. ⁵⁰ Bā idha. ⁵¹ Bā pahinanto vidhavā. ⁵² Bā upasāṅkamati. ⁵³ Ck^s
 santikaṁ-, Bā satakaṁ dhāretvā. ⁵⁴ Bā tāya.

bhedam karissanti¹ vissāsam bhinditvā aññesaṃ hiraññakoṭṭham² gamissanti tadā esa te core³ sabbe va⁴ khāditvā muccissattī⁵, asappurisasintakā ti asappurisasittam⁶ paradukkhacittam⁷ cintanasīlā, tadā ti tadā sabbe p' ime⁸ ghāetvā⁹ khāditamamso¹⁰ Kaṇho pamokkhatī¹¹.

- 5 Evañ ca¹² pana vatvā „ime mayham mahārāja amittā“
ti te te amittakārake¹³ pakkhanditvā khāditukāmatam¹⁴ viya
katvā dasseti. Tato¹⁵ mahājanassa utrastakāle¹⁶ sunakham
rajjuyā ākaḍḍhitvā ṭhapitam viya katvā luddakavesam vijahitvā
attano ānubhāvena ākāse jalamāno viya¹⁷ ṭhatvā „mahārāja
10 aham Sakko devarājā ‘ayam loko vinassatīti’ āgato, sampati
hi matamatā adhamme vattitvā apāye¹⁸ pūrenti, devaloko
tuccho viya jāto, ito paṭṭhāya adhammikesu kattabham¹⁹ aham
jānissāmi²⁰, tvaṃ appamatto hohīti²¹“ catūhi satārahagāthāhi
dhammam desetvā manusse²² dānasīlesu patiṭṭhāpetvā osak-
15 kitasāsanam²³ aparam²⁴ vassasahassam²⁵ pavattanasamattham
katvā Mātaliṃ ādāya sakatṭhānam eva gato²⁶.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe p' aham²⁷ lokassa attham
eva carāmiti“ vatvā j. s.: „Tadā Mātali Anando ahosi, Sakko²⁸ aham
evā“ 'ti. Mahākapaṇhajātakaṃ.

20

7. Kosiyajātaka.

Kosiyajātakaṃ Sudhābhajanajātake āvibhavissati. Kosiya-
jātakaṃ²⁹.

8. Meṇḍakajātaka.

Meṇḍakapañham³⁰ Ummaggajātake³¹ āvibhavissati. Meṇḍaka-
25 pañhajātakaṃ³².

¹ Bā adds ti. ² Cks -koṭṭhānam, Bds aññam ṭhānam. ³ Bā vere in the place of te core. ⁴ Bā omits va. ⁵ C^s -ssantīti, Bā puñcissati, B^s muñcissantīti. ⁶ Bā omits as-. ⁷ Bā dukkham. ⁸ Bā omits me. ⁹ Bā -ṭe-. ¹⁰ Bā khādati tato. ¹¹ Bā -kkhatīti, Cks -kkhātī. ¹² Bā evam, omitting ca. ¹³ Bds adhammakā-. ¹⁴ Bā -kāmo. ¹⁵ Bā omits tato. ¹⁶ Bā utrāsana-. ¹⁷ Bā omits viya. ¹⁸ Bā āgato pamattā hi mahājanā adhammam vattetvā matamatā apāye. ¹⁹ Bā omits ka-. ²⁰ Bā adāpessāmi. ²¹ Bā hohi mahārājā ti. ²² Bā -ssānam. ²³ Cks osakkana-. ²⁴ Bā añña. ²⁵ Bā -ssa. ²⁶ Bā adds mahājano dānasīlādīni puññāni katvā devaloke nibbattiṃsu. ²⁷ Bā pāham. ²⁸ Bā adds pana. ²⁹ Cks omit āvi - - kaṃ. ³⁰ Bā meṇḍakajātakaṃ. ³¹ Bā mahāumaṅga-. ³² Cks omit me-.

9. Mahāpadumajātaka.

Nādaṭṭhā¹ parato dosan ti. Idam S. J. v. Ciñcamāṇa-
vikam ā. k. Paṭhamabodhiyam hi Dasabalassa puthubhūtesu sāva-
kesu aparimāṇesu devamanussesu² ariyabhūmim okkantesu patthaṭṭe
guṇasamudaye³ mahālābhasakkāro udapādi. Titthiyā suriyuggamane 5
khajjopanakasadisā ahesum, hatalābhasakkārā⁴ te⁵ antaravithiyam
ṭhatvā „kim samaṇo Gotamo va⁶ Buddho, mayam pi Buddhā, kim
tass' eva dinnam⁷ mahapphalam ambhākam pi dinnam⁸ mahapphalam
eva, ambhākam pi detha karoṭhā⁹“ 'ti evam manusse viññāpentāpi¹⁰
lābhasakkāram alabhitvā¹¹ raho sannipatitvā „kena nu kho upāyena 10
samaṇassa Gotamassa manussānam antare avaṇṇam uppādetvā¹² lābha-
sakkāram nāsessāmā¹³“ 'ti mantayimsu. Tadā Sāvatthiyam Ciñca-
māṇavikā nām' ekā paribbājikā uttamarūpadharā sobhaggappattā
devaccharā viya, tassā¹⁴ sarīrato raṁsiyo¹⁵ niccharanti. Ath' eko
kharamantī evam āha: „Ciñcamāṇavikam paṭicca samaṇassa Gota- 15
massa avaṇṇam uppādetvā lābhasakkāram nāsessāmā“ 'ti¹⁷. Te
„atth' eso upāyo“ ti sampatiṇṇimsu. Atha sā Titthiyārāmaṁ
āgantvā¹⁸ vanditvā aṭṭhāsi. Titthiyā tāya saddhim na kathesum. Sā
„ko nu kho me doso ti, yāvatatiyam vandāmi ayyā“ ti vatvā „ayya
ko nu kho me doso ti, kim¹⁹ mayā saddhim na kathethā“ 'ti āha. 20
„Bhagini samaṇam Gotamaṁ amhe viheṭhentam hatalābhasakkāre
katvā vicarantaṁ na jānāsīti“. „Na jānāmi ayyā²⁰, kim pan' ettha
mayā²¹ katabban“ ti. „Sace tvaṁ bhagini ambhākam sukham icchasi
attānam paticca samaṇassa Gotamassa avaṇṇam uppādetvā lābha-
sakkāram nāsehi²²“. Sā „Sādhu ayyā, mayh' eso²³ bhāro, mā 25
cintayitthā“ 'ti vatvā pakkamitvā²⁴ itthimāyākusalatāya²⁵ tato paṭṭhāya
Sāvattthivāsinaṁ²⁶ dhammakatham sutvā Jetavanā nikkhamaṇasamaye²⁷
indagopakavaṇṇam paṭam²⁸ pārupitvā gandhamālādihatthā²⁹ jetavanā-

¹ Bds nadiṭṭhā. ² Bd omits deva. ³ Bd patharantesu guṇodayesu. ⁴ Bd te hi alābha-. ⁵ Bd omits te. ⁶ Cks ca. ⁷ Bd dānam. ⁸ Bd omits mahap - - dinnam. ⁹ Bd dethā, omitting karoṭhā. ¹⁰ Cks hi, Bd viññāpentāpi. ¹¹ Bd alabhitvā. ¹² Bd pakāsetvā tassa. ¹³ Bd -seyyāmā. ¹⁴ Ck viyassā, Cs viassā, Bd devaccharapaṭibhāgā viya tassā. ¹⁵ Bd rasmiyo. ¹⁶ Bd nikkhamanti. ¹⁷ Bd vināseyyāthā ti, Cks add mantayimsu. ¹⁸ Bd gantvā. ¹⁹ Bd kissa. ²⁰ Bd ayye. ²¹ Bd mayā kim panettha. ²² Cks kase-. ²³ Bd ayaṁ me. ²⁴ Bd pakkāmi. ²⁵ Cks itthiyamāyā. ²⁶ Bd -sino. ²⁷ Bd -ne nikkhamantasa-. ²⁸ Bd omits pa-. ²⁹ C -dīhi hatthā, Bd mandhamālādīhi, omitting hatthā.

bhimukhī¹ gacchati „imāya velāya kuhim gacchasīti“ ca² vutte „kim tumhākaṃ mama³ gamanaṭṭhānenā“ 'ti vatvā Jetavanasaṃmāpe Tittiyaṛāme vasitvā pāto va „aggavandanam vandissāma“ 'ti nagarā nikkhamante upāsakajane⁴ Jetavane vutthā⁵ viya hutvā nagaram pavisanti⁷ „kuhim vutthāsīti“ vutte „kim tumhākaṃ mama vutthaṭṭhānenā“ 'ti vatvā māsaddhamāsaccayena⁸ pucchiyamānā „Jetavane samaṇena Gotamena saddhim ekagandhakutiya vutth' amhīti“⁹ puthujjanānam „saccaṃ nu kho etaṃ no“ ti kaṃkham uppadetvā temāsa-catumāsaccayena¹⁰ pilotikāhi¹¹ udaram vethetvā gabbhinivaṇṇam dasse-
 10 tvā upari rattapaṭam¹² pārupitvā „samanam Gotamam paṭicca gabbho¹³ laddho“ ti andhabāle¹⁴ gahetvā aṭṭhanavamāsaccayena udare dāru-maṇḍalam bandhitvā¹⁵ upari rattapaṭam pārupitvā hatthapāda-pitthiyo gohanukena¹⁶ koṭṭhāpetvā¹⁷ ussade dassetvā¹⁸ kilantindriyā ti¹⁹ hutvā sāyaṇhasamaye Tathāgate alamkatadhammāsane nisiditvā
 15 dhammam desente dhammasabham²⁰ gantvā Tathāgatassa purato thatvā „mahāsamaṇa mahājanassa tāva dhammam desesi, madhuro te saddo suphassitam²¹ dantāvaranam, aham pana tam paṭicca gabbham labhitvā paripunnagabbhā jātā, n' eva me sūtigaram jānāsi na sappitelādini, sayam akaronto upaṭṭhāyakānam pi aññataram²² Kosala-
 20 rājānam vā Anāthapiṇḍikam²³ vā Visākham mahāupāsikam vā²⁴ 'imissā mānavikāya²⁵ kattabbayuttakam karohīti' na vadasi, abhira-mitum yeva jānāsi gabbhaparihāram na jānāsīti“ gūthapiṇḍam gahetvā candamaṇḍalam dūsetum vāyamanti viya parisamajje²⁶ Tathāgataṃ akkosi²⁷. Tathāgato dhammakatham ṭhapetvā siho viya abhinadanto²⁸
 25 „bhagini tayā kathitassa²⁹ tathabhāvam vā vitathabhāvam³⁰ vā ahaṃ c' eva tvaṃ ca jānāma“ 'ti āha. „Āma samaṇa tayā ca³¹ mayā ca nātabbhāven' ev' etaṃ jātan³²“ ti. Tasmim khane Sakkassa āsanam³³ uṇhākāram dassesi, so āvajjamāno „Ciñcamānavikā Tathāgataṃ abhū-tena akkosatīti“ natvā „idaṃ³⁴ vatthum sodhessāmīti“ catūhi deva-
 30 puttehi saddhim āgami³⁵. Devaputtā mūsikapotikā hutvā dāru-

¹ Bđ -khā va. ² Bđ omits ca. ³ Ck omits mama. ⁴ Bđ -mi. ⁵ Bđ -ke. ⁶ Bđ Jetavanaganasadiṣā, Ck vuttā. ⁷ Bđ adds kuto. ⁸ Bđ catumanasaccayena. ⁹ Bđ -hātība. ¹⁰ Bđ omits temāsa. ¹¹ Ck -kādi, Bđ pilekikāya. ¹² Bđ omits ratta. ¹³ Bđ adds me. ¹⁴ Bđ athamālā. ¹⁵ Bđ ṭhapetvā. ¹⁶ Bđ -pu-. ¹⁷ Bđ koṭā-. ¹⁸ Bđ ussāretvā in the place of us --. ¹⁹ Ck -driyāni, Bđ kilittindriyāni. ²⁰ Bđ -bhāyam. ²¹ Bđ suphūsa. ²² Bđ upaṭṭhakam pakkosāpetvā, omitting aññataram. ²³ Bđ mahānātha-. ²⁴ Ck omits vā. ²⁵ Bđ ciñcamā-. ²⁶ Ck adds na, Bđ yeva. ²⁷ Bđ abbācikkhi. ²⁸ Bđ vijambhiyamāno. ²⁹ Bđ katassa, omitting tayā. ³⁰ Bđ ata-. ³¹ Bđ ceva. ³² Bđ -bhāvena jāto. ³³ Bđ bhavanam. ³⁴ Bđ imam. ³⁵ Bđ āgami.

maṇḍalakassa bandhanarajjukāni¹ ekappahāren² eva chindimsu³, pāruta-
 paṭam⁴ vāto ukkhipi, dārumaṇḍalakam patamānam tassā pādapiṭṭhi-
 yaṁ pati, ubho aggapādā ucchindimsu⁴. Manussā⁵ „kālakappaṇi
 Sammāsambuddham akkosasīti“⁶ sīse khelaṁ pāṭetvā leḍḍudaṇḍa-
 hatthā Jetavanā niharimsu. Ath⁷ assā Tathāgatassa cakkhupatham⁸ 5
 atikkantakāle mahāpaṭhavi bhijjivā vivaram adāsi, Avicito jālā⁷
 uṭṭhahi, sā kuladattiyakambalam⁸ pārūpamānā viya gantvā Avicimhi
 nibbatti. Aññatitthiyānam lābhasakkāro parihāyi, Dasabalassa bhiiyo-
 somattāya vaḍḍhi. Punadivase⁹ dh. k. s.: „āvuso Cīcamāṇavikā
 evaṁ¹⁰ ulāraguṇaṁ aggadakkhiṇeyyaṁ Sammāsambuddham abhūtena 10
 akkositvā mahāvināsaṁ pattā“¹¹ ti. S. āgantvā „kāya nu ’ttha bhik-
 khave e. k. s.“¹² ti pucchitvā „imāya nāmā“¹³ ’ti vutte „na bhikkhave
 idān’ eva pubbe p’ esā¹⁴ māṁ abhūtena akkositvā vināsaṁ¹⁵ pattā
 yevā“¹⁶ ’ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. tassa aggamahesiyā kucchisimim¹⁴ nib- 15
 batti, phullapadumasassirīkamukhattā pan’ assa Paduma-
 kumāro¹⁴ tv-ev’ assa nāmaṁ kariṁsu¹⁵. So vayappatto¹⁶
 sabbasippāni uggaṇhi¹⁷. Ath’ assa mātā kālam akāsi. Rājā
 aññam aggamahesiṁ katvā puttassa uparajjam adāsi. Aparā-
 bhāge rājā paccantaṁ kupitaṁ vūpasametum gacchanto agga- 20
 mahesiṁ¹⁸ „bhadde idh’ eva vasa, ahaṁ paccantaṁ vūpa-
 metum gacchāmīti“¹⁹ vatvā „nāhaṁ deva nivattissāmi, ahaṁ pi
 āgamissāmīti“²⁰ vutte yuddhabhūmiyaṁ²⁰ ādīnavam dassetvā
 „yāva mamāgamanā²¹ anukkaṇṭhamāna vasa, ahaṁ Paduma-
 kumāraṁ²² yathā tava kattabbakiccesu appamatto hoti evaṁ 25
 ānāpetvā gamissāmīti“²³ vatvā tathā katvā gantvā²⁴ paccāmitte
 palāpetvā²⁴ janapadam santappetvā²⁵ paccāgantvā²⁶ bahinagare
 khandhāvāraṁ²⁷ nivāsesi²⁸. Bo. pitu āgatabhāvaṁ nātvā

¹ Ck^o -ko, B^d bandharajjukāni. ² B^d pacchimsu. ³ B^d pārūpanapaṭam. ⁴ so
 Ck^o for -jjimsu? B^d chinisu. ⁵ B^d adds uṭṭhāyikim. ⁶ B^d -sesīti. ⁷ B^d ag-
 gijjā-. ⁸ B^d -yamka-. ⁹ B^d adds bhikkhave. ¹⁰ B^d omits evaṁ. ¹¹ B^d pi esā.
¹² B^d mahāvi-. ¹³ B^d -imhi. ¹⁴ mahāpa-. ¹⁵ Ck^o kari. ¹⁶ B^d adds takkasilā-
 yaṁ gantvā. ¹⁷ B^d -hitvā āgamī. ¹⁸ B^d adds āha. ¹⁹ B^d nāhaṁ idheva
 vasissāmīti in the place of deva - - āgamissāmīti. ²⁰ B^d -yā. ²¹ B^d -nam.
²² B^d mahāpa-. ²³ B^d omits ga-. ²⁴ B^d assāsetvā. ²⁵ B^d thapetvā. ²⁶ B^d
 omits pa-. ²⁷ B^d -re. ²⁸ B^d -setvā.

nagaraṃ alamkārapetvā rājagehaṃ paṭijaggāpento¹ ekako va
 tassa santikaṃ agamāsi². Sā tassa³ rūpasobhaṃ⁴ disvā paṭi-
 baddhacittā ahoṣi. Bo.⁵ taṃ vanditvā „amma tumhākaṃ⁶
 kiṃ kattabban⁷“ ti pucchi. Atha naṃ „ammā⁸ 'ti' maṃ vada-
 5 sīti⁹“ utṭhāya hatthe gahe tvā „sayanaṃ abhirūhā¹⁰“ 'ti āha.
 „Kiṃkāraṇā¹¹“ ti. „Yāva rājā āgacchati tāva ubho pi kilesa-
 ratiyā ramissāmā¹²“ 'ti. „Amma tvaṃ mama mātā ca sassā-
 mikā ca, mayā¹³ sapariggahamātugāmo¹⁴ nāma kilesavāsena
 indriyāni bhinditvā na olokitapubbo pi¹⁵, kathaṃ tayā¹⁶ saddhiṃ
 10 evarūpaṃ kiliṭṭhakammaṃ karissāmīti¹⁷“. Sā dve tayo vāre
 kathetvā tasmim̐ anicchamāne „mama vacanaṃ na karosīti¹⁸
 āha. „Āma na karomīti¹⁹“. „Tena hi rañño kathetvā sīsaṃ
 te²⁰ chindāpessāmīti²¹“. M. „tāva rucim̐ karohīti²²“ taṃ
 lajjāpetvā pakkāmi. Sā bhītatasi²³ cintesi: „sac' āyaṃ
 15 paṭhamataraṃ²⁴ pitu²⁵ ārocessati jīvitaṃ me n' atthi, aham
 eva puretaraṃ kathessāmīti²⁶“ bhattaṃ abhuñjitvā²⁷ kiliṭṭha-
 lomavatthaṃ²⁸ nivāsetvā sarīre nakharājiyo dassetvā „kuhiṃ
 devīti' raññā pucchitakāle²⁹ 'gilānā' ti katheyyāthā³⁰“ 'ti pari-
 cārikānaṃ saññaṃ datvā gilānālayaṃ katvā³¹ nipajji. Rājāpi
 20 nagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā nivesanaṃ³² āruya taṃ apas-
 santo „kuhiṃ devīti³³“ pucchitvā³⁴ „gilānā³⁵“ ti sutvā³⁶ siri-
 gabbhaṃ pavisitvā „kiṃ te devi aphāsukaṃ“ ti pucchi. Sā
 tassa vacanaṃ asuṇanti viya hutvā dve tayo vāre pucchitā³⁷
 „mahārāja, kasmā³⁸ katesi, tuṇhī hohi³⁹, sassāmikaitthiyo⁴⁰
 25 nāma mādisā⁴¹ hontīti⁴²“ vatvā „kena viheṭhitā⁴³, sīghaṃ me

¹ Bā -petvā. ² Ck āg-. ³ Ck tassā, Bā pi taṃ. ⁴ Bā -sobhaggappattaṃ. ⁵ Bā omits ahoṣi bo-. ⁶ Bā amhākaṃ. ⁷ Ck -bbā. ⁸ Bā omits a-. ⁹ Bā kiṃ. ¹⁰ Ck sayā, Bā payā ca. ¹¹ Bā -ho-. ¹² Ck hi, Bā omits pi. ¹³ Bā mayā. ¹⁴ Bā te sīsaṃ. ¹⁵ Bā adde āha. ¹⁶ Bā kathehīti vatvā. ¹⁷ Bā omits bhī-. ¹⁸ Bā pathamaṃ. ¹⁹ Bā pituno. ²⁰ Bā -mi nanti. ²¹ Bā bhutvā. ²² Bā -lāma-kavatthaṃ. ²³ Bā pucchana-kāle. ²⁴ Bā omits gilā- katvā. ²⁵ Bā nāgaram gantvā āsanaṃ. ²⁶ Ck pucchi. ²⁷ Bā omits gi - - sutvā. ²⁸ Bā pucchitvā tāpi tuṇhī ahoṣi devī kasmā na katesi tuṇhī ahoṣīti. ²⁹ Bā kiṃ. ³⁰ Bā omits tuṇhī hohi. ³¹ Bā asāmi-. ³² Bā adde nā. ³³ Bā kenaci hedhitā.

kathehi, sIsam assa chindissāmīti“ vutte „kaṁ si' tvaṁ ma-
hārāja nagare ṭhapetvā gato“ ti „Padumakumāraṁ“ ti „so
mayhaṁ vasanaṭṭhānaṁ āgantvā³ ‘tāta mā evaṁ kārohi’, ahaṁ
tava mātā’ ti vuccamāno⁵ pi ‘ṭhapetvā maṁ añño rājā nāma
atthi⁶, ahaṁ taṁ gehe karitvā⁷ kilesaratiyā ramissāmīti’ maṁ
kesesu⁸ gahetvā aparāparaṁ luñcitvā attano vacanaṁ akaron-
tim⁹ vadhitvā¹⁰ koṭṭetvā gato“ ti āha. Rāja anupaparikkhitvā¹¹
āsīvisso viya kuddho purise ānāpesi: „gacchatha, Paduma-
kumāraṁ bandhitvā ānethā“ ti. Te nagaraṁ avattharantā
viya tassa gehaṁ gantvā taṁ bandhitvā paharitvā pacchā-
bāhaṁ gāḷhabandhanaṁ¹² bandhitvā rattakāṇaveramālaṁ¹³
gīvāya paṭimuñcitvā vajjhaṁ katvā paharantā¹⁴ ānayimsu. So
„deviyā idaṁ kamman“ ti ñatvā „bho purisā, nāhaṁ
rañño dosakārako, niraparādho ’haṁ asmīti“ vilapanto āgac-
chati. Sakalanagaraṁ saṁkhubhitvā¹⁵ „rājā kira mātugā-
massa vacanaṁ gahetvā Mahāpadumakumāraṁ ghātāpetīti¹⁶“
sannipatitvā kumārassa¹⁷ pādamūle patitvā „na te¹⁸ idaṁ sāmi
anucchavikaṁ¹⁹“ ti mahāsaddena paridevi²⁰. Atha naṁ netvā
rañño dassesum. Rājā²¹ disvā va cittaṁ niggaṇhituṁ asak-
konto „ayaṁ arājā va²² rājajīḷhaṁ karoti, mama putto hutvā²³
aggamahesiyā aparajjhi²⁴, gacchatha naṁ corapapāte pātetvā
vināsaṁ pāpethā“ ti āha. M. „na mayhaṁ tāta evarūpo
aparādho²⁵ atthi, mā mātugāmassa kathaṁ²⁶ gahetvā maṁ
nāsehīti“ pitaraṁ yāci. So tassa kathaṁ na gaṇhi. Tato
soḷasasahassā antepurikā „tāta Mahāpadumakumāra attano
ananucchavikaṁ idaṁ laddhan“ ti mahāviraṇaṁ viravimsu.

¹ Bā kassa. ² Bā puttaṁ me pa-. ³ Bā adds evamakāsi. ⁴ tāta -- karohi
wanting in Bā. ⁵ Cks -ne. ⁶ Bā natthi in the place of nāma atthi. ⁷ Bā
ayaṁ maṁ gahetvā in the place of ahaṁ -- karitvā. ⁸ Bā me kese. ⁹ Cks -ti,
Bā maṁ akarontā. ¹⁰ Bā patitvā. ¹¹ Bā adds va. ¹² Bā -hamba-. ¹³ Bā
rattakuramālaṁ. ¹⁴ Bā omits vajjhaṁ -- tā. ¹⁵ Bā -bbhi. ¹⁶ Bā ghātāpesīti.
¹⁷ Bā rājaku-. ¹⁸ Bā omits nate. ¹⁹ Bā ananucchavikaṁ, omitting ti. ²⁰ Bā
-vimsu. ²¹ Bā -jāpi. ²² Bā omits arājāva. ²³ Bā -tvāpi. ²⁴ Bā -rajjhati.
²⁵ Bā doso. ²⁶ Bā vacanaṁ.

Sabbe khattiyamahāsālādayo pi amaccaparijano pi „deva,
kumāro silācāraguṇasampanno vaṁsānurakkhako¹ rajjadāyādo,
mā nam² mātugāmassa vacanaṁ gahetvā anupaparikkhitvā
vināsesi³, raññā nāma nisammakārīnā bhavitabban⁴ ti vatvā
5 satta gāthā abhāsimsu:

1. Nādaṭṭhā⁵ parato dosaṁ anumthūlāni⁶ sabbaso (Dhp. p. 341)
issaro panaye daṇḍaṁ sāmāṁ appaṭivekkhiya. 61.
2. Yo ca appaṭivekkhitvā daṇḍaṁ kubbati khattiyō
sakaṇṭakam so gilati jaccandho va samakkhikam. 62.
- 10 3. Adaṇḍiyaṁ daṇḍiyati daṇḍiyaṁ ca adaṇḍiyaṁ,
andho va visamaṁ maggaṁ na jānāti samāsamaṁ. 63.
4. Yo ca etāni ṭhānāni anumthūlāni sabbaso
suddiṭṭhaṁ anusāseyya sa ve vohātum arahati⁶. 64.
5. N' ekantamudunā sakkā ekantatikhiṇena vā
15 attam mahante⁷ ṭhāpetum, tasmā ubhayaṁ ācare. 65.
6. Paribhūto mudu hoti atitikkho ca veravā,
etaṁ ca ubhayaṁ nātvā anumajjhaṁ samācare. 66.
7. Bahum pi ratto bhāseyya duṭṭho pi bahu bhāsati,
na itthikāraṇā rāja puttaṁ ghātetum arahasīti. 67

20 Tattha nādaṭṭhā⁸ ti na adievā, parato ti parassa, sabbaso ti sab-
bāni anumthūlāni khuddakamahantāni⁹ vajjāni, sāmāṁ appaṭivekkhiyā
'ti¹⁰ paravacanāni¹¹ pahāya attano paccakkhaṁ akatvā¹² paṭhavissaro rājā dan-
ḍaṁ na panaye¹³ na¹⁴ paṭṭhāpeyya, Mahāsammatarājakulasmiṁ¹⁵ hi satato¹⁶
uttaridaṇḍo nāma n' atthi, tālanagarahanapabbājanato¹⁷ uddham¹⁸ hattha-
25 pādacchedanaghatanaṁ¹⁹ nāma n' atthi, pacchā kakkhalarājūnaṁ kāle etaṁ
uppannaṁ, taṁ sandhāya te amaccā ekanten⁷ eva parassa dosaṁ sāmāṁ adievā
kātum na yuttan ti kathentā evam āhamsu, yo ca appaṭivekkhitvā ti ma-
hārāja evam paṭivekkhitvā dosānucchaviko²⁰ daṇḍo²⁰ panetabbo²¹, yo rājā²²
agatigamme ṭhito²³ taṁ dosaṁ appaṭivekkhitvā hatthacchedādidandaṁ²⁴ karoti

¹ B^d -rakkhito. ² B^d omits mānaṁ. ³ B^d va mā nāsesi. ⁴ B^d nadīṭhā. ⁵ B^d anuthū-. ⁶ C^k sa ce, B^d sa ve kārītumarahasi, B^e -- -hati. ⁷ B^f mahatthe, B^d atthaṁ mahatte. ⁸ B^d na viṭhā, B^e na diṭṭhā. ⁹ B^d -ta. ¹⁰ C^k -ya, omitting ti. ¹¹ B^d parassa va-. ¹² B^d katvā. ¹³ C^k paṇa-. ¹⁴ B^d adds ca. ¹⁵ B^d -kīlasmiṁ. ¹⁶ B^d paccakkhato. ¹⁷ B^d pabbājanīyato, omitting tālanagarahana. ¹⁸ B^d udam. ¹⁹ B^d -ṭanari. ²⁰ C^k -e. ²¹ C^k -ne-. ²² B^d sabbe rājāno, C^k so rājā. ²³ B^d -ā. ²⁴ B^d sabbache-.

so attano dukkhakāraṇaṃ¹ karonto sakaṇṭakabhojanaṃ² gilati nāma jaccandho viya ca³ samakkhikaṃ bhuñjati nāma, adaṇḍiyaṃ ti yo adaṇḍetabbaṃ daṇḍeti daṇḍetabbaṃ⁴ ca daṇḍiyaṃ⁵ adaṇḍetvā⁶ attano rucim eva karoti so andho va⁷ visamaṃ⁸ maggaṃ paṭipanno⁹ na jānāti, samāsamaṃ tato pāsānādisu pakkha-lanto andho viya catūsu apāyesu mahādukkhaṃ pāpuṇāti attho, etāniti etāni¹⁰ daṇḍiyadaṇḍiyakāraṇāni¹¹ c' eva daṇḍiyakāraṇesu pi apumhūlāni ca¹² sabbāni suditthaṃ disvā anusāseyya¹³, sa va¹⁴ rājā vohātum¹⁵ voharitum¹⁶ rajjam¹⁷ anusāsītum arahatīti attho, attam mahante¹⁸ thāpetun ti evarūpo¹⁹ anup-panne bhoge uppādetvā uppanne thāvare katvā attānaṃ mahante ulāre issariye thāpetum na²⁰ sakkotīti²¹ attho, mudū 'ti mudurājā raṭṭhavāsikānaṃ pari- 10 bhūto hoti²² avaññāto so²³, rajjam niccoraṃ²⁴ kātum na sakkoti, veravā ti atitikkhassa²⁵ pana sabbe pi raṭṭhavāsino²⁶ verino hontīti saveravā nāma hoti, a numajjhanti anubhūtaṃ mudutikkhiṇabhāvānaṃ²⁷ majjham samācāre, amudu anatitikkho hutvā rajjam kāraye²⁸ ti attho, na itthikāraṇā²⁹ ti pāpaṃ lāma-kaṃ mātugāmaṃ nissāya vamsānurakkhakaṃ³⁰ chattadāyādaṃ³¹ puttam ghāṭe- 15 tum³² nārahasi mahārājā 'ti.

Evam nānākāraṇehi kathentāpi amaccā attano katham gāhāpetum nāsakkhimsu. B. pi yācanto attano pi³³ katham gāhāpetum nāsakkhi, andhabālo pana so³⁴ rājā „gacchatha, nam corapapāte khipathā“ 'ti ānāpento aṭṭhamam³⁵ gātham āha: 20 s. Sabbo³⁶ ca loko ekanto³⁷ itthi ca ayam ekikā,

tenāhaṃ paṭipajjissam, gaccha pakkhipath' eva nan ti. 68.

Tattha tenāhan ti yena kāraṇena sabbo loko ekanto³⁸ kumārass' eva pakkho hutvā thito ayaṇ ca itthi ekikā va tena kāraṇenāhaṃ imissā vacanaṃ paṭipajjissam, gacchatha nam pabbataṃ āropetvā papāte khipath' evā 'ti. 25

Evam vutte soḷasasahassāsu rājitthīsu³⁹ ekāpi sakabhāvena saṇṭhātum⁴⁰ nāsakkhi, sakalanagaravāsino bāhā paggayha⁴¹ ke-se parikiriya⁴² vilapiṃsu. Rājā „ime⁴³ imassa papāte

¹ Bā anattakā-. ² Cā Bā -kambo-. ³ Bā omits ca. ⁴ Cks ad-. ⁵ Cks ad-, Bā omits daṇḍiyaṃ. ⁶ Bā viya. ⁷ Bā samāsamaṃ. ⁸ Bā adds pi. ⁹ Bā daṇḍakā-. ¹⁰ Ck va, Cā Bā omit ca. ¹¹ Cks manu-. ¹² Cks sa ce. ¹³ Bā cakāritum. ¹⁴ Bā omits voharitum. ¹⁵ Bā rajje. ¹⁶ Bā mahatte. ¹⁷ Bā -pe. ¹⁸ Bā omits na. ¹⁹ Cks sakkomīti. ²⁰ Cks hotu. ²¹ Bā sā. ²² Bā rajjanivāraṇaṃ. ²³ Bā atik-khāya. ²⁴ Bā sabbesaṃ - - vāsikānaṃ. ²⁵ Bā mudutikkhabhāvaṃ. ²⁶ Bā bhā-reyyā. ²⁷ Cks itthiyākā-. ²⁸ Bā -rakkhitam. ²⁹ Bā attano dāyāda. ³⁰ Bā -te-. ³¹ Bā omits pi. ³² Bā omits so. ³³ Cks paṭhamam. ³⁴ Cks -e. ³⁵ Bāf ekato ³⁶ Bā rājaitthīsu. ³⁷ Bā sandhāretum. ³⁸ Bā adds kandetvā. ³⁹ Bā -yamānā. ⁴⁰ Bā omits ime.

khipanam paṭibāheyyum pīti¹“ saparivāro² mahājanassa pari-
 devantass’ eva³ tam⁴ uddhapādam adhosiram⁵ katvā gāhāpetvā
 papāte khipāpesi. Ath’ assa mettābhāvanānubhāvena pabbate
 adhivatthā devatā „mā bhāyi Mahāpadumā“ ‘ti tam samassā-
 5 senti ubhohi hatthehi gahetvā hadaye ṭhapetvā dibbaphassam⁶
 pharāpetvā⁷ otarivā pabbatapāde pabbataṭṭhakanāgabhavane⁸
 nāgarājassa phaṇagabbhe ṭhapesi. Nāgarājā B-am nāgabha-
 vanam netvā attano yasam majjhe bhinditvā adāsi. So tattha
 ekasamvaccharam vasitvā „manussapatham gamissāmīti⁹“ vatvā
 10 „kataratthānan¹⁰“ ti vutte „Himavantam gantvā pabbajissā-
 mīti“ āha. Nāgarājā „sādhū“ ‘ti tam gahetvā manussapathe
 patiṭṭhāpetvā pabbajitaparikkhāre datvā sakatthānam eva gato.
 So pi Himavantam pavisitvā isipabbajjam pabbajitvā jhānā-
 bhiññam¹¹ nibbattetvā vanamūlaphalāhāro tattha paṭivasi¹².
 15 Ath’ eko Bārānasivāsivanacarako¹³ tam thānam patto M-am
 sañjānitvā „nanu tvaṃ deva Mahāpadumakumāro“ ti vatvā
 „āma sammā“ ‘ti vutte tam vanditvā katipāham tattha vasitvā
 Bārānasim gantvā rañño ārocesi: „deva putto te¹⁴ Himavanta-
 padese isipabbajjam pabbajito¹⁵ paṇṇasālāyam vasati, aham
 20 tassa santike vasitvā āgato“ ti¹⁶. „Paccakkhan te diṭṭho“
 ti. „Āma devā“ ‘ti. Rājā mahābalakāya parivuto tattha
 gantvā vanapariyante khandhāvāram bandhitvā amaccaparivuto¹⁷
 paṇṇasālam kañcanarūpasiriyā¹⁸ paṇṇasāladvāre nisinnam M-am¹⁹
 vanditvā ekamantam nisīdi, amaccāpi vanditvā paṭisanthāram
 25 katvā nisīdīmsu. B. pi rājānam phalāphalena²⁰ paṭipucchitvā
 paṭisanthāram akāsi. Atha nam rājā „tāta mayā tvaṃ gam-

¹ Cks -yyumpīti, Bđ -yyunti. ² Bđ adds gantvā. ³ Bđ tassa, omitting eva.

⁴ Bđ nam. ⁵ Bđ uddham - - avarā-. ⁶ Cks -phassa, Bđ -samphassam. ⁷ Bđ panāmetvā. ⁸ Bđ patiṭṭhita in the place of pabbataṭṭhaka - -. ⁹ Bđ -ssāmi mahārājāti. ¹⁰ Bđ -ram thā-. ¹¹ Bđ -ñā. ¹² Bđ paṭivasati. ¹³ Bđ -cārīko.

¹⁴ Cks omit te. ¹⁵ Bđ -itvā. ¹⁶ Bđ adds tam sutvā rājā. ¹⁷ Bđ amaccagaṇa-.

¹⁸ Bđ pasadisam. ¹⁹ Bđ adds diāvā. ²⁰ Bđ omits pha-.

bhīre papāte khipāpito¹, katham sañjīvito² sīti³“ pucchanto
navamañ gātham āha:

9. Anekatāle⁴ narake gambhīre suduruttare

pātito giriduggasmim kena tvañ tattha nāmarīti⁵. 69.

Tattha anekatāle⁶ ti anekatālapamāṇe⁷, nāmarīti⁸ na mari. 5
Tatoparā:

10. Nāgo jātabalo⁹ tattha thāmavā girisānujo

paccaggahi¹⁰ mañ bhogehi tenāhañ tattha nāmarim¹¹. 70.

11. Ehi tañ paṭinessāmi¹² rājaputta sakañ gharañ,

rajjam kārehi, bhaddan te, kiñ araṇṇe karissasi¹³. 71. 10

12. Yathā gilitvā balisañ uddhareyya salohitañ

uddharitvā¹⁴ sukhī assa sukhāñ¹⁵ passāmi attani¹⁶. 72.

13. Kin nu tvañ balisañ brūsi, kiñ tvañ brūsi salohitañ,

kin nu¹⁷ tvañ ubbhatañ brūsi, tam me akkhāhi pucchito¹⁸. 73.

14. Kām' āhañ balisañ brūmi, hatthiassañ¹⁹ salohitañ,

catt' āhañ ubbhatañ brūmi, evañ jānāhi khattiyā 'ti 74. 15

imāsu²⁰ pañcasu ekantarikā tisso gāthā B-assa dve raṇṇo.

Tattha paccaggahīti²¹ pabbatapatanakāle devatāya pariggahetvā dibba-
phassena²² samassāsetvā upanītañ²³ mañ paṭiggaṇhi gahetvā²⁴ pana²⁵ nāga-
bhavanam netvā²⁶ mahantañ yasam datvā manussapathañ mañ nehīti vutto²⁷ 20
mañ manussapatham ānesi sv-āhañ²⁸ idhāgantvā pabbajito iti tena²⁹ devatāya
ca nāgarājassa cānubhāvenāhañ³⁰ tattha na mariñ ti sabbañ³¹ ārocesi,
ehīti³² rājā tassa vacanañ sutvā somanassappatto hutvā tāta ahañ bālabhāvena
itthiyā vacanañ gahetvā evañ ācāraguṇena tañ³³ aparajjhīñ khamāhi me³⁴
ti padesu patitvā utthelhi mahārāja khamāmi te³⁵ itoparañ puna mā evañ 25
anusammakārī bhavyeyāsīti vutto³⁶ tāta tvañ attano kulasantakañ³⁷ setacchattañ
ussāpetvā rajjam anusāsanto³⁸ mayhañ khamasi nāmā 'ti evañ āha, uddha-

¹ B^d -petvā. ² B^d assajī-, B^e sajī-. ³ B^d -kāle. ⁴ B^d na marasīti. ⁵ B^d
anekampamāṇe kāle. ⁶ C^{ks} na-, B^d marasīti. ⁷ C^k -bale, B^d -phaṇe, B^f -phalo.
⁸ C^{ks} -bhī, B^d paccaggahi. ⁹ C^{ks} -ri, B^d namari. ¹⁰ C^{ks} -ni-, B^d patine-.
¹¹ B^d add kumāro āha. ¹² C^{ks} uggarī-. ¹³ C^{ks} evañ. ¹⁴ B^d attanīti, and
adds rājā āha, C^{ks} attanā. ¹⁵ C^{ks} kiñ, omitting nu. ¹⁶ C^{ks} -assa. ¹⁷ C^k imāsa,
B^d imissā. ¹⁸ B^d paccaggahimanti. ¹⁹ B^d -sappassena. ²⁰ B^d saṇḍikam. ²¹
B^d paṭiggahetvā in the place of paṭi -. ²² B^d omits pana. ²³ B^d āne-. ²⁴
B^d -patham pahiṇā ti vutte. ²⁵ B^d ahañ. ²⁶ B^d teneva. ²⁷ B^d ca a - - na a-.
²⁸ all three MSS. marīti, B^d so in the place of sabbañ. ²⁹ B^d omits ehīti. ³⁰
C^k -gunante tañ, B^d silācārasampanne tayi. ³¹ B^d adds dosañ. ³² B^d adds
dosañ. ³³ B^d -e. ³⁴ B^d kulavettikam. ³⁵ C^{ks} -te.

ritvā ti hadayavakkādini asampattam eva tam¹ uddharitvā, sukham pas-
sāmi attanīti² attānam mahārāja evam aham pi puna sotthibhāvappattam
gillitabalisasapurissam iva attānam³ passāmi, kim nu tvaṃ ti idam rājā tam
attham vitthārato⁴ sotum pucchati, kāmāhan ti pañcakāmaguṇe aham, hatthi
5 assam salohitan ti⁵ evam [hatthiassarathavāhanam satteratanādibhedam⁶
vibhavam salohitan ti brūmi⁷, cattāhan cattam aham yadā tam sabbam pi
cattam hoti pariccattam tam dānam aham ubbhatan ti brūmi.

„Iti kho mahārāja mayham rajjena kiccaṃ n’ atthi, tvaṃ
pana dasa rājadhamme akopetvā agatigamanam pahāya dham-
10 mena rajjam kārehīti“ M. pitu ovādam adāsi. So⁸ roditvā
kanditvā⁹ nagaram gacchanto antarāmagge amacce pucchi:
„aham kam¹⁰ nissāya evarūpena ācārasampannena¹¹ puttena
viyogam patto“ ti. „Aggamahesiṃ¹² devā“ ’ti. Rājā tam
uddhapādam gāhāpetvā corapapāte khipāpetvā nagaram pavi-
15 sitvā dhammena rajjam kāresi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe p’ esā maṃ akkositvā
mahāvināsam pattā“ ti vatvā

15. Cīncamānavikā mātā Devadatto ca me pitā

Ānando¹³ paṇḍito nāgo Sāriputto ca devatā

20 aham tadā rājaputto¹⁴, evam dhāretha jātakan ti 75.

osānagāthāya j. samodhānesi¹⁵. Mahāpadumajātakam.

10. Mittāmittajātaka.

Kāni kammāni kubbānīti. Idam S. J. v. Kosalarañño
atthacarām¹⁶ amaccam ā. k. So kira rañño bahūpakāro āhosi.
25 Ath’ assa rājā atirekasammānam kāresi. Avasesā nam asahamānā
„deva asuko amacco tumhākam anattakārako“ ti paribhindiṃsu.
Rājā tam parigaṇhanto kiñci dosam adisvā „aham massa kiñci dosam
na passāmi, katham nu kho sakkā mayā imassa mittabhāvam vā
amittabhāvam vā jānitun“ ti cintetvā „imam paṇham ṭhapetvā

¹ Bā omits tam. ² Bā attanintī, Cks sukhamassa attanti. ³ Bā balisameva
attani. ⁴ Bā -rito. ⁵ all three MSS. atthi assa, Cks -tam hi. ⁶ Bā omits
bhedam. ⁷ Bā omits brūmi. ⁸ Bā adds rājā. ⁹ Bā paridevitvā. ¹⁰ Cks tam.
¹¹ Bā ācāraguṇasam-. ¹² all three MSS. -si. ¹³ Cks add ca. ¹⁴ Bā rājaputto
aham āsi, Bf r. a. tadā. ¹⁵ Ck -dhanī, C -dhāni. ¹⁶ Bā -carīyam.

Tathāgataṃ añño jānitum na sakkhissati, gantvā pucchissāmīti¹ so
bhuttapātārāso S-raṃ upasaṃkamitvā „bhante kathaṃ nu kho sakkā
purisena attano mittabhāvaṃ vā amittabhāvaṃ vā jānitum“ ti pucchi.
Atha naṃ S. „pubbe pi mahārāja paṇḍitā imaṃ pañhaṃ cintetvā
paṇḍite pucchitvā tehi kathitavasena ñatvā amitte vajjetvā² mitte 5
sevimā³“ ti vatvā tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. tassa atthadhammānusāsako amacco
ahosi. Tadā Bārāpasirañño ekaṃ atthacarakaṃ amaccaṃ sesā
paribhindimsu. Rājā tassa dosaṃ apassanto „kathaṃ nu kho
sakkā amittaṃ vā mittam vā ñātum“ ti M-aṃ pucchanto 10
paṭhamaṃ gātham āha:

1. Kāni kammāni kubbānaṃ kathaṃ viññū parakkame
amittaṃ⁴ jāneyya medhāvī disvā sutvā va⁵ paṇḍito ti. 76.

Tass' attho: kāni kammāni karontaṃ medhāvī paṇḍito puriso cakkhunā
disvā sotena vā sutvā ayaṃ mayhaṃ amitto ti jāneyya tassa jānanatthāya 15
kathaṃ viññū parakkameyyā⁶ ti.

Ath' assa amittalakkhaṇaṃ kathento⁷

2. Na naṃ umhayate⁸ disvā na ca naṃ paṭinandati (vol. II $\frac{131}{23}$)
cakkhūni c' assa⁹ na dadāti paṭilomaṃ ca¹⁰ vattati. 77.
3. Amitte tassa bhajati mitte tassa na sevati 20
vaṇṇakāme nivāreti akkosante pasamsati. 78.
4. Guyhaṇ ca tassa n' akkhāti tassa guyhaṃ na gūhati
kammaṃ tassa na vaṇṇeti paññ' assa na-ppasamsati. 79.
5. Abhave nandati tassa bhave tassa na nandati
acchariyaṃ bhojanaṃ laddhā tassa n' uppajjate sati, 80. 25
tato naṃ nānukampati, aho¹¹ so pi labheyy' ito¹².
6. Icc-ete soḷasākārā amittasmiṃ patiṭṭhitā (vol. II $\frac{131}{24}$)
yehi amittaṃ jāneyya disvā sutvā va¹³ paṇḍito ti 81.

M.¹⁴ imā pañca gāthā vatvā puna

¹ Bā - mā ti. ² Cks vajji-. ³ Bā sakkomī taṃ ñātum in the place of sakkā - .

⁴ Bā mitte. ⁵ Bā/ ca. ⁶ Bā adds gāthāmāha. ⁷ Bā ummeyya, B/ umbhayate.

⁸ Cks tassa. ⁹ Cks - māca. ¹⁰ Bā āh, B/ ahā. ¹¹ C^o -yyato, C^k labheyyakotā,

Bā labheyito. ¹² Bā/ ca. ¹³ Bā omits mahāsatto.

7. Kāni kammāni kubbānaṃ kathāṃ viññū parakkame
mittaṃ jāneyya medhāvī disvā sutvā va' paṇḍito ti' 82.
imāya gāthāya mittalakkhaṇaṃ puṭṭho sesagāthā abhāsi:
8. Pavutthaṃ taṃ taṃ⁸ sarati āgataṃ abhinandati
5 tato kelāyito⁴ hoti vācāya paṭinandati. 83.
9. Mitte tass' eva⁵ bhajati amitte tassa na sevati
akkosante nivāreti vaṇṇakāme pasamsati. 84.
10. Guyhaṇ ca tassa akkhāti tassa guyhaṇ ca gūhati
kammaṇ ca tassa vaṇṇeti paññaṃ tassa⁶ pasamsati. 85.
- 10 19. Bhava ca nandati tassa abhave tassa na nandati,
acchariyaṃ bhojanaṃ laddhā tassa uppajjate sati,
tato naṃ anukampati, aho⁷ so pi labheyy' ito⁸. 86.
11. Icc-ete soḷasākārā mittasmiṃ suppatiṭṭhitā
yehi mittāṃ su⁹ jāneyya disvā sutvā va' paṇḍito ti. 87.

- 15 Tattha na naṃ umhayate¹⁰ ti taṃ mittāṃ¹¹ mittapaṭirūpako¹² sītaṃ
na karoti pabaṭṭhākāraṃ na dasseti, na ca naṃ paṭinandatīti tassa kathāṃ
pagganḥanto na paṭinandati na tussati¹³, cakkhūni tassa na dadātīti
olokentaṃ na oloketi, paṭilomañcā¹⁴ 'ti tassa kathāṃ paṭippharati paṭisattu
hoti, vaṇṇakāme ti tassa vaṇṇaṃ bhaṇante¹⁵, nākkhātīti¹⁵ attano guyhaṃ
20 tassa nācikkhati, kammaṃ tassa¹⁶ 'ti tena katakammaṃ na¹⁶ vaṇṇayati¹⁷, pañ-
ñassā¹⁸ 'ti tassa paññaṃ¹⁹ na-ppasamsati nānasampadaṃ na āhāti²⁰, abha-
ve ti²¹ avaḍḍhiyā²², tassa nuppaṇṇate²³ ti tassa mittapaṭirūpakassa
mama²⁴ mittassa pi ito dassāmiṃ sati na uppajjati, nānukampatīti mudu-
cittena na cintesi, labheyyito²⁵ ti labheyya ito, ākārā ti kāraṇāni, pa-
95 vutthan ti videsagataṃ, kelāyito²⁶ ti kelāyati mamāyati pattheti piheti
icchatīti attho, vācāya 'ti madhuravacanena taṃ samudācaranto nandati
tussati²⁷, sesaṃ vuttapaṭipakkhanayaṇ' eva vedittabbaṃ.

¹ Bdf ca. ² Bd adds bodhisatto. ³ C⁸ pavutthantaṃ taṃ? C⁸ pavutthaṃ taṃ, Bd paṭhaṃ tassa, Bf pavutthaṃ tassa. ⁴ Bd -iko. ⁵ C⁸ tassa. ⁶ C⁸ paññātassa. ⁷ Bd ahā, Ef mahā. ⁸ C⁸ -yyato, Bdf labheyito. ⁹ C⁸ omīti su. ¹⁰ Bd ummayyate. ¹¹ Bd omīti mittāṃ. ¹² Bd -kaṃ. ¹³ Bd dussati. ¹⁴ Bd tassa vaṇṇente. ¹⁵ C⁸ na khamati. ¹⁶ C⁸ taṃ. ¹⁷ Bd nandiyati. ¹⁸ Bd paññamassā. ¹⁹ C⁸ paññaṃ, Bd assa nāṇaṃ. ²⁰ C⁸ nayhati, Bd na bhāsati. ²¹ C⁸ abhavenā, Bd abhave nandatīti. ²² Bd avaḍḍhiyā. ²³ Bd adds sati. ²⁴ Bd omīti mama. ²⁵ C⁸ labheyyato, C⁸ labheyyakan, Bd labheyito. ²⁶ C⁸ -yino, Bd -yiko. ²⁷ Bd paṭinandati na dussati.

Rājā M-assa kathāya attamano hutvā tassa mahantaṃ yasaṃ adāsi.

S. i. d. ā. „evaṃ mahārāja pubbe p' esa pañho samuṭṭhahi¹, paṇḍitā vacanaṃ² kathayimsu³, imehi dvattimsāyākārehi⁴ amitto ca⁵ mitto ca⁶ jānitabbo“ ti vatvā j. s.: „Tadā rājā Ānando ahosi, paṇ- 5 ḍitāmacco⁷ aham evā“ 'ti. Mittāmittajātakaṃ. Dvādasanipātavannaṇā niṭṭhitā⁸.

---

¹ Bā samuṭṭhito. ² Bā pana. ³ Bā -sū ti. ⁴ Bā dvikāraṇehi. ⁵ Bā omits amitto ca. ⁶ Bā omits ca. ⁷ Bā -tsamacco pana. ⁸ Bā iti dasajātakavattthupaṭimaṇḍitaṃ dvādasanipātajātakaṃ niṭṭhitaṃ.

XIII. TERASANIPĀTA.

1. Ambajātaka.

Ahāsi me ambaphalāni pubbe ti. Idam S. J. v. Deva-
dattaṃ ā. k. Devadatto pi „ahaṃ Buddho bhavissāmi, mayhaṃ
5 samaṇo Gotamo n' evācariyo na upajjhāyo“ ti ācariyaṃ paccakkhāya
jhānaparihīno saṃghaṃ bhinditvā anupubbena Sāvattiṃ āgacchanto
bahi-Jetavane paṭhaviyā vivare dinne¹ Avīciṃ pāvisi. Tadā dh.² k. s. :
„āvuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya³ mahāvināsaṃ patto Avīci-
mahāniraye nibatto“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k.
10 s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva
pubbe pi Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya mahāvināsaṃ patto yevā“
'ti vatvā a. ā. :

A. B. Br. r. k. tassa purohitakulaṃ ahivātakarogena
vinassi. Eko va⁴ putto bhittim bhinditvā palāto, so Takka-
15 silaṃ gantvā disāpāmokkhassa ācariyassa sāntikā⁵ vede ca
sesasippāni ca uggaṇhitvā ācariyaṃ vanditvā nikkhanto, „desa-
cārittaṃ⁶ carissāmīti“⁷ vicaranto ekaṃ paccantanagaraṃ pā-
puṇi. Taṃ nissāya mahācaṇḍālagāmaṃ ahoṣi⁸. Tadā Bo.
tasmim gāme paṭivasati paṇḍito vyatto, akāle phalaṃ gaṇhā-
20 panamantaṃ jānāti, so pāto va kācaṃ⁹ ādāya tato gāmā
nikkhamitvā araṇṇe ekaṃ ambarukkhaṃ upasaṃkamitvā satta-
padamatthake ṭhito taṃ mantaṃ parivattetvā¹⁰ ambarukkhaṃ

¹ B^d dente. ² B^d adda bhikkhu. ³ C^k ariyapa-. ⁴ B^d omits vā. ⁵ B^d adda, tayo. ⁶ B^d -cārikam. ⁷ B^d jānissāmīti. ⁸ C^k omit ahoṣi. ⁹ C^d B^d kājaṇi.
¹⁰ B^d pariṇipitvā.

ekena udakapasatena paharati, rukkhato taṃ khaṇaṃ ñeva purāṇapaṇṇāni patanti navāni uṭṭhahanti, pupphāni pupphitvā patanti, ambaphalāni uṭṭhāya muhuttan' eva paccitvā madhurāni ojavantani dibbaphalasadisāni¹ hutvā rukkhato patanti. M. tāni uccinitvā yāvadatthaṃ khāditvā kācaṃ² pūretvā³ gehaṃ 5 gantvā tāni vikkīṇitvā puttadāraṃ posesi. So brāhmaṇakumāro M-aṃ akāle ambapakkāni āharitvā vikkīṇantaṃ disvā „nissam-sayena tehi mantabalena⁴ uppannehi bhavitabbaṃ⁵, imaṃ purisaṃ nissāya etaṃ anagghamantaṃ labhissāmīti“ cintetvā M-assa ambāni āharananiyamaṃ pariggaṇhanto tatvato⁶ ñatvā 10 tasmiṃ araṇṇato anāgate va⁷ tassa gehaṃ gantvā ajānanto viya hutvā tassa bhariyaṃ „kuhiṃ⁸ ācariyo“ ti pucchitvā „araṇṇaṃ gato“ ti vutte taṃ⁹ āgamayamāno¹⁰ ṭhatvā āgacchantam disvā paccuggantvā hatthato kācaṃ¹¹ gahetvā¹² āharitvā gehe ṭhapesi. M. taṃ oloketvā bhariyaṃ āha: „bhadde 15 ayaṃ māṇavako¹³ mantatthāya āgato, na paṇ' assa hatthe manto ṭhassati, asappuriso eso“ ti. Māṇavo pi „ahaṃ imaṃ mantam ācariyassa upakārako hutvā labhissāmīti“ cintetvā tato paṭṭhāya tassa gehe kattabbakiccāni¹⁴ karoti: dārūni āharati vīhiṃ kotteti¹⁵ pacati mukhadhovanādīni¹⁶ deti pāde dhovati. 20 Ekadivasam M-ena „tāta māṇava mañcaṃ¹⁷ pādānaṃ me upadhānaṃ dehīti“ vutte aññaṃ apassitvā sabbarattaṃ ūrumhi ṭhapetvā nisīdi. Aparabhāge M-assa bhariyā puttaṃ vijāyi, tassā pasūtikāparikkammaṃ¹⁸ sabbaṃ akāsi. Sā ekadivasam M-aṃ āha: „sāmi, ayaṃ māṇavo jātisampanno hutvāpi¹⁹ 25 mantatthāya amhākaṃ veyyāvaccam karoti, etassa hatthe manto tiṭṭhatu vā mā vā deth' assa²⁰ mantan“ ti. So „sādhū“ 'ti sampa-

¹ B^d dibbarasa sa-. ² C^s B^d kājaṃ. ³ B^d pūrāpetvā. ⁴ B^d mantaphalena, C^k -sayanetaṃ mantabalehi. ⁵ B^d -bbanti. ⁶ B^d tathato, C^k tatvato. ⁷ B^d yeva. ⁸ B^d adds ayye. ⁹ B^d adds āgataṃ. ¹⁰ B^d adds va. ¹¹ C^k kāmaṃ, C^s kājaṃ. ¹² B^d disvā hatthato paccuggahetvā. ¹³ B^d -vo. ¹⁴ B^d sabbaki-. ¹⁵ B^d adds bhattam. ¹⁶ B^d dantakaṭhamu-. ¹⁷ all three MSS. mañca. ¹⁸ C^k omits pari, B^d reads tassā sutikāle parik -. ¹⁹ B^d omits pi. ²⁰ B^d detha tassa.

ticchitvā tassa mantam datvā tam evam āha: „tāta, anaggho¹
 manto, tava imam nissāya mahālābhasakkāro bhavissati, raññā
 vā rājamahāmattena vā ‘ko te ācariyo’ ti puṭṭhakāle mam mā
 nigūhittho, sace hi ‘caṇḍālassa me santikā’² manto gahito’ ti
 5 lajjanto³ ‘brāhmaṇamahāsālo me ācariyo’ ti kathessasi⁴ imassa
 mantassa⁵ phalam na labhissasīti⁶. So „kimkāraṇa⁷ nigūhis-
 sāmi⁸, kenaci puṭṭhakāle tumhe yeva kathessāmīti⁹“ vatvā
 vanditvā caṇḍālagāmato nikkhamitvā mantam⁹ vīmaṁsitvā anu-
 pubbena Bārānasim¹⁰ patvā ambāni vikkiṇitvā bahum dhanam
 10 labhi. Ath’ ekadivasam uyyānapālo tassa hatthato ambam
 pi kiṇitvā¹¹ rañño adāsi. Rājā tam paribhuñjitvā „kuto¹² tayā
 evarūpaṁ ambam laddhan¹³“ ti pucchi. „Deva eko māṇavo
 akālaambaphalāni¹⁴ ānetvā vikkiṇāti, tato me gahitan¹⁵“ ti.
 „Ito paṭṭhāya idh’ eva ambāni āharatū ’ti tam vadehīti¹⁶. So
 15 tathā akāsi. Māṇavo pi tato paṭṭhāya ambāni rājakulam
 harati raññā ca „mam upaṭṭhahā¹⁷“ ’ti¹⁸ vutte rājānam upaṭṭha-
 hanto bahum dhanam labhitvā kamena¹⁹ vissāsiko jāto. Atha
 nam ekadivasam rājā pucchi: „māṇava, kuto akāle evam
 veṇṇagandharasasampannāni ambāni labhasi²⁰, kin te nāgo vā
 20 supanno vā devo vā koci deti udāhu mantabalam²¹ etan²²“ ti.
 „Na me mahārāja koci deti²³, anaggho pana me manto atthi,
 tass’ etam²⁴ balan²⁵“ ti. „Tena hi mayam pi ekadivasam
 mantabalam²⁶ daṭṭhukāmā²⁷“ ti. „Sādhū deva, dassessāmīti²⁸.
 Rājā punadivase tena saddhim uyyānam gantvā „dassehīti²⁹
 25 āha. So „sādhū³⁰“ ’ti ambarukkham upagantvā sattapada-
 matthake ṭhito mantam parivattetvā rukkhām udakena pahari,
 tam khaṇam ñeva ambarukkho heṭṭhāvuttaniyāmena³¹ phalam

¹ Bā adds yaṁ. ² Bā puṭṭho pana mayham ācariyo caṇḍālo tassa santikā. ³
 Bā lajjito ti. ⁴ Bā ti ce kathissati. ⁵ Bā omits ma-. ⁶ Bā bhavissatīti. ⁷
 Bā adds tam. ⁸ Bā -mīti. ⁹ Bā -te. ¹⁰ Ck^s -siyam, Bā -sī. ¹¹ Ck^s vikki-,
 Bā viki- in the place of piki-. ¹² Bā adds samma. ¹³ Bā -po ambo laddho.
¹⁴ Ck^s omit amba. ¹⁵ Bā atha raññā upaṭṭhahīti no. ¹⁶ C^s kammena, Bā anuk-
 kamena. ¹⁷ Bā āharasi. ¹⁸ Bā -phalam. ¹⁹ Bā adds atthano paññāphalena.
²⁰ Bā tasseva. ²¹ Bā -phalam. ²² Bā -néva.

gahetvā mahāmegho viya ambavassaṃ vassi, mahājano sādhu-
 kāraṃ adāsi, celukkhepā pavattimsu¹, rājā phalāni kbāditvā
 tassa bahum dhanam datvā „māṇava², evarūpo te acchariya-
 manto kassa santike gahito“ ti pucchi. Māṇavo „sac³ āhaṃ
 ‘caṇḍālassa santike’ ti vakkhāmi lajjitabbakaṃ⁴ bhavissati mañ 5
 ca garahissanti⁵, manto kho pana me paṇo idāni na nassis-
 sati⁶, disāpāmokkhācariyaṃ⁷ apadisāmīti⁸“ cintetvā musāvādaṃ
 katvā „Takkasilāya⁹ disāpāmokkhācariyassa santike gahito
 me“ ti vadanto⁹ ācariyaṃ paccakkhāsi, taṃ khaṇaṃ nēva
 manto antaradhāyi. Rājā somanassajāto taṃ ādāya nagaraṃ 10
 pavisitvā pun’ ekadivasaṃ¹⁰ „ambāni khādissāmīti“ uyyānaṃ
 gantvā maṅgalasilāpaṭṭhe nisinno¹¹ „māṇava ambāni āharā“ ‘ti
 āha. So „sādhū“ ‘ti ambaṃ upagantvā sattapadamatthake
 ṭhito „mantaṃ parivattessāmīti“ mante anupaṭṭhahante¹² antara-
 hitabhāvaṃ ṇatvā lajjito aṭṭhāsi. Rājā „ayaṃ pubbe parisa- 15
 majjhe yeva ambāni āharitvā amhākaṃ deti, ghanameghavassaṃ
 viya ambaṃ vassāpeti, idāni thaddho viya ṭhito, kin nu kho
 kāraṇaṃ“ ti cintetvā taṃ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Ahāsi me ambaphalāni pubbe

aṇūni thūlāni ca brahmacārī,

20

teh’ eva mantehi na dāni tuyhaṃ

dumaphalā pātubhavanti brahme ti. 1.

Tattha ahāsīti āhari, dumaphalānūti rukkaphalānūti.

Taṃ sutvā māṇavo „sace ‘ajja ambaphalaṃ na gaṇhāmīti¹³
 vakkhāmi rājā me kujjhissati, musāvādena vañcessāmīti¹⁴“ 25
 dutiyaṃ gātham āha:

2. Nakkhattayogaṃ patimānayaṃ¹⁵,

khaṇaṃ muhuttaṃ na maṃ tosayanti¹⁶,

¹ Bđ -ttayimsu. ² Bđ adds ko. ³ Ck lajja-, Bđ -taṃ. ⁴ Bđ maṃ garahissati.

⁵ Ck nassissanti, Bđ nassati. ⁶ Ck -kkha āc-, Bđ -kkho ācariyo me ti. ⁷ Ck -disāti. ⁸ Bđ -yam. ⁹ Bđ vadati. ¹⁰ Bđ punadivase. ¹¹ Bđ nisīdi. ¹² Bđ anuṭṭha-. ¹³ Bđ gaṇhāpessāmīti. ¹⁴ Bđ ācikkhissāmīti. ¹⁵ Bđ pati-, Ck pati-māṇa-. ¹⁶ Bđ -ttaṇṇa mantanapassaṃ, Bf khaṇā muhutte na maṃ tosayanti.

nakkattayogañ ca khaṇaṇ ca laddhā
athāhariss¹ ambaphalaṃ pahūtaṃ² ti. 2.

Tattha athāharissambaphalaṃ³ ti atha⁴ ambaphalaṃ āharissāmi⁵.

Rājā „ayaṃ aññadā nakkhattayogaṃ na vadati, kin nu
5 kho etan⁶“ ti pucchanto dve gāthā abhāsi:

a. Nakkhattayogaṃ na pure abhāṇi,
khaṇaṃ muhuttaṃ na pure asaṃsi⁶,
athāhari⁷ ambaphalaṃ pahūtaṃ⁸
vaṇṇena gandhena rasena upetaṃ. 3.

10 4. Mantābhijappena pur⁹ assa⁹ tuyhaṃ
dumapphalā pātubhavanti brahme,
sv-ājja na pāresi¹⁰ japam pi mante¹¹,
ayaṃ so ko nāma tav⁹ ajja dhammo ti. 4.

Tattha na pāresi¹² na sakkosi, japampīti¹³ jappanto pi parivattento
15 pi, ayaṃ so ti ayam eva so tava sabhāvo ajja ko nāma jāto ti.

Taṃ sutvā māṇavo¹⁴ „na sakkā rājānaṃ musāvādena
vañcetum, sace pi me sabhāve kathite ānaṃ karoti¹⁵ karotu,
sabhāvam eva kathessāmi¹⁶“ cintetvā dve gāthā abhāsi:

20 3. Caṇḍālaputto mama sampadāsi,
dhammena mante pakatiṇ ca saṃsi:
mā c⁹ assu⁹ me pucchito nāma gottaṃ
guyhittho mā taṃ vijaheyya manto¹⁶. 5.

6. So⁹ haṃ janindena janam pi¹⁷ puttḥo
makkhābhibhūto alikaṃ abhāṇim,
95 mantā ime brāhmaṇassā⁹ ti micchā
pahīnamanto kapaṇaṃ rudāmi¹⁸. 6.

Tattha dhammena⁹ ti samena kāraṇena appaṭicchadetvā va adāsi,
pakatiṇca saṃsi¹⁹ mā⁹ me pucchito nāma gottaṃ guyhittho sace guyham

¹ B^d addhāha-. ² C^s pahu-, B^d bahu-, C^k papan. ³ B^d addhāha-. ⁴ B^d addhā-
mayam. ⁵ B^d harissāmi¹. ⁶ B^d pas-. ⁷ B^d sayamhari. ⁸ B^d muhuttaṃ. ⁹
so C^k; C^s parassa, B^d puresi, B^s pureti. ¹⁰ B^d svajja na pādesi. ¹¹ B^d jap-
paṇ samantaṃ, B^s jappapimantaṃ. ¹² B^d pāde-. ¹³ B^d jappanti. ¹⁴ B^d
addo pi. ¹⁵ B^d kareyya. ¹⁶ C^k mantā. ¹⁷ C^k hi, B^d pi?

pi¹ mantā² te nassissantīti³ tesaṃ nassanapakatiṇ⁴ ca mayhaṃ samsi, brāhmaṇassa⁵ 'ti micchā ti brāhmaṇassa santike mayā ime mantā gahitā ti micchā abhāṇim, tena me te mantā natthā, sv-āhaṃ pahīnamanto idāni ka-paṇaṃ rodāmi.

Taṃ sutvā rājā „ayaṃ pāpadhammo evarūpaṃ ratanaṃ⁶ 3
na olokesi, evarūpasmiṃ hi uttamaratane⁶ laddhe jāti kiṃ
karissatīti“ kujjhitvā⁷

7. Eraṇḍā pucimandā vā atha vā pālibhaddakā⁸
madhuṃ madhutthiko⁹ vinde, so hi tassa dumuttamo. 7.

8. Khattiyā brāhmaṇā¹⁰ vessā suddā caṇḍāla pukkusā 10
yasmā¹¹ dhammaṃ vijāneyya so hi tassa naruttamo. 8.

9. Imassa daṇḍaṇ ca vadhaṇ ca datvā¹²
gale gahetvā khalayātha¹³ jammaṃ
yo uttamatthaṃ kasirena laddhaṃ
mānātimānena vināsayitthā¹⁴ 'ti 9. 15

imā gāthā āhā.

Tattha madhutthiko ti madhutthiko puriso araṇṇemadhuṃ olovento etesaṃ
rukkhānaṃ yato madhuṃ labhati so hi¹⁵ dumo tassa dumuttamo¹⁶ nāma, tato
c' eva khattiyādīsu yambā purisā dhammaṃ kāraṇaṃ¹⁷ y' uttamatthaṃ¹⁸ vijā-
neyya so tassa uttamanaro¹⁹, imassa daṇḍaṇ cā 'ti imassa pāpadhammassa 20
sabbappaharaṇadaṇḍaṇ²⁰ ca velupesihī²¹ piṭṭhicammaṃ uppātentā²² vadhaṇ
ca datvā imaṇ ca jammaṃ gale gahetvā khalayātha²³ khalikāraṃ²⁴ pāpetvā
niddhamatha²⁵ kiṃ iminā idha vasantenā 'ti.

Rājapurisā tathā katvā „tavācariyassa santikaṃ²⁶ gantvā
taṃ ārādhetvā²⁷ sace puna mante²⁸ labhasi²⁹ idhāgaccheyyāsi, 25
no ce imaṃ disaṃ mā olokeyyāsīti“ taṃ nibbisayam akaṃsu.
So anātho hutvā „ṭhapetva ācariyaṃ na me aññaṃ paṭi-
saraṇaṃ atthi, tass' eva santikaṃ gantvā taṃ ārādhetvā
puna mantam yācissāmīti“ rodanto taṃ gāmaṃ agamāsi.

¹ Bā guhasi. ² Bā -o. ³ Bā -ssati. ⁴ Ck tassana-, Bā anassanaṃ-. ⁵ Bā
-namantaṃ. ⁶ Bā -ramante. ⁷ Bā add tassa garahanto. ⁸ Bā paṭhali-. ⁹
Bā -ttiko, Ck -ttikā. ¹⁰ Ck -ṇa. ¹¹ Bā yambā. ¹² Ck natvā. ¹³ Bā gala-.
¹⁴ Ck -yittho. ¹⁵ Ck so ca. ¹⁶ Ck mudutta-. ¹⁷ Bā kāla. ¹⁸ Bā yuttaṃ
mattaṃ. ¹⁹ Bā so va tassa uttamo nāma. ²⁰ Ck sabbassaharaṇadaṇḍe.
²¹ Bā -pesikādini. ²² Bā upanetvā. ²³ Ck -āyātha, Bā galayātha. ²⁴ so Ck;
Bā khalakāraṇaṃ. ²⁵ Bā adda nikaḍḍhatha. ²⁶ Bā -ke. ²⁷ Bā adda va. ²⁸
Ck -to. ²⁹ Ck labhisi, Bā labhissasi.

Atha nam āgacchantam disvā M. bhariyam āmantetvā „bhadde passa tam¹ pāpadhammam parihīnamantam puna āgacchantam²“ ti āha. So M-am upasamkamitvā vanditvā ekamantam nisinnō „kīmkāraṇā āgato sīti“ puṭṭho „ācariya musāvādam
 5 katvā ācariyam paccakkhitvā mahāvināsam patto 'mhīti“ vatvā accayam desetvā puna mante³ yācanto

10. Yathā samam maññamāno pateyya
 sobbham guham narakam pūtipādam
 rajjū 'ti vā⁴ akkame⁵ kaṇhasappam
 andho⁶ yathā jotim adhiṭṭhaheyya
 evam pi mam tvaṃ khalitam sapaññā⁷
 pahīnamantassa puna-ppasīdā⁸ 'ti 10.
 gātham āha.

Tattha yathā saman ti yathā puriso idam samatṭhānam⁹ ti maññamāno
 15 sobbham vā guham vā bhūmiyā phalitattṭhānasamkhātā¹⁰ narakam vā pūtipādam
 vā pateyya, pūtipāde ti Himavantapadeso mahārakkhesu¹¹ sukkhitvā¹² matesu
 samūlesu¹³ pūtikesu jātesu¹⁴ tasmiṃ thāne mahā āvāto hoti tassa nāmaṃ,
 jotimadhiṭṭhaheyyā 'ti aggim akkameyya, evam pīti evam aham pi
 paññācakkhuno abhāvā andho¹⁵ tumbākam visesaṃ ajānanto tumhesu khalito
 20 tvaṃ mam khalitam viditvā¹⁶ sapaññā¹⁷ .ñāpasampannā¹⁸ pahīnamantassa
 mama puna pasīdatha¹⁹.

Atha²⁰ nam ācariyo „tāta, tvaṃ kīm kathesi, andho¹⁵ hi
 dinnāya saññāya²¹ sobbhādini pariharati, mayā paṭhamam eva
 kathitam, idāni kimattham mama santikam āgato sīti“ vatvā
 25 11. Dhammena mante²² tava sampadāsim,
 tvaṃ pi dhammena paṭiggahesi,
 pakatim pi te attamano asaṃsim²³:
 dhamme ṭhitam tam na jaheyya manto²⁴. 11.

¹ B^d tha. ² C^k āgacchanti, C^s āgacchatī. ³ B^d omits mante. ⁴ C^k rajjūni cā, B^d jotim vā, B^f rujjuti vā. ⁵ B^d -meyya. ⁶ B^d anto. ⁷ so B^f; C^k B^d sapaññam.
⁸ B^d punasampadālī, B^d -sampsīdā. ⁹ B^d saman. ¹⁰ B^d khalita-. ¹¹ C^k -rukkhe ¹² B^d sūssitvā. ¹³ C^k matetassamūle. ¹⁴ B^d vā in the place of jātesu. ¹⁵ B^d anto. ¹⁶ B^d vanditvā. ¹⁷ B^d sapaññānti. ¹⁸ B^d -nnaṃ. ¹⁹ B^d pidethā ti. ²⁰ C^k omit atha. ²¹ B^d paññāya dinnāya in the place of d. s. ²² B^d mantaṃ. ²³ all four MSS. -si. ²⁴ C^k B^f -tā.

19. Yo¹ bāla mantam kasirena laddham

yam dullabham ajja manussaloke

kičchāpi² laddhā jīvikam³ appañña⁴

vināsayi⁵ alikam bhāsamāno 12.

18. Bālassa mūlhassa akatañño⁶ ca⁷

5

musā bhaṇantassa asaṇṇatassa

mante mayam tādīsake na dema,

kuto mantā, gaccha na mayha⁷ ruccasīti 13.

imā gāthā āha.

Tattha dhammenā 'ti aham pi tava ācariyabhāgam hiraññam vā su- 10
vaṇṇam vā agahetvā dhammen' eva mante⁸ sampadāsim, tvam pi kiñci adatvā
dhammena samem' eva paṭiggahesi, dhamme thītan ti ācariyapūjake dhamme
thītam, tādīsake ti tathārūpe akāle⁹ phalagaṇhāpake¹⁰ mante na dema,
gaccha na me ruccasīti.

So evam ācariyena uyyojito¹¹ „kiṃ mayham jīvitenā“ 'ti 15
araññam pavisitvā anāthamaraṇam mari.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto ācari-
yam paccakkhāya mahāvināsam patto“ ti vatvā j. s. „Tadā akatañño¹²
mānava Devadatto ahosi, rājā Anando, caṇḍālaputto¹³ aham evā“ 'ti.
Ambajātakam.

20

2. Phandanajātaka.

Kuṭṭhārihattho puriso ti. Idam S. Rohiṇinaditire¹⁴ nāta-
kānam kalaham ā. k. Vatthum¹⁵ Kuṇḍalajātake āvibhavissati.
Tadā pana S. nātake āmantetvā mahārāja¹⁶

A. B. Br. r. k. bahinagare vadḍhakīgāmo ahosi. Tatth' 25
eko¹⁷ brāhmaṇavaḍḍhakī araṇṇā¹⁸ dārūni āharitvā ratham katvā
jīvikam¹⁹ kappesi. Tadā Himavantapadese mahāphandanurukkho

¹ Cks so. ² Bā kiñcāpi. ³ C^s Bā jīvitam. ⁴ Bā -pañño. ⁵ Ck -sasi, Bā vinā-
seti. ⁶ Bā omits ca. ⁷ Bā^s mayham. ⁸ Bā omits mante. ⁹ Bā -la. ¹⁰ Bā
phalam-. ¹¹ Bā uyyojetvā. ¹² Cks omits ak-. ¹³ Bā adds pana. ¹⁴ Bā jeta-
vane viharanto in the place of Ro-. ¹⁵ Bā adds pana. ¹⁶ Bā omits mahā.
¹⁷ Bā tatteko. ¹⁸ Bā -ññato. ¹⁹ Bā -tam.

ahosi. Eko¹ kālasīho gocaraṃ pariyesitvā āgantvā tassa mūle
 nipajji. Ath' assa ekadivasam vāte paharante eko sukkha-
 daṇḍako patitvā khandhe avatthāsi². So thokaṃ khandhena
 rujantena bhītatasito utthāya pakkhanditvā puna nivatto āgata-
 5 maggaṃ³ olokento kiñci adisvā „aṇño me⁴ sīho vā vyaggho
 vā anubandhanto n' atthi, imasmim pana rukkhe nibbatta-
 devatā maṃ ettha nipajjantaṃ na sahati maññe, hotu jānissā-
 mīti“ atthāne kopam⁵ bandhitvā rukkham paharitvā „n' eva
 tava rukkhe⁶ pattam khādāmi na sākham bhañjāmi⁷, aṇñe
 10 mige idha vasante sahasi maṃ na⁸ sahasi, ko mayham doso
 atthi⁹, katipāham āgamehi, samūlan¹⁰ te rukkham uppātāpetvā¹¹
 khaṇḍākhāṇḍikam chedāpessāmīti“ rukkhavevataṃ tajjetvā
 ekam purisaṃ upadhārento vicari. Tadā so brāhmaṇavaḍḍhakī
 dve tayo manusse ādāya rathadārūnaṃ atthāya yānakena taṃ
 15 padesaṃ gantvā ekasmim thāne yānakam thāpetvā vāsiphara-
 suhattho rukkhe upadhārento phandanarukkhasamīpaṃ¹² aga-
 māsi. Kālasīho taṃ disvā „ajja mayā paccāmittassa piṭṭhim
 datthum vaṭṭatīti“ gantvā rukkhamūle atthāsi, vaḍḍhakī ca ito
 c' ito ca olokento¹³ phandanasamīpena pāyāsi. So¹⁴ „yāva
 20 eso nātikkamati tāvad ev' assa kathessāmīti“ cintetvā paṭha-
 mam gātham āha:

1. Kuṭhārihattho puriso vanam ogayha¹⁵ tiṭṭhasi¹⁶,
 puṭṭho me samma akkhāhi, kim dāruṃ chetum icchasīti¹⁷. 14.

Tattha puriso ti tvaṃ¹⁸ kuṭhārihattho eko puriso, imam vanam
 25 ogayha¹⁵ tiṭṭhasīti.

So tassa vacanam sutvā „acchariyaṃ bho, na vata me¹⁹
 ito pubbe migo²⁰ mānusiṃ vācam bhāsanto diṭṭhapubbo, esa

¹ B² tatrepo. ² so C^{ks}; B² khante atthāsi. ³ B² āgamana-. ⁴ B² maṃ. ⁵ C^k
 khopam, B² kova. ⁶ B² rukkhasa. ⁷ C^k B² bhu-. ⁸ B² sahasi ma na, C^k
 omits sah-. ⁹ C^k amna, C² aṇñe. ¹⁰ B² -lakam. ¹¹ B² -jetvā. ¹² B² ban-
 danasamīpena. ¹³ B² -ketvā. ¹⁴ B² adda pi. ¹⁵ B² ogga-. ¹⁶ C^{ks} -ti. ¹⁷
 C^{ks} hetthamicchātīti. ¹⁸ B² kim tvaṃ. ¹⁹ B² vatato mānavaka in the place
 of bho -. ²⁰ C^{ks} add vā.

rathānucchavikaṃ dāruṃ jānissati¹, pucchāmi tan“ ti cintetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Īso vanāni carasi samāni visamāni ca,
puṭṭho me samma akkhāhi, kiṃ dāruṃ nemiyaṃ daḥhan ti. 15.

Tattha īso ti tvam pi eko kālasīho vanāni carasi, tvam rathānucchavikaṃ 5
dāruṃ² jānissasi.

Taṃ sutvā³ „ito dani me manoratho matthakaṃ pāpuṇis-
satīti“ cintetvā tatiyaṃ gātham āha:

3. N' eva sālo na khadiro n' assakaṇṇo kuto dhavo,
rukkho va⁴ phandano nāma, taṃ dāruṃ nemiyaṃ daḥhan ti. 16. 10

So⁵ taṃ sutvā somanassajāto „sudivasena vat' amhi⁶ ajja
araññaṃ pavitṭho, tiracchānagato me rathānucchavikaṃ dāruṃ
ācikkhati, aho sādhu“ 'ti pucchanto catutthaṃ gātham āha:

4. Kīdisāni 'ssa pattāni, khandho vā pana kīdiso,
puṭṭho me samma akkhāhi, yathā jānemu phandanān ti. 17. 15
Ath' assa ācikkhanto dve gāthā abhāsi:

5. Yassa sākha palambanti⁷ namanti na ca bhañjare
so rukkho phandano nāma yassa mūle ahaṃ⁸ ṭhito. 18.

6. Arānaṃ cakkanābhīnaṃ isānemirathassa ca
sabbassa te kammaniyo ayaṃ hessati phandano ti. 19. 20

Tattha arānaṃ ti idaṃ so kadāc' esa imaṃ rukkhāṃ na gaṇheyya
guṇaṃ assa kathessāmīti cintetvā evaṃ āha, tattha isānemirathassa ca
'ti rathaīsaṃ ca⁹ nemiyaṃ ca sesassa ca rathassa sabbassa te esa¹⁰ kammaniyo
kammakkhamo bhavissatīti.

So evaṃ ācikkhitvā tuṭṭhamānaso ekamante cari¹¹. Vaḍ- 25
ḍhakī pi rukkhāṃ chinditum ārabhi. Rukkhadevatā cintesi:
„mayā etassa upari na kiñci pātitaṃ, ayaṃ aṭṭhāne āghātaṃ¹²
bandhitvā mama vimānaṃ nāseti, ahañ ca nassissāmi, eken'

¹ Bā -tīti vatvā. ² Bā rathānrukkhāṃ. ³ Bā adds kālasīho. ⁴ Ck ca. ⁵ Bā omits so. ⁶ Ck sudivasopavanamhi, Bā -jāto na purimadivaso va imaṃ. ⁷ Ck pha-, Bā pathampanti. ⁸ Bā mūlesvāhaṃ. ⁹ Bā omits ratha and ca. ¹⁰ Bā nemiyaṃ ca rathassa ca sesaṇṇa sabbassa rathassa esa. ¹¹ Bā vicari. ¹² Bā -ṭamb.

upāyena imaṇ ca iṣaṇ nāsessāmīti¹“ sā² vanakammikapuriso
 viya hutvā tassa santikaṃ āgantvā pucchi: „bho purisa,
 manāpo te rukkho laddho, imaṃ chinditvā kiṃ karissasīti“.
 „Rathe³ nemiṃ karissāmīti“.
 „Iminā rukkhena ratho bha-
 5 vissatīti kena te akkhātan“ ti. „Ekena kālasihena“ 'ti.
 „Sādhu, suṭṭhu tena akkhātaṃ: iminā rukkhena ratho sundaro
 bhavissatīti, kālasīhassa pana galacammaṃ⁴ uppādetvā catu-
 raṅgulamatte ṭhāne ayapaṭṭhena viya nemimaṇḍale parikkhitte
 nemi ca thirā bhavissati, bahum⁵ dhanam labhissasīti“.
 10 „Kālasīhacammaṃ kuto lacchāmīti“.
 „Kiṃ lālako si, ayam
 tava rukkho vane ṭhito⁶ na palāyati, tvaṃ yena te rukkho
 akkhāto tassa santikaṃ gantvā 'sāmi tayā dassitarukkhāṃ
 kataratṭhāne chindāmīti' vañcetvā ānehi, atha naṃ nirāsaṃkaṃ
 'idha ca ettha ca chindā' 'ti tuṇḍam⁷ pasāretvā ācikkhantaṃ
 15 tikhiṇena mahāpharasunā koṭṭetvā jīvitaṃkayaṃ pāpetvā cam-
 maṃ ādāya varamaṃsaṃ khādītva rukkhāṃ chindā“ 'ti
 veram appesi.

Tam atthaṃ pakāsento S. imā gāthā āha:

7. Iti phandanarukkho pi tāvade⁸ ajjhabhāsatha:
 20 mayham pi vacanaṃ atthi, Bhāradvāja suṇohi me. 20.
 8. Issassa⁹ upakhandhamhā okkacca¹⁰ caturaṅgulaṃ
 tena nemiṃ pariharesi¹¹, evaṃ dalhataraṃ siyā. 21.
 9. Iti phandanarukkho pi veram appesi¹² tāvade
 jātānaṃ ca ajātānaṃ iṣānaṃ dukkham¹³ āvahīti. 22.
 25 Tattha Bhāradvājā 'ti taṃ gottenālapati¹⁴, upakhandhamhā ti
 khandhato, okkaccā 'ti okkantitvā¹⁵.

Vaddhakā rukkhadevatāya vacanaṃ sutvā „aho ajja
 mayham maṇḍaladivaso“ ti kālasīhaṃ ghādetvā rukkhāṃ chin-
 ditvā pakkāmi.

¹ B^d imassa va ime vināse-. ² B^d omits sā. ³ B^d -a. ⁴ B^d omits pana gala.
⁵ B^d adds ca. ⁶ C^{ks} vanaṭṭhato. ⁷ B^d mukhacu-. ⁸ B^d devatā, C^s tāvadeva.
⁹ so C^{ks}; B^d imassa. ¹⁰ B^d ukk-. ¹¹ so C^{ks}; B^d pasāresi, B^f pasādesi. ¹²
 B^d appeti. ¹³ B^d rukkhā, B^f rukkhā. ¹⁴ B^d -na ā-. ¹⁵ B^d ukkacā ti upagantvā.

Tam atthaṃ pakāśento S.

10. Icc-eva phandano īsaṃ īso ca pana phandanam
aññamaññaṃ vivādena aññamaññaṃ aghātayum. 23.
11. Evam eva manussesu¹ vivādo yattha jāyati
mayūranaccaṃ naccanti² yathā ne³ īsaphandanā. 24. 5
12. Tam vo vadāmi, bhaddam vo⁴, yāvant' ettha samāgatā:
sammodatha mā vivadittha, mā hotha īsaphandanā. 25.
13. Sāmaggiṃ eva⁵ sikkhetha, buddheh' etaṃ pasamsitaṃ,
sāmaggirato⁶ dhammaṭṭho yogakkhemā na dhamasatīti āha. 26.

Tattha aghātayun ti ghātāpesum, mayūranaccaṃ naccantīti ma- 10
hārāja yattha hi manussānaṃ vivādo hoti tattha yathā nāma mayūrā naccantā
paṭicchādetaḃbaṃ⁷ rahassaṅgaṃ pākaṭaṃ karonti evaṃ te manussā añña-
maññaṃ randhaṃ pakāśento⁸ mayūranaccaṃ naccanti⁹ nāma, yathā te īsa-
phandanā aññamaññaṃ randhaṃ pakāśento¹⁰ naccimsu nāma, tam vo ti tena 15
kāraṇena tumhe vadāmi, bhaddam vo¹¹ ti bhaddam tumhākaṃ hotu, yāvan-
tetthā 'ti yāvanto ettha īsaphandanasadiṣā mā ahuvattha, sāmaggimevā¹²
'ti samaggaḃbhāvaṃ¹³ eva tumhe sikkheyyātha¹⁴, idaṃ paññāvuddhehi paṇḍitehi
pasamsitaṃ, dhammaṭṭho ti sucaritadhamme ṭhito, yogakkhemā ti yogehi
khemā nibbānā¹⁵ na dhamasati na parihāyatīti nibbānena desanāya kūṭaṃ gaṇhi.

Rājāno¹⁶ dhammakathaṃ sutvā samaggā jātā. 20

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā taṃ kāraṇaṃ disvā¹⁷ tasmim vanasaṇḍe¹⁸
devatā¹⁹ ahan“ ti. Phandanajātakaṃ.

3. Javanahamsajātakaṃ.

Idheva hamsa nipatā 'ti. Idaṃ S. J. v. Daḥhadhamma'sut-
tantadesanaṃ²⁰ ā. k. Bhagavatā hi „seyyathāpi bhikkhave cattāro daḥ- 25
hadhammā dhanuggahā susikkhitā²¹ katahatthā katūpāsana²² catuddisā
ṭhitā assu atha²³ puriso āgaccheyya 'aham imesaṃ catunnaṃ daḥha-
dhammānaṃ dhanuggahānaṃ susikkhitānaṃ katahatthānaṃ katūpāsa-

¹ Bā -ssānaṃ. ² Bā -rānaccaṃ naccantā. ³ Bāf te. ⁴ Bā bhaddante, Bf bhadante.

⁵ Bāf sāmagyameva. ⁶ Ck Bā sāmagya-, C^f maggaratho. ⁷ Bā -bba. ⁸ all three MSS. -to. ⁹ Bā -tā. ¹⁰ all three MSS. -to. ¹¹ Ck^s ho, Bā bhadanto. ¹² Bā sāmagyam-. ¹³ Bā sāmaggi-. ¹⁴ Bā tumhehi sikkhatha. ¹⁵ Bā -na. ¹⁶ Bā sakyarā-. ¹⁷ Bā viditvā. ¹⁸ Bā adds vutte. ¹⁹ Bā adds pana. ²⁰ Bā -dham-
madhanuggahasu-. ²¹ Ck^s omīti su. ²² C^s -sakā. ²³ Bā atheke.

nānam catuddisā kaṇḍe khitte appatitṭhite puthaviyaṃ¹ gahetvā
 āgamissāmīti² tam kiṃ maññatha bhikkhave³ 'javano' puriso paramena
 javena samannāgato⁴ ti alaṃ vacanāyā⁵ 'ti evaṃ bhante, yathā ca⁶
 bhikkhave tassa purisassa javo yathā ca⁷ candimasuriyānaṃ javo tato
 5 sīghataro yathā ca bhikkhave tassa purisassa javo yathā ca⁸ candi-
 masuriyānaṃ javo yathā ca yāva devatā va⁹ candimasuriyānaṃ pu-
 rato dhāvanti tāsāṃ devatānaṃ javo tato sīghataro yathā ca bhik-
 khave tassa purisassa -pe- tāsāṃ devatānaṃ javo tato sīghataraṃ¹⁰
 āyusamkhārā khīyanti tasmā ti ha bhikkhave evaṃ sikkhitabbaṃ
 10 'appamattā bhavissāmā'¹¹ ti evaṃ¹² hi vo bhikkhave sikkhitabbaṃ¹³ ti (—?).
 Imassa suttassa kathitadivasato¹⁴ dutiyadvase¹⁵ dh. k. s.: „āvuso S.
 attano Buddhavisaye tathā imesaṃ sattānaṃ āyusamkhāre ittare¹⁶
 dubbale katvā paridīpento puthujjanabhikkhū ativiya santāsaṃ pāpesi,
 aho Buddhabalaṃ nāma¹⁷ 'ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
 15 e. k. s.¹⁸ ti pucchitvā „imāya nāma¹⁹ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhik-
 khave, sv-āhaṃ idāni sabbaññutaṃ patto, āyusamkhārānaṃ ittara-
 bhāvaṃ dassetvā bhikkhū samvejetvā dhammaṃ desemi²⁰, mayā hi
 pubbe ahetukaṃ²¹ haṃsayoniyaṃ nibbattenāpi²² āyusamkhārānaṃ
 ittarabhāvaṃ dassetvā Bārāṇasirājānaṃ ādim katvā sakalarājaparisaṃ
 20 samvejetvā dhammo desito²³ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. M. javanahaṃsayoniyaṃ nibbattitvā na-
 vutihamsasahassaparivuto Cittakūṭe paṭivasati. So ekadivasam
 Jambudīpatale ekasmiṃ sare saparivāro sayamjātasālīm khā-
 ditvā ākāse suvaṇṇakilaṇḍjam pattharanto viya mahantena pari-
 25 vārena Bārāṇasinagarassa matthakamatthakena²⁴ manda-
 mandāya²⁵ vilāsagatiyā Citrakūṭam gacchati. Atha naṃ
 Bārāṇasirājā disvā „imināpi mādisena raññā bhavitabbaṃ²⁶ ti
 amaccānaṃ vatvā tasmim sinehaṃ uppādetvā mālāgandhavile-
 panaṃ gahetvā M-am olokento²⁷ sabbaturiyāni paggaṇhāpesi.
 30 M. tam²⁸ aṭṭano sakkāraṃ karontaṃ disvā haṃse²⁹ pucchi:

¹ Bā pa-. ² Cks -o. ³ Eds javena dhāvanto. ⁴ Bā omits ca. ⁵ Cks omit ca.

⁶ Ck yāvatāvadeva, Bā devatā in the place of yāvadevatāva. ⁷ Bā -rā. ⁸ Bā

viharissāmā. ⁹ Bā evaṃ. ¹⁰ Bā adds paṭhāya. ¹¹ Bā adds bhikkhū. ¹² Bā

omits i-. ¹³ Bā dhamme desesi. ¹⁴ Bā -ka. ¹⁵ Bā -tte pi. ¹⁶ Bā omits

matthaka. ¹⁷ Bā omits manda. ¹⁸ Bā -ketvā. ¹⁹ Bā omits tam. ²⁰ Cks

haṃsesu.

„rājā mama evarūpaṃ sakkāraṃ karonto kiṃ paccāsimṣatīti“.
 „Tumhehi saddhiṃ mittabhāvaṃ devā“ 'ti. „Tena hi rañño
 amhehi saddhiṃ mittabhāvo hotū“ 'ti rañña saddhiṃ mitta-
 bhāvaṃ katvā pakkāmi. Ath' ekadivasaṃ rañña¹ uyyānaṃ
 gatakāle Anotattadahaṃ² gantvā ekena pakkhena udakaṃ 5
 ekena candanacunṇaṃ ādāya gantvā rājānaṃ tena udakena
 nahāpetvā candanacunṇena okiritvā mahājanassa passantass'
 eva saparivāro, Cittakūṭaṃ agamāsi. Tato paṭṭhāya rājā
 M-aṃ daṭṭhukāmo hutvā „sahāyo me ajja āgamissatīti“ āga-
 manamaggaṃ olovento va³ acchati. Tadā M-assa kaniṭṭhā dve 10
 hamsapotakā „suriyena saddhiṃ javissāmā“ 'ti mantetvā M-assā-
 rocesuṃ⁴: „mayāṃ suriyena saddhiṃ javissāmā“ 'ti. „Tāta
 suriyavego⁵ nāma siḡho⁶, suriyena saddhiṃ javitum na sak-
 khissatha, antarā va vinassissatha, mā gamitthā“ 'ti. Te
 dutiyam pi tatiyam pi yācimsu. B.⁷ te yāva tatiyaṃ vāresi 15
 yeva. Te mānatthaddhā attano balaṃ ajānantā M-assa anā-
 cikkhitvā va „suriyena saddhiṃ javissāmā“ 'ti suriye anug-
 gate yeva gantvā Yugandharamatthake nisīdimsu. M. te adisvā
 „kahan nu kho gatā“ ti pucchitvā taṃ pavattim sutvā cintesi:
 „te suriyena saddhiṃ javitum na sakkhissanti, antarā va 20
 vinassissanti, jīvitam tesam dassāmīti“ so⁸ pi⁹ gantvā Yugan-
 dharamatthake yeva nisīdi. Ath' uggate⁹ suriyamaṇḍale haṃ-
 sapotakā uppatitvā suriyena saddhiṃ pakkhandimsu. M. pi
 tehi saddhiṃ pakkhandi. Kaniṭṭhabhātiko yāva pubbaṇha-
 samayā javitvā kilami, pakkhasandhīsu aggiutṭhānakālo viya 25
 ahoṣi. So B-assa saññaṃ adāsi: „bhātika¹⁰ na sakkomīti“.
 Atha naṃ M. „mā bhāyi, jīvitam te dassāmīti“ pakkhapañ-
 jarena parikkhipitvā assāsetvā Cittakūṭapabbataṃ netvā haṃ-
 sānaṃ majjhe ṭhapetvā puna pakkhanditvā suriyaṃ patvā
 itarena saddhiṃ pāyāsi. So pi¹¹ yāva upakaṭṭhamajjhantikā¹² 30

¹ Bā -o. ² Bā -he. ³ Bā omits va. ⁴ Bā m-assa āro-. ⁵ Bā -javo. ⁶ Bā
 siḡhataro. ⁷ Bā adds pi. ⁸ Bā omits pi. ⁹ Bā atha u-. ¹⁰ Cks -tiya. ¹¹ Bā
 esāpi. ¹² Bā upakaṭṭhā majj-.

suriyena saddhim¹ javitvā kilami, pakkhasandhīsu aggiutthāna-
 kālo viya ahosi. Tato B-assa saññam adāsi: „bhātika¹ na
 sakkomīti“. Tam pi M. tath' eva samassāsetvā pakkhapañ-
 jarenādāya Cittakūṭam eva agamāsi. Tasmim² khaṇe suriyo
 5 nabhamajjham³ pāpuṇi. Atha M. „ajja mama sarīrabalam⁴ vī-
 maṁseissāmīti“ cintetvā ekavegena pakkhanditvā Yugandhara-
 matthake nisīditvā tato uppatitvā ekavegen⁵ eva⁶ suriyam⁷
 pāpuṇitvā kālena purato kālena pacchato javitvā cintesi: „may-
 ham⁸ suriyena saddhim⁹ javanam¹⁰ nāma niratthakam¹¹ ayoniso-
 10 manasikārasambhūtam, kim me iminā, Bārāṇasim¹² gantvā mama
 sahāyassa¹³ rañño atthadhammayuttam¹⁴ katham¹⁵ kathessāmīti“
 so nivattitvā suriye nabhamajjham¹⁶ anatikkante yeva sakala-
 cakkavālam¹⁷ antantena anusaṁyāyitvā¹⁸ vegam¹⁹ parihāpento sa-
 kala-Jambudīpam²⁰ antantena anusaṁyāyitvā²¹ Bārāṇasim²² pā-
 15 puṇi. Dvādasayojanikam²³ sakalanagaram²⁴ hamsacchannam²⁵
 viya ahosi, chiddam²⁶ nāma na paññāyati²⁷, anukkameva²⁸ vege
 parihāyante²⁹ ākāse chiddāni³⁰ paññāyimsu. M. vegam³¹ pari-
 hāpetvā ākāsa³² otaritvā sīhapañjarassa³³ abhimukhatthāne
 atthāsi. Rājā „āgato me sahāyo“ ti somanassappatto tassa
 20 nisīdanatthāya kañcanapīṭham³⁴ paññāpetvā „samma pavisa,
 idha nisīdā“ ti vatvā paṭhamam³⁵ gātham³⁶ āha:

1. Idh' eva hamsa nipata, piyam³⁷ me tava dassanam³⁸,
 issaro si anuppatto: yam³⁹ idh' atthi pavedayā⁴⁰ ti. 27.

Tattha idhā⁴¹ ti kañcanapīṭham⁴² sandhāyāha, nipatā⁴³ ti nisīda, issaro
 25 sīti tvam⁴⁴ imassa⁴⁵ ṭhānassa⁴⁶ issaro sāmī hutvā āgato ti vadati, yam⁴⁷ idhatthīti
 yam⁴⁸ imasim⁴⁹ nivesane atthi tam⁵⁰ aparisaṁkanto ambakam⁵¹ kathehi⁵².

M. kañcanapīṭhe⁵³ nisīdi. Rājā satapākasahassapākehi⁵⁴
 telehi tassa pakkhantarāni⁵⁵ makkhetvā kañcanatattake⁵⁶ madhu-
 lāje ca⁵⁷ sakkarodakaṁ⁵⁸ ca dāpetvā⁵⁹ madhurapaṭisanthāram⁶⁰

¹ Cks -tiya. ² Bđ -na, omitting eva. ³ Cks omit saddhim. ⁴ Bđ -yakassa.
⁵ Bđ anuyāyitvā. ⁶ Cks -sacha-. ⁷ Cks -yasi. ⁸ Ck adds parihāriyante, C^o
 parihāyante. ⁹ Bđ chiddāpi. ¹⁰ Bđ -sato. ¹¹ Bđ -hīti. ¹² Bđ madhulā-
 medhurodakaṁca. ¹³ Bđ khāpētvā.

katvā „samma tvaṃ¹ ekako va āgato si, kuhiṃ² āgamitthā³ 'ti'. So taṃ pavattim vitthārena kathesi. Atha naṃ rājā āha: „samma mama pi suriyena saddhim javitavegaṃ dassēhiti“. „Mahārāja na sakkā so vego⁴ dassetun“ ti. „Tena hi sarikkhakamattaṃ dassēhiti“. „Sādhu mahārāja, sarikkha-
kamattaṃ dassessāmi, akkhaṇavedhidhanuggahe sannipātehiti“. 5
Rājā sannipātesi. M. cattāro⁵ gahetvā rājanivesanā⁶ oruḃha rājaṅgaṇe silāthambhaṃ nikhaṇāpetvā attano gīvāya ghaṇṭaṃ bandhāpetvā silāthambhamatthake nisīditvā cattāro dhanug- gahe silāthambhaṃ nissāya cātuddisābhimukhe ṭhapetvā „ma- 10
hārāja ime cattāro janā⁷ ekappahāren' eva cātuddisābhimukhā cattāri kaṇḍāni khipantu, tān' āhaṃ⁸ paṭhavim appattān' evā- haritvā⁹ etesaṃ pādamūle pātesāmi¹⁰, mama kaṇḍatthā¹¹ gatabhāvaṃ ghaṇṭāsaddasaññāya¹² jāneyyāsi, ahaṃ pana na paññāyissāmīti“ vatvā tehi¹³ ekappahāren' eva khittakaṇḍāni 15
āharitvā tesāṃ pādamūle pātetvā silāthambhake nisinnam eva attānaṃ dassetvā „diṭṭho te mahārāja mayhaṃ vego“ ti vatvā „mahārāja, ayaṃ vego mayhaṃ n' eva uttamo na¹⁴ majjhimo, paritto lāmakavego esa, evaṃsīgho mahārāja amhākaṃ¹⁵ vego“ ti āha. Atha naṃ rājā pucchi: „samma atthi pana 20
tumhākaṃ vegato añño sīghataro vego“ ti. „Āma samma¹⁶ amhākaṃ uttamavegato pi sataguṇena sahaṣṣaguṇena sata- sahaṣṣaguṇena imesaṃ sattānaṃ āyusaṃkhārā khīyanti bhijjanti khayaṃ gacchantīti“ khaṇikanirodhavasena rūpadhammānaṃ bhedaṃ dassesi. Rājā¹⁷ M-assa kathaṃ sutvā maraṇabhaya- 25
bhīto satim paccupatṭhāpetum asakkonto bhūmiyaṃ papati¹⁸. Mahājano utrāsappatto ahoṣi, rañño mukhaṃ udakena siñcitvā satim paṭilabhāpesum. Atha naṃ M. „mahārāja, mā bhāyi,

¹ Cks omit tvaṃ. ² Cks -ēti, all three MSS. kuhiṃ. ³ Bā adds pucchi. ⁴

Bā sakkomi vegaṃ. ⁵ Bā cattāro dhanuggahe, Cks tesāṃ sabbajettṭhaka cattāro.

⁶ Bā omits rāja. ⁷ Bā dhanuggahajānā. ⁸ Bā tāni āhaṃ. ⁹ Bā eva ā-. ¹⁰

Bā -miti. ¹¹ Bā -āya. ¹² Bā ghaṇḍānusadda-. ¹³ Bā tesāṃ. ¹⁴ Bā nāpi.

¹⁵ Bā omits a-. ¹⁶ Bā mahārāja. ¹⁷ Bā dasseti tato nāmadhammānaṃ rājā.

¹⁸ Bā pati.

marāṇasatīm bhāvehi¹, dhammaṃ cara², dānādīni puññāni
karoḥi³, appamatto hohīti⁴ ovadi⁵. Tam⁶ rājā „sāmi mayam
tumbhādisena nāṇasampannenācariyena⁷ vinā vasitum⁸ na sak-
khissāmi, Cittakūṭapabbataṃ āgantvā mayham dhammaṃ de-
5 sento mayham ovādācariyo hutvā idh' eva vasā⁹“ 'ti yācanto
dve gāthā abhāsi:

2. Savanena c' ekassa⁹ piyā bhavanti,
disvā pan' ekassa viheti chando¹⁰,
disvā ca sutvā ca piyā bhavanti,
10 kaccin¹¹ nu me piyyasi¹² dassanena. 28.
3. Savanena piyo me si bhiyyo cāgamma dassanaṃ,
evaṃ piyadassano samāno vasa haṃsa mama santike ti. 29.

Tāsaṃ attho: samma haṃsarāja savanen' eva¹³ ekassa ekacce piyā honti¹⁴,
evaṃguṇā¹⁵ nāmā ti sutvā savanena¹⁶ piyāyati, ekassa pan' ekacce¹⁷ disvā
15 chando vigacchati pemaṃ¹⁸ antarādhāyati khādītum āgatā yakkhā viya upaṭṭha-
hanti¹⁹, ekassa ekacce disvā ca²⁰ sutvā cā 'ti ubhayatthāpi piyā honti²², tena
taṃ pucchāmi: kaccin²³ nu me piyyasi²⁴ dassanena, kaccin²⁵ nu tvaṃ maṃ
piyāyasi, mayham pana tvaṃ savanena piyo dassanaṃ paṇāgamma atīpiyo va,
evaṃ mama piyadassano samāno²⁶ Cītrakūṭaṃ²⁷ āgantvā idha maṃ eva²⁸
20 santike vasā²⁹ 'ti²⁹.

B. āha:

4. Vaseyyāma tavāgāre niccaṃ sakkatapūjitaṃ,
matto va³⁰ ekadā vajjā³¹ 'haṃsarājāṃ³² pacantu me'. 30.

Tattha matto va³³ ekadā ti mahārāja mayam tavāgāre niccaṃ pūjitaṃ
25 vaseyyāma, tvaṃ pana kadāci surāmadamatto maṃsakhādanatthaṃ haṃsarājāṃ³⁴
pacantu me ti vadeyyāsi, atha tavānujivīno³⁵ maṃ māretvā paceyyum, tadā-
ham kiṃ karissāmi.

¹ Bā marāṇanussatī bhāveṭṭha. ² Bā carāṭṭha. ³ Bā karoṭṭha. ⁴ Bā hotha devā
ti āha. ⁵ Bā atha. ⁶ Bā nāpaphalasampannena ā-. ⁷ Bā vattitum. ⁸ Bā
vasāhi. ⁹ Bā savanekassa. ¹⁰ Bā disvā ekassa piyo vigacchanto. ¹¹ Bā kicci,
Bf kiñci. ¹² Bā piyāsi, Bf piyassi. ¹³ Bā savanena. ¹⁴ Bā piyo hoti. ¹⁵ Bā -o.
¹⁶ Ck savane, Bā savanana. ¹⁷ Bā pana e-. ¹⁸ Bā khemaṃ. ¹⁹ Bā āgatayakkho
viya upaṭṭhāṭṭhi. ²⁰ Ck va. ²¹ Ck vā. ²² Bā -ttha pi pahoti. ²³ Bā kiñci.
²⁴ Bā piyāti. ²⁵ Bā -nāti kiñci. ²⁶ Bā omitsa-. ²⁷ Bā citta-. ²⁸ Bā mama.
²⁹ Bā sehi. ³⁰ Ck ca. ³¹ Bā majjaṃ, Bf vajje. ³² Bā -ja. ³³ Ck ca. ³⁴ Bā
-rānājānaṃ. ³⁵ Bā -yyā ti ettha evaṃ tava anu-.

Ath' assa' rājā „tena hi majjam eva na pivissāmīti“
patiññaṃ dātum¹

5. Dhi-r-atthu taṃ annapānaṃ yaṃ me piyataraṃ tayā,
na cāpi majjaṃ pāyāmi yāva me vacchasī ghare ti² 31.
gātham āha. Tatoparaṃ B. cha gāthā abhāsi: 5
6. Suvijānaṃ sigālānaṃ sakuntānaṃ ca vassitaṃ,
manussavassitaṃ rāja dubbijānatarāṃ tato. 32.
7. Api ce maññati poso 'nātimitto' 'sakhā' ti vā
yo pubbe sumano hutvā pacchā sampajjate diso. 33.
8. Yasmiṃ mano nivisati avidūre sahāpi so⁴, 10
santike hi pi so dūre yasmā vivasate mano. 34.
9. Anto pi yo⁵ hoti pasannacitto⁶
pāraṃ samuddassa pasannacitto,
anto pi yo⁷ hoti paduṭṭhacitto⁸
pāraṃ samuddassa paduṭṭhacitto. 35. 15
10. Saṃvasanto vivasanti ye disā te rathesabha⁹,
ārā santo¹⁰ saṃvasanti manasā ratṭhavaḍḍhana¹¹. 36.
11. Aticiraṃnivāsena piyo bhavati appiyo,
āmanta kho taṃ gacchāma purā te homa¹² appiyā ti. 37.

Tattha vassitaṃ ti mahārāja tiracchānagatā hi¹³ ujuhadayā, tena tesāṃ 20
vassitaṃ suvijānaṃ, manussā pana kakkhalā¹⁴, tasmā tesāṃ vacanaṃ dubbijānatarāṃ ti attho, yo pubbe ti yo puggalo paṭhamam eva attamaṃ hutvā tvaṃ mayhaṃ nātako mitto pānasamo sakhā ti api evaṃ¹⁵ maññati sv-eva pacchā diso¹⁶ verī sampajjati¹⁷, evaṃ durājānāni¹⁸ manussahadayāni, nivissatīti mahārāja yasmiṃ puggale pemaśasena mano nivisati so dūre vasanto pi 25
avidūrena¹⁹ so vasati yeva²⁰ nāma, yasmā pana puggalā²¹ mano vivasati²²
apeti so santike vasanto pi dūre yeva, anto pi yo²³ hotīti mahārāja
yo sahāyo pasannacitto so cittaṃ allinattā²⁴ pāraṃ samuddassa vasanto

¹ B^d only atha. ² B^d adds imaṃ gāthamāha. ³ B^d nā cāpi rajjaṃ pivissāmi yāva me vaccharighati. ⁴ C^k yo. ⁵ C^s B^d so. ⁶ C^k B^f paduṭṭha-. ⁷ B^d so. ⁸ C^k B^f pasannacitto. ⁹ B^d saṃvasanti ye tādīsā rathessa? ¹⁰ B^d āroditā. ¹¹ C^k -naṃ, B^d -vaḍḍhana, B^d -vaḍḍhanaṃ. ¹² B^d parato abosi. ¹³ B^d omits hi. ¹⁴ C^s -lattā, B^d -la. ¹⁵ so C^k; B^d abhi in the place of api evaṃ. ¹⁶ B^d tā-diso. ¹⁷ C^k -ri-, B^d veraṃ sammajjati. ¹⁸ B^d duvijānaṃ nāma. ¹⁹ B^d -re, C^k add kevalaṃ avidūre sahāpi. ²⁰ B^d yo. ²¹ B^d yasmiṃ pana puggale. ²² B^d na visati. ²³ C^k B^d so. ²⁴ C^k allinattā corr. to anallī-, B^d aliyamattā.

pi.anto yeva hoti, yo pana duṭṭhacitto so cittena anallīnattā¹ anto vasanto²
 pi pārām samuddassa hoti nāma, ye disā te ti³ ye va verino paccatthikā
 ekato⁴ vasantāpi te dūre⁵ vasanti yeva, santo⁶ pana paṇḍitā ārā thītāpi mettā-
 bhāvitena manasā āvajjantā saṃvasanti yeva, purā te homā⁷ 'ti yāva appiyā
 5 na homa⁸ tāvad eva taṃ āmantetvā gacchāma⁹ 'ti vadati.

Atha naṃ⁹ rājā āha:

12. Evaṃ ce yācamānānaṃ añjalim nāvabujjhasi
 paricārakānaṃ sattānaṃ vacanaṃ na karosi no
 evaṃ taṃ abhiyācāma⁸: puna kayirāsi pariyāyan ti. 38.

10 Tattha evaṃ ce ti sace¹⁰ haṃsarāja evaṃ añjalim paggayha yācamānā-
 naṃ ambhakaṃ imaṃ añjalim nāvabujjhasi tava paricārakānaṃ samānānaṃ¹¹
 vacanaṃ na karosi atha naṃ evaṃ¹² yācāma⁶, puna kayirāsi pariyāyan
 ti kālānukāle¹³ idha gamanāya¹⁴ vāraṃ kareyyāsīti attho.

Tato B. āha:

15 13. Evaṃ ce no viharataṃ antarāyo na hessati
 tuyhaṃ vāpi¹⁵ mahārāja mayhaṃ vā raṭṭhavaddhana¹⁶
 app-eva nāma passema¹⁷ ahorattānaṃ accaye ti. 39.

Tattha evaṃ ce no ti mahārāja mā cintayi¹⁸, sace ambhakaṃ evaṃ
 viharantānaṃ jīvitantarāyo na bhavissati app-eva nāma ubho aññamaññaṃ
 20 passissāma, api ca tvaṃ mayā dinnam¹⁹ ovādam eva mama thāne ṭhapetvā²⁰ evaṃ
 ittarajivite²¹ lokasaṇṇivāse appamatto hutvā dānādīni puññāni karonto dasarāja-
 dhamme akopetvā dhammena rajjaṃ kāresi, evaṃ hi me²² ovādam karonto maṃ
 passissasi²³ yevā 'ti.

Evaṃ M. rājānaṃ ovaditvā Cittakūṭam eva gato.

25 S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe²⁴ tiracchānāyoniyam nib-
 battenāpi mayā āyusaṃkhārānaṃ dubbalabhāvaṃ dassetvā dhammo
 desito“ ti vatvā j. s.: „Tadā rājā Ānando ahosi, kaniṭṭho Moggallāno,
 majjhimo Sāriputto, sesahaṃsagaṇo²⁵ Buddhaparisā, javanahaṃso pana
 aham evā“ 'ti. Javanahaṃsajātakaṃ²⁶.

¹ B^d analliyatthā. ² C^k ava-. ³ B^d ye tādīsā ti. ⁴ C^k ekako. ⁵ B^d dūre,
 omitting te; C^k te, omitting dūre. ⁶ B^d ye, C^s sananto. ⁷ B^d purato homī.
⁸ B^d -mi. ⁹ B^d omits naṃ. ¹⁰ C^k omits sace. ¹¹ C^k samānaṃ. ¹² C^k etaṃ.
¹³ B^d kālānakālaṃ. ¹⁴ B^d idhāga-. ¹⁵ C^k cāpi, B^d tumhākañca. ¹⁶ B^d -vaḍ-
 dhana. ¹⁷ C^k passeva, B^d assemaṃ. ¹⁸ B^d cittayittha. ¹⁹ C^k dinna-. ²⁰
 B^d ṭhatvā. ²¹ C^k -rā-. ²² C^k cime. ²³ C^k -ti, B^d passati. ²⁴ B^d addo pi.
²⁵ B^d sesā - gaṇā. ²⁶ B^d haṃsa-.

4. Cullanāradajātaka.

Na te kaṭṭhāni bhinnānīti. Idam S. J. v. thullakumārikapalobhanam ā. k. Sāvattvivāsino kir' ekassa kulassa soḷasavassikā¹ dhītā ahoṣi² sobhaggappattā, na pana tam koci vāresi³. Ath' assā⁴ mātā cintesi: „mama dhītā vayappattā na ca nam koci 5 vāreti⁵, āmisena maccham viya etāya ekam Sākiyabhikkhum palobhetvā uppabbājetvā tam nissāya jīvissāmā“⁶ 'ti. Tadā ca Sāvattvivāsi⁷ eko kulaputto sāsane uram datvā pabbajitvā upasampannakālatō⁸ paṭṭhāya sikkhākāmatam pahāya ālasiyo sarīramaṇḍanānuyutto⁹ vihāsi. Mahāupāsikā gehe yāgukhādaniyabhojanīyāni sampādetvā dvāre ṭhatvā 10 antarāvīthiyā¹⁰ gacchantesu bhikkhūsu¹¹ rasatapaṇhāya bandhitvā gahetum sakkuṇṇeyyarūpaṁ ekam upadhārenti Tepitakaabhidhammikavinayadharānam mahantena parivārena gacchantānam antare kañci gayhūpakam adisvā tesam pacchato gacchantānam madhuradhammakathikānam¹² chinnavalāhakasadisānam¹³ piṇḍapātikānam pi antare kañci adisvā va 15 ekam yāva bahiapaṇḍā akkhini añjetvā¹⁴ kese osanhetvā¹⁵ dukūlantaravāsakam nivāsetvā ghaṭṭitamattaṭṭacivaram pārupitvā maṇivannaṇapattam ādāya manoramaṁ chattaṁ dhārayamānam¹⁶ vissatṭhindriyam¹⁷ kāyadaḍḍibahulam¹⁸ puggalam āgacchantam disvā „imam sakkā gaṇhitun“ ti vatvā¹⁹ vanditvā pattam gahetvā²⁰ „etha bhante“ ti gharam atinetvā²¹ nisīdā- 20 petvā yāguādihi parivisitvā katabhattakiccam „bhante ito paṭṭhāya idh' evāgaccheyyāthā“²² 'ti āha. So pi tato paṭṭhāya tatth' eva gantvā²³ aparabhāge vissāsiko²⁴ ahoṣi. Ath' ekadivasam mahāupāsikā tassa savanapathe ṭhatvā „imasmim gehe upabhogamatthā²⁵ atthi, tathārūpo pana me putto vā jāmāto²⁶ vā geham vicāretum²⁷ 25 samattho n' atthīti“ āha. So tassā vacanam sutvā „kimattham nu kho kathetīti“²⁸ thokam hadayaiddho²⁹ viya ahoṣi. Sā dhītaram āha: „imam palobhetvā tava vase vattāpehīti“. Sā tato paṭṭhāya maṇḍitapasādhitā ithikuttavilāsehi³⁰ tam palobhesi. Thullakumārikā

¹ Bā pannarasasoḷasavassuddesikā. ² Bā adds sā. ³ C^o parivā-, Bā nam na koci nivā-. ⁴ all three MSS. assa. ⁵ Bā nivāresi. ⁶ C^o -si, Bā -siko. ⁷ Bā upasampada-. ⁸ Bā -namanū-. ⁹ Bā -ravattiyā-. ¹⁰ Bā ekabhikkhum. ¹¹ Bā -rakathākathitānam. ¹² Bā acchannā loha sasānam. ¹³ Bā bahi āṅga- pañcaṅgāni añcitvā. ¹⁴ Bā omits kese-. ¹⁵ C^o chatta dhāriya-, Bā chattaṁ doriya-. ¹⁶ Bā viṣattindriya. ¹⁷ Bā kāḍaḷi phahunaṁ. ¹⁸ C^o gantvā. ¹⁹ Bā omits vanditvā -. ²⁰ Bā omits ati. ²¹ Bā evā-. ²² Bā viśāsiko, C^o viśāso. ²³ Bā paribhogamatthā. ²⁴ Bā cāmābhāro, B^o jāmātaro. ²⁵ Bā vitire-. ²⁶ Bā -sīti. ²⁷ Bā hadare vaddho. ²⁸ C^o kuttha-, Bā kuṭam vi-.

ti na ca thullasarirā ti datṭhabbā, thulā vā hotu kisā vā pañca-
 kāmagaṇikarāgena¹ thulatāya thullakumārikā ti vuccati. So dāha-
 rako² kilesavasiko hutvā „na dān' āhaṃ Buddhasāsane patiṭṭhātum
 sakkhissāmīti“ cintetvā vihāraṃ gantvā³ pattacivaraṃ niyyādetvā⁴
 5 „ukkaṇṭhito smīti“ ācariyupajjhāye āha. Te taṃ ādāya Satthu
 santikaṃ netvā⁵ „bhante ayaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti ārocesum.
 S. „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito sīti“ pucchitvā „saccam
 bhante“ ti „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ „thullakumārikāya bhante“ ti
 vutte „bhikkhu pubbe p' esā tava araṇṇe vasantassa brahmācariya-
 10 tarāyaṃ katvā mahantaṃ anattaṃ akāsi, puna tvaṃ etam eva
 nissāya kasmā ukkaṇṭhito sīti“⁶ vatvā⁷ bhikkhūhi yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. Kāsiraṭṭhe mahābhoge brāhmaṇa-
 kule nibbattitvā uggahitasippo⁸ kuṭumbaṃ saṇṭhapesi. Ath'
 assa bhariyā ekaṃ puttaṃ vijāyitvā kalam akāsi. So „yath'
 15 eva me piyabhariyāya evaṃ mayi pi maraṇaṃ na lajjissati“,
 kiṃ me gharāvāsena, pabbajjissāmīti“ cintetvā kāme pahāya
 puttaṃ ādāya Himavantaṃ pavisitvā tena saddhiṃ isipabbajjaṃ
 pabbajitvā jhānābhinnānaṃ nibbattetvā vanamūlaphalāhāro araṇṇe
 vihāsi. Tadā paccantavāsino corā janapadaṃ pavisitvā gāmaṃ
 20 paharitvā¹⁰ karamare¹¹ gahetvā bhaṇḍikā ukkhipāpetvā puna
 paccantaṃ pāyesum¹². Tesam¹³ antare ekā abhirūpā kumārikā
 kerāṭṭikapaṇṇāya¹⁴ samannāgatā cintesi¹⁵: „ime amhe netvā¹⁶
 dāsibhogena¹⁷ bhuñjissanti¹⁸, ekena upāyena palāyitum vaṭṭa-
 tīti“ sā „sāmi sarīrakiccaṃ kātukāmaṃ amhi¹⁹, thokaṃ paṭikka-
 25 mitvā²⁰ ṭhitā“ ti vatvā core vaṇcetvā palāyitvā araṇṇe vi-
 carantī B-assa puttaṃ assame katvā phalāphalattāya gata-
 kāle pubbaṇhasamaye taṃ assamaṃ pāpuṇitvā taṃ tāpasa-

¹ Bā adds pana. ² Bā hadayo. ³ Ck omits vihāraṃ gantvā. ⁴ Ck add
 asukaṭṭhānaṃ nāma gamissāmīti tatra me vatthāni posethā“ 'ti vatvā vihāraṃ
 gantvā pattacivaraṃ gaṇhatha gaṇhatha. ⁵ Bā gantvā. ⁶ Ck omits si. ⁷ Bā adds
 tuṇhi ahoṣi. ⁸ Bā uggahita-. ⁹ Bā lajjassatīti. ¹⁰ Bā haretvā. ¹¹ Bā kumā-
 rake. ¹² Bā pāpayisu. ¹³ Bā aha tasmaṃ. ¹⁴ Ck karo-, Bā kira tikka-
 paṇṇāya. ¹⁵ Bā -tetvā. ¹⁶ Bā gahetvā. ¹⁷ Bā dāsa-. ¹⁸ Bā paribhu-. ¹⁹
 Ck kātum-. Bā -māmihi. ²⁰ Bā attikk-.

kumāraṃ kāmaraṭṭiyā palobhetvā sīlam assa bhinditvā attano vase vattetvā¹, „kin te araṇṇe vāseṇa, ehi gāmaṇāsaṃ gacchāma², tatra hi rūpādayo kāmagaṇā sulabhā“ ti āha. So³ „sādhū“ ’ti sampatichchitvā „pitā tāva⁴ me araṇṇato phalāphalaṃ āharitum gato⁵, taṃ disvā ubho pi ekato va gamissāmā“⁶ 5
 ’ti āha. Sā cintesi: „ayaṃ taruṇadārako kiñci na⁷ jānāti, pitarā pan’ assa mahallakakāle pabbajitena bhavitabbaṃ⁸, so āgantvā ’tvaṃ idha kiṃ karosīti’ maṃ pothetvā pāde gahetvā kaḍḍhetvā araṇṇe khipissati⁹, tasmim anāgate yeva palāyissāmīti“ atha naṃ „ahaṃ purato gacchāmi, tvaṃ pacchā¹⁰ āgaccheyyāsīti“ vatvā maggasaṇṇaṃ ācikkhitvā pakkāmi. So tassā gatakālato paṭṭhāya uppannadomanasso yathā pure kiñci vattaṃ¹¹ akatvā sasīsaṃ¹² pārupitvā antopannaśālāya pajjhāyanto¹³ nipajji. M. phalāphalaṃ ādāya āgantvā¹⁴ tassā pādavalaṇṇaṃ¹⁵ disvā „ayaṃ mātugāmassa pādavalaṇṇo¹⁶, 15
 puttassa me¹⁷ sīlaṃ bhinnam bhavissatīti“ cinto pannaśālāṃ pavisitvā phalāphalaṃ otāretvā puttaṃ pucchanto paṭṭhamam gātham āha:

1. Na te kaṭṭhāni bhinnāni, na te udakam ābhatam,
 aggī pi¹⁸ te na hāpito, kin nu mando va jhāyasīti. 40. 20

Tattha aggī pi te na hāpito ti aggī pi te na jalito, mando vā ’ti nippaṇṇo andho bālo viya.

So pitu katham sutvā uṭṭhāya pitaraṃ vanditvā gāraṇa¹⁹ eva araṇṇavāse anussāhaṃ²⁰ pavedento gāthadvayaṃ āha:

2. Na ussahe vane vatthum, Kassapāmantayāmi taṃ, 25
 dukkho vāso araṇṇasmim²¹, raṭṭham icchāmi gantave. 41.
3. Yathā ahaṃ²² ito gantvā²³ yasmiṃ janapade vasaṃ
 ācāraṃ brahme²⁴ sikkheyyaṃ taṃ dhammaṃ anusāsaṃti. 42.

¹ Bā vasaṃ katvā. ² Bā gāmaṃ katvā vassissāma. ³ Bā adds pi. ⁴ Bā ca. ⁵ Cks āharatu. ⁶ Bā na kiñci. ⁷ Bā -nti. ⁸ Bā khipissatīti. ⁹ Bā omits va-. ¹⁰ Bā omits sa. ¹¹ Ck Bā pajjā-. ¹² Cks gantvā. ¹³ Bā pādavalaṇṇaṃ, Bā pādavalaṇṇam. ¹⁴ Cks pādavalaṇṇo, Bā pādavalaṇṇo. ¹⁵ Bā mama. ¹⁶ Bā aggisi. ¹⁷ Bā aṇṇaraṇṇavāsaṃ manussa vāsa gamanatthāya taṃ. ¹⁸ Bā -amhi. ¹⁹ Bā yathāhaṃ. ²⁰ Bā -tvāna. ²¹ Bf brahma, Bā ācāridhammaṃ.

Tattha Kassapāmantayāmitan ti Kassapa āmantayāmi taṃ, gantave ti gantum, ācāraṇ¹ ti yasmim janapade vasāmi tatra² vasanto yathā ācāraṇ janapadacārittaṃ sikkheyyaṃ jāneyyaṃ³ taṃ dhammaṃ anusāsa ovaḍā⁴ 'ti vadati.

5 M. „sādhū tāta, desacārittaṃ te kathessāmīti“ vatvā gāthadvayaṃ āha:

4. Sace araṇṇaṃ hitvāna vanamūlaphalāni ca
raṭṭhe rocayase⁵ vasaṃ taṃ dhammaṃ nisāmehi me: 43.

5. Visaṃ mā patisevittho, papātaṃ parivajjaya⁶,
10 paṃke⁷ ca mā visidittho yatto⁸ cāsivise⁹ care ti. 44.

Tattha dhamman ti sace raṭṭhe vasaṃ rocesi tena hi tvaṃ janapada-cārittaṃdhammaṃ nisāmehi, yatto cāsivise¹⁰ ti āsivissa santike yatta-patiyatto careyyāsi, sakkonto¹¹ āsivisaṃ parivajjeyyāsi attho.

Tāpasakumāro saṃkhittena bhāsitaṃ atthaṃ ajānanto
15 pucchi:

6. Kin nu visaṃ papāto vā paṃko vā brahmacāriṇaṃ,
kaṃ tvaṃ¹² āsivisaṃ brūhi, taṃ me akkhāhi pucchito ti. 45.
Itaro pi 'ssa vyākāsi:

7. Āsavo tāta lokasmiṃ surā nāma pavuccati
20 manuññā¹³ surabhī vaggū sādukhuddarasūpāmā¹⁴,
visaṃ tad āhu ariyāse¹⁵ brahmacariyassa Nārada. 46.

8. Itthiyo tāta lokasmiṃ pamattaṃ pamathenti tā
haranti yuvino¹⁶ cittaṃ tūlaṃ bhaṭṭhaṃ va māluto,
papāto eso akkhāto brahmacariyassa Nārada. 47.

9. Lābho siloko sakkāro pūjā parakulesu ca
25 paṃko eso va¹⁷ akkhāto brahmacariyassa Nārada. 48.

10. Sasatthā¹⁸ tāta rājāno āvasanti mahim jmaṃ,
te tādise¹⁹ manussinde²⁰ mahante tāta Nārada. 49.

¹ Bā ācariyaṇ. ² Bā tattha. ³ Bā omi's jā-. ⁴ Bā -dāhi. ⁵ Ck corācayase, C socayase. ⁶ Bā -jjeya. ⁷ Cks -o, Bf pako, Bā paṅge. ⁸ Ck satto, Cs yanto, Bā rattho, Bf yattho. ⁹ Cks cāsivise, Bdf vāsivise. ¹⁰ Ck Bā vā-. ¹¹ Bā akkanto. ¹² Cks omi tvaṃ. ¹³ Cks -aṇ, Bf -ñño. ¹⁴ Bf -mo. ¹⁵ so Bf; Cks ariyāyo. ¹⁶ Bf yatino; āsavā - - yuvino wanting in Bā. ¹⁷ Bf ca, Cks omi va. ¹⁸ Bdf mahantā. ¹⁹ Bā mā tādise. ²⁰ Cks -do.

11. Issarānaṃ adhipatīnaṃ na tesāṃ pādato care,
āsiviso so¹ akkhāto brahmacariyassa Nārada. 50.
12. Bhattattho² bhattachāle yaṃ yaṃ gehaṃ upasaṃkame³
yad' ettha kusalaṃ jaññā tattha ghāsesanaṃ care. 51.
13. Pavisitvā parakulaṃ⁴ pānattho bhojanāya vā⁵ 5
mitaṃ khāde mitaṃ bhuñje na ca rūpe manaṃ kare. 52.
14. Goṭṭhaṃ majjaṃ⁶ kirāsaṃ vā⁷ sabhāni kiraṇāni⁸ ca
ārakā parivajjehi yān iva⁹ visamaṃ pathan ti. 53.

Tattha āsavo ti pupphāsavādivisaṃ¹⁰, tadāhū 'ti taṃ āsavasaṃkhātaṃ
surāṃ ariyā brahmacariyassa visaṃ ti vadanti, pamattan ti muṭṭhassatiṃ¹¹, 10
tūlaṃ bhaṭṭhaṃ vā 'ti rukkhato¹² bhassitvā patitatūlaṃ viya, akkhāto ti
Buddhādīhi kathito, siloko ti kittivaṇṇo, sakkāro ti añjalikammādi, pū jā
ti gandhamālādīhi pūjā, paṃko ti esa osāḍāpanatthēna paṃko ti akkhāto,
mahante ti mahantabbhāvappatte, na tesāṃ pādato care ti tesāṃ san-
tike na care¹³, rājakulūpako na siyā¹⁴ ti attho, rājāno hi āsivisā¹⁵ viya mu- 15
butten' eva kujjhivā anayavyasanaṃ pāpentī api ca antopurappavesane vuttā-
dīnavavasena p' ettha attho¹⁶ veditabbo, bhattattho¹⁷ ti bhāttena atthiko
hutvā, yadettha kusalaṃ ti yaṃ tesu¹⁸ upasaṃkamitabbhogeṣu¹⁹ kusalaṃ
anavajjaṃ pañcaagocārarahitaṃ jāneyyāsī tattha ghāsesanaṃ careyyāsīti attho,
na ca rūpe manaṃ kare ti parakule²⁰ mātāññū hutvā bhojanaṃ bhuñjanto 20
pi tattha itthirūpe manaṃ mā kareyyāsī²¹, cakkhūṃ ummīletvā itthirūpe ni-
mittaṃ mā ganheyyāsīti vadati, guṭṭhimacchaṃ gharāsavā²² ti yaṃ pottha-
kesu pātho atthakathāyaṃ pana goṭṭhimajjakirāsavā²³ ti vatvā goṭṭhin ti²⁴
gunnaṃ thitattānaṃ majjan ti pānāgāraṃ kirāsaṃ ti dhuttakerāṭṭikajanaṃ²⁵
ti vuttaṃ, sabhāni kiraṇāni cā²⁶ 'ti sabhāyo ca hiraññasuvannaṇaṃ kara- 25
ṇattānāni cā²⁷, ārakā ti etāni sabbāni dūrato parivajjeyyāsī, yāniva 'ti
sappitelayānena gacchanto visamaṃ maggaṃ viya.

Mānavo pitu kathentassa²⁸ kathentass' eva satim paṭi-
labhitvā „tāta alaṃ me²⁹ manussapathenā“ 'ti āha. Ath' assa

¹ Cks Bf omit so. ² Bđ attattho, Cks bhattattho. ³ Bđ -kalo ca sa ghesuṃ pa-
saṃkame. ⁴ Bđ -le. ⁵ Bđ pānatthā bhodhanatthā vā. ⁶ Ck goṭṭhimajjaṃ, C
goṭṭhimacchaṃ. ⁷ Bđ -sañca. ⁸ Ck kiraṇāni, C karaṇāni, Bđ kāraṇāni. ⁹ Cks
ca. ¹⁰ Bđ -savāsitaṃ. ¹¹ Bds muṭṭhissati, Cks muṭṭhimattaṃ. ¹² Bđ rukkhā.
¹³ Cks add ti. ¹⁴ Bđ bhavēyyāsī. ¹⁵ C Bđ -so. ¹⁶ Bđ vuttānīna catasena
ayametta attho. ¹⁷ Cks bhattattho. ¹⁸ Bđ te. ¹⁹ Bds -tabbeṣu ghesu, C -tabbe
yogesu. ²⁰ Bđ paraloke. ²¹ Ck Bđ -sīti. ²² so Cks; Bđ goṭṭhaṃ majjaṃ kirāsaṃ.
²³ Ck -kirāstea, C goṭṭhimajjakirāsavā, Bđ goṭṭhaṃ majjakirāsāñcā. ²⁴ Cks goṭṭhiti,
Bđ goṭṭhanti. ²⁵ Bđ vuttakerādika-. ²⁶ Cks vā, Bđ kāra-. ²⁷ Ck tikinatthā-,
C nikinatthā-. Bđ karaṇatthānaṃ. ²⁸ Bđ omits ka-. ²⁹ Bđ alameva.

pitā mettādibhāvanam¹ ācikkhi. So tass' ovāde thatvā nacirass' eva jhānābhiññam nibbatesi. Ubho pi² pitāputtā³ aparihīnajjhānā⁴ Brahmaloke nibbattimsu.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā sā dārikā⁵ ayam thullakumārikā⁶ ahosi,
5 tāpasakumāro ukkaṇṭhitabhikkhu, pitā⁷ aham eva⁸ 'ti. Cullanāradajātakam.

5. Dūtajātaka.

Dūte te brahme pāhesin ti. Idam S. J. v. attāno paññāpasaṃsanam ā. k. Dh.⁹ k. s.: „passathāvuso⁹ Dasabalassa upāya-
10 kosallam, Nandassa kulaputtassa¹⁰ accharāgaṇam¹¹ dassetvā arahattam adāsi, cullapanthakassa pilotikam datvā saha paṭisambhidāhi arahattam adāsi, kammāraputtassa padumam dassetvā¹² arahattam adāsi, evam nānāupāyehi satte vinetīti¹³. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.¹⁴ 'ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁵ 'ti vutte „na bhikkhave Tathā-
15 gato idam' eva 'iminā idam hotīti' upāyajānāno¹⁶ upāyakusalo, pubbe pi upāyakusalo yevā¹⁷ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. janapado ahirañño¹⁴ ahosi. So hi¹⁵ janapadam piḷetvā dhanam¹⁶ eva samkadḍhi. Tadā B. Kāsīgāme brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilam gantvā
20 „pacchā dhammena bhikkham caritvā ācariyadhanam āharissāmiti¹⁷ vatvā sippam paṭṭhapetvā niṭṭhitasippo anuyogam datvā „ācariya tumbhakam ācariyadhanam āharissāmiti¹⁸ apucchitvā nikkhamma janapade caranto dhammena samena pariyesitvā satta nikkhe labhitvā „ācariyassa dassāmiti¹⁹ gacchanto antarā-
25 magge Gaṅgam taritum¹⁷ nāvam abhirūhi¹⁸. Tassa tattha nāvāya viparivattamānāya¹⁹ tam suvaṇṇam udake pati²⁰. So cintesi: „dullabhahirañño janapado²¹, puna ācariyadhane²² pariyesi-

¹ B^d -bhāvam. ² C^k omits pi. ³ C^s -o. ⁴ B^d adds kālam katvā. ⁵ B^d kumārikā. ⁶ B^d omits thulla. ⁷ B^d adds pana. ⁸ B^d adds bhikkhū. ⁹ B^d -tha ā. ¹⁰ B^d sakyapu-. ¹¹ C^k -rāṇam, C^s -rāṇam, B^d acchare. ¹² B^d datvā. ¹³ C^k -ne. ¹⁴ B^d sahi-. ¹⁵ B^d omits hi. ¹⁶ B^d janam. ¹⁷ B^d ota-. ¹⁸ B^d -rūyhi. ¹⁹ B^d vicari-, B^d omits vipari. ²⁰ B^d -titi. ²¹ B^d -bhamhiraññam janapade. ²² B^d ācariyassatāgam.

yamāne papañco bhavissati, yan nūnāhaṃ Gaṅgātīre yeva nirā-
hāro nisideyyaṃ, tassa me nisinnabhāvaṃ anupubbena rājā
jānissati, tato amacce pesessati, ahaṃ tehi saddhīm na man-
tessāmi¹, tato rājā sayāṃ āgamissati, iminā upāyena tassa
santikā² ācariyadhaṇaṃ labhissāmīti³ so⁴ Gaṅgātīre uttarisāṭa- 5
kaṃ pārupitvā yaññasuttaṃ bahi ṭhapetvā rajatapattavanne
vālukātale suvaṇṇapaṭimā viya nisīdi. Taṃ nirāhāraṃ ni-
sinnaṃ disvā mahājano „kasmā nisinno sīti“ pucchati. Kas-
saci na kathesi. Punadivase dvāragāma-vāsino tassa tattha ni-
sinnabhāvaṃ sutvā āgantvā pucchimsu, tesam pi na kathesi, 10
te tassa kilamathaṃ⁵ disvā paridevantā⁶ pakkamimsu. Tatiya-
divase nagaravāsino āgamimsu, catutthadivase nagarato issara-
jano⁷, pañcamadivase rājaparisā⁸, chaṭṭhe divase rājā amacce
pesesi, tehi pi saddhīm na kathesi. Sattame divase rājā bha-
yappatto hutvā tassa santikaṃ gantvā pucchanto paṭhamāṃ 15
gāthā āha:

1. Dūte te brahme pāhesiṃ Gaṅgātīrasmiṃ jhāyato,
tesaṃ puṭṭho na vyāhāsi⁹, dukkhaṃ guyha⁹ mataṃ nu te. 54.

Tattha guyha¹⁰ mataṃ nu te ti kin nu kho brāhmaṇa yaṃ tava¹¹
dukkhaṃ uppannaṃ taṃ te guyhan ti mataṃ¹² na aññassa ācikkhitabbaṃ ti. 90

Taṃ sutvā M. „mahārāja dukkhaṃ nāma haritum sam-
atthass¹³ evācikkhitabbaṃ, na aññassā¹⁴ ti vatvā satta gāthā āha¹⁵:

2. Sace te dukkhaṃ uppajji Kāsīnaṃ raṭṭhavaddhana¹⁶
mā kho no tassa¹⁵ akkhāhi yo taṃ dukkhā na mocaye. 55.
3. Yo ca tathā¹⁶ dukkhajātassa ekantam api bhāsato¹⁷ 95
vippamoceyya¹⁸ dhammena kāmaṃ tassa pavedaya¹⁹. 56.
4. Suvijānaṃ sigālānaṃ sakuntānaṃ²⁰ ca vassitaṃ (= supra 217)
manussavassitaṃ rāja dubbijānataram tato. 57.

¹ Ck -mīti, Bđ lapissāmīti. ² Bđ -ke. ³ Bđ omits so. ⁴ Bđ -mantattaṃ. ⁵
Bđ -vitvā. ⁶ Bđ imassara-janā. ⁷ Bđ rājapūrisā. ⁸ Bđf byākāsi. ⁹ Bđf tuyhaṃ.
¹⁰ Bđ tuyhaṃ dukkhaṃ. ¹¹ Bđ kiñci. ¹² Bđ tuyhameva maṃ taṃ. ¹³ Bđ abbāsi.
¹⁴ Bđf -vaḍḍhana. ¹⁵ Bđ mā na kho tassa. ¹⁶ Ck ca taṃ, C^o va taṃ, Bđ tathā?
Bf yo tassa. ¹⁷ Bđ ekañkhamāti āgato, Bf ekañgamahibhāgaso. ¹⁸ Cks so vi-,
Bđ vippamuñceyya, omitting so. ¹⁹ Bđ -deyya, Bf mavedayaṃ. ²⁰ Bđ -nānaṃ.

5. Api ce maññatī poso 'ñātimitto' 'sakhā' ti vā (= supra ²¹¹)
yo pubbe sumano hutvā pacchā sampajjate diso. 58.
6. Yo attano dukkham anānuputtḥo
pavedaye¹ jantu akālarūpe
5 ānandino² tassa bhavant'³ amittā
hitesino tassa dukhī bhavanti. 59.
7. Kālañ ca ñatvāna tathāvidhassa
medhāvinam ekamanam veditvā
akkheyya tippāni parassa dhīro,
10 saṇham giram atthavatim pamuñce. 60.
8. Sace ca⁴ jaññā avisayham attano
'nāyam nīti'⁵ mayha sukhāgamāya'
eko va tippāni saheṭṭha⁶ dhīro
saccam hirottappam apekkhamāno⁷ ti. 61.
- 15 Tattha uppajjatīti sace taya uppajjeyya, mā akkhāhīti mā kathayi,
dubbijānataram tato ti⁸ tiracchānagatavassitato⁹ dubbijānataram, tasmā
tatvato¹⁰ ajānitvā haritum asamatthassa attano dukkham na kathetabham devā
'ti, api ce ti gāthāya kathitattā¹¹, anānuputtḥo ti punappuna puttḥo¹²,
pavedaye ti katheti¹³, akālarūpe akāle, kālan ti attano guyhassa kathana-
20 kālam¹⁴, tathāvidhassā 'ti paṇḍitapurisassa¹⁵ attanā saddhim ekamanam¹⁶
viditvā tathāvidhassa ācikkheyya, tippānīti kharāni¹⁷, sace ti yadi¹⁸
attano dukkham avisayham attano vā parassa vā purisakārena atikiccam¹⁹
jāneyyā 'ti²⁰, nīti²¹ lokapaveni²², aṭṭhalokadhammā²³ ti attho, idaṃ vuttam
hoti: atha²⁴ ayam lokapaveni²⁵ na mayham eva²⁶ sukhagamāya uppannā.
25 aṭṭhahi²⁶ lokadhammehi parimutto nāma n' atthi, evam sante sukham eva
patthentena parassa dukkhāropanam²⁷ ayuttam, n' etam hirottappasampannena
kattabham, atthi ca me hirottappan ti saccam samvijjamānam attani²⁸ hirot-
tappam apekkhamāno²⁹ va aññassa anārocetvā eko va³⁰ tippāni saheṭṭha³¹
dhīro ti.

¹ Cks -yam. ² Cks -dito, Bā ānindino. ³ Ck -tu, Bdf -ti. ⁴ Bdf va. ⁵ nīti? Cks
neti, Bā na tehi in the place of nāyam nīti, Bf nāyam tehi. ⁶ Bdf saheyya.
⁷ Cks -ppasamokkha-, Bā -ppapamokkha-. ⁸ Cks add tato. ⁹ Bā -gatassāpi.
¹⁰ Bā tattato. ¹¹ Bā gāthāvuttatā. ¹² Bā anupu-. ¹³ Bā -si. ¹⁴ Cks -le. ¹⁵
Cks -sam. ¹⁶ Ck ekamanam. ¹⁷ Ck carāni, Bā dukkhāni. ¹⁸ Cks yadidaṃ.
¹⁹ Bā atikieca. ²⁰ Cks -yyanti. ²¹ Ck ti, Cā tinīti, Bā tehi ti teeva. ²² Ck
-paveni. ²³ Bā kā aṭṭha-. ²⁴ Bā aṭṭhaviḍhā. ²⁵ Bā evam. ²⁶ Bā uppannehi,
omitting aṭṭhahi. ²⁷ Bā adds nāma, Cks -rocanaṃ. ²⁸ Bā -no. ²⁹ Cks samekkh-.
³⁰ Cks vā. ³¹ Bā -heyya.

Evam M. sattahi gāthāhi rañño¹ dhammaṃ desetvā attano ācariyadhanassa pariyesitabhāvaṃ dassento catasso gāthā abhāsi:

9. Ahaṃ raṭṭhāni vicaranto² nigame rājadhāniyo
bhikkhamāno mahārāja ācariyassa dhanatthiko 62. 5
10. Gahapati rājapurise mahāsāle ca brāhmaṇe
alatthaṃ satta nikkhāni suvaṇṇassa janādhipa,
te³ me naṭṭhā mahārāja, tasmā socāmi⁴ ahaṃ bhusaṃ⁵. 63.
11. Purisā te mahārāja manasānuviciṇṭita⁶
nālaṃ dukkhā pamocetuṃ, tasmā tesāṃ na vyāharim. 64. 10
12. Tvaṃ ca kho⁷ me mahārāja manasānuviciṇṭito⁸
alaṃ dukkhā pamocetuṃ, tasmā tuyhaṃ pavedayin ti. 65.

Tattha bhikkhamāno ti ete gahapatiṇḍayo yācamāno, te me ti satta nikkhā mama Gaṇḍam tarantassa naṭṭhā, Gaṇḍāya⁹ patitā, purisā te ti mahārāja tava dūtapurisā manasā¹⁰ anuciṇṭitā ti nālaṃ ime maṃ¹¹ dukkhā 15 mocetuṃ ti mayā nātā, tasmā ti tena kāraṇena tesāṃ attano dukkhaṃ nācikkhāmi, pavedayin ti kathesiṃ.

Rājā tassa dhammakathaṃ¹² sutvā „mā cintayi brāhmaṇa, ahaṃ te ācariyadhanam dassāmi¹³“ diguṇaṃ¹⁴ adāsi.

Tam atthaṃ pakāsento S. osānagātham āha:

20

12. Tassādāsi pasannatto¹⁵ Kāsīnaṃ raṭṭhavaddhana¹⁶
jātarūpamaye nikkhe suvaṇṇassa catuddasā¹⁷ ti. 66.

Tattha jātarūpamaye ti te suvaṇṇassa cuddasa nikkhe pi¹⁸ jātarūpamaye yeva adāsi, na yassa vā tassa vā suvaṇṇassa¹⁹ ti attho.

M. rañño ovādaṃ datvā²⁰ ācariyassa dhanam datvā dānā- 25 dīni puññāni katvā rājāpi²¹ tass' ovāde ṭhito dhammena rajjaṃ kāretvā ubho pi yathākammaṃ gatā.

¹ Bā omits rañño. ² Bā raṭṭho vaca-. ³ Bā tena. ⁴ Bā tuyhaṃ. ⁵ Ck -sā anu-. ⁶ Bā tvaṃ jano. ⁷ Ck -sā anu-, Bā so mayā anu-. ⁸ Bā -yaṃ. ⁹ Bā omits ma-. ¹⁰ Bā me in the place of ime maṃ. ¹¹ Bā omits dhamma. ¹² Bā dviguṇaṃ. ¹³ Bāf pasannacitto. ¹⁴ Bāf -vaḍḍhana. ¹⁵ Bā omits pi. ¹⁶ Ck nātā. ¹⁷ Bā omits pi.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi T. upāyakusalo yevā“ 'ti vatvā j. s.: Tādā rājā Ānando ahoṣi, ācariyo Sāriputto, māṇavo' aham evā“ 'ti. Dūtajātakaṃ.

6. Kālīṅgabodhiḥātaka.

- 5 Rājā Kālīṅgo cakkavattīti. Idam S. J. v. Anandattherena² kataṃ mahābodhipūjaṃ ā. k. Veneyyasamgahatthāya hi³ T-te⁴ janapadacārikam pakkante Sāvattvivāsino gandhamālādihattā Jetavanam gantvā aññam pūjanīyaṭṭhānam alabhivā gandhakuṭṭhāvāre pāṭetvā gacchanti. Tena⁵ ulārapāmojjā honti. Tam kāraṇam nātvā
- 10 Anāthapiṇḍiko T-assa Jetavanam āgatakāle Anandattherassa santikam gantvā „bhante ayaṃ vihāro T-te cārikam pakkante nippaccayo⁶ hoti, manussānam gandhamālādīhi pūjanīyaṭṭhānam na hoti, sādhu bhante T-assa imam attham ārocetvā ekassa⁷ pūjanīyaṭṭhānassa sakkuneyya-bhāvaṃ vā asakkuneyyabhāvaṃ vā jānāthā“ 'ti. So „sādhū“ 'ti sam-
- 15 paṭicchitvā T-am pucchi: „kati nu kho bhante cetiyānīti“. „Tīṇi Ānandā“ 'ti. „Katamāni bhante“⁸. „Sāririkam paribhogikam udde-sikan“ ti. „Sakkā pana bhante tumhesu dharantesu yeva cetiyam⁹ kātun“ ti. „Ānanda, sāririkam na sakkā¹⁰, tam hi Buddhānam parinibbutakāle¹¹ hoti¹², udde-sikam avatthukam manamattakena hoti¹³,
- 20 Buddhehi pana¹⁴ paribhutto Mahābodhi¹⁵ dharantesu pi parinibbutesu pi¹⁶ cetiyam evā“ 'ti. „Bhante tumhesu cārikam¹⁷ pakkantesu Jetavanamahāvihāro appatisaraṇo hoti, manussā¹⁸ pūjanīyaṭṭhānam na labhanti¹⁹, Mahābodhito bijam āharitvā Jetavanadvāre ropemi²⁰ bhante“ ti. „Sādhu Ānanda, ropehi²¹, evam sante Jetavane mama nibaddha-
- 25 vāso viya bhavissatīti“. Thero Anāthapiṇḍikassa ca Visākhāya ca rañño ca ārocetvā²² Jetavanadvāre bodhiropanaṭṭhāne āvātaṃ sodhāpetvā²³ Mahāmogallānatheram āha: „bhante aham Jetavanadvāre bodhim ropessāmi²⁴, Mahābodhito me²⁵ pakkam āharathā“ 'ti. Thero „sādhū“ 'ti sampāṭicchitvā ākāseṇa Bodhimandaṃ gantvā vaṇṇato²⁶

¹ B^o brāhmaṇa mā-. ² C^k B^d -dathe-. ³ B^d omits hi. ⁴ C^k -to. ⁵ B^o te.

⁶ B^d apa-. ⁷ B^d atassa. ⁸ B^d adds tīṇi. ⁹ B^d tesam. ¹⁰ B^d adds kātun.

¹¹ B^d parinibbāna-. ¹² B^d sakkā kātun. ¹³ so C^s; C^k manamatthane hoti, B^d

udissakam paribhogikaṇca sakkā hoti. ¹⁴ B^d omits pana. ¹⁵ B^d adds rukkhō

buddhesu. ¹⁶ B^d omits pari- pi. ¹⁷ B^d omits cā-. ¹⁸ B^d mahājano. ¹⁹ B^d

labhati. ²⁰ B^d ropessāmi. ²¹ B^d -hiti. ²² B^d -cessi. ²³ B^o khaṇāpetvā. ²⁴

B^d -mā ti. ²⁵ B^d adds bodhi. ²⁶ B^d vaṇḍā.

parigalantum¹ pakkam² bhūmim appattam³ eva cīvarena paṭicchitvā
 āharitvā adāsi⁴. Ānandatthero „ajja bodhim ropessāmīti“ Kosala-
 rājānam ārocesi. Rājā sāyaṇhasamaye mahantena parivārena sabbū-
 pakarapaṇi⁵ gāhāpetvā āgami⁶, tathā Anāthapiṇḍiko Visākhā ca añño
 ca saddho jano⁷. Thero mahābodhiropanaṭṭhāne⁸ mahantaṃ suvaṇṇa- 5
 kaṭāhaṃ ṭhapetvā heṭṭhā⁹ chiddam kāretvā gandhakalalassa pūrā-
 petvā¹⁰ „idaṃ¹¹ bodhipakkam ropehi mahārājā“ 'ti rañño adāsi. So
 cintesi: „rajjam nāma na sabbakālam amhākam hatthe tiṭṭhati, idaṃ
 mayā Anāthapiṇḍikena¹² ropāpetum¹³ vaṭṭatīti“ so taṃ pakkam mahā-
 seṭṭhiṃ hatthe ṭhapesi. Atha naṃ Anāthapiṇḍiko gandhakalalaṃ 10
 viyūhitvā tattha pātesi, tasmim tassa¹⁴ hatthato muttamatte¹⁵ sabbe-
 sam passantānaṃ nēva naṅgalasissappamāṇo bodhirukkho¹⁶ paṇṇāsa-
 hatthubbedho uṭṭhahi, catūsu disāsu uddhaṃ cā 'ti pañca mahāsakkhā
 paṇṇāsahatthā va¹⁷ nikkhamimsu, iti so taṃ khaṇaṃ nēva vanaspati-
 jeṭṭhako¹⁸ hutvā aṭṭhāsi, mahantaṃ pāṭihāriyam ahosi¹⁹. Rājā aṭṭha- 15
 satamatte²⁰ suvaṇṇarajataḡhaṭe gandhodakapūre²¹ nīluppalahatthakādi-
 patimaṇḍite²² mahābodhim parikkhipitvā punṇaḡhaṭapantiṃ nāma
 ṭhapāpesi²³, sattaratanamayaṃ vedikaṃ kāresi, suvaṇṇamissikaṃ²⁴
 vālukaṃ okiri, pākāraparikkhepaṃ kāresi, sattaratanamayaṃ dvāra-
 koṭṭhakaṃ kāresi. Sakkāro mahā²⁵ ahosi. Thero T-aṃ upasaṃ- 20
 kamitvā „bhante tumhehi Mahābodhimūle samāpannasamāpattiṃ mayā
 ropitabodhimūle²⁶ nisīditvā mahājanassa hitatthāya samāpajjathā“ 'ti.
 „Ānanda, kiṃ kathesi, mayi Mahābodhimaṇḍe²⁷ samāpannasamāpattiṃ
 samāpajjitvā nisīdante²⁸ añño padeso dhāretum na sakkotīti“. „Bhante
 mahājanassa hitatthāya²⁹ imassa bhūmippadesassa vahananiyāmena³⁰ 25
 samāpattisukkena taṃ bodhimūlaṃ paribhuṇṇathā“ 'ti. S. ekarattiṃ
 samāpattisukkena taṃ paribhuṇṇi. Thero Kosalarājādinaṃ kathetvā
 bodhimahaṃ nāma kāresi. So pi kho Ānandattherena ropitattā
 „Ānandabodhi“ yevā 'ti paññāyittha³¹. Tadā dh. k. s.: „āvuso
 āyasmā Ānando dharante yeva T-te bodhim ropāpetvā³² mahāpūjaṃ 30

¹ Ck parigalantam, Bđ -galanta. ² Cc adds phalaṃ. ³ Bđ asappattam. ⁴ Bđ gahetvā adāya ānandatherassa adāsi. ⁵ Bđ -kāraṇi. ⁶ Bđ āgacchatī. ⁷ Bđ sappo mahājano jāti. ⁸ Ck -dhīm-. ⁹ Bđ omits he-. ¹⁰ Bđ pūretvā. ¹¹ Cc idha. ¹² Bđ -kassa. ¹³ Bđ ropetum, ¹⁴ Cc tatthassa, Bđ omits tassa. ¹⁵ Bđ adds yeva. ¹⁶ Bđ bodhikhandhe. ¹⁷ Ck ca. ¹⁸ Bđ vanappatti-. ¹⁹ Bđ omits mahantaṃ -. ²⁰ Bđ aṭṭhasamatte. ²¹ so Cc; Bđ -kena pūretvā. ²² Bđ -paṭi-. ²³ Bđ -ḡhaṭe paṭipāṭiyā ṭhapesi. ²⁴ Bđ -ssa-. ²⁵ Bđ mahāsakkāro. ²⁶ Bđ ropite. ²⁷ Bđ -mūle. ²⁸ Bđ nisinne. ²⁹ Bđ hitasukkhāya. ³⁰ so Cc; Bđ caniyāmena. ³¹ Bđ paññāyi. ³² Bđ ropetvā.

kāresi, aho mahāguṇo thero¹ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Ānando saparivāresu² catūsu mahādīpesu manusse gahetvā bahugandhamālāṃ āharāpetvā³ Mahābodhimaṇḍe bodhimahāṃ
 5 kāresi yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

Atīte Kālīngaratthe⁴ Dantapuranagare Kālīṅgo rajjāṃ kāresi. Tassa Mahākālīṅgo Cullakālīṅgo ti dve puttā ahesuṃ. Tesu⁵ nemittā jeṭṭhaputtam⁶ „pitu accayena rajjāṃ kāressa-tīti“⁷ vyākariṃsu, kaniṭṭham⁸ pana „ayaṃ isipabbajjāṃ pabbajitvā bhikkham⁹ carissati, putto pan' assa cakkavattī bhavissatīti“¹⁰ vyākariṃsu. Aparabhāge jeṭṭhaputto pitu accayena rājā ahosi, kaniṭṭho⁹ uparājā. So „putto kira me¹⁰ cakkavattī bhavissatīti“ puttam nissāya mānam¹¹ akāsi. Rājā asahanto¹² „Cūlakālīṅgaṃ gaṇhā“ 'ti ekaṃ atthacarakaṃ āṇāpesi.
 15 So gantvā „kumāra, rājā taṃ gaṇhāpetukāmo, tava jīvitam rakkhā¹³“ 'ti āha. So attano lañchanamuddikaṃ ca sukhuma-kambalaṃ ca khaggaṃ cā 'ti imāni tīni atthacarakaamaccassa¹⁴ dassetvā „imāya saññāya mama puttassa rajjāṃ dadeyyāthā“ 'ti vatvā araṇṇam pavisitvā ramaṇīye bhūmibhāge assamaṃ
 20 katvā isipabbajjāṃ pabbajitvā nadītīre vasaṃ kappesi. Maddaratthe pi Sāgalanagare Maddaraṇṇo dhītā jāyī¹⁵, taṃ pi nemittikā¹⁶ „ayaṃ bhikkham caritvā jivissati¹⁶, putto pan' assa cakkavattī bhavissatīti“¹⁷ vyākariṃsu. Sakala-Jambudīpe¹⁷ rājāno taṃ pavattim sutvā ekappahāren' eva āgantvā nagaram¹⁸
 25 rundhimsu. Maddarājā cintesi: „sac' āham imaṃ ekassa dassāmi sesarājāno kujjhissanti, mama dhītaram rakkhissāmīti“¹⁹ dhītaraṃ ca bhariyaṃ ca gahetvā aṇṇātakavesena¹⁹ palāyitvā araṇṇam pavisitvā Kālīṅgakumārassa²⁰ assamato²¹ Uparigaṇḍe²²

¹ Cks -re. ² Bā āhari. ³ Bā ka - throughout. ⁴ Bā omits tesu. ⁵ Bā -putto. ⁶ Bā sīti. ⁷ Bā -niṭṭho. ⁸ Cks bhikkhā. Bā bhikkhāya. ⁹ Bā adds pana. ¹⁰ Bā omits me. ¹¹ Bā pana kalaham. ¹² Bā apasādentō. ¹³ Bā -āhi. ¹⁴ Bā -rikāma-. ¹⁵ Bā -ño aggamahesi dhītaram vijāyī. ¹⁶ Bā vitam kappessatī. ¹⁷ Bā omits sakala. ¹⁸ Bā sāgalana-. ¹⁹ Cks aṇṇātara-. ²⁰ Bā cūlaka-. ²¹ Bā -mapadato. ²² Bā uparibhāge.

assamañ katvā pabbajitvā uñchācariyāya jīvikam kappento
 tattha paṭivasi¹. Mātāpitāro „dhītaram rakkhissāmā“² 'ti tañ
 assamapade katvā phalāphalattāya gacchanti. Sā tesam gatakāle
 nāñapupphāni gahetvā pupphacumbaṭakam katvā - Gaṅgātīre³
 ṭhapitasopānapantī viya jāto⁴ supupphito ambarukkho atthi - 5
 tañ abhirūhitvā⁵ kīlitvā pupphacumbaṭakam udake khipati. Tañ
 ekadivasam gantvā Gaṅgāya nahāyato Kālīṅgakumārassa⁶ sīse
 laggi. So tañ oloketvā „idañ ekāya⁷ itthiyā katañ, no ca
 kho mahallikāya⁸ taruṇakumārikāya katakammañ⁹, tañ vīmañ-
 sissāmi tāva nañ“ ti kilesavasena Uparigaṅgam gantvā tassā 10
 ambarukkhe nisīditvā madhurena sarena gāyantiyā saddaṃ
 sutvā rukkhamūlañ gantvā tañ disvā „bhadde tvañ kā nāmā“
 ti āha. „Mānusi ahañ¹⁰ asmi sāmīti“¹¹. „Tena hi otarāhīti“¹².
 „Na sakkā sāmi, ahañ khattiyā“ ti. „Bhadde, ahañ pi
 khattiyo¹³, otarāhīti“¹⁴. „Na sakkā sāmi, na vacanamatten¹⁵ 15
 eva¹⁶ khattiyo hoti¹⁷, yadi si¹⁸ khattiyo khattiyamāyañ kathethā“
 'ti¹⁹. Te ubho pi aññamaññañ khattiyamāyañ kathayimsu²⁰.
 Rājadhītā otarati²¹. Te aññamaññañ ajjhācarimsu²². Sā
 mātāpitūsu āgatesu tassa Kālīṅgarājaputtabhāvañ c' eva arañ-
 ñaṃ²³ pavitṭhakāraṇaṃ ca vitthārena tesam kathesi. Te „sā- 20
 dhū“ 'ti sampatichhitvā tañ tassa adamsu. Tesam piyañ-
 vāsena vasantānañ rājadhītā gabbhañ labhitvā dasamāsacca-
 yena dhaññapuññalakkhaṇaṃ²⁴ puttañ vijāyi, Kālīṅgo ti 'ssa
 nāmam akaṃsu. So vayappatto pitu c' eva ayyakassa ca
 santike sabbasippe nipphattiṃ pāpuni. Ath' assa pitā nak- 25
 khattayogavasena bhātu matabhāvañ natvā „tāta mā tvañ
 araññe vasa²⁵, peteyyo te²⁶ Mahākālīṅgo kālakato, tvañ
 Dantapuram gantvā kulasantakañ rajjañ²⁷ gaṇhā²⁸ 'ti vatvā

¹ B^d pativasati. ² C^k omitt gaṅgātīre. ³ C^s jāto, B^d eko. ⁴ B^d -rūyhi-. ⁵
 B^d vatvā gaṅgāyañ nhāyantassa cūlaka-. ⁶ B^d adda taruṇiyā kumārikāya. ⁷
 B^d adda katañ. ⁸ B^d katañ. ⁹ B^d manussi hañ. ¹⁰ B^d adda yeva. ¹¹ C^k
 vacanena matteneva. ¹² B^d ahosi. ¹³ B^d omitt si. ¹⁴ C^k paṭṭhahīti. ¹⁵ C^k
 paṭṭhāyimsu. ¹⁶ C^s B^d otari. ¹⁷ B^d ajjhācārañ carisu. ¹⁸ B^d -a. ¹⁹ C^k -ṇa,
 B^d -ṇasampannañ. ²⁰ B^d vasi. ²¹ B^d mettayo rājā. ²² B^d sakara-. ²³ B^d gaṇhāhi.

attanā ānītañ muddikañ ca kambalañ ca khaggañ ca datvā
 „tāta, Dantapuranagare asukavīthiyañ amhākañ atthacarako
 amacco atthi, tassa gehe sayanamajjhe otarivā imāni tīṇi¹
 tassa dassetvā mama puttabhāvañ ācikkha, so taṃ rajje
 5 patitṭhāpessatīti“ uyyojesi. So mātāpitaro ca ayyake² ca van-
 ditvā puññamayiddhiyā ākāse³ gantvā amaccassa sayana-
 piṭṭhe yeva otarivā „ko si tvaṃ“ ti puṭṭho „Cullakālīṅgassa
 putto 'mhīti“ ācikkhitvā tāni ratanāni dassesi. Amacco rāja-
 parisāya ārocesi, amaccā nagarañ alaṃkārapetvā tassa chat-
 10 taṃ⁴ ussāpayimsu. Ath' assa Kālīṅgabhāradvājo⁵ nāma puro-
 hito dasa⁶ cakkavattivattāni ācikkhi, so taṃ vattaṃ pūresi.
 Ath' assa paṇṇarasauposathadivase Cakkadahato cakkaratanañ
 Uposathakulato⁷ hatthiratanāñ Valāhassarājakulato⁸ assarata-
 nañ Vepullato⁹ maṇiratanāñ āgami¹⁰, itthigahapatiparināya-
 15 karatanāni pātubhavimsu¹¹. So¹² sakalacakkavālagabbhe rajjañ
 gaṇhitvā ekadivasañ chattimsayojanāyāmaparisāya parivuto
 sabbasetanā Kelāsakūṭa-paṭibhāgañ hatthiñ abhiruyha¹³ ma-
 hantena sirivilāse¹⁴ mātāpitunnañ santikañ payāsi. Ath' assa
 sabbabuddhānañ jayapallāṅkassa puthavinābhībhūta¹⁵ Mahā-
 20 bodhimanda¹⁶ssa uparibhāgena gantuṃ nāgo nāsakkhi¹⁷ rājā
 punappuna codesi¹⁸, so nāsakkhi¹⁹ yeva.

Tam atthañ pakāsento S. paṭhamāñ gātham āha:

1. Rājā Kālīṅgo cakkavattī
 dhammena paṭhavim anusāsam¹⁸
 25 agamā¹⁹ Bodhisamīpam
 nāgena mahānubhāvenā²⁰ 'ti. 67.

Atha²⁰ rañño purohito raññā saddhiṃ gacchanto „ākāse
 āvaraṇaṃ nāma n' atthi, kin nu kho rājā hatthiṃ pesetuṃ na

¹ Bā adds ratanāni. ² Bā ayyikāyyakañ. ³ Bā -nā. ⁴ Bā setaccha-. ⁵ Bā
 -gassa bhā-, Bā kālībhāra-. ⁶ Bā tassa. ⁷ Bā -thakusalo. ⁸ Bā valāhakakulako.
⁹ Bā vepūla pappatato. ¹⁰ Bā adds uttarakuruto. ¹¹ Bā -vanti. ¹² Bā adds ca.
¹³ Bā āyuyha. ¹⁴ Ck jayamaṅgalassa-, Bā jayapallāṅkassa ca pathavi-. ¹⁵ Bā
 -bhāge nāgo gantuṃ na sakkhi. ¹⁶ Bā -ti. ¹⁷ Bā na-. ¹⁸ Ck -sāyañ, Bā pa-
 thaviṃ manussāti, Bā pathaviṃmanussāti. ¹⁹ Ck āgamā, Bā agamāsi, Bā āgamāsi.
²⁰ Bā athassa.

sakkoti, vimamsissāmīti“ ākāsā¹ oruyha sabbabuddhānaṃ²
 jayapallamaṃ puthavinābhīm³ Mahābodhimaṇḍaṃ⁴ passi.
 Tada kira tattha⁵ rājakarīsamattatṭhāne⁶ sasakamassumattam⁷
 pi tiṇaṃ nāma n⁸ atthi, rajatapattavannaṇavālukā vippakinnā va
 hoti, samantā tiṇalatāvanaspatiyo⁹ Bodhimaṇḍaṃ padakkhiṇaṃ¹⁰
 katvā āvattitvā bodhimaṇḍābhimukhā va aṭṭhaṃsu. Brāhmaṇo
 taṃ bhūmibhāgaṃ oloketva „idaṃ¹¹ sabbabuddhānaṃ sabba-
 kilesaviddhaṃsanatṭhānaṃ, imassa uparibhāgena¹² Sakkādīhi pi
 na¹³ sakkā gantun“ i cintetvā Kālīṅgarañño santikaṃ gantvā
 Bodhimaṇḍassa vannaṃ kathetvā rājānaṃ „otarā“¹⁴ ti āha. 10

Tam atthaṃ pakāsento S. imā gāthā āha:

1. Kālīṅgabhāradvājo¹⁵ rājānaṃ Kālīṅgaṃ¹² samaṇakolaññaṃ
 cakkam vattayato¹³ pariṇetvā¹⁴ pañjali idam avoca: 68.
2. Paccoroha mahārāja, bhūmibhāgo yathā samanugīto,
 idha anadhivārā Buddhā abhisambuddhā virocanti. 69. 15
3. Padakkhiṇato āvattā¹⁵ tiṇalatā asmiṃ bhūmibhāgasmiṃ,
 puthaviyāyaṃ maṇḍo¹⁶, iti no sutam¹⁷ mahārāja. 70.
4. Sāgarapariyantāya mediniyā sabbabhūtaḍḍharāṇiyā
 puthaviyāyaṃ¹⁸ maṇḍo¹⁹, orohitvā namo karoḥi. 71.
5. Ye te bhavanti nāga²⁰ abhijātā mātito ca²¹ pitito ca
 ettāvata padesaṃ te nāga n⁸ eva-m-upayanti. 72. 20
6. Abhijāto te²² nāgo, kāmāṃ pesēhi kuñjaraṃ dantiṃ²³
 ettāvata padeso sakkā nāgena-m-upagantum²⁴. 73.
7. Tam sutvā rājā Kālīṅgo veyyañjanīyavaco nisāmetvā
 sampesesi nāgaṃ, nāssāma mayam²⁵ yathā idam²⁶ vacanaṃ. 74. 25
8. Sampesito va²⁷ rañña nāgo koṇco va ānāditvā²⁸
 paṭisakkitvā²⁹ nisīdi garubhāram asahamāno ti. 75.

¹ Bā -sato. ² Bā adds yeva. ³ Bā pathavinābhībhūta ⁴ Bā maṇḍalabhūtaṃ
 bhūmibhāgaṃ. ⁵ Bā aṭṭha. ⁶ Bā -matte ṭhāne. ⁷ Bā kesamassu-. ⁸ Bā -va-
 nappa-. ⁹ Bā adds hi. ¹⁰ Bā -ge. ¹¹ Ck² kālībhā-, Bā kālīṅgo bhāradvāco ca,
 Bf alīṅgo bhāradvājo va. ¹² Bā kālīṅge, Bf kālīṅga. ¹³ Bā -yatto, Bf cakka-
 vattayato. ¹⁴ Bāf parigahetvā. ¹⁵ C² avattā. ¹⁶ Ck² puthaviyānaṃ-, C² -macco,
 Bā pathaviyā nābhiya maṇḍo, B² -paṇḍo. ¹⁷ Bāf add mante. ¹⁸ Bā pa-. ¹⁹ C²
 macco. ²⁰ Bā add ca. ²¹ Bā omits ca. ²² Bāf omits te. ²³ Ck² Bf danti, Bā
 pesesikuñcaranti. ²⁴ Bā ettāvata va padeso ca na sakkā nādena mupagantum.
²⁵ Ck² maṃyaṃ. ²⁶ Bā yathidam. ²⁷ C² ca. ²⁸ Ck² anādayitvā, Bā abhināditvāna,
 Bf abhinītvāna. ²⁹ Bf patikkamītvā.

Tattha samaṇakolaññān ti tāpasānaṃ puttāṃ, cakkam vattayato ti cakkam vattayamānaṃ, cakkavattin ti attho, pariṇetvā¹ 'ti bhūmibhāgaṃ vimaṃsitvā, anugīto² ti sabbabuddhehi vaṇṇito, anadhivarā ti atulā appameyyā, virocantīti vigatasabbakilesandhakārā³ taruṇasuriyo viya idha nisinnā⁴ virocantī, tiṇalatā ti tiṇāni ca latāni ca, maṇḍo ti catunahutādhikadviojanasatasahassabahalāya⁵ puthaviyā⁶ maṇḍo⁷ sāro nābhībūto acalaṭṭhānaṃ, kappe saṇṭhahante paṭhamam saṇṭhahati vinassante pacchā vinassati,⁸ 'ti no sutan ti evaṃ amhehi lakkhaṇamantavasena sutam⁹, orohitvā ti ākāsa otaritvā, imassa sabbabuddhānaṃ kilesapañjaravidhamsanaṭṭhānaṃ¹⁰ namakkāraṃ¹¹ karohi, pūja-sakkāraṃ anuvidehi¹², ye te ti ye te cakkavattirañño hatthiratanasamkhātā uposathakule nibbattā nāgā, ettāvata ti sabbe pite ettakam padesaṃ n'eva-m-upayanti, koṭṭhiyamānāpi¹³ na upagacchanti yeva, abhijato ti gocariyādīni atṭhahatthikulāni abhibhavitvā atikkamitvā uposathakule jāto, kuñjaran ti uttamam, ettāvata ti ettako¹⁴ padeso¹⁵ sakkā¹⁶ etena nāgena upagantum, ito¹⁷ uttarim na sakkā, ākaṃkhaṇto vajiramkusena¹⁸ saññaṃ datvā pesehīti, veyyañ-janiyakavaco¹⁹ nisāmetvā ti bhikkhave so rājā tassa lakkhanapāṭhassa²⁰ veyyañjunikassa²¹ Kālīṅga-Bhāradvājassa vaco nisāmetvā upadhāretvā ñassāma mayam yathā imassa vacanam yadi vā saccam yadi vā alikan ti vimaṃsanto nāgaṃ pesesiṭi²² attho, koṇco va ānaditvānā²³ 'ti bhikkhave so nāgo tena²⁴ rañña²⁵ vajiramkusena²⁶ codetvā pesito koṇcasakuṇo viya naditvā paṭiosakkitvā²⁷ sonḍam ukkhipitvā gīvaṃ unnāmetvā²⁸ garubhāvaṃ vahitum asakkonto viya ākāse yeva nisīdi.

So tena punappuna vijjhiyamāno²⁹ vedanaṃ sahitum asak-konto kālam akāsi. Rājā pan' assa matabhāvaṃ ajānanto³⁰ tathā³¹ nisinnō³² va ahosi. Kālīṅgabhāradvājō „mahārāja tava nāgo niruddho, aññaṃ hatthim samkamā“³³ 'ti avoca³⁴.

Tam attham pakāsento S. dasamaṃ gātham āha:

10. Kālīṅgabhāradvājō nāgaṃ khīṇāyukam³⁵ viditvā
rājānaṃ Kālīṅgaṃ taramāno ajjhabhāsīttha³⁶:
30 aññaṃ samkama³⁷ nāgaṃ, nāgo khīṇāyuko mahārājā ti. 76.

¹ Bā pariṇeghitvā. ² Bā samanagito, B° samanuggato. ³ Bā -kāravidhamsanā. ⁴ Bā -dhikāya dvi-, B° -sahassāya ba-, Ck° -sahassāba-. ⁵ Bā -pa. ⁶ Ck° macco. ⁷ Bā vuttam. ⁸ Ck° -sañjara-, B° kilesavidhamsanaṭṭhānaṃ. ⁹ Rā° namo. ¹⁰ Bā karohi. ¹¹ Bā koṭṭi-. ¹² Ck° -e. ¹³ Bā na sakkā. ¹⁴ Bā atijanta jiraṇḍusena. ¹⁵ Bā veyyañcani-. ¹⁶ Bā -pātakassa. ¹⁷ Ck° pesehīti, Bā pesesiṭi. ¹⁸ Ck° ānadhi-, Bā abhinanditvā, B° abhinanditvā. ¹⁹ Ck° omits rañña. ²⁰ Bā adds rañño. ²¹ Bā paṭiosakkamitvā. ²² Bā upanā-. ²³ Bā vijamāno? ²⁴ Bā pithe. ²⁵ C° omits tathā nisinnō. ²⁶ Bā āha. ²⁷ Ck° khīṇā-māyu-, C° khīṇamāyu-. ²⁸ Bā -bhāsata. ²⁹ Bā samgama.

Tattha nāgo khīṇāyuko ti nāgo te jīvītakkhayaṃ patto, yaṃ kiñci karontena pi na sakkā¹ hatthipiṭṭhe nisinnena bodhimaṇḍamatthakena gantum, aññam nāgaṃ saṃkamā² 'ti.

Rañño puññiddhibalena añño nāgo uposathakulato āgantvā piṭṭhiṃ upanāmesi. Rājā taṣṣa piṭṭhiyaṃ nisīdi. Tasmim³ khaṇe matahatthi bhūmiyaṃ pati.

Tam atthaṃ pakāseto S. itaraṃ gātham āha :

11. Tam sutvā Kālīṅgo taramāno
saṃkami³ nāgaṃ, saṃkante ca⁴ rañño
nāgo tatth' eva pati bhūmyā⁵, 10
veyyañjanīyavaco yathā tathā ahu nāgo ti. 77.

Atha rājā ākāsa⁶ oruḥa Bodhimaṇḍam⁷ oloketvā pāṭihariyaṃ disvā Bhāradvājassa thutiṃ karonto

12. Kālīṅgabhāradvājaṃ⁸ Kālīṅgo brāhmaṇaṃ idam avoca:
tvam evāsi sambuddho sabbaññū sabbadassāvīti. 78. 15

Brāhmaṇo taṃ anadhivāsento attānaṃ nīcatṭhāne ṭhapetvā buddhe yeva ukkhipitvā vaṇṇesi.

Tam atthaṃ pakāseto S. imā gāthā āha :

13. Tam vacanaṃ¹⁰ anadhivāsento Kālīṅgabrāhmaṇo idam avoca:
veyyañjanīyā¹¹ mayam, buddhā sabbaññuno va¹² mahārāja. 79. 20
14. Sabbaññū sabbavidū ca buddhā lakkhaṇe na jānanti,
āgamapurisā¹³ mayam, buddhā sabbaṃ pajānantīti¹⁴. 80.

Tattha veyyañjanikā ti mahārāja mayam vyañjanaṃ disvā vyākaraṇa-samatthā sutabuddhā nāma¹⁵, buddhā pana sabbaññū sabbavidū, buddhā hi atītādibhedam sabbaṃ jānanti c' eva vadanti¹⁶ ca, sabbaññūtaññen' ete¹⁷ sabbaṃ jānanti na lakkhaṇena, mayam pana āgamapurisā¹⁸ attano sippabalen' eva jānāma, tam¹⁹ ekadesam eva, buddhā pana sabbaṃ pajānantīti²⁰.

Rājā Buddhagūṇe sutvā somanassappatto hutvā sakala-cakkavāḷavāsikehi bahum gandhamālaṃ āharāpetvā Mahābodhimaṇḍe sattāhaṃ bodhipūjaṃ²¹ kāresi.

30

¹ B^d karonto pi, na sakkā, B^e karonte pi na-, C^k karonto na hi-, C^s karonte na hi-.

² C^s saññamā, B^d saṃgammā ti. ³ B^d saṃgammī. ⁴ B^d sakante na, Ff saṃkante va. ⁵ B^d bhummā, Ff patitā bhūmyā. ⁶ B^d -sato. ⁷ C^k -maṇḍalam.

⁸ C^k kālībhāra-, C^s kālī-, B^d kalingo-. ⁹ B^d abhāsi. ¹⁰ B^d omits va-. ¹¹ B^d veyyañjanikā hi, Ff veyyañjanikā nī. ¹² B^d omits va. ¹³ B^d āgamabalasāhi.

¹⁴ B^d sabbapajānatāni. ¹⁵ B^d adde mahārāja. ¹⁶ B^d passantī. ¹⁷ B^d -na te. ¹⁸ B^d āgamanabalassā ti. ¹⁹ B^d tañca. ²⁰ B^d -tīti. ²¹ B^d -pūram.

Tam attham pakāsento S. imam gāthadvayam āha:

15. Mahāyitvāna sambodhim¹ nānāturiyehi vajjamānehi
mālāgandhavilepanam āharitvā² pākāraparikkhepaṃ
kāresi³, atha rājā pāyāsi. 81.
- 5 16. Saṭṭhivāhasahassānam pupphānam sannipātayi
pūjesi rājā Kālīṅgo Bodhimaṇḍam anuttaran ti. 82.

Tattha pāyāsi ti mātāpitunnam santikaṃ agamāsi, so Mahābodhimaṇḍe
aṭṭhārasabhattham suvaṇṇatthambham ussāpesi, tassa sattaratanaṃ⁴ vedikaṃ⁵
kāresi, ratanaṃ issakaṃ vāluṃ okiritvā⁶ pākāraparikkhepaṃ⁷ kāresi, satta-
10 ratanaṃ⁸ dvārakoṭṭhakaṃ⁹ kāresi, devasikaṃ pupphānam saṭṭhivāhasahassāni¹⁰
sannipātayi, evaṃ Bodhimaṇḍam pūjesi. Pāliyaṃ pana saṭṭhivāhasahassānam
pupphānam ti ettakaṃ eva vuttam¹¹.

Evaṃ Mahābodhipūjam katvā gantvā¹² mātāpitara¹³ ādāya
Dantapuram eva āgantvā¹⁴ dānādini puññāni katvā Tāvatisa-
15 bhavane nibbatti.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ Anando¹⁵ Bodhi-
pūjam akāsi¹⁶ yevā” ‘ti vatvā j. s. „Tadā Kālīṅgo¹⁷ Anando aho-
Kālīṅgabharadvājo¹⁸ pana aham evā” ‘ti. Kālīṅgabodhi-jātakaṃ¹⁹.

7. Akittijātakaṃ.

- 20 Akittim disvāna sammatan²⁰ ti. Idam S. J. v. ekaṃ
Sāvattthivāsiṃ dānapatiṃ²¹ ā. k. So kira S-ram nimantetvā sattā-
ham Buddhapamukhassa saṃghassa²² mahādānam datvā pariyoṣāna-
divase ariyasamghassa sabbaparikkhāre adāsi. Ath’ assa S. parisa-
majjhe anumodanam karonto „upāsaka, mahā te pariccāgo, atidukka-
25 ram²³ tayā kataṃ, ayaṃ hi²⁴ dānavamso nāma porāṇakapaṇḍitānam
vamso, dānam nāma gihināpi pabbajitenāpi dātāham eva, porāṇaka-
paṇḍitā²⁵ pabbajitvā araṇṇe vasantā aloṇadhūpanam²⁶ udakamattasittam²⁷

¹ Bds mamāyitvāna-, Bd tam bodhim. ² Bds abhitarāpetvā, Bf abhaharitvā. ³ so Cks; Bds omit pākā - - kāresi. ⁴ Cks -ya, Bd omits satta. ⁵ Cks vedikā. ⁶ Bds okirāpetvā. ⁷ Bd -kkhitta. ⁸ Bd -ssānam. ⁹ Bds āgataṃ. ¹⁰ Bd omits ga-. ¹¹ Bd adds ayyākāyīke ca. ¹² Bd ānetvā. ¹³ Bd pi ā-, Cks omits p. ¹⁴ Bd kāresi. ¹⁵ Bd tadāpi mānavakakālīṅgo pi. ¹⁶ Ck kālībhā-. ¹⁷ Bd kālīṅga-jā-. ¹⁸ Cks sammantan. ¹⁹ Bd dvānapati upāsaka. ²⁰ Bd bhikkhu sa-. ²¹ Bd aho dukkharām. ²² Bd adds upāsaka. ²³ Bd adds pana. ²⁴ Bd aloṇakam viadhūpanam. ²⁵ Ck udakamattasittam, Ck -mattasinnam, Bd udakasittamattam, Bf -sittamattam.

kārapaṇṇaṃ khādamānāpi sampattayācakānaṃ yāvadattthaṃ datvā sayam pītisukhena yāpayimsū“ 'ti vatvā „bhante idam tāva sabba-parikkhārādānaṃ mahājanassa pākaṭaṃ tumhehi vuttaṃ apākaṭaṃ, taṃ' no kathethā“ 'ti tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. asītikoṭivibhavassa. brāhmaṇamahā- 5
sālassa kule nibbatti. Akittīti 'ssa nāmaṃ karimsu. Tassa padasāgamanakāle bhaginī jāyī¹. Yasavatīti tassā² nāmaṃ karimsu. M. soḷasavassakāle Takkasilaṃ gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā paccāgamāsi. Ath' assa mātāpitaro kalam akaṃsu. So tesam petakiccāni⁴ kāretvā ratanavolokanaṃ⁵ karonto 10
„asuko nāma⁶ ettakam dhanam saṇṭhapetvā atīto, asuko etta-kan“ ti vacanaṃ sutvā samviggamānaso hutvā „idam⁷ dhanam eva paññāyati⁸ na dhanassa samhārakā⁹, sabbe¹⁰ imam dhanam pahāy' eva gatā, aham pana taṃ¹¹ ādāya gamissāmīti“ bhaginim pakkosāpetvā „tvam imam dhanam paṭipajjā¹²“ ti. „Tuy- 15
ham¹³ pana ko ajjhāsayo“ ti. „Pabbajitukāmo 'mhīti“¹⁴. „Tāta, aham tumhehi chaḍḍitakheḷam sirena na paṭicchissā- mīti¹⁵, na me iminā attho, aham pi pabbajissāmīti“. So rājā- nam āpucchitvā bheriṃ carāpesi: „dhanen' atthikā¹⁶ paṇḍi- tassa¹⁷ geham gacchantū¹⁸“ 'ti. So sattāham mahādānaṃ 20
pavattetvā dhane akkhiyamāne cintesi: „mayham āyusaṃkhārā khīyanti, kim me dhanakīḷāya, atthikā¹⁹ gaṇhissantīti“ nivesana- dvāraṃ vivaritvā „dinnaṃ nēva²⁰ harantū“ 'ti sahiraññasu- vaṇṇam geham pahāya nātimaṇḍalassa paridevantassa bhagi- nim gahetvā Bārāṇasito yena dvārena nikkhami taṃ Akitti- 25
dvāraṃ nāma jātaṃ yena titthena nadim otiṇṇo tam pi Akitti- tittham nāma jātaṃ. So dve tīṇi yojanāni gantvā ramaṇīye ṭhāne paṇṇasālam katvā bhaginiyā saddhim pabbaji, tassa²¹

¹ Bā omits taṃ. ² Bā vijāyī. ³ Bā ssā. ⁴ Bā mata-. ⁵ Bā dhanavilo-. ⁶ Bā adds nam. ⁷ Bā imam. ⁸ Ck^s -yatīti. ⁹ Bā -ko. ¹⁰ Bā omits sa. ¹¹ Ck^s nam? ¹² Bā -jjāhi. ¹³ Bā tumhākam. ¹⁴ Bā -kāmaṃhīti. ¹⁵ Bā -taṃ khelaṃ na siso sampatiṭṭhāmīti. ¹⁶ Bā -na a-. ¹⁷ Bā akattipaṇḍi-. ¹⁸ Bā āg-. ¹⁹ Bā adds taṃ. ²⁰ Bā adds dhana me. ²¹ Bā omits tassa.

pabbajitakālato patthāya bahugāmanigamarājadhānivāsino pi pabbajimsu, mahāparivāro ahosi, mahālābhasakkāro nibbatti, Buddhuppādo viya pavatti¹. Atha M. „ayaṃ mahālābhasakkāro, atimahāparivāro pi mahanto², mayā ekaken³ eva⁴ viharitum
 5 vaṭṭatīti“ cintetvā avelāya antamaso bhaginim pi ajānāpetvā ekako va nikkhamitvā anupubbena Daṃḍaratṭhaṃ patvā Kā-
 vīrapaṭṭanasamīpe uyyāne viharanto jhānābhīṇṇaṃ nib-
 batesi, tatrāpi 'ssa mahālābhasakkāro uppajji. So taṃ
 jigucchanto⁴ chaddetvā ākāseṇa gantvā Nāgadīpasamīpe Kāra-
 10 dīpe⁵ otari. Tadā Kāradīpo Ahidīpo nāma hoti⁶. So tattha mahantaṃ kārarukkhaṃ upanissāya paṇṇasālaṃ māpetvā vāsaṃ kappesi. Tassa tattha vasanabhāvaṃ⁷ na koci jānāti. Ath' assa bhaginī bhātaraṃ gavesamānā anupubbena Daṃḍa-
 ratṭhaṃ patvā taṃ adisvā tena vasitattṭhāne yeva vasi,
 15 jhānaṃ pana⁸ nibbattetum nāsakki⁹. M. appicchatāya katthaci¹⁰ agantvā¹¹ tassa rukkhassa phalakāle phalāni khādati pattakāle pattāni udakasittāni¹² khādati. Tassa silatejena Sak-
 kassa Paṇḍukambasasilāsaṇaṃ uṇhākāraṃ dassesi. Sakko „ko nu kho maṃ ṭhānā cāvetukāmo“ ti āvajjanto paṇḍitaṃ¹³ disvā
 20 „kimatthaṃ nu kho esa tāpaso sīlaṃ¹⁴ rakkhati, Sakkattaṃ nu kho pattheti udāhu aññaṃ¹⁵, vīmaṃsissāmi naṃ, ayaṃ hi dukkhena jīvikāṃ kappeti, udakasittāni¹⁶ kārapattāni khādati,
 'sace Sakkattaṃ pattheti attano sittāni¹⁷ pattāni¹⁸ mayhaṃ dassati no ce na dassatīti“ brāhmaṇavaṇṇena tassa santikaṃ
 25 āgami¹⁹. B. pi kārapattāni¹⁹ sedetvā otāretvā „sītalabhūtāni khādissāmīti“ paṇṇasāladvāre nisīdi. Ath' assa purato Sakko bhikkhatthāya atṭhāsi. M. taṃ disvā somanassappatto hutvā „lābhā vata me, yācakaṃ²⁰ passāmi, ajja mama manorathaṃ

¹ Bā -ttati. ² Bā lābhasakkāro mahāparivāro pi mahanto. ³ Bā ekako va
⁴ Bā jigujjhivā. ⁵ Ck kārā-. ⁶ Bā ahosi. ⁷ Bā tattha tassa pasanna-
 bhāvaṃ. ⁸ Bā omits pana. ⁹ Bā na-. ¹⁰ Ck kacchati. ¹¹ Ck -āg-. ¹²
 Ck -sinnāni, Bā -sīthāni. ¹³ Bā akatti paṇḍi-. ¹⁴ Bā sīlāni. ¹⁵ Bā añ-
 ñanti. ¹⁶ Ck sinnāni, Bā sīthāni. ¹⁷ Bā omits pa-. ¹⁸ Bā agamāsi. ¹⁹ Bā
 -paṇṇāni. ²⁰ Bā me yo haṃ yācaka.

matthakaṃ pāpetvā dānaṃ dassāmīti¹ pakkabhājanen' evā-
 dāya¹ gantvā „idaṃ me dānaṃ, sabbaṇṇūtañāṇassa paccayo
 hotū²“ 'ti attano asesetvā va tassa bhikkhāya³ bhājane pakkhipi.
 Brāhmaṇo dānaṃ⁴ gahetvā thokaṃ gantvā antaradhāyi. M. pi
 tassa datvā puna apacitvā pītisukhen' eva vītināmetvā puna- 5
 divase pi pacitvā tatth' eva⁵ paṇṇasāladvāre nisīdi. Sakko
 puna brāhmaṇavesena āgami⁶, puna pi tassa⁷ datvā M. tath'
 eva vītināmesi. Tatiyadivase pi tath' eva datvā „aho⁷ me
 lābhā, kārapattāni⁸ nissāya mahantaṃ puññaṃ pasavāmīti⁹“
 somanassappatto tayo divase anāhāratāya dubbalo pi samāno 10
 majjhantikasamaye paṇṇasālato nikkhamitvā dānaṃ āvajjanto¹⁰
 paṇṇasāladvāre nisīdi. Sakko pi cintesi: „ayaṃ brāhmaṇo
 tayo divase nirāhāro hutvā evaṃ dubbalo pi dānaṃ dento
 tuṭṭhacitto va deti, cittassa aññathattamattaṃ¹¹ n' atthi, ahaṃ
 imaṃ¹² 'idaṃ nāma patthetvā dānaṃ detīti' na jānāmi, 15
 pucchitvā ajjhāsayaṃ assa sutvā dānakāraṇaṃ jānissāmīti¹³ so
 majjhantike vītivattento mahantena sirisobhaggena¹³ taruṇa-
 suriyo viya jalamāno āgantvā M-assa purato ṭhatvā „ambho
 tāpasa evaṃ¹⁴ uṇhavāte paharante evarūpe¹⁵ loṇajalaparikkhite¹⁶
 araṇṇe¹⁷ kimatthaṃ tapokammaṃ karosīti¹⁸“ pucchi. 20

Tam atthaṃ pakāsento S. paṭhamaṃ gātham āha:

1. Akittim disvā¹⁸ sammataṃ¹⁹ Sakko bhūtapati bravi:
 kimatthiyaṃ²⁰ mahābrahme eko sammasi²¹ ghammanīti. 83.

Tattha kimatthiyaṃ²² ti kiṃ manussasampattiṃ patthento²³ udāhu
 Sakkasampattiādīnaṃ aññatarān ti. 25

M. taṃ sutvā Sakkabhāvaṃ c' assa ñatvā „nāhaṃ etā
 sampattiyo patthemī, sabbaññūtaṃ pana patthento tapokammaṃ
 karomīti²⁴“ pakāsetuṃ dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bā bhājaneneva ādāya, omitting pakka. ² Cā bhikkhā, Bā omits bhi-. ³ Bā taṃ. ⁴ Cā tatheva. ⁵ Bā agamāsi. ⁶ Bā ssa. ⁷ Bā adds vada. ⁸ Bā -paṇ-
 ṇāni. ⁹ Bā pasutanti. ¹⁰ Cā -jjento. ¹¹ Cā aññatattatha matthamattaṃ, Bā
 aññatattampi. ¹² Bā omits imaṃ. ¹³ Bā adds gaganatāle. ¹⁴ Bā evarūpe. ¹⁵
 Bā omits evarūpe. ¹⁶ Bā kārarukkhe pari-. ¹⁷ so Cā; Cā Bā añṇe. ¹⁸ Cā
 add na, Bā has diṣāna. ¹⁹ Cā sammantaṃ, Bā sampati. ²⁰ Cā kimatthiyaṃ,
 Bā kipaṭhayaṃ. ²¹ Bā sampati. ²² Cā kimatthiyaṃ, Bā kimattiyaṃ, Bā kiṃ
 paṭhayaṃ. ²³ Bā paṭhanto.

9. Dukkho punabbhavo Sakka sarīrassa ca bhedanāṃ,
sammohamaraṇaṃ dukkhaṃ, tasmā sammāmi Vāsava' ti. 85.

Tattha tasmā ti yasmā punappuna jāti punappuna khandhānaṃ bhedanāṃ
sammohamaraṇaṃ ca dukkhaṃ tasmā yatth' etāni n' atthi taṃ nibbānaṃ pat-
5 thento idha sammāmīti evaṃ attano nibbānajjhāsayataṃ¹ dīpesi².

Taṃ sutvā Sakko tuṭṭhamānaso „sabbabhavesu kirāyaṃ
ukkaṇṭhito nibbānatthāya araṇṇe viharati, varam assa dassā-
mīti“ varena taṃ nimantento tatiyaṃ gātham āha:

3. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte (. p. 10, 4 etc.)
10 varam Kassapa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasi. 85.

Tattha manasicchasi ti yaṃ kiñci manasā icchasi taṃ dammi³, varam
gaṇhāhīti.

M. varam gaṇhanto catuttham gātham āha:

4. Varam ce me ado' Sakka sabbabhūtānaṃ issara
15 yena putte ca dāre ca dhanadhaññaṃ piyāni ca
laddhā narā na tappanti⁵ so lobho na mayī vase ti. 86.

Tattha varam ce me ado' ti sace mayhaṃ varam desi, piyāni cā' ti
aññāni ca yāni piyabhaṇḍāni, na tappantīti⁶ punappuna puttādayo patthenti
yeva, na tittim upagacchanti⁷, na mayī vase ti mayi mā vasatu mā uppajjatu.

- 90 Ath' assa Sakko tussitvā uttarim pi varam dento Mahā-
satto ca gaṇhanto imā gāthā abhāsimsu:

5. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte
varam Kassapa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasi. 87.
6. Varam ce me ado' Sakka sabbabhūtānaṃ issara
25 khettaṃ vatthum hiraññaṃ ca gavāssaṃ dāsaporisaṃ
yena jātena jīyanti⁸ so doso na mayī vase ti. 88.
7. Etasmiṃ te sulapite -pe-. 89.
8. Varam ce me ado' Sakka sabbabhūtānaṃ issara
bālaṃ na passe na suṇe na ca bālena saṃvase,
bālen' allāpasallāpaṃ⁹ na kare na ca rocaeye. 90.

¹ Ck -yanaṃ, Bđ -jjhānasayataṃ. ² Bđ -ti. ³ Bđ adds taṃ. ⁴ C° adā. ⁵ Bđ
laddhā nuññāni na tappenti, B' laddhā nanutappenti. ⁶ Bđ tappe-. ⁷ Bđ omits
upa. ⁸ Bđ khiyanti. ⁹ Ck° bālena allāpa-.

9. Kin nu te akaraṃ¹ bālo², vada Kassapa kāraṇaṃ!
kena Kassapa bālassa dassanaṃ nābhikaṃkhasi. 91.
10. Anayaṃ nayati dummedho adhurāyaṃ niyuñjati,
dunnayo seyyaso hoti, sammā vutto pakuppati³,
vinayaṃ so na jānāti, sādhu tassa adassanaṃ. 92. 5
11. Etasmiṃ te sulapite -pe-. 93.
12. Varaṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara
dhīraṃ passe suṇe dhīraṃ dhīrena saha saṃvase,
dhīren⁴ allāpasallāpaṃ⁵ taṃ kare taṃ ca rocaḃe. 94.
13. Kin nu te akaraṃ¹ dhīro, vada Kassapa kāraṇaṃ 10
kena Kassapa dhīrassa dassanaṃ abhikaṃkhasi. 95.
14. Nayaṃ nayati medhāvi adhurāyaṃ na yuñjati,
sunayo seyyaso hoti, sammā vutto na kuppati,
vinayaṃ so pajānāti, sādhu tena saṃāgamo. 96.
15. Etasmiṃ te sulapite -pe-. 97. 15
16. Varaṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara
tato ratyā vivasane suriyass⁶ uggamanam pati
dibbā⁷ bhakkhā pātubhaveyyuṃ sīlavanto ca yācaka. 98.
17. Dadato ca⁸ me na khīyetha, datvā nānutapeyy⁹ ahaṃ,
dadaṃ cittaṃ pasādeyyaṃ, etaṃ Sakka varaṃ vare. 99. 20
18. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte
varaṃ Kassapa te dammi yaṃ kiñci manas¹⁰ icchasi. 100.
19. Varaṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara
na maṃ puna upeyyāsi¹¹, etaṃ Sakka varaṃ vare. 101.
20. Bahūhi vatacarīyāhi¹² narā ca atha nāriyo 25
dassanaṃ m¹³ ābhikaṃkhanti, kin nu me dassane bhayaṃ. 102.
21. Taṃ tādīsaṃ devavaṇṇiṃ¹⁴ sabbakāmasamiddhinaṃ¹⁵
disvā tapo pamajjeyyaṃ¹⁶, etaṃ te dassane bhayaṃ ti. 103.

Tattha yena jātenā¹⁷ 'ti yena cittaṇa jātena kuddhā sattā pāpavadhā-
dīnaṃ vā katattā rājadaṇḍavasena viṣaṃ khādanādihi vā attano¹⁸ marapa- 30

¹ so all four MSS. ² B^d tato. ³ B^d viku-. ⁴ C^k dhīrena allā-. ⁵ B^d -a.
⁶ B^d omits ca. ⁷ B^d mameva ujjhīdheyaṃ. ⁸ B^f vatta, B^d bahu vatta-. ⁹ B^d
-vaṇṇaṃ. ¹⁰ C^k -itaṃ? ¹¹ all four MSS. -yya. ¹² C^k attānaṃ.

vasena etāni khettādini jiyanti so doso mayi na vaseyyā 'ti yācati, na suṇe
 ti asukaṭṭhāne nāma vasatthi pi¹ imehi kaṇṇehi² na suṇeyyaṃ, kinnu te
 akaran ti³ tava bālena mātā maritā⁴ udāhu⁵ pitā aññaṃ vā pana te kin
 nāma bālo anattthaṃ akariṃ⁶, anayaṃ nayatthi akāraṇaṃ kāraṇaṃ ti gaṇ-
 5 hāti⁷, pāpātipātādini katvā jivikaṃ kappessāmiti evarūpāni anattakammāni⁸
 cinteti, adhurāyaṃ ti saddhādurasiladhurapaññādhuresu ayojetvā ayoje
 niyuñjati, dunnayo seyyaso hotthi dunnayo va⁹ tassa seyyo hoti, pañca
 dussilakammāni samādāya vattanam eva seyyo ti gaṇhāti, hitapaṭipattiyaṃ vā
 dunnayo hoti¹⁰ netum¹¹ asakkuṇeyyo, sammā vutto ti hetunā kāraṇena
 10 vutto pi kuppati, vinayaṃ ti evaṃ abhikkamitabbhaṃ ti ādikam ācāraviniyamaṃ
 na jānāti, ovādaṃ¹² na sampatiṇṇehi, sādhu tassā 'ti etehi kāraṇehi tassa
 adassanam eva sādhu, suriyassuggamanam patitthi suriya's'uggamanavelāya,
 dibbā bhakkhā ti dibbabbhojanam, yācakā ti tassa dibbabbhojanassa paṭiggā-
 hakā, vatacarīyāhīti¹³ dānasīluposathakammehi, dassanam mābhikam-
 15 khantitthi dassanam mama abhikamkhantitthi, tam tādisaṃ ti āyasmantaṃ¹⁴
 evarūpaṃ dibbālaṃkāravibhūsitam, pamajjeyyaṃ¹⁵ ti pamādam āpajjeyyaṃ¹⁶,
 tava sirisampattim pattheyyaṃ evaṃ nibbānatthāya pavattite tapokamme Sak-
 kaṭṭhānam patthento pamatto nāma bhavēyyaṃ, etaṃ¹⁷ tava dassane¹⁸ mayham
 bhayaṃ ti.

20 Sakko „sādhu bhante, na te ito paṭṭhāya santikam āga-
 missāmiti¹⁹“ tam abhivādetvā khamāpetvā pakkāmi. M. yāva-
 jīvaṃ tatth' eva vasanto brahmavihāre bhāvetvā Brahma-loke
 nibbatti.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā Sakko Anuruddho ahoṣi, Akittipaṇḍito²⁰
 25 aham evā²¹“ ti. Akittijātakam²¹.

8. Takkāriyajātakā.

Ahameva dubbhāsitaṃ bhāsim bālo ti. Idam S. J. v.
 Kokālikam ā. k. Ekasmiṃ hi antovasse dve aggasāvakaṃ gaṇam
 vihāya²² vivittakāvāsam²³ vasitukamā S-ram āpucchitvā Kokālikaratthe
 30 Kokālikassa²⁴ vasanaṭṭhānam gantvā evaṃ āhaṃsu: „āvuso Kokālika

¹ B^d omits pi. ² B^d kāraṇehi. ³ so all three MSS., B^d adds ki nu. ⁴ B^d mīhatā. ⁵ B^d adds tava. ⁶ so C^{ks}; B^d -ram, B^s -ri. ⁷ B^d akaraṇena karonti gaṇhīti. ⁸ B^d akāraṇaṃ kammani. ⁹ C^{ks} ca, B^d ga. ¹⁰ B^d ti. ¹¹ C^{ks} netam.
¹² B^d -dañca. ¹³ B^d vatta-. ¹⁴ B^d omits ā-. ¹⁵ B^d -yyā. ¹⁶ B^d -yya na.
¹⁷ B^d evam. ¹⁸ B^d -nam. ¹⁹ B^d -mā ti. ²⁰ B^d akatti- and adds pana. ²¹ B^d akatti-, cfr. Morris, B. & C. p. 73. ²² B^d pahāya. ²³ B^d -ttāvāsam. ²⁴ B^d -ka.

taṃ nissāya amhākaṃ amhe ca nissāya tav'! eva¹ phāsuvihāre sati²
 imaṃ temāsāṃ idha vaseyyāma³ 'ti. „Ko panāvuso maṃ nissāya
 tumhākaṃ phāsuvihāro“ ti⁴. „Sace tvaṃ āvuso 'dve aggasāvaka
 idha viharantīti' kassaci na āroceyyāsi mayāṃ sukhaṃ vihareyyāma,
 ayaṃ taṃ nissāya amhākaṃ phāsuvihāro“ ti. „Atha tumhe nissāya 5
 mayhaṃ ko phāsuvihāro“ ti. „Mayāṃ tuyhaṃ antotemāse⁵ dham-
 maṃ vācessāma dhammakathaṃ kathessāma, esa tuyhaṃ amhe nis-
 sāya phāsuvihāro“ ti. „Vasatha āvuso⁶ yathājjhāsayaṇā⁷ 'ti so tesāṃ
 pañitasenāsanāṃ⁸ ādāsi. Te phalasamāpattisukhena sukhaṃ vasiṃsu,
 na koci tesāṃ tattha vasanabhāvaṃ jānāti⁹. Te vutthavassā pavāre- 10
 tvā „āvuso, taṃ nissāya vutth' amha, S-raṃ vanditūṃ gacchāma¹⁰“ 'ti
 taṃ āpucchīṃsu. So „sādhū“ 'ti sampatiṇṇhitvā te ādāya dhura-
 gāmaṃ¹¹ piṇḍāya carī¹². Therā katabhattakiccā gāmato nikkhamīṃsu.
 Kokāliko te uyyojetvā nivattitvā manussānaṃ ārocesi: „upāsakā,
 tumhe tiracchānasadisā, dve aggasāvake temāsāṃ dhuravihāre vasante 15
 na jānittha¹³, idāni te gatā¹⁴“ ti. Manussā „kasmā pana bhante
 amhākaṃ na ārocayitthā¹⁵“ 'ti vatvā bahūṃ sappitelādibhesajjaṇ¹⁶ 'c'
 eva vatthacchādānaṃ ca gahe tvā there upasāṃkamitvā vanditvā „kha-
 matha no bhante, mayāṃ tumhākaṃ aggasāvakabhāvaṃ na jānāma,
 ajja no Kokālikabhadantassa vacanena nātā, amhākaṃ anukampāya 20
 imāni¹⁷ bhesajjavatthacchādānāni gaṇhathā¹⁸“ 'ti. Kokāliko „therā
 appicchā santutthā, imāni vatthāni attanā¹⁹ agahetvā mayhaṃ dassan-
 tīti“ cintetvā upāsakehi saddhīṃ yeva therānaṃ santikaṃ gāto. Therā
 bhikkhuparipācitattā²⁰ tato kiñci n' eva attanā gaṇhīṃsu na Kokāli-
 kassa dāpesuṃ. Upāsakā „bhante idāni agaṇhantā²¹ puna amhākaṃ 25
 anuggahatthāya²² idhāgaccheyyāthā²³“ 'ti yācīṃsu. Therā adhivā-
 setvā²⁴ Satthu santikaṃ agamīṃsu²⁵. Kokāliko „ime therā attanā²⁶
 na²⁷ gaṇhantā mayhaṃ pi na dāpesuṃ“ ti āghātāṃ bandhi. Therāpi
 Satthu santike thokaṃ vasitvā attano parivāre pañcasate bhikkhū
 ādāya bhikkhusahassena saddhīṃ cārikaṃ caramānā Kokālikaraṭṭhaṃ 30
 pattā. Te upāsakā paccuggamaṇaṃ katvā there ādāya taṃ eva
 vihāraṃ netvā devasikaṃ mahāsakkāraṃ karīṃsu. Pahūtabhesajja-

¹ Bds tava, Cks tatheva. ² Bds-ro bhavissati. ³ Cks omīti. ⁴ Bds-saṃ. ⁵ Bds-thāvuso. ⁶ Bds paṭirūpas-. ⁷ Bds koci nesaṃ - - - na jānāti. ⁸ Bds-me. ⁹ Bds-ritvā. ¹⁰ Cks-nitvā. ¹¹ Bds āga-. ¹² Bds nāroceṭṭhā. ¹³ Bds-jje. ¹⁴ Bds omīti i-. ¹⁵ Bds-no. ¹⁶ Bds imaṃ bhikkhūṃ paṭicca dinnattā. ¹⁷ Bds gaṇhantā, Cgs ga- corr. to aga-. ¹⁸ Bds anukammāya. ¹⁹ Bds idha āga-. ²⁰ Bds anadhi-. ²¹ Cgs āg- corr. to ag-, Bds āgāmaṃ. ²² Bds-no. ²³ Bds a.

vatthacchādanam¹ uppajjati². Therehi saddhim gatabhikkhū³ cīvarāni vicārentā saddhim āgatabhikkhūnañ ñeva denti Kokālikassa na denti, therāpi tassa na⁴ dāpenti. Kokāliko cīvaram na⁵ labhivā „pāpicchā Sāriputta-Moggallānā, pubbe diyyamānalābham agahetvā idāni gaṇhanti, 5 pūretum na sakkā, aññam⁶ na oloketūti“ there akkosati paribhāsati. Therā „ayam amhe nissāya akusalam pasavatīti“ saporivārā nikkhamitvā „aññam bhante katipāham vasathā“⁷ ti manussehi yāciyamānāpi nivattitum na icchimsu. Ath’ eko daharabikkhu⁸ āha: „upāsakā, katham therā vasissanti, tumbhākam kulūpakathero⁹ imesam vāsam na 10 sahatīti“. Te tassa santikam gantvā „bhante, tumhe kira therānam idha vāsam⁹ na sahatha, gacchatha, ne khamāpetvā vā¹⁰ nivattetha palāyivā vā aññattha vasathā“¹¹ ti. So upāsakānam bhayena gantvā there yāci. Therā „gacchāvuso, na mayam nivattāmā“¹² ti pakkamimsu. So¹¹ nivattetum asakkonto vihāram eva paccāgato. Atha 15 nam¹² upāsakā pucchimsu: „nivattūtā te bhante therā“ ti. „Nivattetum nāsakkhim“. „Kim āvuso“ ti. Atha nam „imasmim pāpadhamme idha vasante¹³ pesalā bhikkhū na vasissanti, nikkadḍhāma nan“ ti cintetvā „bhante, mā tvaṃ idha vasi, amhe nissāya tuyham kiñci n’ atthīti“ āhaṃsu. So¹⁴ tehi abahumānakato¹⁵ putta-cīvaram ādāya 20 Jetavanam gantvā S-raṃ upasamkamitvā „pāpicchā bhante Sāriputta-Moggallānā pāpakānam icchānam vasaṃ gatā“¹⁶ ti¹⁶ āha. Atha nam S. „mā h’ evaṃ Kokālika¹⁷, pasādehi Kokālika¹⁸ Sāriputta-Moggallānesu cittaṃ, ‘pesalā, bhikkhū’ ti dhārehi¹⁹“. Kokāliko „tumhe bhante tumbhākam aggasāvakanam saddahatha, aham paccakkhato 25 addasam, pāpicchā ete paṭicchannakammantā dussilā“²⁰ ti vatvā yāvata-tiyaṃ S-rā vārito pi tath’ eva vatvā utthāyāsanaṃ pakkāmi. Tassa pakkantamattass’ eva²⁰ sakalasarīre²¹ sāsapaṇṇatā pilakā utthahitvā anupubbena vaḍḍhitvā beluvapakkamattā hutvā bhijjitvā pubbalohitam²² paggharimsu. So nitthananto²³ vedanāmatto²⁴ Jetavanadvārakoṭṭhake 30 nipajji. „Kokālikena dve aggasāvakā akkuṭṭhā“²⁵ ti yāva Brahma-lokā ekakolāhalam ahosi. Ath’ assa upajjhāyo Tudū²⁶ nāma

¹ C° pahūtam-, B° bahutam-. ² B° -jji. ³ B° āg-. ⁴ B° na tassa. ⁵ B° a. ⁶ B° -e. ⁷ B° robhi-. ⁸ B° -kothe-, and adds idha. ⁹ B° vasaṇam. ¹⁰ B° omits vā. ¹¹ B° adds there. ¹² B° omits nam. ¹³ B° vasante idha. ¹⁴ B° omits so. ¹⁵ B° nikkadḍhito. ¹⁶ B° adds ca. ¹⁷ B° -lika and adds avaca. ¹⁸ C° -liya. ¹⁹ B° vāreti vārito pl. ²⁰ B° pakkantasova. ²¹ B° omits sakala. ²² B° -lohikāni. ²³ B° nitthu-. ²⁴ B° -patto. ²⁵ B° skuddhā. ²⁶ B° tūrisa, B° turisa.

Brahmā tam kāraṇaṃ ūtvā gantvā¹ „there khamāpessāmiti“ āgantvā
 ākāse thatvā „Kokālika, pharusā te kammaṃ kataṃ, aggasāvake
 pasādehīti“ āha. „Ko pana tvaṃ āvuso“ ti. „Tudu’ Brahmā nāṃ’
 ahaṇ“ ti. „Nanu tvaṃ⁴ āvuso Bhagavatā anāgāmiti⁵ vyākato, anā-
 gāmi⁶ anāvattidhammo tasmā⁷ lokā ti vuttaṃ⁸, tvaṃ saṃkāraṭṭhāne 8
 yakkho bhaviṣṣasīti“ Mahābrahmānaṃ¹⁰ apasādesi. So¹¹ tam attano
 vacanaṃ gāhāpetuṃ asakkonto „tava vācāya tvaṃ eva paccassu“ ‘ti¹²
 suddhavāsaṃ eva gato. Kokālika pi kālaṃ katvā Padumaniraye
 uppajji. Tassa tattha nibbattaḥhāvaṃ ūtvā Sahampati Mahābrahmā¹³
 Tathāgatassa ārocesi¹⁴. S. bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū tassa 10
 aḡuṇaṃ kathentā dh. k. s.: „āvuso Kokālika kira Sāriputta-
 Moggallāne akkositvā attano mukhaṃ nissāya Padumaniraye uppanno“
 ti. S. āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā
 „imāya nāma“ ‘ti vutte „na bhikkhave Kokālika idāṇ’ eva vacanena
 hato attano mukhaṃ nissāya dukkhaṃ anubhoti, pubbe p’ esa¹⁵ 15
 mukhaṃ nissāya dukkhaṃ anubhavi¹⁶ yevā“ ‘ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. tassa purohito Piṅgalo nikkhantaḍaṭṭho
 ahosi. Tassa brāhmaṇī aṇṇena brāhmaṇena saddhiṃ aticari.
 So pi tādiso va purohito brāhmaṇiṃ¹⁷ punappuna vārento pi
 vāretuṃ asakkonto cintesi: „imaṃ mama verim sahatthā mā- 20
 retuṃ na sakkā, upāyena naṃ māressāmiti“ so rājānaṃ upa-
 saṃkamitvā āha: „mahārāja, tava nagaraṃ sakala-Jambudīpe
 agganagaraṃ, tvaṃ aggarājā, evaṃ aggaraṇṇo nāma tava
 dakkhiṇadvāraṃ duyuttaṃ amaṅgalaṃ¹⁸“ ti. „Ācariya idāni
 kiṃ katabban“ ti. „Maṅgalaṃ¹⁹ katvā yojetabban“ ti. „Kiṃ 25
 laddhuṃ vaṭṭatīti“. „Purāṇadvāraṃ hāretvā²⁰ maṅgalayuttāni
 dārūni²¹ gahetvā nagarapariggāhakāhaṃ²² bhūtānaṃ baliṃ
 datvā maṅgalanakkhattena patitṭhāpetuṃ²³ vaṭṭatīti“. „Tena
 hi evaṃ karoṭhā“ ‘ti. Tadā B. Takkāriyo nāma mānavo

¹ B^d omīta ga-. ² B^d turīsa. ³ B^d nāmāhan. ⁴ C^k nahūtvaṃ, C^o nanutvā, B^d nanu ca. ⁵ C^k -mi, B^d -miti. ⁶ all three MSS. -mi, B^d adds ca. ⁷ B^d asmā. ⁸ B^d -e-. ⁹ all three MSS. -tīti. ¹⁰ B^d -hmaṇ. ¹¹ B^d omīta so. ¹² B^d tvaṃ ūtvā paṇḍityassasīti vatvā. ¹³ B^d omīta mahā. ¹⁴ B^d -tassāro-. ¹⁵ B^d adds attano. ¹⁶ B^d -bhosi. ¹⁷ C^k -pi, B^d -pi. ¹⁸ B^d duruttaṃ avama-. ¹⁹ C^k -le. ²⁰ B^d nihāritvā. ²¹ C^k -ruṃ, B^d -ruṇi. ²² B^d paṭi-. ²³ B^d pari-.

huvā tassa santike sippam uggaṇhāti¹. Purohito purāṇa-
 dvāram hāretvā² navam niṭṭhāpetvā rājānam āha: „niṭṭhitam
 deva dvāram, sve bhaddanakkhattam³, tam anattikkamitvā⁴
 balim katvā dvāram patitṭhāpetum vaṭṭatīti⁵“. „Ācariya bali-
 5 kammattāya kim laddhum vaṭṭatīti⁶“. „Deva mahesakkham
 dvāram mahesakkhadevatāhi⁷ adhiggaḥitam⁸, ekam piṅgalam
 nikkhantadāṭham ubhato visuddham brāhmaṇam māretvā tassa
 mamsalohitena balim⁹ katvā sariram heṭṭhā khipitvā dvāram
 patitṭhāpetabbaṃ, evaṃ tumbhākaṃ ca nagarassa ca sotthim¹⁰
 10 bhavissatīti¹¹“. „Sādhu ācariya, evarūpaṃ brāhmaṇam māretvā
 dvāram patitṭhāpehīti¹²“. So tuṭṭhamānaso „sve paccā-
 mittassa piṭṭhim passissāmīti¹³“ ussāhajāto attano geham gantvā
 mukham rakkhitum asakkonto turitaturito bhariyam āha:
 „pāpacandāli¹⁴, ito paṭṭhāya kena saddhim abhiramissasi, sve
 15 te jaram māretvā balikammaṃ karissāmīti¹⁵“. „Niraparādham
 kimkāraṇā māressasīti¹⁶“. „Rājā ‘kaḷārapiṅgalassa brāhma-
 ṇassa mamsalohitena balim¹⁷ katvā¹⁸ nagaradvāram patitṭhā-
 pehīti¹⁹’ āha, jaro te kaḷārapiṅgalo, tam māretvā balim²⁰
 karissāmīti²¹“. Sā jarassa santikam²² pāhesi: „rājā kira kaḷāra-
 20 piṅgalam brāhmaṇam māretvā balim kātukāmo, sace jivitu-
 kāmo aṇṇe pi tayā sadise brāhmaṇe gaḥetvā sve²³ kālass’ eva
 palāyassū²⁴’ ti. So tathā akāsi. Tam nagare pakaṭam ahosi.
 Sakalanagarato sabbe kaḷārapiṅgalā palāyimsu²⁵. Purohito
 amittassa²⁶ palātabhāvaṃ ajānitvā pāto va rājānam upasaṃ-
 25 kamitvā „deva asukaṭṭhāne kaḷārapiṅgalo brāhmaṇo atthi,
 tam gaṇhāpethā²⁷’ ti āha. Rājā manusse²⁸ pesesi, te apassantā
 āgantvā „palāto kira²⁹’ ti ārocesum. „Aṇṇattha upadhārethā³⁰“

¹ B^d omits ug. ² B^d nihā-. ³ B^d -ddakam na-. ⁴ C^k -kkamemitvā, C^s -kkametvā, B^d -kkhamitvā. ⁵ B^d adds āha. ⁶ B^d -kkhāhi de-. ⁷ B^d pari-.
⁸ B^d balikammaṃ. ⁹ C^s -i. ¹⁰ katva - - - pehīti wanting in B^d. ¹¹ B^d pāpe-.
¹² B^d adds sariram heṭṭhā khipitvā dvāram paṭṭatīthapetabba evaṃ tumbhākaṃ
 nagarassa vuddhi bhavissatīti so sādhu ācariya evarūpaṃ brahmaṇam māretvā
 nagaradvāram patitṭhāpehīti. ¹³ B^d -ke. ¹⁴ B^d sa. ¹⁵ B^d palāyantīti. ¹⁶ B^d
 paccāmi. ¹⁷ B^d amacce.

'ti. Sakalanagare upadhārentāpi na passimsu¹. Tato „saṇi-
kam upadhārethā“ 'ti vutte „deva ṭhapetvā purohitam añño
evarūpo n' atthīti“² vadimsu. Purohitam na sakkā māretun³
ti. „Deva kiṃ vadetha“⁴, purohitassa kāraṇā ajja dvāre apa-
tiṭṭhāpīte⁵ nagaram aguttam bhavissati, ācariyo kathento 'ajja' 5
atikkametvā⁶ ito samvaccharaccayena nakkhattam labhissatīti⁷
kathesi, samvaccharam⁸ nagare advārake⁹ paccatthikānam okāso
bhavissati¹⁰, yaṃ kañci¹¹ māretvā aññena vyattena brāhmaṇena
balikammaṃ¹² kāretvā dvāram patiṭṭhāpessāmā¹³ 'ti. „Atthi
pana añño“¹⁴ ācariyasadiso paṇḍito brāhmaṇo¹⁵ ti¹⁶. „Atthi 10
deva tass' eva“¹⁷ antevāsī Takkāriyamāṇavo nāma, tassa puro-
hitatṭhānam datvā dvāre¹⁸ maṅgalam karothā¹⁹ 'ti. Rājā tam
pakkosāpetvā sammānam kāretvā purohitatṭhānam datvā tathā
kātuṃ āṇāpesi. So mahantena parivārena nagaradvāram aga-
māsi. Purohitam rājānubhāvena bandhitvā ānayimsu. M. 15
dvāram patiṭṭhāpanatṭhāne²⁰ āvātam khaṇāpetvā sāṇim²¹ parik-
khipāpetvā²² ācariyena saddhim antosāṇiyam atthāsi. Ācariyo
āvātam oloketvā attano patiṭṭham alabhanto „attho tāva me
nipphādito²³ ahosi, bālatāya pana mukham rakkhituṃ asakkonto
vegena pāpitthiyā kathesin ti attanā va me“²⁴ attano vadho 20
ābhato²⁵ 'ti M-am ālapanto paṭhamam gātham āha:

1. Aham eva dubbhāsitaṃ bhāsi²⁶ bālo
bheko²⁷ v' araṇṇe ahim avhayāno²⁸,
Takkāriye²⁹ sobbham imaṃ patāmi³⁰,
na kir' eva sādhu³¹ ativelabhāṇīti. 104.

25

¹ Bā adds sadisaṃ. ² Bā omits n. ³ Bā kathetha. ⁴ Bā -ṭhite. ⁵ Bā omits
ajja. ⁶ Bā -mi-. ⁷ Cks -re. ⁸ Ck dvārake, Bā dvārike anīṭhite. ⁹ Bā -tīti.
¹⁰ Cks yaṃ kiñci, Bā tam in the place of yaṃ kañci. ¹¹ Cks kamme. ¹² Cks
rañño. ¹³ Bā omits ti. ¹⁴ Bā tassa. ¹⁵ Bā omits dvāre. ¹⁶ Bā dvāratha-
panatṭhāne. ¹⁷ Bā sāṇiya. ¹⁸ Bā adds āvāte. ¹⁹ Bā attano atthāya niyyābyādito
in the place of attho -. ²⁰ Bā omits va me. ²¹ Ck āha-, Bā āga-. ²² Cks
-sīm. ²³ Bā bālabhake. ²⁴ Bā avhāyamāno. ²⁵ Cks -yo. ²⁶ Bā takkāriye
sobbhamhi aham pahāmi. ²⁷ Bā -dhu ti.

Tattha dubbhāsitaṃ bhāsīti dubbhāsitaṃ bhāsīṃ¹, bheko vā 'ti yethā araṇṇe maṇḍuko vassanto attano khādakaṃ ahiṃ² avhayamāno dubbhāsitaṃ bhāsati³ nāma evaṃ aham eva dubbhāsitaṃ bhāsīṃ⁴, Takkāriye⁵ ti tassa Takkāriyā ti itthilīṅgaṃ nāma.

5 Ten' etaṃ⁶ ālapanto gātham āha:

2. Pappoti macco ativelabbhāṇī

evaṃ vadhaṃ⁷ sokapariddavaṇ⁸ ca,

attānaṃ yeva garahāsi ettha⁹

ācera yaṇ taṃ¹⁰ nikhaṇanti¹¹ sobbhe ti. 105.

10 Tattha ativelabbhāṇīti velātikantaṃ¹² pamāṇātikantaṃ¹³ katvā ka-
thanaṃ nāma na sādhu kira¹⁴, ativelabbhāṇī puriso na sādhu 'ti pi¹⁵ attho,
sokapariddavaṇ¹⁶ cā 'ti ācariya evaṃ eva¹⁷ ativelabbhāṇī puriso vadha-
bandhanaṃ¹⁸ ca sokaṇ ca mahantena saddena paridevaṇ ca pappoti, garahāsi
param āgarahitvā attānaṃ yeva garaheyyāsi¹⁹, etthā²⁰ 'ti etasmīṃ kāraṇe,
15 ācera yaṇ taṇ ti ācariya²¹ yena kāraṇena taṃ nikhaṇanti sobbhe²² taṃ tayā
va kataṃ²³, tasmā attānaṃ eva garaheyyāsi vadati.

Evaṇ ca²⁴ naṃ vatvā „ācariya vācaṃ arakkhitvā na kevalaṃ tvam eva dukkhappatto aṇṇe pi pattā yevā“ 'ti vatvā attitaṃ āharitvā dassesi.

20 Pubbe kira Bārāṇasiyaṃ Kālī nāma ganikā ahoṣi, tassā Tuṇḍilo nāma bhātā. Kālī²⁵ ekadivasaṃ sahasaṃ gaṇhāti. Tuṇḍilo pana itthidhutto surādhutto akkhadhutto va²⁶, sā tassa dhanam deti, so laddhaṃ laddhaṃ vināseti. Sā taṃ vārenti²⁷ vāretuṃ nāsakkhi. So ekadivasaṃ dūtaparājito²⁸ nivattha-
25 vatthāni datvā kaṭasāṭakakhaṇḍam²⁹ nivāsetvā tassā gehaṃ āgami. Tāya va³⁰ dāsiyo āṇattā³¹ honti: „Tuṇḍilassa āgata-

¹ Bā ābhāsi. ² Cks add avheti viya so taṃ. ³ Bā -si. ⁴ Bā ābhāsi. ⁵ Cks -yo, Bā -yena. ⁶ Bā itthilīṅgaṇāmaṃ parivaṇṇanaṃ. ⁷ Ck evaṃ dham, Bā bandhaṃ taṃ. ⁸ Bā sokaṃ-. ⁹ Cks etto. ¹⁰ Bā ācariyataṃ. ¹¹ Ck nikhaṇ-, Bā nikkhaṇ-. ¹² Ck -ta, Bā -ṇīti bhaṇanto ti velato atikkantaṃ, Ck -tikkaṇṇam. ¹³ Ck has- added pa-, Bā omits it. ¹⁴ Bā omits kira. ¹⁵ Bā omits pi. ¹⁶ Bā sokaṃ-, Cks -vā, omitting cā. ¹⁷ Cks etaṃ. ¹⁸ Bā vadhaṃ-. ¹⁹ Ck -yyāsi, Ck -yya ²⁰ Cks etto. ²¹ Cks ācari. ²² Bā adde ti. ²³ Bā taṃ tathā kataṃ re. ²⁴ Bā adde pana. ²⁵ Bā sā. ²⁶ Bā omits va. ²⁷ Cks -ti, Bā omits vā-. ²⁸ Bā jato parā-. ²⁹ Ck -sāraṇḍam, Ck -sāraṇḍam, Bā -sāṭakakhaṇḍā. ³⁰ Bā ayaṇ ca in the place of tāya va. ³¹ Ck ānattā, Bā āṇāpesi.

kāle kiñci¹ adadvā gīvāya naṃ gahetvā nīhareyyāthā² 'ti. Tā³ tathā karimsu. So dvāramūle rodanto aṭṭhāsi. Ath' eko seṭṭhiputto niccakālaṃ Kālīyā sahaṣsaṃ āharanto⁴ taṃ divasaṃ taṃ disvā „kasmā Tuṇḍila rodasīti“ pucchi. „Sāmi, jūte⁵ parājito mama bhaginīyā santikaṃ āgato 'mhi, taṃ⁶ maṃ⁷ dāsiyo gīvāya gahetvā nīharimsū“ 'ti. „Tena hi⁸ tiṭṭha, bhaginīyā te kathessāmīti“ so gantvā⁹ „bhātā te kaṭasāṭakakhaṇḍaṃ¹⁰ nivāsetvā ṭhito, vatthāni 'ssa¹¹ kimatthaṃ na desīti“ āha. „Ahaṃ tāva¹² na demi, sace¹³ pana te sineho atthi tvaṃ dehi¹⁴“. Tasmīṃ pana gaṇikāghare¹⁵ idaṃ¹⁶ cārittaṃ: ābhataṃ¹⁷ sahaṣsato, pañca satāni gaṇikāya honti¹⁸, pañca satāni vatthagandhamālāmūlaṃ¹⁹ honti, āgatapurisā²⁰ tasmīṃ ghare laddhavatthāni²¹ nivāsetvā rattim vasi tvā punadivase gacchantā²² nivāsetvā²³ ābhatavatthān' eva²⁴ nivāsetvā gacchanti²⁵. Tasmā so seṭṭhiputto tāya dinnam vatthaṃ²⁶ nivāsetvā attano sātaka²⁷ Tuṇḍilassa dāpesi. So nivāsetvā nadanto gantvā surāgehaṃ pāvīsi. Kālī pi dāsiyo ānāpesi: „sve etassa gamanakāle vatthāni acchindeyyāthā“ 'ti. Tā tassa nikkhamanakāle ito c' ito ca upadhāvitvā vilumpamānā viy' assa²⁸ sātaka gahetvā „idāni yāhi kumārā“ 'ti naggam katvā vissajjesuṃ. So naggo²⁹ va nikkhami, jano parihasaṃ karoti, so lajjitvā „mayā v' etaṃ³⁰ kataṃ, ahaṃ eva attano mukhaṃ rakkhituṃ nāsakkhin“ ti paridevi. Idaṃ tāva dassetuṃ tatiyaṃ gātham āha:

a. Kim ev' ahaṃ³¹ Tuṇḍilam ānupuccheyyaṃ³²

Kareyya³³ saṃ³⁴ bhātaraṃ Kālīkā yaṃ³⁵,

naggo v' ahaṃ³⁶ vatthayugaṇ ca jīno³⁷,

ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 106.

¹ O^k ka-. ² O^k Bā tāta. ³ Bā -rāpento. ⁴ O^k dūte, Bā jute. ⁵ Bā i. ⁶ Bā so pi in the place of tena hi. ⁷ Bā āg-. ⁸ O^k -sārākaṇḍam, Bā -sāṭarakakhaṇḍam. ⁹ O^k yassā. ¹⁰ O^k va, Bā omits tāva. ¹¹ Bā avi ca, omitting pana. ¹² Bā -kāyagha-. ¹³ Bā imarā. ¹⁴ O^k hotīti, O^k hoti. ¹⁵ Bā vattamālamūlāni. ¹⁶ Bā -o. ¹⁷ so O^k; Bā taṃ thapetvā in the place of ni-. ¹⁸ O^k āgata-. ¹⁹ Bā -ati. ²⁰ Bā dinnavatthāni. ²¹ Bā omits viyassa. ²² O^k cetam. ²³ all three MSS. evāhaṃ. ²⁴ Bā ānupucchāṃ. ²⁵ O^k kareyyaṃ. ²⁶ Bā ta. ²⁷ Bā kālīkāya, O^k kālīkāya, O^k kālīkāliya. ²⁸ Bā vāhaṃ. ²⁹ O^k jito, Bā vattayuggaṇa jano.

Tattha bahu tādiso vā 'ti seṭṭhīputto pi¹ hi attanā katen' eva² dukkham³ patto, tvam pi⁴ tasmā ayam pi tuyham dukkhuppatṭi⁵ attho bahūhi kārāṇehi tādiso va⁶.

Aparo pi: Bārāṇasiyaṃ ajapālānaṃ pamādena gocara-
 5 bhūmiyaṃ dvīsu meṇḍesu yujjhantesu eko kulīṅgasakuno⁷ „ime
 idāni bhinnehi sīsehi marissanti, vāressāmi vata no“ ti⁸ „mātula
 mā yujjhathā“ 'ti vāretvā tesam⁹ katham agahetvā yujjhantānaṃ
 yeva piṭṭhiyaṃ¹⁰ pi sīse pi nisīditvā yācitvā vāretum asakkonto
 „tena hi maṃ māretvā yujjhathā“ 'ti ubhinnaṃ¹¹ sīsamanantaraṃ¹²
 10 pāvīsi. Te aññaṃaññaṃ paharimsu yeva. So saṇhakarāṇiyaṃ¹³
 piṃsito¹⁴ viya attanā katen' eva vināsaṃ patto. Idam¹⁵ aparaṃ
 kārāṇaṃ dassento¹⁶ cattuthaṃ gātham āha:

4. Yo yujjhamānānaṃ ayujjhamāno
 meṇḍantaraṃ accupatī kulimko
 15 so piṃsito meṇḍasirehi tattha,
 ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 107.

Tattha meṇḍantaraṃ ti meṇḍānaṃ antaraṃ, accupatīti¹⁷ atigantvā
 uppatī, ākāse sīsānaṃ vemajjhe aṭṭhāsīti attho, piṃsito ti pīlito.

Aparo pi: Bārāṇasivāsino va¹⁸ gopālakapālitaṃ¹⁹ tāla-
 20 rukkhaṃ disvā ekaṃ phalatthāya²⁰ rukkhaṃ āropesum, tasmim
 phalāni pātente eko kaṇhasappo vammikā nikkhamitvā tālaṃ
 abhirūhi²¹, heṭṭhā ṭhitā daṇḍādīhi paharantāpi taṃ vāretum
 nāsakkhimsu. Te „sappo tālaṃ abhirūhatīti“²² itarassa ācik-
 khimsu, so²³ bhīto mahāvīravam viraviḷ, heṭṭhā ṭhitā ekaṃ
 25 thirasāṭakaṃ catūsu kaṇhesu gahetvā „imasim sātaka patā“
 'ti taṃ āhaṃsu. So parigalitvā²⁴ catunnam pi antare sātaka-
 majjhe pati; tassa vātavegena sandhāretum asakkontā añña-

¹ Bā omits pi. ² Bā katena. ³ Bā dukkha. ⁴ Bā adds hi. ⁵ C^k -ppatim, Bā dukkhapatto ti. ⁶ C^k ca. ⁷ Bā adds nāma. ⁸ Bā vāressāmiti, omitting vata no. ⁹ Bā adds tam. ¹⁰ Bā piṭhe. ¹¹ Bā adds pi. ¹² Bā sisanta-. ¹³ C^k -ṇiyaṃ, Bā saṇhakarāṇiyaṃ. ¹⁴ Bā pisito, C^k piṃsato. ¹⁵ Bā idampi. ¹⁶ Bā dassetum. ¹⁷ C^k adds accūpapatīti, C^k accuppatatīti accuppatati. ¹⁸ Bā omits va. ¹⁹ C^k gopālakapālitaṃ, C^k gopālitaṃ, Bā gopālakāphalinaṃ. ²⁰ Bā tāla pha-. ²¹ Bā āruya. ²² C^k -hīti, Bā -hiti. ²³ Bā puriso. ²⁴ C^k -gilitvā, C^k -gīlitvā, Bā patanto.

maññaṃ sīsehi paharitvā bhinnehi sīsehi jīvitakkhayaṃ pattā.
Idaṃ kāraṇaṃ dassento pañcamaṃ gātham āha:

5. Caturo janā potthakaṃ aggahesuṃ,
ekaṃ ca posaṃ anurakkhamānā
sabbe va te bhinnasirā sayimsu,
ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 108.

Tattha potthakan ti ghanasāṭakaṃ¹, sabbeva te ti te pi cattāro janā
attanā katen' eva bhinnasirā sayimsu.

Apare: Bārāṇasivāsino eḷakacorā rattiṃ ekaṃ ajaṃ thene-
tvā² „araññe khādissāma“³ 'ti tassā avassanattāya mukhaṃ 10
bandhitvā veḷugumbe ṭhapesuṃ. Punadivase taṃ khāditaṃ
gacchantā āvudhaṃ pammussitvā⁴ agamaṃsu. Te „ajaṃ māretvā
maṃsaṃ pacitvā khādissāma, āharathāvudhan“⁵ ti ekassāpi hatthe
āvudhaṃ adisvā „vinā āvudhena etaṃ māretvāpi maṃsaṃ ga-
hetuṃ na sakkā“⁶ ti⁷ „vissajjetha naṃ“⁸, puññaṃ⁹ assa 15
atthīti¹⁰ vissajjesuṃ. Tadā eko veḷukāro¹¹ veḷuṃ gahetvā „puna
pi āgantvā gahessāmīti“¹² nalakārasatthiṃ veḷupattantare ṭha-
petvā pakkāmi. Ajā „mutt' amhīti“¹³ tussitvā veḷumūle kīḷa-
mānā¹⁴ pacchimapādehi paharitvā taṃ satthiṃ pātesi. Corā
satthisaddaṃ sutvā upadhāretvā taṃ disvā tuṭṭhamānasā ajaṃ 20
māretvā maṃsaṃ khādimsu¹⁵. Iti sāpi ajā¹⁶ attanā katen' eva
matā ti idaṃ dassetuṃ chaṭṭhamaṃ gātham āha:

6. Ajā yathā veḷugumbasmiṃ baddhā
avekkhipantī asik' ajjhagañchi¹⁷
ten' eva tassā galak' āvakantaṃ¹⁸,
ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 109.

Tattha avekkhipantīti¹⁹ kīḷamānā pacchimapāde khipantī.

¹ O^k sapāsā-, C^s ghaṇa-, B^d omits ghaṇa. ² B^d adds divā. ³ B^d pamusetvā.
⁴ B^d omits ti. ⁵ O^k add aññaṃamaññaṃsa. ⁶ O^k puññaṃ. ⁷ B^d nalakāro. ⁸
B^d -o muttomhīti. ⁹ B^d -no. ¹⁰ B^d khādanti bhūjanti kira. ¹¹ C^k -ī. ¹² C^k
-gañji, B^d -penti asimaṇṇe gacchi, B^f asimaññagacchi. ¹³ C^s -kāvantaṃ, B^d
-kāvikantī, B^e -kāyavikantī, B^f galayāyavikantaṃ. ¹⁴ B^d -penti.

Evañ ca pana vatvā „attano vacanañ rakkhitvā mitabhā-
pino nāma maraṇadukkhā muccantīti“ dassetvā kinnaravatthum
āhari:

Bārānasivāsī kir' eko luddaputto¹ Himavantañ gantvā eken'
5 upāyena jayampatike dve kinnare gahe tvā ānetvā rañño adāsi.
Rājā aditṭhapubbe kinnare disvā² „ludda imesañ ko guṇo“ ti
pucchi. „Deva, ete madhurena sarena³ gāyanti, manuññañ
naccanti, manussā evañ gāyituñ ca naccituñ ca na jānantīti“.
Rājā luddassa bahuñ dhanañ datvā kinnare „gāya'ha naccathā“
10 'ti āha. „Sace⁴ mayañ gāyantā vyañjanañ paripunñañ kātuñ
na sakkissāma duggītañ hoti⁵, amhe garahissanti vadhissanti,
bahuñ kathentānañ ca pana [musāvādo hotīti“ musāvāda-
bhayena rañño punappuna vuttāpi na bhāsimsu na naccimsu.
Rājā kujjhitvā „ime māretvā mañsañ pacitvā āharathā“ 'ti
15 āṇāpento sattamañ gātham āha:

7. Na-y-ime⁷ devā na pi gandhabbaputtā,
migā ime atthavasābhatā⁸ ime,
ekañ ca nañ sāyamāse pacantu
ekañ ca nañ⁹ pātārāse pacantū 'ti. 110.

20 Tattha migā ime ti sace devā vā gandhabbā vā bhavēyyuñ naccēyyuñ
c' eva gāyēyyuñ ca, ime pana migā tiracchānagatā, atthavasābhatā¹⁰ ime ti
attham paccāsimsañtena luddenānūtattā¹¹ atthavasena mama āhatā¹², etesu
ekañ sāyamāse ekañ pātārāse paccantū 'ti.

Kinnarī cintesi: „rājā kuddho, nissamsayañ māressati,
25 idāni kathetuñ kālo“ ti anantarañ gātham āha:

8. Satañ sahasaṇaṃ¹³ dubbhāsitaṇaṃ
kalam pi nāgghanti¹⁴ subhāsitaṇaṃ,
dubbhāsitañ saṃkamāno kilesa,
tasmā tuṇhī kimpurisaṃ, na balyā¹⁵ ti. 111.

¹ B^d luddako. ² B^d adds tusitvā. ³ B^d saddena. ⁴ C^e gāye - - nacce-. ⁵ B^d
kinnarā sace. ⁶ C^e koti, B^d dugitake ti, B^e duggitake ti. ⁷ B^d na i-. ⁸ B^d
-vasagatā, B^e vasāgathā. ⁹ C^e omīti nañ, all three MSS. add puna. ¹⁰ C^e
-sāhatā, B^d -sañ gatā. ¹¹ B^d -na anivattā ca. ¹² C^e āhatā, B^d hattham gatā.
¹³ B^e sahasāni, B^d sattañ māsāmi. ¹⁴ B^d naggh-. ¹⁵ C^e kimpuriso balyā, C^e
kimpurise na balyā, B^d kimpurisaṃ nalyā.

Tattha saṃkamāno killeso ti kadāci ahaṃ bhāsamāno dubbhāsitaṃ bhāseyyan ti¹ evaṃ dubbhāsitaṃ saṃkamāno² killesati³ kilamati, tasmā ti tena kīraṇena tumhākaṃ nāgāyīm na⁴ bālabhāvenā 'ti.

Rājā kinnariyā tussitvā anantaraṃ gātham āha:

9. Yā mēsā vyāhāsi⁵ pamuñcath' etaṃ⁶,
giriṃ ca naṃ⁷ Himavantaṃ nayantu,
imaṃ ca kho dentu mahānasāya
pāto ca naṃ pātārāse pacantū 'ti. 112.

5

Tattha yā mesā ti yā me esā, dentū 'ti mahānasatthāya dentu.

Kinnaro rañño vacanaṃ sutvā „ayaṃ maṃ akathentaṃ⁸ avassaṃ māressati, idāni kathetum vaṭṭatīti“ itaraṃ gātham āha:

10. Pajjunnañāthā pasavo, pasunāthā ayaṃ pajā,
tvaṃnātho⁹ 'smi¹⁰ mahārāja, nātho 'haṃ bhariyāya ca¹⁰,
dvinnam aṇṇataraṃ ñatvā mutto gaccheyya pabbatan ti. 113.

Tattha pajjunnañāthā ti tipabbakkhā pasavo meghaṇāthā¹¹ nāma,¹⁵
pasunāthā ti ayaṃ pana manussapajā pañcagorasena upajivanta¹² pasunāthā
pasupatiṭṭhā, tvaṃnātho¹³ smīti¹⁴ ahaṃ pana tvaṃnātho, tvaṃ mama pa-
tiṭṭhā¹⁵, nātho haṃ ti¹⁶ mama pana bhariyāya¹⁷ ahaṃ¹⁸ nātho¹⁹, ahaṃ assā
patiṭṭhā²⁰, dvinnamaṇṇataraṃ ñatvā mutto gaccheyya pabbatan ti
ambhākaṃ dvinnam antare eko²¹ ekaṃ mataṃ ñatvā sayam²² maraṇato mutto²⁰
pacchā²³ Himavantaṃ gaccheyya, jivamānā pana mayam aṇṇamaṇṇam na jahāma,
tasmā sace si²⁴ imam Himavantaṃ pesetukāmo paṭhamaṃ maṃ māretvā
pacchā pesehīti.

Evaṃ ca pana vatvā „mahārāja, na mayam tava vacanaṃ akātukāmatāya tuṇhī aho-simha²⁵, kathāya pana dosaṃ disvā²⁵ na kathayimhā“ 'ti dīpento imam gāthadvayam āha:

11. Na ve nindā suparivajjayā ce²⁶

nānā janā sevitaḥḥ janinda,

¹ B^d -yyam, omitting ti. ² B^d bhāsamānā. ³ C^k killeso. ⁴ C^k nāgāyinaṃ, B^d bhāsi na ambhākaṃ in the place of nā-. ⁵ B^d vyāhāsi. ⁶ B^d pamuñcathetu. ⁷ C^k omits naṃ, B^d reads giriṃ ravam, B^e giriṃ varam. ⁸ C^k tam-. ⁹ B^d si. ¹⁰ C^k mama nāthā mama bhariyā mama nāthā in the place of nāthohaṃ --, C^k only mama bhariyā. ¹¹ B^d meghā-, B^e meghe-. ¹² C^k -to, B^d uppajjanato. ¹³ C^k tuṃ-. ¹⁴ B^d sīti. ¹⁵ B^d -tiṭho. ¹⁶ C^k mama nāthā ti. ¹⁷ C^k bhariyā. ¹⁸ C^k mama. ¹⁹ C^k nāthā. ²⁰ C^k -tiṭho, B^d tvaṃ mama patiṭho asi nātho haṃti mama bhariyāya ahaṃ nātho ahamassa patiṭho in the place of ahaṃ pana --. ²¹ B^d omits eko. ²² B^d ahaṃ. ²³ B^d omits pa-. ²⁴ B^d pi. ²⁵ C^k aho-simha, B^d ahuṃha. ²⁶ so C^k; B^d -jjayetha.

yen' eva eko labhate pasaṃsaṃ
ten' eva añño labhate ninditāraṃ. 114.

12. Sabbo loko paracitto¹ acitto²,
sabbo loko cittavasamhi³ citto⁴,

5 paccekacittā puthu sabbasattā,
kass' idha cittassa vase na vatte ti⁵. 115.

Tattha suparivajjayā ce⁶ ti mahārāja nindā nāma sukhena parivaj-
jetuṃ na sakkā, nānā janā ti nānā chandajanā, yenevā 'ti yena silādiguṇen'
eko pasaṃsaṃ labhati ten' eva añño ninditāraṃ labhati, ambhākaṃ⁷ kinnaṇānaṃ
10 antare akathanena pasaṃsaṃ labhati, manussānaṃ antare nindaṃ, iti nindā
nāma dūparivajjayā, sv-āhaṃ kathaṃ tava santikā pasaṃsaṃ labhissāmi⁸
sabbo loko paracitto⁹ acitto¹⁰ ti mahārāja asappuriso¹¹ hi pāpātipātādi-
cittena sappuriso pāpātipātā veramaṇīadicittena acitto ti¹², evaṃ sabbo loko
paracittena acitto¹³ ti attho, cittavasamhi citto¹⁴ ti sabbo pana¹⁵ attano
15 hīnena vā paṇītena vā cittena cittaṃ jānāti¹⁶, evaṃ paccekacittā ti¹⁷ pāṭi-
yekacittā puthuppabhedā sabbe sattā, tesu kass' ekassa tava¹⁸ vā aññassa vā
citte na¹⁹ mādiso vā añño vā vatteyya, tasmā ayaṃ²⁰ mama cittavasena na
vattatīti²¹ mā mayhaṃ kujjhi, sabbasattā hi attano cittavase na gacchanti devā
'ti kimpuriso rañño dhammaṃ desesi.

20 Rājā „sabhāvaṃ eva katheti, paṇḍito kinnaro“ ti soma-
nassappatto hutvā osānagātham āha:

13. Tuṇhī ahū kimpuriso sabhario²²,
yo dāni vyāhāsi²³ bhayassa bhīto
so dāni mutto sukhito arogo,

25 vācā kir' ev' atthavatī narānaṃ ti. 116.

Tattha vācā kirevatthavatī narānaṃ ti vācā kir' eva imesaṃ sattā-
naṃ atthavatī hitavahā hotīti attho.

Rājā kinnare²⁴ suvaṇṇapañjare nisīdāpetvā tam eva luddaṃ
pakkositvā²⁵ „gacch' ime²⁶ gahitaṭṭhāne yeva vissajjehitī“
30 vissajjāpesi.

¹ O^k -citto, C^s -citto corr. to -s, B^ds paricitto. ² O^k amitto, B^d aticitto. ³ O^ks
-vā-. ⁴ O^k citte, C^s citto? B^d patto. ⁵ B^d kariyā dha cittavasena vattīti. ⁶
C^s omits ce; B^ds -yethā. ⁷ B^d adds hl. ⁸ B^ds -mīti. ⁹ B^d pari-. ¹⁰ B^d omits
a-. ¹¹ B^d adds nāma. ¹² B^ds va. ¹³ B^d paracitto atici-. ¹⁴ O^ks citte, B^d
patto. ¹⁵ B^ds adds loko. ¹⁶ so B^d; O^ks cittena vā nāma in the place of cittaṃ
jānāti. ¹⁷ O^ks -citta, omitting ti. ¹⁸ B^d nātassa in the place of kass-. ¹⁹
B^d adds vā kinnarā vā. ²⁰ B^ds ahaṃ. ²¹ B^d -vase na vattissāmīti. ²² B^d añ-
gāhīni. ²³ B^ds byākāsi. ²⁴ O^k rājākinnaro, C^s rājākinnaro. ²⁵ B^d -sāpetvā.
²⁶ B^d gaccha bhāpe.

M. pi „passācariya¹, evaṃ kinnarā² vācaṃ rakkhitvā pattakāle kathitena 'sabbhāsiten' eva muttā³, tvaṃ pana dukkathitena mahādukkhaṃ patto“ ti idaṃ udāharaṇaṃ dassetvā „ācariya, mā bhāyi, jīvitā te dassāmīti“ assāsesi, „api⁴ kho pana tumhe maṃ rakkheyyāthā“⁵ 'ti vutte „na tāva 3 nakkhattayogo labbhatīti“⁶ divasaṃ vītināmetvā majjhima-yāmasamanantare mataṃ eḷakaṃ āharāpetvā „brāhmaṇa yattha katthaci gantvā jivāhīti“ kiñci ajānāpento⁷ uyyojetvā eḷakamaṃsena baliṃ katvā dvāraṃ patitṭhāpesi.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Kokāliko vācā- 10 hato yevā“⁸ 'ti vatvā j. s.: „Tadā kaḷārapīṅgalo Kokāliko ahosi, Takkāriyapaṇḍito⁹ aham evā“¹⁰ 'ti. Takkāriyajātakam.

9. Rurujātaka.

Kassa¹ gāmaṇāyamaṃ dammiti. Idaṃ S. Veḷuvane v. 15 Devadattaṃ ā. k. So kira bhikkhu „bahūpakāro te āvuso Devadatta S., tvaṃ Tathāgataṃ nissāya pabbajjaṃ labhi, tīni piṭākāni uggaṇhi, lābhasakkāraṃ pāpuṇīti“² vutto³ „āvuso S-rā mama tiṇagga-matto pi upakāro na kato, ahaṃ sayam eva pabbajjāṃ sayam tīni piṭākāni uggaṇhiṃ sayam lābhasakkāraṃ pāpuṇi“⁴ ti kathesi. Bhik- 20 khū dh. k. s.: „akataññū āvuso Devadatto akatavedīti“⁵. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“⁶ ti pucchitvā „imāya nāmā“⁷ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva akataññū pubbe pi akataññū yeva, pubbe p' esa mayā jīvite dinne pi mama guṇamattaṃ na jānātīti“⁸ vatvā a. ā.: 25

A. B. Br. r. k. eko asītikoṭivibhavo seṭṭhi puttaṃ labhitvā Mahādhanako ti 'ssa nāmaṃ katvā „sippaṃ uggaṇhanto me putto kilamissatīti“ kiñci sippaṃ na uggaṇhāpesi⁹. So gītanaccakkhādanabhojanato uddhaṃ na kiñci aññāsi. Taṃ vayappattaṃ paṭirūpena dārena saṃyojetvā mātāpitāro kalam akāmsu. So 30 tesam accayena itthidhuttasurādhuttaakkhadhuttādīhi¹⁰ parivuto

¹ Bā omīti pass. ² Bā -o. ³ Bā adds ca. ⁴ Cks -yyathā. ⁵ Bā adds taṃ. ⁶ Bā -petvā. ⁷ Cks -hatevā, Bā vācārahato yevā. ⁸ Bā adds pana. ⁹ Ofr. Morris, B. & C. p. 87. ¹⁰ Bā tasse. ¹¹ Bā adds tasseva aggaṇakathaṃ kathe-sum. ¹² Bā uggaṇhā-. ¹³ Cks -suradhuttāhi.

nānāvyaśanamukhehi sabbaṃ dhaṇaṃ vidhamaṃsetvā iṇaṃ ādāya
 taṃ dātuṃ asakkonto iṇāyikehi codiyamāno cintesi: „kiṃ
 mayhaṃ jīviteṇa, ten' ev' amhi¹ attabhāvena añño viya jāto,
 mataṃ seyyo“ ti so iṇāyike āha: „tumbhākaṃ iṇapaṇṇāni gahetvā
 5 āgacchatha, Gaṅgātīre me nihitaṃ kulasantakaṃ dhaṇaṃ atthi,
 taṃ vo dassāmīti“. Te tena saddhiṃ agamaṃsu. So „idha
 dhaṇaṃ idha dhaṇaṃ“ ti nidhiṭṭhānaṃ ācikkhanto viya „Gaṅ-
 gāya patitvā marissāmīti“ palāyitvā Gaṅgāya pati. So caṇḍa-
 sotena vuyhanto kārūṇṇaravaṃ viravi. Tadā M. rurumiga-
 10 yoniyāṃ nibbattitvā parivāraṃ chaḍḍetvā ekako va Gaṅgani-
 vattane ramaṇīye sālamissake supupphitamavane vasati², tassa
 sarīracchavi sumajjitakaṇḍanapaṭṭavaṇṇo³ ahosi, hatthapādālakkhā
 parikammakatā viya⁴, naṅguṭṭhaṃ camarinaṅguṭṭhaṃ⁵ viya,
 siṅgāni rajatadāmaṇṇāni⁶, akkhini sumajjitamaṇigulikā viya,
 15 mukhaṃ odahitvā ṭhapitarattakambalabheṇḍukā⁷ viya⁸. So
 aḍḍharattasamaye tassa karuṇasaddaṃ sutvā „manussasaddo
 sūyati, mā mayi dharante maratu, jīvitam assa dassāmīti“
 cintetvā sayanagumbā utṭhāya nadītīraṃ gantvā „ambho purisa,
 mā bhāyi, jivitaṃ te dassāmīti“ assāsetvā sotaṃ chindanto⁹
 20 gantvā taṃ piṭṭhiyaṃ āropetvā tīraṃ pāpetvā attano vasaṇaṭ-
 ṭhānaṃ netvā¹⁰ palāphalāni datvā dvīhatthiaccayena „bho purisa,
 ahaṃ taṃ ito araṇṇā¹¹ nīharitvā Bārāṇāsimagge ṭhapessāmi,
 tvaṃ sotthinā gamissasi, api kho pana ‘asukaṭṭhāne nāma
 kaṇḍanamigo vasatīti’ dhanakāraṇā maṃ raṇṇo vā rājamahā-
 25 mattassa vā mā ācikkhā¹²“ ti āha. So „sāḍhu sāmīti“ sam-
 paṭicchhi. M. tassa paṭiṇṇaṃ gahetvā taṃ attano piṭṭhe āro-
 petvā Bārāṇāsimagge otāretvā nivatti. Tassa Bārāṇasim pavi-
 sanadivase yeva Khemā nāma raṇṇo aggamaheṣi paccūsakāle
 supināntena suvaṇṇavaṇṇaṃ migaṃ attano dhammaṃ desentaṃ

¹ B^d etenamhi. ² B^d adds uposāthaṃ upavutṭhāya. ³ B^d sumajjitakakaṇḍa-
 nakaphalakavapṇo. ⁴ B^d rasaparikammagatāpi. ⁵ B^d cā-. ⁶ B^d -dāmasadisāni.
⁷ B^d -lakenḍu. ⁸ B^d adds evarūpaṃ tassa rūpaṃ ahosi. ⁹ B^d adds viya. ¹⁰
 B^d adds assāsetvā. ¹¹ B^d -ato. ¹² B^d -asitī. ¹³ B^d -iyaṃ.

disvā cintesi: „sace evarūpo migo na¹ bhaveyya nāham supiṇena passeyyam, addhā bhavissati², rañño ārocessāmīti“ sā rājānam upasāmkamitvā „mahārāja, aham suvaṇṇavaṇṇassa migassa dhammaṃ sotukāmā, labhissāmi ce jīvissāmi, no ce n' atthi me jīvitam“ ti āha. Rājā nam assāsetvā „sace ma- 5
nussaloke atthi labhissasīti“ vatvā brāhmaṇe pakkosāpetvā „suvaṇṇavaṇṇamigā nāma hontīti“ pucchitvā „āma deva hontīti“ sutvā alaṃkatahatthikkhandhe suvaṇṇacaṇḍake sahas-
satthavikaṃ ṭhapetvā yo suvaṇṇamigaṃ ācikkhissati tassa sad-
dhiṃ sahasatthavikasuvaṇṇacaṇḍakehi³ taṃ ca hatthim tato 10
va uttarim dātukāmo hutvā suvaṇṇapaṭṭe gātham likhāpetvā ekaṃ
amaccaṃ pakkosītvā⁴ „ehi tvaṃ tāta, mama vacanena imaṃ
gātham nagaravāsīnam kathehīti“ imasmim jātake paṭhamam
gātham āha:

1. Kassa⁵ gāṃavaram dammi nāriyo ca alaṃkatā, 15

ko me taṃ migam akkhāti migānam migam uttaman ti. 117.
Amacco suvaṇṇapaṭṭam gaḥetvā sakalanagare vācāpesi. Atha
so seṭṭhiputto Bārāṇasim pavisanto va taṃ katham sutvā
amaccassa santikaṃ gantvā „aham rañño evarūpam migam
ācikkhissāmi, maṃ rañño dassehīti“ āha. Amacco hatthito 20
otarītvā taṃ rañño santikaṃ netvā „ayaṃ kira deva taṃ migam
ācikkhissatīti“ dassesi. Rājā „saccaṃ bho purisā“ 'ti pucchi.
So „saccaṃ mahārāja, tvaṃ etaṃ yasam mayham dassasīti“
vadanto dutiyaṃ gātham āha:

2. Mayham gāṃavaram dehi nāriyo ca alaṃkatā, 25

aham te migam akkhissam migānam migam uttaman ti. 118.
Taṃ sutvā rājā tassa mittadūbhissa tussitvā „ambho kuhiṃ
so migo vasatīti“ pucchitvā „asukaṭṭhāne nāma devā“ 'ti
vutte tam eva maggadesakaṃ katvā mahantena parivārena
taṃ ṭhānam agamāsi. Atha nam so mittadūbhī „senam deva 30

¹ Ck omits na, C² evarūpe na. ² Bd -tīti. ³ Cks -vikaṃsu-, Bd -kenaca. ⁴
Bd -sāpetvā. ⁵ Bd² tassa-. ⁶ Cks -tīti, Bd dehīti.

sannisīdāpehīti¹“ vatvā² sannisinnāya³ senāya „eso⁴ so deva
suvannamigo etasmim̐ ṭhāne⁵ vasatīti⁶“ hattham̐ pasāretvā
ācikkhanto tatiyaṃ gātham̐ āha:

- a. Etasmim̐ vanasaṇḍasim̐ ambā sālā ca pupphitā
5 indagopakasañchannā, etth' eso⁶ tiṭṭhati⁷ migo ti. 119.

Tattha indagopakasañchannā ti etassa vanasaṇḍassa bhūmi indago-
pakaṇṇāya rattāya sukkasamphassāya tīṇajātiyā sañchannā tīvassikkasakassa⁸
kucchi viya mudukā, ettha evaṃ⁹ ramaṇīye vanasaṇḍe so tiṭṭhatīti dassesi.

- Rājā tassa vacanam̐ sutvā amacce āṇāpesi: „tassa mi-
10 gassa palāyitum̐ adentā khippam̐ āvudhahatthehi purisehi sad-
dhim̐ vanasaṇḍam̐ parivārethā“ 'ti. Te tathā katvā unna-
dimsu. Rājā katīhi¹⁰ pi janehi¹¹ saddhim̐ ekamante atṭhāsi.
So pi 'ssa¹² puriso avidūre atṭhāsi. M. tam̐ saddam̐ sutvā
cintesi: „mahato balakāyassa saddo, tamhā me¹³ purisā bha-
15 yena uppannena bhavitabban“ ti so utṭhāya sakalaparisam̐
oloketvā rañño ṭhitatṭhānam̐ disvā „rañño ṭhitatṭhāne yeva me
sotthim̐ bhavissati, etth' eva mayā gantum̐ vaṭṭatīti“ cintetvā
rājābhimukho pāyāsi. Rājā tam̐ āgacchantam̐ disvā „nāga-
balo migo avattharanto¹⁴ āgaccheyya¹⁵, saram̐ sannahitvā
20 imam̐ migam̐ santāsetvā sace palāyati vijjhivā¹⁶ dubbalam̐
katvā gaṇhissāmīti“ dhanum̐ āropetvā bodhisattābhimukho
va ahoṣi:

Tam̐ attham̐ dassento S. gāthadvayam̐ āha:

4. Dhanum̐ adejjham̐¹⁷ katvāna usum̐ sandhāy' upāgami¹⁸, (III ²⁷⁴/₁₂)
25 migo ca disvā rājānam̐ dūrato ajjhabhāsatha: 120.
5. Āgamehi mahārāja, mā me vijjhi rathesabha,
ko nu te idham̐¹⁹ akkhāsi: etth' eso tiṭṭhati⁷ migo ti. 121.

¹ Bā sannipātehi. ² Bā omits va. ³ Bā adds ca. ⁴ Bā ehi vatvā in the place of eso. ⁵ Bā vane. ⁶ C² Bā etthaso. ⁷ Bā vasati. ⁸ Bā only sasa. ⁹ Bā etasmim̐. ¹⁰ C² katīhi. ¹¹ Bā katipayehi. ¹² Bā omits ssa. ¹³ Bā omits me. ¹⁴ Bā adds viya. ¹⁵ Bā -yyā ti. ¹⁶ Bā visajjhivā. ¹⁷ Bā sarejjham̐. ¹⁸ Bā sannāy-. ¹⁹ so all three MSS.

Tattha adejjhan¹ ti jiyāya ca sarena ca saddhim ekam eva katvā, sandhāyā² 'ti sandahitvā³, āgamehīti tiṭṭha mahārāja mā maṃ vijjhi jīva-gāham eva maṃ gaṇhā 'ti madhurāya manussavācāya abhāsī.

Rājā tassa madhurakathāya bajjhivā⁴ dhanuṃ otāretvā gāravena atṭhāsī. M. pi rājānaṃ upasaṃkamitvā madhura-
patisanthāraṃ katvā ekamantaṃ atṭhāsī. Mahājano pi sabbā-
vudhāni chaḍḍetvā āgantvā rājānaṃ parivāresi. Tasmiṃ
khaṇe M. suvaṇṇakimbiṇikāṃ cālento viya madhurassarena
rājānaṃ pucchi: „ko nu te idhaṃ akkhāsī: etth' eso tiṭṭhati
migo“ ti. Tasmiṃ khaṇe so pāpapuriso thokaṃ paṭikkamitvā
sotapathe atṭhāsī. Rājā „iminā me tvaṃ dassito“ ti kathento
chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Esa pāpacaro⁵ poso samma tiṭṭhati ārakā,
so hi me idhaṃ akkhāsī: etth' eso tiṭṭhate migo ti. 122.

Tattha pāpacaro⁵ ti visatṭhācāro⁶.

15

Taṃ sutvā M. taṃ mittadūbhiṃ garahitvā raññā saddhim
sallapanto sattamaṃ gātham āha:

7. Saccaṃ kir' evaṃ āhaṃsu: narā ekacciya idha, (I, 336)
kaṭṭhaṃ viplāvitaṃ⁷ seyyo na tv-ev' ekacciyo naro ti. 123.

Tattha viplāvitaṃ⁸ ti uttāritaṃ⁹, ekacciyo ti ekacco pana mitta-
dūbhi pāpappuggalo uḍake patanto¹⁰ pi uttārito⁹ na tv-eva seyyo, kaṭṭhaṃ hi
nānappakārena upakārāya saṃvattati, mittadūbhi pana vināsāya, tasmā tato¹¹
kaṭṭhaṃ eva varataran¹² ti porāṇakapaṇḍitā kathayimāsu, mayā pana na tesāṃ
vacanaṃ katan ti.

Taṃ sutvā rājā itaraṃ gātham āha:

25

8. Kin nu¹³ rurū¹⁴ garahasī¹⁵ migānaṃ
kiṃ pakkhinaṃ¹⁶ kiṃ pana mānusānaṃ,

¹ Bā sarejjha katvānā. ² Cks sandhiyā, Bā omits sandhāyā ti. ³ Bā sanhayitvā.

⁴ Bā bandhetvā. ⁵ so Bā; Ck pādaoro, Cs pādacaro. ⁶ Bā visatṭhācāro. ⁷ Cks vipalā-, Bā nippabbhavitā? Bā viplapatāṃ. ⁸ Ck viphalā-, Cs vipalā-, Bā niplavi-, Bā viplapatāṃ. ⁹ Bā uddharī. ¹⁰ Cks maranto. ¹¹ Bā tesāṃ. ¹² Bā varan. ¹³ Bā adds tvaṃ. ¹⁴ Ck rurū, Cs rurū, Bā nunu. ¹⁵ Cks -si, Bā garaha.

¹⁶ Cks pakkhinaṃ, Bā pakkhina.

bhayaṃ¹ hi maṃ vindati napparūpaṃ
suvāna taṃ mānusiṃ bhāsamānaṃ. 124.

Tattha migānaṃ ti migānaṃ aññataraṃ garahasi udāhu pakkhīnaṃ ādu²
manussānaṃ ti pucchī, bhayaṃ³ maṃ vindaṭīti bhayaṃ maṃ paṭilabbhati,
5 ahaṃ attani⁴ anissaro bhayasantako viya homi, anapparūpaṃ ti mahantaṃ.

Tato M. „mahārāja, na migāṃ na pakkhiṃ garahāmi,
manussaṃ pana garahāmīti“ dassento navamaṃ gātham āha:

9. Yam uddharim vāhane vuyhamānaṃ
mahodake salile sīghasote
10 tatonidānaṃ bhayaṃ āgataṃ mama.
dukkho have rāja asabbhi saṅgamo ti. 125.

Tattha vāhane ti patitapatite⁵ vāhituṃ samatthe Gaṅgāvahe⁶, mahodake salile ti mahāudsake⁷ mahāsalile ti attho, ubhayena⁸ pi Gaṅgāvahassa⁹ eva⁸ bahūdakataṃ dasseti, tatonidānaṃ ti mahārāja yo mayhaṃ tayā das-
15 sito puriso⁹ mayā¹⁰ Gaṅgāya vuyhamāno adḍharattasamaye karuṇaṃ¹¹ viravanto uttārīto¹² tatonidānaṃ me va¹³ idaṃ sija¹⁴ bhayaṃ āgataṃ, asappurisehi samāgamo nāma dukkho mahārāja 'ti.

Taṃ sutvā rājā tassa kujjhitvā „evaṃ bahūpakārassa
nāma guṇaṃ na jāni¹⁵, vijjhitvā naṃ jivitakkhayaṃ pāpessā-
20 mīti“ dasamaṃ gātham āha:

10. So 'haṃ catuppattam idaṃ¹⁶ vihaṅgamaṃ
tanucchidaṃ hadaye ossajāmi,
hanāmi mittadduṃ¹⁷ akiccakāriṃ
yo tādisaṃ kammakataṃ na jānātīti. 126.

25 Tattha catuppattāṃ ti 'catūhi vājapattehi¹⁸ samannāgataṃ, vihaṅgaman ti ākāsaḡāmiṃ, tanucchidaṃ ti sarīrachindanaṃ, ossajāmīti etassa hadaye vissajjemi.

Tato M. „mā esa maṃ nissāya nassatū“ 'ti cintetvā
ekādasamaṃ gātham āha:

¹ Ck^s -yā. ² C^s āhu, B^d ca. ³ Ck^s omit bhayaṃ. ⁴ B^d attano. ⁵ B^d omits patita. ⁶ Ck^s gaṅgāyavahe. ⁷ Ck^s omit salile ti mahāudsake. ⁸ Ck^s vāhasso va omittīga gaṅgā, B^d gaṅgāvatassa ca. ⁹ B^d adds eso. ¹⁰ B^d mahā. ¹¹ B^d kāruṇāraṇa. ¹² B^d uddhiritto. ¹³ C^s omits va. ¹⁴ B^d omits idamaṃja. ¹⁵ B^d jānāti. ¹⁶ Ck^s idaṃma, B^d imaṃ. ¹⁷ B^d taṃ mittadubbhī. ¹⁸ B^d omits vāja.

11. Dhī-r-assa bālassa have janinda,
santo vadham na-ppasamsauti jātu¹,
kāmañ gharañ gacchatu pāpadhammo,
yañ c' assa bhaṭṭham² tad etassa dehi,
ahañ ca te kāmakaro bhavāmīti. 127.

5

Tattha kāmañ ti kāmena yathāruciya attano gharañ gacchatu, yañcassa bhaṭṭham³ tadetassa dehīti yañ c' assa idañ nāma te dassāmīti taya kathitañ tassa dehi, kāmakaro⁴ ti icchakaro, yañ icchasi tañ karohi mañsam vā me khāda kīlāmigam vā karohi, sabbattha te⁵ anukūlavattani bhavissāmiti attho.

10

Taṃ sutvā rājā tuṭṭhamānaso M-assa thutim karonto anantarañ gātham āha:

12. Addhā rurū aññataro satañ so⁶
yo dūbhato⁷ mānussa⁸ na⁹ dubbhi,
kāmañ gharañ gacchatu pāpadhammo,
yañ c' assa bhaṭṭham tad¹⁰ etassa dammi,
ahañ ca te kāmācārañ¹¹ dadāmīti. 128.

15

Tattha satañ so¹² ti addhā tvañ satañ pañḍitānañ aññataro, kāmācārañ¹³ ti ahañ tava dhammakathāya¹⁴ pasiditvā tuyhañ¹⁵ kāmācārañ¹⁶ abhayañ dadāmi, ito paṭṭhaya tumhe nibbhaya yathāruciya viharathā¹⁷ ti M-assa varam adāsi.

20

Atha nañ M. „mahārāja, manussā nāma aññañ mukhena bhaṇanti¹⁸ aññañ karontīti“ parigaṇhanto¹⁹ dve gāthā abhāsi:

13. Suvijānañ sigālānañ sakuntānañ²⁰ ca vassitañ, (=supra²¹)
manussavassitañ rāja dubbijānatarañ tato. 129.
14. Api ce maññati poso 'nātimitto²² 'sakhā²³ ti vā (=supra²⁴)
yo pubbe sumano hutvā pacchā sampajjate diso ti. 130.

25

Taṃ sutvā rājā „migarāja, mā mañ evañ maññi, ahañ hi rajjañ jahanto pi tuyhañ dionavarañ na vijahissañ, saddaha²⁵

¹ Bā kātuñ. ² Bā bhattañ. ³ Ckē kāmāñ-. ⁴ Ckē to, Bā tenu. ⁵ Ckē sey. ⁶ Bā dubballo. ⁷ Bā manussa; read: mānussa dūbhato? ⁸ Bā omits na. ⁹ Ck Bā dad. ¹⁰ Bā gāmavarañ. ¹¹ Ck satañ, Cē satañ so. ¹² Bā gāmavarañ. ¹³ Bā dhammañ. ¹⁴ Bā tambhākañ. ¹⁵ Bā gāmavarañ ca. ¹⁶ Bā bhāsañti. ¹⁷ Bā parigga-. ¹⁸ Bā sakuṇānañ. ¹⁹ Ckē -tta, Bā -ttā. ²⁰ Bā saddhahatha.

mayhan“ ti varaṃ adāsi. M. tassa santikā varaṃ gaṇhanto
 attānaṃ ādiṃ katvā sabbasattānaṃ abhayadānaṃ varaṃ gaṇhi.
 Rājāpi taṃ varaṃ¹ datvā B-aṃ nagaraṃ netvā nagaraṃ ca
 M-aṃ ca alaṃkārapetvā deviyā dhammaṃ desāpesi. M. devīṃ
 5 ādiṃ katvā rañño ca rājaparisāya ca madhurāya manussa-
 bhāsāya dhammaṃ desetvā rājānaṃ dasahi rājadhammehi
 ovaditvā mahājanaṃ anusāssetvā araññaṃ pavisitvā miga-
 gaṇaparivuto vāsaṃ kappesi. Rājā „sabbasattānaṃ² abhayaṃ
 dammūti“ nagare bheriṃ carāpesi. Tato paṭṭhāya migapakkhī-
 10 naṃ koci hatthaṃ pasāretuṃ samattho nāma na hosi. Miga-
 gaṇo manussānaṃ sassāni khādati, koci vāretuṃ na sakkoti³.
 Mahājano rājāṇagaṇaṃ⁴ gantvā upakkosi⁵.

Tam atthaṃ pakāsento S.⁶ imaṃ gātham āha:

15. Samāgatā jānapadā⁷ negamā ca samāgatā:
 15 migā dhaññāni khādanti, taṃ devo paṭisedhatu⁸ 'ti. 131.

Tattha taṃ devo ti taṃ migagaṇaṃ devo paṭisedhetu.

Taṃ sutvā rājā gāthadvayaṃ āha:

16. Kāmaṃ janapado māsi, raṭṭhaṃ cāpi vinassatu,
 na tv-evāhaṃ ruruṃ dubbhe datvā abhayadakkhiṇaṃ. 132.
 20 17. Mā me janapado āsi, raṭṭhaṃ cāpi vinassatu⁹,
 na tv-evāhaṃ migarājassa varaṃ datvā musā bhaṇe ti. 133.

Tattha māsi kāmaṃ mayham janapado mā¹⁰ mā hotu¹⁰, ruruṃ ti na
 tv-eva ahaṃ suvaṇṇavaṇṇassa ruruṃ migarājassa abhayaṃ datvā dubbhissāmi.

- Mahājano rañño vacanaṃ sutvā kiñci vattuṃ avisahanto
 25 paṭikkami¹¹. Sā kathā vitthārikā¹¹ ahosi. Taṃ sutvā M.
 migagaṇaṃ sannipātetvā¹² „ito paṭṭhāya manussānaṃ sassāṃ¹⁴
 mā khāditthā¹⁵“ 'ti ovaditvā „attano khettesu paṇṇasaññaṃ

¹ Bā omits t v. ² Bā sabbesaṃ sa-. ³ Bā khādanto kenaci nivāretuṃ na
 sakkhissasi. ⁴ Bā -ṇe. ⁵ Bā -sisu. ⁶ Bā omits satthā. ⁷ Bā ja-. ⁸ Ck¹⁰ mā
 maṃ janapado ahuṃ in the place of mā maṃ - -. ⁹ Ck vā, Bā omits one mā.
¹⁰ Bā hosi. ¹¹ Bā paṭipakkāmi. ¹² Ck vitthārikatā, C¹⁰ -kathā, Bā vitthāritā.
¹³ Bā -pātāpetvā. ¹⁴ Bā sassāni. ¹⁵ Bā -dathā.

bandhantū“ 'ti manussānaṃ pesesi. Manussā tathā karimsu¹.
Tāya saññāya migā yāvaṃ ajjakālā² sassaṃ na khādanti.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva³ Devadatto akataññū yevā“
'ti vatvā j. s.: „Tadā seṭṭhiputto Devadatto ahosi, rājā Ānando, ruru-
migo⁴ aham evā“ 'ti. Rurumigajātakaṃ.

5

10. Sarabhamigajātaka.

Asimsetheva puriso ti. Idam S. J. v. attanā⁵ saṃkhittena
pucchitassa pañhassa dhammasenāpatino⁶ vitthārena vyā-
karaṇaṃ ā. k. Tadā pana S. therāṃ saṃkhittena pañhaṃ pucchi.
Devorohaṇe tatrāyaṃ saṃkhepato anupubbikathā: Rājagahe seṭṭhino
hi santike candanappatte⁷ āyasmataṃ Piṇḍola-Bhāradvāja iddhiyā
gahite S. bhikkhūnaṃ iddhipāṭihāriyakāraṇaṃ paṭikkhipi. Tadā tit-
thiyā „paṭikkhittāṃ samaṇena Gotamena iddhipāṭihāriyakāraṇaṃ, idāni
sayam pi na karissatī“ cintetvā maṃkubhūtehi attano sāvakehi
„kim bhante iddhiyā pattaṃ na gaṇhitthā“ ti vuccamānā „n' etaṃ⁸
āvuso amhākaṃ dukkaraṃ, chavassa pana dāruppattass' atthāya¹⁰
attano saṃhasukhumaguṇaṃ¹¹ ko gihināṃ pakāsessatī¹² na gaṇ-
himha¹³, samaṇā pana Sakyaputtiyā lolabālatāya¹⁴ iddhiṃ dassetvā
gaṇhimsu, nā 'amhākaṃ iddhikāraṇaṃ bhāro' ti cintayittha, mayam
hi, titṭhantu samaṇassa Gotamassa sāvakā. ākaṃkhamānā pana
samaṇena Gotamena eva saddhiṃ iddhiṃ pi dasseyyāma, sace
hi¹⁵ samaṇo G. ekaṃ pāṭihāriyaṃ karissati mayam¹⁶ diguṇaṃ¹⁷
karissāmā“ 'ti kathayimsu. Tam sutvā¹⁸ bhikkhū Bhagavato ārocesuṃ:
„bhante titthiyā kira pāṭihāriyaṃ karissantīti“. Satthā¹⁹ „bhik-
khave“²⁰, karontu, aham pi karissāmīti²¹“. Tam sutvā Bimbisāro
āgantvā Bhagavantaṃ pucchi: „bhante pāṭihāriyaṃ²² karissathā“ 'ti.
„Āma mahārājā“ 'ti. „Nanu bhante sikkhāpadaṃ paññattan“ ti. „Mahā-
rāja, tam mayā sāvakaṇaṃ paññattaṃ, Buddhānaṃ pana sikkhāpadaṃ

10

15

20

25

¹ Bā phañnasaññānaṃ bandhāpetvā manussānaṃ ghoṣāpesi te tathā bandhimsu.

² Bā yāvajjatanāya. ³ Bā adds pubbe pi. ⁴ Bā -migarājā. ⁵ Bā omits attanā.

⁶ Ck -nā. ⁷ Bā -o, C -ttena pucchitassa. ⁸ Bā gaṇhathā. ⁹ Bā natani. ¹⁰

Bā darupattattāya. ¹¹ Bā -na. ¹² Bā pakāsessatī. ¹³ Cks gaṇhimahā, Bā gaṇ-

hāma. ¹⁴ Bā omits bāla. ¹⁵ Bā pi. ¹⁶ Cks add dve karissāma tātiyaṃ sa-

maṇo G. karissati. ¹⁷ Bā dviguṇaṃ ¹⁸ Cks omit' sutvā. ¹⁹ Cks vissatthā.

²⁰ Bā sace karonti. ²¹ Bā adds āha. ²² Bā adds kira.

nāma n' atthi, yathā hi mahārāja tava uyyāne pupphaphalaṃ aññe-
 sam¹ cāritam² na tava evaṃ sampadam idaṃ datṭhabban³ ti. „Ka-
 ham³ pana bhante pāṭihāriyaṃ karissathā⁴“ ti. „Sāvattihinagara-
 ḍambarukkhamūle“ ti. „Amhehi⁴ tattha kiṃ kattabban⁵“ ti. „Na
 5 kiñci mahārājā⁶“ ti. Punadivase S. katabhattakicco cārikaṃ pakkāmi.
 Manussā „kuhiṃ bhante S. gacchatīti“ pucchanti. „Sāvattihināgara-
 dvāre gaṇḍambarukkhamūle tittiyamaddanam⁷ yamakapāṭihāriyaṃ
 kātun⁸“ ti tesam bhikkhū kathayanti⁹. Mahājano „acchariyarūpaṃ⁷
 kira⁸ pāṭihāriyaṃ bhavissati⁹, passissāma nan¹⁰“ ti gharadvārāni chaḍ-
 10 detvā Satthārā saddhiṃ nēva agamāsi. Aññatitthiyā „mayam pi
 samaṇassa G-assa pāṭihāriyakaraṇatṭhāne pāṭihāriyaṃ karissāmā¹¹“ ti
 upaṭṭhākehi saddhiṃ S-am eva anubandhimsu. S. anupubbena pana
 Sāvatthiṃ gantvā raṇṇā¹⁰ „pāṭihāriyaṃ kira bhante karissathā¹¹“ ti
 pucchito „karissāmīti“ vatvā „kadā bhante“ ti vutte „ito sattame
 15 divase, āsālhipunṇamāsiyan¹²“ ti āha¹¹. „Maṇḍapaṃ karomi bhante“
 ti. „Alaṃ mahārāja, mama pāṭihāriyakaraṇatṭhāne Sakko¹² dvādasā-
 yojanikaṃ ratanamāṇḍapaṃ karissatīti¹³. „Etam kāraṇaṃ nagare
 ugghosāpemi bhante“ ti. „Ugghosāpehi mahārājā¹³“ ti. Rājā dhamma-
 ghosakaṃ alaṃkatahatthipitṭhiṃ āropetvā „S.¹³ kira Sāvatthidvāre
 20 gaṇḍambarukkhamūle tittiyamaddanam pāṭihāriyaṃ karissati ito sat-
 tame¹⁴ divase“ ti devasikaṃ ghosanaṃ kāreti¹⁵. Tittiyā „gaṇḍam-
 barukkhamūle kira karissatīti“ sāmikānaṃ dhanam datvā¹⁶ Sāvatthi-
 sāmante ambarukkhe chindāpayimsu. Dhammaghosako punṇamadivase¹⁷
 „pāto va ajja¹⁶ pāṭihāriyaṃ bhavissatīti“ ugghosesi¹⁹. Devatānu-
 25 bhāvena sakala-Jambudīpe dvāre tṭhatvā ugghositaṃ viya ahoṣi, ye ye
 gantum cittam uppādentī te te Sāvatthiṃ patṭam²⁰ eva attānaṃ pas-
 siṃsu, dvādasayojanikā parisā ahoṣi. S. pāto va Sāvatthiṃ piṇḍāya
 pavisitum nikkhami. Gaṇḍo nāma²¹ rājuyyānapālo piṇḍipakkam eva
 kumbhappamāṇaṃ mahantaṃ ambapakkam raṇṇo haranto S-raṃ nagara-
 30 dvāre disvā „idaṃ T-ass²² eva anucchavikan²³“ ti²² adāsi. S. paṭigga-
 hetvā²³ tatth²⁴ eva ekamante²⁴ nisinnō paribhuñjitvā²⁵ „Ananda, imaṃ
 atṭhiṃ²⁴ uyyānapālassa imasmiṃ tṭhine ropanatthāya dehi, esa gaṇ-

¹ Bḍ aññam. ² C^o Bḍ vāri- ³ Bḍ kattha. ⁴ Bḍ omits a-. ⁵ Bḍ -na. ⁶ Bḍ
 thesam bhikkhunaṃ katham sutvā. ⁷ Bḍ anacchariyaṃ evarūpaṃ. ⁸ Bḍ omits kira.
⁹ Bḍ -titi. ¹⁰ C^o raṇṇo, Bḍ araṇṇā. ¹¹ Bḍ aham. ¹² Bḍ adds devarājā. ¹³ Bḍ
 bhagavā. ¹⁴ Bḍ -ma. ¹⁵ Bḍ -si. ¹⁶ Bḍ adds sāmikā. ¹⁷ Bḍ punadivase. ¹⁸
 Bḍ bhagavato. ¹⁹ Bḍ -ti. ²⁰ C^o pattham, Bḍ sāvatthipattham. ²¹ Bḍ pana. ²²
 Bḍ adds tam. ²³ C^o -ggahāpetvā. ²⁴ Bḍ -tam. ²⁵ Bḍ -janto. ²⁶ Bḍ ampaṭhi.

vaṇṇamayan ti tiṇi sopānāni māpesi. sattaratanamayā vedikāparikkhepā
 ti¹. S. lokavivaraṇam pāṭihāriyaṁ katvā majjhe maṇimayena sopā-
 nena otari. Sakko pattacivaram aggahesi, Suyāmo vālavijaniṁ. Sa-
 hampati Brahmā² chattam dhāresi, dasasahassacakkavāladavatā dibba-
 5 gandhamālādīhi pūjayimsu. S-raṁ dhurasopāne patiṭṭhitam³ paṭhamam
 eva Sāriputtatthero vandi, pacchā sesaparisā. Tasmiṁ sanāgame S.
 cintesi: „Moggallāno iddhiṁā ti pākaṭo, Upāli vinayadharo ti, Sāri-
 puttassa pana mahāpaṇṇāguṇo na pākaṭo, tṭhapetvā⁴ mam⁵ añño etena
 sadiso samapaṇṇo⁶ nāma n' atthi, paṇṇāguṇam assa pākaṭam karissā-
 10 mīti⁷ paṭhamam tāva puthujjanapaṇham⁸ pucchi, tam puthujjanā va
 kathayimsu⁹. Tato sotāpannānam visaye paṇham pucchi, tam pi
 sotāpannā va kathayimsu, puthujjanā na jānimsu. Evaṁ¹⁰ sakadā-
 gāmivisaye anāgāmivisaye khīṇāsavavisaye mahāsāvaka-visaye ca paṇ-
 ham pucchi, tam pi heṭṭhimā heṭṭhimā¹¹ na jānimsu. uparimā upari-
 15 mī¹² kathayimsu¹³, aggasāvaka-visaye puṭṭhapaṇham pi aggasāvaka
 va kathayimsu¹⁴, añño na jānimsu. Tato Sāriputtattherassa visaye
 paṇham pucchi, tam thero va kathesi, añño na jānimsu. Manussā
 „ko nāma esa thero S-rā saddhiṁ kathesi¹⁵“ pucchitvā „dhamma-
 senāpati Sāriputto nāmā“¹⁶ 'ti sutvā „aho mahāpaṇṇo“ ti vadimsu.
 20 Tato paṭṭhāya devamanussānam antare therassa mahāpaṇṇāguṇo pā-
 kaṭo jāto. Atha nam S.

Ye ca saṁkhatadhammāse ye ca sekhā puthū idha

tesaṁ m nipako iriyaṁ puṭṭho pabrūhi mārisā 'ti

Buddhavisaye paṇham pucchitvā „imassa nu kho Sāriputta saṁkhattena
 25 bhāsitaṁ katham vitthārena attho daṭṭhabbo“ ti āha. Thero paṇ-
 ham¹⁷ oloketvā „S. mam sekhāsekhānam¹⁸ bhikkhūnam āgamanapaṭi-
 padaṁ pucchati¹⁹“ paṇhe nikkamkho²⁰ hutvā „āgamanapaṭipadam²¹
 nāma khandhādivasena bahūhi mukhehi sakkā kathetum, katarākārena²²
 nu kho kathento Satthu ajjhāsayaṁ gaṇhitum sakkhissāmīti“²³ ajjhāsaya
 30 kamkhi²⁴. S. „Sāriputto paṇhe nikkamkho, ajjhāsaya pana me kam-
 khati, mayā naye adinne kathetum na sakkhissati, nayam assa

¹ Bā parikkemā, omitting ti ² Bā mahābra-. ³ Bā patiṭṭhahantam. ⁴ Bā adds kira. ⁵ Bā esmmāsambuddham. ⁶ Bā sārīputtaterassa paṇṇā pāpunitu sam-

mattho in the place of etena - - ⁷ Bā -jjanānam visaye paṇham. ⁸ Bā patha-
 mam tāva puthujjanā kath- ⁹ Bā tato. ¹⁰ Bā only one he-. ¹¹ Bā only one

u-. ¹² Bā vakathesum. ¹³ puthujjanā - - kathayimsu wanting in C. ¹⁴ Bā
 so thero-. ¹⁵ Bā satthā brūhi mārisā ti. ¹⁶ Ck pucchati. ¹⁷ Bā nikaṅkhā.

¹⁸ Ck -dā. ¹⁹ Bā katham kena kāraṇena ²⁰ Ck -ī

dassāmīti¹ nayaṃ dassento¹ „bhūtam idan ti², Sāriputta samanupassā³“ ‘ti āha. Evaṃ kir’ assa ahosi. „Sāriputto man’ ajjhāsayam gahetvā kathento khandhavasena kathessatīti⁴ therassa saha nayadānena so paṇho nayasatena nayasahassena upatṭhāsi⁵, so S-rā dinnanaye⁶ tthatvā Buddhavisaye paṇhaṃ kathesi. S. dvādasayojanikāya⁷ 5
 parisāya dhammaṃ desesi. tiṃsapāṇakoṭṭiyo amatapāṇaṃ pivimsu. S.⁸ parisam uyyojetvā cārikaṃ caranto anupubbena Sāvattim⁹ gantvā punadivase Sāvattiyam piṇḍāya caritvā piṇḍapāṭapattikkanto bhikkhūhi vatte dassite gandhakuṭim pāvīsi. Sāyaṇhasamaye bhikkhū therassa guṇakathanā kathentā dhammasabhāyaṃ nisīdimsu: „mahāpaṇṇo āvuso 10
 Sāriputto puthupaṇṇo javanapaṇṇo tikkhapaṇṇo nibbedhikapaṇṇo, Dasabalena saṃkhittena pucchitapaṇhaṃ vitthārena kathesi¹⁰ti“. S. āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ‘ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ esa saṃkhittena bhāsitaṃ vitthāren’ atthaṃ katheti¹¹ yevā“ ‘ti vatvā a. ā.: 15

A. B. Br. r. k. Bo. sarabhamigayoniyaṃ nibbattitvā¹² araṇṇe paṭivasati¹³. Rājā migavittako ahosi thāmasampanno, aññaṃ manussaṃ manusso ti pi¹⁴ na gaṇeti¹⁵. So ekadivasaṃ migavaṃ gantvā amacce āha: „yassa passena migo palāyati ten’ eva so daṇḍo¹⁶ dātabbo“ ti. Te cintayimsu: „kadāci 20
 gehamajjhe tthitāpi koṭṭhakaṃ virajjhanti¹⁷, utṭhitamigam¹⁸ yena kenaci upāyena raṇṇo tthitattṭhānam eva āropessāmā“ ‘ti cintetvā¹⁹ ca pana katikaṃ²⁰ katvā raṇṇo dhuramaggaṃ adamsu. Te mahantaṃ gumbaṃ parikkhipitvā muggarādīhi bhūmiṃ hanāpesuṃ²¹. Paṭhamam eva sarabhamigo utṭhāya tikkhattuṃ gumbaṃ 25
 anuparigantvā²² palāyanokāsaṃ olovento sesadisāsu manusse bāhāya bāhaṃ dhanunā dhanuṃ āhacca nirantare²³ tṭhe disvā raṇṇo tthitattṭhāne yeva okāsaṃ addasa. So ummīlitesu²⁴

¹ B^d dadanto. ² B^d idam, omitting ti. ³ C^k -passasi, C^s passasi. ⁴ B^d upatṭhāpesi. ⁵ B^d -yena, C^s -yena corr. to -ye. ⁶ B^d devalokato otaritvā saṅkassanagaradvāre tṭhito satthā. ⁷ C^k -iyaṃ. ⁸ B^d -rena kathesi. ⁹ C^k B^d -etvā. ¹⁰ B^d omits paṭi. ¹¹ B^d añña manusse, omitting manusso ti pi. ¹² C^k bhaṇeti. ¹³ C^k omits daṇḍo. ¹⁴ so C^s; C^k virajjhanti, B^d vemajhe tthitamigavaṃ virujjhanti, B^s vemajjhe tthitagavaṃ virajjhanti. ¹⁵ B^d uruddhitam pi. ¹⁶ B^d -entā. ¹⁷ B^d kathitaṃ. ¹⁸ B^d pothayisu. ¹⁹ B^d anuvivārento, B^s anuparicarento. ²⁰ B^d nicarante. ²¹ B^d ummīlitvā tesam.

akkhīsu vālukaṃ khipamāno viya rājānaṃ abhimukho agamāsi. Rājā taṃ lahusampattam¹ disvā saraṃ khipitvā virajjhi. Sara-
 bhamigā nāma saraṃ vañcetum chekā honti: sare abhimukhaṃ
 āgacchante vegaṃ gāhāpetvā² tiṭṭhanti, pacchato āgacchante
 5 vegena purato va³ javanti⁴, uparibhāgenāgacchante⁵ piṭṭhiṃ
 nāmenti, passenāgacchante thokaṃ apāgacchanti, kucchimajjhaṃ⁷
 sandhāyāgacchante⁸ parivattitvā patanti, sare atikkante vāta-
 chinnavalāhakavegena palāyanti. So pi rājā tasmiṃ parivattitvā
 patite „sarabho me viddho“ ti nādaṃ muñci. Sarabho utṭhāya
 10 vātavegena palāyi balamaṇḍalaṃ bhijjitvā, ubhosu passesu ṭhitā⁹
 amaccā sarabhaṃ palāyamānaṃ disvā ekato hutvā pucchimsu:
 „migo kassa¹⁰ ṭhitatṭhānaṃ abhirūhīti¹¹“. „Raṇṇo ṭhitatṭhā-
 naṃ“ ti. „Rājā ‘viddho me’ ti vadati, ko nena¹² viddho ti,
 nibbirajjho¹³ bho amhākaṃ rājā, bhūmi nena viddho¹⁴“ ti iti tenā-
 15 nappakārena raṇṇā saddhiṃ kelim karimsu. Rājā cintesi:
 „ime maṃ paribhāsanti¹⁵, mama pamāṇaṃ na jānantīti“ gālhaṃ
 nivāsetvā pattiko va khaggaṃ ādāya „sarabhaṃ gaṇhissāmīti“
 vegena pākkhandi. Atha naṃ disvā tīṇi yojanāni anubandhi.
 Sarabho araṇṇaṃ pāvisi, rājāpi pāvisi yeva. Tattha¹⁶ sara-
 20 bhāmigassa gamanamagge satṭhihatthamatto¹⁷ mahāpūtipāda-
 narakāvāto¹⁸ atthi, so tiṃsahatthamattaṃ¹⁹ udakena punṇo
 tiṇehi²⁰ paṭicchanno. Sarabho udakagandhaṃ ghāyitvā va
 āvātabhāvaṃ²¹ ṇatvā thokaṃ osakkitvā gato²². Rājā pana
 ujukaṃ eva āgacchanto tasmiṃ papati. Sarabho tassa pada-
 25 saddaṃ asuṇanto nivattitvā taṃ apassanto „narakāvāte patito
 bhavissatīti“ ṇatvā āgantvā²³ olokento naṃ gambhīraudake
 appatitṭhaṃ kilamantaṃ disvā tena kataṃ aparādhaṃ hadaye

¹ Bā phalasampanna. ² Bā khapetvā vijhi. ³ Bā hāpetvā. ⁴ Bā omits puratova.

⁵ Bā jahanti. ⁶ Bā -gena. ⁷ C* kucchima ajjhaṃ, Bā only kucchi. ⁸ Bā sa-
 niyāgacchante. ⁹ Bā -ta. ¹⁰ Bā adds passe. ¹¹ Bā -ruyhi. ¹² Bā tena.

¹³ Bā nibbirajjho. ¹⁴ Bā viddhā, C* vijjho. ¹⁵ so all three MSS. ¹⁶ Bā so
 tattha. ¹⁷ Bā satṭhimattahatto. ¹⁸ C* -kaāvāto, Bā -pādakāpāto. ¹⁹ Bā -hattha-
 patto. ²⁰ Bā adds ca. ²¹ Bā avātaṃ. ²² Bā okkami in the place of o. g.

²³ Bā omits ā.

akatvā sñjātakāruñño „mā mayi passante va rājā' nassatu,
 inambhā naṃ dukkhā mocessāmīti“ āvātatīre t̥hito „mā bhāyi
 mahārāja, ahaṃ taṃ dukkhā mocessāmīti“ vatvā attano piya-
 puttāṃ uddharitūṃ ussāhaṃ karonto viya tass' uddharaṇatthāya
 silāya yoggaṃ¹ katvā va „vijjhissāmīti“ āgataṃ² rājānaṃ saṭṭhi- 5
 hatthā narakā uddharitvā assāsetvā piṭṭhiṃ āropetvā araṇṇā
 nīharitvā senāya avidūre otāretvā ovādam assa datvā pañcasu
 sīlesu patipīṭhāpesi. Rājā M-aṃ vibhāya gantūṃ³ asakkonto
 āha: „sāmi sarabharāja⁴, mayā saddhiṃ Bārāṇasīṃ ehi, dvāda-
 sayojanikāya te⁵ Barāṇasiyā⁶ rajjāṃ dammi, taṃ karohīti“⁷. 10
 „Mahārāja, mayāṃ tiracchānagatā, na no rajjen' attho, sace te mayi
 sineho atthi mayā dinnāni silāni rakkhanto ratṭhavāsino pi silāṃ⁸
 rakkhāpehīti“ taṃ ovaditvā araṇṇaṃ eva pāvīsi. So assu-
 punṇehi nettehi tassa guṇe saranto va senāṃ sampāpūṇitvā
 senaṅgaparivuto nagaraṃ gantvā „ito patṭhāya sakalaratṭhavāsino 15
 pañcasīlāni rakkhantū“⁹ 'ti dhammabheriṃ carāpesi. M-ena pana
 attano kataguṇaṃ kassaci akathetvā sāyaṃ nānaggarasabhajanāṃ
 bhuñjitvā alaṃkatasayane¹⁰ sayitvā paccūsakāle M-assa guṇaṃ
 saritvā utṭhāya sayanapiṭṭhe pallāṃkena nisīditvā pītipunṇena
 hadayena chahi gāthāhi udānaṃ udānesi: 20

1. Āsimseth' eva¹¹ puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (J. I. p. 267.)
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ, yathā icchīm tathā ahu. 134.

2. Āsimseth' eva¹¹ puriso, na nibbindeyya paṇḍito,
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ udakā thalam ubbhataṃ. 135.

3. Vāyameth' eva puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (J. I. p. 450.) 25
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ, yathā icchīm tathā ahu. 136.

4. Vāyameth' eva puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (J. I. p. 268.)
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ udakā thalam ubbhataṃ. 137.

5. Dukkūpanīto pi naro sapañño

āsaṃ na chindeyya sukhāgamāya,

30

¹ Cks add ko. ² Bā silayogaṃ. ³ Bā āgantvā. ⁴ Bā vinā vasitūṃ. ⁵ Bā
 -bhamigārāja. ⁶ Bā taṃ. ⁷ Cks -siyāsi. ⁸ Bā karehīti. ⁹ Cks pañcasīlāṃ.
¹⁰ Bā -nema. ¹¹ Bā āsimsattheva.

bahū hi phassā ahitā hitā ca,
avitakkitā maccum upabbajanti. 138.

c. Acintitam pi bhavati, cintitam pi vinassati,
na hi cintāmayā bhogā itthiyā purisassa vā ti. 139.

- 5 Āsimssethevā¹ 'ti āsacchedakakammaṃ akatvā attano kamme āsaṃ ka-
roth' eva, na ukkaṇṭheyya, yathā icchin ti ahaṃ hi saṭṭhihatthā narakā
uṭṭhānaṃ icchin, so 'mhi tath' eva jāto, tato uṭṭhito yevā 'ti dīpeti, ahitā
hitā cā 'ti dukkhaphassā² ca sukhaphassā³ ca maraṇaphassā⁴ ca jīvita-phassā⁵ cā
'ti pi attho⁶, sattānaṃ hi maraṇaphasso⁷ ahito jīvita-phasso⁸ hito, tesam avitakkito
10 acintito pi⁹ maraṇaphasso¹⁰ va āgacchatīti dasseti, acintitara-pīti mayā āvāṇe
patissāmitī na cintitaṃ, sarabhaṃ māressāmitī cintitaṃ, idāni pana me cintitaṃ
natthaṃ, acintitaṃ eva jātaṃ, bhogā ti yasaparivārā, ete cintāmayā na honti,
tasmā ūṇavata viriyam eva kātabbaṃ, viriyavato hi acintitam pi hoti yeva.

- Tass' evaṃ udānentass' eva aruṇaṃ uṭṭhahi. Purohito
15 pāto va sukhasēyyapucchana-tthaṃ āgantvā dvāre¹ ṭhito tassa
udānagītasaddaṃ sutvā cintesi: „rājā hīyo migavaṃ agamāsi,
tattha sarabhamigaṃ viraddho bhavissati, tato amaccehi ava-
hasiyamāno „māretvā taṃ ānessāmiti“² khattiyamānen' eva
taṃ anubandhanto saṭṭhihatthe narake patito bhavissati, da-
30 yālunā sarabharājena rañño dosaṃ acintetvā rājā³ uddhaṭo⁴
bhavissati, tena maññe udānaṃ udāneṭṭi“⁵. Evaṃ brāh-
maṇassa rañño paripuṇṇavyaṇjanaṃ udānaṃ sutvā sumajjite
ādāse mukhaṃ olokentassa chāyā viya raññā ca sarabhena ca
katakāraṇaṃ⁶ pākataṃ ahoṣi. So nakhaggena dvāraṃ koṭ-
95 ṭhesi⁷. Rājā „ko eso“ ti pucchi. „Ahaṃ deva purohito“ ti.
Ath' assa dvāraṃ vivaritvā „ito eh' ācariyā“⁸ 'ti āha. So
pavisitvā rājānaṃ jayāpetvā ekamantaṃ ṭhito „ahaṃ mahārāja
tayā araṇṇe katakāraṇaṃ jānāmi, tvaṃ ekaṃ sarabhamigaṃ
anubandhanto narake patito, atha naṃ so sarabho silāya yoggaṃ⁹

¹ Bā āsisatthevā. ² Bā pi pātho attho. ³ Bā upamarāṇaphasena ahitā jīvita-
maraṇena hitā tesam vitakkitho pi cintito in the place of sattānaṃ - - -. ⁴ Bā
-ssā. ⁵ Bā rājadvāre. ⁶ Bā āharissāmiti. ⁷ Ck^o rājānaṃ. ⁸ Bā uddharitho.
⁹ Bā -nesitī. ¹⁰ Bā katakammanā. ¹¹ Bā C^o ākoṭesi. ¹² Bā ito evatha ā-. ¹³
Bā silāyogaṃ.

katvā narakato uddhari, so tvaṃ tassa guṇaṃ saritvā¹ udānaṃ udānesīti² vatvā dve gathā abhāsi:

7. Sarabham giriduggasmiṃ yaṃ tvaṃ anusarī pure
alīnacittassa tuvaṃ³ vikkantaṃ anujīvasi⁴. 140.

8. Yo taṃ viduggā narakā samuddhari⁵ 3
silāya yoggaṃ⁶ sarabho karitvā
dukkhūpanītaṃ maccumukhā pamocayi
alīnacittaṃ ta migaṃ vadesīti⁷. 141.

Tattha anusarīti⁷ anubandhī, vikkantaṃ ti uddharaṇatthāya⁸ kata-parikammaṃ, anujīvasīti⁹ upajīvasi¹⁰, tassānubhāvena tayā¹¹ jīvitaṃ laddhaṃ 10
ti attho, samuddharīti¹² uddhari¹³, ta migaṃ vadesīti¹⁴ taṃ suvaṇṇa-sarabhamīgaṃ idha sīrisayaṇe nisīno vaṇṇesi.

Taṃ sutvā rājā „ayaṃ mayā saddhiṃ na¹⁵ migavaṃ āgato¹⁶ sabbaṃ pavattiṃ jānāti, kathaṃ nu kho jānāti¹⁷“, puc-chissāmi naṃ¹⁸ ti cintetvā navamaṃ gātham āha: 15

9. Tvaṃ nu¹⁷ tatth¹⁸ eva¹⁹ tadā ahosi
udāhu te koci naṃ¹⁹ etad akkhā²⁰,
vivattacchaddo²¹ nu si sabbadassī,
ñāṇaṃ nu te brāhmaṇa bhīmsarūpaṃ ti. 142.

Tattha bhīmsarūpaṃ ti kin nu te²² ñāṇaṃ balavajātikaṃ²³, ten²⁴ 20
etaṃ²⁵ jānāsīti.

Brāhmaṇo „nāhaṃ sabbaññū Buddhho, vyañjanaṃ amakkhe-tvā²⁶ tayā kathitagāthānaṃ pana mayhaṃ attho upatṭhātīti²⁷“
dipento dasamaṃ gātham āha:

10. Na c' ev' ahaṃ tattha tadā ahoṣim,
na cāpi me koci naṃ etad akkhā, 25

¹ Bā anussaretvā. ² Cks tvaṃ, Bā tuva. ³ Bā -taṃ jīvitaṃ labhi. ⁴ Ck ya uddhari, Cs uddhari only. ⁵ Bā yoggaṃ. ⁶ Bā tamevadesīti in the place of ta -. ⁷ Bā anussasariṭi. ⁸ Bā uttara-. ⁹ Bā jivita labhissatīti. ¹⁰ Bā omits u-. ¹¹ Bā tava. ¹² Bā -rinti, Cks uddharīti. ¹³ Bā uttāresi. ¹⁴ Cks add ca. ¹⁵ Bā gato. ¹⁶ Bā omits kathaṃ -. ¹⁷ Bā kiṃ tvaṃ. ¹⁸ Ck taṭṭha? Bā tattheva. ¹⁹ Bā ta. ²⁰ Cks akkho. ²¹ Bā vivaṭacchādo, Cs vivattacchaddā. ²² Bā bhīmsarūpaṃ tava in the place of kinnuta. ²³ Cks -jāni-taṃ. ²⁴ Bā kenetaṃ. ²⁵ Bā samekkhitvā. ²⁶ Bā -hīti.

gāthāpadānañ ca subhāsītānañ

atthañ tad ānenti janinda dhīrā ti. 14.

Tattha subhāsītānañ ti vyañjanañ amakkhetvā¹ suṭṭhu bhāsītānañ.
atthañ tadānenti² so tesañ attho, tañ ānenti³ upadhārenti.

- 5 Rājā tassa tussitvā bahuñ dhanāñ adāsi. Tato paṭṭhāya
ca dānādipuññābhirato ahosi, manussāpi⁴ puññābhiratā hutvā
matamatā saggapadam eva pūrayimsu. Ath' ekadivasāñ rājā
„lakkhañ vijjhissāmīti“ purohitañ ādāya uyyānañ gato. Tadā
Sakko devarājā bahū⁵ nave deve ca⁶ devakaññāyo ca⁷ disvā
10 „kin nu kāraṇaṇ“ ti āvajjanto sarabhamigena narakā uddha-
ritvā rañño silesu patitṭhāpitabhāvañ⁸ ṇatvā „rañño ānubhāvena
mahājano puññāni karoti, tena devaloko paripūrati, idāni kho
pana rājā lakkhañ vijjhituñ uyyānañ gato“ ti⁹ vīmaṃsityā
„sīhanādañ nadāpetvā sarabhamigassa guṇañ kathāpetvā attano
15 ca Sakkabhāvañ jānāpetvā ākāse ṭhito dhammañ desetvā
mettāya c' eva pañcannañ ca sīlānañ guṇañ kathāpetvā¹⁰ āga-
missāmīti“ cintetvā uyyānañ agamāsi. Rājāpi „lakkhañ vijjhissā-
mīti“ dhanuñ āropetvā sarañ sandahi¹¹. Tasmiñ khaṇe Sakko
rañño ca lakkhassa ca antare attano ānubhāvena sarabhañ
90 dassesī. Rājā tañ disvā sarañ na muñci. Atha nañ Sakko
purohitassa sarīre adhimuccitvā¹² gāthāya ajjhabhāsi¹³:

11. Ādāya pattim¹⁴ paraviriyaghātīm¹⁵

cāpe sarañ kiñ vicikicchase tuvañ,

nunno¹⁶ saro sarabhañ hantu khippañ,

- 95 annañ hi etañ varapañña rañño ti. 144.

Tattha pattim¹⁶ ti vājapattēhi¹⁷ samannāgatañ, paraviriyaghātīti ti
paresaṇ viriyaghātakañ, cāpe sarañ ti etañ pattisaṃkhātañ¹⁸ sarañ cāpe
ādāya sannahitvā¹⁹ idāni tvañ vicikicchasi, hantū 'ti tayā viassaṭṭho hutvā esa

¹ Bđ spekkhitvā. ² Bđ tesañ atthañ jānanti in the place of so tesañ --. ³

Ck⁴ -ssāhi, Bđ omits puñña --. ⁴ C⁵ -u. ⁵ Ck⁶ na vedo ce va, Bđ pahu pābunake
deve. ⁶ Bđ omits deva-. ⁷ Bđ patitṭhita-. ⁸ Bđ pi, Ck⁹ tañ. ⁹ Bđ kathetvā.

¹⁰ Bđ saṇḥayi. ¹¹ Bđ -muñjivā. ¹² Bđ gāthā abhāsi. ¹³ Bđ paṭṭani. ¹⁴ Bđ
ghāṭi. ¹⁵ Ck¹⁶ nunno, C¹⁷ nunne, Bđ tunho, B¹⁸ tunne. ¹⁶ Bds paṭṭan. ¹⁷ Bđ
vāca-. ¹⁸ Bđ paṭṭasahitañ. ¹⁹ C²⁰ sannayihitvā, Pđ sanhayitvā.

saro khīppaṃ imaṃ sarabhaṃ hantu¹, annaṃ hi etaṃ ti varapañña ma-
hārāja sarabho nāma rañño bhāro bhakkho ti attho.

Tato rājā gātham āha:

12. Addhā pajānāmi aham pi etaṃ:

annaṃ migo brāhmaṇa khattiyassa,

3

pubbe kataṃ ca apacāyamāno,

tasmā migaṃ sarabhaṃ no hanāmīti. 145.

Tattha pubbekatañcā 'ti brāhmaṇa aham etaṃ² ekaṃsena jānāmi yathā
migo khattiyassa annaṃ, pubbe pana iminā mayhaṃ katagunaṃ pūjemi, tasmā
na hanāmīti.

10

Tato Sakko gāthadvayam āha:

13. N' eso³ migo mahārāja, asur' eso⁴ disampati,

etaṃ hantvā manussinda bhavassu amarādhipo. 146

14. Sace ca⁵ rāja⁶ vicikicchase tuvaṃ

hantuṃ migaṃ sarabhaṃ 'sahāyakaṃ me'

15

saputtadāro nara viriyasetṭha

gantā tuvaṃ⁷ Vetaraṇiṃ Yamassā 'ti. 147.

Tattha asureso⁸ ti asuro esa⁹ asurajetṭhako Sakko¹⁰ eso ti adhippā-
yena vadati, amarādhipo ti tvaṃ etaṃ Sakkaṃ māretvā sayam Sakko deva-
rāja hohiti vadati, Vetaraṇiṃ Yamassā 'ti sace etaṃ sahāyo me ti cintetvā¹¹
na hanissasi¹² saputtadāro¹³ Yamassa Vetaraṇiṃ nirayaṃ¹⁴ gato¹⁵ bhavissa-
sīti¹⁶ taṃ¹⁷ tasesīti.

Tato rājā dve gāthā abhāsi:

15. Kāmaṃ ahaṃ jānapadā ca sabbe

puttā ca dārā ca sahāyasaṃghā

25

gacchemu taṃ Vetaraṇiṃ Yamassa

na tv-eva hañño¹⁸ yo mama pānad' assa¹⁹. 148.

¹ Bđ hanatu. ² Bđ petam. ³ Bđ naso. ⁴ Cks -roso. ⁵ Ck va. ⁶ Bđ -jā. ⁷
Bđ gantvā-, Cks gantvā tvaṃ. ⁸ Cks -roso. ⁹ Bđ eso. ¹⁰ Bđ omite sakko. ¹¹
Bđ māressasi. ¹² Bđ -rena. ¹³ Ck -pi nirayaṃ, Ck -pi-, Bđ -ranyam. ¹⁴ Bđ
gantvā. ¹⁵ all three MSS. -tīti. ¹⁶ Bđ nam. ¹⁷ Bđ hañhi. ¹⁸ Bđ pāpādado.

16. Ayaṃ migo kicchagatassa¹ mayhaṃ
ekassa kattā vīvanasmim² ghore³,
taṃ tādissaṃ pubbakiccaṃ saranto
jānaṃ mahābrahme⁴ kathaṃ haneyyaṃ⁵ ti. 149.

5 Tattha yo mama pāṇadassā⁶ 'ti brāhmaṇa yo mama pāṇado⁶ assa
yena me piyaṃ⁷ jīvitam dinnam narakam pavisantenāpi mayā so⁸ na tv-eva
hañño⁹ na hantabbo¹⁰, avajjho eso ti vadatī, ekassa kattā vīvanasmim¹¹
ghore ti dāruṇe araṇṇe paccatthikassa¹² sato ekassa asahāyassa¹³ mama kattā
kāraḥ jīvitaṃ dāyako, sv-āhaṃ taṃ iminā kataṃ¹⁴ tādissaṃ pubbakiccaṃ
10 saranto taṃ guṇaṃ jānanto yeva kathaṃ haneyyaṃ¹⁵.

Atha Sakko purohitassa sarīrato apagantvā¹⁶ Sakkatta-
bhāvaṃ māpetvā ākāse thatvā raṇṇo guṇaṃ pakāseto

17. Mittābhirādhi¹⁷ ciram eva¹⁸ jīva,
rajjam imaṃ¹⁹ dhammaguṇe²⁰ pasāsa²¹,
15 nārigaṇehi paricārayanto
modassu ratṭhe tidive Vāsavo. 150.

18. Akkodhano niccapasannacitto
sabbātithiyācayogo [ca] bhavitvā²²
datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ
20 anindito saggam upehi ṭhānaṃ ti 151.
gāthadvayam āha.

Tattha mittābhirādhi²³ mitte ārādhento toseto tesu adubbhamāno,
sabbātithi²⁴ sabbe dhammikasamaṇabrāhmaṇe²⁵ atthipābunake yeva katvā
pariharanto²⁶ yācittabbayuttako²⁷ hutvā, anindito ti dānādini puññaṃ²⁸ ka-
25 raṇena pamudito deva-lokena²⁹ abhinandito³⁰ hutvā saggatṭhānaṃ upehi³¹.

¹ C^o kicchā-, B^d kicchākatassa. ² B^d vīvanasmim. ³ Ck -rā. ⁴ Ck -ma. ⁵ Ck bhane-, C^o bhane-. ⁶ B^d -dado. ⁷ B^d piya. ⁸ C^o yo. ⁹ Ck^o hañṇe, B^d tatheva. ¹⁰ B^d hani, omitting na. ¹¹ B^d piva-. ¹² B^d pavithassa. ¹³ B^d -yakassa. ¹⁴ Ck^o add taṃ. ¹⁵ Ck haṇeyyaṃ, C^o bhaneyya, B^d pāhaneyyaṃ. ¹⁶ B^d -gato. ¹⁷ C^o -dhi. Ck mittāhivārādhi, B^d mittādhirāvi. ¹⁸ B^d cīname. ¹⁹ B^d rajjavimam, Ck^o rajjamimam. ²⁰ B^d imassagaṇe? ²¹ B^d vassāsā. ²² B^d -tittipābunake katvāni. ²³ B^d mittādhirā. ²⁴ B^d -tittiti. ²⁵ B^d -ṇā, Ck -ṇo. ²⁶ B^d paricārayanto. ²⁷ B^d samicitabba-. ²⁸ Ck^o puñña-. ²⁹ Ck meva-lokena, C^o cadeva-, B^d parato ceva loka ca. ³⁰ B^d anindito. ³¹ B^d upeti.

Evam vatvā Sakko devarājā „aham mahārāja tam parigaṇhitum āgato, tvaṃ attānaṃ parigaṇhitum¹ nādāsi, appamatto hohīti“ tam ovaditvā sakatṭhānam eva gato.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Sāriputto saṃkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṃ jānāti yevā“ 'ti vatvā j. s.: 5
 „Tadā rājā Ānando ahosi, purohito Sāriputto, sarabho² aham evā“ 'ti.
 Sarabhamigajātakaṃ³. Terasanipātavaṇṇanā niṭṭhitā⁴.

---

¹ C^o pariggahi-, B^d pariggahetabbam. ² B^d -bhamigo pana. ³ B^d adde dasa-
 mam yattha yattha bhava jāto puriso homi paṇḍito abhirūpo mahāpaṇḍito dhāremi
 piṭakattayaṃ labhivāna metteyo karaṇaṃ bhavēyyam. ⁴ B^d omits terasa - -.

XIV. PAKINNAKANIPĀṬA.

1. Sālikedārajātaka.

Sampannam sālikedāraṇ ti. Idam S. J. v. mātiposaka-
bhikkhum¹ ā. k. Vatthum² Sāmajātaka āvibhavissati. S. pana
5 tam bhikkhum pakkosāpetvā „saccam kira tvaṃ bhikkhu gihī³ pose-
sīti“ pucchitvā „saccam bhaate“ ti vutte „kin te hontīti“ „mātā-
pitaro⁴ bhante“ ti vutte „sādhu bhikkhu porāṇakapaṇḍitā tiracchānā
hutvā⁵ suvayoniyam⁶ nibbattitvāpi⁷ jinṇake⁸ mātāpitaro kulāvake ni-
pajjāpetvā mukhatuṇḍakena gocaram⁹ āharitvā posesun¹⁰ „ti
10 vatvā a. ā.:

A. Rājagahe Magadharājā nāma rajjam kāreti¹¹. Tadā
nagarato pubbuttarāya¹² disāya Sālindiyo¹³ nāma brāhmaṇa-
gāmo ahosi. Tassa pubbuttaradisāya Magadhakhettaṃ¹⁴.
Tattha Kosiyagotto nāma Sālindiyavāsī¹⁵ brāhmaṇo sahassa-
15 karīsamattaṃ khettaṃ gahe tvā sālim vapāpesi¹⁶. Uṭṭhite¹⁷
sasse¹⁸ vatim thiram kāretvā kassaci paññāsakarīsamattaṃ
kassaci satṭhikarīsamattan ti evaṃ pañcakarīsasatamattaṃ¹⁹
kattikhettaṃ²⁰ attano purisānañ űeva ārakkhathāya datvā

¹ Bds mātu-. ² Bds paccuppannam vatthu. ³ Bds gihino. ⁴ Cks honti. ⁵ Bds
adds me. ⁶ Bds hutvāpi. ⁷ Bds suvakayo-. ⁸ Cks nibbattitvāpi, Bds nippattitvā
⁹ Bds jinṇa. ¹⁰ Bds adds āharam. ¹¹ Bds posesu. ¹² Bds -si. ¹³ Bds -ra. ¹⁴
Bds sāliddi-. ¹⁵ Bds add atthi. ¹⁶ Cks -si, Bds sāliddiyavāsi. ¹⁷ Bds vappesi.
¹⁸ Bds adds ca pana. ¹⁹ Cks vasse. ²⁰ Bds pañcasatakarīsamattaṃ. ²¹ Cks
kanti-, Bds omits katti.

sesaṃ pañcakarīsasatamattaṃ¹ bhatīm katvā² ekassa bhata-
 kassa adāsi, so tattha kuṭīm katvā rattimdivaṃ vasati. Khet-
 tassa pana pubbuttarabhāge³ ekasmiṃ sānupabbate mahantaṃ
 simbalivanaṃ⁴, tattha⁵ anekāni suvasatāni vasanti. Tadā B.
 tasmīṃ suvasaṃghe suvaraṇṇo putto hutvā nibbatti, so va- 5
 yappatto abhirūpo thāmaṃ⁶, sakaṭaṇābhippamaṇo sarīro ahosi.
 Ath' assa pitā mahallakakāle „ahaṃ idāni dūraṃ gantaṃ na
 sakkomi, tvaṃ imaṃ gaṇaṃ pariharā“⁷ 'ti rajjaṃ⁸ niyyādesi.
 So punadivasato paṭṭhāya mātāpitunnaṃ gocarathāya gantaṃ
 nādāsi, suvagaṇaparivuto⁹ Himavantaṃ gantvā sayamjāta- 10
 sālīvanaṃ¹⁰ yāvadatthaṃ sālīm khādītva āgamanakāle mātā-
 pitunnaṃ pahonakaṃ gocaraṃ ādāya gantvā¹¹ mātāpitaro
 poseti¹². Ath' assa ekadivasam suvā ārocesuṃ: „pubbe
 imasmīṃ kāle Magadhakhetto sālī paccati¹³, idāni kin nu kho
 jātān ti¹⁴ tena hi jānātha“¹⁵ 'ti dve suve pahinimsu. Suvā¹⁶ 15
 gantvā Magadhakhetto otarantā tassa bhatiyā rakkhana-
 purisassa khetto otaritvā¹⁷ sālīm khādītva ekaṃ sālīsisaṃ
 ādāya simbalivanaṃ gantvā¹⁸ sālīsisaṃ M-assa pādamaṇe pā-
 tetvā¹⁹ „evarūpā tattha²⁰ sālīti“ vadimsu. So punadivase
 suvagaṇaparivuto tattha gantvā tasmīṃ khetto otari. So²¹ 20
 puriso suve sālīm khādante²² ito c' ito ca dhāvitvā vārento pi
 vārentuṃ na sakkoti. Sesā suvā²³ sālīm khādītva tucchamukhā
 va gacchanti²⁴, suvarājā pana bahūni sālīsīsāni ekato katvā
 haritvā²⁵ mātāpitunnaṃ deti. Suvā punadivasato paṭṭhāya
 tatth' eva sālīm khādimsu. Atha so puriso²⁶ „sace ime 25

¹ Ck tesaṃ - -, C² sesaṃ pañcakarīsamattaṃ, B² sesapañcasatagarīsamattaṃ
 khettaṃ attano purisosaṇaṃ. ² Ck² datvā. ³ B² -radisā bhāge. ⁴ Ck² sibba-,
 B² sippa- and adda atthi. ⁵ B² attha. ⁶ B² thāmasampanno. ⁷ B² omits
 rajjaṃ ⁸ B² -gaṇaṃ pariharanto. ⁹ Ck² jātassaresusālī-, B² sayamjātasālīvanaṃ.
¹⁰ B² āharitvā in the place of ā. g. ¹¹ B² -si. ¹² B² paccanti. ¹³ Ck² kathanti.
¹⁴ B² te. ¹⁵ B² otarisu. ¹⁶ B² āg-. ¹⁷ B² thapetvā. ¹⁸ B² tattha evarūpā.
¹⁹ B² adda pana. ²⁰ B² adda disvā. ²¹ B² adda yāvadatthaṃ. ²² B² gac-
 chisu. ²³ B² tehi parivuto hutvā āharitvā. ²⁴ B² adda suve sālī khādante
 disvā ito cito ca dhāvitvā vārento pi vārentuṃ nāsakkhi.

aññaṃ katipāhaṃ evaṃ khādissanti kiñci na bhavissati, brāhmaṇo sālim agghāpetvā mayhaṃ iṇaṃ karissati, gantvā tassa ārocemīti¹ so sālimutṭhinā saddhiṃ tathārūpaṃ paṇṇākāraṃ gahetvā² brāhmaṇaṃ passitva vanditvā³ ekamantaṃ 5 ṭhito „kiṃ bho purisa sampannaṃ sālikhettan“ ti puṭṭho „āma brāhmaṇa sampannan“ ti vatvā dve gāthā abhāsi:

1. Sampannaṃ sālikedāraṃ, suvā bhuñjanti Kosiya,
paṭivedemi⁴ te brahme: na naṃ⁵ vāretum ussahe. 1.
2. Eko va⁶ tattha sakuṇo, so⁷ tesāṃ sabbasundaro
10 bhutvā sālim yathākāmaṃ tuṇḍenādāya gacchatīti. 2.

Tattha sampannan ti paripuṇṇaṃ avikalaṃ⁸, kedāraṇ ti khettaṃ, sabbasundaro ti sabbehi koṭṭhāsehi sundaro rattatunḍo jīṇjukasanni-bhakkhi rattapādo⁹ tīhi rājīhi parikkhittagīvo mahāmayūrapamaṇo so yava-datthaṃ sālim khādītva aññaṃ¹⁰ tuṇḍena gahetvā gacchatī¹¹.

- 15 Brāhmaṇo tassa kathaṃ sutvā suvarāje sinehaṃ uppādetvā khettapālaṃ pucchi: „ambho purisa pāsāṃ oḍdetuṃ jānāsīti“ „Āma jānāmīti“. Atha naṃ gāthāya ajjhabhāsi:
a. Oḍdentu¹² vālapāsāni yathā bajjhetha¹³ so dijo,
jīvaṇ ca naṃ gahetvāna ānayetha¹⁴ mam' antike ti. 3.

20 Tattha oḍdentū¹⁵ 'ti oḍḍayantu, vālapāsānīti assavālādīrajjumayā pāsā, jīvaṇca naṃ ti jīvantaṃ nēva ca¹⁶.

Taṃ sutvā khettapālo sālim agghāpetvā iṇassa akata-bhāvena tuṭṭho gantvā assavāle¹⁷ vaṭṭetvā „ajja imasmiṃ ṭhāne otarissatīti“ sutvā suvaraṇṇo otaraṇaṭṭhānaṃ sallakkhetvā 25 punadivase pāto va cātippamaṇaṃ pañjaraṃ¹⁸ katvā pāsāṃ¹⁹ oḍdetvā suvānaṃ āgamaṇaṃ olokento kuṭiyaṃ nisīdi. Suvarā-jāpi suvagaṇaparivuto āgantvā²⁰ aloluppacāratāya hiyyo²⁰

¹ B^d -cessāmīti. ² B^d adds sāliddhiyagāmaṃ gantvā. ³ B^d paṇṇākāraṃ datvā.

⁴ B^d -va-. ⁵ B^d taṃ. ⁶ B^d ca. ⁷ B^d yo. ⁸ B^d avekallaṃ. ⁹ C^k -sannil-bhakkhi, B^d -sannibho bhakkhi. ¹⁰ B^d añña. ¹¹ B^d -tīti. ¹² B^d ujhantu. ¹³ B^d bajjheyya. ¹⁴ B^d -yehi. ¹⁵ B^d ujhantū. ¹⁶ B^d adds ānayehīti ānehi. ¹⁷ B^d -laṃ. ¹⁸ C^k -so vātappahāre tesāṃ caranakaṃ. ¹⁹ B^d -saṇca. ²⁰ B^d vi-hiyo, C^k bhiyyo, C^e hiyyo.

khāditatṭhāne oḍḍitapāse¹ pādam² pavesento va otari. So attano baddhabhāvaṃ ñatvā cintesi: „sac³ āhaṃ⁴ idān⁵ eva baddharāvaṃ ravissāmi ñātakā⁶ bhayatajjitā gocaraṃ agahetvā va palāyissanti, yāva etesaṃ gocaragahaṇaṃ⁷ adhivāsesaṃmīti“ so tesāṃ suhitabhāvaṃ ñatvā maraṇabhayatajjito hutvā tik-
khattuṃ baddharāvaṃ ravi. Sabbe⁸ palāyimsu. Suvarājā „ettakesu me⁹ ñātisu¹⁰ nivattitvā olokeno pi n¹¹ atthi, kin nu kho mayā¹² pāpaṃ¹³ katan“ ti vilapanto

4. Ete bhutvā ca¹⁴ pītvā ca pakkamanti vihaṅgamā,

eko baddho 'smi pāsena, kiṃ pāpaṃ pakatam mayā ti 4. 10
gātham āha. Khetapālo suvarājassa baddharāvaṃ suvānañ ca ākāse pakkhandanasaddaṃ sutvā „kin nu kho“ ti kuṭṭito¹⁵ oruyha pāsattṭhānaṃ gantvā suvarājānaṃ¹⁶ disvā „yass¹⁷ eva me¹⁸ pāso oḍḍito so eva¹⁹ baddho“ ti tuṭṭhamānaso suvarājānaṃ pāsato mocetvā dve pāde ekato²⁰ bandhitvā²¹ Sālinḍiya- 15
gāmaṃ gantvā suvapotaṃ brāhmaṇassa adāsi. Brāhmaṇo²² balavasinehena M-aṃ ubho hi hatthehi dāhaṃ gahetvā aṃke nisidāpetvā tena saddhiṃ sallapanto dve gāthā abhāsi:

5. Udaraṃ nūna aññesaṃ suva accodaraṃ tava,

bhutvā sāliṃ yathākāmaṃ tuṇḍenādāya gacchasi²³. 5. 20

6. Koṭṭhan nu tattha pūresi, suva veran nu te mayā,

puṭṭho me samma akkhāhi: kuhiṃ sāliṃ nidhīyasīti²⁴. 6.

Tattha udaraṃ nūna 'ti aññesaṃ udaraṃ udaram eva maññe tava idaraṃ pana atidudaraṃ, tatthā 'ti tasmīṃ simbalivane, pūresiṭi vassā-rattatthāya pūresi, nidhīyasīti nidhesi.

25

Taṃ sutvā suvarājā madhurāya manussabhāsāya sattamaṃ gātham āha:

¹ Bā oḍḍiyam. ² Bā pāsam pāse. ³ Bā sacce ham. ⁴ Bā adds me. ⁵ Bā -ṇā tāva. ⁶ Bā atha sabbe te suvā. ⁷ Bā omits me. ⁸ Bā ñātakesu. ⁹ Bā me. ¹⁰ Bā paramapā-. ¹¹ Bā pi. ¹² Bā -ṭiyā. ¹³ Cks -jā. ¹⁴ Bā omits me. ¹⁵ Bā sveva. ¹⁶ Bā adds katvā. ¹⁷ Bā adds dāhaṃ ādāya. ¹⁸ Bā adds taṃ disvā. ¹⁹ Cks -ti. ²⁰ Bā nidayasīti, Cks -titi.

7. Na me veraṃ tayā saddhiṃ, koṭṭho mayhaṃ na vijjati,
 iṇaṃ muñcāmi' iṇaṃ' dammi sampatto koṭṭisimbaliṃ,
 nidhiṃ pi tattha nidaḥāmi, evaṃ jānāhi Kosiya' 'ti. 7.

Tattha iṇaṃ muñcāmiṇaṃ dammiti² tava sālinṃ haritvā iṇaṃ muñ-
 5 cāmi c' eva³ dadāmi ca 'ti vedati⁴, niddhimpīti ekaṃ tattha simbalivase
 anugāmiṇanidhiṃ pi nidaḥāmi.

Atha naṃ brāhmaṇo pucchi:

8. Kīdisan te iṇadānaṃ, iṇamokkho te kīdiso,
 nidhiṃnidhānaṃ akkhāhi, atha pāsā pamokkhasīti. 8.

10 Tattha iṇadānaṃ ti iṇassa dānaṃ, nidhiṃnidhānaṃ ti nidhino
 nidhānaṃ.

Evaṃ brāhmaṇena puṭṭho suvarājā tassa vyākharonto
 cataṃso gāthā abhāsi:

9. Ajātapakkhā taruṇā puttakā mayha Kosiya,
 15 te maṃ tathā⁵ bharissanti, tasmā tesaṃ iṇaṃ dade. 9.
 10. Mātāpitā ca me vuddhā⁶ jīṇṇakā gatayobbanā,
 tesaṃ tuṇḍena⁷ hātūna muñce⁸ pubbakataṃ⁹ iṇaṃ. 10.
 11. Aññe pi tattha sakunā khīṇapakkhā sudubbalā,
 tesaṃ puññatthiko dammi, taṃ nidhiṃ āhu paṇḍitā. 11.
 20 12. Edisaṃ¹⁰ me iṇadānaṃ, iṇamokkho me ediso¹¹,
 nidhiṃnidhānaṃ akkhātaṃ¹², evaṃ jānāhi Kosiya' 'ti. 12.

Tattha hātūnā 'ti haritvā, taṃ nidhiṃ ti taṃ puññakammaṃ paṇḍitā
 anugāmiṇanidhiṃ nāma kathenti, nidhiṃnidhānaṃ ti nidhino nidhānaṃ.
 nidhānanidhiṃ¹³ ti pi pāṭho, ayam eva attho.

- 25 Brāhmaṇo M-assa dhammakathaṃ sutvā pasannacitto dve
 gāthā abhāsi:

13. Bhaddako vat' ayaṃ¹⁴ pakkhi¹⁵ dijo paramadhammiko,
 ekaccesu manussesu ayaṃ dhammo na vijjati. 13.

¹ C^o -mināṃ, B^d muñjāminna. ² C^o -mi naṃ. B^d muñjāminnaṃ. ³ B^d adda
 iṇaṃ. ⁴ B^d omits va-. ⁵ C^k te ma hātā, C^o te maṃ bhātā. ⁶ B^d vuḍḍhā.
⁷ C^o tuṇḍena. ⁸ C^o pubbe ca, B^d pañce. ⁹ B^d pubbe-. ¹⁰ B^d idisaṃ. ¹¹
 B^d ca idiso. ¹² B^d akkhāmi. ¹³ so B^d; C^k nidhiṃnidhānaṃ for nidhīni-?
¹⁴ B^d vatāya. ¹⁵ all three MSS. -i.

14. Bhuñja sālīm yathākāmaṃ saha sabbehi nātibhi¹,
puna pi suva passemu, piyaṃ me tava dassanan ti. 14.

Tattha bhuñja sālīm ti ito paṭṭhāya nibbhayo hutvā bhuñjā² 'ti karisa-sahassam pi tass' eva niyyādentō evam āha, passemū 'ti attano rūciyā āgataṃ aññesu divasesu taṃ passeyyamā 'ti.

Evam³ M-am yācitvā piyaputtaṃ viya muducittena olo-kento pādato bandhanam mocetvā satapākātēna pāde mak-khetvā bhaddapīṭhe nisīdāpetvā kañcanataṭṭake madhulāje khādāpetvā sakkharodakam⁴ pāyesi. Ath' assa suvarājā „appamatto hohi brāhmaṇā“ 'ti vatvā ovaḍanto 10

15. Bhuttaṇ ca pītaṇ ca tav' assamamhi
ratī⁵ ca no Kosiya te sakāse,
nikkhittadaṇḍesu dadāhi dānam,
jinne ca mātāpitaro bharassū 'ti gātham āha. 15.

Tattha tavassamamhīti tava nivesane, ratīti abhirati. 15

Taṃ sutvā brāhmaṇo tuṭṭhahadayo⁶ udānam udānento

16. Lakkhī vata me uḍapādi ajja
yo⁷ addasāsīm pavaram dijānam,
suvaṣṣa sutvāna subhāsītāni
kāhāmi puññāni anappakānīti gātham āha. 16. 20

Tattha lakkhīti siri pi puññam pi paññāpi.

M. brāhmaṇena attano dinnam karissasabassam paṭikkhi-pitvā aṭṭhakarissamattam eva gaṇhi. Brāhmaṇo thambhe nikhapitvā tassa taṃ khettaṃ niyyādetvā añjalim paggayha „gaccha sāmi, assumukhe mātāpitaro assāsehitī“ vatvā⁸ taṃ 25
uyyojesi. So tuṭṭhamānaso sālisisam, ādāya gantvā mātā-pitunnam purato nikkhipitvā „amma tāta utṭhethā“ 'ti āha. Te assumukhā va bhāsamānā⁹ utṭhahimsu. Tāvad eva suva-

¹ Ck -hi. ² Bđ -jāhiti. ³ Bđ adds brāhmaṇo. ⁴ Bđ sakkāro-. ⁵ Cks ratīñ, Bđ rattī. ⁶ Bđ tuṭṭhamānaso. ⁷ Cks so. ⁸ Cks assāsetvā, Bđ niyyādetvā gandhamālādīhi pūjetvā khamāpetvā pacchāmi suvarājā ti assumukhe rodamaue mātāpitaro assāsehitī. ⁹ C¹ hasamānā, Bđ rodamānā.

gaṇā sannipatitvā „katham mutto si devā“ 'ti pucchimsu'. So nesaṃ¹ sabbaṃ vitthārato kathesi. Kosiyo pi suvaraṇṇo ovādaṃ datvā tato paṭṭhāya dhammikasamaṇabrāhmaṇānaṃ mahādānaṃ paṭṭhapesi.

- 5 Tam atthaṃ pakāsento S. osānagātham āha:
 17. So Kosiyo attamano udaggo
 annaṃ ca pānaṃ ca bhisam karitvā
 annena pānena pasannacitto
 santappayī samane² brāhmaṇe cā 'ti. 17.

- 10 Tatha santappayīti gahitāni bhājanāni pūrento santappesi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhu mātāpitiposanaṃ⁴ nāma paṇḍitānaṃ vaimso“ ti vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale paṭiṭṭhahi): „Tadā suvagaṇo⁵ Buddhaparisā ahoṣi⁶, mātāpitāro mahārājakulāni, khettapālo Channo, brāhmaṇo Ānando, suva-
 15 rājā aham evā“ 'ti. Sālikedārajātakaṃ⁷.

2. Candakinnarajātaka.

Upaniyatidaṃ maññe ti. Idam S. Kapilapuram⁸ nissāya nigrodhārāme viharanto rājanivesane Rāhulamātaram ā. k. Idam pana jātakam Dūrenidānato paṭṭhāya kathetabbaṃ. Sā pan'esā Nidāna-
 90 kathā yāva⁹ Laṭṭhivane Uruvelakassapassa sīhanādā¹⁰ Apaṇṇakajātake kathitā, tatoparam yāva Kapilavatthugamanā Vessantarajātake āvi-
 bhavissati. S. pana pitu nivesane nisīditvā antarabhattachasamaye Mahā-
 dhammapālajātakaṃ kathetvā katabhattakicco „Rāhulamātu vasanaṭ-
 ṭhāne¹¹ nisīditvā tassā¹² guṇaṃ vaṇṇento¹³ Candakinnarajātakaṃ¹⁴ ka-
 95 thessāmīti“ rājānaṃ pattaṃ gāhāpetvā dvihi aggasāvakehi saddhiṃ
 Rāhulamātu vasanaṭṭhānaṃ pāyāsi. Tadā tassā pamukhe¹⁵ cattālisasa-
 hassā¹⁶ nāṭakitthiyo vasanti, tāsu¹⁷ khattiyakaṇṇānaṃ nēva navutiadhi-
 kasahassaṃ. Sā T-assa āgamanam nātvā „sabbā¹⁸ kāsāvaṇ' eva¹⁹
 nivāsentū“ 'ti tāsam ārocāpesi, tā tathā karimsu. S. āgantvā paṇṇattā-

¹ Bā -isu, Ck² -i. ² Bā te-. ³ Ck² -ṇa. ⁴ C² -tupo-, Bā -tūnaṃ po-. ⁵ Bā² -ṇā.

⁶ Bā ahesum. ⁷ Bā kedāra-. ⁸ Bā -lavatthupu-. ⁹ Ck² omīti yāva. ¹⁰ Bā -daṃ.

¹¹ Bā nivesane. ¹² Bā omīti tassā. ¹³ Bā guṇe kathento. ¹⁴ Bā -ji-. ¹⁵ Bā²

-khā. ¹⁶ Bā -ssa. ¹⁷ Bā² tāsam. ¹⁸ Bā sabba. ¹⁹ Ck² -vaneva, Bā -sāve.

sane nisīdi. Atha tā¹ sabbāpi ekappahāren' eva viraviṃsu, mahā
 paridevasaddo ahoṣi. Rāhulamātā² paridevītvā sokam vinodetvā S-ram
 vanditvā rājagatena³ bahumānena sagāravena nisīdi. Rājā tassā⁴
 guṇakatham ārabhi: „bhante mama suṇhā 'tumhehi kāsāvāni nivatthā-
 nīti' sutvā kāsāvān' eva nivāsesi, 'mālādīni pariccattānīti' sutvā⁵ mālā- 5
 dīni pariccajitvā bhūmisayanā va jātā⁶ tumhākaṃ pabbajitakāle vidhavā
 hutvā aññehi rājūhi pesitaṃ paṇṇākāraṃ na gaṇhi, evaṃ tumhesu
 asaṃhīracittā esā⁷ ti nānappakārehi tassā guṇakatham kathesi. S.
 „anacchariyaṃ mahārāja yaṃ esā idāni mama pacchime attabhāve
 mayi sasnehā⁸ asaṃhīracittā anaññaneyyā⁹ bhaveyya⁹, sā¹⁰ tiracchā- 10
 nayoniyāṃ nibbattāpi mayi asaṃhīracittā anaññaneyyā¹¹ ahoṣīti¹¹ vatvā
 tena jācīto a. ā.:

A. B. Br. r. k. M. Himavanta-padese kinnarayoniyaṃ
 nibbatti. Candā nām' assa bhariyā. Te ubho pi Candanā-
 make¹² rajatapabbate vasimsu. Tadā Bārāṇasirājā amaccānaṃ 15
 rajjaṃ niyyādetvā dve kāsāyāni nivāsetvā sannaddhapañcā-
 vudho ekako va Himavantaṃ pāvīsi. So migamaṃsaṃ khā-
 danto ekaṃ khuddakanadim anussaranto¹³ uddhaṃ abhirūhi¹⁴.
 Candapabbata-vāsino kinnarā vassārattasamaye¹⁵ anotaritvā
 pabbate yeva vasanti nidāghe¹⁶ otaranti. Tadā¹⁷ so Canda- 20
 kinnaro attano bhariyāya saddhim otaritvā tesu tesu ṭhānesu
 gandhe vilimpanto¹⁸ pupphareṇuṃ khādanto¹⁹ pupphapaṭe²⁰
 nivāsento pārumpanto latādolāhi²¹ kilanto madhurassarena
 gāyanto taṃ khuddakanadim patvā ekasmim²² nivattaṭṭhāne²³
 otaritvā udaye pupphāni vikiritvā udakakīlaṃ kilītvā puppha- 25
 paṭe²⁰ nivāsetvā pārupitvā rajatapaṭṭavannāya vālukāya puppha-
 sayanaṃ²⁴ paññāpetvā ekaṃ veṇudaṇḍaṃ²⁵ gahetvā sayane

¹ C* Bđ sā. ² Bđ -tāpi. ³ Bđ rājagehe, B* rājagehe ⁴ C* Bđ tassā ⁵ C* omits mālādīni - - - ⁶ so C*; Bđ pariccaggi bhūmiyaṃ sayatīti sutvā bhūmi-
 susayanāvajātā ⁷ C* -ho, Bđ sīnehā. ⁸ C* anaññaneyya, C* anaññaneyya, Bđ
 ānaññaneyyā, B* anaññaneyyā. ⁹ C* omits bhaveyya. ¹⁰ C* esā, Bđ omits sā.
¹¹ C* ān-. ¹² C* candānāmā, C* candānāmāya. ¹³ Bđ anusañcaranto. ¹⁴ Bđ
 -ruyhi. ¹⁵ C* vassa-, Bđ vassavutthāsa-. ¹⁶ Bđ -ghasamaye. ¹⁷ Bđ adds ca.
¹⁸ Bđ adds tesu tesu ṭhānesu. ¹⁹ C* omits pukhā-. ²⁰ Bđ -paṭakena. ²¹ C*
 -lābhi, Bđ -lādihi. ²² C* eta-. ²³ Bđ nivattanāthāne. ²⁴ Bđ puppāsanaṃ. ²⁵
 Bđ veṇudaṇḍakaṃ.

nisīdimsu¹. Tato Candakinnaro veṇuṃ² vādentō madhura-
saddena³ gāyi, Candakinnari muduke hatthe⁴ nāmetvā tassā-
vidūre ṭhitā nacc⁵ eva⁶ gāyi ca. So rājā tesam saddam sutvā
padasaddam asāvento saṇikam āgantvā⁷ paṭicchanne ṭhatvā te
3 kinnare disvā kinnariyā⁸ paṭibaddhacitto hutvā „tam kinna-
ram vijjhitvā jivitakkhayaṃ pāpetvā imāya saddhim samvāsam
kappessāmīti“ cintetvā⁹ Candakinnaram vijjhi. So vedanā-
matto¹⁰ paridevamāno catasso gāthā āha¹¹:

1. Upanīyatīdam¹¹ maññe, Cande lohitamadena¹² majjāmi¹³,
10 vijahāmi¹⁴ jīvitam, pāṇā me Cande¹⁵ nirujjhanti. 18.
2. Osadhi¹⁶ me, dukkham me¹⁷, hadayaṃ me dayhate, nitammāmi
tava Candiyā socantiyā na naṃ aṇñehi sokehi. 19.
3. Tiṇam iva vanam iva miyyāmi¹⁸ nadī¹⁹ aparipunṇiyā va sussāmi
tava Candiyā socantiyā na naṃ aṇñehi sokehi. 20.
- 15 4. Vassam va sare²⁰ pabbatapāde²¹ imāni assūni vattare mayham
tava Candiyā socantiyā na naṃ aṇñehi sokehīti. 21.

Tattha upanīyatīti²² santativicchedam upanīyati²³. idan ti jīvitam,
pāṇā me ti bhaddhe Cande mama jīvitapāṇā²⁴ nirujjhanti, osadhi¹⁶ me ti
jīvitam me osidati, nitammāmi atikilamāmi, tava Candiyā ti idam mama
20 dukkham, na naṃ aṇñehi sokehīti²⁵ atha kho tava Candiyā socantiyā
sokahetu, yasmā tam mama viyogena socissasi²⁶ tasmā ti attho, tiṇam iva
vanam iva 'ti tattha pāsāne khittatiṇam iva mūle chinnavanam iva ca milā-
yāmīti vadati, sare pabbatapāde²⁷ ti yathā nāma pabbatapāde patiani,
vassam saritvā acchinnadhārāni vattati

25 M. imāhi catūhi gāthāhi paridevitvā pupphasayane²⁸ ni-
panno²⁹ va satim vissajjetvā parivattitvā sayi³⁰, rājā paṭiṭṭhito³¹
va, itarā Mahāsatte paridevante pi attano ratiyā mattā hutvā

¹ Bā nisīditvā. ² Bā veḷu. ³ Bā mauṇṇa-. ⁴ Bā muduhatthēna. ⁵ Bā nicci
ceva. ⁶ Bā gantvā. ⁷ Cks -riyaya. ⁸ Bā ṭhatvā. ⁹ Bā -patto. ¹⁰ Bā abhāsi.
¹¹ Ck Bā -tidam. ¹² Bā -maddane. ¹³ Bā paññāmi. ¹⁴ Bā jahāmi. ¹⁵ Cks
-do. ¹⁶ so Cks; Bā osadhi. ¹⁷ Bā omits me. ¹⁸ Bā milāyāmi. ¹⁹ Cks
nādīm. Bā nadi. ²⁰ Bā vassam va, omitting sare. ²¹ Bā pabbate-, Cks omit
pabbata. ²² Cks -yantīti. ²³ Bā upanīyati, Cks niyyāsi. ²⁴ Bā -te-. ²⁵ Bā
-hiti, Cks -hi. ²⁶ Cks -ti. ²⁷ Bā pabbatarepāde, Cks omit pabbata. ²⁸ Bā
pubbāsane. ²⁹ Bā uisīnuo. ³⁰ Bā omits sayi. ³¹ Bā paṭiṭṭhito, Cks pi ṭhito.

tassa viddhabhāvaṃ na jānāti, visaññaṃ pana naṃ¹ parivattitvā nipannaṃ disvā „kin nu kho me sāmikassa² dukkhaṃ³ ti upadhārenti⁴ pahāramukhato⁵ paggharantaṃ lohitaṃ disvā piyasāmike uppannaṃ⁶ balavasokaṃ sandhāretuṃ asakkonti mahāsaddena paridevi. Rājā „kinnaro mato bhavissatīti“ 5 nikkhamitvā attānaṃ dassesi. Candā taṃ⁷ disvā „iminā me corena piyasāmiko viddho bhavissatīti“ kampamānā palāyitvā pabbatamatthake thatvā rājānaṃ aribhāseṇti⁸ pañca gāthā āha⁹:

5. Pāpo kho¹⁰ rājaputto yo me icchitapatim varākiyā vijjhi¹¹ vanamūlasmiṃ¹², so 'yaṃ¹³ viddho chamā seti¹⁴. 22.
6. Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ paṭimuñcatu rājaputta tava mātā yo mayhaṃ hadayasoko¹⁵ kimpurisaṃ apekkhamānāya¹⁶. 23.
7. Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ paṭimuñcatu¹⁷ rājaputta tava jāyā yo mayhaṃ hadayasoko kimpurisaṃ apekkhamānāya¹⁸. 24. 15
8. Mā ca putte mā ca patim addakkhi rājaputta tava mātā yo kimpurisaṃ avadhi adūsakaṃ mayhaṃ kāmāhi¹⁹. 25.
9. Mā ca putte²⁰ mā ca patim²¹ addakkhi²² rājaputta tava jāyā yo kimpurisaṃ avadhi adūsakaṃ mayhaṃ kāmāhiti. 26.

Tattha varākiyā ti kapaṇāya, paṭimuñcatū²³ 'ti paṭilabhatu phusatu 20
pāpuṇātu, mayhaṃ kāmāhiti mayhaṃ kāmena.

Rājā naṃ²⁴ pañcāhi gāthāhi paridevitvā²⁵ pabbatamatthake thataṃ yeva assāsento

10. Mā tuvaṃ²⁶ Caude rodi²⁷, mā soci vanatimiramattakkhi, mama tvaṃ hohisi bhariyā rājakule pūjitā nārīti 27. 25
- gāthaṃ āha.

¹ Ck paṇṇaṃ. ² Bđ piya sā-. ³ all three MSS. -ti. ⁴ Bđ mahāsattassa dukkhato. ⁵ Cks -nna. ⁶ Ck naṃ. ⁷ Bđ abhāsi. ⁸ Bđ adde si. ⁹ Bđ vijjhasi. ¹⁰ Ck cinamū-, Bđ thanamū-. ¹¹ Bđ yāha in the place of so yaṃ. ¹² Bđ sesī. ¹³ Cks -kaṃ. ¹⁴ Cks ave-. ¹⁵ Cks -muccatu, Bđ -muñjatu. ¹⁶ this verse is wanting in Bđ. ¹⁷ Bđ -aṃ. ¹⁸ Bđ puttī. ¹⁹ Bđ tamayī. ²⁰ Cks -muccatū, Bđ muñjatū. ²¹ Bđ taṃ. ²² Bđ paribhāsetvā-. ²³ Bđ tvaṃ. ²⁴ Ck rucī, C^o rucī.

Tattha Cande ti M-assa paridevanakāle nām' assā¹ sutattā evam āha,
vanatimiramattakkhīti vanatimīrapupphasamānakkhī², pūjītā ti soḷa-
sannaṃ itthisahassānaṃ jeṭṭhikā aggamaheṣī³ hessasi.

Candā tassa vacanaṃ sutvā „tvam kim maṃ⁴ vadesīti“
5 sīhanādaṃ nadantī anantaraṃ gātham āha:

11. Api nūnāhaṃ marissaṃ na ca panāhaṃ rājaputta tava hessaṃ
yo kimpurisaṃ avadhi adūsakaṃ mayhaṃ kāmāhīti. 28.

Tattha api nūnāhaṃ ti api ekaṃsu⁵ eva ahaṃ marissaṃ.

So tassā vacanaṃ sutvā nicchandarāgo hutvā itaraṃ
10 gātham āha:

12. Api bhīruke api jīvitukāmi⁶ kimpurisi gaccha Himavantam,
tālissatagarabhojane⁶ araṇṇe taṃ⁷ migā ramissantīti⁸. 29.

Tattha api bhīruke ti bhīrujātike⁹, tālissatagarabhojane¹⁰ ti tvam
tālissapattatagarabhojanā¹¹ migi¹², tasmā araṇṇe taṃ migā va¹³ ramissantī, na
15 tvam rājakulārāhā¹⁴, gacchā¹⁵ ti naṃ¹⁵ avaca.

Vatvā ca pana nirapekkho hutvā pakkāmi. Sā tassa
gatabhāvaṃ űatvā oruyha M-aṃ āliṅgitvā pabbatamatthakam
āropetvā pabbatatale nipajjāpetvā sīsam assa attano űrusu katvā
balavaparidevaṃ¹⁶ paridevamānā dvādasa gāthā abhāsi:

30 13. Te pabbatā tā¹⁷ ca kandarā tā ca¹⁸ giriguhāyo,
tattha taṃ¹⁹ apassantī kimpurisa katham ahaṃ kāsāṃ²⁰. 30.

14. Te paṇṇasanthatā²¹ ramanīyā vāḷamigehi anuciṇṇā,
tattha²² taṃ apassantī kimpurisa katham ahaṃ kāsāṃ²³. 31.

15. Te pupphasanthatā²⁴ ramanīyā vāḷamigehi anuciṇṇā,
25 tattha taṃ -pe-²⁵. 32.

¹ Ck^o nāmassa. ² Ck^o -pupphamānakkhī, C^o -pupphapamānakkhī, B^d -samānā
akkhī. ³ all three MSS. -si. ⁴ Ck^o kimam, B^d kim, omitting maṃ. ⁵ Ck^o
-hīti. ⁶ Ck^o -no, C^o -nagarabhojano, B^d tālissatagarabhojanātasmā. ⁷ B^d tvam.
⁸ Ck^o rasminti, C^o ramissantī, B^d ramissantīti. ⁹ B^d atibhīrukaḷā-, B^e api
atibhīru-. ¹⁰ B^d tālissatagarabhojanā. ¹¹ B^d tālissapattatagarapattabho-. ¹²
B^d sīti. ¹³ B^d omits va. ¹⁴ B^d -le arahā. ¹⁵ B^d omits naṃ. ¹⁶ Ck^o omit
paridevaṃ. ¹⁷ B^d omits tā. ¹⁸ B^d omits tā ca. ¹⁹ B^d yo ca tattheva tiṭṭhanti
tattheva taṃ. ²⁰ B^d akāsi. ²¹ B^d -saṇḍatā? ²² B^d tattheva. ²³ Ck^o -santha,
C^o -santharā, B^d -saṇḍatā. ²⁴ B^d tattheva taṃ apassantaṃ kimpurisa katham
ahaṃ akāsi.

16. Acchā¹ savanti giricaranadiyo² kusumābhikṣṇasotāyo,
tattha -pe-³. 33.
17. Nīlāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni⁴,
tattha -pe-⁵. 34.
18. Pītāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni⁴, 5
tattha -pe-⁵. 35.
19. Tambāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni⁴ -pe-. 36.
20. Tuṅgāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni⁴ -pe-. 37.
21. Setāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni⁴ -pe-,
tattha -pe-. 38. 10
22. Citrāni Himavato -pe-. 39.
23. Yakkhaganasevite Gandhamādane osadhehi sañchanne,
tattha taṃ apassantī kimpurisa kathaṃ ahaṃ kāsāṃ. 40.
24. Kimpurisasasevite Gandhamādane osadhehi sañchanne,
tattha taṃ apassantī kimpurisa kathaṃ ahaṃ kāsāṃ ti. 41. 15

Tattha te pabbatā ti yesu mayāṃ ekato⁶ abhiramimhā⁷ ime te pabbatā
tā ca kandarā tā ca giriguhāyo, tatth' eva⁸ ṭhitā tesu ahaṃ idāni taṃ apassantī⁹,
kathaṃ kāsāṃ ti¹⁰ kiṃ karissāmi, tesu pupphaphalapallavādisobhaṃ taṃ¹¹
apassantī¹² kathaṃ adbhivāsetuṃ sakkhissāmi¹³ paridevati, paṇṇasantha¹⁴
ti tālisa; attādigandhapannaṇsantharā¹⁵, acchā ti pasannodikā¹⁶, nīlānīti 20
maṇimayāni, pītānīti sovaṇṇamayāni, tambānīti maṇosillāmayāni, tuṅgā-
nīti uccāni tikkhiṇagāni, setānīti rajatamayāni, citrānīti¹⁷ sattaratana-
missakāni, yakkhaganasevite ti bhummadevatāsevite¹⁷.

Iti sā dvādasahi gāthāhi paridevitvā M-assa ure hatthaṃ
ṭhapetvā santāpabhāvaṃ ṇatvā „Cando jīvati yeva, tāvad 25
eva¹⁸ ujjhānakammaṃ¹⁹ katvā jīvitam assa dassāṃmīti“ cintetvā
„kin nu kho lokapālā nāma n' atthi, udāhu vippavutthā ādu

¹ Bā accā. ² Bā girivananadiyo. ³ Bā tatheva taṃ etc. ⁴ Bā -niyāni. ⁵ Bā
tatheva taṃ etc. ⁶ Bā adds va. ⁷ Bā -ruhimhā. ⁸ Ck natheva. ⁹ Bā ta-
theva. ¹⁰ all three MSS. -ti. ¹¹ Cks kathaṃ tāsāṃ. ¹² Cks -bhaṃ, omitting
taṃ, Bā -bhantaṃ taṃ. ¹³ Cks passanti, Bā apassanti. ¹⁴ Bā -saṇḥatā. ¹⁵
Bā -gandharasadanṇasantharā. ¹⁶ Bā vippasannodakā. ¹⁷ Cks vici-. ¹⁸ Cks
bhumā - - tā, Bā -tāhi sevite. ¹⁹ Bā devatāni in the place of tāvadeva, Bā
devatā. ²⁰ Bā uccāna-.

matā me¹ piyasāmikaṃ na rakkhantīti² devujjhānakammaṃ³ akāsi. Tassā sokavegena Sakkassāsanaṃ⁴ uṇhaṃ ahosi. So⁵ āvajjanto taṃ kāraṇaṃ nātvā brāhmaṇavaṇṇenāgantvā⁶ kuṇḍi-
kato⁷ udakaṃ gahetvā M-aṃ siñci⁸. Tāvad eva viṣaṃ⁹ an-
taradhāyi, vaṇṇo rūhi, „imasmiṃ ṭhāne viddho“ ti pi¹⁰ na
paññāyi¹⁰, M. sukhito utthāsi¹¹. Candā arogaṃ piyasāmikaṃ
disvā somanassappattā Sakkassa pāde vandantī anantaraṃ
gātham āha:

25. Vande te ayirabrahme¹² yo me icchitapatim¹³ varākiyā
10 amatena abhisiñci samāgatasmim piyatamenā¹⁴ 'ti. 42.

Tattha amatenā¹⁵ 'ti udakaṃ amataṃ maññamānā evaṃ āha, piya-
tamenā¹⁶ 'ti piyatarena, ayam eva vā pātho.

Sakko tesam ovādam adāsi: „ito paṭṭhāya Candapabba-
tato¹⁷ oruḥa manussapathaṃ mā gamittha, idh' eva vasathā“
15 'ti evañ ca pana ovaditvā sakaṭṭhānam eva gato. Candāpi
„kin no sāmi iminā paripanthaṭṭhānena¹⁸, ehi Candapabba-
tam eva gacchāmā¹⁹“ 'ti vatvā osānagātham āha:

26. Vicarāma²⁰ dāni girivaranadiyo²¹ kusumābhikinnasotāyo²²
nānādumasavanāyo²³ piyamvadā aññamaññassā²⁴ 'ti. 43.
20 S. i. d. ā. „na idān' eva pubbe p' esā mayi asambhīracittā
anaññanēyyā yevā²⁵“ 'ti vatvā j. s. „Tādā rājā Anuruddho ahosi²⁶,
Candā Rāhulāmātā, kinnaro aham evā“ 'ti. Candakinnara-
jātakam²⁷.

3. Mahāukkusajātaka.

- 25 Ukkā milācā²⁸ bandhantīti. Idam S. J. v. Mitta-
gandhakaupāsakam²⁹ ā. k. So kira Sāvatthiyam parijjṇa-

¹ C' tename. ² Bā devatā uccānā-. ³ Bā -ssa ās-. ⁴ Bā sakko. ⁵ Bā -na āg-. ⁶ Bā tuṇhigato. ⁷ Bā āsañci. ⁸ Bā adds nivattetvā. ⁹ Bā omits pi. ¹⁰ Bā -yati. ¹¹ Bā adds pi. ¹² Bā ayyare-. ¹³ Bā -taṃpa-. ¹⁴ Ck candā-. ¹⁵ Ck imināya, Ck paripatta-, C parinata-, B paripanhā-. ¹⁶ Ck gacchā. ¹⁷ C Bā vivarāma. ¹⁸ Ck -diyā, Bā girivānanadiyo. ¹⁹ Bā -sotayo, C -sotāye. ²⁰ Bā -dumavasānāyo. ²¹ Bā evā. ²² Bā rājā devadatto ahosi sakko anuruddho. ²³ Bā -rī-. ²⁴ Ck vi-, Bā ci-. ²⁵ Bā mittabandha-.

kulassa putto saḥāyaṃ pesetvā aññatarāṃ kuladhītaraṃ vārāpetvā „atthi pan' assa uppannakiḥḥam¹ nittharaṇasamattho mitto vā saḥāyo vā“ ti „n' atthitī“² „tena hi mitte tāva ganthetū“³ 'ti vutte tasmiṃ ovāde ṭhatvā paṭhamāṃ tāva catūhi dovārikehi saddhiṃ mettīm akāsi. Athānupubbena nagaraguttikagaṇakamahāmattādīhi⁴ saddhiṃ mettīm⁵ 5 katvā senāpatināpi uparājenāpi saddhiṃ⁶, tehi pana saddhiṃ ekato hutvā raññā saddhiṃ akāsi, tato asītiyā mahātherehi⁶ Ānandattherena⁷ saddhiṃ ekato hutvā T-ena saddhiṃ mettīm⁸ akāsi. Atha nam S. saranesu ca silesu ca paṭiṭṭhāpesi, rājāpi 'ssa issariyam adāsi, so Mittagandhako⁹ yevā 'ti pākato jāto. Ath' assa rājā mahantaṃ 10 gehaṃ datvā āvāhamāṅgalaṃ kāresi, rājānaṃ ādiṃ katvā mahājano paṇṇākāre¹⁰ pahīni. Ath' assa bhariyā raññā pahitaṃ paṇṇākāraṃ uparājassa uparājena pahitaṃ senāpatissā 'ti eten' upāyena sakalanagaravāsino ābandhitvā gaṇhi. Sattame divase mahāsakkāraṃ katvā¹¹ Dasabalāṃ nimantetvā pañcasatasamkhātassa¹² Buddha- 15 pamukhassa saṃghassa¹³ mahādānaṃ datvā bhattakiccāvasāne S-rā katānumodanaṃ¹⁴ sutvā ubho pi jayampatikā sotāpattiphale paṭiṭṭhahimsu. Dh. k. s.: „āvuso Mittagandhakaupāsako¹⁵ attano bhariyam nissāya tassā vacanaṃ sutvā¹⁶ sabbehi mettīm¹⁷ katvā rañño santikā makāsakkāraṃ labhi, S-rā¹⁸ saddhiṃ pana mettīm katvā ubho pi 20 jayampatikā sotāpattiphale paṭiṭṭhitā“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa etaṃ¹⁹ mātugāmaṃ nissāya mahantaṃ yasaṃ patto, pubbe²⁰ tiracchānāyoniyāṃ nibbatto pi pan' esa etissā vacanena bahūhi saddhiṃ²¹ mettīm²² katvā puttāsokato mutto“ ti 25 vatvā²³ a. ā.:

A. B. Br. r. k. eke²⁴ paccantavāsino yattha yattha²⁵ bahuṃ maṃsaṃ labhanti tattha tattha gāmaṃ nivesetvā²⁶ araṇṇe vicaritvā²⁷ migādayo māretvā maṃsaṃ āharitvā

¹ C^o B^d -nnaṃ-. ² B^d natthitī. ³ B^d bandhetū. ⁴ B^d omītagaṇaka. ⁵ B^d adda mitti, B^e mettī. ⁶ B^d adda saddhiṃ. ⁷ B^d adda pi. ⁸ B^d mitti. ⁹ B^d mid-dhaban-. ¹⁰ B^d -raṃ. ¹¹ B^d ābandhitvā bho jayampatitā sotāpattiphale paṭiṭṭhatvā in the place of ābandhitvā gaṇhi - - - katvā. ¹² B^d pañca satassa. ¹³ B^d -pamukha bhikkhusaṅghassa. ¹⁴ B^d kathitaṃ anu-. ¹⁵ B^d -bandhaka-. ¹⁶ B^d katvā. ¹⁷ B^d mittāṃ. ¹⁸ B^d tathāgatena. ¹⁹ B^d ekaṃ. ²⁰ B^d adda pi. ²¹ C^o omīta sa-. ²² B^d mitti. ²³ B^d tehi yācito. ²⁴ B^d ekacce. ²⁵ B^d nivā-. ²⁶ B^d omīta vi.

puttadāraṃ¹ posenti. Tesam gāmato avidūre mahājātassaro²,
 tassa dakkhiṇapasse eko senasakuṇo pacchimapasse ekā sena-
 sakuṇī uttarapasse sīho migarājā pācīnapasse ukkusasakuṇa-
 rājā vasati, jātassaramajjhe pana unnataṭṭhāne kacchapo vasati.
 5 Tadā so seno senim „bhariyā me hohīti“ vāresi³. Atha naṃ
 sā āha: „atthi pana te koci mitto“ ti. „N’ atthi bhadde“ ti.
 „Amhākaṃ uppannabhayaṃ vā dukkhaṃ vā haraṇasamatthaṃ⁴
 sahāyakaṃ⁵ laddhum vaṭṭati, mitte tāva gaṇhāhīti“. „Kena⁶
 saddhim mettim⁷ karomi bhadde“ ti. „Pācīnapasse vasa-
 10 tena ukkusarājena uttarapasse sīhena jātassaramajjhe kaccha-
 penā saddhim⁸ karohīti“. So tassā vacanaṃ sampatiṇṇhitvā
 tathā akāsi. Tadā te ubho samvāsaṃ kappetvā - tasmim yeva
 sare ekasmiṃ dīpake kalambarukkho⁹ atthi samantā udakena
 parikhitto tasmim - kulāvakaṃ katvā paṭivasimsu. Tesam
 15 aparabhāge dve potakā jāyimsu, tesam pakkhesu asaṃjātesu
 yeva ekadivasaṃ te jānapadā divasaṃ¹⁰ araṇṇe carantā¹¹
 kiṇci alabhitvā „na sakkā tucchahatthehi gharaṃ gantum, mac-
 che vā kacchape vā gaṇhissāmā¹² ’ti“ saraṃ otaritvā taṃ dīpakaṃ
 gantvā tassa kalambassa¹³ mūle nipajjitvā makasādīhi khajja-
 20 mānā tesam palāpanatthāya¹⁴ araṇim manthetvā¹⁵ aggim nib-
 battetvā¹⁶ dhūmaṃ karimsu. Dhūmo uggantvā¹⁷ sakūṇe pa-
 hari¹⁸, sakūṇapotakā viravimsu. Jānapadā taṃ sutvā
 „ambho sakūṇapotakānaṃ saddo, utṭhetha ukkā bandhatha,
 chātā sayitum na sakkoma, sakūṇamaṃsaṃ khāditvā va sa-
 25 yissāmā“ ’ti vatvā aggim jāletvā¹⁹ ukkā bandhimsu. Sakūṇikā
 tesam saddaṃ sutvā „ime amhākaṃ potake khāditukāmā,
 mayā evarūpassa bhayassa haraṇatthāya mitte gaṇhimha,
 sāmikaṃ ukkusarājassa santikaṃ pesessāmīti“ cintetvā „gaccha

¹ Bā -re. ² Bā adds atthi. ³ Bā vadati. ⁴ Bā niṭṭharaṇa-. ⁵ Bā mittam vā sahāyaṃ vā. ⁶ Bā kehi. ⁷ Bā mittim. ⁸ Bā adds mitti. ⁹ Bā kadappa-. ¹⁰ Bā tisaṃ. ¹¹ Bā caritvā. ¹² Bā kadappassa. ¹³ Ck^o palāyana-, Bā palāpanatthā. ¹⁴ Ck^o mante-, Bā bandhitvā. ¹⁵ Bā adds na sakkā tuccha. ¹⁶ Bā dhume uggatte. ¹⁷ Bā omits s. p. ¹⁸ Ck^o jalitvā.

sāmi, puttānaṃ no uppannabhayaṃ ukkusarājassa ārocehīti¹
paṭhamāṃ gātham āha:

1. Ukkā milācā² bandhanti dīpe³,
pajā mamaṃ⁴ khādituṃ patthayanti,
mittaṃ sahāyaṃ ca vadehi⁵ senaka⁶, 5
ācikkha ñātivyaśanaṃ dijjānaṃ ti. 44.

Tattha milācā⁷ ti jānapadā, dīpe ti dīpakamhi, pajā mamaṃ ti
mama puttake, senakā⁸ 'ti senakasakupaṇaṃ nāmenaḥapati, ñātivyaśanaṃ ti
puttassa vyasaṇaṃ, dijjānaṃ ti ambhakaṃ ñātiṇaṃ dijjānaṃ, idaṃ⁹ vyasaṇaṃ
ukkusarājassa santikāṃ gantvā ācikkhāhīti vadati. 10

So vegena tassa vasaṇaṭṭhānaṃ gantvā vassitvā¹⁰ attano
āgatabhāvaṃ jānāpetvā katokāso upasaṃkamitvā vanditvā
„kiṃkāraṇā āgato sīti“ puṭṭho¹¹ dutiyaṃ gātham āha:

2. Dijo dijjānaṃ pavaro si pakkhi¹²,
ukkusarāja saraṇaṃ taṃ upemi, 15
pajā mamaṃ khādituṃ patthayanti
luddā milācā¹³, bhava me sukhāyā¹⁴ 'ti. 45.

Tattha dijo ti tvaṃ dijo c' eva dijo¹⁴ pavaro ca.

Ukkusarājā senakaṃ „mā bhāyīti“ assāsetvā tatiyaṃ
gātham āha: 20

3. Mittaṃ sahāyaṃ ca karonti paṇḍitā
kāle akāle sukham āsayānā¹⁵,
karomi te senaka etaṃ atthaṃ,
ariyo hi ariyassa karoti kiccaṃ ti. 46.

Tattha kāle akāle ti divā ca rattiṇ ca, ariyo ti idha ācāraariyo 25
adhippeto, ācārasampanno hi ācārasampannassa kiccaṃ karotv-eva, kiṃ ettha
ācariyaṃ¹⁶ ti vadati.

¹ Bā adda vatvā. ² Bā cilābha, Bā ci-. ³ Bā raṭṭhādīpe. ⁴ Bā mama. ⁵
Ck^a parehi. ⁶ Bā -kam. ⁷ Bā tilācā, Bā ci-. ⁸ Bā mamā. ⁹ Bā imam. ¹⁰
Bā^a yassetvā. ¹¹ Bā āgatakarāṇaṃ dassento. ¹² Ck^a pakkhira, Bā pakkhima.
¹³ Bā cilā. ¹⁴ Ck^a dije, Bā dijjānaṃ. ¹⁵ Bā esamānaṃ. ¹⁶ Bā karaṇiyaṃ.

Atha naṃ pucchi: „kiṃ samma rukkhaṃ āruḥhā¹ milācā²“
 ti. „Na tāva abhirūhanti³, ukkā yeva bandhantīti⁴“. „Tena hi tvaṃ
 siḡhaṃ gantvā⁵, mama saḡyikaṃ assāsētvā mama āgamana-
 bhāvaṃ ācikkhā“⁶ 'ti. So tathā akāsi. Ukkusarājāpi gantvā⁷
 5 kalambassāvidūre⁸ milācānaṃ⁹ abhirūhanaṃ olokeno ekasmiṃ
 rukkhaḡge nisīditvā ekassa milācassa¹⁰ abhirūhanakāle tasmiṃ
 kulāvakassa avidūraṃ¹¹ abhirūḡhe sare nimujjitvā pakkhehi ca
 mukhehi ca udakaṃ āharitvā ukkāya upari āsiñci, sā nibbāyi.
 Milācā „imaṃ ca senakasakuṇaṃ¹² potake c' assa¹³ khāḡissāmā“
 10 'ti otaritvā puna ukkaṃ jalāpetvā¹⁴ abhirūhiṃsu¹⁵, puna ukkuso
 vijjhāpesi¹⁶. Eten' upāyena baddhabaddhaṃ¹⁷ vijjhāpentass'
 ev' assa¹⁸ aḡḡharatto jāto. So ativiya kilami¹⁹, heṡṡhā udare
 kilomakaṃ tanuttagataṃ²⁰, akkhīni ratāni jātāni. Taṃ disvā
 sakunikā sāmikaṃ āha: „sāmi atikilanto²¹ ukkusarājā, etassa
 15 thokaṃ vissamanatthāya gantvā kacchaparājassa kathehīti²²“.
 So tassā vacanaṃ sutvā ukkusaṃ upāsāṃkamitvā gāthāya
 ajjhabhāsi:

4. Yaṃ hoti kiccaṃ anukampakena
 ariyassa ariyena kataṃ tava-y-idam¹⁷,
 20 attānurakkhī bhava mā aḡayha,
 lacchāma putte tayi jivamāne ti. 47.

Tattha kataṃ tavayīdan¹⁸ ti tayā idam, ayam eva vā pāṡho.

So tassa vacanaṃ sutvā sīhanādaṃ nadanto pañcamam
 gātham āha:

25 ∴ Tav' eva¹⁹ rakkhāvaraṇaṃ karonto
 sarīrabhedāpi na santasāmi,
 karonti h' ete²⁰ sakhinaṃ²¹ sakhāro:
 pāṇaṃ cājanti, satān' esa²² dhammo ti. 48.

¹ Bā abhirulā. ² Cā Bā cl-. ³ Bā -ruḡhā. ⁴ Bā katvā. ⁵ Bā āg-. ⁶ Bā kad-.
⁷ Bā -re. ⁸ Bā senaka sakunā, Cā kāraṇasakuṇa. ⁹ Bā ca. ¹⁰ Bā jā-. ¹¹
 Bā abhiruḡhi, Cā abhiharīṃsu. ¹² Cā vijjha-, Bā vijā-. ¹³ Cā baddhaṃbaddha,
 Bā bandhabandha. ¹⁴ Bā -matī. ¹⁵ Bā aṇukaṃgataṃ. ¹⁶ Bā ativiya kilamanto.
¹⁷ so Cā for tavēdaṃ, Bā tayidaṃ. ¹⁸ Bā tayīdan. ¹⁹ Bā tameva. ²⁰ so Cā
 for etaṃ? Bā heke. ²¹ Cā Bā -naṃ. ²² Cā sataṃnessa.

Caṭṭham paṇa S. abhisambuddho hutvā tassa guṇaṃ vaṇṇento āha :

6. Sudukkaraṃ kammam akā aṇḍaj' āyaṃ vihaṅgamo
atthāya kuraro¹ putte² aḍḍharatte anāgate ti. 49.

Tattha kuraro³ ti ukkusaṇḍajā⁴, putte⁵ ti senassa putte⁶ rakkhanto
tesaṃ atthāya aḍḍharatte anāgate⁷ yava diyaḍḍhayamaṃ vāyamaṃ karonto 5
dukkaraṃ akāsi.

Seno pi „ukkusa' thokaṃ vissamāhi sammā“ 'ti vatvā
kacchapassa santikaṃ gantvā taṃ utthāpetvā „kiṃ samma
āgato sīti“ vutte „evārūpaṃ nāma bhayaṃ uppannaṃ, ukkusa-
rājā paṭhamayāmato paṭṭhāya vāyamanto kilami, ten' amhi 10
tava santikaṃ āgato“ ti vatvā sattamaṃ gātham āha :

7. Cutāpi eke⁸ khalita-ssakammunā
mittānukampāya paṭiṭṭhahanti,
puttā mam' attā⁹, gatim āgato 'smi,
atthaṃ caretha¹⁰ mama vārichannā¹¹ 'ti. 50. 15

Tass' attho: sāmi ekaccehi yasato vā dhanato vā cutāpi sakammanā¹²
khalitāpi¹³ mittānaṃ anukampāya paṭiṭṭhahanti, mamaṃ ca puttā attā¹⁴ āturaṃ,
tenāhaṃ¹⁵ taṃ gatim paṭisaraṇaṃ¹⁶ katvā āgato¹⁷, puttānaṃ jīvitadānaṃ
dadanto atthaṃ me carāhīti¹⁸.

Taṃ sutvā kacchapo itaraṃ gātham āha: 20

8. Dhanena dhañṇena ca attanā va
mittaṃ sahāyaṇ ca karonti paṇḍitā,
karomi te senaka etam atthaṃ,
ariyo hi ariyassa karoti kiccaṃ ti. 51.

Ath' assa putto avidūre nipanno pitu vacanaṃ sutvā „mā 25
me pitā kilamatu, ahaṃ pitu kiccaṃ karissāmi“ cintetvā
navamaṃ gātham āha :

9. Appossukko tāta tuvaṃ nisīda,
putto pitu caratī¹⁹ atthacariyaṃ²⁰,

¹ B^d guruyo. ² C^k putto. ³ B^d gururo, C^s kuraro. ⁴ C^s -ja. ⁵ C^k putto.
⁶ B^d adds ti. ⁷ B^d -saṃ. ⁸ C^k etc, B^d heke. ⁹ B^d mapattā, C^k mamaḥja.
¹⁰ B^d caratha. ¹¹ C^k -jananā, B^d -carati. ¹² B^d -mmunā. ¹³ B^d call-. ¹⁴
C^k ajja. ¹⁵ B^d tenaneva. ¹⁶ B^d omits paṭi. ¹⁷ B^d adds smim. ¹⁸ B^d caretha
vāricarātī. ¹⁹ C^k aratī. ²⁰ B^d omits caratī attha.

aham carissāmi tav' etam¹ attham
senassa putte paritāyamāno ti. 52.

Atha nam pitā gāthāya ajjhabhāsi:

10. Addhā hi tāta satān' esa dhammo
putto pitu yaṁ² caretha atthacariyaṁ,
app-eva maṁ disvā pavaddhakāyaṁ³
senassa puttā na viheṭhayeyyun⁴ ti. 53.

Tattha satānesa dhammo ti paṇḍitānaṁ esa dhammo, puttā nā 'ti⁵
senassa putte milācā⁶ na heṭhayeyyun⁷.

- 10 Evaṁ vatvā mahākacchapo „samma mā bhāyi, tvaṁ purato
gaccha, idān' aham āgamissāmīti⁸“ taṁ uyyojetvā uduke pa-
titvā⁹ kalalaṇ ca samkaḍḍhitvā¹⁰ ādāya dīpakaṁ gantvā aggim
pajjhāpetvā¹¹ nipajji. Milācā⁶ „kiṁ no senapotehi¹², imaṁ
kāṇakacchapam¹³ parivattetvā māressāma, ayaṁ no sabbesaṁ
15 pahossatīti¹⁴“ valliyo uddharitvā jiyā¹⁵ gahetvā nivatthapiloti-
kāpi¹⁶ mocetvā tesu ṭhānesu bandhitvā kacchapam parivatte-
tuṁ na sakkonti. Kacchapo te ākaḍḍhanto gantvā¹⁶ gam-
bhīraṭṭhāne uduke pati. Te pi kacchapalobhena tena¹⁷ saddhim
yeva patitvā udakapunnāya kucchiyā kilantā¹⁸ nikkhamitvā
20 „bho ekena¹⁹ no ukkusena yāva aḍḍharattā ukkā vijjhāpitā,
idāni iminā kacchapena uduke pātetvā²⁰ udakaṁ pāyetvā
mahodarā kat' amhā²¹, puna aggim karitvā aruṇe uggate pi
ime senapotake khādisāmā²²“ ti aggim kātuṁ ārabhiṃsu.
Sakuṇikā tesam saddam²³ sutvā „sāmi, ime yāya²⁴ kāyaci
25 velāya²⁵ amhākaṁ puttake khāditvā gamissanti, sahāyassa no
sīhassa santikaṁ²⁶ gacchā²⁷“ ti āha. So taṁ khaṇam ñeva

¹ Ck tametam, Bđ tatheva. ² Bđ nam. ³ Ck pañcaddha-, Bđ vavaḍḍha-. ⁴
so Ck; Bđ puttāni na hedayeyyun. ⁵ all three MSS. puttāniti. ⁶ Ck Bđ ci-
⁷ Bđ nabodaye-. ⁸ Ck nāgami-, Bđ idānāhāgami-. ⁹ Bđ pavatṭetvā. ¹⁰ Bđ
vallyo uddharitvā valliḱālaṁ lañcasevāḍḍhañca saḍḍhitvā in the place of kala-
lañca -. ¹¹ Bđ vijjhā-. ¹² Bđ -takehi. ¹³ Bđ kālā-. ¹⁴ so C; Ck piyā,
Bđ vallitoṭṭiyo. ¹⁵ Bđ -kāhi. ¹⁶ Bđ omits ga-. ¹⁷ Bđ omits tena. ¹⁸ Ck
-to, Bđ kilamanto. ¹⁹ C etena. ²⁰ Bđ patitvā. ²¹ Bđ gakatāḍḍhammā. ²²
Bđ katham. ²³ Bđ sāya. ²⁴ Bđ -yaṁ. ²⁵ Bđ -ke.

tassa santikaṃ gantvā „kiṃ avelāya āgato sīti“ vutte¹ ādito
paṭṭhāya taṃ pavattiṃ ārocetvā ekādasamaṃ gātham āha:

11. Pasū manussā mīgaviriya-seṭṭha
bhayadditā seṭṭham upabbajanti²,
puttā mam' aṭṭā³, gatim āgato 'smi,
tvan no si rājā, bhava me sukhāyā 'ti. 54. 5

Tattha pasū ti sabbatiracchāne āha, idaṃ vuttaṃ hoti: sāmi migesu
viriya-seṭṭha⁴, lokasmiṃ hi sabbatiracchānāpi manussāpi bhayatajjitā⁵
hutvā seṭṭhaṃ upagacchanti⁶, mama ca puttā aṭṭā⁷, sv-āhaṃ taṃ va gatim⁸ katvā
āgato 'mhi⁹, taṃ amhākaṃ rājā, sukhāya me bhavā 'ti¹⁰. 10

Taṃ sutvā sīho gātham āha:

12. Karomi te senaka etam atthaṃ,
āyāma te taṃ disataṃ¹¹ vadhāya,
kathaṃ hi viññū bahu sampajāno
na vāyame attajanassa guttiyā¹² ti. 55. 15

Tattha taṃ disataṃ¹³ ti taṃ disasamūhaṃ¹⁴, taṃ tava paccatthikaṃ
gaṇaṃ¹⁵ ti attho, bahū ti amitte¹⁶ haṭṭuṃ samattho, sampajāno ti mit-
tassa bhayappattaṃ¹⁷ jānanto¹⁸, attajanassa¹⁹ ti attasamassa²⁰ aṅgasamassa²⁰
mittassa²¹ ti attho.

Evaṃ ca pana vatvā „gaccha taṃ, putte samassāsehi²²“ 20
taṃ uyyojetvā maṇivaṇṇaṃ udakaṃ maddamāno pāyāsi. Milācā
taṃ²¹ āgacchantāṃ disvā „kurarena²² tāva amhākaṃ ukkā
vijjhāpitā²³, kacchapena amhākaṃ²⁴ nivatthapilotikānaṃ pi
assāmikā katā, idāni pana naṭṭh' amhā, sīho no jīvitakkhayam
eva pāpessatīti“ maraṇabhayatajjitā yena vā tena vā²⁵ pāla- 25
yimsu. Sīho āgantvā rukkhamaṇe na kiñci addasa. Atha naṃ

¹ Bā - o. ² Bā - gacchanti. ³ Ck^s mamajja. ⁴ Bā - o. ⁵ Ck^s - tvā, Bā apaṭṭi-
titā. ⁶ Bā upajjanti. ⁷ Bā aṭṭā atuyā, Ck^s addhā. ⁸ Bā gatim, omitting va,
Ck^s va hatim. ⁹ Ck^s omite mhi. ¹⁰ Ck^s sukhāyamevāti, Bā sukhāyamebhavā-
hiti; tattha pasūti - - - wanting in C^s. ¹¹ Bā dipakaṃ. ¹² Bā vu-. ¹³ Bā
dipakan. ¹⁴ Bā verasamohaṃ. ¹⁵ Ck^s gaṇhaṃ. ¹⁶ Bā samitte. ¹⁷ Bā bhayup-
patti. ¹⁸ Bā ajā-. ¹⁹ Ck^s atthaṃ samatthassa, Bā aṭṭasamassa. ²⁰ Bā adds
jānassa. ²¹ Ck^s milānaṃ, C^s milāmatāṃ, Bā ellātataṃ. ²² Bā kuruyena. ²³
Bā adds tathā. ²⁴ Ck^s - penamhāti. ²⁵ Ck^s omīti vā.

kuraro¹ ca kacchapo ca seno ca upasaṃkamitvā vandimsu.
 So tesaṃ mittānisaṃsaṃ kathetvā „ito paṭṭhāya mittadhammaṃ
 abhinditvā appaṇattā hothā“ ‘ti ovaḍitvā pakkāmi. Te pi sa-
 kaṭṭhānāni² gatā. Senasakuṇikā attano putte oloketvā „mitte
 5 nissāya amhehi dārakā laddhā“ ti sukkhasamaye³ senena saddhiṃ
 sallapantī mittadhammaṃ pakāsamānā cha gāthā abhāsi:

1. Mittaṇ ca kayirātha sakhāgharaṇ ca⁴,
 ayiraṇ ca kayirātha sukhehi ayiro⁵,
 nivatthakojo va sare ‘bhiantvā⁶
- 10 modāma puttehi samaṇgibhūtā. 56.
14. Sakamittassa kammena sahāyassāpalāyino⁷
 kūjantaṃ upakūjanti lomasā⁸ hadayaṅgamaṇ. 37.
15. Mittaṃ sahāyaṃ adhigamma paṇḍito
 so bhuñjati puttapaṇḍitaṃ dhanam vā,
 15 ahaṇ ca puttā ca patī ca mayhaṃ
 mittānukampāya samaṇgibhūtā. 58.
16. Rājāvatā sūravatā ‘ca attho⁹,
 sampannasakkhissa bhavanti h’ ete,
 yo¹⁰ mittavā yasavā uggatatto¹¹
- 20 asmiṇ ca loke modati¹² kāmakāmi¹³. 59.
17. Karaṇīyāni mittāni daliddenaṇṇi senaka,
 passa mittānukampāya samagg’ amhā sa nātake¹⁴. 60.
18. Sūrena balavantena yo mettīm¹⁵ kurute dijo
 evaṃ so sukhito hoti yathāham tvaṇ ca senakā ‘ti. 61.

23 Tattha mittānā ca ‘ti yaṃ kañci¹⁶ attano mittāṇ ca suhajjaṇ ca suhadaya-
 sabhāyaṇ ca sāmīttānikam¹⁷ ayiraṇ ca karoth’ eva¹⁸, nivatthakojo va sare bhī-
 hantvā¹⁹ ti ettha kojo ti kavacaṃ²⁰, yathā nāma paṭimukkaṃ²¹ kavacaṃ sare
 abhihanti²² nivāreti evaṃ mayam²³ mittabalena paccathike abhihantvā puttehi

¹ B^d kakkuro. ² B^d yathāthā-. ³ B^d sukkhasamāyasaṃsamaye. ⁴ so C^s; C^k
 -garaṇa, B^d suhadayaṇa. ⁵ B^d sukhāgamāya. ⁶ C^k hī-. ⁷ C^k yaṃsam-
 palāyino. ⁸ B^d lomahaṃsa. ⁹ C^k attā, C^s atthā. ¹⁰ B^d so. ¹¹ B^d upaga-
¹² so C^k for lokasmi cā modati? B^d asmi dha loke dati. ¹³ B^d -kāsi. ¹⁴
 C^k si nā-. ¹⁵ C^k mittīm, B^d mittam. ¹⁶ all three MSS. kiñci. ¹⁷ B^d sāpisa-
 kamaṇḍikāta. ¹⁸ B^d karoteva. ¹⁹ C^s B^d sarehihantvā. ²⁰ B^d vajo. ²¹ B^d
 patimutta. ²² C^s B^d -hanati. ²³ B^d add pi.

eaddhiñ modāmā 'ti vadati, sakamittassa kanimena 'ti sakassa mittassa parakkamena, sahāyassāpalāyino¹ ti sahāyassa apalāyino mīgarājassa, lomassā² ti pakkhīno, amhākam puttakā mañ ca³ tañ ca kūjantañ⁴ hada-yañgamam madhurassaram nicchāretvā upakūjanti, samañgibbhūtā ti ekaṭṭhāne (hita, rājāvatā sūravatā ca attho ti yassa sīhassadiso rājā ukkusakacchapa- 5 sadisā ca sūrā mittā ca⁵ honti tena rājāvatā sūravatā ca⁶ attho sakkā pāpuñtunī, bhavanti hete ti yo⁷ ca sampannasakhī⁸ paripuñnamittadhammo tassa te⁹ sahāyā bhavanti¹⁰, uggatatto ti sirisobhaggena uggatabhāvo, asmiñ ca loke ti idhalokasamikhāte asmiñ ca loke modati, kāmakām itī sāmikam ālepati, so hi kāmā kāmānato¹¹ kāmakāmī nāma, samaggamhā¹² ti samaggā¹³ 10 jāt' ambā, sañātake ti¹⁴ nātakehi puttakehi¹⁵ saddhiñ

Evam sā chahi gāthāhi mittadhammassa guṇam kathesi.
Te sabbe pi sahāyakā mittadhammam abhinditvā va yāvata-yukam thatvā yathākanmam gatā.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva sa¹⁶ bhariyam nissāya su- 15 khappatto pubbe pi sukhappatto yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā seno ca senī ca jayampatikā ahesum¹⁷, puttakacchapo Rāhulo, pitā Moggallāno, ukkuso Sāriputto¹⁸, sīho pana aham evā“ 'ti. Mahā-ukkusajātakam.

4. Uddālaka-jātaka.

20

Kharājīnā¹⁹ jaṭilā pamkadantā ti. Idam S. J. v. ekam kuhakam²⁰ ā. k. So hi niyyānikasāsane pabbajitvāpi catupaccayattham²¹ tividham kuhakavatthum²² pūresi. Ath' assa agūṇam pakāsentā bhikkhū dh. k. s.: „āvuso asuko nāma bhikkhu evarūpe niyyānike Buddhasāsane²³ pabbajitvā kuhanam²⁴ nissāya jīvikaṁ kappe- 25 titi²⁵“. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa kuhako yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

¹ Cks -ssamapal-. ² Bd lomassā. ³ Bd puttakānañca. ⁴ Ck kuñj-. ⁵ Cks omit ca. ⁶ Cs Bd omit ca. ⁷ Ck so. ⁸ Ck -sakkhī, Cs -sakkhi, Bd -sakhā. ⁹ Bd tassete. ¹⁰ Bd samubha-. ¹¹ Bd rato. ¹² Cks -mhāsī. ¹³ Ck samaggamhā. ¹⁴ Cks omit sañātake ti. ¹⁵ Ck omits pu-; Bd reads puttahi. ¹⁶ Bd so. ¹⁷ Ck ahoṣi. ¹⁸ Ck adds ahoṣi. ¹⁹ Cks -dina. ²⁰ Bd adds bhikkhu. ²¹ Cs Bd -tthāya. ²² Cs kuhanā-, Bd kuhaṇa-? ²³ Bd -nikasāsane, omitting buddha. ²⁴ Ck Bd kuhakam. ²⁵ Bd -sīti.

- A. B. Br. r. k. Bo. tassa purohito ahosi paṇḍito vyatto. So ekadivasam uyyānakīlam gato ekaṃ abhirūpaṃ gaṇikaṃ disvā paṭibaddhacitto tāya saddhim samvāsam kappesi. Sā taṃ paṭicca gabbhaṃ paṭilabhi, paṭiladdhabhāvaṃ¹ ñatvā
- 5 taṃ āha: „sāmi gabbho me paṭiṭṭhito, jātakāle nāmaṃ karonti ayyakassa“ nāmaṃ karomīti“. So „vaṇṇadāsiyā kucchismim nibbattassa na sakkā kulanāmaṃ kātun“ ti cintetvā „bhadde, ayaṃ vātaghātarukkho² Uddālo nāma, idha paṭiladdhattā Uddālako“ ti 'ssa nāmaṃ kareyyāsīti“ vatvā aṅgulimuddikaṃ
- 10 adāsi: „sace dhītā hotu³ imāya naṃ poseyyāsi, sace putto atha naṃ vayappattaṃ mayhaṃ dasseyyāsīti“. Sā aparabhāge puttaṃ vijāyitvā Uddālako ti 'ssa nāmaṃ akāsi. So vayappatto mātaraṃ pucchi: „amma ko me pitā“ ti. „Purohito tātā“ ti. „Yadi evaṃ vede uggaṇhissāmīti“ mātu hatthato
- 15 muddikaṃ ca ācariyabhāgaṃ ca gahetvā Takkasilam gantvā disāpāmokkhaṃ ācariyassa⁴ santike sippaṃ uggaṇhanto ekaṃ tāpasagaṇaṃ disvā „imesaṃ santike varasippaṃ bhavissati, taṃ uggaṇhissāmīti“ sippalobhena pabbajitvā tesam vattapaṭivattaṃ katvā „ācariyā maṃ tumhākaṃ jānanasippaṃ⁵ sikkhā-
- 20 pethā“ ti āha. Te attano jānananiyāmena taṃ sikkhāpesuṃ. Pañcannaṃ tāpasasatānaṃ eko pi etena⁶ atirekapañño nāhosi, so yeva⁷ tesam paṇṇāya aggo, ath' assa te sannipatitvā ācariyaṭṭhānaṃ adāmsu. Atha ne so āha: „mārisā tumhe niccaṃ vanamūlaphalāhārā araṇṇe yeva vasatha, manussapathaṃ
- 25 kasmā na gaccharhā“ ti. „Mārisa, manussā nāma dānaṃ⁸ datvā anumodanaṃ kārāpentī⁹ dhammakathaṃ¹⁰ kathāpentī pañhaṃ pucchanti, mayaṃ tena bhayena tattha na gacchāma“. „Mārisā sace pi cakkavattirājā bhavissati maṃ¹¹ gahetvā kathanam nāma mayhaṃ bhāro, tumhe mā bhāyathā“ ti vatvā
- 30 tehi saddhim cārikaṃ caramāno anupubbena Bārāṇasiyam¹²

¹ Bā gabbhassa paṭiṭṭhitabhāvaṃ. ² Bā assā kīm in the place of ayyakassa. ³ Bā -ghāta-. ⁴ Bā -ti. ⁵ Bā -mokkhācariyassa. ⁶ C^k jānasi-. ⁷ Bā tena. ⁸ Bā sveda. ⁹ Bā mahādā-. ¹⁰ C^k karonti. ¹¹ C^k dhamma, Bā dhammikathaṃ, ¹² C^k manam, C^k maṇam. ¹³ Bā -sī.

patvā rājuyyāne vasitvā punadivase sabbehi saddhim dvāra-
 gāme bhikkhāya cari. Manussā mahādānaṃ adaṃsu. Tāpasā
 punadivase nagaraṃ pavasiṃsu. Manussā mahādānaṃ adaṃsu.
 Uddālakatāpasō anumodanaṃ¹ karoti maṅgalaṃ vadati pañhaṃ
 vissajjeti. Manussā pasīditvā bahupaccaye adaṃsu. Sakala- 5
 nagaraṃ „paṇḍito gaṇasatthā dhammikatāpasō āgato“ ti saṃ-
 khubhi. Taṃ rañño pi kathayiṃsu. Rājā „kuhiṃ vasantīti“
 pucchitvā „uyyāne“ ti sutvā „sādhu ajja nesaṃ“² dassanāya
 gamissāmīti³ āha. Eko⁴ gantvā „rājā kira vo passitum
 āgacchatīti“ Uddālakassa kathesi. So⁵ isigaṇaṃ āmantetvā 10
 „mārisā, rājā āgamissati, issare⁶ ca nāma ekadivasam āra-
 dhetvā yāvajīvaṃ⁷ alaṃ hotīti“. „Kiṃ pana kātappaṃ āca-
 riyā“⁸ ti. So evam āha: „tumhesu ekacce vaggulivataṃ⁹
 carantu ekacce ukkuṭikappadhānaṃ anuyūñjantu ekacce kaṇ-
 ṭakapassayikā¹⁰ bhavantu ekacce pañcatapaṃ¹¹ tapantu ekacce 15
 udakorohanakammaṃ¹² karontu ekacce tattha tattha mante
 sajjhāyantu“¹³ ti. Te tathā karīṃsu. Sayam pana aṭṭha
 vā dasa vā paṇḍite vādine¹⁴ gahetvā manohare¹⁵ ādhārake ra-
 maṇīyaṃ potthakaṃ ṭhapetvā antevāsikaparivuto paññatte
 sāpassaye¹⁶ āsane nisīdi. Tasmīṃ khaṇe rājā purohitaṃ ādāya 20
 mahantena parivārena uyyānaṃ āgantvā¹⁷ te micchātapaṃ ca-
 rante disvā „apāyabhayehi¹⁸ muttā¹⁹“ ti pasīditvā Uddālakassa
 santikaṃ gantvā paṭisanthāraṃ katvā ekamante²⁰ nisīno tuṭṭha-
 mānaso purohitaṃ saddhim²¹ sallapanto paṭhamam gātham āha:

1. Kharājina jaṭilā paṃkadantā (Jāt. III. p. 296-297.)

25

dummukharūpā¹⁹ ye 'me²⁰ japanti

kacciṃ²¹ nu te mānusaḥ payoge

idaṃ vidū parimuttā apāyā ti. 62.

¹ Bā dānānu-. ² Bā te-. ³ Bā gamissāmi sveva gamissāmā ti. ⁴ Bā adda puriso. ⁵ Bā adda pi. ⁶ Bā -ro. ⁷ Bā adda jivitum. ⁸ Bā -vattaṃ. ⁹ Bā kaṇḍikesayikā. ¹⁰ Bā pañcā-. ¹¹ Bā udakaro-. ¹² Bā paṇḍitapādino. ¹³ Bā manorame. ¹⁴ Bā omits sā-. ¹⁵ Bā gantvā. ¹⁶ Bā -yamhā. ¹⁷ Bā mutto, C^o vuttā. ¹⁸ Bā -taṃ. ¹⁹ C^o rummakharupā, C^o rupā. ²⁰ Bā mantam. ²¹ C^o kacca, Bā kicci.

Tattha kharājīnā ti kharehi¹ ajīnacammehi samannāgatā, paṃka-
dantā ti dantakattḥassa akhādanena malaggahitadantā², dummukharūpā³
ti anañjitakkhā⁴ amaṇḍitarūpā lūkhasamghāḍidharā⁵, mānusaḥ payoge ti
manussehi kattabbakīriye, idaṃ vidū ti idaṃ tapakaraṇaṃ⁶ ca mantajjhānaṃ
5 ca jānantā⁷, apāyā ti kacci ācariya⁸ ime⁹ catūhi apāyehi muttā ti pucchati.

Taṃ sutva purohito „ayaṃ rājā aṭṭhāne pasanno, tuṇhi
bhavitum na vaṭṭatīti“ cintetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Pāpāni kammāni karoṭṭha rāja
bahussuto ce na careyya dhammaṃ,
10 sahassavedo pi na taṃ paṭicca
dukkhā pamuñce caraṇaṃ apatvā ti. 63.

Tattha bahussuto ce ti sacce mahārāja¹⁰ bahussuto¹¹ paṇaṇātivado¹²
dasakusalakammaṃ¹³ na careyya tihi dvārehi pāpān' eva careyya, tiṭṭhantu tayo
vedā sahassavedo¹⁴ pi samāno¹⁵ taṃ¹⁶ bahussaccaṃ paṭicca aṭṭhasamāpatti-
15 saṃkhātāṃ caraṇaṃ apatvā apāyadukkhato na muñceyyā 'ti.

Tassa vacanaṃ sutvā Uddālako cintesi: „rājā yathā vā
tathā vā isiṇaṇassa pasīdī, ayaṃ pana brāhmaṇo aticarantaṃ¹⁷
goṇaṃ tuṇḍe¹⁸ paharati¹⁹, vaḍḍhitabhatte²⁰ kacavaraṃ nipatati²¹,
kathessāmi tena saddhiṃ“ ti so²² tena saddhiṃ²³ kathento
20 tatiyaṃ gātham āha:

3. Sahassavedo pi na taṃ paṭicca
dukkhā pamuñce caraṇaṃ apatvā,
maññāmi: vedā aphaḷā bhavanti,
sasaṇḍāmaṃ²⁴ caraṇaṃ²⁵ nēva saccaṃ ti. 64.

25 Tattha aphaḷā²⁶ ti tava vedā ca sesasippāni ca aphaḷāni āpajjanti, tāni
kasmā uggaḥhanti, sīlasaṇḍāmena saddhiṃ caraṇaṃ²⁵ nēva ekaṃ saccaṃ
āpajjatīti.

¹ Bā pakhurehi. ² kharājīnā - - - dantā wanting in Cks. ³ Cks rummakharūpā.

⁴ Bā -tamukkhā. ⁵ Bā lukhacivarasaṃghāṭi-. ⁶ Bā imaṃ pañcātapacaraṇaṃ. ⁷

Bā mantasajjhāyananti pañcaparimuttā apāyānantā. ⁸ Cks -yaṃ. ⁹ Ck Bā imehi.

¹⁰ Bā adds ahaṃ. ¹¹ Bā adds mhihi. ¹² Bā paṇaṇamanto pi. ¹³ Bā -kamma-

pathadhammaṃ. ¹⁴ Bā -bedāpi. ¹⁵ Bā -nā. ¹⁶ Bā adds bedaṇḍa. ¹⁷ Bā

caṇḍaṃ in the place of ati - -. ¹⁸ Bā daṇḍena. ¹⁹ Bā -ranto viya. ²⁰ Bā

viddhiṭṭa-. ²¹ so Cks; Ck nipati, Bā khipanto viya in the place of nipatati. ²²

Ck omits so. ²³ Bā na in the place of so - -. ²⁴ Ck sasaṇḍā-. ²⁵ Ck -naṇ.

²⁶ Cks -lāyi.

Tato purohito catuttham¹ gātham āha:

4. Na h' eva vedā aphaḷā bhavanti,
sasamāyamaṃ² caraṇaṃ³ ñeva⁴ saccaṃ,
kittiṃ hi⁵ pappoti adhicca vede,
santiṃ pun' eti⁶ caraṇena danto ti. 65.

5

Tattha na heva 'ti nāhaṃ vedā aphaḷā ti vadāmi, api⁷ kho pana sasamāyamaṃ caraṇaṃ saccaṃ eva sabhāva-bhūtaṃ uttamaṃ, tena hi sakkā dukkhā muccituṃ⁸, santiṃ punetīti⁹ samāpattisaṃkhātena caraṇena danto hadaya-santikaraṃ nibbānaṃ pāpuṇāti¹⁰.

Taṃ sutvā Uddālako „na sakkā iminā saddhiṃ paṭi- 10
pakkhavasena ṭhātuṃ¹¹, 'putto tavā¹²' ti vutte sinehaṃ akaronto
nāma n' atthi, puttabhāvaṃ assa kathessāmīti“ cintetvā pañca-
maṃ gātham āha:

5. Bhaccā mātāpitā bandhū,
yena jāto sa¹³ yeva so,
Uddālako ahaṃ bhoto
sotthiyākulavaṃsako ti. 66.

15

Tattha bhaccā ti mātāpitā ca sesabandhū¹⁴ ca bharitabbā nāma, yena
paua jāto so yeva¹⁵ so hoti, attā yeva hi attano jāyati, ahaṃ ca tayā va
Uddālarukkhamaṃ jāto¹⁶, tayā vuttam eva nāmaṃ kataṃ. Uddālako ahaṃ 20
bho ti¹⁷.

So „ekamsena tvaṃ¹⁸ Uddālako“ ti vutte¹⁹ „āmā“ 'ti
vatvā „mayā te mātu saññānaṃ²⁰ dinnam, taṃ kuhin“ ti „idaṃ
brāhmaṇā“ 'ti muddikaṃ tassa hatthe ṭhapesi. Brāhmaṇo
muddikaṃ sañjānitvā „nicchayena tvaṃ²¹ brāhmaṇo²², brāh- 25
maṇadhamme²³ pana²⁴ jānāsīti“ vatvā brāhmaṇadhamme²³
pucchanto chaṭṭhaṃ gātham āha:

¹ Cks omit catuttham. ² Cs -nañ. ³ Cks -lāyī. ⁴ Bā yeva. ⁵ Bā kittiñca.
⁶ Bā puṇāti. ⁷ Bā adds ca. ⁸ Bā muñji-. ⁹ Bā puṇāti. ¹⁰ Bā -cūti. ¹¹ Bā
vāretuṃ. ¹² Bā adds tavā. ¹³ Bā eva. ¹⁴ Bā -dhuno. ¹⁵ Cks eva. ¹⁶ Bā
janito. ¹⁷ Cks hoti, Bā bhotīti. ¹⁸ Ck omits tvaṃ. ¹⁹ Bā vutto. ²⁰ Bā
saññānaṃ. ²¹ Cks taṃ. ²² Bā omits brā-. ²³ Bā -am. ²⁴ Bā omits pana.

6. Kathaṃ bho brāhmaṇo hoti, kathaṃ bhavati kevali,
kathaṃ ca parinibbānaṃ dhammaṭṭho kin ti vuccatīti. 67.
Uddālako pi tassa ācikkhanto sattamaṃ gātham āha:

7. Niraṃkatvā aggim ādāya brāhmaṇo
5 āpo sijaṃ yajaṃ usseti¹ yūpaṃ,
evaṃkaro brāhmaṇo hoti khemi,
dhamme ṭhitam tena amāpayimsū² 'ti. 68.

Tattha niraṃkatvā aggimādāyā ti nīrantaram katvā aggin³ gahetvā
paricarati, āpo sijaṃ yajaṃ usseti¹ yūpaṃ ti abhisecanakammaṃ⁴
10 karonto sammāpāsaṃ vājapeyyaṃ⁵ vā niraggalaṃ vā yajanto suvaṇṇayūpaṃ
ussāpeti, khemi ti khemappatto, amāpayimsū⁶ 'ti ten' eva ca naṃ⁷ kāraṇena
dhamme ṭhitam kathamti⁸.

Tam sutvā purohito tena kathitam brāhmaṇadhammaṃ
garahanto aṭṭhamaṃ gātham āha:

8. Na suddhī⁹ secanen' atthi¹⁰ na pi¹¹ kevali¹² brāhmaṇo
na¹³ khanti na pi¹⁴ soraccaṃ, na pi¹⁵ so parinibbuto ti. 69.

Tattha secanena¹⁶ 'ti tena vuttasu brāhmaṇadhammesu ekaṃ dassetvā
sabbam paṭikkhipati, idaṃ vuttaṃ hoti: aggiparicaraneṇa¹⁷ vā udakasecanena
vā pasughātayaṇṇena vā¹⁸ suddhī¹⁹ nāma n' atthi, na pi¹⁵ ettakena brāhmaṇo
20 kevalaparipuṇṇo hoti, na adhiṇāsanaḥkanti²⁰ na sīlasoraccaṃ na pi¹⁵ kilesa-
parinibbānena²¹ parinibbuto nāma hotīti.

Tato naṃ Uddālako „yadi evaṃ brāhmaṇo²² na hoti atha
kathaṃ hotīti“ pucchanto navamaṃ gātham āha:

9. Kathaṃ so brāhmaṇo hoti, kathaṃ bhavati kevali,
35 kathaṃ ca parinibbānaṃ dhammaṭṭho kin ti vuccatīti. 70.

¹ Ck dasseti, Cs dassesi, Bđ āpo siṇja yajaṃ usseti. ² Bđ samāpassisū. ³ Bđ jotiaggi. ⁴ Bđ abhisekaka-. ⁵ Bđ vāca-. ⁶ Bđ samāpayimsu. ⁷ Bđ neva
ca in the place of tenevacanam. ⁸ Bđ kathayimsu. ⁹ Cs suddhiṃ, Ck Bđ
suddhi. ¹⁰ Bđ secane navā atthi. ¹¹ Ck omits na pi; Bđ has nāpi. ¹² Ck
-lī. ¹³ Bđ sace. ¹⁴ Bđ omits nāpi. ¹⁵ Bđ nāpi. ¹⁶ Bđ secanena atthi. ¹⁷
Bđ aggiṇa pa-. ¹⁸ Bđ -ghāṭa-, Cs omits pa -. ¹⁹ Cks suddhiṃ, Bđ -i. ²⁰
Bđ -ti, Ck -ttim. ²¹ Bđ omits pari -. ²² Bđ adds kevaliparipuṇṇo.

Purohito tassa¹ kathento itaraṃ gātham āha:

10. Akhettabandhū amamo nirāso

nillobhapāpo bhavalobhakhīṇo

evaṃkaro brāhmaṇo hoti khemi,

dhamme ṭhitaṃ tena amāpayimsū² 'ti. 71.

5

Tattha akhettabandhū ti akhetto abandhū³ khetta-vatthugāmaṇigama-pariggahena c' eva nātibandhavagottabandhavamittabandhavasahāyabandhavasippabandhavapariggahena ca rahito, amamo ti satta-saṃkhāresu tanhādittī-mamāyanārahito, nirāso ti lābhadhanaputtajīvitāsāvirahito, nillobhapāpo ti pāpalobhena visamalobhena rahito, bhavalobhakhīṇo ti⁴ khīṇabhavarāgo. 10

Tato Uddāloko gātham āha:

11. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā⁵ caṇḍalapukkusā

sabbe va soratā dantā sabbe va parinibbutā,

sabbesaṃ sītibhūtānaṃ atthi seyyo va pāpiyo ti. 72.

Tattha atthi seyyo va pāpiyo ti ete khattiyādayo sabbe pi hi soraccā- 15
dīhi samannūgatā honti, evambhūtānaṃ pana tesam ayaṃ seyyo ayaṃ pāpiyo
ti evaṃ hīnukkaṭṭhatā atthi n' atthīti pucchati.

Ath' assa „arahattapattito paṭṭhāya hīnukkaṭṭhatā nāma
n' atthīti“ dassetuṃ brāhmaṇo gātham āha:

12. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā⁵ caṇḍalapukkusā

90

sabbe va soratā dantā sabbe va parinibbutā,

sabbesaṃ sītibhūtānaṃ n' atthi seyyo va pāpiyo ti. 73.

Atha naṃ garahanto Uddāloko gāthadvayam āha:

13. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā caṇḍalapukkusā

sabbe va soratā dantā sabbe va parinibbutā,

95

sabbesaṃ sītibhūtānaṃ n' atthi seyyo va⁶ pāpiyo.

panaṭṭhaṃ⁷ carasi brāhmaṇṇaṃ sotthiyākulavaṃsatan

ti⁸. 74.

¹ Bā pīssa. ² Bā sammāpayisu. ³ Bā akhettabandhukena. ⁴ Ck² add te. ⁵
Ck² Bā suddhā. ⁶ Bā a. ⁷ Ck² vana-, Bā paraṭṭha. ⁸ Ck² sotthiyākulavaṃsatan-
sananti; pana - - satanti wanting in C².

Tass' attho: yadi etehi guṇehi samannāgatānaṃ viśeso n' atthi eko va vaṇṇo hoti, evaṃ sante taṃ¹ ubhatosujātābhāvaṃ nāśento panaṭṭhaṃ² carasi brāhmaṇṇaṃ³ caṇḍālasamo hosi sotthiyakulavaiṇsaṃ⁴ nāśeṣṭi⁵.

Atha naṃ purohito upamāya saññāpento gāthadvayam aha:

- 5 14. Nānārattehi vatthehi vimānaṃ bhavati chāḍitaṃ,
na tesāṃ chāyā vatthānaṃ, so rāgo anupajjatha. 75.
15. Evamevaṃ⁶ manussesu sadā sujjhanti mānavā⁷,
na tesāṃ jātīm pucchanti dhammaṃ aṇṇāya subbatā ti. 76.

- Tattha vimānaṃ ti gehaṃ vā maṇḍapaṃ vā, chāyā ti tesāṃ vatthānaṃ
10 chāyā, so nānāvidho⁸ rāgo na hoti⁹, sabbachāyā ekavaṇṇā va hoti, evam-
evaṃ¹⁰ ti manussesu pi evamevaṃ⁶ ekacce aṇṇāpā brāhmaṇā akāraṇu' eva
cātuvaṇṇe¹¹ suddhiṃ paññāpenti, eṣā atthīti mā gaṇhi, yadā pana ariyamaggena
mānavā¹² sujjhanti tadā tehi pavittāṃ¹³ nibbānadhammaṃ jānitvā subbatā
silavanto paṇḍitapurisā tesāṃ jātīm me pucchanti¹⁴, nibbānappattīto paṭṭhāya
15 jātī nāma niraṭṭhakā ti.

- Uddālako pana¹⁵ paccāharitum na¹⁶ sakkonto appaṭibhāno
nisīdi¹⁷. Atha brāhmaṇo rājānaṃ āha: „sabbe ete mahārāja
kuhakā, sakala-Jambudīpaṃ kohaṇṇeṃ' eva nāśessanti, Uddā-
lakaṃ uppabbajāpetvā upapurohitaṃ¹⁸ karoṭha, sese uppabbā-
20 jetvā phalakāvudhāni datvā sevake karoṭhā“ 'ti. „Sādhu
ācariyā“ 'ti rājā tathā kāresi¹⁹. Te rājānaṃ upaṭṭhahantā
va²⁰ gatā.

- S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa kuhako yevā“
'ti j. s.: „Tadā Uddālako kuhakabhikkhu ahoṣi, rājā Anando, purohito
25 aham evā“ 'ti. Uddālaka-jātakam²¹.

5. Bhisajātakaṃ.

Assaṃ gavaṃ rajataṃ jātārūpan ti. Idam S. J. v. uk-
kaṇṭhitabhikkhum ā. k. Vatthum Kusajātaka āvibhavissati.

¹ Bā tvaṇi. ² Bā sethaṃ, Cā pānaṭṭhaṃ. ³ all three MSS. brah-. ⁴ Bā -sataṇi.
⁵ Bā -setṭhi. ⁶ Bā -va. ⁷ Cā Bā -na-. ⁸ Bā add. cītro. ⁹ Cā na upeti, Bā
rāgo pi na hoti. ¹⁰ Cā -vā. ¹¹ Bā -a. ¹² Cā Bā -ṇa-. ¹³ Bā paṭṭividdhaṃ.
¹⁴ Bā sujḥati. ¹⁵ Cā puna. ¹⁶ Bā a. ¹⁷ Bā -dati. ¹⁸ Bā omits upa. ¹⁹
Bā akāsi. ²⁰ Bā yathākammaṃ. ²¹ Cā uddālejā-. 5. Morris, B. & C. p. 94.

'Tadā pana S. „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“¹ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „kiṃ paṭicca“ 'ti „kilesaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā kasmā kilesaṃ paṭicca ukkaṇṭhasi“², porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhhe bāhirapabbajjaṃ pabbajitvā vatthukāmakilesakāme ārabba uppajjanakasaññaṃ sa-
pathaṃ katvā harimsū“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. asītikoṭivibhavassa brāhmaṇamahāsālassa³ putto hutvā nibbatti, Mahākañcanakumāro ti 'ssa nāmaṃ karimsu. Ath' assa padasāpi⁴ caranākāle aparo pi putto jāyi⁵, Upakañcanakamāro ti 'ssa nāmaṃ akaṃsu. Evaṃ paṭipāṭiyā⁶ satta puttā ahesuṃ. Sabbakaniṭṭhā pan' ekā dhītā, tassā Kañcanadevīti nāmaṃ karimsu. Mahākañcanakumāro vāyap-
patto Takkasilato sabbasippāni uggahetvā⁷ āgañchi⁸. Atha naṃ mātāpitaro gharāvāsena bandhitukāmā „attanā⁹ samāna-
jāṭiyakulato te dārikaṃ ānema“, gharāvāsaṃ saṇṭhapehīti¹⁰ 13
vadiṃsu. „Amma tāta na mayhaṃ gharāvāsen' attho, mayhaṃ hi tayo bhavā ādittā viya sappatibhayā bandhanāgāraṃ viya palibuddhā¹⁰ ukkārabhūmi viya jegucchā hutvā upatṭhahanti, mayā supineṇa pi methunadhammo na diṭṭhapubbo, aññe¹¹ vo puttā atthi, te gharāvāsena nimantethā“ 'ti vatvā punappuna¹² 20
yācito pi¹² sahāye pesetvā tehi yācito pi na icchi. Atha naṃ sahāyā „samma kiṃ pana tvaṃ patthento kāme pari-
bhūñjitum na icchasīti“ pucchimsu. So tesāṃ nekkhammajjhā-
sayataṃ¹³ ārocesi¹⁴. Taṃ sutvāssa¹⁵ mātāpitaro sesaputte
nimantesuṃ, te pi na icchimsu. Kañcanadevī pi na icchi 25
yeva. Aparabhāge mātāpitaro kalam akaṃsu. Mahākañcana-
paṇḍito mātāpitunnaṃ kattabbakiccaṃ katvā aṣītikoṭidhanena
kapaṇḍhikānaṃ mahādānaṃ datvā cha bhātaro bhaginim ekaṃ
dāsaṃ ekaṃ dāsīm ekaṃ sahāyaṃ ca ādāya mahābhinnikkha-

¹ Bā adda sī. ² Ck - ṭhāsi, Bā - ṭhito. ³ Bā - sālakusalassa. ⁴ Ck - sāhi.

⁵ Bā vijāyi. ⁶ Bā uggaṇṭhitvā. ⁷ Bā āgacchā. ⁸ Bā adda ca. ⁹ Bā ānessāmi.

¹⁰ Bā balibandhanā. ¹¹ Ck aññāṃ. ¹² yācantāpi na lasu. ¹³ Bā nikkhama-

¹⁴ Bā adda sādhu samma sahāya bodhisattassa kathītameva kathesīti. ¹⁵ Bā omīta ssa.

manam nikkhamitvā Himavantaṃ pāvisi. Te tattha paduma-
 saram nissāya ramaṇiye bhūmibhāge assamaṃ katvā pabba-
 jitvā vanamūlaphalāhārehi¹ vāpayimsu. Te araṇṇaṃ gac-
 chantā ekato va gantvā yatth' eko phalaṃ vā pattaṃ vā
 5 passati tattha itare pi pakkosivā diṭṭhasutāni kathentā ucci-
 nanti, gāmassa kammantatṭhānaṃ viya hoti. Athācariyo
 Mahākaṇṇanāpaso cintesi: „ambhākaṃ asītikoṭṭidhanaṃ cha-
 detvā pabbajitānaṃ evaṃ loluppavasena² phalāphalass' atthāya
 vicaraṇaṃ nāma appatirūpaṃ, ito paṭṭhāya ahaṃ eva phalā-
 10 phalaṃ āharissāmīti“ so assamaṃ patvā sabbe pi te sā-
 yaṇhasamaye sannipādetvā taṃ atthaṃ ārocetvā „tumhe idh'
 eva samaṇadhammaṃ karontā acchatha. ahaṃ phalāphalaṃ
 āharissāmīti“ āha. Atha naṃ Upakaṇṇanādayo „mayam
 ācariya tumhe nissāya pabbajitā, tumhe idh' eva samaṇa-
 15 dhammaṃ karotha, bhaginī pi no idh' eva hotu, dāsī pi tassā
 santike acchatu, mayam atṭha janā varena phalāphalaṃ āha-
 rissāma, tumhe pana tayo vāramuttakā³ hothā“ 'ti vatvā
 paṭiññaṃ gaṇhimsu. Tato paṭṭhāya atṭhasu janesu ekeko
 varena phalāphalaṃ āharati, sesā attano attano pāpuṇa-
 20 koṭṭhāsaṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ gantvā attano paṇṇasālāyaṃ
 eva honti, akāraṇena ekato bhavitum na labhanti. Vārappatto
 phalāphalaṃ āharitvā - eko mālako atthitatta⁴ - pāsāṇaphalake
 ekādasakoṭṭhāse katvā gaṇḍisaṇṇaṃ datvā attano koṭṭhāsaṃ
 ādāya vasanaṭṭhānaṃ pavasati⁵, sesā gaṇḍisaṇṇāya nikkha-
 25 mitvā ullolaṃ⁶ akatvā gāravaparihārena gantvā attano attano
 pāpuṇanakotṭhāsaṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ gantvā paribhuñjitvā
 samaṇadhammaṃ karonti. Te aparabhāge bhisāni āharitvā
 khādantā⁷ tattatapā ghoratapā parimāritindriyā kasiṇapari-
 kammaṃ karontā viharimsu. Atha tesam sīlatejena Sakka-
 30 bhavanaṃ kampi. Sakko pi⁸ „kāmā⁹ vimuttā¹⁰ nu kho ime

¹ Ck^s -rāya. ² B^d loluppacāravasena. ³ B^d -muttāva. ⁴ B^d tassa. ⁵ B^d
 -thānaṃ gantvā bhuñjitvā paṭivasati. ⁶ B^d loluppaṃ. ⁷ B^d adantā. ⁸ B^d
 adds āvajjanto taṃ kāraṇaṃ ūtvā. ⁹ Ck^s kāpikāmā. ¹⁰ B^d dhimuttā.

isayo no¹ ti saññam¹ karoti yeva, so „ime tāva isayo parigganḥissāmīti“ cintetvā attano ānubhāvena M-assa koṭṭhāsam tayo divase antaradhāpesi. So paṭhamadivase koṭṭhāsam adisvā „mama koṭṭhāso² pammutṭho³ bhavissatīti“ cintesi⁴, dutiyadivase „mama dosena⁵ bhavitabbam, paṇāmanavasena⁶ 5 mama koṭṭhāsam na paṭṭhapesi, maññe“ ti cintesi, tatiyadivase „kena nu kho kāraṇena mayham koṭṭhāsam na paṭṭhapenti⁷, sace me doso bhavissati⁸ khamāpessāmīti“ sāyaṇhasamaye gaṇḍikasaññam⁹ adāsi. Sabbe¹⁰ sannipatitvā „kena gaṇḍisaññā¹¹ dinnā“ ti āhamsu. „Mayā tātā¹² ti. „Kena kāra- 10 ṇena ācariyā“ ti¹³. „Tātā tatiyadivase kena phalāphalam ābhatan“ ti. Eko utthāya „mayā ācariyā“ ti vanditvā atthāsi. „Koṭṭhāse karontena te¹⁴ mayham koṭṭhāso kato“ ti. „Āma ācariya, jeṭṭhakotthāso me¹⁵ kato“ ti. „Hiyyo kenābhatan“ ti. Aparo utthāya „mayā“ ti vanditvā atthāsi. 15 „Mam¹⁶ anussarīti“. „Tumhākam me jeṭṭhakotthāso ṭhapito“ ti¹⁷. „Ajja kenābhatan“ ti. Aparo utthāya vanditvā atthāsi. „Koṭṭhāsam karonto mam anussarīti“. „Tumhākam¹⁸ jeṭṭhakotthāso kato“ ti. „Tātā, ajja mayham koṭṭhāsam alabhan- tassa tatiyo divaso¹⁹, paṭhamadivase²⁰ koṭṭhāsam adisvā²¹ 20 ‘koṭṭhāsam karonto mam pammutṭho²² bhavissatīti’ cintesiṃ, dutiyadivase ‘mama koci doso bhavissatīti’ cintesiṃ, ajja pana ‘sace me doso atthi khamāpessāmīti’ cintetvā gaṇḍikasaññāya²³ tumhe sannipātesim²⁴, ‘ete bhisakotthāse²⁵ tumhe karimhā’ ti vadatha, aham na labhāmi, etesaṃ thenetvā khādakam nātum 25 vaṭṭati²⁶, kāme pahāya pabbajitānam bhisamattam thenam²⁷ nāma appatirūpan“ ti. Te tassa katham sutvā „aho sāha-

¹ Bā āsaṅka. ² Ck^s -sam. ³ Bā pamutṭho. ⁴ Bā -tetvā. ⁵ Ck^s dāseṇa, Bā dosana. ⁶ Bā^s tena. ⁷ Ck^s -ṭṭhā-. ⁸ Ck^s bhavitabbassati, Bā atthi te. ⁹ Bā gaṇḍisaññā-. ¹⁰ Bā adds te. ¹¹ Ck^s -am. ¹² Bā tāta katā. ¹³ Bā adds vanditvā aṭṭhamsum. ¹⁴ Bā -te, C^s Bā omit te. ¹⁵ Bā mayā. ¹⁶ Bā karonto mam. ¹⁷ Ck^s pi. ¹⁸ Bā adds me. ¹⁹ B^s tayo divaso, Ck^s tatiyadivase. ²⁰ Ck^s omits pa-. ²¹ Bā omits ko- ad-. ²² Bā pamutṭho. ²³ Bā gaṇḍisaññā-. ²⁴ Bā -temi. ²⁵ Ck^s hi-. ²⁶ Ck^s -tīti. ²⁷ Bā thenanaṃ.

sikakamman¹ ti sabbe va ubbegappattā² ahesuṃ. Tasmiṃ³ assamapade vanajeṭṭhakaruḁkhe nibbattadevatāpi⁴ otaritvā āgantvā tesāṃ⁵ ñeva santike nisīdi. Ānañjakāraṇaṃ⁶ kārīyamāno⁷ dukkhaṃ adhivāsetuṃ asakkonto ālānaṃ⁸ bhinditvā
 5 palāyitvā araṇṇaṃ pavitṭho eko vāraṇo kālena kālaṃ isigaṇaṃ vandati, so pi āgantvā ekamantaṃ atṭhāsi. Sappakiḷāpanako⁹ eko vānaro ahikuṇḍikassa¹⁰ hatthato muñcitvā araṇṇaṃ pavisitvā tatth¹¹ eva assame vasati, so pi taṃ divasaṃ isigaṇaṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Sakko „isigaṇaṃ parigaṇhissā-
 10 mīti“ tesāṃ santike adissamānakāyo¹² atṭhāsi. Tasmiṃ khaṇe B-assa kaniṭṭho Upakañcanatāpaso utṭhāyāsanaṃ B-aṃ vanditvā sesānaṃ apacitiraṃ dassetvā „ācariya ahaṃ aṇṇe apatṭhapetvā“ attānaṃ ñeva sodhetuṃ labhāmīti¹³ pucchi. „Āma labhasīti“. So isigaṇamajjhe tṭatvā „sace te mayā bhisāni khādītāni eva-
 15 rūpo nāma homīti“ sapathaṃ karonto paṭhamam gātham āha:

1. Assaṃ gavaṃ rajataṃ jātārūpaṃ
 bhariyaṃ ca so idha labhataṃ manāpaṃ
 puttehi dārehi samaṅgi¹⁴ hotu
 bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsīti. 77.

20 Tattha assaṃ gavaṃ ti idaṃ so yattakāni¹⁵ piyavatthūni honti tehi vippayoge¹⁶ tattakāni sokadukkhāni uppajjanitīti vatthukāme garahanto āhā¹⁷ ti vedittabbaṃ¹⁸.

Taṃ sutvā isigaṇo „mārisa¹⁹ mā evaṃ kathetha²⁰, atibhāriyo te sapatho²¹“ ti kaṇṇe pidahi. Bo. pi naṃ „tāta, atibhāriyo te sapatho, na tvaṃ khādasi, tava pattāsane nisīdā“
 25 ti āha. Tasmiṃ²² sapathaṃ katvā nisinne dutiyo pi bhātā²³ utṭhāya M-aṃ vanditvā sapathena attānaṃ sodhento dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bā ubbigga-. ² Bā asmiṃ. ³ Bā āpi-. ⁴ Bā ka-. ⁵ Ck ālānaṃ, C^o alānaṃ, Bā alāhanaṃ, B^o ālāhaṇaṃ. ⁶ Bā sabbakiḷā-. ⁷ C^o -guṇṭhi-, Bā -kuṇḍa-. ⁸ Bā -kārena. ⁹ Bā aṇṇesaṃ apanāpetvā. ¹⁰ Ck samaggi. ¹¹ Ck ettha-, C^o etta-. ¹² Bā -gehi. ¹³ Bā abhāsi. ¹⁴ Ck -bbo. ¹⁵ Ck -sā. ¹⁶ Ck mā kathayā ti. ¹⁷ Bā adda kato. ¹⁸ Bā adda pathamaṃ. ¹⁹ Ck bhātu, Bā adda sahassa.

2. Mālañ ca so kāsiyaṃ¹ candanañ ca
dhāretu putt' assa bahū bhavanti²
kāmesu tibbaṃ kurutaṃ apekkhaṃ
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 78.

Tattha tibban ti vatthukāmakilesakāmesu bahalaṃ apekkhaṃ karotū 'ti³ 5
idaṃ so yass' etesu tibbā apekkhā hoti⁴ so tehi vippayoge⁵ mahantaṃ dukkhaṃ:
pāpuṇāttī dukkhapaṭikkhepavasena⁶ evaṃ āha.

Tasmiṃ nisinne sesāpi attano attano ajjhāsayānurūpena
taṃ taṃ gāthaṃ abhāsimsu :

1. Pahūtadhañño kasimā yasassī 10
putte gihi dhanimā sabbakāme
vayaṃ apassaṃ gharam āvasātu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 79.
4. So khattiyo hotu⁷ pasayhakārī
rājābhirājā⁸ balavā yasassī 15
sa cāturaṇṇaṃ mahim āvasātu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 80.
5. So brāhmaṇo hotu avītarāgo
muhuttanakkhattapathesu yutto
pūjetu naṃ raṭṭhapatī yasassī 20
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 81.
6. Ajjhāyakaṃ⁹ sabbasamattavedanaṃ
tapassināṃ¹⁰ maññatu sabbaloko
pūjetu naṃ jānapadā samecca¹⁰
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 82. 25
7. Catussadaṃ gāmaṇaṃ samiddhaṃ
dinnaṃ hi so bhuñjatu Vāsavena
avītarāgo maraṇaṃ upetu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 83.

¹ Bā -sika. ² so all three MSS. for -tu? ³ Bā honti. ⁴ Bā -gehi. ⁵ Ck⁶
hoti. ⁶ Bā rājādhi-. ⁷ Bā -yi-. ⁸ Bā -samanta-. ⁹ C¹⁰ tapassinīna, Bā
tapassinā, Ck¹⁰ tapassitīnaṃ. ¹⁰ Bā samaṇa.

4. So gāmaṇī hotu sahāyamajjhe
naccehi gītehi pamodamāno
mā¹ rājato vyaśanam alatta kiñci
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 84.
- 5 9. Yaṁ ekarājā paṭhaviṁ vijetvā²
itthīśahassassa³ ṭhapetu aggaṁ
sīmantiṇaṁ pavarā bhavātu
bhisāni te brāhmaṇa yo⁴ ahāsi. 85.
- 10 10. Dāsīnaṁ hi sā⁵ sabbasamāgatānaṁ
bhuñjeyya sāduṁ avikampamānā
carātu lābhena vikatthamānā
bhisāni te brāhmaṇa yo⁶ ahāsi. 86.
- 11 11. Āvāsiko⁷ hotu mahāvihāre
navakammiko hotu Kajaṅgalāyaṁ
15 ālokaśandhiṁ divasā⁸ karotu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 87.
- 12 12. So bajjhatū⁹ pāsasatehi chambhī¹⁰
rammā vanā niyyatu rājadhāniṁ
tuttehi so haññatu pācanehi
20 bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 88.
- 13 13. Alakkamālī tipukaṇṇaviddho¹¹
laṭṭhihato sappamukhaṁ upetu
sakkacca baddho visikhaṁ carātu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsīti. 89.
- 25 Tattha tatiyena vuttagāthāya kasimā ti sampannakasikammo, putte
gihi dhanimā sabbakāme ti putte labhatu gihi hotu sattavidhena ratana-
dhanena dhanimā hotu rūpādibhede sabbakāme labhatu, vayaṁ apassan ti
mahallakakāle pabbajjānurūpaṁ pi attano vayaṁ apassanto pañcakāmaguṇaṁ¹²
samiddhagharaṁ eva āvasatū 'ti, idaṁ so pañcakāmaguṇagiddhā¹³ kāmaguṇa-
30 vippayogena mahāvīnāsaṁ pāpuṇattī¹⁴ dassetuṁ katesi, catutthena vutta-

¹ B^o so. ² B^o vijitvā. ³ B^o -ssānaṁ. ⁴ so all three MSS. ⁵ B^o dāsīnaṁ
hisā, C^o isīnaṁ bhisā. ⁶ B^o yā? ⁷ C^o -sa-. ⁸ B^o -santidivasaṁ. ⁹
C^o bajjhatuṁ, C^o -taṁ, B^o -tu. ¹⁰ C^o jambhī, B^o sambhī. ¹¹ C^o -ṇapitṭhe.
¹² B^o -kāma. ¹³ C^o -guṇagiddhā, B^o -guṇagiddho, C^o omits gāmaguṇagiddhā.
¹⁴ B^o -nātīti.

gāthāya rājābhiraṇā¹ ti rājūnaṃ antare atirāṇā ti, idaṃ so issarānaṃ nāma
 issariye² parigalite mahantaṃ dukkhaṃ uppajjati³ rajje dosaṃ dassento kathesi,
 pañcamena vuttagāthāya avītarāgo ti purohitaṭṭhānataṇhāya satanho³, idaṃ
 so purohītaṃ purohitaṭṭhāne parigalite⁴ mahantaṃ domanassaṃ uppajjati⁵
 dassetuṃ kathesi, chaṭṭhena vuttagāthāya tapassinan ti tapasīlāsampanno ti 5
 naṃ maññatu, idaṃ so lābhasakkārāpagame⁵ mahantaṃ domanassaṃ uppajjati⁶
 lābhasakkārāgarahāvasena kathesi, sahāyatāpasena⁶ vuttagāthāya catussadan ti
 ākiṇṇamanussatāya manussehi pahūtaḍḍhaññatāya dhaññīna sulabbhādarūtāya⁷
 ālārūhi sampannodakatāya udakenā⁷ ti catūhi usannaṃ catussadasamannāgatan
 ti attho, Vāsavenā⁸ ti Vāsavena dinnāṃ viya acalaṃ Vāsavato laddhavarānu- 10
 bhāven⁸ ekam rājānaṃ ārādhettvā tena dinnan ti pi attho, avītarāgo ti kad-
 dame sūkaro viya kāmāpamke nimuggo va hutvā, iti so pi kāmānaṃ ādīnavam
 eva kathento evam āha, dāsena vuttagāthāya gāmaññi gāmajettako, ayam pi
 kāme garahanto yeva evam āha, Kañcanadeviyā vuttagāthāya yaṃ ti yaṃ itthiṃ ti⁹
 attho, ekarājā ti aggarājā, itthisahassasā⁹ ti vacanamattatāya vuttam, soḷa- 15
 sannaṃ itthisahassānaṃ aggaṭṭhāne ṭhapetū ti attho, sīmantinīnaṃ ti sī-
 mantadharānaṃ itthīnaṃ ti attho, iti sā itthibhāve ṭhatvāpi duggandhaṃ gūtha-
 rāsiṃ viya kāme garahanti yeva evam āha, dāsiyā vuttagāthāya sabbasamāga-
 tānaṃ ti sabbesaṃ sannipatitānaṃ majjhe nisīditvā akampamānā anosakka-
 mānā sāduraṃ bhuñjatū ti attho, dāsīnaṃ kira sāmikassa santike nisīditvā 20
 bhuñjanaṃ nāma appiyaṃ, iti sā attano appiyattā va evam āha⁹, caratu lā-
 bhena vikatthamānā ti lābhahetu kuhanakammaṃ karonti lābhasakkāraṃ
 uppādenū caratū ti attho, iminā sā dāsibhāve¹⁰ ṭhitāpi kilesavattum eva¹¹ garahati,
 devatāya vuttagāthāya āvāsiko ti āvāsajagganako, Kajaṅgalāyaṇ ti eva-
 nāmāke nagare, tattha kira dabbasambhārā sulabhā, ālokaśandhiṃ divasā 25
 ti ekadivaseṇ¹¹ ekam eva vātapānaṃ karotu, so kira devaputto Kassapabuddha-
 kāle Kajaṅgalanagaraṃ nissāya yojanike jīṇṇamahāvihāre āvāsikasamghatthero
 hutvā jīṇṇavihāre navakammaṃ karonto va mahādukkhaṃ anubhavi, tasmā tad
 eva dukkhaṃ ārabha evam āha, hatthinā vuttagāthāya pāsasatehīti bahūhi
 pāsehi, chambhīti¹² catusu pādesu gīvāya kaṭibhāge cā ti chasu ṭhānesu, 30
 tattehīti dvikaṇṭakehi dīghalaṭṭhīhi, pācanehīti dasapācanehi¹² aṅkusakehi
 vā, so kira attanā anubhūtaḍḍhaṃ nēva ārabha evam āha, vānarena vutta-
 gāthāya alakkamālīti abhiṇṇāhikena kaṇṭhe parikkhipitvā ṭhapitāya alakkamālāya
 samannāgato, tipukaṇṇavidhho ti tipupilandhānena pilandhakaṇṇo¹⁴, laṭṭhi-
 hato ti sappakālaṃ sikkhāpiyamāno¹⁵ laṭṭhiyāpi hato hutvā eso pi ahi- 35
 suṇṭhikahatto¹⁶ attanā anubhūtaḍḍhaṃ sandhū¹⁶ evam āha:

¹ Bā rājādhi-. ² Bā adds hi. ³ Bā samtaṇhāti. ⁴ Bā purohitaṭṭhāne hi pari-
 galite, C^{ks} purohite galite. ⁵ Bā -mena. ⁶ Bā sahāyakena pana. ⁷ Bā su-
 bhādā-. ⁸ Bā yantiyaṃ itthīti? C^{ks} santitaṃ itthīti. ⁹ C^k adds catūti, C^s has
 evamāhañcarātūti. ¹⁰ C^k -bhāge. ¹¹ B^s kilesakāmaṇṇavattukāme. ¹² C^k jambhīti.
¹³ C^{ks} rasa-. ¹⁴ C^{ks} tipukaṇṇapitthe ti tipupilandhānena pilandhakaṇṇe. ¹⁵
 C^{ks} sappam kilāṃ sikkhāpa-. ¹⁶ C^s -attho.

Evam tehi terasahi janehi sapathe kate M. cintesi: „kadāci ime ‘ayaṃ anattḥam eva natṭhan ti kathetīti” mayi āsaṃkaṃ kareyyum, aham pi sapatham karomīti“. Atha naṃ karonto cuddasamaṃ gātham āha:

- 5   14. Yo ve anattḥam natṭhan ti cāha
              kāme va so labhataṃ bhuñjataṃ ca
              agāramajjhe maraṇaṃ upetu
              yo vā³ bhonto saṃkati kañcid evā⁴ 'ti. 90.

Tattha bhonto ti ālapanāṃ, idaṃ vuttaṃ hoti: bhonto yo anattḥa-
 10 kotṭhāsaṃ natṭhaṃ me ti vadati yo vā tumbesu kañci āsaṃkati so pañcakāma-
 guṇe labhatu c' eva bhuñjatu ca ramaṇiyaṃ pabbajjaṃ alabbhivā agāramajjhe
 yeva⁵ maratū 'ti.

Isīhi pana sapathe kate Sakko „mā bhāyittha, ahaṃ ime
 vīmaṃsanto bhisāni antarahāpesiṃ, ime ca chaḍḍitakḥela-
 15 piṇḍaṃ viya kāme parahantā⁴ sapatham karonti, kāmagara-
 hanakāraṇaṃ te pucchissāmi” cintetvā dissamānarūpo B-aṃ
 vanditvā pucchamāno anantaragātham āha:

16. Yad esaṃānā⁵ vicaranti loke
              iṭṭhaṃ ca kantaṃ ca bahunnam etaṃ
 20   piyaṃ manuññaṃ idha jīvaloke,
              kasmā isayo na-ppasaṃsanti kāme ti. 91.

Tattha yadesaṃānā⁶ ti yaṃ vatthukāmaṃ kilesakāmaṃ ca kaṣigorakkhū-
 dihi samavisaṃsakammehi pariyesaṃānā⁶ sattā loke vicaranti etaṃ bahunnaṃ
 devamanussānaṃ iṭṭhaṃ ca kantaṃ ca piyaṃ ca manuññaṃ ca, kasmā isayo na-
 25 ppasaṃsanti attho, kāme ti iminā taṃ vatthum sarūpato dasseti.

Ath' assa pañhaṃ vissajjento M. dve gāthā abhāsi:

16. Kāmesu ve haññare bajjhare ca,
              kāmesu dukkhaṃ ca bhayaṃ ca jātaṃ,
              kāmesu bhūtādhipatī pamattā
 30   pāpāni kammāni karonti mohā. 92.
              17. Te pāpadhammā pasavetva⁷ pāpaṃ
              kāyassa bhedaṃ nirayaṃ vajanti,

¹ Cks -entīti. ² C² vo, Bds yaṃ. ³ Ck -jjheneva. ⁴ Cks -tāya. ⁵ Cks sad-.

⁶ Ck -nāya. ⁷ Ck B² -tvā.

ādinavaṃ kāmagaṇesu disvā (Suttanipāta v. 30.)

tasmā isayo na-ppasaṃsanti kāme ti. 93.

Tattha kāmesū 'ti kāmabetu kāme nissāya kāyaduccaritādāni karontīti
attho, haññare ti daṇḍādīhi haññanti, bajjhare ti rajjubandhādīhi bajjhanti,
dukkhaṃ ti kāyikacetasiṃ asātaṃ, bhayaṃ ti attānuvādādikaṃ sabbam pi 5
bhayaṃ, bhūtādhipatīti Sakkaṃ ālapati, ādinavaṃ ti evarūpaṃ dosaṃ, so
paṇ' esa ādinavo Dukkhaḥkbandhādīhi suttehi dīpetabbo

Sakko M-assa kathaṃ sutvā saṃviggamānaso anantaraṃ
gātham āha:

14. Vīmaṃsamāno isino bhisāni 10
tīre gahehvāna thale nidhesiṃ,
suddhā apāpā isayo vasanti,
etāni te brahmacārī bhisānīti. 94.

Tattha vīmaṃsamāno ti bhante ahaṃ ime isayo kāmādhimuttā vā no
vā ti vīmaṃsanto, isino ti tava mahesiṃ santakāni bhisāni, tīre gahehvānā 15
'ti tīre nikkhittāni gahehvā thale ekamaṇṇe nidhesiṃ, suddhā ti idāni mayā
tumhākaṃ sapathakīriyāya nītaṃ: ime isayo suddhā apāpā hutvā vasantīti.

Taṃ sutvā Bo. gātham āha:

19. Na te naṭṭa no pana kīlaneyyā
na bandhavā no pana te saḥāyā, 20
kismiṃ paratthambha saḥassanetta
isihi tvaṃ¹ kīlasi devarājā 'ti. 95.

Tattha na te naṭṭa ti devarāja mayam tava naṭṭa vā kīlitaḥkayuttakā vā²
kenaci na homa na pi tava nītakā na saḥāyā, aha tvaṃ³ kismiṃ⁴ parattham-
bham kiṃ upatthambham katvā kiṃ nissāya isihi saddhiṃ kīlasi⁵ti attho. 25

Atha naṃ Sakko khāmapento visatimaṃ gātham āha:

20. Ācariyo me si pitā va mayhaṃ,
esā paṭiṭṭhā khalitassa brahme,
ekāparādhama khama bhūripaṇṇā,
na paṇḍitā kodhabalā bhavantīti. 96. 30

Tattha esā paṭiṭṭhā ti esā tava paṭiccayā⁶ ajja mama khalitassa aparā-
dhassa paṭiṭṭhā hotu, kodhabalā ti paṇḍitā nāma khaṇtibalā bhavanti na
kodhabalā ti.

¹ C^o B^d tuvaṃ. ² C^k -bāmyuttakāsa. ³ C^o taṃ. ⁴ B^d kīvā. ⁵ so C^o; B^d pādaccāyā.

M. ca Sakkassa devarañño khamitvā sayam isigaṇaṃ
khamāpento itaraṃ gātham āha:

21. Suvositaṃ isinaṃ ekarattaṃ

yaṃ Vāsavaṃ bhūtapat' addasāma,

5 sabbe va bhonto sumanā bhavantu

yaṃ brāhmaṇo paccapādi' bhisānīti. 97.

Tattha suvositaṃ isinaṃ ekarattaṃ ti āyasmantānaṃ teṇaṃ eka-
rattam pi imasmiṃ araṇṇe vasitaṃ suvasitaṃ eva, kimkāraṇā: yaṃ Vāsavaṃ
bhūtapatiṃ addasāma, sace hi mayam nagare avasimbā na imaṃ addasāma.
10 bhonto ti bhavanto sabbe pi sumanā bhavantu tussantu Sakkassa devarañño
khamantu, kimkāraṇā: yaṃ brāhmaṇo paccapādi' bhisānīti¹ yasmā tum-
hākaṃ ācariyo bhisāni paṭilabbhīti.

Sakko isigaṇaṃ vanditvā devalokam eva gato. Isigaṇo
pi jhānābhinnāṃ nibbattetvā Brahmalokūpago ahosi.

15 S. i. d. ā. „evam² bhikkhū porāṇakapaṇḍitā sapatham katvā kilese
jahimsū“³ 'ti vatvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne ukkaṇṭhita-
bhikkhu sotāpattiphale paṭiṭṭhahi. Jātakam samodhānento⁴ tisso
gāthā abhāsi:

20. Ahañ ca Sāriputto ca Moggallāno ca Kassapo

20 Anuruddho Puṇṇo Anando tadāsum satta bhātaro. 98.

21. Bhaginī Uppalavaṇṇā⁵, dāsī Khujjuttarā tadā,

Citto gahapati dāso, yakkho Sātāgiro tadā. 99.

24. Pārileyyo⁷ tadā nāgo, Madhuvāsetṭhavanāro⁸,

Kāludāyi tadā Sakko, evam dhāretha jātakan ti 100.

25 Bhisajātakaṃ.

6. Suruciajātaka.

Mahesi Rucino bhariyā ti. Idam S. Sāvattim⁹ upa-
nissāya Migāramātu pāsāde viharanto Visākhāya mahāupāsikāya
laddhe aṭṭha vare ā. k. Sā hi ekadivasam Jetavane dhammakatham
10 sutvā Bhagavantaṃ saddhim bhikkhusaṃghena svātānāya nimantetvā
pakkāmi. Tassā pana rattiyā accayena cātuddipako mahāmegho

¹ Bḍ paccupādi. ² Cks -sāni. ³ Cks omit evam. ⁴ Bḍ paṇa-. ⁵ Bḍ adds
puna satthā. ⁶ Bḍ adds ca. ⁷ Bḍ pālile-. ⁸ so Cks; Bḍ poṭhapādo ca vanayo.
⁹ Bḍ -iyam.

vassi. Bhagavā bhikkhū āmantetvā „yathā bhikkhave Jetavane vassati evaṃ catūsu dīpesu vassati, ovassāpetha¹ bhikkhave kāyaṃ, ayaṃ pacchimako me² cātuddīpako mahāmegho“ ti vatvā ovassāpitakāyehi³ bhikkhūhi saddhim⁴iddhibalena Jetavane antarahito Visākhāya koṭṭhake pātur ahoṣi. Upāsikā „acchariyaṃ vata bho, abbhutaṃ vata bho, T-assa mahiddhikatā mahānubhāvata yatra hi nāma jaṇṇukamattakesu⁵ pi oghesu vattamānesu kaṭimattesu pi oghesu vattamānesu na hi nāma ekabhikkhussa⁶ pi pādā vā cīvarāni vā allāni bhavissantīti“ haṭṭhā udaggā Buddha-pamukhaṃ bhikkhusaṃghaṃ parivisitvā katabhattakiccaṃ Bhagavantam etad avoca: „addhāhaṃ bhante Bhagavantam varāni yācāmi⁷“. „Atikkantavarā kho Visāke⁸ Tathāgata⁹“ ti. „Yāni ca bhante kappanti yāni ca anavajjānīti¹⁰“. „Vadehi Visāke“ ti. „Icchāmi¹¹ ahaṃ bhante bhikkhusaṃghassa yāvajjivaṃ vassikasāṭhikaṃ dātuṃ āgantukabbattaṃ dātuṃ gamikabbattaṃ dātuṃ¹² gilānabbattaṃ dātuṃ gilānupaṭṭhākabbattaṃ dātuṃ gilānabhesajjaṃ¹³ 15 dātuṃ dhuvayāgum dātuṃ bhikkhunisaṃghassa yāvajjivaṃ udakasāṭhikaṃ dātuṃ“ ti. S. „kaṃ pana tvaṃ Visāke atthavasam“ sampassamānā T-am aṭṭha varāni yācasīti¹⁴“ pucchitvā tāya varānisamse¹⁵ 10 kathite „sādhū sādhū Visāke, sādhū kho tvaṃ Visāke imaṃ ānisaṃsam sampassamānā T-am aṭṭha varāni yācasīti¹⁶“ vatvā 20 „anujānāmi¹⁷ Visāke aṭṭha varānīti¹⁸“ aṭṭha vare datvā anumodanaṃ katvā pakkāmi. Ath' ekadivasaṃ Satthari pubbārāme viharante¹⁹ dh. k. s.: „āvuso Visākhā mahāupāsikā mātugāmabhāve²⁰ 25 tathā²¹ Dasabalassa santikā aṭṭha vare labhi, aho mahāguṇā“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya 30 nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Visākhā idān' eva mama santikā vare labhi, pubbe pi²² labhi yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

Attīte Mithilāyaṃ Suruci nāma rājā rajjaṃ kārento puttāṃ paṭilabhitvā tassa Surucikumāro t-eva²³ nāmaṃ akāsi. So vayappatto „Takkasilāya²⁴ sippaṃ uggaṇhissāmi²⁵“ gantvā 30 nagaradvāre sālāyaṃ nisīdi. Bārāṇasirañño pi²⁶ putto Brah-

¹ Ck ossāpetha. ² Bā omits me. ³ Ck ossāpita- ⁴ Bā jāṇkamattesu. ⁵ Bā -ssā. ⁶ Ck -khā, C² -khā corr. to -khe. ⁷ Bā omits g. d. ⁸ Bā salākabhattaṃ. ⁹ Bā aṭṭhavarānisamam. ¹⁰ Ck² -saṃghe. ¹¹ pucchitvā - - yācasīti wanting in C². ¹² Bā adds ta. ¹³ Bā adds satthā. ¹⁴ Bā adds bhikkhu. ¹⁵ Bā -gāmabbhāve. ¹⁶ Bā adds pi. ¹⁷ Bā peṣā. ¹⁸ C² Bā tveva. ¹⁹ Bā -yaṃ. ²⁰ Bā omits ug. ²¹ Bā omits pi.

madattakumāro nāma tath' eva gantvā Surucikumārassa nisinnaphalake yeva nisīdi. Te aññamaññaṃ pucchitvā vissāsikā hutvā ekato va ācariyassa santikaṃ gantvā ācariyabhāgaṃ datvā sippaṃ paṭṭhapetvā nacirass' eva niṭṭhāpitasippā' ācariyaṃ āpucchitvā thokaṃ maggaṃ ekato va gantvā dvedhāpathe' ṭhitā aññamaññaṃ āliṅgitvā mittadhammānurakkhanatthaṃ katikaṃ akaṃsu¹: „sace mama putto jāyati tava dhītā tava putto² mama dhītā tesāṃ āvāhavivāhaṃ karissāmā“³ 'ti. Tesu rajjaṃ karentesu⁴ Surucimahārājassa putto jāyi⁵, Surucikumāro t' ev' assa⁶ nāmaṃ karīmsu. Brahmadattassa dhītā jāyi⁷, Sumedhā ti 'ssā⁸ nāmaṃ karīmsu. Surucikumāro vayappatto Takkasilaṃ gantvā sippaṃ uggahetvā⁹ āgañchi¹⁰. Atha naṃ pitā rajje abhisin̄citukāmo¹¹ „sahāyassa kira me Bārāṇasirañño dhītā atthi, tam ev' assa aggamaheṣiṃ karissāmi¹²“ tassā atthāya bahuṃ paṇṇākāraṃ datvā amacce pesesi. Tesāṃ anāgatakāle yeva Bārāṇasirājā devīṃ pucchi: „bhadde mātugāmassa nāma kiṃ atirekadukkhā“ ti. „Sapattirosadukkhā¹³ devā“¹⁴ 'ti. „Tena hi bhadde amhākaṃ ekadhītaraṃ Sumedhādevīṃ¹⁵ tamhā dukkhā mocetvā yo etaṃ ekikaṃ eva gaṇhissati tassa dassāmā¹⁶“¹⁷ 'ti āha. So tehi amaccehi āgantvā tassā nāme gahite¹⁸ „tātā kāmaṃ mayā pubbe va mayhaṃ sahāyassa patiññātā¹⁹ dārikā, imaṃ pana mayā na itthighaṭṭāya²⁰ antare khipitukāmā, yo etaṃ²¹ ekikaṃ eva gaṇhāti tassa dātukāṃ amhā“²² 'ti āha. Te rañño santikaṃ paṇiṇīmsu. Rājā²³ „amhākaṃ mahantaṃ rajjaṃ sattayojanikaṃ Mithilana-garaṃ tīṇi yojanasatāni rajjaparicchedo²⁴, heṭṭhimantena soḷasa itthisahassāni laddhum vaṭṭatīti“²⁵ vatvā na rocesi. Surucikumāro pana Sumedhāya rūpasampadaṃ sutvā savanasam-

¹ Bā niṭṭhita-, Ck^o -sippo. ² Ck omits pathe. ³ Bā karīmsu. ⁴ Bā adds vā.

⁵ Bā karon-. ⁶ Bā^o vīj-. ⁷ Bā tveva. ⁸ Ck^o tissa. ⁹ Bā uggahitvā ¹⁰ Bā^o āgañchi. ¹¹ Bā^o add hutvā. ¹² Bā^o sampattirosaṃ-. ¹³ Bā -dhamdevi. ¹⁴ Bā^o -mī. ¹⁵ Ck^o nāmagahito, C^o nāmeḥito. ¹⁶ Bā^o paṭṭhānākatā, omittling dārikā. ¹⁷ Bā^o -gaṭṭāya. ¹⁸ Bā^o ekaṃ. ¹⁹ Bā^o add pana. ²⁰ Bā paṭṭha-

saggena bajjhitvā „ahan taṃ ekikam eva gaṇhissāmi, na mayhaṃ itthighaṭṭāya¹ attho, taṃ yeva² ānentū³“ ti mātāpi-tunnaṃ pesesi. Te tassa manam abhinditvā bahum dhanam pesetvā mahantena parivārena taṃ ānāpetvā⁴ kumārassa agga-mahesiṃ katvā ekato va abhisiñciṃsu. So Surucimahārājā 5 nāma hutvā dhammena rajjam kārento tāya saddhim piyasam-vāsam vasi. Sā pana dasavassasahassāni tassa gehe vasanti n' eva puttaṃ na dhītaram alatta⁵. Atha⁶ nāgarā sannipatitvā rājāṅgaṇe upakkositvā⁷ „kim etan⁸“ ti vutte „aṇṇo⁹ doso n' atthi vamsānupālako vo¹⁰ putto n' atthi¹⁰, tumhākaṃ 10 ekā va¹¹ devī, rājakulam¹² nāma hetthimantena soḷasahi itthi-sahashehi bhavitabbam, itthighaṭṭam gaṇha deva, ekā¹³ puñña-vatī puttaṃ labhissatīti¹⁴ vatvā „tātā, kim kathetha, ‘ahaṃ aṇṇam na gaṇhissāmi¹⁵’ paṭiññam datvā mayā esā ānitā.“ na sakkā musāvādam kātum, na mayhaṃ itthighaṭṭāya attho¹⁶ ti 15 rañṇā paṭikkhattā pakkamiṃsu. Sumedhā taṃ katham sutvā „rājā tāva saccavāditāya aṇṇā itthiyo na āneti¹⁷, ahaṃ eva pan' assa ānessāmi¹⁸“ rañṇo mātu samabhariyāya¹⁹ tṭhāne tṭatvā attano ruciya²⁰ khattiyakaṇṇānam sahasam amacca-kaṇṇānam sahasam gahapatikaṇṇānam sahasam sabbasama- 20 yanāṭakitthīnam²¹ sahasan ti cattāri itthisahassāni ānesi. Tāpi dasavassasahassāni rājakule vasitvā n' eva puttaṃ na dhītaram labhiṃsu. Eten' ev' upāyena aparāni tikkhattum cattāri cattāri sahasāni ānesi. Tāpi n' eva puttaṃ na dhītaram labhiṃsu. Ettāvata²² soḷasa itthisahassāni ānesum. Cattālisa vassahassāni 25 atikkamiṃsu, tāni tāya²³ ekikāya vutthehi²⁴ dasahi saddhim pañṇāsa vassasahassāni honti. Atha nāgarā sannipatitvā puna upakkositvā „kim nām' etan²⁵“ ti vutte „deva tumhākaṃ

¹ Ck^s -gaṭṭāya. ² B^d tameva. ³ B^d ānetū. ⁴ B^d ānetvā. ⁵ B^d labhi. ⁶ B^d add nam. ⁷ B^d -siṃsu. ⁸ B^d rañṇo. ⁹ B^d nāma pana te in the place of vo. ¹⁰ B^d na vijjati. ¹¹ B^d omit va. ¹² B^d -le ca. ¹³ B^d devā ti addhā tāsū. ¹⁴ B^d -hañca. ¹⁵ B^d -si. ¹⁶ B^d -riyā. ¹⁷ B^d add va. ¹⁸ B^s sabbesavassanāta-, B^d sabbesamassanā-, B^s sabbesavassanā-. ¹⁹ B^d add ānitāya. ²⁰ all three MSS. vutthehi. ²¹ B^d kimetaṃ.

itthiyo¹ puttāṃ patthetum ānāpethā² „’ti vadimsu. Rājā
 „sādhū³ ’ti sampāṭicchitvā „bhadde⁴ puttāṃ patthethā⁵ ’ti
 āha. Tā tato paṭṭhāya puttāṃ patthayamānā⁶ nānā devatā
 namassanti nānā vatāni caranti⁷, putto n’ uppajjat’ eva. Atha
 5 rājā Sumedham āha: „bhadde puttāṃ patthehīti⁸. Sā „sādhū⁹
 ’ti¹⁰ pannarasuposatthe aṭṭhaṅgasamannāgataṃ uposatham samā-
 dāya sirigabbhe silāni āvajjamānā kappiyamañcake nisīdi. Sesā
 ajavatagovatā hutvā¹¹ uyyānaṃ agamaṃsu¹². Sumedhāya silate-
 jena Sakkabhavanam kampi. Sakko āvajjitvā¹³ „Sumedhā put-
 10 taṃ pattheti, puttam assā dassāma¹⁴. na kho pana sakkā yaṃ
 vā taṃ vā dātum, anucchavikam assā puttāṃ upadhāressāmīti¹⁵
 upadhārento Naḷakāradevaputtam passi. So hi puññasam-
 panno satto purimattabhāve Bārāṇasiyaṃ vasanto vappakāle¹⁶
 khettaṃ gacchanto ekaṃ paccekabuddhaṃ diṣvā dāsakamma-
 15 kare¹⁷ „vapathā¹⁸ ’ti paṇiṇitvā sayam nivattitvā pacceka-
 buddhaṃ gehaṃ netvā bhojetvā puna Gaṅgātīraṃ¹⁹ netvā
 puttena saddhiṃ ekato hutvā udumbarabhittipādaṃ²⁰ naḷabhitti-
 kaṃ pañṇasālāṃ katvā dvāraṃ yojetvā caṃkamaṃ katvā
 paccekabuddhaṃ tattha²¹ temāsaṃ, vasāpetvā vutthavassaṃ dve
 20 pi pitāputtā ticivarena acchādetvā uyyojayimsu²². Eten’ eva
 niyāmena satta²³ paccekabuddhe tāya pañṇasālāya vasāpetvā
 ticivarāni adamsu. Dve pi pitāputtā naḷakārā hutvā Gaṅgātīre
 velum upadhārentā paccekabuddhaṃ diṣvā evam akamsū ’ti pi
 vadanti yeva. Te kalam katvā Tāvatisabhaṃ vane nibbattitvā²⁴
 25 chasu kāmasaggesu²⁵ anulomapaṭilomena²⁶ mahantaṃ devissa-
 riyaṃ²⁷ anubhavanta²⁸ vicaranti. Te tadā²⁹ cavitvā uparideva-
 loke nibbattitukāmā³⁰. Sakko Tathāgatabhāvaṃ nātvā tesu

¹ Bds deviyā. ² Bds tumhe. ³ Cks patthi-. ⁴ Bds vattāni paricaranti. ⁵ Bds
 add sampāṭicchī. ⁶ Bds add puttāṃ alabhītvā. ⁷ C° āg-. ⁸ Bds -jjanto. ⁹
 C° -mi, Bds -mīti. ¹⁰ Cks vayappattakāle. ¹¹ Ck° -karo, C° -kammare. ¹²
 Bds gacchathā. ¹³ Bds -re. ¹⁴ B° -pāraṃ. ¹⁵ Bds tattheva. ¹⁶ Hds -jesum.
¹⁷ Ck° -e, B° tassa, B° sattaṭṭha. ¹⁸ all three MSS. nibbatte-? ¹⁹ Bds kāmā-
 vacarasa-. ²⁰ B° anulomena. ²¹ Bds omīti dev. ²² Bds -ti. ²³ Bds tato. ²⁴
 Bds add honti.

ekassa vimānadvāraṃ gantvā taṃ āgantvā vanditvā ʒhitam āha: „mārisa tayā manussalokaṃ gantum vaṭṭatīti“. „Mahā-rāja, manussaloko nāma jeguccho paṭikkūlo, tattha ʒhitā dānā-dīni puññāni katvā devalokaṃ patthenti, tatra gantvā kiṃ karissāmīti“. „Mārisa devaloke paribhuñjitabbaṃ sampattiṃ manussaloke paribhuñjissasi¹ pañcaviśatiyojanubbedhe² ratana-pāsāde vasissasi³, adhivāsehi⁴ti“. So adhivāsesi. Sakko tassa paṭiññānaṃ gahetvā isivesena⁵ rājuyyānaṃ gantvā tāsaṃ itthīnaṃ upari ākāse caṃkamanto attānaṃ dassetvā „kassā⁶ puttavaraṃ demi, kā puttavaraṃ gaṇhatīti⁷“ āha. „Bhante, mayhaṃ dehi, 10 mayhaṃ dehīti“ hatthasahassāni ukkhipiṃsu. Tato⁸ āha: „ahaṃ sīlavatīnaṃ⁹ puttāṃ dammi, tumhākaṃ kiṃ sīlaṃ ko ācāro“ ti. Tā ukkhittahatthe sammiñjetvā „sace sīlavatīyā dātukāmo Sumedhāya santikaṃ gacchā“¹⁰ ti vadiṃsu. So ākāse yeva gantvā tassā vāsāgāre¹¹ sīhapañjare aṭṭhāsi. Ath¹² assā¹³ 15 ārocayiṃsu: „etha devī, eko devarājā ‘tumhākaṃ puttavaraṃ dassāmīti’ ākāsenāgantvā sīhapañjare ʒhito“ ti. Sā garupari-hārenāgantvā sīhapañjaraṃ ugghāṭetvā „saccā kira bhante tumhe sīlavatīyā puttavaraṃ dethā“¹⁴ ti āha. „Āma demīti“. „Tena hi mayhaṃ dethā“¹⁵ ti. „Kiṃ paṇa te sīlaṃ. kathahi¹⁶, 20 sace me ruccissati¹⁷ dassāmi te varaṃ“ ti. Sā tassa vacanaṃ sutvā „tena hi suṇāhīti“ vatvā attano sīlaguṇaṃ¹⁸ kathenti paṇuṇasa gāthā abhāsi:

1. Mahesī Rucino bhariyā ānītā paṭhamā ahaṃ,
dasavassasahassāni yaṃ maṃ Suruci-m-ānaya. 101.
2. Sāhaṃ brāhmaṇa rājānaṃ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ
nābhijānāmi kāyena vācāya uda cetasā,
Surucim atimaññittha¹⁴ āvīm vā yadi vā raho. 102.

¹ B^s -sīti, B^d -tīti. ² B^d add aṭṭhajojanavittāre. ³ C^k -ti. ⁴ B^s -se. ⁵ B^d kassāhaṃ. ⁶ B^d gaṇhissatīti. ⁷ B^d add sakko. ⁸ B^d -vantānaṃ. ⁹ B^d pāsādadvāre. ¹⁰ B^d add tā itthiyo. ¹¹ C^k -si, B^d -hīti. ¹² B^d ruccati. ¹³ B^s omits sīla. ¹⁴ so B^d = atimaññi 'ttha? B^d -maññattho, C^k -maññittho.

1. Etena saccavajjena putto uppajjataṃ¹ ise,
musā me² bhaṇamānāya muddhā phalatu sattadhā. 103.
2. Bhattu manāpassa³ pitā mātā cāpi suvāmino⁴
te maṃ brahma⁵ vinetāro yāva aṭṭhaṃsu jīvite. 104.
3. Sāhaṃ ahimsāratinī kāmasā dhammacārini⁶
sakkaccaṃ te upaṭṭhāsiṃ rattindivam atanditā. 105.
4. Etena saccavajjena -pe-. 106.
5. Soḷasitthisahassāni sahaḥhariyāni⁷ brāhmaṇa
tāsu issā vā kodho vā nāhu mayhaṃ kudācanaṃ. 107.
6. Hitena tāsaṃ nandāmi, na ca me kāci⁸ appiyā,
attānaṃ vānukampāmi⁹ sadā sabbā sapattiyo. 108.
7. Etena saccavajjena -pe-. 109.
8. Dāse kammakare pesse¹⁰ ye c' aññe anujivino
posemi saha dhammena sadā pamuditindriyā. 110.
9. Etena saccavajjena -pe-. 111.
10. Samaṇe brāhmaṇe cāpi aññe cāpi vanibbake
tappemi annapānena sadā payatapāṇinī. 112.
11. Etena saccavajjena -pe-. 113.
12. Cātuddasiṃ¹⁰ panuvasiṃ¹⁰ yāva pakkhassa aṭṭhamiṃ^{10*}
pāṭihāriyapakkhaṇ ca aṭṭhaṅgasusamāhitam
uposathaṃ upavasāmi¹¹ sadā silesu saṃvutā. 114.
13. Etena saccavajjena putto uppajjataṃ ise,
musā me bhaṇamānāya muddhā phalatu sattadhā ti. 115.

Tattha mahesīti aggamaheṣī, Rucino ti Suruciṇāṇṇo, paṭhamau ti
25 soḷasannaṃ itthisahassānaṃ sabbapaṭhamam, yaṃ man ti yasmiṃ kālā maṃ¹²
1 Suruci ānaya tato paṭṭhāyāhaṃ¹³ dasavassasahassāni ekikā va imasmiṃ gehe
vasiṃ, aṭṭhaṇṇitthā¹⁴ ti muhuttam pi sammukhā vā parammukhā vā aṭṭhaṇṇin
ti¹⁵ idaṃ atikkamitvā maññamānaṃ¹⁶ na jānāmi na sarāmi, iṣe ti taṃ ālapati,
te maṃ ti sasuro ca sassu cā ti te ubho maṃ, vinetāro ti tehi vinī¹⁷ amhi.

¹ Cks -nain. ² Cks ce. ³ Cs manussa, Bḍ bhattu mamaṃ sassu. ⁴ Bḍ cāpi
ca sassurā. ⁵ Cs Bḍ -me. ⁶ Cks -yāti. ⁷ Cks kañci. ⁸ Cks attānaṃ va anu-
Bḍ attānaṃ vānammāmi? ⁹ Bḍ pose. ¹⁰ Cks Bḍ -ī. ¹¹ * (Min., Gram. Palie
XXIV, v. 24, Morris Therīg. p. 126, Dhṛ. p. 404). ¹² Bḍ -vasi. ¹³ Bḍ add
sukhasamvāsāya. ¹⁴ Bḍ paṭṭhāya sāhaṃ. ¹⁵ Cks -ittho. ¹⁶ Bḍ -maññati. ¹⁷ Cks
maññanaṃ.

te me yāva jivīṇsu tāva ovādam adāmau, ahimsāratinīti ahimsāsāṃkhātāya
 ratiyā samannāgatā, mayā hi kunthakipilliko¹ pi na hīmsītapubbo, kāmasā ti
 ekanten' eva, dhammacārinīti dasakusalakammapathe pūremi², upaṭṭhāsīn
 ti pādaparikkammādīni kiccāni karonti upaṭṭhahīm³, sahabhāriyānīti mayā
 sāha ekasāṃkassā bhāriyābhūtāni, nāhū 'ti kilesaṃ nissāya issādhāmmo vā
 kodhadhammo vā mayhaṃ na bhūtapubbo, hītenā 'ti yaṃ tāsāṃ hītaṃ ten' eva
 nandāmi, ure⁴ vutthā⁵ dhītarō viya tā diavā tussāmi, kācīti⁶ tāsū ekāpi
 mayhaṃ apīyā nāma n' atthi, sabbā piyavādītay' eva⁷ anukampāmiti
 muducittena sabbā soḷasaśassāpi tā⁸ attānaṃ viya anukampāmi, sāha
 dhammenā 'ti nayena⁹ kāraṇena, yo yaṃ kātum sakkoti taṃ tasmiṃ kamme
 yojemīti¹⁰ attho, pamuditindriyā ti¹¹ pesenti ca nīccaṃ pamuditindriyā
 va hutvā jeseṃ, are dutṭhadāsa idān nāma karohīti evaṃ kujjhivā na me
 koci katthaci pesitapubbo, payatapāṇinīti dhotabattā pasāritahattā va
 hutvā, pāṭihārikapakkaṇṇā¹² 'ti¹³ aṭṭhamicāduddasīpannarasīnaṃ¹⁴ pac-
 cuggamanānuggamanavasena cattāro divase¹⁵, sadā ti nīccakāle¹⁶ pañcasu
 sīlesu saṃvutā tehi¹⁷ pihitagopītatthābhāvā va homīti.

Evam tassā gāthāsātena pi sahasena pi vaṇṇiyamānānaṃ
 guṇānaṃ pamāṇan nāma n' atthi, tāya pana paṇṇarasahi
 gāthāhi attano guṇānaṃ vaṇṇitakāle yeva Sakko attano
 bahukaraṇīyatāya tassā kathaṃ avicchinditvā „pahūtā abbhutā
 yeva te guṇā“ ti taṃ pasamsanto gāthadvayam āha:

16. Sabbe va te dhammaguṇā rāja-putti yasassini
 saṃvijjanti tayi bhadde ye tvam kittesi attani. 116.
17. Khattiyo jātisampanno abhijāto yasassimā
 dhammarājā Videhānaṃ putto uppajjate tavan ti. 117.

Tattha dhammaguṇā ti sabhāvagūṇā bhūtaguṇā, [saṃvijjantīti ye
 tayā vuttā te sabbe va tayi upalabbhanti, abhijāto ti atijāto¹⁷, yasassimā
 ti yasasampannena parivārena samannāgato, uppajjatīti evarūpo tava putto
 uppajjissati, mā cintayīti.

Sā tassa vacanaṃ sutvā somanassajātā taṃ pucchanti
 dve gāthā abhāsi:

¹ Ck kunda-, B- kādiko pi. ² Ck sūremi. ³ B- upaṭṭhemi. ⁴ Ck vura. ⁵
 B- vuttha. ⁶ Ck- kāmīti. ⁷ B- piyākāyeva. ⁸ B- sahasāṇīpi, B- sabba
 sahasāṇī pi. ⁹ B- yena. ¹⁰ B- payo-. ¹¹ Ck- omīti. ¹² B- add pañ-
 camī. ¹³ Ck- dasapannarasānaṃ. ¹⁴ Ck- -sā, B- divase labhati. ¹⁵ B-
 -laṃ. ¹⁶ Ck- te. ¹⁷ Ck- abhijāto, B- atijāto suddhajāto.

18. Rummi¹ rajojalladharo aghe vehāsayaṇ ṭhito
manuññaṃ bhāsasi² vācam yaṃ mayhaṃ hadayaṃgamam. 118.

19. Devatā nu si saggamhā isi vāsi³ mahiddhiko,
ko vāsi tvaṃ anuppatto, attānam me pavedayā 'ti. 119.

5. Tattha rummitti⁴ anaññitāmaṇḍito, Sakko āgacchanto ramanīyena tā-
pasavesenāgato, pabbajitavesenāgatattā pana sā evam āha, aghe ti appaṭṭighe
ṭhāne, yaṃ mayhan ti yaṃ etaṃ⁵ mayhaṃ manuññavācam bhāsasi taṃ
bhāsamaṇo tvaṃ devatā nu si saggamhā idhāgato isi vāsi mahiddhiko ti
yakkhādisu ko vā tvaṃ asi idhānuppatto attānam me pavedaya yathābhūtaṃ
10 kathēhīti vadati.

So tassā kathento cha gāthā āha:

20. Yaṃ devasaṃghā vadanti Sudhammāyaṃ samāgatā
so 'haṃ Sakko 'sahassakkho āgato 'smi tav' antike⁶. 120.

21. Itthi yā⁷ jīvalokasmiṃ yā hoti⁸ samacārini
15 medhāvinī sīlavatī sassudevāpatibbatā⁹. 121.

22. Tādisāya sumedhāya sucikammāya nāriyā
devā dassanam āyanti mānusiya amānusa. 122.

23. Tvaṃ bhadde¹⁰ suciṇṇena pubbesucaritena ca
idha rājakule jātā sabbakāmasamiddhinī. 123.

20 24. Ayaṇ ca te rājaputti ubhayattha kaṭaggaho
devalokūpapattī ca kittī ca idha jīvite. 124.

25. Ciraṃ sumedhe sukhinī dhammam attani pālaya,
esāhaṃ Tidivaṃ yāmi, piyam me tava dassanan ti. 125.

Tattha sahassakkho ti atthasahassassa¹¹ taṃ muhuttaṃ dassanavasena
25 sahassakkho, itthi yā¹² ti itthi, samacārini ti tīhi dvārehi samacariyāya
samannāgatā, tādisāya¹³ 'ti yathārūpāya, sumedhāya 'ti supaññāya, ubha-
yatthakaṭaggaho ti ayaṃ tava¹⁴ imasmiṃ ca attabhāve anāgate ca jayaggāho,
tesu¹⁵ anāgatesu¹⁶ devalokūpapattī¹⁷ idha jīvite pavattamāne¹⁸ kitti cā¹⁹ 'ti
ayaṃ ubhayattha kaṭaggāho nāma, dhamman ti evaṃ sabbāvagunaṃ ciraṃ
30 attani pālaya, esāhan ti eso ahaṃ, piyam me ti mayhaṃ tava dassanaṃ
piyaṃ.

¹ B^o dummi. ² B^o -se. ³ B^o cāpi. ⁴ B^o dummitti. ⁵ B^o evam. ⁶ B^o bha-
vantike. ⁷ B^o atthiyo, B^o itthiyo. ⁸ B^o honti. ⁹ so all three MSS. ¹⁰ C^k
bhante, B^o tvaṃ ca bhadde. ¹¹ C^k atthasahassa, B^o atthahi sahassassa cintitani.
¹² B^o yo. ¹³ C^k tādisiāyā. ¹⁴ B^o tāva. ¹⁵ B^o adds idhalokaparalokesu. ¹⁶
B^o -te. ¹⁷ B^o add ca. ¹⁸ C^k pamatta-. ¹⁹ C^k mā.

„Devaloke pana me kiccakaraṇīyaṃ atthi, tasmā gacchāmi, tvaṃ appamattā hohīti“ tassā ovādaṃ datvā pakkāmi. Naḷa-kāradevo¹ paccūsakāle cavitvā tassā kucchimhi paṭisandhim gaṇhi. Sā² ñatvā raṇṇo ārocesi. Rājā gabbhaparihāraṃ adāsi. Sā dasamāsaccayena puttaṃ vijāyi, Mahāpanādo ti³ 'ssa nāmaṃ karimsu. Ubhayaṛaṭṭhavāsino „sāmi puttassa no khīramūlan“ ti ekekaṃ kahāpaṇaṃ rājaṅgaṇe khipimsu, mahārāsi ahoṣi. Raṇṇā paṭikkhittāpi ca „sāmi puttassa vaḍḍhitakāle paribbayo bhavissatīti“ agahetvā va pakkamimsu. Kumāro mahāparivārena vaḍḍhitvā vayappatto soḷasavassa-⁴ kāle yeva sabbasippe nipphattiṃ pāpuṇi. Rājā puttassa vayaṃ oloketvā devīm āha: „bhadde puttassa me rajjā-bhisekakāle ramaṇīyaṃ assa pāsādaṃ kāretvā abhisekaṃ kāressāmā“ 'ti. Sā „sādhu deva“ 'ti sampatiṇṇhi. Rājā vatthuvijjācariye pakkosāpetvā „tātā vaḍḍhakiṃ gahetvā am-⁵ hākaṃ nivesanaṇo avidūre puttassa me pāsādaṃ māpetha, rajjena naṃ abhisiṇṇissāmā“ 'ti āha. Te „sādhu“ 'ti bhū-mippadesaṃ vīmaṃsanti. Tasmīm khaṇe Sakkassāsanaṃ uṇhākāraṃ dassesi. So taṃ kāraṇaṃ ñatvā Vissakammaṃ āmantetvā „gaccha tātā Mahāpanādakumārassa āyāmaṃ vitthā-⁶ rato⁷ aḍḍhayaṇikaṃ⁸ ubbedhena pañcaviṣatiyojanaṃ⁹ ratana-pāsādaṃ māpehīti“ pesesi. So vaḍḍhakivesena vaḍḍhakīnaṃ santikaṃ āgantvā „tumhe pātarāsaṃ bhuñjitvā ethā“ 'ti te pesetvā daṇḍakena bhūmiyaṃ pahari, tāvad eva vuttappakāro sattabhūmiko pāsādo utthahi. Mahāpanādassa pāsādamaṇ-¹⁰ galaṃ¹¹ chattaṃ māṇḍalaṃ āvāhaṃ māṇḍalaṃ ti tīpi māṇḍalaṇi¹² ekato va ahesuṃ. Maṇḍalaṭṭhāne ubhayaṛaṭṭhavāsino sanni-patitvā māṇḍalacchaṇena sattavassāni vītiṇāmesuṃ, n' eva ne rājā uyyojeti¹³, tesāṃ vatthālaṃ kārakhādaniyabhojani-

¹ Bds -deva,putto pana. ² B² adds gabbhapatiṭṭhitabhāvaṃ, B² patiṭṭhitabhāvaṃ.

³ Bds āyāmena yojanaṃ vitthārato. ⁴ B² atthayo-. ⁵ Bds -janikaṃ. ⁶ C² B² -dani-. ⁷ C² omīti māṇḍalaṇi. ⁸ B² -si, B² -suṃ.

yādiṃ¹ sabbaṃ rājakulasantakaṃ űeva ahosi. Te satta-saṃ-
 vaccharaccayena upakkosivā Surucimahārājena „kim etan“ ti
 puṭṭhā „mahārāja amhākaṃ maṅgalam bhuñjantānaṃ satta-
 vassāni gatāni², kadā maṅgalassa osānaṃ bhavissatīti“
 5 āhaṃsu. Tato rājā³ „tātā puttena me ettakaṃ kālaṃ na
 hasitapubbaṃ, yadā so hasissati tadā gamissathā“⁴ 'ti.
 Atha⁵ mahājano bheriṃ carāpetvā naṭe sannipātesi. Naṭasa-
 hassāni⁶ sannipatitvā satta koṭṭhāsā hutvā naccantā rājānaṃ
 hasāpetuṃ nāsakkhiṃsu. Tassa hi dibbanāṭakānaṃ diṭṭhattā
 10 tesam naccam amanuññaṃ ahosi. Tadā Bhaṇḍukaṇṇa-
 Paṇḍukaṇṇā⁷ nāma dve nāṭakā chekā⁸ „mayam rājānaṃ hasā-
 pessāma“⁹ 'ti. Bhaṇḍukaṇṇo¹⁰ nāma¹¹ rājadvāre mahantaṃ
 Atulaṃ nāma ambaṃ māpetvā suttagulaṃ khipitvā tassa
 sākāya laggāpetvā suttena Atulambaṃ¹² abhirūhi. Atulambo
 15 pi¹³ kira¹⁴ Vessavaṇaambo¹⁵. Ath¹⁶ tam pi¹⁷ Vessavaṇassa
 dāsā gahetvā aṅgapaccaṅgāni chinditvā pātesuṃ. Sesanaṭā
 tāni¹⁸ samodhānetvā udakena siñciṃsu¹⁹. So²⁰ pupphapaṭaṃ
 nivāsetvā ca pārūpitvā ca naccanto va uṭṭhahi. Mahāpanādo
 tam pi disvā n'eva hasi. Paṇḍukaṇṇanaṭo²¹ rājaṅgaṇe dāru-
 20 citakaṃ kāretvā attano parisāya saddhiṃ aggiṃ pāvisi.
 Tasmim nibbute citakaṃ udakena siñciṃsu. So sapariṣo
 pupphapaṭaṃ nivāsetvā ca pārūpitvā na naccanto va uṭṭhahi.
 Tam pi disvā rājā n'eva hasi. Iti tam hasāpetuṃ asakkontā²²
 manussā upaddutā ahesuṃ. Sakko tam kāraṇaṃ űatvā
 25 „gaccha tāta, Mahāpanādaṃ hasāpetvā ehīti“ devanaṭakam
 pesesi. So āgantvā rājaṅgaṇe ākāse ṭhatvā upaḍḍharaṅgaṃ²³

¹ Ck Bđ -di. ² Ck gatā ti, Cđ -vassāni dvitīnāmesuṃ nevano gatā ti. ³ Ck omīti tato rājā. ⁴ Bđ athassa. ⁵ Ck panāṭhāṭa- corr. to panāṭa-, Cđ janāṭa-.
⁶ Bđ -kaṇḍo ca- kaṇḍo ca, Bđ -kaṇḍo ca- kaṇḍo ca. ⁷ Cđ nāṭakajekā, Bđ -kajethakā. ⁸ Bđ -kaṇḍo, Bđ -kaṇḍo. ⁹ Bđ tāva. ¹⁰ hi dibba - - atulambaṃ wanting in Ck. ¹¹ Ck ti. ¹² Ck kī. ¹³ Bđ -sse ambo? ¹⁴ Bđ tam hi. ¹⁵ Cđ tāti, Bđ -naṭakāti, Bđ sesanaṭakā. ¹⁶ Bđ abhihi-. ¹⁷ Ck adda sapariṣā. ¹⁸ Bđ -kaṇṇo naṭo, Bđ -kaṇḍo naṭo. ¹⁹ Ck Bđ -to, Cđ -te, Bđ -tā? ²⁰ Bđ upaḍḍha āgaṇi.

nāma dassesi, eko va hattho eko va pādo ekaṃ akkhiṃ ekā dāṭhā¹ naccati² calati³ phandati, sesaṃ niccalaṃ ahosi. Taṃ disvā Mahāpanādo thokaṃ sitaṃ akāsi. Mahājano pana hasanto hasanto hassaṃ dhāretuṃ satim⁴ paccupaṭṭhāpetuṃ⁵ asakkonto aṅgāni vissajjetvā rājaṅgane yeva papati⁶. Tasmim 5 kāle maṅgalaṃ niṭṭhitaṃ. Sesam ettha

Panādo nāma so rājā

yassa yūpo suvaṇṇayo⁷ (II, 334, Therag. p. 33)

ti Mahāpanādajātakena⁸ vaṇṇetabbaṃ. Rājā Mahāpanādo dānādīni puññāni katvā āyupariyosāne deva lokam eva gato. 10

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave Visākhā pubbe pi mama santikā varam labhi yevā“⁹ 'ti vatvā j. s.: „Tadā Mahāpanādo Bhaddaji ahosi, Sumedhā devī Visākhā, Vissakammo Ānando, Sakko¹⁰ aham evā“¹¹ 'ti. Surucijātakaṃ.

7. Pañcūposathajātaka.

15

Appossukko dāni tvaṃ kapoṭā¹² 'ti. Idam S. j. v. upo- sathike pañcasate upāsake ā. k. Tadā hi S. dhammasabhāyaṃ catuparisamajjhe alaṃkatabuddhāsane nisiditvā muducittena parisam oloketvā „ajja upāsakānaṃ kathaṃ paṭicca desanā samuṭṭhahissatīti“¹³ ūtvā upāsake āmantetvā „uposathik¹⁴ attha upāsakā“¹⁵ ti pucchitvā 20 „āma bhante“¹⁶ ti vutte „sādhu vo kataṃ. uposatho nāma¹⁷ esa porāṇa- kapaṇḍitānaṃ vamsa, porāṇakapaṇḍitā hi rāgādikilese niggahatthaṃ uposathavāsaṃ vasimsū“¹⁸ 'ti vatvā tehi yācito a. ā.:

Atīte Magadharatṭhādīnaṃ tinnaṃ ratṭhānaṃ antare aṭavi ahosi. Bo. Magadharatṭhe brāhmaṇamahāsālakule 25 nibbattitvā vayappatto kāme pahāya nikkhamitvā taṃ aṭaviṃ pavisitvā assamaṃ katvā vāsaṃ kappesi. Tassa pana assa- massa avidūre ekasmiṃ veṇugahane attano bhariyāya saddhim

¹ Ck¹ thitā, C² dāṭṭhikā, B³ dāṭhā? B⁴ dādhi. ² Ck⁵ kaccati. ³ B⁶ add upa-
dham. ⁴ Ck⁷ hāsaṃtiṃ, B⁸ patim? B⁹ sati. ⁵ B¹⁰ paccupaṭṭhetuṃ. ⁶ B¹¹
patati. ⁷ B¹² -ṇamayo. ⁸ B¹³ -ko. ⁹ B¹⁴ add pana.

kapoṭasakuṇo vasati, ekasmiṃ vammike ahi¹, ekasmiṃ vana-
gumbe sigālo, ekasmiṃ vanagumbe accho. Te cattāro pi
kālena kālaṃ isiṃ upasāṃkamitvā dhammaṃ suṇanti. Ath'
ekadivasam kapoṭo bhariyāya saddhiṃ kulāvakā nikkhamitvā
5 gocarāya pakkāmi. Tassa pacchato gacchantiṃ kapoṭiṃ eko
seno gahetvā palāyi. Tassā viravasaddaṃ sutvā kapoṭo
nivattitvā olokento taṃ tena hariyamamānaṃ passi. Seno pi
taṃ viravantiṃ yeva māretvā khādi. Kapoṭo tāya viyogena
rāgapariḷāhena pariḍayhamāno cintesi: „ayaṃ rāgo maṃ ati-
10 viya kilameti, na dāni imaṃ aniggahetvā gocarāya pakka-
missāmīti“ so gocarapathaṃ pacchinditvā tāpasassa santikaṃ
gantvā rāganiggahāya² uposathaṃ samādiyitvā ekamante ni-
pajji. Sappo pi „gocaraṃ pariyessāmīti“ vasaṇaṭṭhānā
nikkhamitvā paccantaḡāme gāvīnaṃ caraṇaṭṭhāne gocaraṃ
15 pariyesati. Tadā gāmaḡhajakassa sabbaseto maṅgalausaḡbho
gocaraṃ gahetvā ekasmiṃ vammikapaḡde jaṇṇunā patitṭhāya
siṅgehi mattikaṃ gaṇhanto kīlati. Sappo gāvīnaṃ pada-
saddena bhīto taṃ vammikaṃ pavisitum pakkhanto. Atha
naṃ usabho pādena akkami, so taṃ kujjhitvā ḡasi, usabho
20 tatth' eva jīvitakkhayaṃ patto. Gāmaḡsino „usabho kira
mato“ ti sutvā sabbe ekato va āgantvā kanditvā taṃ gandha-
mālādihi pūjetvā āvāṭe nikhaṇitvā pakkamiṃsu. Sappo
tesaṃ gatakāle nikkhamitvā „ahaṃ kodhaṃ nissāya imaṃ
jīvitā voropetvā mahājanassa hadaye sokaṃ pavesesiṃ, na
25 dāni imaṃ kodhaṃ aniggahetvā gocarāya pakkamissāmīti“
nivattitvā assamaṃ gantvā kodhaniggahāya uposathaṃ saṃ-
ādiyitvā ekamante nipajji. Sigālo pi gocaraṃ pariyesanto
ekaṃ matahatthiṃ disvā „mahā me gocaro laddho“ ti tuṭṭho
gantvā soṇḡāya ḡasi, thambhe³ daṭṭhakālo viya ahosi, tattha
30 assādaṃ alabhitvā dante ḡasi, pāsāṇe⁴ daṭṭhakālo viya ahosi,
kucchiyaṃ ḡasi, kusūle⁵ daṭṭhakālo viya ahosi, naṅguṭṭhe ḡasi,

¹ B^o āsiviso. ² B^o rāḡādiṇi. ³ B^o -bho. ⁴ C^k -sāno. ⁵ cfr. J. I, 502; B^o kapāle.

ayathāle¹ datṭhakālo viya ahosi, vaccamagge ḍasi, ghatapūve² datṭhakālo viya ahosi. So lobhavasena khādanto antokucchiyaṃ pāvīsi, tattha chātakāle³ mamsaṃ khādati pipāsita-kāle lohitaṃ pivati nipajjanakāle antāni ca papphāsaṃ ca avattharitvā nipajjati. So „idh' eva me annapānaṃ ca sayanaṃ ca 5 nipphannaṃ, aññattha kiṃ karissāmīti“ cintetvā tatth' eva abhirato bahi anikkhamitvā antokucchiyaṃ yeva vasi. Aparabhāge vātātapena hatthikūṇape sukkhante karīsamaggo pibito. Sigālo antokucchiyaṃ upapacciyamāno⁴ appamaṃsalohito paṇḍusarīro hutvā nikkhamanamaggaṃ na passi. Ath' eka- 10 divasaṃ akālamegho vassi, karīsamaggo temiyamāno mudu⁵ hutvā vivaraṃ dassesi. Sigālo chiddaṃ disvā „aticiraṃ kilanto iminā chiddena palāyissāmīti“ karīsamaggaṃ sīsena pahari. Tassa⁶ sambādhatṭhānena⁷ vegena nikkhantassa⁸ siṇṇasarīrassa⁹ sabbāni lomāni karīsamagge laggāni, tālak- 15 khandho¹⁰ viya nillomasarīro hutvā nikkhami. So „lobhaṃ nissāya mayā idaṃ dukkhaṃ anubhūtaṃ, idāni imaṃ aniggahetvā gocaraṃ na gaṇhissāmīti“ cintetvā taṃ assamaṃ gantvā lobhaniggahāya uposathaṅgaṃ samādiyitvā ekamante nipajji. Accho pi arañña nikkhamitvā atricchābhībhūto Malaratṭhe¹¹ 20 paccantagāmaṃ gato. Gāmaṃvāsino „accho kirāgato“ ti dhanudaṇḍādihattā nikkhamitvā tena pavittṭhaṃ gumbaṃ parivāresuṃ. So mahājanena parivāritabhāvaṃ ñatvā nikkhamitvā palāyi, palāyantam eva ca naṃ dhanūhi c' eva daṇḍena¹² ca pothesuṃ. So bhinnena sīsena lohiteṇa galantena¹³ 25 attano vasanaṭṭhānaṃ gantvā „idaṃ dukkhaṃ mama atricchālobhavasena uppannaṃ, na dāni naṃ¹⁴ aniggahetvā gocaraṃ gaṇhissāmīti“ taṃ assamaṃ gantvā atricchāniggahāya uposathaṃ

¹ B² ayakapāle. ² B² ghaṇa-, B² ghana-. ³ C² jāta-, C² natthachānakāle. ⁴ B² uppajjanāno. ⁵ C² muduṃ. ⁶ B² tassa, B² tassa pa. ⁷ C² sambāda-. ⁸ C² sambādṭṭhānena, B² -ṭṭhāne? B² sampādhatṭhāne. ⁹ B² nikkhamantassa. ¹⁰ C² sinna-. B² bhinna-, B² bhinnaṃ-. ¹¹ B² kāla-, B² kālakanto. ¹² B² mallakaratṭhe, B² malaya-. ¹³ B² daṇḍādīhi. ¹⁴ C² gal-. ¹⁵ C² nā -, B² na idāni imaṃ.

samādiyitvā ekamante nipajji. Tāpaso pi attano jātiṃ nissāya mānavasiko hutvā jhānaṃ uppādetum na sakkoti. Ath' eko paccekabuddho tassa mānanissitabhāvaṃ ñatvā „ayaṃ na lāmakasatto¹, Buddhamaṃkuro esa, imasmiṃ yeva kappe sab-
 5 baññūtaṃ pāpuṇissati, imassa mānaniggahaṃ katvā samā-
 pattinibbattanākāraṃ karissāmīti“ tasmiṃ paṇṇasālāya nisinue yeva Uttarahimavantato āgacchitvā tassa pāsāṇaphalake nisīdi. So nikkhamitvā taṃ attano āsane nisinnaṃ disvā mānanissita-
 bhāvena anattamaṇo² hutvā³ taṃ upasāṃkamitvā accharaṃ
 10 paharitvā „nassa⁴ vasala kālakaṇṇi muṇḍa samaṇaka, kim-
 atthaṃ mama nisīdanaphalake nisinna sīti“ āha. Atha naṃ so⁵ „sappurisa kasmā mānanissito si, ahaṃ paṭividdhapacceka-
 bodhiññaṇo, tvaṃ imasmiṃ yeva kappe sabbaññubuddho bha-
 vissasi, Buddhamaṃkuro si, pāramitā⁶ pūretvā āgato aññaṃ⁷
 15 ettakaṃ nāma kālāṃ atikkamitvā Buddho bhavissasi, Buddhat-
 tabhāve⁸ Siddhattho nāma bhavissasīti“ nāmañ ca gottañ ca kulañ ca aggasāvakaḍḍayo ca sabbe ācikkhitvā „kimatthaṃ mānanissito hutvā pharusso hosi, na-y-idaṃ tavānucchavikaṃ“
 ti ovādam adāsi. So tena evaṃ vutte pi n' eva naṃ vandi
 20 n' eva „kadā ahaṃ Buddho bhavissāmīti“ ādīni pucchi. Atha naṃ paccekabuddho „tava jātiyā¹⁰ mama guṇānaṃ¹¹ mahanta-
 bhāvaṃ jāna¹², sace sakkosi ahaṃ viya ākāse vicarāhīti“ vatvā ākāse uppatitvā attano pādapaṃsuṃ tassa jaṭāmaṇḍale viki-
 ranto Uttarahimavantam eva gato. Tāpaso tassa gatakāle
 25 samvegappatto hutvā „ayaṃ samaṇo jevaṃgarusarīro vāta-
 mukhe khittatūlapicu viya ākāse pakkhanto, ahaṃ jātimānena evarūpassa paccekabuddhassa n' eva pāde vandim n' eva
 'kadā' Buddho bhavissāmīti' pucchim, jāti nāṃ esā kim karissati, imasmiṃ loke silacaraṇam eva mahantaṃ, ayaṃ kho

¹ Ck - karisatto. ² Cks ananta-. ³ Ck sutvā. ⁴ Cks tassa. ⁵ Bds add āha.

⁶ B pāramiyo, Bd pāramiro. ⁷ Cks aññā. ⁸ Bd adde tthito ⁹ Cks -sīti. ¹⁰ Cks add vā. ¹¹ Bd adde neva. ¹² Bds jānāsi. ¹³ Bds kadāhaṃ.

pana me māno vadḍhanto nirayaṃ upanessati, na dāni imaṃ
 mānaṃ aniggahetvā phalāphalatthāya gamissāmīti“ paṇṇasālam
 pavisitvā mānaniggahāya uposathaṃ samādāya kaṭṭhattharikāya
 nisinno mahāñāṇo kulaputto mānaṃ niggahetvā kaṣiṇaṃ bhā-
 vetvā¹ abhiññāsamāpattiyo nibbattetvā nikkhamitvā caṃkamana-
 koṭiyaṃ pāsānaphalake nisīdi. Atha naṃ kapoṭādayo upa-
 samkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīdimsu. M. kapoṭaṃ
 pucchi² „tvaṃ aññesu divasesu na imāya velāya āgacchasi,
 gocaraṃ pariyesasi, kin nu ajja uposathiko jāto sīti“. „Āma
 bhante“ ti. Atha naṃ „kena kāraṇeṇā“³ ti pucchanto⁴ pa-
 ṭhamāṃ gāthā āha:

1. Appossukko dāni tuvaṃ¹ kapoṭa,
 vihaṅgama⁵ na tava bhojanattho,
 khudaṃ pipāsaṃ adhvāsayaṃto
 kasmā bhavaṃ posathiko kapoṭo ti. 126. 15

Tattha appossukko ti nirālayo⁶, bhojanattho ti⁷ kiṃ⁸ ajja tava
 bhojanaena attho n' atthi.

Taṃ sutva kapoṭo dve gāthā abhāsi:

2. Ahaṃ pure giddhigato kapoṭiyā
 asmiṃ padesasmiṃ ubho ramāma,
 ath' aggaḥī sākuṇiko kapoṭiṇi,
 akāmakko tāya vinā ahoṣiṃ. 127. 20
3. Nānābhavā⁹ vippayogena tassā
 manomayaṃ vedanaṃ vediyāmi,
 tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,
 rāgo mamaṃ mā punar āgamāsīti. 128. 25

Tattha ramāmā¹⁰ 'ti imaṃ sīṇaṃ bhūmibhāge kāmaratīyā ramāma, sākuṇiko
 ti senasakuṇo.

¹ Bds vadḍhetvā. ² Cks pucchitvā. ³ B² - taṃ. ⁴ Ck tvaṃ. ⁵ so all three
 MSS. ⁶ Bds add nivātavutti. ⁷ Cks nattho ti, Bds omit bhojanattho ti, C²
 ki. ⁸ Bd kaṃ. ⁹ Bds -bhavā.

Kapoṭena attano uposathakamme¹ vaṇṇite M. sappādisu ekamekaṃ pucchi. Te pi yathābhūtaṃ vyākariṃsu:

4. Anujjagāmi² uraga-ddujivha³
dāḥhāvudho⁴ ghoraviso si sappā⁵,
5 khudaṃ pipāsaṃ adhiṇāsayaṃto
kasmā bhavaṃ posathiko nu dīgho⁶. 129.
5. Usabho ahū balavā gāmikassa
calakkakū vaṇṇabalūpapanno,
[so] maṃ akkamī⁷, taṃ kupito aḍassim⁸,
10 dukkhābhitunno⁹ maraṇaṃ upāgami. 130.
6. Tato janā nikkhamitvāna gāmā
kanditva roditva upakkamiṃsu,
tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,
kodho mamaṃ mā punar āgamāsi. 131.
- 15 7. Matāna¹⁰ maṃsāni bahū susāne,
manuññarūpaṃ tava bhojan' etaṃ,
khudaṃ pipāsaṃ adhiṇāsayaṃto
kasmā bhavaṃ posathiko sigālo. 132.
8. Pavissaṃ¹¹ kucchim mahato gajassa
20 kuṇape rato hatthimaṃse pagiddho¹²,
uṇho ca vāto tikhiṇā ca¹³ rasmiyo
te sosayum tassa karīsamaggaṃ. 133.
9. Kiso ca paṇḍū ca ahaṃ bhadante,
na me ahuṃ nikkhamanāya¹⁴ maggo,
25 mahā ca meggho sahasā pavassi,
so temayi tassa karīsamaggaṃ. 134.
10. Tato ahaṃ nikkhamissaṃ bhadante
Cando yathā Rāhumukhā pamutto,

¹ Ck B²-ena. ² Cks -ī, B² anuttagāmi. ³ C² -gadu-, B² urādujivha. ⁴ Cks -dhā, B² dādhāvudho. ⁵ B² samma. ⁶ B² dīgha. ⁷ Cks B² -i. ⁸ Cks aḍajim, B² aḍassi, B² adassi. ⁹ B² dukkhātittunno. ¹⁰ Cks B² -nari. ¹¹ so all three, MSS. ¹² C² peliṭṭho, B² sugiddho. Ck pagiddhe. ¹³ Cks va. ¹⁴ B² -manassa.

tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,
lobho mamaṃ mā punar āgamāsi. 135.

11. Vammīkathūpasmim̐ kipillikāni
nippothayanto tuvaṃ pure carāsi,
khudaṃ pipāsaṃ adhivāsayanto 5
kasmā bhavaṃ posathiko nu accho¹. 136.

12. Sakaṇaṃ nīketaṃ atihīlayāno²
atricchatāya Malatā³ agāñchim̐,
tato janā nikkhamitvāna gāmā
kodaṇḍakena paripothayim̐su maṃ. 137. 10

13. So bhinnasīso ruhirakkhitaṅgo⁴
paccāgamāsim̐ sakaṃ⁵ nīketaṃ,
tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,
atricchatā mā punar āgamāsīti. 138.

Tattha anujjugāmi ti ādīhi taṃ ālapati, calakkakū ti calamāwaka- 15
kudho, dukkhābhitunno ti so usabho dukkhena abhitunno āturo hutvā,
bahū ti bahūni, pavissan ti pāvisim̐, rasmiyo ti suriyarasmiyo, nikkha-
missan ti nikkhamim̐, kipillikāniti⁷ upacikāyo⁸, nippothayanto ti
khādamaṇo, atihīlayāno⁹ ti atimaññaṇto¹⁰ garahanto, kodaṇḍakenā¹¹ 'ti
dhanudaṇḍehi c' eva muggarehi ca. 20

Evam̐ te cattāro pi attano¹² uposathakammaṃ vaṇṇetvā
uṭṭhāya M-aṃ vanditvā „bhante tumhe aññesu divasesu imāya
velāya phalāphalatthāya gacchatha, ajja agantvā kasmā uposa-
thik' atthā“ 'ti pucchanta¹³ gātham āhaṃsu:

14. Yan no¹⁴ apucchittha tuvaṃ bhadante¹⁵ 25
sabbe va vyākariṃhā yathāpajānaṃ¹⁶,
mayam̐ pi pucchāma¹⁷ tuvaṃ bhadante¹⁸:
kasmā bhavaṃ posathiko va¹⁸ brahme ti. 139.

¹ B^o accha, B^d ajja. ² B^d atipolayāno. ³ C^o malanaṃ, B^o mallayanaṃ, B^d
mahalla ayaṃ taṃ. ⁴ B^d agacchi. ⁵ so C^o for - añkitaṅgo? B^d rukiramakkhi-
taṅgo. ⁶ so all three MSS. for mamaṃ? ⁷ C^o -nanti. ⁸ B^d -kādayo. ⁹
B^d atipolayāno. ¹⁰ B^o adda nindanto, B^d niddanto. ¹¹ B^o kāda-. ¹² B^d,
repeat attano. ¹³ C^o B^o -to, ¹⁴ C^o to, C^o te. ¹⁵ B^d bhadante. ¹⁶ C^o
-jānaṃ. ¹⁷ C^o tucchāma. ¹⁸ C^o ca, B^d nu.

So pi nesaṃ vyākāsi:

15. Anūpalitto mama assamamhi
paccekabuddho muhuttaṃ nisīdi,
so maṃ avedī gatim āgatiṃ ca¹
nāmaṃ ca gottaṃ caraṇaṃ ca sabbhaṃ. 140.
16. Evam p' ahaṃ na-ggahe² tassa pāde,
na cāpi naṃ mānagatena pucchim,
tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,
māno mamaṃ mā punar āgamāsīti. 141.

- 10 Tattha yanno³ ti yam atthaṃ tvaṃ amhe pucchi, yathāpajānaṃ⁴ ti
attano pajāvananiyāmena⁵ taṃ mayam vyākariṃha, anupalitto ti sabbakile-
sehi alitto⁶, so maṃ avedīti so mama idāni gantabbaṭṭhānaṃ ca gataṭṭhānaṃ
ca⁷ anāgate tvaṃ evaṃnāmo nāma⁸ Buddho bhavissasi evaṃgotto evarūpaṃ te
sīlacaraṇaṃ⁹ bhavissatīti¹⁰ evaṃ nāmaṃ ca gottaṃ ca caraṇaṃ ca sabbhaṃ maṃ
15 avedī jānāpesi kathesi me ti attho, evaṃ pahaṃ¹¹ naggāhe ti¹² evaṃ
kathentassāpi tassāhaṃ¹³ attano mānaṃ nissāya pāde na vandim.

- Evaṃ M. attano uposathakaraṇaṃ¹⁴ kathetvā te ovaditvā
uyyojetvā paññasālaṃ pāvisi, itare pi yathāṭṭhānāni gamimsu¹⁵.
M. aparihīnājjhāno Brahmālokaparāyano ahosi, itare ca¹¹ tass'
20 ovāde ṭhatvā sagga-parāyanā ahesuṃ.

S. i. d. ā. „evaṃ upāsakā uposatho nāma¹ esa porāṇakapaṇḍitānaṃ
vaṃso, vasitabbo posathavāso“ ti¹⁷ j. s.: „Tadā kapoṭo Anuruddho
ahosi, accho Kassapo, sigālo Moggallāno, sappo Sāriputto, tāpaso¹⁸
aham evā“ ti. Pañcūposathajātakaṃ.

25

8. Mahāmorajāṭaka.

Sace hi tyāhaṃ dhanahetu gahito ti. Idam S. J. v. ekaṃ
ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ā. k. Tam¹⁶ hi²⁰ bhikkhuṃ S. „saccaṃ kira

¹ B^d gatim māgatiṃca. ² B^e navandī. ³ C^k yanto. ⁴ B^d -jānanaṃ ⁵ C^s
pajāyana-, B^d pajānani-. ⁶ B^d anupalitto. ⁷ C^k omit gataṭṭhānaṃ ca. ⁸ B^d
omits nāma. ⁹ B^e sīlaṃ te caraṇaṃ, C^k sīlāca-, B^d sīlaṃcaraṇaṃ. ¹⁰ C^k
-sīti. ¹¹ B^d evampāhaṃ. ¹² B^d naṃ gādhīti. ¹³ B^e tassa ahaṃ, C^s katha-
tassāhaṃ. ¹⁴ B^d -kā-. ¹⁵ B^e āg-, B^d ag-. ¹⁶ C^k itarā, omitting ca. ¹⁷ B^d
add ca vatvā. ¹⁸ B^d add pana. 8. Cfr. V. Fausbøll's Ten Jātakas p. 111.
¹⁹ C^k taṃ. ²⁰ B^d omits hi.

tvam ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu, ayaṃ nandirāgo tādisaṃ kiṃ nāma nāloḷissati¹, na hi Sineru-uppā-
ṭanakavāto sāmante² purāṇapaṇṇassa lajjati, pubbe sattavassasatāni
antokilesasamudācāraṃ vāretvā³ viharante⁴ visuddhasatte⁵ p’ eṣa⁶
āloḷesi⁷ yevā“ ‘ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. paccantapadese mora sakuniyā kucchis-
mim paṭisandhim aggahesi. Gabbhe paripākagate mātā go-
carabhūmiyaṃ aṇḍaṃ pātetvā pakkāmi, aṇḍaṃ ca⁸ nāma mātu
ārogabbhāve sati aññasimim dīghajātikādiparipantho avijjamāne
na nassati⁹, tasmā taṃ aṇḍaṃ kaṇikāramakulaṃ viya suvaṇṇa- 10
vaṇṇaṃ hutvā pariṇatakāle attano dhammatāya bhijji, suvaṇṇa-
vaṇṇo moracchāpo nikkhami, tassa dve akkhini jīṇjukaphala-
sadisāni, tuṇḍaṃ pavāḷavaṇṇaṃ, tisso rattarājiyo gīvaṃ
parikkhipitvā piṭṭhimajjhena agamaṃsu. So vayappatto bhaṇḍa-
sakaṭamattasarīro abhirūpo ahosi, taṃ sabbe nīlamorā sannī- 15
patitvā rājānaṃ katvā parivārayiṃsu. So ekadivasaṃ udaka-
sonḍiyaṃ pāṇiyaṃ pivanto attano rūpasampattiṃ disvā cintesi:
„ahaṃ sabbamorehi atirekarūpasobho¹⁰, sac’ āhaṃ imehi sad-
dhiṃ manussapathe vasissāmi paripantho me uppajjissati¹¹,
Himavantaṃ gantvā eka¹² va phāsukaṭṭhāne vasissāmīti“ so¹² 20
rattibhāge moresu patisallīnesu¹³ kañci ajānāpetvā¹⁴ Hima-
vantaṃ pavisitvā tisso pabbatarājiyo atikkamma catutthāya¹⁵
-ekasimim araṇṇe padumasañchanno mahājātassaro, tassāvidūre¹⁶
ekaṃ pabbataṃ nissāya ṭhito mahānigrodharukkho atthi, tassa
sākhāya - nīliyi. Tassa pana pabbatassa vemajjhe manāpā 25
guhā¹⁷ atthi, so tattha vasitukāmo hutvā tassā¹⁸ pamukhe
pabbatatale nīliyi. Taṃ pana ṭhānaṃ n’ eva heṭṭhābhāgena
abhirūhitaṃ na uparibhāgena otaritaṃ sakkā, pakkhibhālā-

¹ so Ok; Cc nālōlissati, Bc nālōlissati. ² Bds mahanto. ³ Bds adda ācāretvā, Bc ācāretvā. ⁴ Bds -to. ⁵ Bds -satto. ⁶ Bds pl. ⁷ Cc āloḷesi, Bds lolesi.
⁸ Bc aṇḍajā, Bc aṇḍa ca. ⁹ Bds -nti. ¹⁰ Bc -sobhaggo. ¹¹ Bc -titi. ¹² Bc
adda kira. ¹³ Bc paṭi-. ¹⁴ Bds add uppattitvā. ¹⁵ Bds add pabbatarājiyā. ¹⁶
Bc tassāpi avi-. ¹⁷ Bds -po guho. ¹⁸ Bc tassa.

dīghajātikamanussabhayehi vimuttaṃ¹. So „idaṃ me phāsu-
 kaṭṭhānan“ ti taṃ² divasaṃ tatth' eva vasitvā punadivase
 pabbataguhaṭo utthāya pabbatamatthake puratthābhimukho ni-
 sinno udentam³ suriyamaṇḍalaṃ disvā attano divārakkhā-
 5 varanatthāya⁴ „udet' ayaṃ cakkhumā ekarājā“ ti parittam
 katvā gocarabhūmiṃ otaritvā gocaraṃ gahetvā sāyaṃ āgantvā
 pabbatamatthake pacchābhimukho nisinno atthamentam⁵ suriya-
 maṇḍalaṃ disvā rattirakkhāvaranatthāya⁶ „apet' ayaṃ cak-
 khumā ekarājā“ ti parittam katvā eten' upāyena vasati. Atha
 10 naṃ ekadivasaṃ eko luddaputto araṇṇe vicaranto pabbata-
 matthake nisinnam⁷ disvā attano nivesanaṃ āgantvā maraṇa-
 kāle⁸ puttam āha: „tāta catutthāya pabbatarājīya araṇṇe su-
 vaṇṇavaṇṇo moro atthi, sace rājā pucchati ācikkheyyāsīti“.
 Ath' ekasmiṃ divase Bārāṇasiraṇṇo Khemā nāma aggamaheśi
 15 paccūsakāle supinaṃ passi, evarūpo supino ahosi: suvaṇṇa-
 vaṇṇo moro dhammaṃ desesi, sā sādhuakāraṃ datvā dhammaṃ
 supāti, moro dhammaṃ desetvā utthāya pakkāmi, sā „mora-
 rājā gacchati“, gaṇhatha nan“ ti vadanti¹⁰ yeva pabujjihi,
 pabujjhivā¹¹ pana supinabhāvaṃ nātvā „supino ti vutte rājā
 20 na ādaraṃ¹² karissati, dohaḷo me ti vutte karissatīti“ cintetvā
 dohaḷinī viya¹³ hutvā nipajji. Atha naṃ rājā upasaṃkamitvā
 pucchi: „bhadde kin te aphāsukan“ ti. „Dohaḷo me uppanno“
 ti. „Kiṃ icchasi bhadde“ ti. „Suvāṇṇavaṇṇassa morassa
 dhammaṃ sotum devā“ ti. „Bhadde kuto tādisaṃ¹⁴ moram
 25 lacchāmā¹⁵“ ti. „Deva sace na labhāmi jīvitam me n' atthīti“.
 „Bhadde, mā cintayi, sace katthaci atthi labhissasīti“ rājā¹⁶
 naṃ¹⁷ assāsetvā gantvā¹⁸ rājāsane nisinno amacce pucchi:
 „ambho, devī suvaṇṇavaṇṇassa morassa dhammaṃ sotukāmā,

¹ B^d vimimu-. ² Ck omits taṃ. ³ B^d udayanta. ⁴ B^d divārakkhaṇatthāya.

⁵ B^d attham gamitam. ⁶ B^d rattirakkhaṇatthāya. ⁷ B^d adds moram. ⁸ B^d -nāsanakāle. ⁹ B^d morarājāni gacchantam disvā. ¹⁰ all three MSS. -ti. ¹¹ B^d add ca. ¹² B^d rājā anāda-. ¹³ B^d dohaḷiyam, C^s omit viya. ¹⁴ B^d eva-
 rūpaṃ. ¹⁵ B^d -mi. ¹⁶ B^d omit rājā. ¹⁷ B^d taṃ. ¹⁸ B^d omits ga-.

morā nāma suvaṇṇavaṇṇā hontīti¹. „Brāhmaṇā jānissanti devā“² 'ti. Rājā brāhmaṇe³ pucchi. Brāhmaṇā evaṃ āhaṃsu: „mahārāja, 'jalajesu macchā kacchapā kakkatākā, thalajesu migā haṃsā morā tittirā, ete tiracchānagatā manussā ca suvaṇṇavaṇṇā hontīti' amhākaṃ lakkhaṇamantesu āgatan“⁴ ti. ⁵ Rājā attano vijite luddaputte sannipātāpetvā „suvaṇṇavaṇṇo moro vo diṭṭhapubbo“⁶ ti pucchi. Sesā „na diṭṭhapubbo“⁷ ti āhaṃsu. Yassa pana pitarā ācikkhitā so āha: „mayāpi na diṭṭhapubbo, pitā ca pana me 'asukatṭhāne nāma suvaṇṇavaṇṇo moro atthīti' kathesi“⁸. Atha nam rājā „samma mayhaṃ ca ¹⁰ deviyā ca jīvitāṃ dinnāṃ bhavissati, gantvā taṃ bandhitvā ānehīti“⁹ bahū¹⁰ dhanāṃ datvā uyyojesi. So puttadārassa dhanāṃ datvā tattha gantvā M-aṃ disvā pāse oḍḍetvā „ajja¹¹ bajjhissati, ajja bajjhissatīti“¹² abandhitvā¹³ va mato. Devī patthanāṃ alabhantī matā. Rājā „taṃ me morāṃ nissāya ¹⁵ piyabhariyā¹⁴ matā“¹⁵ ti kujjhitvā veravasiko¹⁶ hutvā „Himavante catutthāya pabbatarājiyā suvaṇṇavaṇṇo moro carati, tassa māṃsaṃ khādītva ajarāmarā hontīti“¹⁷ suvaṇṇapatte likhāpetvā paṭṭaṃ sārāmañjūsāyaṃ¹⁸ ṭhapetvā kālaṃ akāsi. Ath' añño rājā ahosi, so patte akkharāni disvā „ajarāmaro bhavissamīti“²⁰ tassa gahaṇatthāya ekāṃ luddāṃ¹⁹ pesesi, so pi tatth' eva mato. Evaṃ cha rājaparivaṭṭā²⁰ gatā, cha luddaputtā Hima-vante eva²¹ matā. Sattamena²² pana rañṇā pesito sattamo luddo „ajja ajj' evā“²³ 'ti satta saṃvaccharāni bandhituṃ²⁴ asakkonto cintesi: „kin nu kho imassa morarājassa pāde ²⁵ pāsassa asaṇcaraṇakāraṇaṃ“²⁵ ti. Atha nam parigaṇhanto sāyāmpātāṃ²⁶ parittāṃ karontāṃ disvā²⁷ „imasmiṃ ṭhāne añño moro n' atthi, iminā brahmacārinā²⁸ bhavitabbaṃ, brahma-

¹ Bds add pakkosāpetvā. ² Bd -u ³ Cks a ⁴ Bd abajhitvā. ⁵ Bd omits me.

⁶ Bd adds me. ⁷ Bd kodha va-. ⁸ Bd sārāññāyaṃ. ⁹ Bd luddakaputtāṃ, Bs luddaputtāṃ. ¹⁰ Bds -vattāṃ katvā himavantaṃ. ¹¹ Bd yeva ¹² Bd -me.

¹³ Bd bajhi-. ¹⁴ Bds abajhanakā-. ¹⁵ Cs -pāṇaṃ, Ck -pāṇaṃ. ¹⁶ Bds -cariyena.

cariyānubhāvena c' eva parittānubhāvena c' assa pādo pāse¹
na bajjhatīti²“ nayato pariggahetvā paccantajanapadaṃ gantvā
ekam moriṃ bandhitvā yathā sā³ accharāya pahaṭṭāya⁴ vassati
pāṇimhi pahaṭṭe naccati evaṃ sikkhāpetvā ādāya gantvā B-assa
5 parittakaraṇato puretaram eva pāsam oḍḍetvā accharaṃ pa-
haritvā moriṃ vassāpesi. Moro tassā saddaṃ suṇi, tāvad ev'
assa⁵ satta vassasatāni sannisinnakilesa⁶ phaṇaṃ katvā pa-
haṭṭāsīviso viya utṭhahi, so kilesāturo hutvā parittaṃ kātum
asakkunītvā vegena tassā santikaṃ gantvā pāde pāsam⁷ pave-
10 sento yeva ākāsa⁸ otari, satta vassasatāni asaṅcaraṇapāso⁹ taṃ
khaṇaṃ yeva saṅcaritvā pādaṃ bandhi. Atha naṃ luddaputto
laṭṭhiagge¹⁰ olambantaṃ disvā cintesi: „imaṃ morarājānaṃ cha
luddā bandhitum na sakkhimsu, aham pi sattavassāni nā-
sakkhim, ajja pan' esa imaṃ moriṃ nissāya kilesāturo hutvā
15 parittaṃ kātum asakkunītvā āgamma pāse baddho heṭṭhāsīsako
olambati, evarūpo me sīlavā kilamito, evarūpaṃ aññassa¹¹
paṇṇākārathāya netum ayuttaṃ, kim me raññā dinnena sakkā-
rena, vissajjessāmi nan“ ti. Puna cintesi: „ayaṃ nāgabalo
thāmasampanno, mayi upasaṃkamante¹² ¹⁰ 'esa maṃ māretum
20 āgacchatīti' maraṇabhayaatajjito hutvā¹³ phandamāno¹⁴ pādaṃ
vā pakkhaṃ vā bhindeyya, anupagantvā va naṃ¹⁵ paṭicchanno
ṭhatvā khurappen' assa pāsam chindissāmi¹⁶, tato sayam eva
yathāruciyaṃ gamissatīti¹⁷ so paṭicchanno¹⁸ ṭhatvā dhanum āro-
petvā khurappaṃ sandahitvā¹⁹ kaḍḍhi²⁰. Moro pi „ayaṃ
25 luddo maṃ kilesāturaṃ katvā baddhabhāvam me űatvā na
nirussukko²¹ acchissati²², kahaṃ²³ nu kho so“ ti cintetvā ito
c' ito ca oloketvā²⁴ dhanum āropetvā ṭhitaṃ disvā „maṃ

¹ Bā pādena pāso, Bc pādo pāso? ² Bds omit sā ³ Bā -tāya. ⁴ Bā suṇanto tāvadeva. ⁵ Bds -siṇno-. ⁶ Bds jāse pādaṃ. ⁷ Bds -uakapā-. ⁸ Bā yaṭhi-.
⁹ Bds rañño. ¹⁰ Oks -to. ¹¹ Bā omits hutvā. ¹² Bā bandha-. ¹³ Bā pa na.
¹⁴ Bds -mīti. ¹⁵ Bā -e, Bc -aṃ. ¹⁶ Bds sannayhitvā. ¹⁷ Bds ākaḍḍhi. ¹⁸
Bds nirāsaṃko. ¹⁹ Bds āgacchissati. ²⁰ Bds kathaṃ. ²¹ Bds vilo-.

māretvā ādāya gantukāmo bhavissatīti¹ maññamāno maraṇa-
bhayatajjito hutvā jīvitam yācanto paṭhamam gātham āha:

1. Sace hi ty-āham dhanahetu gāhito¹
mā maṁ vadhī, jīvagāham gahetvā
rañño va² maṁ samma upanti nehi³,
maññe dhanam lacchasi napparūpan ti. 142.

Tattha sace hi tyāhan ti sāce hi te aham, upantinehiti⁴ upantikam
nehi, lacchasi napparūpan ti lacchasi anapparūpan.

Tam sutvā luddaputto cintesi: „moraṇāya ayaṁ ‘maṁ
vijjhīhitukāmatāya khurappam sandahīti⁵’ maññeti⁶, assāsessāmi⁷
naṁ“ ti so assāsento dutiyam gātham āha:

2. Na me ayaṁ tuyha⁷ vadhāya ajja
samāhito cāpavare khurappo,
pāsā ca ty-āham adhipātayissam,
yathāsukham gacchatu moraṇāya ‘ti. 146.

Tattha adhipātayissan ti chindayissam

Tato moro dve gāthā abhāsi:

3. Yaṁ⁸ sattavassāni maṁ ānubandhi⁹
rattimdivam khuppipāsam sahanto
atha kissa maṁ pāsavas’ ūpanītam
pamuttave¹⁰ icchasi bandhanasmā. 144.
4. Pāṇātipātā virato nu s’ ajja,
abhayan nu te sabbabhūtesu dinnam,
yaṁ maṁ tuvaṁ pāsavas’ ūpanītam
pamuttave¹¹ icchasi bandhanasmā ti. 145.

Tattha yaṁ ti yasmā maṁ ettakam kalam tvaṁ anubandhi tasmā tvaṁ
pucchāmi: atha kissa maṁ pāsavasam¹² ūpanītam bandhanasmā pamocetum
icchasīti attho, virato nu sajjā ‘ti virato nu si ajja, sabbabhūtesu¹³ ‘ti
sabbasattānam.

¹ Bā gahito, Cā gahito, Ck gahito. ² Ck Bds ca. ³ Bā upantikam nehi. ⁴
Bds upantikam ne-. ⁵ Bds sannayhiti. ⁶ Bds maññati. ⁷ Bds -am. ⁸ Cks
sam. ⁹ Cks -im. ¹⁰ Ck pamuttame, Bds pamuñcare. ¹¹ Ck pamuttam va, Bds
pamuñcare. ¹² Bds -vase. ¹³ Cks su, omitting ti.

[toparam¹:

3. Pāṇātipātā viratassa brūhi
abhayaṇ ca yo sabbabhūtesu deti:
- pucchāmi taṃ morarāja² taṃ attham -
5 ito cūto³ kiṃ labhate sukhaṃ so. 146.
6. Pāṇātipātā viratassa brūmi
abhayaṇ ca yo sabbabhūtesu deti:
diṭṭhe va dhamme labhate pasaṃsaṃ
saggaṇ ca so yāti sarīrabhedā. 147.
- 10 7. Na santi devā, icc-āhu eke,
idh' eva jīvo vibhavaṃ upeti,
tathā phalaṃ sukata dukkatānaṃ,
dattupaññattaṇ ca⁴ vadanti dānaṃ,
tesaṃ vaco arahataṃ saddahāno
15 tasmā ahaṃ sakuṇe bādhayāmīti. 148.

Imā uttānasambandhā⁵ gāthā pālinayen' eva veditabbā, tattha iccāhu
eke ti ekacce samapabrāhmaṇā evaṃ kathenti, tesaṃ vaco arahataṃ
saddahāno ti tassa kira kulūpakā ucchedavādino naggasamaṇakā, te taṃ
paccekabodhiñāṇassa upanissayasampannam pi sattaṃ⁶ ucchedavādaṃ gaṇhā-
20 pesuṃ, so tesaṃ⁷ saṃsaggena kusalākusalaṃ⁸ n' atthiti gahe tvā sakuṇe māreti,
evaṃ mahāsāvajjā esā⁹ asappurisa-sevanā¹⁰ nāma, te yeva cāyaṃ¹¹ arahanto ti
maññamāno evaṃ āha.

- Taṃ sutvā M. „tass' eva¹² paralokassa atthibhāvaṃ ka-
thessamīti¹³“ pāsalaṭṭhiyaṃ¹⁴ adhosiro olambāno va
25 8. Cando ca suriyo ca ubho sudassanā
gacchanti obhāsayaṃ antalikkhe,
imassa lokassa parassa vā te,
kathaṃ nu te āhu manussaloke ti gātham āha. 149.

¹ Bā adds vacanasambandho veditabbo, Bs vacanapativacanaṃ sambandho veditabbo. ² Cks -je. ³ Cks cito. ⁴ Bā duṭṭhu-, Bs datṭhu-. ⁵ Bā -a. ⁶ Cks santaṃ. ⁷ Bā s tehi. ⁸ Bā s -laphalaṃ. ⁹ Bā s -vajjo esa. ¹⁰ Cs asappurusevanā. Bā asappurisa-sevanā. ¹¹ Bā ayaṃ, Bs tāyaṃ. ¹² Cks tayāva. ¹³ Cks kathāpessamīti. ¹⁴ Bā pāsāyaṭṭhiyaṃ.

Tattha imassā 'ti kin nu te imassa lokassa santakā¹ udāhu paralokassā
'ti bhummatthe vā² sāmivacanāṃ, kathan nu te ti tesuvimānesu candasuriya-
devaputto³ kathan nu kathenti, kim atthīti⁴ udāhu n' atthīti kim vā devā ti⁵
udāhu manussā ti vā.

Luddaputto gātham āha :

9. Cando ca suriyo ca ubho sudassanā
gacchanti obhāsayaṃ antalikkhe,
parassa lokassa na te imassa,
devā ti te āhu manussaloke. 150.

Atha naṃ⁶ M. āha :

10. Etth' eva te nihatā⁷ hīnavādā
ahetukā ye na vadanti kammaṃ
tathā phalaṃ sukata dukkatānaṃ
dattupaññattaṃ⁸ ye ca vadanti dānaṃ ti. 151.

Tattha ettheva te nihatā ti sace candasuriyā devaloke tīhitā na ma- 15
nussaloke sace ca te devā na manussā etth' eva⁹ etthake vyākaraṇe te tava¹⁰
kulūpakā hīnavādā nihatā honti, ahetukā ti visuddhiyā vā sammācāraṇa vā
hetubhūtakammaṃ¹¹ n' atthīti evaṃvādā, dattupaññattan¹² ti ye ca¹³
dānaṃ lālakehi¹⁴ paññattan ti vadanti.

So M-tte kathente sallakkhetvā gāthadvayaṃ āha :

11. Addhā hi saccam vacanaṃ tav' etaṃ,
kathaṃ hi dānaṃ aphalaṃ vadeyya.
tathā phalaṃ sukata dukkatānaṃ,
dattupaññattaṃ¹² ca kathaṃ bhaveyya. 152.

12. Kathaṃkaro kintikaro kim ācāraṃ¹⁵
kim sevamāno kena tapogūṇena,
akkhāhi me morarāja¹⁶ tam attthaṃ
yathā ahaṃ no nirayaṃ pateyyan ti. 153.

¹ Bds santikā. ² Bd adds etaṃ. ³ Bds ti etesu candimasuriyadevaputtesu. ⁴
Bd adds kathenti. ⁵ Bds omit ti. ⁶ Bd athassa. ⁷ Cks nī-. ⁸ Bd datthu-,
Bs datthu-. ⁹ Bd ettho. ¹⁰ Bds omit tava. ¹¹ Bd -tamka-. ¹² Bd dathu-.
¹³ Cs se ca, Bd yaṃ ca. ¹⁴ Cs lāla-, Bds lāma-. ¹⁵ Bds kiṃsamācāraṃ. ¹⁶
Cks -je, Bd -jā.

Tattha dattupaññattañcā¹ 'ti dānañ ca dattupaññattam¹ nāma katham
bhaveyyā 'ti attho, kathamkaro ti katarani kammam karonto² aham nirayañ
na gaccheyyam, itarāni tass' eva vevacaññi.

Tam sutvā M. „sac³ āham³ imaṃ pañham kathessāmi
5 manussaloko tuccho viya kato⁴ bhavissati, tatth' ev' dhammi-
kānaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ atthibhāvaṃ kathessāmīti“ cintetvā
dve gāthā abhāsi:

12. Ye keci atthi samaṇā pathavyā
kāśāvavatthā⁵ anagāriyā te,
10 pāto va piṇḍāya caranti kāle,
vikālacariyāvīratā hi santo. 154.
14. Te tattha kālen' upasaṃkamitvā
pucchehi sante⁶ manaso pi yaṃ siyā,
te te⁷ pavakkhanti yathāpajānaṃ
15 imassa lokassa parassa c' atthan ti. 155.

Tattha santo ti santapāpā paṇḍitā paccekabuddhā, yathāpajānaṃ ti
te tuyhaṃ attano jānananiyāmena⁸ vakkhanti, kamkhaṃ te chinditvā kathessanti,
parassa catthan ti iminā nāma kammena manussaloke nibbattanti iminā
devaloke iminā nirayādisū 'ti evaṃ imassa ca parassa ca lokassa atthan
20 ācikkhissanti, te pucchā 'ti.

Evañ ca pana vatvā nirayabhayena tajjesi. So pana
pūritapāramipaccekabodhisatto suriyarasmisamphassaṃ⁹ olc-
ketvā ṭhitam pariṇatapadumaṃ viya paripākagatañāṇo vicarati.
So tassa dhammakatham suṇanto ṭhitapaden' eva ṭhito saṃ-
25 khāre parigaṇhitvā tilakkhaṇaṃ sammāsanto paccekabodhiñā-
naṃ paṭivijjhi. Tassa paṭivedho ca M-assa pāsato mokkho
ca ekakkhaṇe yeva ahosi. Paccekabuddho sabbakilese padā-
letvā bhavapariyante ṭhito udānaṃ udānento

¹ B^d dathu-. ² B^d add kintikaro ti kena kāraṇeṇa karonto. ³ C^k svāham.

⁴ B^d jāto. ⁵ B^d kāsāya. ⁶ C^k pucchesi sante, B^d pucchāhi yaṃ te. ⁷ B^d tam. ⁸ C^k jānaniyā-, B^d pajānanani-. ⁹ B^d adds parassa ca.

15. Tacam va jīṇaṃ urago purānaṃ
paṇḍūpalāsaṃ harito dumo va
esa-ppahīno mama luddabhāvo,
pajahāṃ' ahaṃ' luddakabhāvaṃ ajjā 'ti 156.

gātham āha.

5

Tass' attho: yathā jīṇaṃ purānaṃ² tacam urago jahāti yathā ca harito sampajjamāno nilapatto dumo katthaci katthaci³ ṭhitam paṇḍūpalāsaṃ jahāti⁴ evaṃ aham pi ajja luddabhāvaṃ dāruṇabhāvaṃ pajahitvā ṭhito⁵, so⁶ dāni esa pahīno mama luddabhāvo, sādhu vata pajahāṃ' ahaṃ luddakabhāvaṃ ajjā 'ti⁷, pajahāmaṃ ahaṃ ti pajahim ahaṃ ti attho⁷.

10

So⁸ imaṃ udānaṃ udānetvā „ahaṃ tāva sabbakilesa-bandhanehi mutto, nivesane pana⁹ bandhitvā me¹⁰ ṭhapitā bahū sakuṇā atthi, te kathaṃ mocessāmiti“ cintetvā M-aṃ pucchi: „morarāja, nivesane me bahū sakuṇā baddhā atthi, te kathaṃ mocessāmā“ 'ti¹¹. Paccekabuddhato pi¹² sabbaññū- 15
Bodhisattānaṃ nēva upāyapariggahaññānaṃ mahantataraṃ hoti, tena taṃ¹³ āha: „yaṃ vo maggena¹⁴ kilese khaṇḍetvā pacceka-bodhiññānaṃ paṭividdhaṃ taṃ ārabba saccakiriyaṃ karoṭha, sakala-Jambudīpe bandhanagato satto nāma¹⁵ na bhavissatīti“. So B-ttena dinnanayadvāre¹⁶ ṭhatvā saccakiriyaṃ karonto 30

16. Ye cāpi me sakuṇā atthi taddhā

satāni nekāni nivesanasmiṃ

tesam p' ahaṃ jīvitam ajja dammi

mokkhaṃ ca, te pattā¹⁷ sakam niketan ti 157.

gātham āha.

35

Tattha mokkhaṇca ne patto ti sv-āhaṃ¹⁸ mokkhaṃ patto pacceka-bodhiññānaṃ paṭivijjhivā ṭhito te satte jīvitadānena anukampāmi, etena saccena sakam niketan ti sabbe pi te sattā attano¹⁹ vasaṇaṭṭhānaṃ gacchantū 'ti vadati

¹ Bā ja-. ² Ck^s -ṇa. ³ Bā only one ka-. ⁴ all three MSS. jahati. ⁵ Bā^s niṭṭhito. ⁶ Bā omits so. ⁷ Bā^s ajja naṃ luddakabhāvaṃ pajahāmi ahaṃ ti attho in the place of pajahāmaṃ ahaṃ ti. ⁸ Bā evaṃ so. ⁹ Bā^s add me. ¹⁰ Bā^s omit me. ¹¹ Ck^s -māti. ¹² Bā hi. ¹³ Bā naṃ. ¹⁴ Bā yaṃ yena bodhi-magge, Bā āha yena bodhimaggena. ¹⁵ Bā pana. ¹⁶ Bā^s -nayaṭṭhāne. ¹⁷ so Bā; Ck^s ne patto, Bā te patto. ¹⁸ Bā^s sacāhaṃ. ¹⁹ Bā repeats attano.

Ath' assa saccakiriyāya akālam eva sabbe¹ bandhanā
 muccitvā² tuṭṭharāvaṃ³ ravantā sakatṭhānam eva gamimsu.
 Tasmim̐ pana khaṇe tesam̐ tesam̐ gehesu bilāle ādim̐ katvā
 sakala-Jambudīpe bandhanagato satto nāma nāhosi. Pacceka-
 5 buddho hattham̐ ukkhipitvā sīsam̐ parāmasi, tāvad eva gihi-
 liṅgam̐ antaradhāyi, pabbajitaliṅgam̐ pātur ahoṣi. So satṭhi-
 vassathero⁴ viya ākappasampanno aṭṭhaparikkhāradharo hutvā
 „tvam̐ me mahatī⁵ patitṭhā ahoṣitī“ morarājassa añjalim̐ pag-
 gayha padakkhiṇam̐ katvā ākāse uppatitvā Nandamūlaka-
 10 pabbhāram̐ agamāsi. Morarājāpi latṭhiaggato⁶ uppatitvā go-
 caram̐ gaḥetvā attano vasanaṭṭhānam eva gato.

Idāni luddassa sattavassāni pāsahatthassa caritvāpi⁷ morarājānam̐
 nissāya dukkhā muttabhāvaṃ pakāsetto S. osānagātham̐ āha :

17. Luddo carī pāsahattho araṇṇe
 15 bādheturū⁸ morādhīpatim̐ yasassim̐,
 bandhitva morādhīpatim̐ yasassim̐
 dukkhā pamuñcī yathāham̐⁹ pamutto ti. 158.

Tattha bādheturū ti hareturū¹⁰, ayam eva vā pāṭho, bandhitvā ti¹¹
 tassa dhammakatham̐ sutvā paṭiladdhasam̐vego hutvā ti attho, yathāham̐¹² ti
 20 yathā aham̐ sayambhūñāpeṇa mutto evam eva so pi mutto ti.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne ukkanṭhita-
 bhikkhu arahattam̐ pāpuṇi): „Tadā morarājā aham eva ahoṣin“ ti.
 Mahāmorajātakam̐.

9. Tacchasūkarajātaka.

95 Yadesamānā¹³ vicarim̐hā 'ti. Idam̐ S. J. v. dve ma-
 hallakatthere ā. k. Mahākosalo kira¹⁴ Bimbisārassa dhītaram̐
 dento dhītu nahāniyamulattāyā¹⁵ Kāsīgāmam̐ adāsi. Pasenadirājā¹⁶

¹ Ck sacakiriyāyamakālaceva sabbe, Cs -yāsamakārameva sabbe, Bd -yāya sam-
 antarameva, B² -yāya samantara. ² Bd² mocetvā. ³ Bd tuṭṭhiravaṃ. ⁴ Bd²
 -vassikatthero. ⁵ Bd tvameva mama. ⁶ Bd² yaṭṭhi-. ⁷ Bd² -retvāpi. ⁸ so Cks
 for -tu, Bd māreturū. ⁹ Cks -ci yathā aham̐, Bd pamodiyavataham̐. ¹⁰ Cks bādhe-
 tuntū bādheturū, Bd hareturū ti bādheturū in the place of bādheturū ti hareturū.
¹¹ B² adds bandhi. ¹² Cks yathā ahan. ¹³ Ofr. Jāt. vol. II, p. 404. ¹⁴ Cks
 yamdesa-. ¹⁵ Bd adds rañño. ¹⁶ Bd nāniya. ¹⁷ Bd kosalapā-

Ajātasattunā pitari mārīte¹ tam gāmaṃ acchindi. Tesu tass' atthāya yujjhantesu paṭhamāṃ Ajātasattussa jayo ahosi. Kosalarājā parājayappatto amacce pucchi: „kena nu kho upāyena Ajātasattum gaṇheyyamā“² 'ti. „Mahārāja, bhikkhū nāma mantakusalā honti, carapurise pesetvā vihāre bhikkhūnaṃ kathāṃ parigaṇhitum vaṭṭatīti“³. 5 Rājā „sādhū“⁴ 'ti paṭisunitvā „etha, tumhe vihāraṃ gantvā paṭiochannā hutvā bhadantānaṃ kathāṃ parigaṇhathā“⁵ 'ti purise⁶ payojesi. Jetavane pi bahū rājapurisā pabbajitā honti, tesu dve mahallakatherā vihārapaccante paṇṇasālāya vasanti, eko Dhanuggahatissatthero nāma, eko Mantidattatthero nāma. Te sabbarattim supitvā paccūsakāle pa- 10 bujjhimsu. Tesu Dhamuggahatissatthero aggim jāletvā āha: „bhante Dattattherā“⁷ 'ti. „Kiṃ bhante“⁸ ti. „Niddāyatha tumhe“⁹ ti. „Na⁴ niddāyāmi“⁵, kiṃ kātābbaṃ“⁶ ti. „Bhante lālako⁶ vatāyaṃ Kosalarājā, cāṭimattaṃ bhojanam eva bhuñjitum jānātīti“⁷. „Atha⁷ kiṃ⁸ bhante“⁹ ti. „Attano kucchimhi pāṇakamattena Ajātasattunā parājito“⁹ ti¹⁰. 15 „Kiṃ¹¹ pana bhante kātum vaṭṭatīti“¹². „Bhante Dattatthera¹², yuddham nāma sakatabyūhacakkabyūhapadumabyūhavasena tividham, tesu¹³ Ajātasattum gaṇhantena sakatabyūhaṃ katvā gaṇhitum vaṭṭatīti, asukasmim nāma pabbatakhaṇḍamhi¹⁴ dvīsu passesu sūrapurise ṭhapetvā purato balaṃ dassetvā antopaviṭṭhabhāvaṃ nātvā 20 naditvā vaggitvā kumine paviṭṭhamacchaṃ viya antomuṭṭhiyaṃ katvā va naṃ gahetum sakkā“¹⁵ ti¹⁵. Payojitapurisā tam kathāṃ sutvā rañño ārocesum. Rājā mahatiyā senāya gantvā tathā katvā Ajātasattum gahetvā saṃkhalikabandhanena bandhitvā katipāhaṃ nimmadam¹⁶ katvā „puna evarūpaṃ mā karīti“¹⁷ assāsetvā mocetvā dhītaṃ 25 Vajirakumārikaṃ nāma tassa datvā mahantena parivārena vissajjesi. „Kosalarañña Dhanuggahatissattherassa saṃvidhānena Ajātasattu ga-hito“¹⁸ ti bhikkhūnaṃ antare kathā samuṭṭhahi, dhammasabhāyaṃ pi tath' eva kathāṃ samuṭṭhāpesum. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“¹⁹ ti pucchitvā „imāya nāmā“²⁰ 'ti 30 vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Dhanuggahatisso yuddha-saṃvidhāne cheko yevā“²¹ 'ti vatvā a. ā.:

¹ Ck te. B^d pitarā mate, B^e pitari mate. ² B^d caraka pu-. ³ B^d mantidatta-.

⁴ Ck B^d omit niddāyatha tumhe ti na. ⁵ B^d -miti. ⁶ Ck lāla-, C^e lāla-, B^d

balato, B^e bālako. ⁷ Ck^e add nain. ⁸ C^e omits kiṃ. ⁹ Ck^e add rājā for 'parā-

jito? ¹⁰ Ck^e add vadāpeti, cfr. II 4^g. ¹¹ B^d kiṃti. ¹² B^d mantida-. ¹³

B^d add bhāgineyyam. ¹⁴ B^d pabbatakaṇṇe. ¹⁵ B^d sakkotīti. ¹⁶ B^d nim-

maddanam.

Atīte Bārāṇasiyaṃ nagarassa dvāragāmaṃvāsī¹ eko
vaḍḍhakī dāruatthāya araṇṇaṃ gantvā āvāṇe patitaṃ ekaṃ
sūkarapotakaṃ disvā ānetvā tacchasūkaro² ti 'ssa nāmaṃ katvā
poseṣi. So tassa upakārako ahoṣi: tuṇḍena rukkhe parivatte-
5 tvā deti, dāṭhāya veṭhetvā kālasuttaṃ kaḍḍhati, mukhena
ḍasitvā vāsinihādanamuggare āharati. So vuddhippatto³
mahābalo mahāsariro ahoṣi. Vaddhakī⁴ tasmiṃ puttapemaṃ
paccupatthāpetvā „imaṃ idha vasantaṃ kocid eva himseyyā“
'ti araṇṇe vissajjesi. So cintesi: „ahaṃ imasmiṃ araṇṇe ekako
10 vasituṃ na sakkhissāmi, nātake pariyesitvā tehi parivuto
vasissāmiti“ so vanaghaṭṭāya sūkare pariyesanto bahusūkare
disvā tussitvā tisso gāthā abhāsi:

1. Yad esaṃānā⁵ vicarimha pabbatāni vanāni ca
anvesaṃ vicarim⁶ nātī te 'me adhigatā mayā. 159.
- 15 2. Bahum idaṃ⁷ mūlaphalaṃ, bhakkho cāyaṃ anappako,
rammā c' imā girinadiyo, phāsu vāso bhavissati. 160.
3. Idh' evāhaṃ vasissāmi saha sabbehi nātibhi
appossukko nirāsaṃki⁸ asoko akutobhayo ti. 161. (= p. 141).

Tattha yadesaṃānā ti yaṃ nātigaṇaṃ pariyessantā mayaṃ vicarimha,
20 anvesan ti ciraṃ vata anvesanto vicarim, te me ti te ime, bhakkho ti sv-eva
vanamūlaphalaśaṃkhāto⁹ bhakkho, appossukko ti anussusuko hutvā.

Sūkarā tassa katham¹⁰ sutvā catutthaṃ gātham āhaṃsu:

4. Aññaṃ hi¹¹ lenaṃ¹² pariyesa, sattū no idha vijjati,
so taccha sūkare hanti idhāgantvā varaṃ varan ti. 162.
- 25 Tattha tacchā 'ti taṃ nāmaṇālapatī, varaṃ varan ti¹³ hananto ca¹⁴
thūlamāsaṃ varaṃ varaṃ nēva hanti¹⁵, itoparaṃ uttānasambandhagāthā
Pālinayen' eva veditabbā.

5. Ko n' amhākaṃ¹⁶ idha sattū, ko nātī susamāgate
appadhamse¹⁷ padhamseti, tam me akkhātha¹⁸ pucchitā¹⁹. 163.

¹ all three MSS. -si. ² Bds tacchakasū-. ³ Bds vaḍhi-. ⁴ Bds atha vaḍḍhaki
pl. ⁵ Cks yamdesa-. ⁶ Bds vipulaṃ, Bs vipule. ⁷ Cs bahūcīdaṃ, Bds bahu-
cīdaṃ. ⁸ Bds -ko. ⁹ Cks svetamū-, Cs srevatamū-. ¹⁰ Bds vacanaṃ. ¹¹ Bds
aññañhi. ¹² Cs -naṃ. ¹³ Bds add sūkare. ¹⁴ Bds omits ca. ¹⁵ Bds hanati.
¹⁶ Bds numhā-. ¹⁷ Cs appadhamse, Bds duppadhamse, Bs duppadamse, Cks omits
appadhamse. ¹⁸ Cks -ta. Bds -āhi. ¹⁹ Bds -to.

6. Uddhaggarāji migarājā bali dāṭhāvudho migo,
so taccha sūkaram¹ hanti idhāgantvā varam varam. 164.
7. Na no dāṭhā na vijjanti, balaṃ kāye samūhataṃ²,
sabbe samaggā hutvāna vasaṃ kāhāma ekakaṃ. 165.
8. Hadayaṃgamaṃ kaṇṇasukhaṃ vācam bhāssasi tacchaka,
yo pi yuddhe palāyetha³ tam pi pacchā hanāmase ti. 166.

Tattha ko namhākan⁴ ti aham⁵ tumhe diṣvā va ime sūkarā appa-
maṃsalohitā bhayena tesam⁶ bhavitabban ti cintesiṃ, tasmā no⁷ ācikkhatha:
ko nu⁸ amhākaṃ idha sattu, uddhaggarājīti uddhaggāhi sarīrarājīhi sa-
mannāgato, vyagghaṃ sandhāy⁹ evam āhaṃsu, yo pīti yo amhākaṃ antare eko
pi palāyissati tam pi mayaṃ pacchā hanissāmā¹⁰ ti.

Tacchasūkaro sabbe sūkare ekacitte katvā pucchi: „kāya
velāya vyaggho āgamissatīti“. „Ajja pāto va ekaṃ gahetvā
gato, sve pāto va āgamissatīti“. So yuddhakusalo „imasmiṃ
ṭhāne ṭhiteṇa¹⁰ sakkā jetuṇ“ ti bhūmisīsaṃ jānāti¹¹, tasmā
ekaṃ padesaṃ sallakkhetvā rattim eva sūkare gocaraṃ gāhā-
petvā balavapaccūsato¹² paṭṭhāya „yuddhaṃ nāma sakata-
vyuhādivasena tividhaṃ hotīti“ vatvā padumavyūhaṃ saṃvi-
dahi¹³: majjhaṭṭhāne khīrapāke¹⁴ sūkarapotake ṭhapesi¹⁵, te
parivāretvā tesam mātaro, tā parivāretvā vaṃjhasūkariyo¹⁶,
tāsaṃ anantarā sūkarapotake, tesam anantarā makuladāṭhe
taruṇasūkare, tesam anantarā mahādāṭhe¹⁷, tesam anantarā jarā-
sūkare¹⁸. Tato tattha tattha¹⁹ dasavaggaṃ viśativaggaṃ tim-
savaggaṃ ca²⁰ katvā balagumbaṃ ṭhapesi. Attano atthāya ekaṃ
āvāṭaṃ vyagghassa patanattāya ekaṃ suppasanṭhānaṃ pab-
bhāraṃ katvā khaṇāpesi, dvinnaṃ āvātānaṃ antare attano
ṭhānatthāya²¹ pīṭhakaṃ kāresi. So thāmasampanne²² yodha-
sūkare gahetvā tasmim tasmim ṭhāne sūkare assāsento vicari.

¹ Bds -re. ² Bs samo-, Bā sahatum. ³ Bā -seyya. ⁴ Bā num-. ⁵ Bds ayaṃ.

⁶ Bā ne-. ⁷ Bds me. ⁸ Bā pana. ⁹ Bā mārisāma. ¹⁰ Bā -to. ¹¹ Bā pajā-.

¹² Ck balaca, Bā phalava. ¹³ Bā -dabati. ¹⁴ Bā khīrapivake, Bs bisivake. ¹⁵

Bā vasāpesi. ¹⁶ Bds vajjhā-, cfr. J. II 406. ¹⁷ Ck omits mahā, Bā tesam - -

dāṭhe. ¹⁸ Bds jinṇasū-. ¹⁹ Bā only one ta-. ²⁰ Bā -vaggam viśavaggaṃ-.

²¹ Bā vasanattāya. ²² Ck Bā -o.

Tass' evaṃ karontass' eva suriyo uggañchi¹. Atha vyaggha-
 rājā kūṭajaṭilassa assamapadā² nikkhamitvā pabbatatale aṭṭhāsi.
 Taṃ disvā sūkarā „āgato no bhante verīti“ vadimsu. „Mā
 bhāyatha, yaṃ esa karoti taṃ sabbam paṭipakkham³ hutvā
 3 karoṭhā“⁴ ti. Vyaggho sarīraṃ vidhūnitvā osakkanto⁵ viya passā-
 vam⁶ akāsi, sūkarāpi tath' eva karimsu, vyaggho sūkare olo-
 kento⁷ mahānādaṃ nadi, te pi tath' eva karimsu. So tesam
 kiriyaṃ disvā cintesi: „na ime pubbasadisā⁸, ajja mayham⁹
 paṭisattuno hutvā vaggavaggā ṭhitā, saṃvidahako tesam¹⁰ senā-
 10 nāyako pi atthi, ajja mayā etesaṃ santikaṃ gantum na vaṭṭa-
 tīti“ maraṇabhayaabhīto va nivattitvā kūṭajaṭilassa santikaṃ
 gato. Atha naṃ so tucchahattham disvā navamaṃ gā-
 tham āha:

9. Pāṇātipātā virato nu ajja,
 13 abhayan nu te sabbabhūtesu dinnam,
 dāṭhā nu te miga viriyam¹⁰ na santi
 yo¹¹ saṃghapatto kapaṇo va¹² jhāyasīti. 167.

Tattha saṃghapatto ti yo tvaṃ sūkarasaṃgham patto¹³ hutvā kiñci
 gocaraṃ alabhītvā kapaṇo viya jhāyasi.

20 Atha vyaggho tisso gāthā abhāsi:
 10. Na me dāṭhā na vijjhanti, balaṃ kāye samūhataṃ¹⁴
 ñāti ca disvāna samañgi¹⁵ ekato
 tasmā¹⁶ jhāyāmi vanamhi ekako. 168.
 11. Im' assudaṃ yanti disodisaṃ pure (= II $\frac{407}{12}$)
 25 bhayadditā lenagavesino¹⁷ puthu,
 te dāni saṃgama rasanti¹⁸ ekato,
 yatthaṭṭhitā duppasah' ajja¹⁹ te mayā. 169.

¹ Bā uggaṇṇhati. ² Ck^s -dena. ³ Bā sabbapaṭipakkhā. ⁴ Ck^s B^s osakkanto. ⁵
 Ck^s passāmam. ⁶ Bā^s -ketvā. ⁷ Bā pubbe-. ⁸ Bā mayam. ⁹ Bā ne-. ¹⁰
 so Ck^s for migaviriya? Bā vathaya, B^s vadhāya. ¹¹ Ck^s so. ¹² Bā -nā va,
 Ck^s karaṇo va? ¹³ Bā -saṃghapatto. ¹⁴ Bā samo-. ¹⁵ Bā^s sāmaggi. ¹⁶ add
 va? ¹⁷ Bā lenam-. ¹⁸ Ck^s saranti, Bā saṅga vasanti. ¹⁹ Bā -sahacca.

12. Parināyakasampannā sahita ekavādino¹

te mañ samaggā himseyyum, tasmā nesañ apatthave² ti. 170.

Tattha samañgi³ ekato ti sahite⁴ hutvā ekato thite⁵, imassudan ti ime sudan mayā⁶ akkhini ummiletvā olokitamattā va pubbe disā⁷ gacchanti, 5
puthū 'ti visum visum, yatthaṭṭhitā ti yasmim bhūmibhāge thitā, parinā-
yakasampannā ti senānāyakena sampannā, tasmā nesañ apatthave⁸
ti tena kāraṇena etesañ na patthemī⁹.

Taṃ sutvā kūṭajaṭilo

13. Eko va Indo asure jināti,

10

eko va seno hanti dije pasayha,

eko va vyaggho migasaṃghapatto

varam varam hanti, balaṃ hi tādisan ti 171.

gātham āha.

Tattha migasaṃghapatto ti migagaṇaṃ patto hutvā varam varam 15
migaṃ hanti, balaṃ hi tādisan ti tādisaṃ hi¹⁰ tassa balaṃ.

Atha vyaggho

14. Na h' eva Indo na¹⁰ seno na pi vyaggho migādhipo

samagge sahite nāti vyagghe ca¹¹ kurute vase ti 172.

gātham āha.

20

Tattha vyagghe cā¹² 'ti vyaggasadiṣe¹³ hutvā sariravidhūnanādini katvā
thite vase na kurute, attano vasena¹⁴ vattāpetum na sakkotīti attho.

Puna jaṭilo taṃ ussāhento dve gāthā abhāsi:

15. Kumbhilakā sakunakā saṃghino gaṇacārino

sammodamānā ekajjham uppatanti dayanti¹⁴ ca. 173.

25

16. Tesañ ca dayamānānaṃ¹⁵ ek' ettha apavattati¹⁶

taṃ seno nitāleti¹⁷, veyyagghi yeva sā gatīti¹⁸. 174.

¹ Bds -cārino. ² so Cks; Bđ apathave, B^e apatthapesi. ³ Bds sāmaggi. ⁴ C^e Bđ -to. ⁵ Bds -to. ⁶ Cks masā, Bđ mahā. ⁷ Bds disodisaṃ. ⁸ Bđ varan varam hantum etesañ na patthemī, B^e varam varam hantisa na patthemī. ⁹ Cks omit tā-. ¹⁰ Cks na pi. ¹¹ Bđ na vyaggho. ¹² C^e vyaggho cā, Bđ byaggho. ¹³ Bđ vase. ¹⁴ so Cks for dayanti? Bđ dayanti, B^e upasanti. ¹⁵ Cks dayhamā-. Bđ dayamā-. ¹⁶ B^e apasakkati, Bđ ekettha apasakkati. ¹⁷ Ck titāletim, C^e nitā-
letim. ¹⁸ Cks hatīti.

Tattha kumbhīlakā ti evaṃnāmakā khuddakasakuṇā, uppatantīti gocarā¹ carantā uppatanti, dayanti² cā 'ti gocarāṃ gahetvā ākāseṇa gacchantī, ekettha apavattatīti³ eko etesu⁴ osakkitvā⁵ ekapassena⁵ visum gacchati, nitāḷetīti⁶ paharivā⁷ gaṇhati, veyyagghi yeva sā gatīti vyagghānam⁸ esā ti veyyagghi, samaggānaṃ gacchantānaṃ⁹ pi esā, evarūpā gati vyagghānaṃ⁹ gati yeva nāma hoti, na hi sakkā sabbehi¹⁰ ekato gantum, tasmā yo evaṃ tattha eko gacchati tam gaṇhati¹¹.

Evaṃ ca pana vatvā „vyaggharāja, tvaṃ attano balaṃ na jānāsi, mā bhāyi, kevalaṃ tvaṃ nuditvā pakkhandā¹², dve ekato gacchantā nāma na bhavissantīti“¹³ ussāhesi. So¹³ tathā akāsi.

Tam atthaṃ pakāsento S.¹⁴

17. Ussāhito jaṭilena¹⁵ luddenāmisacakkhunā

dāṭhī dāṭhisu pakkhandi maññamāno yathā pure ti 175.

15. gātham āha.

Tattha dāṭhīti sayam dāṭhāvudho itaresu dāṭhāvudhesu pakkhandi, yathā pure ti yathā pubbe maññeti tath' eva¹⁶ maññamāno.

So kirāgantvā¹⁷ pabbatatale tāva atṭhāsi. Sūkarā „punāgato sāmi coro“ ti tacchakassa ārocesum. So „mā bhāyitthā“¹⁸ 'ti te assāsetvā utṭhāya dvinnam āvātānaṃ antare pīṭhikāya atṭhāsi. Vyaggho vegam janetvā tacchasūkaram sandhāya pakkhandi. Tacchasūkaro parivattitvā pacchāmukho purima-āvāṭe pati. Vyaggho¹⁸ vegam sandhāretum asakkonto gantvā suppapabbhāre āvāṭe patitvā puñjakito¹⁹ atṭhāsi. Tacchasūkaro²⁰ vegen' utṭhāya²⁰ tassa antarasatthimhi dāṭham otāretvā yāva hadaya phārento²¹ gantvā²² mamsam khāditvā mukhena dasitvā bahiāvāṭe pātetvā „gaṇhath' imaṃ dāsan' ti āha. Paṭhamā-

¹ Bā -raṃ. ² so Ck; Bā ḍiyanti. ³ Bā ekatte apasakkatīti. ⁴ Bā tesu. ⁵ C^o Bā add vā. ⁶ Bā -le-. ⁷ Bā tassa pa-. ⁸ Ck^o -na. ⁹ Bā gatīti byagghānam samaggāvāsam gacchantānam pi esā evarūpā gati byagghāna. ¹⁰ Bā sabbeva. ¹¹ Bā -hāhīti. ¹² Bā -ditvā. ¹³ Bā add pi. ¹⁴ Bā omits satthā and adds āha. ¹⁵ Ck^o -lakena. ¹⁶ Ck^o pubbe vāti maññānti tameva. ¹⁷ Bā kirāgantvā. ¹⁸ Bā add ca. ¹⁹ C^o puñchakito, Bā pañcaliko, B^o puñchaliko. ²⁰ Bā vegena āvāṭa utṭhāya. ²¹ C^o phārento, C^o phārento, Bā phaletvā. ²² Bā omits ga-.

gatā ekavāram eva tuṇḍotāraṇamattam eva labhiṃsu, pacchā
 āgatā „vyagghamaṃsaṃ nāma kīdisan“ ti vadimsu. Taccha-
 sūkaro āvātā uttaritvā sūkare oloketvā „kin nu kho na suṭṭhu
 tussathā“ 'ti āha. „Sāmi, eko tāva vyaggho gahito, añño'
 pan' eko dasavyagghanāyako' atthīti“. „Ko nām' eso“ 5
 ti. „Vyagghena ābhatābhatamaṃsakhādako kūṭajatiḷo“ ti.
 „Tena hi etha, gaṇhissāma nan“ ti tehi saddhim vegena
 pakkhandi. Jaṭilo „vyaggho cirāyatīti“ tassa āgamanamaggaṃ
 olokeno sūkare' āgacchante disvā „ime vyagghaṃ māretvā
 mam māraṇatthāya āgacchanti maññe“ ti palāyitvā ekaṃ 10
 udumbaram abhirūhi⁴. Sūkarā „ekaṃ⁵ rukkhaṃ ārūḷho“ ti
 vadimsu. „Kiṃ rukkhaṃ“ ti⁶. „Udumbararukkhan“ ti⁷. „Tena
 hi mā cintayittha, idāni naṃ gahessāma“ 'ti taruṇasūkare
 pakkosittvā⁸ rukkhamūlato paṃsum apabyūhāpesi, sūkarīhi
 mukhapūram udakaṃ āharāpesi, ekaṃ ujukaṃ¹⁰ otinṇamūlaṃ¹¹ 15
 eva atṭhāsi. Tato sesasūkare „tumhe apethā“ 'ti ussāretvā
 jaṇṇukehi¹² patitṭhahitvā dāṭhāya mūlaṃ pahari, pharasunā
 pabaṭaṃ viya chinditvā gataṃ, rukkho parivattitvā pati¹³,
 kūṭajatiḷaṃ patantam eva paṭicchinditvā¹⁴ maṃsaṃ bhakkhe-
 sum. Taṃ acchariyaṃ disvā rukkhavevatā 20

18. Sādhu sambahulā nāti¹⁵ api rukkha araṇṇajā,
 sūkarehi samaggehi vyaggho ekāyane hato ti 176.
 gātham āha.

Tattha ekāyane hato ti ekagamasmiṃ yeva hato.

Ubhinnaṃ pi pana tesāṃ hatabhāvaṃ pakāsento S. itaraṃ 23
 gātham āha:

19. Brāhmaṇaṃ c' eva vyagghaṃ ca ubho hantvāna sūkarā
 ānandino pamuditā mahānādam anādisuṃ¹⁶ ti. 177.

¹ Cks -ā. ² Bā añño ko byagghanāyako, Cks vyagghagghanako, cfr. II 409.

³ Bā bahusū-. ⁴ Bā -ruyhi. ⁵ Bā etaṃ. ⁶ Cks omit ti. ⁷ Bā omits udu-.

⁸ Bā gaṇhissāmi. ⁹ Bā -osāpetvā. ¹⁰ Cks ujū-. ¹¹ Bā otinṇam. ¹² Bā ji-.

¹³ Cā paṭi, Bā paṭi taṃ. ¹⁴ Bā sampaṭicchitvā, Cā paṭicchitvā. ¹⁵ all three

MSS. -ti. ¹⁶ Bā anādisu, Bā panadimsu.

Puna tacchasūkaro pucchi: „añño¹ pi vo amitto¹ atthīti“. Sūkara „n' atthi sāmīti“ vatvā „taṃ abhisiñcitvā² rājānaṃ karissāma“ 'ti udakaṃ pariyesantā jaṭilassa pāṇiyasaṃkhaṃ disvā taṃ dakkhiṇāvattasaṃkharatanaṃ³ pūretvā udakaṃ
 5 āharitvā⁴ tacchakaṃ⁵ udumbararukkhamūle yeva abhisiñciṃsu. abhisekaudakaṃ⁶ āsittaṃ, sūkarim yev' assa aggamaheṣim karimṃsu. Tato paṭṭhāya udumbarabhaddapiṭṭhake⁷ nisīdāpetvā dakkhiṇāvattasaṃkheṇa abhisekakaraṇaṃ pavattaṃ.

Tam pi atthaṃ pakāsento S. osānagātham āha:

10 20. Te su udumbaramūlasmiṃ sūkara susamāgatā
 tacchakaṃ abhisiñciṃsu: tvaṇ no rājāsi⁸ issaro ti. 178.

Tattha te su udumbaramūlasmiṃ ti te sūkara, sūkaro⁹ nipatamattāṃ. udumbaramūlasmiṃ ti udumbarassa mūle.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idāṃ¹⁰ eva¹⁰ pubbe pi Dhanuggahatisso
 15 yuddhasaṃvidahanaccheke¹¹ yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā kūṭajaṭilo Devadatto ahoṣi, tacchasūkaro Dhanuggahatisso, rukkhadevatā ahaṃ evā“ 'ti. Tacchasūkarajātakaṃ.

10. Mahāvāṇijajātaka.

Vāṇijā samitiṃ katvā ti. Idam S. J. v. Sāvattvivāsino
 20 vāṇijē ā. k. Te kira vohāratthāya gacchantā Satthu mahādānaṃ datvā saraṇesu ca sīlesu ca paṭiṭṭhāya „bhante sace ārogā¹² āga-
 missāma puna tumhākaṃ pāde vandissāma“ 'ti vatvā pañcamattehi sakaṭasatehi nikkhamitvā kantāraṃ patvā maggaṃ asallakkhetvā
 25 maggamūlā nirūḍake nirābhāre araṇṇe vicarantā ekaṃ nāgaparigga-
 hītaṃ nigrodharukkhaṃ disvā sakaṭāni mocetvā rukkhāmūle nisīdiṃsu. Te tassa udakatintāni viya¹³ siniddhāni pattāni udakapunnāni viya ca sākhaṇi disvā cintayimṃsu: „imasmiṃ rukkhe udakaṃ sañcarantaṃ viya paṇṇāyati, imassa puratthimaśākhaṃ chindāma, pāṇiyaṃ no dassatīti“.

¹ Bā -ā. ² Bā add no. ³ Bā -vaṭṭam-. ⁴ Bā abhiha-. ⁵ Bā -kasūkaraṃ.
⁶ Ck -kaṃ ud-. ⁷ Bā -piṭṭhe. ⁸ Cā rājā ti. ⁹ Ck sūkāre, Cs sūkaro. ¹⁰
 all three MSS. omit idāneva. ¹¹ Bā -ne cheko. ¹² Ck a-. ¹³ Bā add nīlāni.

Ath' eko¹ rukkhāṃ abhirūhitvā sākhaṃ chindi², tālakkhāṇḍhappamāṇā udakadhārā pavatti³, tam nahāyitvā⁴ ca pivitvā ca dakkhiṇasākhaṃ⁵ chindiṃsu, tato nānaggarasabhojanam nikkhami, tam bhuñjitvā pacchimasākhaṃ chindiṃsu, tato alaṃkataitthiyo nikkhamiṃsu, tāhi saddhiṃ abhiramitvā uttarasākhaṃ chindiṃsu, tato satta ratanāni nikkhamiṃsu, tāni gahetvā pañca sakaṭasatāni pūretvā Sāvattiṃ pacceḡgantvā dhanam saṃgopetvā gandhamālādihattā Jetavanam gantvā S-rāṃ vanditvā pūjetvā ekanantaṃ nisinnā dhammakatham sutvā⁶ punadivase mahādānaṃ datvā „bhante imasmiṃ dāne amhākaṃ dhanadāyikāya rukkhadevatāya pattim demā“ 'ti pattim adāsiṃsu. S. niṭṭhitabhattakicco „katararukkhadevatāya pattim dethā“ 'ti pucchi. Vāṇijā nigrodharukkhe dhanassa laddhākāraṃ⁷ T-tassa ārocayiṃsu⁸. S. „tumhe tāva mattaṇṇutāya taṇhāvasikā ahutvā dhanam labbittha⁹. pubbe pana amattaṇṇu taṇhāvasikā dhanā ca jīvitaṃ ca jīyiṃsu¹⁰. 'ti vatvā tehi yācito a. ā.:

A. Bārāṇasīnagaraṃ (add: nissāya?) tam eva¹¹ pana kantāraṃ sv-eva nigrodho. Vāṇijā maggamūlā hutvā tam eva nigrodham passiṃsu.

Tam atthaṃ S. abhisambuddho hutvā kathento

1. Vāṇijā samitiṃ katvā nānāraṭṭhāto¹² āgatā dhanahārāya¹³ pakkamiṃsu ekaṃ katvāna gāmaṇiṃ. 179.
2. Te¹⁴ tam kantāraṃ āgamma appabhakkhaṃ anodakam mahānigrodham addakkhuṃ sītaccchāyaṃ manoramaṃ. 180.
3. Te ca¹⁵ tattha nisīditvā tassa rukkhassa chādiyā¹⁶ vāṇijā samacintesuṃ bālā mohena pārutā: 181.
4. Addāyate¹⁷ ayaṃ rukkho api vāri ca¹⁸ sandati, imgh' assa purimaṃ sākhaṃ mayam chindāma vāṇijā. 182.
5. Sā ca chinna¹⁹ va pagghari acchaṃ vāriṃ anāvilaṃ, te tattha nahātvā²⁰ ca pivitvā ca yāvat' icchiṃsu²¹ vāṇijā 183.
6. Dutiyam samacintesuṃ bālā mohena pārutā: imgh' assa dakkhiṇam sākhaṃ mayam chindāma vāṇijā. 184.

¹ Bā aha ko, Bā aha kho. ² Bā add tato. ³ Bā -ttati. ⁴ so Ck; Bā te tattha nahātvā. ⁵ Ck -pāyasākhaṃ. ⁶ Bā add nimanuttvā. ⁷ Bā laddhakāraṇaṃ. ⁸ Bā -tassārocesuṃ. ⁹ Bā al-. ¹⁰ Bā vijahimsū. ¹¹ Bā -siyam nagare tadeva. ¹² Cā Bā -ato. ¹³ Bā -rā. ¹⁴ Bā allāyate. ¹⁵ Bā pi. ¹⁶ Bā chāriyā. ¹⁷ Bā allāyate. ¹⁸ Bā abhivāriya. Ck api cārica. ¹⁹ Bā sā ca chindā. ²⁰ Bā nahatvā. ²¹ Bā ta-.

7. Sā ca chinnā¹ va pagghari sālīmamsodanaṃ bahum
appodavaṇṇe kummāse singim bidalasūpiyo². 185.
8. Te tattha bhutvā ca pivitvā³ ca yāvat' icchimsu vāṇijā
tatiyaṃ samacintesum bālā mohena pārutā: 186.
- 5 9. Imgh' assa pacchimaṃ sākhaṃ mayaṃ chindāma vāṇijā,
sā ca chinnā⁴ va pagghari nāriyo samalamkatā 187.
- 10 10. Vicitravatthābharaṇā āmuttamaṇikuṇḍalā
api su vāṇijā ekā nāriyo paṇṇavīsati⁵. 188.
11. Samantā parikarimsu⁶ tassa rukkhassa chādiya⁷;
te tāhi parivāretvā⁸ yāvat' icchimsu vāṇijā 189.
12. Catutthaṃ samacintesum bālā mohena pārutā:
imgh' assa uttaraṃ sākhaṃ mayaṃ chindāma vāṇijā. 190.
13. Sā ca chinnā⁷ va pagghari muttā veḷuriyā bahū
rajataṃ jātarūpaṇ ca kuttiyo paṭiyāni ca 191.
- 15 14. Kāsikāni¹⁰ ca vatthāni uddiyāne ca¹¹ kambale:
te tattha bhāre bandhitvā yāvat' icchimsu vāṇijā 192.
15. Pañcamam samacintesum bālā mohena pārutā:
imgh' assa mūlam chindāma, api bhiyyo labhāmase. 193.
16. Ath' utthahi¹² satthavāho yācamāno katañjali:
20 nigrodho kim aparajjhati¹³ vāṇijā, bhaddam atthu te. 194.
17. Vāridā purimā sākha, annapānaṃ ca dakkhiṇā,
nāridā pacchimā sākha, sabbakāme ca¹⁴ uttarā,
nigrodho kim aparajjhati¹⁵ vāṇijā, bhaddam atthu te. 195.
18. Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
25 na tassa sākhaṃ bhañjeyya¹⁶, mittadūbho hi pāpako. 196.
19. Te ca tassa anādiyitvā¹⁷ ekassa vacanaṃ bahū
nisitāhi kuṭṭhārihi mūlato taṃ upakkamun ti 197.
- imā gāthā āha¹⁸.

Tattha samitiṃ katvā ti Bārāṇasīyaṃ samāgamaṃ katvā, bahū ekato
30 hutvā ti attho, pakkamimsu 'ti pañcahi sakaṭasatehi Bārāṇaseyyakam bhaṇ-
ḍam¹⁹ ādāya pakkamimsu, gāmaṇin ti ekaṃ paṇṇavantaṃ satthavāhaṃ

¹ C^k saccchintā, B^d sāvachindā. ² B^d siṅgaveralā-. ³ B^d khādītva. ⁴ C^k saccchinnā, B^d sā ca chindā. ⁵ B^d pañca-. ⁶ B^d paricārimsu. ⁷ C^k chādiya, B^d chāriyā, B^e chāriya. ⁸ so C^k for -vāritā? B^d paricāretvā. ⁹ C^k saccchintā, C^e sā ca chintā? B^d sā va chindā. ¹⁰ B^d -yāni. ¹¹ B^d -yāni ca. ¹² B^d atu-
ṭhehi, B^e athuṭṭhehi. ¹³ B^d marathati, C^k āvarujjhati. ¹⁴ B^d va. ¹⁵ C^k ava-
rujjhati, C^e avirujjhati, B^e aparajjatha. ¹⁶ B^d bhinde-. ¹⁷ C^k anādiyitvā, B^d
te tassa anādiyitvā. ¹⁸ B^d avoca. ¹⁹ B^d bārāṇasito sakaṭabhaṇḍam.

katvā, chādiyā ti chāyāya, addāyate¹ ti udakabharito² viya addo³ butvā
 paññāyati. chinnā va paggharīti eko rukkhārohanakusalo abhirūhītvā taṃ
 chindī, sā⁴ chinnumattā va paggharīti dasseti, parato pi es'eva nayo, appo-
 davanne kummāse ti appodakapāyāsasadiṣe kummāse, siṅgin⁵ ti siṅgi-
 verādikaṃ uttaribhaṅgaṃ, bidalasūpiyo ti muggasūpādayo, vāṇijā ekā ti 5
 ekekassa vāṇījakassa, yattakā vā tattha⁶ vāṇijā tesu ekekassa ekakā va, satthavāhassa
 pana santike pañcaviṣati⁷ tīhīti ti pi attho⁷, parikarimsū⁸ 'ti parivāresuṃ, tāhi
 pana saddhīm nēva nāgānubhāvena sāvītānasayanādīni paggharimsu, kuttīyo
 ti hatthatharādayo, paṭṭiyānīti uṇṇāmayapaccattharaṇāni setakambalāni⁹ pi
 vadanti yeva, uddiyāneca kambale ti¹⁰ uddiyā nāma kambalā atthi, te 10
 tattha bhāre¹¹ bandhītvā ti yāvatakaṃ icchimsu tāvatakaṃ gahetvā pañca-
 sakaṭasatāni pūretvā ti attho, vāṇijā bhaddamatthu te ti ekekaṃ vāṇi-
 jaṃ ālapanto bhaddan te atthū 'ti āha, annapānaūcā 'ti annaṃ ca pānaṃ ca
 adāsi, sabbakāme cā 'ti sabbakāme ca adāsi, mittadūbho hīti mittānaṃ
 dūbhanapuriso hi pāpako lāmako nāma, anādiyitvā ti¹² agahetvā, upa- 15
 kamun ti¹³ chinditum ārabhimsu.

Atha ne chindanattāya rukkhāmūlam upagate¹⁴ disvā
 nāgarājā cintesi: „ahaṃ etesaṃ pipāsītānaṃ pāṇīyaṃ dāpesiṃ,
 tato dibbabhojanaṃ, atho¹⁵ sayanāni c'eva paricārikā¹⁶ ca
 nāriyo, tato pañcasakaṭasatapūraṃ¹⁷ ratanaṃ, idāni pana me 20
 rukkhaṃ mūlato chindissāmā 'ti vadanti, ativiya luddhā, ṭhapetvā
 satthavāhaṃ sese¹⁸ māretum vaṭṭatīti“ so „ettakā sannaddha-
 yodhā nikkhamantu, ettakā va¹⁹ dhanuggahā, ettakā vammīno“
 ti senaṃ vicāresi²⁰.

Tam atthaṃ pakāseto S.

25

20. Tato nāgā nikkhamimsu sannaddhā paṇṇavisati²¹

dhanuggahānaṃ tisatā cha sahaṣṣā ca vammīno ti 198.
 gātham āha.

Tattha sannaddhā ti suvaṇṇarajatādivammakavacikā²², dhanugga-
 hānaṃ tisatā ti meḍḍavisāṇadhanudharānaṃ tīṇi satāni²³, vammīno ti 30
 keṭakaphalakahatthā²⁴ chasahaṣṣā.

¹ Bds allā-. ² Bd -tā. ³ Cks -ā, Bd allā ⁴ Cks yā. ⁵ Bd siṅgavarān. ⁶ Bd omits vā tattha. ⁷ Bd pañcaviṣatikā ti attho. ⁸ Cks upari-, Bd parivāyimsu, B parivārayimsu. ⁹ Cks -baloti. ¹⁰ Cs -neva-, Bd uddiyāni ca kammalānīti. ¹¹ Cks raṃ. ¹² Bd adds tassa vacanaṃ. ¹³ Rds add mōhā va. ¹⁴ Ck upāgato, Cs upagato. ¹⁵ Bd atha. ¹⁶ Cks -rakā. ¹⁷ Bd sakaṭamaraṃ satta. ¹⁸ Bd ave-
 sese. ¹⁹ Bd omits va. ²⁰ Bd -ti. ²¹ Bd pañca. ²² Ck -vammagavacchikā, Cs -vammagavacchika, Bd vammikavacchitā. ²³ Cks add ca. ²⁴ Bd chekada-
 carapaphalakahatthā.

21. Ete hanatha bandhatha, mā vo muccittha¹ jīvitam,
 ṭhapetvā satthavāham² sabbe bhasmam³ karotha ne ti 199.
 ayam nāgarājena vuttagāthā.

Tattha mā vo⁴ muccittha⁵ jīvitam ti kassaci ekassa pi jīvitam mā
 5 muccittha⁵.

Nāgā tathā katvā uttarattharaṇādīni pañcasu sakaṭasatesu
 āropetvā satthavāham gahetvā sayam tāni sakaṭāni pāpentā
 Bārāṇasim gantvā sabbadhanam tassa gehe paṭisāmetvā tam
 āpucchitvā attano nāgabhavanam eva gatā.

10 Tam attham viditvā S. ovādasena gāthadvayam āha:

22. Tasmā hi paṇḍito poso sampassam attham attano
 lobhassa na vasam gacche haneyyārisakam⁶ manam. 200.

23. Etam⁷ ādinavam nātvā taṇhā dukkhassa sambhavam
 vītatapho anādāno sato bhikkhu paribbaje. 201.

15 Tattha tasmā ti yasmā lobhavasagā⁸ mahāvināsam pattā satthavāho
 uttamasampattiṃ tasmā haneyyārisakam⁹ manam ti anto¹⁰ uppajjamā-
 nānam nānāvīdhānam lobhasattūnam¹¹ santakam manam lobhasampayuttacittam¹²
 haneyyā 'ti attho, etamādinavam¹³ ti evam lobhe ādinavam jñitvā, taṇhā
 dukkhassa sambhavan ti jātiādidukkhassa ca taṇhā¹⁴ sambhavo tato etam
 20 dukkham nibbattati evam taṇhā va¹⁵ dukkhassa sambhavam nātvā vītatapho
 anādānena anādāno¹⁶ maggena āgatāya satiyā¹⁷ sato hutvā bhikkhu paribbaje¹⁸
 triyetha vattethā 'ti arahattena kūṭam gaṇhi.

Imaṃ ca pana dhammadesanam āharitvā „evam upāsakā pubbe
 lobhavasikā vāṇijā mahāvināsam pattā, tasmā lobhavasikena na bhavi-
 25 tabban“ ti vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne te vāṇijā
 sotāpatti-phale paṭiṭṭhitā): „Tadā nāgarājā Sāriputto ahoṣi, satthavāho
 aham evā“ 'ti. Mahāvāṇijajātakam.

¹ Bđ te muñjittha. ² Bđ add va. ³ Bđ bhasmī, Bđ tasmīm. ⁴ Bđ te. ⁵ Bđ

muñjittha. ⁶ Ck haneyya disatam, Cđ haneyyā disatam, Bđ haneyyārisakam.

⁷ Bđ evam. ⁸ Bđ -vasikā. ⁹ Ck -yyādisatam. ¹⁰ Bđ attano. ¹¹ Bđ -sutthi-

nam. ¹² Ck -cittā, Bđ -yuttam manam. ¹³ Bđ evamā-. ¹⁴ Bđ bhavataṇhā.

¹⁵ Bđ omits va. ¹⁶ Bđ anādāno ti taṇhāanādāno in the place of anādānena-.

¹⁷ Ck sati, Bđ omits satiyā. ¹⁸ Bđ adde ti.

11. Sādhinajātaka.

Abbhuto vata lokasmin ti. Idam S. J. v. uposathike upāsake ā. k. Tadā hi S. „upāsakā porāṇakapaṇḍitā attano uposathakammaṃ nissāya manussasarīren' eva devalokaṃ gantvā ciram vasiṃsū“ 'ti vatvā tehi yācito a. ā.

5

A. Mithilāyaṃ Sādhīno nāma rājā dhammena r. kāresi. So catūsu dvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti cha dāna-sālā¹ kāretvā sakala-Jambudīpaṃ unnaṅgalaṃ katvā mahā-dānaṃ pavattesi. Devasikaṃ cha satasahassāni vayakaraṇaṃ² gacchanti, pañca sīlāni rakkhati uposathaṃ upavasati³, ratṭha- 10 vāsino pi tassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā matamataṃ va devanagare yeva nibbattanti⁴. Sudhammadevasabhaṃ pūretvā nisinnā devaraṇño sīlācārādiguṇaṃ eva vaṇṇayanti. Tam sutvā sesadevāpi rājānaṃ datṭhukāmā ahesuṃ. Sakko devarājā tesam manam veditvā āha: „Sādhīnarājānaṃ datṭhu- 15 kam' atthā“ 'ti. „Āma devā“ 'ti. So Mātaliṃ āṇāpesi: „gaccha⁵ Vejayantaṃ rathaṃ yojetvā Sādhīnaṃ ānehīti“. So „sādhū“ 'ti paṭisunītvā⁶ rathaṃ yojetvā Videharatṭhaṃ agamāsi. Tadā puṇṇamadivaso⁷ hoti⁸. Mātali manussānaṃ sāyamāsaṃ bhuñjitvā dvāresu sukhakathāya nisinnakāle canda- 20 maṇḍalena saddhiṃ rathaṃ pesesi. Manussā „dve candā utṭhitā“ ti vadantā candamaṇḍalaṃ pahāya⁹ rathaṃ āgacchantam disvā „nāyaṃ cando, ratho esa¹⁰, devaputto¹¹ paññāyati, kass' etaṃ¹² manomayasindhavayuttaṃ dibbarathaṃ āneti, na aññassa amhākaṃ raṇño bhavissati, rājā hi no dhammiko 25 dhammarājā“ ti somanassajātā hutvā añjaliṃ paggayha ṭhitā paṭhamaṃ gātham āhaṃsu:

1. Abbhuto vata lokasmiṃ uppajji lomahaṃsano:

dibbo ratho pātur ahu Vedehassa yasassino ti. 202.

¹ B^d -lāyo. ² B^d veyyakāraṇaṃ. ³ B^d -tīti. ⁴ B^d -īṃsu. ⁵ B^d adds tvaṃ.

⁶ B^d sampañjechitvā. ⁷ B^d -mi-. ⁸ B^d ahoṣi. ⁹ B^d ohāya. ¹⁰ B^d eso. ¹¹

B^d adds pi. ¹² C^k kassesa etaṃ, B^d kassa ekaṃ.

Tass' attho: abbhuto vata tesaṃ ambhākaṃ jāto¹ lokasmim lomahaṃsaṃ uppajji yassa dibbo ratho pātur ahoṣi Vedeḥassa yasassino ti.

Mātali pi ratham ānetvā manussesu gandhamālādīhi² pūjentesu tikkhattum nagaram padakkhinam katvā rañño nive-
 5 sanadvāram gantvā ratham nivattetvā pacchābhāge³ sihapāñ-
 jarummāre⁴ ṭhapetvā ārohaṇasajjam katvā atṭhāsi. Tam divasaṃ rājāpi dānaśālā⁵ oloketvā „iminā niyāmena dānam dethā“ 'ti ānāpetvā uposatham samādāya⁶ divasaṃ vitinā-
 metvā amaccagaṇaparivuto alamkatamahātale pācīnasihapañ-
 10 jarābhimukho dhammayuttakaṃ⁷ kathento nisinno hoti. Atha nam Mātali rathābhirūhanattham⁸ nimantesi⁹, nimantetvā ādāya agamāsi.

Tam attham pakāsento S. imā gāthā āha:

2. Devaputto mahiddhiko Mātali devasārathi
 15 nimantayittha rājānaṃ Vedeḥaṃ Mithilaggahaṃ: 203.
3. Eh' imaṃ ratham āruya¹¹ rājasetṭha disampati,
 devā dassanakāmā te tāvatimsā saindakā,
 saramānā hi te devā Sudhammāyaṃ samacchare. 204.
4. Tato ca rājā Sādhino¹⁷ pamukho ratham āruhi,
 20 saḥassayuttam āruya¹³ agā devāna santike. 205.
5. Tam devā paṭinandiṃsu disvā rājānaṃ āgataṃ:
 svāgatan te mahārāja atho te adurāgataṃ,
 nisīda dāni rājisi¹⁴ devarājassa santike. 206.
6. Sakko pi paṭinandittha Vedeḥaṃ Mithilaggahaṃ,
 25 nimantayī ca¹⁵ kāmehi āsanena ca Vāsavo. 207.
7. Sādhu kho¹⁶ si anuppatto āvāsaṃ vasavattinam,
 vasa devesu¹⁷ rājisi sabhakāmasamiddhisu,
 tāvatimsesu devesu bhuñja kāme amānuse ti. 208.

Tattha samacchare ti acchanti, agā devāna santike ti devānaṃ
 30 santikaṃ agamāsi. Tasmim bi ratham abhirūhitvā¹⁸ ṭhite ratho ākāsaṃ pak-
 khandi, so mahājanassa oloketass' eva antaradhāyi, Mātali rājānaṃ devalokaṃ

¹ so Bd; Cks vatesaambhākaṃ rājā. ² Cks -dīni. ³ Bd -yena. ⁴ Bd -pañca-
 raum-. ⁵ Bd -lāyo. ⁶ Bd -dayitvā. ⁷ Bd -yuttakatham. ⁸ Cks -pa-. ⁹ Bd omits
 ni-. ¹⁰ Bds abhāsi. ¹¹ so all three MSS. for āruha? ¹² Bds add vedeḥo
 mithilaggaho. ¹³ Cks abhiruyha. ¹⁴ Bd rājāsi. ¹⁵ Ck ma, Bds -tayittha. ¹⁶
 Ck ko. ¹⁷ Ck B devasu. ¹⁸ Bd abbiharitvā.

nesi, tam divā devatā ca Sakko ca haṭṭhatuṭṭhā paccuggamanam katvā paṭi-santhāram karimso. Tam attham dassetuṃ tam devā ti ādi vuttam. Tattha paṭinandiṃsū 'ti punappuna nandiṃsu, āsanena cā 'ti rājānam ālīngitvā idha nīdā 'ti attano Paṇḍukambalāsānena ca kāmehi ca nimantesi, upaḍḍha-rajjam katvā ekāsane nīdāpesīti attho.

5

Tassa Sakkena devaraññā dasayojanasahassam devana-garam aḍḍhatiyā ca accharākoṭiyo Vejyantapāsādañ ca majjhe¹ bhinditvā dinnam sampattim anubhavantassa manussagaṇanāya sattavassasatāni atikkantāni, ten² attabhāvena devaloke va sakam³ puññam khīṇam, anabhirati uppannā, tasmā Sakkena 10 saddhim sallapanto

8. Aham pure saggagato ramāmi

naccehi gītehi ca vāditehi,

so dāni ajja na ramāmi sagge,

āyun⁴ nu khīṇo⁵, maraṇam nu santike

15

udāhu mūlho 'smi janindasetṭhā⁶ 'ti gātham āha. 209.

Tattha āyunnu khīṇo ti kin nu mama sarasena⁷ jīvitindriyam khīṇam udāhu upacchedakakammavasena maraṇam santike jātan ti pucchati, janinda-setṭhā 'ti janindānam devānam setṭhā 'ti⁸.

Atha nam Sakko āha:

20

9. Na cāyu⁹ khīṇam¹⁰, maraṇam te dūre,

na cāpi mūlho naraviriyasetṭha,

tavañ ca¹¹ puññāni parittakāni

sesam vipākam idha vedayato¹². 210.

10. Vasa devānubhāvena rājasetṭha disampati,

25

tāvatimsesu devesu bhuñja kāme amānuse ti. 211.

Tattha parittakānīti idam ten¹³ attabhāvena¹⁴ devaloke vipākadayakāni puññāni sandhāya vuttam, itarāni pi tassa¹⁵ rañño puññāni paṭhavīyam paṃsu viya appamāṇāni, vasa devānubhāvenā 'ti aham¹⁶ te¹⁷ attano puññāni majjhe bhinditvā dassāmi mamānubhāvena vasā 'ti nam¹⁸ samassāsento āha. 30

¹ B^d mañcamajje. ² B^d vasanakaṃ in the place of va sakam. ³ B^d āyu. ⁴

C^s khīṇam, B^s khīṇo. ⁵ B^d janindānam devānam setṭhā. ⁶ so C^s; B^s sarīre.

⁷ gāthamāha - - - setṭhā ti wanting in B^d. ⁸ C^s nāyu, C^s tāyu. ⁹ B^d -o. ¹⁰

B^d tathe. ¹¹ C^s vedhayittho, C^s vedayittho. ¹² B^d tena att-. ¹³ B^d panassa.

¹⁴ C^s tena. ¹⁵ B^d tam.

Atha naṃ patikkhipanto M. āha:

11. Yathā yācitakaṃ yānaṃ yathā yācitakaṃ dhanam
evaṃsampadam ev' etaṃ yaṃ¹ parato dānapaccayā. 212.
19. Na cāham etaṃ icchāmi yaṃ¹ parato dānapaccayā,
5 sayamkatāni puññāni taṃ² me āveṇiyaṃ³ dhanam. 213.
18. So 'haṃ gantvā manussesu kāhāmi kusalaṃ bahum
dānena samacariyāya saṃyamena damena ca
yaṃ katvā sukhito hoti na ca pacchānutappatīti. 214.

Tattha yaṃ parato dānapaccayā ti yaṃ parena dinnattā labhatī⁴ taṃ
10 yācitasadisam⁵ eva hoti, yācitakaṃ hi tuṭṭhakāle denti ruṭṭhakāle⁶ acchinditvā
gaṇhantīti⁷ vadati, samacariyāyā 'ti kāyādīhi pāpassa akaraṇena, saṃya-
menā 'ti sīlasaṃyamena, damenā 'ti indriyadamaṇena, yaṃ katvā ti yaṃ
karitvā sukhito c' eva hoti na ca pacchā anutappati, tathārūpam eva kammaṃ
karissāmīti.

15 Ath' assa vacanaṃ sutvā Sakko Mātaliṃ āpāpesi: „gac-
cha⁸, Sādhinarājānaṃ Mithilaṃ netvā uyyāne otārehīti“. So
tathā akāsi. Rājā uyyāne caṃkamati, uyyānapālo disvā puc-
chitvā gantvā⁹ Nārada-rañño ārocesi. So¹⁰ rañño āgatabhāvaṃ
sutrā „tvaṃ purato gantvā¹¹ tassa ca mayhaṃ ca dve āsanāni
20 paññāpehīti“ uyyānapālaṃ uyyojesi. So tathā akāsi. Atha
naṃ rājā pucchi: „kassa dve āsanāni paññāpesīti“. „Ekaṃ
tumhākaṃ, ekaṃ amhākaṃ rañño“ ti. Atha¹² rājā „ko añño
satto mama santike āsane nisīdissatīti“ vatvā ekasmiṃ nisī-
ditvā ekasmiṃ pāde ṭhapesi. Nārada-rājā āgantvā tassa pāde
30 vanditvā ekamantaṃ nisīdi, so kir' assa sattamo pana nattā¹³,
tadā kira vassasatāyukakālo va hoti¹⁴. M. pana attano
puññabalena ettakam kalam vītināmeti¹⁵. So Nāradaṃ hatthe
gahetvā uyyāne vicaranto tisso gāthā abhāsi:

14. Imāni tāni khetāni imaṃ nikkhaṃ sukunḍalaṃ
30 imā tā haritānopā imā najjo savantiyo 215.

¹ Bḍ yaṃ. ² Bḍ taṃ. ³ C* āvenim-, C* āveni-, Bḍ āvenitaṃ. ⁴ C* labbhati.

⁵ Bḍ yācitakassa-. ⁶ Bḍ atuṭṭhakāle. ⁷ C* gaṇhantīti. ⁸ Bḍ adde tāta. ⁹ Bḍ āg-.

¹⁰ Bḍ adde rājā. ¹¹ Bḍ adde uyyānaṃ samajjhetvā. ¹² Bḍ adde naṃ. ¹³ C*
patanattā, Bḍ panatto. ¹⁴ Bḍ ahoṣi. ¹⁵ Bḍ -si.

15. Imā [tā] pokkharāṇiyo rammā cakkavākūpakūjitā
mandālakehi¹ sañchannā padumuppalakehi ca —
y' ass' imāni mamāyimsu kin nu te disataṃ gatā². 216.
16. Tānidha³ khattāni so bhūmibhāgo
te ārāmā te vana 'me pacārā⁴ —
tam eva mayhaṃ janataṃ apassato
suññāṃ va⁵ me Nārada khāyate disā⁶ ti. 217.

Tattha khattānīti bhūmibhāge sandhāyāha, imaṃ nikkhan ti imaṃ
tādisaṃ eva udakaniddhamanaṃ⁷, sukuṇḍalaṃ ti sobhanena⁸ musalapavesana-
kuṇḍalena⁹ samannāgataṃ, haritānupā¹⁰ ti udakaniddhamanassa ubhoṇa¹⁰
passesu haritatinasañchannā¹¹ anupabbūmiyo¹², yassimāni mamāyimsu 'ti
tāta Nārada ye mama upatthākā ca orodhā ca imasmiṃ uyyāne mahantena ya-
sena mayā saddhīm vicarantā imāni thānāni mamāyimsu piyāyimsu katarān
nu te disataṃ¹³ gatā katta te pesitā, tānidha khattānīti imasmiṃ uyyāne
tāva¹⁴ etāni uparopakavirūhapaṭṭhānāni¹⁵, te vana me pacārā¹⁶ ti ime te¹⁵
yeva vanapacārā¹⁷, vane vihārabhūmiyo ti attho.

- Atha naṃ Nārado āha: „deva tumhākaṃ devalokaṃ
gatānaṃ idāni sattavassasatāni, ahaṃ vo sattamo nattā¹⁸,
tumhākaṃ upatthākā¹⁹ sabbe²⁰ maraṇamukhaṃ pattā, idaṃ
vo attano santakaṃ rajjaṃ, anubhavatha naṃ²¹ ti. Rājā²⁰
„tāta Nārada, nāhaṃ idhāgacchanto rajjathāya āgato, puñña-
karaṇaathāy' amhi āgato, ahaṃ puññaṃ eva karissāmi²²“ vatvā
17. Diṭṭhā mayā vimānā²³ obhāsenta²⁴ catuddisā
sammukhā devarājassa tidasānaṃ ca sammukhā. 218.
18. Vutthaṃ²⁵ me bhavanaṃ dibbaṃ bhuttā kāmā amānusa²⁶
tāvatiṃsesu devesu sabbakāmasamiddhisu. 219.
19. So 'haṃ etādisaṃ disvā puññāy' amhi idhāgato,
dhammam eva carissāmi, nāhaṃ rajjena atthiko. 220.

¹ Cks maddā-. ² so Ck; C^o kinnu te disatāgatā, Bds kin nu te tādisaṃ gatā.
³ Bds tāni ca. ⁴ C^o vanime-, Bd te yeva ārāme vaname sañcarā, B^o te vaname
sañcarā. ⁵ so Cks for suññā va? Bd suññāṇa. ⁶ Bd me nāya nāyate disā.
⁷ Cks -niddhanaṃ. ⁸ Bd -ṇena. ⁹ B^o puññapavesana-, Bd omits musalapa-
vesana. ¹⁰ Bds -nupā. ¹¹ Cks -tātinasañchanno. ¹² Bd anupā-. ¹³ Bd katarān
te idāni satta dāni sattavassasatāni disaṃ. ¹⁴ Bds tāneva. ¹⁵ Cks -kā-. ¹⁶
Bds sañcarā. ¹⁷ Cks caṇa-, Bd vanañcarā. ¹⁸ Bd panatto. ¹⁹ Bds add ca orodhā
ca. ²⁰ Bd omits sa-. ²¹ Bd anussāsā. ²² add va? Bds vimānāni. ²³ C^o Bd
-to. ²⁴ Ck vuttaṃ, Bd vutthaṃ.

90. Adaṇḍāvaccaraṃ maggaṃ Sammāsambuddha-desitaṃ
taṃ maggaṃ paṭipajjissam yena gacchanti subbatā ti āha. 220.

Tattha vuttham¹ me bhavanaṃ dibban ti Vejeyantaṃ sandhāyāha,
sohaṃ etādisaṃ ti tāta Nārada so ahaṃ Buddhañāṇena aparicchinānīyaṃ²
3 evarūpaṃ kāmagaṇasampattiṃ paḍāya puññakaraṇatthāya idhāgato, adaṇḍāva-
caraṇaṃ ti adaṇḍehi nikkhittadaṇḍasatthehi³ avacaritabbam⁴ sammāditṭhipurekkhā-
raṃ aṭṭhaṅgikamaggaṃ, subbatā ti yena maggena subbatā sabbaññū Buddhā
gacchanti ahaṃ pi agatapubbaṃ dīsaṃ gantum bodhitale nisīditvā tam eva
maggaṃ paṭipajjissāmi⁵.

10 Evaṃ M. imā gāthā⁶ sabbaññutañāṇena⁷ saṃkhipitvā⁸ ka-
thesi. Atha naṃ Nārado puna pi āha: „rajjam deva anusāsā-
'ti. „Tāta na me rajjen' attho, satta vassasatāni⁹ niṭṭhita-
dānam¹⁰ pana sattāhen' eva dātukam' amhiti^{10a}. Nārado
„sādhū“ 'ti tassa vacanaṃ sampaṭicchitvā mahādānam paṭi-
15 yādesi. Rājā 'sattāhaṃ dānam datvā sattame divase kālaṃ
katvā Tāvatisabhaṇṇavane¹¹ nibbatti.

S. i. dhammadesanaṃ ā. „evaṃ vasitabbayuttakaṃ uposatha-
kammaṃ nāmā“ 'ti dassetvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne
upāsakesu keci sotāpattiphale keci sakadāgāmiphale¹² paṭiṭṭhahimsu):
20 „Tadā Nāradaṛājā Anando ahoṣi, Sakko Anuruddho, Sādhinārājā ahaṃ
evā“ 'ti. Sādhinājātakaṃ.

12. Dasabrāhmaṇajātaka.

Rājā avoca Vidhūraṇ¹³ ti. Idam S. J. v. asadisadānam
ā. k. Tam Aṭṭhanipāte Sucirajātake¹⁴ vitthāritam eva. Rājā kira
25 taṃ dānam dadanto S-raṃ jeṭṭhakaṃ katvā pañca bhikkhusatāni vi-
cinitvā gaṇhitvā mahākhīṇāsavānaṃ ũeva adāsi. Ath' assa guṇaṃ¹⁵
kathentā „āvuso rājā asadisadānam dento¹⁶ vicinitvā mahāphalaṭṭhāne
adāsīti“ dh. k. s. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti
pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave yaṃ

¹ B^d vuṭṭham, C^k vuttham. ² C^k -cchitānīyaṃ, C^s -cchitānīyaṃ, B^d -cchindani-
yaṃ. ³ B^d -hatthehi. ⁴ C^k paritabbam, C^s pharitabbam. ⁵ B^d -āyo. ⁶ C^k
-ṇe, C^s -no? ⁷ C^k s khipitvā. ⁸ C^k -satā. ⁹ B^d s vigataṃ dānaṃ. ¹⁰ B^d
-mombhiti. ¹¹ B^d adds yeva. ¹² B^d adds keci anāgāmiphale. ¹³ B^d vidū-.
¹⁴ so C^k; B^d vidūrajā-. ¹⁵ B^d guṇakathaṃ. ¹⁶ C^k dente, B^d dadanto.

Kosalarājā mādisassa Buddhassa upatṭhāko hutvā viceyyadānaṃ deti¹,
porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhhe pi viceyyadānaṃ dadāmsū² "ti
vatvā a. ā.:

A. Kururaṭṭhe Indapattanagare Yuddhiṭṭhilagotto Ko-
ra vyarājā³ r. kāresi. Tassa Vidhūro⁴ nāma amacco atthañ 5
ca dhammaṃ ca anusāsi. Rājā sakala-Jambudīpaṃ kho-
bhento⁵ mahādānaṃ deti, taṃ gahetvā bhuñjantesu eko pi
pañcaśīlamattaṃ rakkhanto nāma n' atthi, sabbe dussilā va,
dānaṃ rājānaṃ na toseti. Rājā „viceyyadānaṃ⁶ mahapphalan“
ti sīlavantānaṃ dātukāmo hutvā cintesi: „Vidhūrapaṇḍitena⁷ 10
saddhiṃ mantayissāmīti“ so taṃ upatṭhānaṃ āgataṃ āsane
nisīdāpetvā pañhaṃ pucchi.

Tam atthaṃ pakāsento S. upadḍhagāthaṃ āha. Parato rañño
ca Vidhūrassa ca vacanapaṭivacanāṃ⁸ hoti.

1. Rājā avoca Vidhūraṃ dhammakāmo Yuddhiṭṭhilo: (III, 401.) 15
brāhmaṇe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 222.
2. Virate methunā dhammā ye⁹ me bhuñjeyyu¹⁰ bhojanaṃ,
dakkhiṇaṃ samma dassāma¹⁰
yattha dinnāṃ mahapphalāṃ. 223.
3. Dullabhā brāhmaṇā deva sīlavanto bahussutā 20
viratā methunā dhammā ye te bhuñjeyyu¹¹ bhojanaṃ. 224.
4. Dasa khalu¹² mahārāja yā tā¹³ brāhmaṇajātiyo,
tesaṃ vibhaṅgaṃ¹⁴ vicayaṃ¹⁵ vitthārena suṇohi me. 225.
5. Pasibbake gahetvāna puṇṇe mūlassa samvute
osadhikāyo¹⁶ ganthenti nahāyanti¹⁷ japanti ca 226. 25
6. Tikicchakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 227.

¹ Ck^s denti. ² B^d adamsū. ³ B^d korabyo nāma rājā. ⁴ B^d vidū - throughout.

⁵ B^d -etvā. ⁶ B^ds add katamaṃ. ⁷ B^d -nain pa-. ⁸ Ck^s yo. ⁹ Ck^s B^ds -yyuṃ.

¹⁰ B^d -mi. ¹¹ Ck^s B^d -yyuṃ. ¹² Ck^s add mā. ¹³ B^d yathā, Ck^s omit yā tā.

¹⁴ B^d vibhagaṃ, B^s vibhavaṃ. ¹⁵ B^ds vicissam. ¹⁶ B^d -ye. ¹⁷ B^d nāmayanti.

7. Apetā te brāhmaṇṇā¹, [iti rājā² Koravyo]
na te³ vuccanti brāhmaṇā,
aññe⁴ Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 228.
8. Virate⁵ methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanaṃ,
6 dakkhiṇaṃ samma dassāma yattha dinnāṃ mahapphalaṃ. 229.
9. Kimkanikāyo gahetvāna ghosenti purato pi te,
pesanāni pi gacchanti, rathacariyāsu sikkhare, 230.
10. Paricārakasamā⁶ rāja⁷, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 231
- 10 11. Apetā te brāhmaṇṇā⁸, [iti rājā⁹ Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 232.
12. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanaṃ,
dakkhiṇaṃ samma dassāma yattha dinnāṃ mahapphalaṃ. 233.
- 15 13. Kamaṇḍaluṃ gahetvāna vaṃkadanḍaṇ ca¹⁰ brāhmaṇā
paccupessanti rājāno gāmesu nigamesu ca, 234.
14. 'Nādinne vuṭṭhahissāma¹⁰ gāmamhi ca vanamhi ca¹¹',
niggāhakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 235.
- 20 15. Apetā te brāhmaṇṇā¹, [iti rājā² Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 236.
16. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanaṃ,
dakkhiṇaṃ samma dassāma yattha dinnāṃ mahapphalaṃ. 237.
- 25 17. Parūḷhakacchanakhalomā¹² paṃkadantā rajassirā
okiṇṇā rajareṇūhi¹³ yācakā vicaranti te, 238.
18. Khāṇṇaghātasamā¹⁴ rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 239.

¹ Ck brahmaṇṇā, Bđ brahmaṇṇā. ² Bđ adds ca. ³ Bds te na. ⁴ Cks -o
⁵ Bds -tā. ⁶ Bđ -rasamā. ⁷ Ck cārāra, Bđ carā. ⁸ Cks brahmaṇṇā, Bđ
brahmaṇṇā. ⁹ Bđ paṃkadatanāca. ¹⁰ Ck -hessāmi, Bđ vuṭṭhihissāma. ¹¹
Bds gāme vā nigamamhi vā. ¹² Bđ -kacchānakhā-. ¹³ Cks -rāja-. ¹⁴ Bđ
khāṇṇaghāta-.

19. Apetā te brāhmaṇṇā¹, [iti rājā² Koravyo]
 na te vuccanti brāhmaṇā,
 aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 240.
20. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanaṃ,
 dakkhiṇaṃ samma dassāma
 yattha dinnāṃ mahapphalaṃ. 241. 5
21. Harīṭakaṃ³ āmalakaṃ⁴ ambajambuvibhīṭakaṃ⁵
 labujaṃ⁶ dantaponāni beluvā padarāni ca 242.
22. Rājāyatanaṃ ucchupuṭaṃ dhūmanettaṃ madhuañjanaṃ
 uccāvacāni paṇiyāni vipaṇenti⁷ janādhipa, 243. 10
23. Vāṇijakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 244.
24. Apetā te brāhmaṇṇā⁸, [iti rājā⁹ Koravyo]
 na te vuccanti brāhmaṇā,
 aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 245. 15
25. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanaṃ,
 dakkhiṇaṃ samma dassāma
 yattha dinnāṃ mahapphalaṃ. 246.
26. Kasim vāṇijjaṃ kārenti, posayanti ajeḷake,
 kumāriyo pavecchanti, vivāhant'¹⁰ āvahanti ca, 247. 20
27. Samā Ambaṭṭhavessehi, te pi vuccanti brāhmaṇā,
 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 248.
28. Apetā te brāhmaṇṇā¹⁰, [iti rājā Koravyo]
 na te vuccanti brāhmaṇā,
 aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 249. 25
29. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanaṃ,
 dakkhiṇaṃ samma dassāma
 yattha dinnāṃ mahapphalaṃ. 250.

¹ Cks brahmaṇṇā, Bd brahmaṇā. ² Bds add ca. ³ Cks -kā, Bd haritakam. ⁴ Bd ambajambuvibhokam. ⁵ Bd pulapujam. ⁶ Cks vipaṇenti, Bd tikiṇanti, B' kiṇanti. ⁷ Bd brahmaṇṇā. ⁸ Bds add ca throughout. ⁹ so C' Bd for vivāhant? C' vibhūta. ¹⁰ Ck brahmaṇṇā, Bd brahmaṇṇā.

30. Nikkhaṇṭabhiṅṅkham¹ bhuñjanti gāmesv-eke purohitā,
bahū te paṭipucchanti² aṇḍacchedā³ tilaṇḍhakā⁴, 251.
31. Pasū pi tattha haññanti mahisā sūkarā ajā,
goghātakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
5 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 252.
32. Apetā te brāhmaṇṇā⁵, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aṇṇe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 253.
33. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
10 dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalam. 254.
34. Asicammaṃ gabetvāna khaggaṃ paggayha brāhmaṇā
vessapathesu⁶ tiṭṭhanti, satthaṃ abbāhayanti⁷ pi, 255.
35. Samā gopaniśādehi, te pi vuccanti brāhmaṇā,
15 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 256.
36. Apetā te brāhmaṇṇā⁸, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aṇṇe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute⁹ 257.
37. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
20 dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalam. 258.
38. Araṇṇe kuṭikam katvā kuṭāni kārāyanti te,
sasabilāre⁹ bādhenti ā godhā¹⁰ macchakacchapaṃ, 259.
39. Luddakā te mahārāja¹¹, te pi vuccanti brāhmaṇā,
25 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 260.
40. Apetā te brāhmaṇṇā⁸, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aṇṇe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 261.

¹ so Cks; B^d nikkhitta-. ² B^d bahū jano pari-. ³ B^d antache-. ⁴ C^k nil-, C^s nilaṇḍji-, B^d nilaṇḍa-. ⁵ C^k brahmaṇṇā, B^d brahmaṇṇā. ⁶ C^k vessā-, B^d cessa-. ⁷ C^k abbhā-. ⁸ apētā - - bahussute wanting in C^s. ⁹ B^d sasari-, B^d pilāram. ¹⁰ C^k agodhā-, B^d agodha. ¹¹ B^d te luddakasamā rāja.

1. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalaṃ. 262.
43. Aññe dhanassa¹ kāmāhi heṭṭhā mañce pasakkhitā²,
rājāno upari nahāyanti somayāge upaṭṭhite, 263. 5
43. Malamajjanasamā³ rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādisse nipatāmase. 264.
44. Apetā te brāhmaṇā⁴, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 265. 10
45. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalan ti. 266.

Tattha sīlavante ti maggenāgatasīle, bahussute ti paṭivedhabahussute, dakkhiṇan ti dānam, ye te ti ye dhammā⁵ samaṇabrāhmaṇā tava dānam 15 bhuñjeyyum te dullabhā, brāhmaṇajātiyo⁶ ti brāhmaṇakulāni, tesam vibhaṅgam vicayan ti⁷ tesam brāhmaṇānam vibhāgam⁸ mame paññāya vicita-bhavam⁹ vitthārena supohi, samvutte¹⁰ ti baddhamukhe¹¹, osadhikāyo¹² ganthentīti idam imassa rogassa bhesajjam¹³ idam imassa¹⁴ 'ti evam pilotike¹⁵ bandhitvā manussānam denti, nahāyantīti¹⁶ nahāpanam¹⁷ nāma 20 karonti, jantanti cā 'ti bhūtavijjam parivattenti, tikicchakasamā ti vejjasadisā, te pi vuccantīti te pi brāhmaṇā vā mayam abrahmaṇā vā ti ajānitvā va vejjakammena jivikam kappentā vohāreṇa brāhmaṇā ti vuccanti, akkhātā te ti ime te mayā vejjabrāhmaṇā nāma akkhātā, nipatāmase ti vadehi dāni, kim tādisse brāhmaṇe nipatāma nimantanatthāya upasamkamāma, atthi te etehi 25 attho ti pucchati¹⁸, brāhmaṇā¹⁹ ti brāhmaṇadhammato²⁰, na te²¹ vuccantīti te bāhitapāpatāya brāhmaṇā nāma na vuccanti, kimkaṇikāyo²² ti mahārāja apare brāhmaṇā attano brāhmaṇadhammam chaddetvā jivikatthāya rājarājamahāmattānam purato kamisatāle gahetvā vādentā gāyantā gacchanti, pesanāni pīti dāsakammakarā viya pesanāni pi gacchanti, rathacariyāsū 30 'ti rathasippam sikkhanti, paricārakasamā²³ ti dāsakammakarasadisā, daṇ-

¹ B^d dhanasā. ² so C^k; B^d -mañje vamaṅkhitā. ³ B^d -majjasamā. ⁴ C^k brahmaṇā, B^d brahmaṇāññā. ⁵ B^d -ka. ⁶ C^k -ṇā jātiyā. ⁷ C^k vibhāga-, B^d vibhaṅga vicinissanti, B^e vicinissanti. ⁸ C^k -gañca, B^d vibhaṅgain. ⁹ B^d vicinivā bhavam. ¹⁰ C^k -to, B^d -vutte. ¹¹ B^d bandhana-. ¹² B^d ye. ¹³ C^k -jjā. ¹⁴ B^d imassa rogassa bhesajjam. ¹⁵ B^d silokena. ¹⁶ C^k nahāpay-, C^e nahāy- corr. to nahāpay-, B^d nāpayantīti. ¹⁷ B^d nāpanam. ¹⁸ B^d pucchi. ¹⁹ C^k brahmaṇā, B^d brahmaṇāññā. ²⁰ B^d add aññā. ²¹ C^k omit te. ²² C^k kimkha-. ²³ all three MSS. -rika-.

dan ti vaṃkadanḍakaṭṭham¹, paccupessanti rājāno ti rājarājamahāmatte
 paṭicca āgama sandhāya paccupessanti², gāmesu nigamesu cā 'ti tesam
 nivesanadvāre nisīdanti, niggāhakasamā ti niggāhakakārahehi balisādhaka-
 rājapurisehi samā yathā te purisā agahetvā na gamissāmā 'ti niggaham katvā
 5 gaṇhanti yeva tathā gāme vā vane vā aladdhā³ marantāpi⁴ na vuṭṭhabhissāmā
 'ti upavasanti, te pīti te pi balisādhakasasādisā pāpadhammā, rajareṇūhīti
 rajena⁵ ca paṃsūhi ca okiṇṇā, yācakā ti dhanayācakā, khāṇughātasamā⁶
 ti mallasaarirātāya jhāmakkhattakhāṇughātehi⁷ bhūmim khanṭvā jhāmakkhāṇuka-
 uddharaṇakamanussehi samānā agahetvā na gamissāmā 'ti niccalabbhena thitattā
 10 nikhanṭvā ṭhapitavatikkhāṇu⁸ viyā 'ti pi attho, te pīti te pi tathā laddham⁹
 dhanam vadḍhiyā payojetvā puna tath' eva thitattā¹⁰ dussīlab-āhmapā¹¹, ucchu-
 puṭan ti ucchuṃ c' eva phāṇitapuṭaṇ¹² ca, madhuañjanan ti madhuṇ ca
 añjanāñ ca, uccāvacānīti mahagghasamagghāni¹³ paṇiyānīti¹⁴ bhaṇḍāni,
 vipaṇentīti¹⁵ vikkīṇanti, te pīti te pi imāni ettakāni vikkīṇitvā jīvikkakappa-
 15 kavāṇṭjakabrāhmaṇā, po sentīti gorasavikkayena jīvikkakappanattam po senti, pa-
 vecchantīti¹⁶ attano dhītaro hiraññasuvaṇṇam gahetvā paresam denti, te evam
 paresam dadamānā vivāhanti¹⁷ attano puttānam atthāya gaṇhamānā āvāhanti nāma
 ambaṭṭhavessehi ti kuṭumbikehi c' eva gahapatīhi ca samānā te pi vohāravasena
 brāhmaṇā ti vuccanti, nikkhanta bhikkhaṇ¹⁸ ti gāmapurohitā¹⁹ hutvā attano
 20 atthāya nibaddhabhikkham, bahū te²⁰ ti bahujaṇā te gāmapurohite nakkhatta-
 mubuttamañḍalāni²¹ pucchanti, aṇḍacchedatīlañchakā²² ti bhatīm gahetvā
 balivaddādīnam aṇḍacchedakā c' eva tisulādīnamkaraṇena²³ lañchakā ca²⁴ lak-
 khaṇakārakā²⁵ ti attho, tatthā 'ti tesam gāmapurohitānam gehehu maṃsavikkīṇa-
 nattham ete pasuādayo pi haññanti, te pīti te pi goghātakasamā²⁶ brāhmaṇā ti
 25 vuccanti, asīcamman ti asīlaṭṭhiñ c' eva²⁷ kaṇḍavāraṇāñ ca, vessapathesū 'ti
 vāṇṭjānam gamanamaggesu, sattham abbāhayanīti²⁸ satthavāhānam hatthato
 satam pi sahasam pi gahetvā satthe coraṭṭavim atibāhenti²⁹, gopaniśā-
 dehīti gopālakehi c' eva nisādehi³⁰ ca gāmaghātakacorehi³¹ samā ti vuttaṃ,
 te pīti evarūpā brāhmaṇā ti vuccanti, kuṭāni kārayanti te ti kuṭapāsādāni
 30 ropenti, sasabīlāre³² ti sase ca bīlāre ca, etena thalacare³³ mige dasseti, ā
 godhā³⁴ macchakacchapan ti thalajesu tāva ā godhato³⁵ mahante ca
 khuddake ca pāṇyo³⁶ bādhenti mārenti jalajesu macchakacchape, te pīti te pi

¹ Bḍ paṇkadanṭanti dantakāṭham, Bḍ taṃkadanṭanti dantakattam. ² Bḍ upa-
 sevanti. ³ Ck aladdha, Cḥ aladdhe. ⁴ Bḍ mando pi. ⁵ Bḍ -ehi. ⁶ Bḍ -ghāṭa-
 kasamā. ⁷ Bḍ -khetteghātakāhi. ⁸ Bḍ -ṇukā. ⁹ Bḍ -a. ¹⁰ Bḍ vicarantā. ¹¹ Bḍ
 -lā-. ¹² Bḍ phalānita-. ¹³ Bḍ mahagghaappagghāni. ¹⁴ Ck paṇiyā-, Cḥ pañi-,
 Bḍ pañi-. ¹⁵ Ck -vipaṇotīti, Bḍ vikkīṇantīti. ¹⁶ Ck pavagacchantīti. ¹⁷ so
 Ck for vivāhenti? Bḍ vivāhantīti. ¹⁸ Ck -tā-, Bḍ nikkhitta-. ¹⁹ Bḍ to,
 Ck gāme purohito. ²⁰ Bḍ bahujaṇā, Bḍ bahujaṇe, Ck bahūne. ²¹ Ck
 -ttamamuhuttaṃ-. ²² Ck nilacchi-, Cḥ nilacca-, Bḍ nilaṇṇakā. ²³ Bḍ sulādīlañ-
 gākaraṇena-. ²⁴ Bḍ omits la-ca. ²⁵ Bḍ lancanakāraṇā. ²⁶ Ck goghātakasamaṇa.
²⁷ Bḍ asīsatāñ ceva. ²⁸ Ck avahayanīti omitting sattham. ²⁹ Bḍ sattham corā
 aṭavi āvāhanti. ³⁰ Bḍ ne-. ³¹ Bḍ adds ca. ³² Ck -rā-, Bḍ sasam bīlāraṇ. ³³ Bḍ
 vanacare. ³⁴ Ck agodha. ³⁵ Bḍ agodhato pathāya. ³⁶ Ck pāṇyo, Bḍ pāṇyo.

luddakasamā brāhmaṇā ti vuccanti, aññe dhanassa kāmāhīti apare brāhmaṇā dhanam patthentā¹, heṭṭhāmañce pasakkhitā² ti kalim pavāha-kammaṃ³ kāressamā 'ti ratanamayaṃ⁴ mañcam kāretvā tassa heṭṭhā nipannā acchanti, atha tesaṃ⁵ somayāge utṭhite rājāno upari nahēyanti⁶, te kira yāge⁷ niṭṭhite āgantvā tasmim mañce nisīdanti. aha ne aññe brāhmaṇā kalim pavā-
hessamā 'ti⁸ nahāpentī⁹, ratanamañco c' eva¹⁰ rañño rājālamkāro ca sabbo¹¹
heṭṭhā nipannass' eva hoti¹², te pīti te pi malamañjanehi¹³ nahāpītehi¹⁴ sadiā
brāhmaṇā ti vuccanti.

Evañ c' ime vohāramattabrāhmaṇe¹⁵ dassetvā idāni para-
matthabrāhmaṇe dassento dve gāthā abhāsi: 10

46. Atthi kho brāhmaṇā deva sīlavanto bahussutā
viratā methunā dhammā ye te bhuñjeyyu bhojanaṃ. 267.
47. Ekañ ca bhattaṃ bhuñjanti na ca majjaṃ pivanti te.
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase ti. 268.

Tattha sīlavanto ti ariyasīlena samannāgatā, bahussutā ti paṭivedha- 15
bāhusaccena samannāgatā, tādise ti evarūpe bāhitapāpe paccekabuddhabrāhmaṇe
nimantanatthāya upasaṃkamamā 'ti.

Rājā tassa kathaṃ sutvā pucchi: „samma Vidhūra evarūpā
aggadakkhiṇeyyā brāhmaṇā kahaṃ vasantīti“. „Uttara-Hima-
vante Nandamūlakapabbhāre mahārājā“ 'ti. „Tena hi paṇḍita 20
tava balena mayhaṃ te brāhmaṇe pariyesa“ 'ti tuṭṭhamānaso

48. Ete [kho] brāhmaṇā Vidhūra sīlavanto bahussutā,
ete Vidhūra pariyesa, khippaṇ ca te¹⁴ nimantayā 'ti 269.
gātham āha. M. „sādhū“ 'ti tassa vacanaṃ sampaticchitvā
„tena hi mahārāja 'nagaraṃ alamkārapetvā sabbe nagara- 25
vāsino dānaṃ datvā uposathaṃ adhiṭṭhāya samādinnaṃ silā
hontū' 'ti bheriṃ carāpetvā tumhe pi saddhiṃ parijanena
uposathaṃ samādiyathā“ 'ti vatvā sayam pāto va bhuñjitvā
uposathaṃ samādaya sāyaṇhasamaye jātipupphavaṇṇaṃ sa-
muggaṃ¹⁵ āharāpetvā¹⁶ raññā saddhiṃ pañcapatitṭhitaṃ 30

¹ Bḍ paṭhenti. ² Bḍ mavekitā or malakitā. ³ Bḍ kalipavāhanakammaṃ. ⁴ Bḍ
tenamayaṃ. ⁵ Bḍ ne-. ⁶ Bḍ nhā-. ⁷ Bḍ soma-. ⁸ Bḍ -mā ti. ⁹ Bḍ adds
vattābhāraṇaṃ, Eḍ vatthābhāraṇe. ¹⁰ Bḍ -e. ¹¹ Bḍ honti. ¹² Ck -maccha-
¹³ Bḍ -tte-. ¹⁴ Bḍ ne. ¹⁵ Ck sumu-, Bḍ suvaṇṇasamu-. ¹⁶ Bḍ āhā-.

patitṭhahitvā¹ paccekabuddhānaṃ guṇe anussaritvā vanditvā
 „Uttara - Himavante Nandamūlakapabbhāre vāsino pañca
 paccekabuddhasatāni² sve amhākaṃ bhikkhaṃ gaṇhantū“³ 'ti
 nimantetvā ākāse atṭha pupphamuṭṭhiyo vissajjesi. Tadā
 5 tattha pañcasatā paccekabuddhā vasanti, pupphāni gantvā
 tesāṃ upari patimsu, te āvajjantā naṃ⁴ kāraṇaṃ ṇatvā
 „mārisā Vidhūrapaṇḍitena nimantit' amhā, na kho paṇ' esa
 ittarasatto, Buddhaṃkuro esa, imasmiṃ nēva kappe Buddho
 bhavissati⁵, karissāma assa saṅghaṇa“⁶ ti nimantanāṃ adhi-
 10 vāsayaṃsu. M. pupphānaṃ anāgamanasaññāya adhivāsita-
 bhāvaṃ ṇatvā „mahārāja sve paccekabuddhā āgamissanti,
 sakkārasammānaṃ karohīti“ āha. Rājā punadivase mahā-
 sakkāraṃ katvā mahātale mahārahāni āsanāni paññāpesi.
 Paccekabuddhā Anotattadahe katasarīrapaṭijagganāvelaṃ sal-
 15 lakkhetvā ākāsenāgantvā rājāṅgaṇe otarimsu. Rājā ca B. ca
 pasannamānasā tesāṃ hatthato pattāni gaṇetvā pāsādaṃ āro-
 petvā nisīdāpetvā dakkhiṇodakaṃ datvā paṇītena khādaniya-
 bhojaniyena parivisiṃsu. Bhattakiccapariyosāne ca puna-
 divasatthāyā 'ti evaṃ satta⁷ divase nimantetvā mahādānaṃ
 20 datvā sattame divase sabbaparikkhāre adamsu. Te⁸ anumoda-
 naṃ katvā ākāseṇa tatth' eva gatā, parikkhārāpi⁹ tehi
 saddhiṃ yeva gamimsu⁸.

S. i. dhammadesanaṃ ā. „anacchariyaṃ bhikkhave Kosala-
 raṇṇo mama upatṭhākassa sato viceyyadānaṃ dātum, porāṇaka-
 25 paṇḍitā anuppanne pi Buddhhe adamsu yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā
 rājā Anando ahoṣi, Vidhūrapaṇḍito aham evā“ 'ti. Dasabrāh-
 maṇajātakaṃ.

¹ Bā -ṭhapetrā. ² Bā pañcasatā paccekabuddhā. ³ Bds tam. ⁴ Cks -vissatīti.

⁵ Cks sattame. ⁶ Bā tena. ⁷ Cks -rā hi pi. ⁸ Bā parikkhārāpi sapaṇḍitā mahā-
 dānaṃ datvā āyuhapariyosāne saggapūraṃ pūrayimsu.

13. Bhikkhāparamparajātaka.

Sukhumālarūpaṃ disvā ti. Idam S. J. v. aññataram kuṭumbikaṃ ā. k. So kira saddho¹ ahoṣi pasanno, T-tassa c' eva saṃghassa ca nibaddhaṃ mahāsakkāraṃ karoti. Ath' ekadivasam cintesi: „ahaṃ Buddharatanassa c' eva saṃgharatanassa ca paṇitabhojanāni² 5 c' eva sukhumavattthāni ca dento niccam mahāsakkāraṃ karomi, idāni dhammaratanassāpi karissāmi, kin' nu kho tassa sakkāraṃ karontena kattabban" ti. So bahuṃ gandhamālādīm³ ādāya Jetavanam gantvā S-ram vanditvā pucchi: „ahaṃ bhante dhammaratanassa sakkāraṃ kātukāmo⁴, kin' nu kho tassa sakkāraṃ karontena kattabban" ti. 10 Atha nam S. ⁶ „sace⁷ dhammaratanassa sakkāraṃ kātukāmo dhammabhaṇḍāgārikassa Ānandassa sakkāraṃ karohīti" āha. So „sādhū" ti paṭisunītvā theram nimantetvā punadivase⁸ theram mahantena sakkārena attano geham netvā mahārahāsane nisīdāpetvā gandhamālādīhi pūjetvā nānaggarasabhojanam datvā mahagghe ticīvarapahonake sātāke 15 adāsi. Thero pi „ayam sakkāro dhammaratanassa kato na mayham anucchaviko, aggassa⁹ dhammasenāpatissa anucchaviko" ti cintetvā piṇḍapātāṃ ca vatthāni ca vihāram haritvā Sāriputtattherassa adāsi. So pi „ayam sakkāro dhammaratanassa kato ekantena dhammasāmi-Sammāsambuddhass" eva¹⁰ anucchaviko" ti cintetvā Dasabalassa adāsi. 20 S. attano uttaritaram adisvā piṇḍapātāṃ paribhuñji, cīvarasātāke aggahehi. Bhikkhū dh. k. s.: „āvuso asuko nāma kuṭumbiko 'dhammaratanassa sakkāraṃ karomīti' dhammabhaṇḍāgārika-Ānandattherassa¹¹ dānam adāsi, thero 'na mayham anucchaviko' ti dhammasenāpatino adāsi, so pi 'nāyam mayham anucchaviko' ti T-tassa adāsi, T. aññam uttaritaram 25 apassanto attano dhammasāmitāya 'mayham ev' eso¹² anucchaviko' ti tam piṇḍapātāṃ paribhuñji, cīvarasātāke gaṇhi, evam so piṇḍapāto yathānucchavikatāya¹³ sāmīno¹⁴ va pādamūlam gato" ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s." ti pucchitvā „imāya nāmā" ti vutte „na bhikkhave idān' eva piṇḍapāto paramparāyathā- 30 nuucchavikaṃ gacchati, pubbe anuppanne Buddhe agamāsi yevā" 'ti vatvā a. ā.:

¹ B^d saddhāsampanno. ² B^d paṇitāni khādantiyabhojanīyaṇi. ³ B^d katham. ⁴ B^d bahugandhamālādīni. ⁵ B^d adds mhi. ⁶ B^d adds āha. ⁷ B^d adds pi. ⁸ B^d places punadi- after paṭisunītvā. ⁹ B^d aggasāvakassa. ¹⁰ C^k -buddho tasseva. ¹¹ B^d -kassa ā-. ¹² C^k dhammasāmināmaheveso, C^s -sāmitāmaheveso, B^d -sāmitāya mayā veveso. ¹³ B^d yathā a-. ¹⁴ B^d dhammasā-.

A. B. Brahmadatto¹ agatigamanam pahāya dasa rājadhamme akopento dhammena r. kāresi. Evaṃ sante pi 'ssa vinicchayo'² suñño viya ahosi. Rājā attano aguṇagavesako³ hutvā antoni-vesanādīni⁴ parigaṇhanto antopure ca antonagare ca dvāra-gāmesu ca attano aguṇaṃ kathentaṃ adisvā „janapade gave-sissāmīti“ amaccānaṃ rajjaṃ niyyādetvā purohitena saddhiṃ aṇṇātakavesena Kāsiraṭṭhe caranto kañci aguṇaṃ kathentaṃ adisvā paccante ekaṃ nigamaṃ patvā bahidvārasālāya nisīdi. Tasmīṃ khaṇe nigamavāsi⁵ asītikoṭivibhavo kuṭumbiko mahan-tena parivārena nahānatitthaṃ gacchanto sālāya nisinnaṃ su-vaṇṇavaṇṇaṃ sukhumālasarīraṃ rājānaṃ disvā uppannasineho sālāṃ pavisitvā⁶ „idh' eva hothā“ 'ti vatvā gehaṃ gantvā nānaggarasabhojanaṃ sampādāpetvā mahantena parivārena bhattachājanāni gāhāpetvā agamāsi. Tasmīṃ khaṇe Hima-vantavāsi⁷ pañcābhiññātāpaso⁸ āgantvā tath' eva nisīdi. Nandamūlakapabbhārato paccekabuddho pi āgantvā⁹ tath' eva nisīdi. Kuṭumbiko rañño hatthadhovanaṃ¹⁰ datvā nānaggarasehi sūpavyañjanehi bhattachapātīṃ sajjetvā rañño upanesi. Rājā taṃ¹¹ gahetvā purohitabrāhmaṇassa¹² adāsi. Brāhmaṇo¹³ gahetvā tāpasassa adāsi. Tāpaso paccekabuddhassa santikaṃ gantvā¹⁴ vāmahatthena bhattachapātīṃ¹⁵ dakkhiṇahatthena kamaṇḍaluṃ ga-hetvā dakkhiṇodakaṃ datvā patte bhattaṃ pakkhipi. So kañci¹⁶ animantetvā anāpucchitvā paribhuñji. Tassa bhattakiccapari-yosāne kuṭumbiko cintesi: „mayā rañño bhattaṃ dinnaṃ raññā¹⁷ brāhmaṇassa brāhmaṇena tāpasassa tāpasena paccekabuddhassa, paccekabuddho kañci¹⁸ anāpucchitvā va bhuñji¹⁹, kin nu kho imesaṃ ettakaṃ²⁰ dānakāraṇaṃ, kiṃ imassa kañci²¹ anā-

¹ C's brahmadatte rajjaṃ, B'd -datte rajjaṃ kārente. ² C's vicchayo, B'ds anucchaviko na hoti in the place of vi-. ³ C's rājā guṇa-, C's rājā aguṇa-, both omitting attano. ⁴ C's attano ni-. ⁵ all three MSS. -si. ⁶ B'ds add paṭisanthāraṃ katvā. ⁷ C's -ñña-, B'd -ñño-. ⁸ C's gantvā. ⁹ B'ds -naudakam. ¹⁰ B'd nam. ¹¹ B'd -tassa-. ¹² B'd adds pi. ¹³ B'd āg-. ¹⁴ B'd adds gahetvā. ¹⁵ all three MSS. kiñci. ¹⁶ C's -o. ¹⁷ B'd ki-. ¹⁸ B'd paribh-. ¹⁹ B'd -kānaṃ.

pucchitvā va bhuñjanakāraṇaṃ, anupubbena¹ pucchissāmīti² so ekekaṃ upasaṃkamitvā vanditvā pucchi, te pi 'ssa kathesum:

1. Sukhumālarūpaṃ disvāna ratthā vīvanaṃ āgataṃ
kūṭāgaravarūpetam mahāsayanam upocitaṃ 269.
2. Tassa te² pemakenāhaṃ adāsīm³ baddham⁴ odanaṃ 5
sālīnaṃ vicitāṃ bhattaṃ sucīm maṃsūpasecanaṃ⁵, 270.
3. Tam tvaṃ bhattaṃ⁶ patiggaḃha brāhmaṇassa adāpayi⁷
attanā⁸ anasitvāna⁹, ko 'yaṃ dhammo, nam' atthu te. 271.
4. Ācariyo brāhmaṇo mayhaṃ kiccākiccesu vyāvaṭo
garu ca āmantanīyo¹⁰ ca, dātum arahāmi bhojanaṃ. 272. 10
5. Brāhmaṇaṃ dāni pucchāmi Gotamaṃ rājapūjitaṃ:
rājā te bhattaṃ pādāsi sucīm maṃsūpasecanaṃ¹¹, 273.
6. Tam tvaṃ bhattaṃ¹² patiggaḃha isiṣa bhojanaṃ adā,
akhettaññū si¹³ dānassa, ko 'yaṃ dhammo, nam' atthu te. 274.
7. Bharāmi putte dāre ca gharesu gathito ahaṃ, 15
bhuñja¹⁴ mānusaḃe kāme anusāsāmi rājino. 275.
8. Āraññakassa¹⁵ isino cirarattaṃ¹⁶ tapassino
vaddhassa¹⁷ bhāvitattassa dātum arahāmi bhojanaṃ. 276.
9. Isiṇ ca dāni pucchāmi kisaṃ dhamanisanthataṃ¹⁸
parulhakacchanakhalomaṃ paṃkadantaṃ rajassiraṃ: 277. 20
10. Eko araññe viharasi¹⁹, nāvakaṃkhasi²⁰ jīvitaṃ,
bhikkhu kena tayā seyyo yassa tvaṃ bhojanaṃ adā. 278.
11. Khaṇant' ālukalambāni²¹ bilālitaḃkaḃlāni²² ca
dhunaṃ sāmākanivāraṃ saṃghāriyaṃ pasāriyaṃ²³ 279.
12. Sākaṃ bhisaṃ madhum²⁴ maṃsaṃ badarāmalakāni ca 25
tāni ābhatva²⁵ bhuñjāmi, atthi me so pariggaho. 280.

¹ Bā adds te. ² Bā tass eva. ³ all three MSS. -si. ⁴ Bā vaddham. ⁵ Cks
-sevanaṃ. ⁶ Bā sattaṃ, Cks pattaṃ. ⁷ Bā adāsayi. ⁸ Bā attānaṃ. ⁹ Bā
anayitvāna, Cā anavaṃsitvā. ¹⁰ Bā āpanantiyo. ¹¹ all three MSS. suci, Ck
-sevanaṃ. ¹² Cā pattaṃ. ¹³ Cks -amñāsi. ¹⁴ so all three MSS. for bhuñjaṃ?
¹⁵ Bā araññi-. ¹⁶ Cks -a. ¹⁷ Bā vaddhassa. ¹⁸ Bā kīssaṃ dhamanisaṃthataṃ.
¹⁹ Bā vihāsi. ²⁰ Cks nāvakaṃ-. ²¹ Bā khaṇamālu-. ²² Bā bilāli-, Cks bilāni-.
²³ Bā saṃghāriya pasāriyaṃ, Cks saṃghāṭiyaṃ pasāṭiyaṃ. ²⁴ Bā -u. ²⁵ so Cks;
Bā ābharitvā.

12. Pacanto apacantassa¹ amamassa sakiñcano²
anādānassa sādāno dātum arahāmi bhojanam. 281.
14. Bhikkhuñ ca dāni pucchāmi tuṇhīm āsīna subbatam:
isi³ te bhattam pādāsi suciṃ maṃsūpasecanam⁴, 282.
- 5 15. Tam tvam bhattam patiggayha tuṇhī bhuñjasi ekako,
nāññam kañci⁵ nimantesi, ko 'yam dhammo, nam' atthute. 283.
16. Na pacāmi na pācemi na chindāmi na chedaye,
tam maṃ akiñcanam ūatvā sabbapāpehi āratam⁶ 284.
17. Vāmena bhikkham ādāya dakkhiṇena kamaṇḍalum
isi me bhattam pādāsi suciṃ maṃsūpasecanam⁴. 285.
18. Ete hi dātum arahanti⁷ samamā sapariggahā,
paccanīkam aham maññe yo dātāram nimantaye ti. 286.

Tattha vivanan⁸ ti nirūdakasadiṣaṃ⁹ imaṃ paccantaṃ āgataṃ, kūṭā-
gāravarūpetan¹⁰ ti kūṭāgāravare¹¹ upagataṃ, ekaṃ¹² varakūṭāgāravāsinaṃ¹³
15 ti attho, mahāsayanamupocitan ti tatth'eva supaññantaṃ sirisayanaṃ¹⁴
upocitaṃ, tassa te ti evarūpaṃ tam¹⁵ diavā aham pemam akāsiṃ¹⁶, tassa
tava pemakena baddhamodanan¹⁷ ti uttamam odanam¹⁸, vicitan ti apa-
gatakhaṇḍakālekehi vicittatapaṇḍulehi kataṃ, adāpayitī¹⁹ adāsi²⁰, attānan ti
attanā²¹, ayam eva vā pāṭho, anasitvānā²² 'ti abhuñjitvā, ko yaṃ dhammo
20 ti mahārāja ko esa tumbhakaṃ sabhāvo, namatthu te ti namo tava atthu yo
tvam attanā²¹ abhuñjitvā parassa adāsi, ācariyo ti kuṭumbiya esa mayham
ācārasikkhāpako ācariyo, vyāvaṇṇo ti uyyutto, āmantanīko²³ ti āmantatabba-
yuttako, mayā dinnam²⁴ gahetum anurūpo, dātumarahāmīti tasmā aham
evarūpassa ācariyassa bhojanam dātum arahāmīti rājā brāhmaṇassa guṇaṃ
25 vaṇṇesi, akhettaṃ nūsiti²⁵ nāham tam dānassa khettaṃ mayi²⁶ dinnam
mahapphalam na²⁷ hotīti evaṃ attānam dānassa akhettaṃ jānāsi²⁸ maññe ti²⁹,
anusāsāmīti attano attham pahāya³⁰ rañño atthañ ca dhammañ ca anusā-
sāmi, evaṃ attano aguṇam kathetvā³¹ āraññakassa³² 'ti isiṃ guṇam kathesi,
isiṃ ti sīlādiguṇapariyesakassa, tapasiṃ ti tapanissitakassa, vaddhassā³³

¹ Bā paccanto apaccassa. ² Bā kiñcino, Ck kisañcano, B^s akiñcano. ³ Cks -j.

⁴ Ck sucimaṃsūpasavanam, Bā suci-. ⁵ Bā kiñci. ⁶ C^s -nam, Bā arakam. ⁷

Bā -ati. ⁸ Ck vicinan, C^s vica-. ⁹ Bā nirūdakaaraññasa-. ¹⁰ Ck -varun, C^s

-carun. ¹¹ Bā -rena. ¹² Cks okam, B^s evam. ¹³ Bā omits vara. ¹⁴ Ck -na.

¹⁵ Bā omits tam. ¹⁶ all three MSS. -si. ¹⁷ Bā vaḍḍha-. ¹⁸ Bā uttamod-.

¹⁹ Cks -yinti, Bā -yiti. ²⁰ Cks -siṃ. ²¹ Bā -no. ²² Cks anayī-. ²³ so Cks;

wanting in Bā. ²⁴ Bā adds bhattam. ²⁵ Bā -nūsiti. ²⁶ Bā mayā. ²⁷ Bā

omits na. ²⁸ Cks -nasi. ²⁹ Cks maññesi. ³⁰ Bā atthāya, omitting pahāya.

³¹ Bā gahetvā. ³² Bā araññi-. ³³ Bā vaḍḍh-.

'ti paṇḍitassa guṇavaddhassa¹, nāvakaṃkhasi² sayam dullabhabhojano
hutvā evarūpaṃ bhojanaṃ aḍḍassa desi³, kiṃ attano jīvitaṃ na kaṃkhasi,
bhikkhu kenā 'ti ayaṃ bhikkhu katarena guṇena tayā seṭṭhataro, khaṇaṃ-
cālukalambānī⁴ khaṇanto ālukalambāni ālūni c' eva tālakandāni⁵ ca,
biḷālatakkalāni⁶ cā 'ti biḷālikandatakkalakandāni ca, dhunan ti sāmākaṇ⁷ 5
ca nivāraṇ ca dhunivā, saṃghāriyaṃ pasāriyaṃ⁸ ti ete sāmākanivāre⁷
dhunanto samsāretvā⁹ puna sukkhāpīte pasāretvā¹⁰ suppena pappoṭetvā koṭṭe-
tvā taṇḍule ādāya pacitvā bhuñjāmīti vadati, sākaṇ ti yaṃ kiñci sūpeyya-
paṇṇaṃ, mamaṇ ti sīhaviḡhāsādimaṃsaṃ, tāni āharitvā ti tāni sākādīni
āharitvā, amamaṇ¹¹ 'ti taṇḍaditṭhimamattarahitassa¹¹, sakiñcano¹² ti sapali-
bodho¹³, anādānassa¹⁴ 'ti niggaḡhapassa, dātumarahāmīti evarūpassa¹⁴
paccekabuddhassa attanā¹⁵ laddhabhojanaṃ dātum arahāmi, tunhīmāsiṇan
ti kiñci avatvā nisīnnaṃ, akiñcanan ti rāgakiñcanādīhi¹⁶ rahitaṃ, āraṇ
ti virataṃ sabbapāpāni pahāya ṭhitaṃ, kamaṇḍalun ti kamaṇḍalum, ete hīti
ete rājādayo tayo janā ti hatthaṃ pasāretvā te niddisaṇto¹⁷ evam āha, dātu- 15
marahantīti mādisassa dātum arahanti, paccanikaṇ ti paccanikapāṭipadaṃ
dāyakaṇ nimantaṇaṃ, ekavīsatiyā anesaṇāsu aḍḍatarāya¹⁸ piṇḍapaṭipīṇḍa-
pariyesaṇāya¹⁹ jīvikaḡappanasamkhātā mlecchājīvaḡpāṭipatti nāma hoti.

Tassa²⁰ vacanaṃ sutvā kuṭumbiko attamano dve osāna-
gāthā abhāsi: 20

19. Atthāya vata me ajja idhāgacchi rathesabho,
ito pubbe na jānāmi²¹ yattha dinnam mahapphalaṃ. 287.
20. Raṭṭhesu giddhā rājāno, kiccākiḡcesu brāhmaṇā²²,
isi²³ mūlaphale giddhā²⁴, vippamuttā ca bhikkhavo ti. 288.

Tattha rathesabho ti rājānaṃ sandhāyāha, kiccākiḡcesu 'ti raṇḍo 25
kiccakariyē²⁵, bhikkhavo ti paccekabuddhā, bhikkhavo pana sabbabhavehi²⁶
vippamuttā.

Paccekabuddho tassa dhammam desetvā sakatṭhānam eva
gato, tathā tāpaso. Rājā pana katipāhaṃ tassa santike va-
sitvā Bārāṇasim eva gato. 30

¹ Bā -vuḡḡh-. ² Cks na ca-. ³ Bā desiṭi. ⁴ C' naṃtā-, Bā khaṇamālu-. ⁵
Bā latātantaṇi. ⁶ Bā piḷāli-. ⁷ Cks sāma-. ⁸ Bā saṃghariyapasāriyaṇ, Cks
-ghātiyaṃ pasātiyaṃ. ⁹ so Bā for saṃghāretvā? Cks samsāretvā. ¹⁰ Ck
pasācetvā, C' -vetvā. ¹¹ Cks -mamanta-? Bā -mamā-. ¹² Ck kiñcano, Bā
akiñcano. ¹³ Bā apa-. ¹⁴ Bā adde anādānassa, Bā adānassa. ¹⁵ Bā -no. ¹⁶
Ck rāha-, C' rājā. ¹⁷ C' naddisaṇto, Bā nindayaṇto. ¹⁸ Cks -rā. ¹⁹ Bā
piṇḍapaṭipari-. ²⁰ Bā adde taṃ. ²¹ Bā yo haṃ ajja pajānāmi. ²² Cks -ṇo.
²³ C' isi, Bā isi? ²⁴ Bā -o. ²⁵ Bā -yesu. ²⁶ Cks -ve.

S. i. dhammadesanaṃ ā. „na bhikkhave idān' eva piṇḍapāto
yathānucchavikaṃ gacchati, pubbe pi gato yevā" 'ti vatvā j. s.:
„Tadā kuṭumbiko' dhammaratanassa sakkārakuṭumbiko ahosi, rājā
Ānando, purohito Sāriputto, hemavatako² tāpaso aham evā" 'ti.
5 Bhikkhāparamparajātakam. Pakiṇṇkavaggavannaṇā niṭ-
ṭhitā³.

---

¹ B^d dhamapujitaku-. ² C^{ts} -kā, B^{ds} himavanta-. ³ pakiṇṇaka - - wanting
in B^d.

XV. VĪSATINIPĀTA.

1. Mātaṅgajātaka.

Kuto nu āgacchasi rummavāsīti¹. Idam S. J. v. Udena-
vamsarājānam sandhāya kathesi. Tasmim hi kāle āyasmā Piṇḍola-
bhāradvājo Jetavanato ākāseṇa gantvā yebhuyyena Kosambiyam 5
Udenassa raṇṇo uyyānam divāvihārāya gacchati. Thero kira puri-
mabhave rajjam karonto dīgham addhānam tasmim uyyāne mahāpari-
vāro sampattim² anubhavi. So tena pubbācīṇṇena yebhuyyena tatth'
eva divāvihāram nisīditvā phalasamāpattisukhena³ vītināmeti. Tasmim
ekadivasaṃ tattha gantvā supupphitasālamūle nisinne⁴ Udeno sattāham 10
mahāpānam pivitvā „uyyānakīlam⁵ kīlissāmiti“ mahantena parivārena
uyyānam gantvā maṅgalasilāpatte aṇṇatarāya itthiyā amke nipanno
surāmadamattatāya niddam okkami. Gāyantā nisinnitthiyo turīyāni
chaddetvā uyyānam pavisitvā pupphaphalādīni vicinantiyo theram disvā
gantvā vanditvā nisīdīmsu. Thero⁶ dhammakatham kathento nisīdi. 15
Itarāpi itthi amkam⁷ cāletvā rājānam pabodhetvā „kuhim tā vasaliyo
gatā“ ti vutte „ekam samaṇam parivāretvā nisinnā“ ti āha. So
kuddho gantvā theram akkositvā⁸ paribhāsivā „handā ca tam samaṇam
tambakipillakehi⁹ khādāpessāmiti“ kodhavasena therassa sarire tamba-
kipillakapuṭam¹⁰ bhindāpesi. Thero ākāse thatvā tass' ovādam datvā 20
Jetavane gandhakuṭṭidvāre yeva otaritvā Tathāgatena „kuto āgato sīti“
puṭṭho¹¹ tam attham ārocesi. S. „na kho Bhāradvāja Udeno idān'
eva pabbajite viheṭheti, pubbe pi viheṭhay' evā¹²“ 'ti vatvā¹³ tena
yācito a. ā.:

¹ B^d du. ² B^d -iyo. ³ B^d add vasitvā divasaṃ. ⁴ C^k -o. ⁵ B^d -likam.
⁶ B^d add tāsam. ⁷ B^d aṅgam. ⁸ B^d pa-. ⁹ B^d tampakimili-. ¹⁰ B^d add
thero. ¹¹ B^d vihesi yevā, B^d viheṭhesiyevā. ¹² B^d add tuṇhi ahoṣi.

A. B. Br. r. k. M. bahinagare caṇḍalayoniyaṃ nibbatti, Mātaṅgo ti 'ssa nāmaṃ karimsu. Aparabhāge viññūtaṃ patto Mātaṅgapañḍito ti pākaṭo ahoṣi. Tadā Bārāṇasissetthino dhītā Diṭṭhamaṅgalikā nāma ekamāsadvemāsavārena mahāparivārā
 5 uyyānakīlikā¹ gacchati. Ath' ekadivasaṃ M. kenaci kammena nagaraṃ pavisanto antaradvāre Diṭṭhamaṅgalikāṃ disvā ekamantaṃ apagantvā allīyitvā atṭhāsi. Diṭṭhamaṅgalikā sāṇi-
 antarena olokeṇti taṃ disvā „ko eso“ ti pucchitvā „caṇḍālo ayye“ ti vutte „aditṭhapubbayuttakaṃ vata passāmā“ 'ti gan-
 10 dhodakena akkhīni dhovitvā tato nivatti. Tayā saddhim nikkhantajano „are' duṭṭha caṇḍāla, ajja taṃ nissāya ambhakaṃ amūlakaṃ surābhataṃ naṭṭhan“ ti kodhābhībhūto Mātaṅga-
 paṇḍitaṃ hatthehi ca pādehi ca pothetvā² asaṇṇā³ katvā pakkāmi. So muhuttaṃ vītināmetvā paṭiladdhasaṇṇo cintesi:
 15 „Diṭṭhamaṅgalikāya parijano maṃ niddosaṃ akāraṇena pothesi, Diṭṭhamaṅgalikāṃ labhitvā va utṭhahissāmi no⁴ alabhitvā“ ti adhiṭṭhāya gantvā tassā pitu nivesanadvārena nipajji. So „kena kāraṇena nipanno sīti“ vutte „aṇṇāṃ kāraṇaṃ n' atthi: Diṭṭhamaṅgalikāya me attho“ ti āha. Eko divaso atīto, tathā
 20 dutiyo tatiyo catuttho pañcama chaṭṭho ca. Bodhisattānaṃ adhiṭṭhānaṃ nāma samijjhati⁵, tasmā sattame divase Diṭṭhamaṅgalikāṃ niharitvā tassa adāmesu. Atha naṃ sā „utṭhehi sāmī, tumhākaṃ gehaṃ gacchāmā“ 'ti āha. „Bhadde tava parijānen' amhi supothito⁶, dubbalo, maṃ ukkhipitvā piṭṭhim
 25 āropetvā⁷ ādāya gacchā⁸“ 'ti. Sā tathā katvā nagaravāsīnaṃ passantānaṃ nēva nagarā nikkhamitvā caṇḍālagāmaṃ⁹ gatā. Atha naṃ M. jātisambhedavītikkaṃ akatvā va katipāhaṃ gehe vasāpetvā cintesi: „aham eva taṃ lābhaggayasaggappat-
 taṃ¹⁰ karonto pabbajitvā va kātuṃ sakkhissāmi¹¹ na itarathā¹²“

¹ E^{ds} -naṃ kīlītuṃ. ² B^d bare. ³ F^d podhe-. ⁴ B^ds vis-. ⁵ C^ks add ce.

⁶ B^d -icchatī. ⁷ C^ks supoth-, B^d pothito. ⁸ so B^ds; C^s āropeta, C^k āropeti for āropenti? ⁹ B^d gacchāhi. ¹⁰ B^d -makāṃ. ¹¹ C^s -ttā. ¹² C^ks -mitti. ¹³ C^ks irathā.

ti. Atha naṃ āmantetvā „bhadde mayi araṇṇato kiñci anā-
 harante' amhākaṃ jīvikaṃ na-ppavattati', yāva mamāgamanā
 mā ukkaṇṭhi, ahaṃ araṇṇaṃ gamiṣṣāmi¹“ vatvā gehavāsino²
 pi „imaṃ mā pamajjitthā“³ 'ti ovaditvā araṇṇaṃ gantvā sa-
 maṇakapabbajjaṃ⁴ pabbajitvā appamatto sattame divase aṭṭha 5
 samāpattiyo pañca abhiññā⁵ uppādetvā „idāni Diṭṭhamaṅgali-
 kāya⁶ avassayo bhavitum sakkhissāmi⁷“ iddhiyā gantvā caṇḍāla-
 gāmadvāre otaritvā Diṭṭhamaṅgalikāya gehadvāraṃ agamāsi.
 Tassāgamanam sutvā⁸ nikkhamitvā „sāmi kasmā maṃ anāthaṃ
 katvā pabbajito sīti⁹“ paridevi. Atha naṃ „bhadde, mā cin- 10
 tayi, tava porāṇakayasato idāni mahantataraṃ yasaṃ karissāmi,
 api¹⁰ kho pana 'na' mayhaṃ Mātaṅgo¹¹ sāmiko, Mahābrahmā
 me sāmiko¹² ti ettakaṃ parisamajjhe vattum sakkhissasīti¹³.
 „Āma sāmi sakkhissāmi¹⁴“. „Tena hi 'idāni te sāmiko kuhin'
 ti puṭṭhā 'Brahmalokaṃ gato' ti vatvā 'kadā āgamiṣṣatīti'¹⁵
 vutte 'ito sattame divase puṇṇamāya¹⁶ candaṃ bhinditvā āga-
 missatīti' vadeyyasīti¹⁷“ naṃ vatvā¹⁸ Himavantam eva gato.
 Diṭṭhamaṅgalikāpi Bārāṇasiyaṃ mahājanamajjhe¹⁹ tesu tesu
 ṭhānesu tathā kathesi. Mahājano „aho²⁰ Mahābrahmā samāno
 Diṭṭhamaṅgalikaṃ na gacchati, evam etaṃ bhaviṣṣatīti²¹“ sad- 20
 dahi. B. pi puṇṇamadivase candassa gamanamajjhe ṭhitakāle
 Brahmattabhāvaṃ māpetvā sakalaṃ Kāsiraṭṭhaṃ dvādasa-
 yojanikaṃ Bārāṇasinagaraṃ ca ekobhāsaṃ katvā candaṃ bhin-
 ditvā otaritvā Bārāṇasiyā²² uparupari tikkhattum paribbha-
 mitvā mahājanena gandhamālādīhi pūjyamāno²³ caṇḍālagāmā- 25
 bhimukho ahosi. Brahmabhattā sannipatitvā caṇḍālagāmakaṃ²⁴
 gantvā Diṭṭhamaṅgalikāya gehaṃ suddhavatthehi chādetvā
 bhūmiṃ ca²⁵ catujātiyagandhehi opuñchetvā²⁶ pupphāni vikiritvā

¹ Ck anārahante. ² Bđ -ttantīti. ³ Bds -nam. ⁴ Bđ tāpasapa-. ⁵ Bđ -āyo.
⁶ Ck -kā. ⁷ Bds add gehato. ⁸ Bds add ca. ⁹ Bds omit na. ¹⁰ Bđ -gapaṇ-
 -lito. ¹¹ Bđ -yam. ¹² Ck -sīti iti, Bđ -si iti. ¹³ Bđ adds mahāsatto. ¹⁴ Bđ
 -janassa-. ¹⁵ Bđ amhākaṃ. ¹⁶ Cks -yam. ¹⁷ Ck pūjaya-, Cs pūjemāno. ¹⁸ Cks
 -ikarī. ¹⁹ Cks -iyarū, Bds -mica. ²⁰ Cks opuñjetvā, Bds upalimptivā.

- dhūmaṃ datvā celavitānaṃ pasāretvā mahāsayaṇaṃ paññā-
petvā gandhatelehi dīpaṃ jāletvā dvāre rajatapattavaṇṇavālukaṃ¹
okiritvā pupphāni vikiritvā dhaje bandhimsu. Evaṃ alaṃkate
gehe M. otaritvā anto pavisitvā thokaṃ sayanapitṭhe nisīdi.
5 Tadā Diṭṭhamaṅgalikā utunī hoti², ath' assā³ aṅgutṭhakena
nābhīm parāmasi, kucchiyaṃ gabbho patitṭhāsi. Atha naṃ M.
āmantetvā „bhadda gabbho te patitṭhito, tvaṃ puttaṃ vijā-
yissasi, tvaṃ pi putto pi te lābhaggaṃ yasaṃ gappattā bhavissatha,
tava pādadhovanaudakaṃ⁴ sakala-Jambudīpe rājīnaṃ abhiseka-
10 udakaṃ⁵ bhavissati, nahānodakaṃ pana te amatosadhaṃ bha-
vissati, ye naṃ⁶ sīse āsiṇṇissanti te sabbadā⁷ rogehi muccissanti.
Kāḷakaṇṇim⁸ parivajjessanti, tava pādapiṭṭhe sīsaṃ ṭhapetvā
vandantā sahaṃsaṃ dassanti, tathā savanaṭṭhāne ṭhatvā van-
dantā sataṃ dassanti, cakkhupathe ṭhatvā vandantā ekaṃ
15 kahāpaṇaṃ datvā vandissanti, appamattā hohitī⁹ naṃ ova-
ditvā gehā nikkhamitvā mahājanassa passantass' eva uppatitvā
candamaṇḍalaṃ pāvīsi. Brahmabhattā sannipatitvā ṭhitakā va-
rattim vītinaṃ metvā pāto va Diṭṭhamaṅgalikaṃ suvaṇṇasivikaṃ
āropetvā sīsen' ukkhipitvā nagaraṃ pavisiṃsu. Mahābrahma-
20 bhariyā ti naṃ upasaṃkamitvā mahājano gandhamālādīhi pūjesi,
pādapiṭṭhe sīsaṃ ṭhapetvā vanditum labhantā sahaṃsatthavikaṃ
denti, sotapathe ṭhatvā vanditum labhantā sataṃ denti, cakkhu-
pathe vanditum labhantā ekaṃ kahāpaṇaṃ denti, evaṃ dvāda-
dasojanikaṃ Bārāṇasim gahetvā vicarantā atṭhārasakoṭidhanaṃ
25 labhimsu. Atha naṃ nagaraṃ pariharitvā ānetvā nagaramajjhe
mahāmaṇḍapaṃ katvā sāṇim¹⁰ parikkhipitvā¹¹ mahantena siri-
sobhaggena tattha vasāpesum. Maṇḍapasantike yeva satta-
dvārakoṭṭhakaṃ sattabhūmakapāsādaṃ¹² kātum ārabhimsu,
mahantaṃ navakammaṃ ahoṣi. Diṭṭhamaṅgalikā maṇḍape yeva
30 puttaṃ viyāyi. Ath' assa nāmagahaṇadivase brāhmaṇā

¹ Bā -vaṇṇaṃ-. ² Bā ahoṣi. ³ Ck Bā assa. ⁴ Ck Bā -naṃ uda-. ⁵ Bā
-sekodakaṃ. ⁶ Ck ye nā, Ck Bā ye na. ⁷ Bā sabbā. ⁸ Ck -ī, Bā -ī. ⁹
Bā sāṇiyā. ¹⁰ Bā add mahāsayaṇaṃ paññāpetvā. ¹¹ Bā -bhumikaṃ.

sannipatitvā maṇḍape jātattā Maṇḍavyakumāro¹ ti² nāmañ
karimsu. Pāsādo pana dasahi māsehi nitt̐hito. Tato paṭṭhāya³
mahantena yasena tasmim vasati. Maṇḍavyakumāro pi ma-
hantena parivārena vaḍḍhati, tassa sattatṭhavassakāle yeva
Jambudīpatale uttamācariyā sannipatimsu, te tañ tayo vede⁵
uggaṇhāpesuñ, soḷasavassakālato⁴ paṭṭhāya brāhmaṇānañ bhat-
tañ⁵ paṭṭhapesi, nibaddhañ soḷasa brāhmaṇasahassāni ca⁶
bhuñjanti, catutthe dvārakoṭṭhake brāhmaṇānañ dānañ dīyati.
Ath' ekasmim mahāmahadivase⁷ gehe bahuñ pāyāsañ paṭiyā-
desuñ, soḷasa brāhmaṇasahassāni catutthe dvārakoṭṭhake nīsi-¹⁰
ditvā suvaṇṇarasavaṇṇena⁸ navasappinā pakkamadhukhaṇḍa-
sakkharāhi⁹ ca abhisamkhatañ pāyāsañ paribhuñjanti, kumāro
pi sabbālaṃkārapatimaṇḍito suvaṇṇapādūkā¹⁰ āruyha hatthena
kañcanakadaṇḍaṃ¹¹ gahetvā „idha sappim detha, idha madhun“
ti vicārento carati. Tasmim khaṇe Mātāṅgapaṇḍito Himavante¹⁵
assamapade nisinno „ko¹² nu kho Diṭṭhamaṅgalikāya puttassa
pavattitī“ olokento tassa atitthena pakkhantabhāvañ disvā
„ajj' eva gantvā māṇavañ dametvā yattha dinnāñ mahapphalañ
hoti tattha dānañ dāpetvā āgamiṣṣāmīti“ cintetvā ākāseṇa
Anotattadahañ gantvā mukhadhovanādīni katvā manosiḷātale²⁰
ṭhito rattadupaṭṭaṃ¹³ nivāsetvā kāyabandhanañ bandhitvā pañ-
sukūlasaṃghāṭim pārupitvā¹⁴ mattikāpattañ ādāya ākāseṇa
gantvā catutthe dvārakoṭṭhake dānagge yeva otaritvā eka-
mantañ aṭṭhāsi. Maṇḍavyo¹⁵ ito c' ito ca olokento tañ disvā
„evaṃvirūpo¹⁶ saṃkārayakkhasadiso¹⁷ ayañ pabbajito imaṃ¹⁸
ṭhānaṃ āgacchanto kuto¹⁹ āgacchasīti“ tena saddhim salla-
panto paṭṭhamañ gātham āha:

¹ Bđ -ḍappa-. ² Bđ adds ssa. ³ Bđ adds sā. ⁴ Bđ so soḷa-. ⁵ Bđ adds
divase gehe. ⁶ C^s Bđ omit ca. ⁷ Bđ mahāsamaya-. ⁸ Bđ^s suvaṇṇasarakena.
⁹ Bđ sakkārapakka-. ¹⁰ Bđ -kāni. ¹¹ C^s lañaka-, C^k lañcanaka-. ¹² so all
three MSS. ¹³ Bđ omits ratta. ¹⁴ Bđ pārumpetvā. ¹⁵ Bđ adds kumāro. ¹⁶
Bđ^s evarūpo. ¹⁷ C^k^s saṃkhāra-, Bđ sañkararukkha-, B^s sañkārarukkha-. ¹⁸
Bđ idaṃ pi. ¹⁹ Bđ adds nu.

1. Kuto nu āgacchasi rummavāsi¹
 otallako paṃsupisācako va
 saṃkāracolaṃ paṭimucca² kaṇṭhe,
 ko re tuvaṃ hohisi adakkhiṇeyyo ti. 1.

5 Tattha rummavāsi¹ anaññītsamaṇḍitaghaṭṭitasamaṅghāṭītapilotikavasano³,
 otallako ti lāmako olambavilambanantakadharo⁴ vā, paṃsupisācako vā 'ti
 saṃkāraṭṭhāne pisāco viya, saṃkāracolaṃ ti saṃkāraṭṭhāne laddhapilotikaṃ,
 paṭimucca⁵ 'ti paṭimuñcivā⁶, adakkhiṇeyyo ti tvaṃ adakkhiṇeyyo ime-
 saṃ paramadakkhiṇeyyānaṃ nisinnaṭṭhānaṃ eko⁷ hutvā⁸ āgato.

10 Taṃ sutvā M. muducitten⁹ eva tena saddhiṃ sallapanto
 dutiyaṃ gātham āha:

2. Annaṃ tava idaṃ⁹ pakataṃ yasassi,
 taṃ khajjare bhuñjare piyyare ca,
 jānāsi¹⁰ tvaṃ paradattūpaṇḍim,
 uttiṭṭha, piṇḍaṃ labhataṃ sapāko ti. 2.

20 Tattha pakataṃ ti paṭiyattaṃ¹¹, yasassīti parivārasampanna¹², taṃ
 khajjare ti taṃ khajjanti¹³ c' eva bhuñjanti¹⁴ ca, piyyare ti¹⁵ piyanti¹⁶ ca,
 kiṃkāraṇaṃ mayhaṃ kujjhasi, uttiṭṭha piṇḍaṃ ti upatiṭṭhitvā labhitabbaṃ
 piṇḍaṃ utthāya thitehi vā diyyamānaṃ hetthā thatvā labhitabbaṃ piṇḍaṃ
 20 labhataṃ, sapāko ti sapākacaṇḍālo¹⁷ pi¹⁸ labhatu, jātisampannā hi yattha
 katthaci labhanti, sapākacaṇḍālassa pana ko deti¹⁹, dullabhapīṇḍo ahaṃ, tasmā
 me jīvītapavattanatthaṃ bhojanaṃ dāpehi kumārā 'ti.

Tato Maṇḍavyo gātham āha:

3. Annaṃ mama idaṃ²⁰ pakataṃ brāhmaṇānaṃ²¹
 attatthāya saddahato mama idaṃ²²,
 apehi ettho, kim idhaṭṭhito si,
 na mādīsā tuyhaṃ dadanti jammā 'ti. 3.

¹ B^d du-. ² B^d -muñca. ³ so C^s; C^k -ghaṭṭīsamvaseno. B^d ānañcītsamaṇḍīte
 saṃghāṭītaṃ pilo - - corr. to ānañcītsamaṇḍītaghaṭṭītasamaṅghāṭīpilo - -, B^s anañ-
 jīnomaṇḍī - -. ⁴ B^d -bananantakasuttadharo corr. to -bakanantaka-, B^s -ba-
 kuttakadharo. ⁵ B^d -muñcā. ⁶ C^{ks} -mucci-. ⁷ B^s -ṭṭhāna ko. ⁸ B^d add kuto.
⁹ so C^s for tavēdaṃ, B^d tava yidaṃ. ¹⁰ B^d C^s add maṃ. ¹¹ B^d pari-. ¹²
 all three MSS. -nnaṃ. ¹³ C^{ks} omit ti taṃ khajjanti. ¹⁴ C^{ks} -ati. ¹⁵ C^{ks}
 omit piyyareti. ¹⁶ C^{ks} piyanti. ¹⁷ C^{ks} sā-. ¹⁸ C^{ks} hi pi. ¹⁹ B^s vadati. ²⁰
 so C^{ks} for mamēdaṃ, B^d mama yidaṃ. ²¹ so all three MSS. for brahmānaṃ?
²² so all three MSS. for mamēdaṃ.

Tattha attatthāyā ti attano vadḍhiatthāyā¹, a pehi ettho ti imambā
 ṭhānā apagaccha, na mādīsā ti mādīsā jātisaṃpannānaṃ² udiceabrāhmaṇānaṃ³
 denti na tuyhaṃ⁴ caṇḍālessa, gaccha jammā⁵ ti.

Tato M. gātham āha:

4. Thale ca ninne ca vapanti bījaṃ
 anūpakhetṭe phalaṃ āsasāna⁶,
 etāya saddhāya dadāhi dānaṃ,
 app-eva ārādhaye dakkhiṇeyye ti. 4. 5

Tass' attho: kumāra sassaphalaṃ āsīrasamānā tīsu pi khettesu bījaṃ
 vapanti, tattha ativuṭṭhikāle thale sassam sampajjati ninne pūtikam hoti ātape⁶ 10
 nadiṃ ca talākaṃ ca nissāya kataṃ oghena vuyhati, mandavuṭṭhikāle thale khetṭe
 vipajjati ninne thokaṃ sampajjati anūpe⁷ sampajjat' eva samavuṭṭhikāle thale
 khetṭe⁸ thokaṃ sampajjati itaresu sampajjat' eva, tasmā yathā phalaṃ āsīra-
 samānā tīsu pi khettesu vapanti tathā tvam pi etāya phalasaddhāya⁹ āgatā-
 gatānaṃ sabbesaṃ nēva dānaṃ dehi¹⁰, app-eva nāma evaṃ dadanto dakkhiṇeyye 15
 ārādheyyāsi labheyyāsi.

Tato Maṇḍavyo gātham āha:

5. Khettāni mayhaṃ viditāni loke
 yes' āhaṃ bījaṃ patitṭhapemi,
 ye brāhmaṇā jātimaṇḍupapannā
 tānīdha¹¹ khettāni supesalānīti. 5. 20

Tattha yesāhaṃ ti yesu āhaṃ, jātimaṇḍupapannā ti jātiyā ca
 mautehi ca upapannā.

Tato M. dve gāthā abhāsi:

6. Jātīmaṇḍo¹² ca atimānitā ca
 lobho ca doso ca mado ca moho
 ete agunā yesu va¹³ santi¹⁴ sabbe
 tānīdha khettāni apesalāni. 6. 25
7. Jātīmaṇḍo¹² ca atimānitā ca
 lobho ca doso ca mado ca moho 30

¹ B^d vuḍhi-. ² C^k B^d mādīsā-. ³ B^d adds dānaṃ. ⁴ B^ds tuyhanti. ⁵ B^d
 āsīṭṭhamānā corr. to āsamānā, B^s āsasamānā? ⁶ B^ds anupakhetṭe. ⁷ B^d anu-
 pakhetṭe. ⁸ C^ks -am. ⁹ C^ks -saddhāya. ¹⁰ C^s deha, B^ds deti. ¹¹ B^d tāni ca.
¹² all three MSS. jāti-. ¹³ B^d ca. ¹⁴ C^k panti.

ete agunā yesu na santi sabbe
tānīdha¹ khattāni supesalānīti. 7.

Tattha jātimado ti abam asmi jātisampanno ti evaṃ uppannamado²,
atimānītā cā 'ti³ añño mayā saddhīm jātiādīhi sadiṃ n' atthīti atikkamma
5 pavattamāno, atilobhādayo⁴ lubbhanadussanamajjanamuyhanamattā⁵ ca, ape-
salānīti evarūpā hi puggalā āśīvisabharitā viya vammikā appiyasīlā honti, eva-
rūpānaṃ dinnadānaṃ⁶ na mahapphalaṃ hoti, tasmā mā⁷ etesaṃ pesalakkhettabhāvaṃ
maññittho⁸, na hi jātimantā saggaḍāyaka, ye pana jātimānādirahitā ariyā tāni
khattāni supesalāni tesu dinnānaṃ mahapphalaṃ te saggaḍāyaka hontīti.

10 Iti so M-tte punappuna kathente kujjhivā „ayaṃ ativiya
bahum vippalapati, kuhiṃ gatā ime dovārikā, na imaṃ⁹ caṇ-
ḍālaṃ nīharantīti“ gātham āha:

a. Katth' eva bhaṭṭhā¹⁰ Upajotiyō ca

Upajjhāyo athavā Bhaṇḍakucchi¹¹,

15 imassa daṇḍaṇ ca vadhaṇ ca datvā (= supra p. 305.)

gale gahetvā khalayātha¹² jamman ti. 8.

Tattha kattheva¹³ bhaṭṭhā¹⁴ ti imesu tīsu dvāresu ṭhapitā Upajotiyō¹⁵
ca Upajjhāyo ca Bhaṇḍakucchi¹⁶ cā 'ti tayo dovārikā kva gatā ti attho.

Te pi tassa vacanaṃ sutvā vegenāgantvā vanditvā „kiṃ
20 karoma devā“ 'ti āhaṃsu. „Ayaṃ vo jammo caṇḍālo diṭṭho“
ti. „Na passāma deva, kutoci āgatabhāvaṃ na jānāmā“ 'ti.
„Ko p' esa¹⁷ māyākāro vā vijjādharo vā¹⁸ bhavissatīti“. „Idāni
kiṃ tiṭṭhathā“ 'ti. „Kiṃ karoma devā“ 'ti. „Imassa mukham
eva pothetvā bhindantā daṇḍaveḷupesikāhi piṭṭhiṃ¹⁹ uppāṭentā²⁰
25 vadhaṇ ca datvā gale gahetvā etaṃ jammaṃ khalayātha¹²,
ito nīharathā“ 'ti. M. tesu attano santikaṃ anāgatesv-eva²¹
uppatitvā ākāse ṭhito gātham āha:

¹ Eḍ tāni ca. ² Cks uppannamāno, Bḍ uppannamaddo, Cs uppannaṃ mano.

³ Cks -māntāni. ⁴ Bḍ omits ati. ⁵ Bḍ rañjana, Bḍ rañcana in the place of majjana. ⁶ Bḍ dinnam-. ⁷ Cks omit mā. ⁸ Ck mā ñittho. ⁹ Bḍ yimaṃ.

¹⁰ Ck kattham haṭṭhā, Cs kattha haṭṭhā, Bḍ kvattha gatā. ¹¹ Bḍ gaṇḍa-. ¹² Bḍ gala-. ¹³ Cks katthe, Bḍ kvattha. ¹⁴ Cs haṭṭhā, Bḍ gatā. ¹⁵ Cks upajotito. ¹⁶ Bḍ gaṇḍa-. ¹⁷ Bḍ cesa. ¹⁸ Bḍ adds coro vā. ¹⁹ Bḍ piṭṭhi cammaṃ. ²⁰ Bḍ uppādentō, Bḍ uppāṭanto, Cks uddhaṭantā. ²¹ Cks -gateyeva.

9. Girin nakhena' khaṇasi ayo dantena' khādasi
jātavedaṃ padahasi yo isim paribhāsaṃti. 9.

Tattha jātavedaṃ padahasīti aggim gilittum vāyamasī.

Imaṃ ca pana gātham vatvā M. passantass' eva māṇa-
vassa ca brāhmaṇānaṃ ca ākāse pakkhandi. 5

Tam attham pakāseṇ S. gātham āha:

10. Idam vatvāna Mātāṅgo isi saccaparakkamo
antalikkhasim pakkāmi brāhmaṇānaṃ udikkhatan ti. 10.

Tattha saccaparakkamo ti sabhāvaparakkamo.

So pācīnadisābhimukho gantvā ekāya vīthiyā otarivā 10
„padavalaṇḍham' paññāyatū“ 'ti adhiṭṭhāya pācīnadvārasamipe
piṇḍāya caranto missakabhattaṃ saṃkaḍḍhitvā ekissā⁴ sālāya
nisīditvā missakabhattaṃ paribhuñji. Nagaradevatā⁵ „ayam
amhākaṃ ayyam viheṭhetvā kathetīti“ asahamānā āgamiṃsu.
Ath' assa jetṭhakayakkho gīvaṃ gahetvā parivattesi, sesade- 15
vatā sesabrāhmaṇānaṃ⁶ gīvaṃ gaṇhitvā parivattesum. B-tte
muducittatāya pana „tassa putto“ ti taṃ⁷ na mārenti kevalam
kilamenti⁸ yeva. Maṇḍavyassa sīsaṃ parivattitvā⁹ piṭṭhipassā-
bhimukhaṃ jātaṃ, hatthapādā ujukā thaddhā va aṭṭhaṃsu,
akkhīni kālakatassēva viparivattiṃsu, so thaddhasarīro va 20
nipajji. Sesabrāhmaṇā mukhena kheḷam vamaṇṭā aparāparam
parivattanti¹⁰. „Ayye puttassa te kiñci¹¹ jātan“ ti Diṭṭha-
maṇḍalikāya ārocayiṃsu¹². Sā vegenāgantvā puttaṃ disvā
āha¹³ „kim etan“ ti vatvā gātham āha:

11. Āveṭhitaṃ¹⁴ piṭṭhito uttamaṇḍam,
bāhaṃ pasāreti akammaneyyam,
setāni¹⁵ akkhīni yathā matassa,
ko me imaṃ puttaṃ akāsi evan ti. 11.

25

¹ Ck girantakhena, C girannakhena, Eds girinakhena. ² Pd -tehi. ³ Ck -lan-
jam, C -lañcham. ⁴ Bd -āya. ⁵ Cks -re-. ⁶ Cks sesam-. ⁷ Bd nam. ⁸ Bd
-manti. ⁹ Bd -etvā. ¹⁰ Bd adds māṇavā. ¹¹ Bd kim. ¹² Ck ācorayiṃsu. ¹³
Bd omit āha. ¹⁴ Bd āveḷḷi-. ¹⁵ Cks so-.

Tattha āveṭṭhitā¹ ti parivattitā.

Ath' assā tasmīm ṭhāne ṭhitajano ārocetum gātham āha:

12. Idhāgamā samaṇo rummavāsī²

otallako paṃsupisācako va³

5 samkāracolam paṭimucca kaṇṭhe,

so te imam⁴ puttam akāsi eva⁵ ti. 12.

Sā tam sutvā cintesi: „aññass' etam balaṃ n' atthi, nis-samsayaṃ Mātāṇḍapaṇḍito bhavissati⁶, sampannamettābhāvano kho pana dhīro na ettakaṃ janam kilametvā gamissati, kataran
10 nu kho disaṃ gato bhavissatīti“ tato pucchantī gātham āha:

13. Katamaṃ disaṃ agamā bhūripaṇṇō,

akkhātha me māṇavā etam attham,

gantvāna tam paṭikaremu⁷ accayaṃ,

app-eva naṃ puttam labhemu jīvitan ti. 13.

15 Tattha gantvānā⁸ 'ti tassa santikaṃ gantvā, tam paṭikaremu⁷ acca-
yan ti⁹ accayaṃ paṭikarissāma desessāma khamāpessāma naṃ ti, puttam la-
bhemu jīvitan ti app-eva nāma puttassa jīvitaṃ⁹ labheyyāma

Ath' assā tattha ṭhitā māṇavā¹⁰ evaṃ¹¹ āhaṃsu:

14. Vehāsayaṃ agamā bhūripaṇṇō

20 pathaddhuno pannarase va cando,

api cāpi so purimaṃ disaṃ agaṇchi

saccappaṭiṇṇō isi sādthurūpo ti. 14.

Tattha pathaddhuno¹² ti ākāsapathasamkhātassa addhuno majjhe ṭhito
pannarase¹³ cando viya, api cāpi so ti api ca kho pana so¹⁴ puratthimaṃ
25 disaṃ gato.

Sā tesam vacanam sutvā „mama sāmim¹⁵ upadhāressā-
mīti“ suvaṇṇakalāsasuvannasarakāni gāhāpetvā dāsigaṇaparivutā
tena padavalaṇṇassa¹⁶ adhiṭṭhitatṭhānam patvā tenānusaarena
gacchantī tasmīm pīṭhikāya nisīditvā bhuñjamāne tassa¹⁷ santikaṃ

¹ Bā āveṭṭhi-. ² Bā du-. ³ Bā ca. ⁴ Bā idam. ⁵ Ck^o etaṇ. ⁶ Bā -tīti. ⁷ Ck^o paṭikariyemu. ⁸ Bā^o add tam. ⁹ Ck^o -tum. ¹⁰ Ck^o -vakā. ¹¹ Bā kathentā gātham. ¹² Ck^o paccutthaddhuno. ¹³ Bā -sa. ¹⁴ Ck^o omīti so. ¹⁵ Bā -ikam. ¹⁶ Bā -laṇṇassa. ¹⁷ Ck^o bhuñjamānassa.

gantvā vanditvā atṭhāsi. So¹ tam disvā thokaṃ odanaṃ patte
ṭhapesi. Diṭṭhamaṅgalikā suvaṇṇakalasena tassa udakaṃ adāsi.
So 'tatth' eva² hatthaṃ dhovitvā mukhaṃ vikkhālesi. Atha
naṃ sā „kena me puttassa vo vippakāro kato“ ti pucchanti
gātham āha:

5

15. Āvēṭhitam³ piṭṭhito uttamaṅgaṃ,
bāhaṃ pasāreti akammaneyyaṃ,
setāni akkhīni yathā matassa,
ko me imaṃ puttam akāsi evaṃ ti. 15.

Tatoparā⁴ tesam vacanapaṭivacanagāthā⁵ honti:

10

16. Yakkhā have santi mahānubhāvā
anvāgatā isayo sādthurūpā,
te duṭṭhacittaṃ kupitaṃ viditvā
yakkhā hi te puttam akaṃsu evaṃ. 16.

17. Yakkhā ca me puttam akaṃsu evaṃ,
tvaṃ nēva me mā kuddho brahmacāri,
tumhe va⁶ pāde saraṇaṃ gatāsmi
anvāgatā⁷ puttasokena bhikkhu. 17.

15

18. Tad eva hī⁸ etarahī⁹ ca mayhaṃ
manopadoso mama n' atthi⁹ koci,
putto ca te vedamadena matto
atthaṃ na jānāmi adhicca vede. 18.

20

19. Addhā have bhikkhu muhuttakena
sammuyhat¹⁰ eva¹⁰ purisassa saññā¹¹,
ekāparādham¹² khama bhūripaṇña, (supra p. 318.)
na paṇḍitā kodhabalā bhavantīti. 19.

25

Tattha yakkhā ti negarapariggahakā¹³ yakkhā, anvāgatā ti anugatā¹⁴
isayo sādthurūpā puṇasampannā ti evaṃ jānamānā ti attho, te ti te isīnaṃ
guṇaṃ nātvā¹⁵ puttāṃ duṭṭhacittaṃ kupitacittaṃ disvā¹⁶, tvaṃ nēva me ti

¹ Cks omit so. ² Bā tasseva. ³ Cks avedhi-, Bā āveji-. ⁴ Bā -raṃ. ⁵ Bā
adda nāma. ⁶ Cs ca. ⁷ Cks addhā-. ⁸ all three MSS. -i. ⁹ Cks na matthi.
¹⁰ Bds -te ca. ¹¹ Cks -am. ¹² Bds etā-. ¹³ Cs -ggā-, Bā -ggahaka. ¹⁴ Cks
omit anu-. ¹⁵ Bds guṇaṇṇūtava ¹⁶ Bds viditvā.

sace yakkhā kupitā evam akāṃsu karontu¹, devatā nāma pāṇiyauḷumka-
mattena² santappetuṃ sakkā, tasmāhaṃ tesaṃ na bhāyāmi, kevalaṃ tvaṃ ñeva
me puttassa mā kujjhi, anvāgatā ti āgatā sāmi³, bhikkhū 'ti M-aṃ ālapanti
puttassa jīvitadānaṃ⁴ yācati, tadeva hīti Dīṭṭhamaṅgalike⁵ tadā tava puttassa
5 mañ akkosanākāle ca mayhaṃ manopadoso n' atthi etarahi ca taya⁶ yācamānāya
pi mama tasmiṃ manopadoso n' atthi yeva, vedamadenā 'ti tayo me vedā
uggahitā ti madena, adhiccā 'ti te⁷ vede uggahetvāpi⁸ atthānattham na jānāti.
muhuttakenā 'ti yaṃ kiñci uggahetvā⁹ muhuttan' eva.

Evam tāya⁹ khamāpiyamāno M. „tena hi tesaṃ¹⁰ yakkhā-
10 naṃ palāyanatthāya¹¹ amatosadhaṃ dassāmīti“ vatvā gā-
tham āha:

20. Idañ ca mayhaṃ uttiṭṭhapiṇḍaṃ¹²

Maṇḍavyo¹³ bhuñjatu¹⁴ appapañño,

yakkhā ca te naṃ¹⁵ na vihetthayeyyūṃ,

15 putto ca te hohiti so arogo ti. 20.

Tattha uttiṭṭhapiṇḍaṃ ti ucchiṭṭhakaṃ¹⁶ piṇḍaṃ ti pi pāṭho.

Sā M-assa vacanaṃ sutvā „detha sāmi amatosadhan“ ti
suvannasarakam upanāmesi¹⁷. M. ucchiṭṭhakañjikaṃ¹⁸ tattha
āsiñcitvā „paṭhamam ñeva ito upadḍham tava puttassa mukhe
20 opitvā¹⁹ sesam cāṭiyam udakena missetvā sesabrāhmaṇānaṃ
mukhe opehi²⁰, sabbe pi²¹ nirogā bhavissanti“ vatvā up-
patitvā Himavantam eva gato. Sāpi taṃ sarakam sisenādāya
„amatosadham me laddhan“ ti vadanti²² nivesanam gantvā
paṭhamam puttassa mukhe kañjim²³ opi²⁴. Yakkho palāyi,
25 itaro paṃsum puñchanto²⁵ utṭhāya „amma kim etan“ ti āha.
„Tayā kataṃ tvaṃ eva jānissasi, ehi tāta²⁶ dakkhiṇeyyānaṃ
te²⁷ vippekāraṃ passā²⁸“ 'ti. So te disvā vippaṭṭisārī ahosi.

¹ Ck -to, Cs -tā. ² Cks pāṇiyam-, Bđ -ulluṅga-, B° -ullumka-. ³ Bds smī. ⁴

Cks -nañca. ⁵ Cks add na. ⁶ Cs tasi, Bds tati. ⁷ Bđ omits te. ⁸ Bđ -hi-

⁹ Bđ tāyam. ¹⁰ Cks te. ¹¹ so all three MSS. for palāpa-? ¹² Bđ uttitta-. ¹³

Ck tañ mañ-, Cs ta mañ-, Bds tava mañ-. ¹⁴ Cks bhuñjitu. ¹⁵ Cks sam. ¹⁶

Cks ucci-, Bđ ucchiṭṭa piṇḍam ucchiṭṭha. ¹⁷ Cks -kamesī. ¹⁸ Ck ucci-, Cs

uddhiṭṭha-, Bđ ucchiṭṭhakiñciyabhaddani. ¹⁹ Bđ ośāñcitvā, B° ośitvā. ²⁰ Bđ

osañcāpehi, B° ośiñcāpehi. ²¹ Bđ va. ²² Bđ omits va-. ²³ Bđ kiñcikam. ²⁴ Bds

osiñci. ²⁵ Bđ puñc-, Cks puñj-. ²⁶ Bđ adds tava. ²⁷ Bds tañ. ²⁸ Bđ passāhi.

Atha nam mātā „tāta Maṇḍavya, tvaṃ' bālo, dānassa mahapphalatṭhānaṃ na jānāsi, dakkhiṇeyyā nāma evarūpā na honti, Mātāṅgapaṇḍita-sadisā va honti, ito paṭṭhāya mā etesaṃ dussilānaṃ dānam adāsi, silavantānaṃ dehiti“ vatvā³

21. Maṇḍavya bālo si parittapañño 5

yo puññakhattānaṃ akovido si',
mahakkasāvesu dadāsi⁴ dānaṃ
kiliṭṭhakammesu asaṇṇatesu. 21.

22. Jaṭā ca kesā ajināni vatthā 10
jarūdapānaṃ va⁵ mukhaṃ parulhaṃ,

pajaṃ imaṃ passatha rummarūpiṃ⁶,
na jaṭājinan tāyati⁷ appapaññaṃ. 22.

23. Yesaṃ rāgo ca doso ca avijjā ca virājita 15
khīṇāsavā arahanto tesu dinnaṃ mahapphalaṃ 23.

ti āha. 15

Tattha mahakkasāvesū 'ti mahākasāvesu⁸ mahantehi rāgakasāvēdhi⁹
samanāgatesu, jaṭā ca¹⁰ kesā ti tāta Maṇḍavya¹¹ dakkhiṇeyyesu ekaccānaṃ
kesā jaṭā¹² katvā baddhā¹³, ajinānivatthā ti sakburāni cammāni vatthāni,
jarūdapānaṃ vā 'ti tiṇṇagahaṇa¹⁴ jīṇṇakūpe¹⁵ viya mukhaṃ dīghamassutāya¹⁶
parulhaṃ¹⁷, pajaṃ imaṃ ti imaṃ evarūpaṃ anañjitaṃ paṇḍitaṃ¹⁸ lūkhavesaṃ 20
pajaṃ passatha, na jaṭājinan ti etaṃ jaṭājinan imaṃ appapaññaṃ pajaṃ
tāyitum na sakkoti, silaṇṇāṇa¹⁹ tapokammān' eva imesaṃ sattānaṃ paṭiṭṭhā²⁰
honti, yesaṃ ti tasmā²¹ yesaṃ ete rañjanadussanaṃ uyhanasabhāva²² rāgādayo
atṭhavatthukā ca²³ avijjā virājita vigatā vigatattā yeva ca etesaṃ kilesānaṃ ye
khīṇāsavā arahanto tesu dinnaṃ mahapphalaṃ. 25

„Tasmā tvaṃ tāta ito paṭṭhāya evarūpānaṃ dussilānaṃ
adatvā loke atṭhasamāpattilābhino pañcābhiññādharmika-
samanabrāhmaṇā ca paccekabuddhā ca (add: ye?) santi tesāṃ
dānaṃ dehi, ehi tātā tava kulūpake amatosadhaṃ pāyevā

¹ Cks tari. ² Bā adds imaṃ gāthamāha ³ Ck 'kocidoyi. Cc akocidosi. ⁴ Cks
dadāhi. ⁵ Ck Bā -ca, Cc charūpadānaṃ ca. ⁶ Bā du-. ⁷ Cks -te. ⁸ Cks -kā-.
⁹ Cks su. ¹⁰ Bā adds tava. ¹¹ Cks kesa jaṭā, Bā na kesā jaṭānaṃ. ¹² Bā
bandhāya ¹³ Cc -ṇe, Ck -ṇo ¹⁴ Bā -kupo. ¹⁵ Bā adds ca. ¹⁶ Bā parulakesā.
¹⁷ Cks anañjita-. ¹⁸ Bā silapaññāna, Ck silaññāṇe ¹⁹ Bā -āni. ²⁰ Bā yasmā.
²¹ Cks rajjena - -. Bā rañcana - -. ²² Cks va.

aroge karissāmīti¹ vacanaṃ vatvā ucchiṭṭhakañjikam² gāhāpetvā
 udakacāṭiyam³ pakkhipitvā solāsannaṃ brāhmaṇasahassānaṃ
 mukhesu⁴ āsiñcāpesi. Ekeko paṃsum puñchanto⁵ va utṭhahi⁶.
 Atha te brāhmaṇā „imehi caṇḍālucchiṭṭhakaṃ⁷ pītau“ ti
 5 abrahmaṇe karimsu. Te lajjitā Bārāṇasito nikkhamitvā Mejjha-
 raṭṭham⁸ gantvā Mejjharañño⁹ santike vasimsu. Maṇḍavyo
 pana tatth¹⁰ eva vasi. Tadā Vettavatīnagaraṃ upanissāya
 Vettavatīnadītīre Jātimanto nām¹¹ eko brāhmaṇo pabbajito jātim
 nissāya mahantaṃ mānaṃ akāsi. M. „etassa mānaṃ bhindissā-
 10 mīti“ taṃ ṭhānaṃ āgantvā tassāsanne uparisote vasaṃ kappesi.
 So ekadivasaṃ dantakaṭṭham¹² khāditvā imaṃ dantakaṭṭham
 „Jātimantassa jaṭāsu laggatū“ ti adhiṭṭhāya nadiyaṃ pātesi,
 taṃ¹³ tassa udakaṃ ācamantassa¹⁴ jaṭāsu laggi. So taṃ disvā
 va „nassa vasalā“ ti vatvā „kuto ayaṃ kālakaṇṇī āgatā“,
 15 upadhāressāmi naṃ“ ti uddhasotaṃ gacchanto M-aṃ disvā
 „kimjātiko sīti“ pucchi. „Caṇḍālo ‘smīti“. „Tayā nadiyā
 dantakaṭṭham¹⁵ pātitaṃ“ ti. „Āma mayā“ ti. „Nassa vasala
 caṇḍāla kālakaṇṇi, mā idha vasi, heṭṭhāsote vasā“ ti vatvā
 heṭṭhāsote vasantaṇāpi tena pātite dantakaṭṭhe paṭisotaṃ
 20 āgantvā jaṭāsu laggante¹⁶ so¹⁷ „nassa vasala, sace idha va-
 sissasi sattame divase sattadhā muddham phalissatīti“ āha.
 M. „sac¹⁸ āham etassa kujjhissāmi silaṃ me arakkhitaṃ bha-
 vissati, upāyen¹⁹ ev²⁰ assa mānaṃ bhindissāmīti“ sattame divase
 suriyuggamaṇaṃ nivāresi. Manussā ubbāḷhā²¹ Jātimantaṃ²²
 25 tāpasam upasaṃkamitvā „bhante tumhe suriyuggamaṇaṃ na
 dethā“ ti pucchimsu. So āha: „na me taṃ kammaṃ, nadītīre
 pan²³ eko caṇḍālo vasati, tass²⁴ etaṃ kammaṃ bhavissatīti“.
 Manussā M-aṃ upasaṃkamitvā „tumhe bhante suriyass²⁵ ug-

¹ Ck^s ucci-, B^d -gañcītaṃ corr. to -kañcītaṃ. ² B^d mukhe. ³ B^d puñc-, Ck^s puñj-. ⁴ Ck^s utṭhi. ⁵ Ck^s -lusiṭṭhakaṃ, C^s -luccl-, B^d -lucclīṭṭhakaṃ corr. to -lucchi-. ⁶ B^d majha-. ⁷ B^d adds anusotaṃ gantvā. ⁸ B^d ācap-, C^s ācar-corr. to ācam-. ⁹ all three MSS. -to. ¹⁰ B^ds -esu. ¹¹ Ck^s omit so. ¹² all three MSS. ubba-. ¹³ Ck^s -tā, C^s -ta.

gantum¹ na dethā“ 'ti pucchimsu. „Āmāvuso“ ti. „Kim-kāraṇa“². „Tumbhakaṃ kulūpakatāpaso“³ maṃ niraparādham abhisapi, tasmiṃ āgantvā khamāpanatthāya mama pādesu patite suriyam vissajjessāmīti“⁴. Te gantvā taṃ kaḍḍhantā ānetvā M-assa pādamūle nipajjāpetvā khamāpetvā āhaṃsu: „suriyam⁵ vissajjetha bhante“ ti. „Na sakkā vissajjetum, sac' āham vissajjessāmi imassa sattadhā muddhā phalissatīti“⁶. Atha⁷ „bhante kim karomā“ 'ti. So „mattikāpiṇḍam⁸ āharathā“ 'ti āharāpetvā⁹ „imaṃ tāpasassa sīse ṭhapetvā tāpasam otāretvā uduke ṭhapethā“ 'ti ṭhapāpetvā suriyam vissajjesi. Suriyasmiṃ¹⁰ hi paṇaṭamatte mattikāpiṇḍo sattadhā bhijji, tāpaso uduke nimujji. M. taṃ dametvā „kahan nu kho¹¹ soḷasa brāhmaṇa-sahassāni vasantīti“ upadhārento „Mejjharaṇṇo santike“ ti nātvā „te damessāmīti“ iddhiyā gantvā nagarasāmanante otaritvā pattam ādāya nagare piṇḍāya cari¹². Brāhmaṇa taṃ disvā¹³ „ayam idha ekadvedivase vasanto pi amhe appatitṭhe karissatīti“ vegena gantvā „mahārāja māyākāro¹⁴ eko vijjādharo¹⁵ āgato, gaṇhāpetha nan“ ti raṇṇo ārocesum. Rājā „sādhū“ 'ti sampaticchi. M. pi missakabhattam ādāya aññataram kuḍḍam nissāya pīṭhikāya nisinno bhuñjati. Atha nam¹⁶ aññavihitakam¹⁷ āhāram paribhuñjamānam eva raṇṇā pahitapurisā asinā¹⁸ pa-haritvā jīvitakkhayaṃ pāpesum. So kālam katvā Brahmaloce nibbatti. Imasmiṃ kira jātake B. koṇḍadamako ahoṣi, so ten' eva paratantiyuttabhāvena¹⁹ jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Devatā kujjhitvā sakalam eva Mejjharatṭham²⁰ uphakallavassam²¹ vassā-²² petvā²³ ratṭham aratṭham akaṃsu. Tena vuttam²⁴:

24. Upahaṇṇamāne²⁵ Mejjhā²⁶ Mātāṅgasmiṃ yasassine

sapārisajjo²⁷ ucchinno Mejjharaṇṇam²⁸ tadā ahū²⁹ ti. 24.

¹ B^d sūriyuggamanam. ² B^d -pako-. ³ B^d adds nam. ⁴ B^d -ka-. ⁵ C^k āhā-.
⁶ B^d adds dāni, B^e tāni. ⁷ B^d carati. ⁸ C^k -karo. ⁹ C^k -dhārā, C^e -dhara.
¹⁰ C^k omits aha. ¹¹ B^d adds gīvam. ¹² C^e -sattabhāvena, B^d maritanti-
 ayutta-. ¹³ B^d majharattha. ¹⁴ B^d unhakukkulavassam. ¹⁵ B^d vasitvā. ¹⁶ C^k
 omits t v. ¹⁷ B^d -no, C^k upahaṇḍamanam, C^e upahaṇḍavanam. ¹⁸ so C^k; C^e
 -o. B^d majho. ¹⁹ C^e -jje. ²⁰ so C^k B^d for -rājā? C^e mejjheraṇṇam. ²¹ C^k
 tadāhu, B^d tadā ahū.

S. i. d. ā. „na idān' eva pubbe pi Udeno pabbajite¹ viheṭṭheti'² yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā Maṇḍavyo Udeno ahosi, Mātāṅgapāṇḍito³ aham evā“ 'ti. Mātāṅgajātakaṃ.

2. Citta-Sambhūta-jātaka.

5 Sabbam narāṇam saphalam suciṇṇan ti. Idam S. J. v. āyasmato Mahākassapassa piyasāmvāse dve saddhivihārake⁴ ā. k. Te kira aññamaññam appaṭivibhattabhogā paramavissāsikā ahesum, piṇḍāya carantāpi ekato va gacchanti ekato va āgacchanti, vinābhavitum na sakkonti. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū tesam yev. vissāsaṃ vaṇṇa-
10 yamānā⁵ nisīdimsu. S. āgantvā „kāya uu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave imesaṃ ekasmiṃ attabhāve vissāsikattaṃ⁶, porāṇakapaṇḍitā tīṇi cattāri bhavantarāni gacchantāpi mittabhāvaṃ⁷ na vijahimsu yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. Avantiraṭṭhe Ujjeniyaṃ⁸ Avantimahārājā nāma
15 r. kāresi. Tadā Ujjeniyā⁹ bahi caṇḍālagāmako hoti¹⁰. M. tattha nibbatti. Aparo pi satto tass' eva mātucchāputto hutvā nibbatti. Tesu eko Citto nāma ahosi, eko Sambhūto nāma¹¹. Te ubho pi vayappattā caṇḍālavamsadhohanam nāma sippaṃ uggaṇhitvā ekadivasaṃ „Ujjeninagaradvāre¹² sippaṃ dasses-
20 sāmā¹³“ 'ti eko uttaradvāre sippaṃ dassesi eko pācīnadvāre¹⁴. Tasmiṃ¹⁵ ca nagare dve diṭṭhamaṅgalikāyo ahesum ekā setthidhītā ekā purohitadhītā. Tā¹⁶ bahukhādaniyabhojanīyamālā-gandhādīni¹⁷ gāhāpetvā „uyyānakīlikam kilissānā“ 'ti ekā uttaradvārena nikkhami ekā pācīnadvārena¹⁸. Tā te caṇḍāla-
25 putte sippaṃ dassente disvā „ke ete“ ti pucchitvā „caṇḍāla-puttā“ ti sutvā „apassitabbayuttakaṃ vata passimhā“ 'ti

¹ Ck -to. ² Ck pihetthako, C⁶ vihetthako, B⁴ vihedhate corr. to vihedheti. ³ B⁴ adds pana. ⁴ B⁴ -ike. ⁵ B⁴ vaṇṇayantā. ⁶ C⁶ vissāsikam. ⁷ Ck mittā-, C⁶ mittā- corr. to mitta-. ⁸ B⁴ -yanagare. ⁹ C⁶ uddeniyaṃ. ¹⁰ B⁴ ahosi. ¹¹ B⁴ adds ahosi. ¹² B⁴ -resu. ¹³ C⁶ -mī. ¹⁴ Ck -rena, C⁶ -rena corr. to -re. ¹⁵ C⁶ tasmiṃ, B⁴ tasmi. ¹⁶ C⁶ dhīnā tā, B⁴ dhītā corr. to dhītā tā, B⁴ dhīnā tā corr. to dhītā. ¹⁷ Ck bahum - - diṣi, C⁶ bahukhādaniyabhojanīyam mālāgandhādīni, B⁴ bahukhādaniyabhojanīyam - - corr. to -yabhojanīya - -. ¹⁸ C⁶ add nikkhami.

gandhodakena akkhīni dhovitvā¹ nivattiṃsu. Mahājano² „are³
 dutṭhacaṇḍāla, tumhe nissāya mayam amūlakāni surābhaddāni
 na labhimhā“⁴ 'ti te ubho pi bhātike pothetvā anayavyasanam
 pāpesi⁵. Te paṭiladdhasaṇṇā utṭhāya aññamaññassa santikaṃ
 gacchantā ekasmiṃ ṭhāne samāgantvā aññamaññassa tam 5
 dukkhuppattiṃ ārocetvā⁶ roditvā paridevitvā⁷ „kin ti karissāmā“⁸
 'ti cintetvā⁹ „imaṃ¹⁰ amhākaṃ jātiṃ nissāya dukkham uppan-
 nam, caṇḍalakammaṃ kātum na sakkhissāma¹¹, jātiṃ paṭicchā-
 detvā brāhmaṇamāṇavavaṇṇena¹² Takkaṣilaṃ gantvā sippaṃ
 uggaṇhissāmā“¹³ 'ti sannitṭhānam katvā tattha gantvā dham- 10
 mantevāsikā disāpāmokkhācariyassa santike sippaṃ paṭṭha-
 pesum. Jambudīpatale dve kira caṇḍālā jātiṃ paṭicchādetvā¹⁴
 sippaṃ uggaṇhantīti sūyittha. Tesu Cittapaṇḍitassa sippaṃ
 niṭṭhitam, Sambhūtassa na tāva niṭṭhāti¹⁵. Ath' ekadivasam
 eko gāmaṇvāsī¹⁶ „brāhmaṇavācanakaṃ¹⁷ karissāmīti“ ācariyam 15
 nimantesi. Tam eva¹⁸ rattiṃ devo vassitvā¹⁹ magge kandarā-
 dīni pūresi. Ācariyo pāto va Cittapaṇḍitaṃ pakkosāpetvā
 „tāta aham gantum na sakkhissāmi, tvaṃ māṇavehi saddhiṃ
 gantvā maṅgalaṃ vatvā tumhehi laddham bhuñjitvā amhehi
 laddham āharā“²⁰ 'ti pesesi. So „sādhū“²¹ 'ti māṇave²² ga- 20
 hetvā gato. Yāva māṇavā nahāyanti c' eva mukhāni ca dho-
 vanti tāva manussā pāyāsam vaddhetvā „nibbātū“²³ 'ti ṭha-
 pesum. Māṇavā tasmīṃ anibbute yeva āgantvā nisīdiṃsu.
 Manussā dakkhiṇodakaṃ datvā tesam purato pātiyo ṭhapesum.
 Sambhūto muddhādhātuko²⁴ viya hutvā sitalo ti saṇṇāya pā- 25
 yāsapiṇḍam ukkhipitvā²⁵ mukhe ṭhapesi, so tassa ādittaayogulo
 viya mukham dahi²⁶, so kampamāno satim anupaṭṭhāpetvā
 Cittapaṇḍitaṃ oloketvā caṇḍālabhāsāya „evam²⁷ khaḷu²⁸“²⁹ ti

¹ B^d adds va. ² C^k -nā. ³ B^d hare. ⁴ B^d -sum. ⁵ B^d adds bhādika. ⁶ R^d mantetvā. ⁷ C^k idam. ⁸ B^d -mā ti. ⁹ C^k -vavattena. ¹⁰ B^d adds brahmaṇa māṇavavaṇṇena takkaṣilaṃ gantvā. ¹¹ C^k tiṭṭhāti, B^d niṭṭhitam. ¹² all three MSS. -i. ¹³ B^d -nikaṃ. ¹⁴ C^k tasmīṃ. ¹⁵ C^k vasi-. ¹⁶ C^k māna-. ¹⁷ C^k muddham-, B^d luddha-. ¹⁸ C^k ukkhitvā. ¹⁹ B^d dahati. ²⁰ B^d eva. ²¹ C^k khaḷu, B^d khaḷu khaḷu, C^k kaḷu?

āha. So pi tath' eva satim anupaṭṭhāpetvā caṇḍalabhāsāya¹
 „niggala² niggala³“ ti āha. Māṇavā aṇṇamaṇṇaṃ oloketvā
 „kimbhāsā nām' esā“ ti vadimsu. Cittapaṇḍito maṅgalaṃ
 abhāsi. Māṇavā⁴ nikkhamitvā vaggavaggā hutvā tattha tattha⁵
 5 nistiditvā bhāsaṃ sodhentā „caṇḍalabhāsā“ ti ṇatvā „are
 duṭṭhacaṇḍalā, ettakaṃ kālāṃ 'brāhmaṇā v' amhā" ti vatvā
 vañcayitthā⁶ „ti ubho pi ne' pothayimsu. Ath' eko sappuriso
 „apethā“ ti vāretvā „ayaṃ tumhākaṃ jātiyā doso, gacchatha,
 katthacid eva¹⁰ pabbajitvā jīvathā“ ti te uyyojesi. Māṇavā
 10 tesāṃ caṇḍalabhāvaṃ ācariyassa ārocesuṃ. Te pi araṇṇaṃ
 pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā nacirass' eva¹¹ tato cavitvā
 Nerañjarāya tīre migiyā kucchismiṃ nibbattimsu. Te mātu-
 kucchito nikkhantakālato paṭṭhāya ekato vicaranti, vinābhavi-
 tum na sakkonti. Te ekadivasāṃ gocaraṃ gahetvā ekasmiṃ
 15 rukkhamūle sīsena sīsaṃ siṅgena siṅgaṃ tuṇḍena tuṇḍaṃ
 alliyāpetvā romanthayamāne¹² ṭhite diavā eko luddo¹³ sattim
 khipitvā ekappahāren' eva jīvita voropesi. Tato cavitvā
 Nāmmadātīre¹⁴ ukkusayoniyāṃ nibbattimsu. Tatrāpi te vud-
 dhippatte¹⁵ gocaraṃ gahetvā sīsena sīsaṃ tuṇḍena tuṇḍaṃ
 20 alliyāpetvā ṭhite diavā eko yaṭṭhiluddako ekappahāren' eva
 bandhitvā vadhi. Tato pana cavitvā Cittapaṇḍito¹⁶ Kosambi-
 yaṃ purohitassa putto hutvā nibbatti¹⁷. Sambhūtaṇḍito
 Uttarapañcālaraṇṇo putto hutvā nibbatti. Te nāmagahana-
 divasato paṭṭhāya attano jātim sarimsu. Tesu¹⁸ Sambhūta-
 25 paṇḍito nīrantaraṃ saritum asakkonto catutthaṃ caṇḍalajātim eva
 anussarati, Cittapaṇḍito paṭipāṭiyā catasso pi¹⁹, (add: so?) soḷasa-
 vassakāle nikkhamitvā Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ

¹ B^d adds eva, B^e evaṃ. ² B^d omits niggala. ³ C^e niggila niggilā, B^e niggilī.

⁴ B^d adds bahi. ⁵ C^k only one tattha. ⁶ B^d caṇḍalakabhāsaṃ. ⁷ C^k camhā,

B^d brahmaṇāmhā. ⁸ C^e vañcitthā. ⁹ B^d te. ¹⁰ B^d ese. ¹¹ C^k cirasseneva, C^e

cirassaneva. ¹² C^k romanta-. B^d romadhayamāne corr. to romandha-, B^e

romayamāne. ¹³ B^d luddako. ¹⁴ B^d rammadānādītīre. ¹⁵ B^d vudhi- ¹⁶ C^k

adds pana vitva, C^e pana cavitvā cittapaṇḍito. ¹⁷ C^k omit nibbatti. ¹⁸ B^d

omits tesu. ¹⁹ B^d tisso jātiyo in the place of pi.

pabbajitvā jhānābhiññam¹ nibhattetvā jhānasukhena vītinā-
 mento² vasi. Sambhūtapañño³ pitu accayena chattam⁴ ussā-
 petvā chattamaṅgaladivase⁵ yeva mahājanamajjhe maṅgala-
 gītaṃ katvā udānavasena dve gāthā abhāsi. Tam sutvā „am-
 hākaṃ rañño maṅgalagītaṃ“ ti orodhāpi gandhabbāpi tam eva 5
 gītaṃ gāyanti, anukkamena „rañño piyagītaṃ“ ti sabbe pi
 nagaravāsino tam eva gāyanti. Cittapañño Himavantapadesa
 vasanto yeva „kin nu kho mama bhātikena Sambhūtena chat-
 tam laddham udāhu na tāvā“ ti upadhārento laddhabhāvaṃ
 ñatvā „navarajjam⁶ tāva idāni⁷ bodhetum na⁸ sakkhissāmi⁹, 10
 mahallakakāle nam upasamkamitvā dhammaṃ kathetvā pabbā-
 jessāmīti“ cintetvā paṇḍasa vassāni agantvā¹⁰ rañño putta-
 dhītāhi vadḍhitakāle iddhiyā gantvā uyyāne otaritvā maṅgala-
 silāpatte suvaṇṇapaṭimā viya nisīdi. Tasmim¹¹ khane eko
 dārako¹² tam gītaṃ gāyanto dārūni uddharati. Cittapañño 15
 tam pakkosi. So āgantvā vanditvā aṭṭhāsi. Atha nam āha:
 „tvaṃ pāto paṭṭhāya imam eva gītaṃ gāyasi, kim aññaṃ na
 jānāsīti“. „Bhante aññāni pi bahūni jānāmi, imāni pana me¹³
 rañño piyagītāni, tasmā imān¹⁴ eva gāyāmīti“. „Atthi pana
 rañño gītassa paṭigītaṃ gāyanto“ ti. „N¹⁵ atthi bhante“ ti. 20
 „Sakkhissasi pana tvaṃ paṭigītaṃ gāyitun“ ti. „Jānanto
 sakkhissāmīti“. „Tena hi tvaṃ rañña¹⁶ dvīsu gītesu gāyitesu¹⁷
 idam¹⁸ tayena¹⁹ katvā gāyassū²⁰“ ti gītaṃ datvā²¹ „gantvā²² rañño
 santike gāyi²³, rājā te pasīditvā mahantaṃ issariyaṃ dassa-
 tīti“ uyyojesi. So sīghaṃ mātu santikaṃ gantvā attānaṃ 25
 alaṃkārapetvā rājadvāraṃ gantvā „eko kira dārako tumhehi
 saddhim²⁴ paṭigītaṃ gāyissatīti“ rañño ārocāpetvā „āgacchatū“
 ti vutte gantvā vanditvā²⁵ „tvaṃ kira tāta paṭigītaṃ gāyissa-

¹ B^d -ññā. ² B^d -metvā. ³ -galika-. ⁴ B^d no vā. ⁵ B^d neva-. ⁶ B^d adds
 gantvāpi. ⁷ B^d gantvāpi. ⁸ B^d nā, C^k omīti na. ⁹ C^k -mi. ¹⁰ C^k āg-. ¹¹ B^d
 adds rañño. ¹² B^d dve. ¹³ C^k rañño. ¹⁴ C^k omīti gāyitesu. ¹⁵ C^k na-
 yena. ¹⁶ C^k taya. ¹⁷ B^d tatīyam. ¹⁸ C^k gāyissā, C^k gāyissa, B^d gāyissaū. ¹⁹ C^k
 bhatvā. ²⁰ C^k adds satto. ²¹ so all three MSS. for gāhi or gāyissasi? ²²
 B^d ekamantaṃ aṭṭhāsi.

sīti“ puṭṭho „āma deva, sabbaṃ rājaparisaṃ sannipātāpetha“
 'ti sannipatitāya parisāya rājānaṃ āha: „tumhe tāva deva
 tumbhākaṃ gītaṃ gāyatha, athāhaṃ paṭigītaṃ¹ gāyissāmīti“.
 Rājā²

- 5   1. Sabbaṃ³ narānaṃ saphalaṃ suciṇṇaṃ,
               na kammanā⁴ kiñcana⁵ moghaṃ atthi,
               passāmi Sambhūtaṃ mahānubhāvaṃ
               sakammanā⁶ puññaphalūpapannaṃ. 25.
- 10   2. Sabbaṃ narānaṃ saphalaṃ suciṇṇaṃ,
               na kammanā⁷ kiñcana⁸ moghaṃ atthi,
               kaccin nu⁹ Cittassa¹⁰ pi evaṃ eva
               iddho mano tassa yathāpi mayhaṃ ti 26.

gāthadvayaṃ āha.

- Tattha na kammanā³ kiñcana⁴ moghamatthīti sukatadukkatesu
 15 kammesu kiñcana⁷ ekakammam pi moghaṃ nāma n'atthi nipphalaṃ na hoti,
 vipākaṃ datvā va⁸ nassatīti aparāpariyavedaniyakammaṃ⁹ sandhāyāha, Sam-
 bhūtaṃ ti passāmi¹⁰ ahaṃ āyasmantaṃ Sambhūtaṃ sakena kammanā¹¹ puñña-
 phalūpapannaṃ¹², sakammam nissāya puññaphalena upapannaṃ taṃ passāmīti
 attho, kaccin nu⁴ Cittassa⁶ pīti mayhaṃ hi dve janā ekato hutvā naclraṃ
 20 silaṃ rakkhimha, ahaṃ tāva tassa phalena mahantaṃ yasaṃ patto, kacci nu¹³
 kho me bhātīkassa Cittassāpi evaṃ eva mano iddho samiddhoti.

Tassa gītāvasāne dārako gāyanto tatiyaṃ gātham āha:

3. Sabbaṃ narānaṃ saphalaṃ suciṇṇaṃ,
 25   na kammanā¹² kiñcana⁴ moghaṃ atthi,
               Cittaṃ vijānāhi tath' eva deva,
               iddho mano tassa yathāpi tuyhaṃ ti. 27.

Taṃ sutvā rājā catuttham gātham āha:

4. Bhavaṃ nu Citto, sutam aññato te,
               udāhu te koci naṃ¹⁷ etad akkhā,
 30   gāthā sugītā, na mam' atthi kaṃkhā,
               dadāmi te gāṃavaraṃ sataṃ cā 'ti. 28.

¹ Bā omits gītaṃ. ² Bā add āha. ³ Bā -unā. ⁴ Bā kiñcinu. ⁵ Bā kiñci nu.
⁶ Bā -ssa. ⁷ Ck -nā, Bā kiñcinu. ⁸ Bā vi. ⁹ Bā -paravedaniya- ¹⁰ Bā
 kammena. ¹¹ Bā -nanti. ¹² Bā -unā. ¹³ read: nam?

Tattha sutamaññato¹ ti ahaṃ Sambhūtaṃ bhātā Citto nāma² ti vadaṇṭassa Cittass³ eva nu te santikā sutan ti attho, koci naṃ ti udāhu mayā Sambhūtaṃ bhātā Citto diṭṭho ti koci te etam atthaṃ ācikkhī⁴, sugītā ti sabbathāpi ayaṃ gāthā sugītā, n' atth' ettha mama kaṃkhā, gāmaṃvaraṃ sataṃ nāca⁵ ti gāmaṃvaraṃ te sataṃ dadāmi ti vadati.

5

Tato dārako pañcamāṃ gāthā āha:

5. Na cāhaṃ⁶ Citto⁷, sutāṃ aṇṇato me,
isi⁸ ca me etam atthaṃ asaṃsi,
gantvāna raṇṇo paṭigāhi gāthāṃ,
api te varaṃ⁹ attamaṇo dadeyyā¹⁰ ti. 29.

10

Tattha etamatthan ti tumbākaṃ uyyāne nisinnā eko isi mayhaṃ etam atthaṃ ācikkhī.

Taṃ sutvā rājā „so mama bhātā Citto bhavissati, idāṃ¹¹ eva naṃ gantvā passissāmi“ purise āṇāpento gāthādvayam āha:

15

6. Yo jentu ve rājarathe sukate cittasibbane,
kaccehaṃ nāgānaṃ bandhatha, gīveyyaṃ paṭimuñcatha. 30.
7. Āhaññaruṃ¹² bherimudiṅgasāṃkhe,
sīgghāni yānāni ca yojayantu,
ajj' ev' ahaṃ¹³ assamaṃ taṃ gamissaṃ
yatth' eva dakkhissaṃ¹⁴ isiṃ nisinnā ti. 31.

20

Tattha āhaññaruṃ ti āhaññantu¹⁵, assamaṃ taṃ ti taṃ assamaṃ

So evaṃ vatvā vararathaṃ¹⁶ abhiruyha sīgghaṃ gantvā uyyānadvāre rathaṃ ṭhapetvā Cittapaṇḍitaṃ upasāṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinnā tuṭṭhamānaso aṭṭhamāṃ gāthāṃ āha:

25

8. Suladdhalābhā¹⁷ vata me aho si
gāthā sugītā parisāya majjhe,
so¹⁸ haṃ isiṃ sīlavatūpapannaṃ
disvā paṭito sumano haṃ asmīti. 32

30

¹ Bds add te. ² all three MSS. -kkhīm. ³ Cks vāhaṃ. ⁴ Cks etto. ⁵ Ck Bds -i.
⁶ Bds api nu vo dhaṇaṃ, api nu te dhaṇaṃ. ⁷ Bds āhaññantu. ⁸ Bds ajje-vāhaṃ. ⁹ read: -ssam? ¹⁰ Bds āhaññantu ti āhaññantu. ¹¹ Ck varathaṃ, Ck vaparathaṃ. ¹² Bds -bho. ¹³ Ck yo.

Tass' attho: suladdhalābho vata¹ mayham chuttamaṅgaladivase parisāya majjhe, gītagāthā sugītā vata ahoṣi, sv-āham ajja sīlavatasampannaṃ isirū divā pītisomanassappatto jāto ti

So Cittapaṇḍitassa ditṭhakālato paṭṭhāya somanassap-
5 patto „bhātikassa me pallamkam attharathā“ 'ti ādini ānā-
pento navamaṃ gātham āha:

v. Āsanaṃ udakaṃ pajjam² patigaṇhātu³ no bhavaṃ,
agghe bhavantaṃ pucchāma, agghaṃ kurutu no bhavaṃ ti. 33.

Tattha agghe ti atithino dātabbayuttakasmim agghe bhavantaṃ apucchāma,
10 kurutu no ti imaṃ no agghaṃ bhavaṃ patigaṇhātu⁴.

Evaṃ madhurapaṭisanthāraṃ katvā rajjaṃ majjhe bhin-
ditvā dento itaraṃ gātham āha:

10. Rammaṃ ca te āvasathaṃ karontu.
nārīgaṇehi paricārayassu⁵.
15. karoḥi okāsaṃ anuggahāya,
ubho p' imaṃ issariyaṃ karomā 'ti. 34.

Tattha issariyaṃ ti Kampillaraṭṭhe⁶ Uttaraapañcālanagare rajjaṃ majjhe
bhinditvā dve pi janā karoma anubhavāma.

Tassa taṃ vacanaṃ sutvā Cittapaṇḍito dhammaṃ desento
20 cha gāthā abhāsi:

11. Disvā phalaṃ duccharitassa rāja
attho sucinṇassa mahāvīpākāṃ
attānaṃ eva⁷ paṭisaññamissaṃ,
na paṭṭhaye⁸ puttaṃ pasuṃ dhanāṃ vā. 35.
25 12. Das' ev' imā vassadasā maccānaṃ idha jīvitaṃ,
appattaṃ ñeva⁹ taṃ odhiṃ nalo chinno va sussati. 36.
13. Tattha kā nandikā khiḍḍā kā rati kā dhanesaṇā,
kim me puttehi dārehi, rāja mutto 'smi bandhanaṃ. 37.
14. So ahaṃ su-ppajānāmi¹⁰, maccu me na-ppamajjati,
30 antakenādhīpannessa kā rati kā dhanesaṇā. 38.

¹ Bā adds me ti. ² Bā majjaṃ. ³ Bā paṭi-. ⁴ Bā omits pati. ⁵ Bā paricāri-, Ck parivāra-. ⁶ Bā kapila-. ⁷ Ck evaṃ. ⁸ Ck -yemi. ⁹ Ck appattaṃ ñeva, Bā appattaññeva. ¹⁰ Bā so hametaṃ pa-

15. Jāti narāṇaṃ adhamā janinda
caṇḍālayonī dipadākaṇiṭṭhā¹,
sakehi kammehi supāpakehi
caṇḍālagabbhe avasimha pubbe. 39.
16. Caṇḍālāhumha Avantīsu² migā Nerañjaraṃ pati
ukkusā Nammadātīre³, ty-ajja brāhmaṇakhattiyā. 40.

Tattha duccharitassa⁴ 'ti mahārāja tvaṃ sucaritassa⁵ eva phalaṃ jānāsi,
ahaṃ pana duccharitassa⁶ pi phalaṃ passāmi yeva, mayā⁴ ubho duccharita-
phalena ito catutthe attabbhāve caṇḍālayoniyāṃ nibbattā, tattha naciraṃ sīlaṃ
rakkhivā tassa phalena tvaṃ khattiyakule nibbatto ahaṃ brāhmaṇakule, ev'¹⁰
āhaṃ⁵ duccharitassa⁴ phalaṃ suciripassa ca mahāvīpakaṃ dīvē attānaṃ eva
sīlasaṇṇamaṇa paṭisaṇṇamissaṃ, puttāṃ vā pasuṃ vā dhaṇaṃ vā na paṭthemī,
dasevīmā vassadasā⁷ ti mahārāja mandadasakaṃ khiddādasakaṃ vaṇṇa-
dasakaṃ baladasakaṃ paṇṇādasakaṃ hānīdasakaṃ⁷ pabbhāradasakaṃ vaṇka-
dasakaṃ⁸ momūhadadasakaṃ sayanadasakaṃ ti imesaṃ hi dasaṇṇaṃ dasakāṇaṃ¹³
vasena dasa⁹ eva vassadasā imesaṃ⁹ maccānaṃ idha⁹ manussaloke jīvitaṃ, tayi-
danāniyamaṇa¹⁰ sabbā¹¹ ekādasā¹² pāpuṇāti, atha kho appattaṃ ñeva taṃ
odhiraṃ naḷo chinno va sussaṭi, ye pi sakalaṃ vassasattaṃ jīvanti tesam pi
mandadasake pavattarūpā¹³ rūpadhammā¹⁴ chinditvā¹⁵ ātape khittanalo viya
tattā eva sussaṇṇi antaradhāyanti, taṃ odhiraṃ atikkamitvā khiddādasakaṃ na²⁰
pāpuṇāti, tathā khiddādasakādīsu pavattā vaṇṇadasakādīni, tatthā 'ti tasmiṃ
evaṃ sussaṇṇe jīvite kāmaṃ ca kāmaguṇe nissāya abhinandanā¹⁶ kā kāyākilā-
vasena¹⁷ khiddā kā somanassavasena rati kā dhaṇesaṇā, kim me puttehi kiṃ
dārehi¹⁸, mutto 'smi etamhā puttadārabandhanā ti attho, antakenādhī-
panassa¹⁹ 'ti jīvitantakareṇa maccunā abhibhūtasā, dipadā¹⁹ kaṇiṭṭhā ti²⁵
dipadānaṃ¹⁹ antare lāmakā, avasimhā 'ti dve pi mayā vasiṃha, caṇḍālā-
humhā 'ti mahārāja ito pubbe catutthajāti²⁰ Avantiratṭhe²¹ Ujjeninagare caṇḍālā
ahumhā²¹ Tato cavitvā Nerañjaraṃ pati²² Nerañjātīre²³ ubho migā ahumhā,
tattha dve pi amhe ekasmiṃ rukkhamaṇe aññaṃamaññaṃ nissāya ṭhite eko sud-
ḍako eken²⁴ eva sattippahāreṇa jivitā voropesi Tato cavitvā²⁴ Nammadānadi-
tīre²⁵ kurarā ahumhā²⁶, tatṛāpi²⁷ no nissāya ṭhite eko neṣādo ekappahāreṇa³⁰
eva bandhitvā jivitakkayaṃ pāpesi. Tato cavitvā tyajja brāhmaṇakhattiyā

¹ B^d dvi- ² B^d -humhā avanti. ³ B^d ramma-. ⁴ B^d adds hi. ⁵ B^d etāhaṃ.
⁶ phalaṃ jānāsi - - - duccharitassa wanting in C^s. ⁷ C^s omit dasakaṃ. ⁸ C^s
pavamka-. ⁹ C^s imaṃ. ¹⁰ so C^s; C^s tasidam na niyamaṇa, B^d naṃ niyamaṇa
corr. to na ni-. ¹¹ B^d adds eva. ¹² B^d -dasā corr. to dasa. ¹³ B^d -ttā- ¹⁴
C^s rūpā-. ¹⁵ B^d vich-. ¹⁶ B^d nanditā. ¹⁷ B^d -kilidivasena. ¹⁸ C^s adds murehi.
¹⁹ B^d dvi-. ²⁰ so both MSS. ²¹ C^s ahumhā. ²² B^d -fittī. ²³ B^d -rānaditīre.
²⁴ B^d adds ukkusā. ²⁵ B^d rammadātīre. ²⁶ B^d ukkusāhumhā. ²⁷ B^d tatthāpi.

ti te mayam ajja brāhmaṇakhattiyā jātā, aham Kosambiyam brāhmaṇakule nibbatto, tvaṃ idha rājā jāto ti.

Evam assa¹ atīte² lāmakajātiyo pakāsetvā idāni imissāpi jātiyā āyusaṃkhārāparittatā³ dassetvā puññassa⁴ ussāham
 5 janento catasso gāthā abhāsi:

17. Upanīyatī⁵ jīvitam appamāyu,
 jarūpanītassa na santi tāṇā,
 karoḥi Pañcāla mam' eta⁶ vākyam,
 mā kāsi kammāni dukkhudrayāni⁷. 41.

18. Upanīyatī⁵ jīvitam appamāyu,
 jarūpanītassa na santi tāṇā,
 karoḥi Pañcāla mam' eta⁶ vākyam,
 mā kāsi kammāni dukkhapphalāni. 42.

19. Upanīyatī⁵ jīvitam appamāyu,
 jarūpanītassa na santi tāṇā,
 karoḥi Pañcāla mam' eta⁶ vākyam,
 mā kāsi kammāni rajassirāni. 43.

20. Upanīyatī⁵ jīvitam appamāyu,
 vaṇṇam jarā hanti narassa jiyato
 30 karoḥi Pañcāla mam' eta⁶ vākyam,
 mā kāsi kammam¹⁰ nirayūpapattiyā¹¹ ti. 44.

Tattha upanīyatīti mahārāja idaṃ jīvitam maraṇam upagacchati¹², idaṃ
 hi imesaṃ sattānaṃ appamāyūṃ saṃkhārāparittatāya pi tītiparittatāya pi¹³
 parittam sūriyuggamane tipagge ussāva bindusadisaṃ, na santi tāṇā ti na hi
 25 jarāmaraṇam upanītassa puttādayo tāṇā nāma honti, mameta¹⁴ vākyan ti
 mama etaṃ vacanaṃ, mā kāsīti mā rūpādikāmaguṇe¹⁵ hetu pamādaṃ āpajjivā
 nirayādisu dukkhavaḍḍhanāni kammāni kari, dukkhapphalānti dukkha-
 vipākāni, rajassirānti kilesarajena okiṇṇasīsāni, vaṇṇan ti jīramānassa
 narassa sarīravāṇṇam jarā hanti, nirayūpapattiyā ti nirassāde niraye up-
 30 pajjanatthāya¹⁶.

¹ Bā evam tassa ² Bā -tā. ³ Ck -tā, Bā -kam. ⁴ Bā puññesu. ⁵ both MSS. -ti. ⁶ Bā eva ⁷ so Ck; Bā dukkhindriyāni. ⁸ both MSS. eva. ⁹ Bā -yūm.
¹⁰ Bā -āni ¹¹ Bā nirayūpapattiyā, Ck nirayūppattiyā. ¹² Ck -gacchi. ¹³ Ck sarasaparipattitāya tītipariyantitāya in the place of saṃkhāra - - . ¹⁴ Bā eva.
¹⁵ so Ck; Bā -pā for ṇānaṃ? ¹⁶ Ck -yam.

M-tte kathente rājā tussitvā¹ tisso gāthā abhāsi:

21. Addhā hi saccaṃ vacanaṃ tav' etaṃ,
yathā isi' bhāsasi evam etaṃ,
kāma ca me santi anapparūpā,
te duccajā² mādisakena bhikkhu. 45.

3

22. Nāgo yathā paṃkamajjhe vyasanno³
passaṃ thalaṃ nābhisambhoti⁴ gantuṃ
evam p' ahaṃ⁵ kāmapaṃke vyasanno⁶
na bhikkhuno maggam anubbajāmi. 46.

23. Yathāpi mātā ca' pitā ca' puttam
anusāsare kinti sukhī bhaveyya⁷
evam pi maṃ tvaṃ anusāsa bhante
yam ācaraṃ⁸ pecca sukhī bhaveyyan ti. 47.

10

Tattha anapparūpā ti aparittajātikā bahū aparimitā, te duccajā¹⁰
mādisakenā 'ti bhātka tvaṃ kilese pahāya t̥hito, aham pana kāmapaṃke¹¹
nimuggo, tasmā mādisakena¹² te kāmā duccajā, nāgo yathā ti iminā attano
kāmapaṃke nimuggabhāvassa upamaṃ dasseti, tattha vyasanno¹³ ti visanno¹⁴
anupaviṭṭho¹⁵, ayam eva vā pāṭho, maggaṃ ti tumhākaṃ ovādānusaṇimaggam
nānubbajāmi pabbajitum na sakkomi, idh' eva pana me t̥hitaṃ ovādāṃ detthā
'ti, anusāsare ti anusāsanti.

20

Atha naṃ M. āha:

24. No ce tvaṃ¹⁶ ussahase¹⁷ janinda
kāme ime mānusaṃke pahātuṃ
dhammaṃ¹⁸ baliṃ paṭṭhapayassu¹⁹ rāja
adhāmmakāro ca²⁰ te mā hu ratṭhe. 48.

23

25. Dūtā vidhāvantu²¹ disā catasso
nimantakā²² samaṇabrāhmaṇānaṃ,
te annapānena²³ upaṭṭhahassu
vatthena senāsanapaccayena ca. 49.

¹ B^d bujhivā. ² both MSS -i. ³ C^k duccakā ⁴ C^k vyasanto, B^d byasanno.

⁵ B^d -sabbhotu. ⁶ C^k evaṃ-, B^d evamaṃ. ⁷ C^k va. ⁸ taṃ odhiṃ atikka-
mitvā - - - sukhī bhaveyya wanting in C^s. ⁹ B^d yathā ciraṃ. ¹⁰ C^k omit
te duccajā. ¹¹ B^d -sena. ¹² C^k vyasanto, B^d byasanno. ¹³ C^k visante, C^s
visanne. B^d visannova. ¹⁴ C^s paviṭṭho. ¹⁵ C^k tvaṃ. ¹⁶ all three MSS. ussā-.

¹⁷ B^d dhammi. ¹⁸ C^k -pasassu, C^s -passu, B^d upaṭṭhahassu. ¹⁹ C^k omit ca.
²⁰ B^d -ti. ²¹ B^d -ti-. ²² C^k sanna-.

96. Anuena pānena pasannacitto

santappaya samaṇabrāhmaṇe ca,
datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ
anindito saggam upēti tṭhānaṃ. 50.

5 97. Sace ca taṃ¹ rāja mado saheyya
nārīgaṇehi² paricārayantaṃ³
imam eva gāthaṃ manasīkarohi
bhāsehi c' enaṃ⁴ parisāya majjhe: 51.

98. Abbhokāsasayo jantu vajantyā⁵ khīrapāy'to
10 parikiṇṇo supānehi sv-ājja⁶ rājā ti vuccatīti. 52.

Tattha⁷ dhammaṃ⁸ balin ti dhammena samena anutirittaballin gaṇḍā
'ti attho, adhammakāro ti porāṇakarājūhi tṭhāpitaṃ viniccheyadhammaṃ
bhiṇḍitvā pavattā⁹ adhammakiriya, nimantakā¹⁰ ti dhammikasamaṇabrāhmaṇe
nimantetvā pakkosakā, yathānubhāvaṃ ti yathābalaṃ yathāsattim, imameva
15 gāthaṃ ti idāni vattabbaṃ sandhāyāha, tatrāyaṃ adhippāyo: mahārāja sace
taṃ mado abhibhaveyya sace te nārīgaṇaparivutassa rūpādayo vā¹¹ kāmagaṇe
rajjasukhaṃ vā ārabha māno uppajjeyya ath' evaṃ¹² cinteyyāsi: ahaṃ pure
caṇḍālayoniyāṃ nibbatto channassa tiṇakuṭimattassa¹³ abhāvā abbhokāsasayo aho-
sīm, tadā hi me¹⁴ mātā caṇḍālī araṇṇaṃ¹⁵ dārupanṇādināṃ atthāya¹⁶ garchanti
20 maṃ kukkuragaṇassa majjhe abbhokāse nipajjāpetvā attano khīraṃ pāyetvā
gacchati, so 'haṃ kukkurehi parivārīto tehi yeva saddhiṃ sunakhiyā khīraṃ
plivtvā vadḍhito, evaṃ nicajacco butvā ajja rājā nāma jāto ti. Iti kho tvaṃ¹⁷
mahārāja iminā atthena attānaṃ ovaḍanto yo¹⁸ pubbe abbhokāsasayo jantu
araṇṇaṃ¹⁹ vajantiyā caṇḍāliya ito c' ito ca anusaṃcarantiyā²⁰ sunakhiyā ca²⁰
25 khīraṃ pāyito supānehi²¹ parikiṇṇo²² vadḍhito so ajja rājā ti vuccatīti²³ imaṃ
gāthaṃ bhāseyyāsi.

Evaṃ M. tass' ovādaṃ²⁴ datvā „dinno te mayā ovādo,
idāni tvaṃ pabbaja vā mā vā attanā va attano kammaṃ²⁵
vipākaṃ paṭiseviṣṣāmīti²⁶“ vatvā ākāse uppatitvā tassa mat-
30 thake pādarajam²⁷ pātento Himavantam eva gato. Rājāpi taṃ

¹ C^s sacce taṃ? B^d sace taṃ. ² all three MSS. -ri-. ³ B^d -riyantaṃ. ⁴ C^k
bhāsehi me naṃ. ⁵ C^k cchantyā, C^s cchanajatyā corr. to cchanatyā. ⁶ B^d
svajja. ⁷ B^d adds ussahase ti ussāhasi. ⁸ B^d dhammī. ⁹ C^k -tta. ¹⁰ B^d -ti-.
¹¹ B^d omits vā. ¹² C^k athemaṃ. ¹³ B^d -ssāpi. ¹⁴ C^k maṃ. ¹⁵ B^d -ññe.
¹⁶ C^k -paṇṇamakaviādināṃ ādāya, C^s -makaci ādināṃ ādāya. ¹⁷ C^k taṃ. ¹⁸
B^d yoso, C^k so. ¹⁹ B^d -saṃsar-. ²⁰ B^d omits ca. ²¹ C^k -ṇe, B^d sunakhehi.
²² C^k -ṇṇa. ²³ B^d vuccati. ²⁴ B^d tassa o-. ²⁵ C^k kammaṃ. ²⁶ C^k -viṣsa-
mīti, B^d -viṣatīti. ²⁷ B^d pādarajam, C^k rājāṃ

disvā uppannasamvego jeṭṭhaputtassa rajjam datvā balakāyaṃ
nimantetvā Himavantābhimukho pāyāsi. M. tassa gamanaṃ'
ñatvā isigaṇaparivuto āgantvā tam² ādāya gantvā pabbājetvā
kaṣiṇaparikkammaṃ ācikkhi. So jhānābhinnāṃ nibbattesi. Iti
te ubho pi Brahmaloḍḍipagā ahesuṃ. 5

S. i. d. ā. „evam bhikkhave porāṇakapaṇḍitā tīṇi cattāri bha-
vantarāṇi gacchantāpi² dalhaviṣṣāsā va ahesuṃ“ ti vatvā j. s.: „Tadā
Sambhūta-panḍito Ānando ahoṣi, Cittapaṇḍito aham evā“³ ti. Citta-
Sambhūta-jātakaṃ.

3. Sivijātaka.

10

Dūre apassanthero ti. Idam S. J. v. asadisadānaṃ ā. k.
Tam Aṭṭhanipāte Soyirajātake⁴ vitthāritam eva. Tadā pana rājā
sattame divase sabbaparikkhāre datvā anumodanaṃ yāci. S. akatvā⁵
va pakkāmi. Rājā bhutta-pātarāso vihāraṃ gantvā „kasmā bhante
anumodanaṃ akatthā“⁶ ti āha. S. „suddhā mahārāja parisā“ ti 15
vatvā „na ve kadariyā devalokaṃ vajantīti“ gāthāya dhammaṃ desesi.
Rājā pasīditvā saḥassagghanaṃ⁷ siveyyakena uttarāsaṃghena
T-tam pūjetvā nagaraṃ pāvisi. Punadivase dh. k. s.: „āvuso Kosala-
rājā asadisadānaṃ datvā tādiseṇāpi dānena atitto Dasabalena dhamme
desite puna sataṣaḥassagghanaṃ⁸ siveyyakavatthaṃ adāsi, yāva 20
atitto vatāvuso⁹ dānena rājā“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhik-
khave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“¹⁰ 'ti vutte¹¹ „bhikkhave
bāhirabhaṇḍaṃ nāma sudinnaṃ¹², porāṇakapaṇḍitā sakala-Jambudīpaṃ
unnaṃgalaṃ katvā devasikaṃ¹³ chasatasahassapariccāgena dānaṃ
dadamānā bāhiraḍḍānena atittā 'piyassa dātā piyaṃ labhatīti“¹⁴ sam- 25
pattānaṃ¹⁵ yācakānaṃ akkhīni uppādetvā adamsū“¹⁶ 'ti vatvā a. ā.:

A. Siviratṭhe Ariṭṭhapuranagare Sivimahārāje r.
kārente M. tassa putto hutvā nibbatti. Sivikumāro ti 'ssa
nāmaṃ karimsu. So vayappatto Takkaṣilaṃ gantvā uggahita-

¹ B^d tassāga-. ² C^k naṃ, B^d omits tam. ³ B^d gantvāpi. 3. Cfr. Cariyāpi-
ṭaka p. 77. ⁴ so C^k, see vol. III, 469; B^d sivirajātake. ⁵ C^k katvā, B^d avatvā.

⁶ so C^k; B^d na karitthā, B^s na katvāritthā. ⁷ B^d sataṣaḥassagghaṇi-. ⁸ C^s
atittāvuso, B^d atitto vata ā-. ⁹ B^d add na. ¹⁰ C^k suddam. ¹¹ B^d repeats de-.

¹² C^k -ntīti. ¹³ B^d -tta.

sippo āgantvā pitu sippaṃ dassetvā uparajjāṃ labhitvā apara-
 bhāge pitu accayena rājā hutvā agatigamanāṃ pahāya dasa-
 rājadhamme akopetvā dhammena r. kārento catūsu dvāresu
 nagaramajjhe nivesanadvāre¹ ti cha dānasālā² kāretvā deva-
 5 sikaṃ chasatasahassapariccāgena mahādānaṃ pavattesi, aṭṭha-
 micātuddasapannarasesu³ niccaṃ dānasālaṃ gantvā dānaṃ
 olokesi. So ekadā puṇṇamadvase pāto va samussitasetachatte
 rājapallamke nisinno attanā⁴ dinnadānaṃ āvajjanto bāhira-
 vatthuṃ attanā adinnaṃ nāma adisvā „mayā bāhiravatthuṃ
 10 adinnaṃ nāma n' atthi, na maṃ bāhiradānaṃ toseti, aham
 ajjhattikadānaṃ dātukāmo, aho vat' ajja mama⁵ dānasālagata-
 kāle⁶ kocid' eva⁷ yācako bāhiravatthuṃ ayācivitvā⁸ ajjhattikassa
 nāmaṃ gaṇheyya, sace⁹ me koci hadayamaṃsassa nāmaṃ
 gaṇheyya kaṇayena¹⁰ uraṃ paharitvā pasannaudakato sanālaṃ
 15 padumaṃ uddharanto viya lohitabindūni paggharantaṃ¹¹ hada-
 yaṃ nīharitvā dassāmi, sace sarīramaṃsassa nāmaṃ gaṇheyya
 avalekhanasatthena¹² lekhento¹³ viya sarīramaṃsaṃ otāretvā
 dassāmi, sace me koci¹⁴ lohitassa nāmaṃ gaṇheyy' antamukhe
 pakkhipitvā¹⁵ upanītabhājanaṃ pūretvā lohitaṃ dassāmi, sace
 20 vā pana koci 'gehe me kammaṃ na-ppavattati'¹⁶, gehe me
 dāsakammaṃ karohīti¹⁷ vadeyya rājavesaṃ apantvā bahiṭhatvā¹⁸
 attānaṃ¹⁹ sāvetvā dāsakammaṃ karissāmi, sace me¹⁷ koci ak-
 khīnaṃ nāmaṃ gaṇheyya tālamiñjaṃ²⁰ nīharanto viya akkhīni
 uppāṭetvā dassāmīti²¹ cintesi. Iti so²¹

25 Yaṃ kiñci mānusaṃ dānaṃ adinnaṃ me na vijjati
 yo pi yāceyya maṃ cakkhuṃ dadeyyaṃ avikampito ti
 cintetvā soḷasaḥi gandhodakaghaṭeḥi nahātvā sabbālaṃkāra-
 paṭimaṇḍito nānaggarasabhojanaṃ bhuñjitvā alaṃkatahatthik-

¹ Bds add cā. ² Bds -lāyo. ³ Bds -catuddasipannarasesu. ⁴ Bd -no ⁵ Cks mayi. ⁶ Cs Bd -lānga-. ⁷ Cks kodeva. ⁸ Ck āy-. ⁹ Bd adds hi. ¹⁰ Ck kanasena, Cs kanasena. ¹¹ Ck repeats pa-. ¹² Bd -sattakena. ¹³ Cks lekhanto. Bd telasiṅga likkhanto. ¹⁴ Bd omits me koci. ¹⁵ Bd pakkhanditvā. ¹⁶ Bd -vatti. ¹⁷ Bd bāhiraṃ katvā, Ck bāhiṭhatvā. ¹⁸ Cks atta-. ¹⁹ Bd omits me. ²⁰ Bds -bijaṃ. ²¹ Bd adds āha.

khandhavaragato dānaggaṃ agamāsi. Sakko tassa ajjhāsayaṃ viditvā „Sivirājā ‘ajja sampattayācakānaṃ cakkhūni uppāṭetvā dassāmīti’ cintesi, sakkhissasi nu kho dātuṃ udāhu no“ ti tassa vīmaṃsanatthāya jarāpatto andhabrāhmaṇo viya hutvā rañño dānaggaṃ gamanakāle ekasmiṃ unnatapadese hatthaṃ 5 pasāretvā rājānaṃ jayāpetvā aṭṭhāsi, Rājā tadabhimukhaṃ vāraṇaṃ pesetvā „brāhmaṇa kiṃ vadesīti“ pucchi. Atha naṃ Sakko „mahārāja tava dānajjhāsayaṃ nissāya samuggagatena kittighosena sakalalokasannivāso nirantaro¹, ahañ ca andho, tvaṃ dvicakkhū“ ti vatvā cakkhuṃ yācanto paṭhamāṃ gā- 10 tham āha:

1. Dūre apassan thero va² cakkhuṃ yācitum āgato,
ekanettā bhavissāma, cakkhum me dehi yācito ti. 53.

Tattha dūre ti ito dūre vasanto, thero ti jarājīṇo³ thero⁴, ekanettā ti ekaṃ nettaṃ mayhaṃ dehi, evaṃ dve pi⁵ ekanettā bhavissāma⁶. 15

Taṃ sutvā M. „idān’ evāhaṃ pāsāde⁷ nisinno cintetvā āgato, aho me lābhā⁸, ajja vata me manoratho matthakaṃ pāpunissati, adinnapubbadānaṃ dassāmīti“ tutṭhamānaso dutiyaṃ gātham āha:

2. Kenānusiṭṭho idha-m-āgato si 20
vanibbaka cakkhupathāni yācitum,
suduccajāṃ yācasi uttamaṅgaṃ
yaṃ āhu nettaṃ purisena duccajan ti. 54.

Tattha vanibbakā ‘ti taṃ ālapati, cakkhupathānīti cakkhūnaṃ⁹ etaṃ¹⁰ nāmaṃ, yaṃāhū ‘ti yaṃ paṇḍitā duccajan ti kathanti. Itoparaṃ 25 uttānasambandhā¹¹ gāthā Pālinayen’ eva vedittabba¹².

- a. Yaṃ āhu devesu Sujampatīti
Maghavā ti naṃ āhu manussaloke,

¹ Bds - taraṃ phuṭo. ² Cks omīti va. ³ Bd omīti jarā. ⁴ Bd addo viya. ⁵ Bd omīti pi ⁶ Bd -mitti, Bs -māti. ⁷ Bd -dehi. ⁸ Bds -bho. ⁹ all three MSS. -unam. ¹⁰ Bd eva. ¹¹ Bd -a. ¹² Cks -am, Bd -o.

tenānūsīṭṭho idha-m-āgato 'smi
vanibbako cakkhupathāni yācitum. 55.

4. Vanibbako mayha vaṇim¹ anuttaram:
dadāhi me cakkhupathāni yācito,
5 dadāhi me cakkhupatham anuttaram
yam āhu nettam purisena duccayam². 56.
5. Yena atthena³ āgañchi⁴ yam attham abhipatthayam
te te ijjhantu saṁkappā: labha cakkhūni brāhmaṇa. 57.
6. Ekan te yācamānassa ubhayāni dadām⁵ aham,
10 sa⁶ cakkhumā gaccha janassa pekkhato,
yad icchase⁶ tvaṁ tan te⁷ samijjhatū 'ti. 58.

Tattha vanibbako ti yācan, tassa vaṇin ti yācanam, te te⁸ ti te tava
tassa atthassa⁹ saṁkappā, sa cakkhumā ti so tvaṁ mama cakkhūhi cakkhumā
hutvā, yadicchase¹⁰ tvaṁ tan te¹¹ samijjhatū 'ti yam tvaṁ mama sau-
15 tikā icchasi tam te samijjhatu.

Rājā ettakam kathetvā „idh' eva mayā akkhīni uppāṭetvā
dātum asāruppan“ ti cintetvā brāhmaṇam ādāya antepuram
gantvā rājāsane¹² nisiditvā Sīvakaṁ¹³ nāma vejjam pakkosā-
petvā „akkhim me sodhehīti“ āha. „Amhākaṁ kira rājā
20 akkhīni uppāṭetvā brāhmaṇassa dātukāmo“ ti sakalanagare
ekakolāhalam ahosi. Atha senāpatiādayo rājavallabhā ca
nāgarā¹⁴ ca orodhā ca sabbe sannipatitvā rājānam vārentā
tisso gāthā avocum:

1. Mā no deva adā cakkhum, mā no sabbe parākari¹⁵,
25 dhanam dehi mahārāja muttā veḷuriyā bahū. 59.
2. Yutte deva rathe dehi ājāṇīye c' alamkate¹⁶,
nāge dehi mahārāja hemakappanavāsase¹⁷. 60.

¹ Ck vaṇi, Bđ vaṇi; read: vanibbino mayha vaṇim anuttaram? ² Bds add rājā
āha. ³ Cks annena. ⁴ Cks -ji, Bđ āgacchati ⁵ Cks sama. ⁶ Bds -si. ⁷
Cks dada te in the place of tan te. ⁸ Cks only one te. ⁹ Bđ andhassa. ¹⁰
Bđ -si. ¹¹ Ck natadāte in the place of yad - - te, Cc tadate. ¹² Bđ rājanive-
sane. ¹³ Bds sīvikaṁ. ¹⁴ Cks Bđ na. ¹⁵ Bđ parakka-. ¹⁶ Bđ omits c. ¹⁷
Cks -kappana-, Bds -kappani-.

9. Yathā taṃ Sivayo¹ sabbe sayoggā sarathā sadā²
samantā parikareyyuṃ³ evaṃ dehi rathesabhā 'ti. 61.

Tattha parākīrti⁴ pariccaji, akkhīsu hi dinnesu tvaṃ r. na kāressasi,
añño rājā bhavissati, evaṃ tayā mayāṃ paricattā nāma bhavissamā 'ti adhippā-
yen' evaṃ āhaṃsu, parikareyyuṃ⁵ ti parivāreyyuṃ, evaṃ dehīti yathā taṃ 5
avikalacakkhuṃ⁶ Sivayo⁶ parivāreyyuṃ evaṃ bāhīradhanam⁷ ev' assa dehi mā
akkhīni, akkhīsu⁸ dinnesu na taṃ Sivayo⁶ parivāressantīti.

Atha rājā tisso gāthā abhāsi:

10. Yo ve dassan ti vatvāna adāne kurute mano
bhūmyā⁹ so patitaṃ pāsaṃ¹⁰ gīvāya¹¹ paṭimuṇcati. 62. 10
11. Yo ve dassan ti vatvāna adāne kurute mano
pāpā pāpataro hoti sampatto Yamasādanam¹². 63.
12. Yaṃ¹³ hi yāce taṃ¹⁴ hi dade, yaṃ na yāce na taṃ dade,
sv-āhaṃ tam eva dassāmi yaṃ maṃ yācati brāhmaṇo ti. 64.

Tattha paṭimuṇcatīti paveseti, pāpā pāpataro ti lāmakāpi lāma- 15
kataro nāma hoti, sampatto Yamasādanam¹² ti Yamassa āpāpavattitṭhā-
naṃ, Ussadanirayaṃ esa-ppatto yeva nāma hoti, yaṃ hi yāce ti yaṃ yācako
yāceyya dāyako pi tam eva dadeyya na ayācetaṃ. ayaṃ ca brāhmaṇo maṃ
cakkhuṃ yācati na muttādikaṃ¹⁵ dhanam, tad ev' assāhaṃ¹⁶ dassāmiti vadati.

Atha naṃ amaccā „kiṃ patthetvā cakkhūni desīti“ 20
pucchantā

13. Āyū nu vaṇṇan nu sukhaṃ balan nu
kiṃ patthayaṇo nu janinda desi,
kathaṃ¹⁷ hi rājā Sivinaṃ¹⁸ anuttaro
cakkhūni dajjā parolokahetū 'ti gātham āhaṃsu. 65. 25

Tattha parolokahetū 'ti mahārāja katham nāma tumhādiso paṇḍita-
puriso sanditṭhikaṃ¹⁹ issariyaṃ pahāya parolokahetu cakkhūni dadeyya²⁰ 'ti.

¹ C^s sīvavayo, B^d siviyo, B^e sīghayo. ² C^s saha. ³ C^s -ki-. ⁴ B^d pa-
rakka-. ⁵ B^d -kalla-. ⁶ B^d sivi-. ⁷ C^s dehidhanam. ⁸ B^d adds hi. ⁹ B^d
bhūmyam ¹⁰ C^s pāyam. ¹¹ B^d -yam. ¹² all three MSS. -dhanam. ¹³ B^d
yaṃ. ¹⁴ B^d taṃ, C^s na. ¹⁵ B^d omīti kam. ¹⁶ B^d eva svāhaṃ. ¹⁷ B^d kathaṃ.
¹⁸ C^s -vī-. ¹⁹ C^s -ṭṭha-. ²⁰ B^d -yyāthā.

Atha nesaṃ kathento rājā gātham āha:

14. Na v' āham etaṃ yasasā¹ dadāmi,
na puttam icche na dhanam na raṭṭham,
satañ ca dhammo carito purāṇo,
5 icc-eva dāne ramate² mano maman³ ti. 66.

Tattha na vāhan ti na ve aham, yasasā¹ ti dībassa vā mānussa vā yasassa kāraṇā⁴, na puttamicche ti imassa cakkhūdānassa⁵ phalena n' evāham puttam icchāmi na dhanam na raṭṭham, api ca sataṃ paṇḍitānaṃ sabbaññū-bodhisattānaṃ esa āciṇṇo samāciṇṇo⁶ porāṇakamaggo yadidaṃ pāramipūraṇam
10 nāma, na hi pāramiyo pūretvā⁷ bodhitale⁸ sabaññūtaṃ pāpuṇitum samattho nāma n' atthi⁹, ahañ ca pāramiyo pūretvā Buddho bhavitukāmo, icc-evaṃ dāne ramate¹⁰ mano maman¹¹ ti iminā¹² kāraṇena mama mano dāne yeva nīrato¹³ ti vadati.

Sammāsambuddho pi dhammasenāpati-Sāripattatherassa pana¹⁴ Cariyā-
15 piṭakaṃ desento, mayhaṃ dvīhi akkhīhi pi sabbaññūtañāṇam eva piyataran¹⁶ ti dīpetum

Na me dessā ubho cakkhū, attānaṃ me na dessiyaṃ¹⁵, (Cariyāp p 78.16) sabbaññūtaṃ piyaṃ mayhaṃ, tasmā cakkhūṃ adās' ahan ti āha.

Mahāsattassa pana katham sutvā amaccesu appaṭibhānes

- 20 M. Sīvakavejjaṃ¹⁵ gāthāya ajjhabhāsi:

15. Sakhā ca mitto ca mamāsi Sīvaka¹⁷
susikkhito, sādhu karohi me vaco,
laddhatvañ¹⁸ cakkhūni mamaṃ jigimsato¹⁹
hatthesu ṭhāpehi²⁰ vanibbakassā²¹ 'ti. 67.

25 Tassa' attho: samma Sīvaka tvaṃ mayhaṃ sahāyo ca mitto ca vejjasippe²² cāsi²³ susikkhito, sādhu me vacanaṃ karohi, mama jigimsato²⁴ upadhārentassa olokentass' eva tālamiñjaṃ²⁵ viya me akkhīni uddharitvā imassa yācakassa hatthesu ṭhāpehīti.

Atha naṃ Sīvako āha: „cakkhūdānaṃ nāma bhāriyaṃ,

- 30 upadhārehi²⁶ devā²⁷ 'ti. „Sīvaka, upadhāritaṃ mayā, tvaṃ mā

¹ Cks yasā. ² Bđ -ti. ³ Bđ mamā. ⁴ Cks -ṇam. ⁵ Cks -dāna. ⁶ Bđ omits sa-. ⁷ Bds apū-. ⁸ Bđ bodhipallaṅke. ⁹ Bds atthi. ¹⁰ Cks -tī, Bđ -ti. ¹¹ Bds mamā. ¹² Cks add me. ¹³ Bđ omits ni. ¹⁴ Bđ omits pana. ¹⁵ Cs desi-, Bđ desiya, Bđ vedasiyo? ¹⁶ Bđ sīvakaṃ vajjaṃ. ¹⁷ Bđ -vi-. ¹⁸ so Cks for uddhatva? Bds uddharetvā. ¹⁹ Cs jīhīm-, Bđ mama jigīsato. ²⁰ so Bds for ṭhāpehi? Cks āvesi. ²¹ all three MSS. vapi-. ²² Ck adde cāsiṃpe. ²³ Bđ omits cāsi. ²⁴ Cks jīhīm-, Bđ jigīsato. ²⁵ Bds -bijam. ²⁶ Cks -hīti.

papañcam karohi, mā mayā saddhim bahum kathehīti¹. So cintesi: „ayuttam mādisassa susikkhitavejjassa² rañño akkhisu satthapātanan³“ ti so nānābhesajjāni ghaṃsitvā bhesajjacuṇṇena nīluppale⁴ paribhāvetvā⁵ dakkhiṇaakkhim⁶ upasimghāpesi, akkhi⁷ parivatti⁸, dukkhā vedanā uppajji. „Sallakkhehi mahārāja, 5 paripākakaraṇam mayham bhāro“ ti. „Apehi tāta, mā papañcam karīti⁹. So paribhāvetvā puna upasimghāpesi, akkhi akkhikūpato muñci¹⁰, balavatarā vedanā udapādi. „Sallakkhehi mahārāja, sakkom¹¹ aham paṭipākatikam¹² kātun¹³“ ti. „Mā papañcam karīti¹⁴. So tatiyavāre kharataram paribhāvetvā 10 upanāmesi, akkhi¹⁵ osadhabalena paribbhamitvā akkhikūpato nikkhamitvā nahārusuttana¹⁶ olambamānam aṭṭhāsi. „Sallakkhehi varinda, punapākatikakaraṇam mayham balan ti. „Mā papañcam karīti¹⁷. Adhimattā vedanā udapādi¹⁸, lohitaṃ pagghari, nivatthasāṭakā¹⁹ lohiteṇa temimsu. Orodhā ca amaccā 15 ca rañño pādamūle patitvā „deva akkhini mā dehīti“ mahāparidevaṃ paridevimsu. Rājā vedanam adhivāsetvā „tāta mā papañcam karīti“ āha. So „sādhu devā“²⁰ ti vāmahatthena akkhim dhāretvā²¹ dakkhiṇahatthena satthakam ādāya akkhisuttakam chinditvā akkhim gahetvā M-assa hatthe ṭhapesi. 20 So vāmakkhinā dakkhiṇakkhim oloketvā vedanam adhivāsetvā „ehi brāhmaṇa“²² ti brāhmaṇam pakkosivā²³ „mama ito akkhito sataguṇena saḥassaguṇena²⁴ sabbaññūtañāṇakkhim eva piyam, tassa me idaṃ²⁵ paccayo hoti“ ti brāhmaṇassa²⁶ adāsi. So tam ukkhipitvā attano akkhimhi ṭhapesi, tam tassānubhāvena 25 vikasitanīluppalam viya hutvā patiṭṭhāsi. M. vāmaakkhinā tassa tam akkhim disvā „aho sudinnaṃ mayā akkhidānan“ ti²⁷

¹ Bḍ -tassa vejjassa. ² C^k satthāyapātanan, Bḍ satthapātun. ³ Bḍs -lam. ⁴ all three MSS. -vi- ⁵ C^s -iñ. ⁶ Bḍ -ttitvā. ⁷ so Bḍ; C^s muñci for muccei? ⁸ C^k -pākakikam, C^s -pākkakam. ⁹ C^k -i. ¹⁰ Bḍ nahārusuttakena. ¹¹ C^k adds salakkhehi, C^s salla-. ¹² Bḍ -kānam. ¹³ Bḍs akkhini dhovitvā. ¹⁴ Bḍs -sāpetvā. ¹⁵ Bḍ adds satasahassaguṇena. ¹⁶ Bḍ piyataram tassa idaṃ me. ¹⁷ Bḍ adds akkhim. ¹⁸ C^k akkhini and C^s akkhini in the place of akkhidānanti

antosamuggatāya pītiyā¹ nīrantaram putṭho² hutvā itaram pi akkhiṃ adāsi. Sakko tam pi attano akkhiṃhi ṭhapetvā rājanivesanā nikkhamitvā mahājanassa olokontass' eva nagarā nikkhamitvā devalokam eva gato.

5 Tam attham pakāseto S. diyaḍḍham gātham āha:

16. Codito Sīvirājena Sīvako³ vacanamkaro
rañño cakkhūni uddhatvā⁴ brāhmaṇass' upanāmaye,
sacakkhu brāhmaṇo āsi, andho rājā upāvisīti. 68.

Rañño nacirass' eva akkhīni rūhimsu, ruyhamānāni⁵ ca
10 āvāṭabhāvaṃ⁶ appatvā⁷ kambalagenḍukena⁸ viya uggatena maṃsa-
piṇḍena pūretvā cittakammarūpakassa viya akkhīni ahesuṃ,
vedanā pacchijji. Atha M. katipāham pāsāde vasitvā „kiṃ
andhassa rajjenā 'ti, amaccānaṃ rajjaṃ niyyādetvā uyyānaṃ
gantvā pabbajitvā samaṇadhammaṃ karissāmīti“ cintetvā amacce
15 pakkosāpetvā tesam tam attham ārocetvā „eko mukhadho-
vanādidāyako kappiyakārako ca mayham santike bhavissati,
sarīrakiocaṭṭhānesu pi me rajjukam bandhathā“ 'ti vatvā sā-
rathim āmantetvā „ratham yojehīti“ āha. Amaccā pan' assa
rathena gantum adatvā suvaṇṇasavikāya naṃ netvā pokkha-
20 raṇītīre nisīdāpetvā ārakkham saṃvidhāya paṭikkamimsu.
Rājā pallamkena⁹ nisinno attano dānaṃ āvajjesi¹⁰. Tasmiṃ
khaṇe Sakkassa āsanaṃ uḥam ahosi, so āvajjanto¹¹ tam
kāraṇaṃ disvā „mahārājassa varaṃ datvā cakkhu paṭipāka-
tikam karissāmīti“ cintetvā tattha gantvā¹² M-assa avidūre
25 aparāparaṃ caṃkama.

Tam attham pakāseto S.¹³

17. Tato so katipāhassa uparūlhesu cakkhusu
sūtaṃ¹³ āmantayi rājā Sīvinam raṭṭhavaddhano: 69.

¹ Bā omits pī-. ² Cā phuṭṭho, Bā phuṭho. ³ Bā -vi-. ⁴ Bā uddharitvā. ⁵ Bā ruha-. ⁶ Bā pakatibhā-. ⁷ Cā -heṇḍu-, Bā -gaṇḍu-. ⁸ Bā pallaṅke. ⁹ so all three MSS. ¹⁰ Cā āvajjento. ¹¹ Cā āg-. ¹² Bā adds āha. ¹³ all three MSS. su-.

18. Yojehi sārathi yānaṃ, yuttaṃ ca paṭivedaya,
uyyānabhūmiṃ gacchāma pokkharāṇṇe¹ vanāni ca. 70.

19. So ca pokkharaniyā tīre pallāṃkena upāvisi,
tassa Sakko pātura ahu devarājā Sujampatīti 71.

imā gāthā āha.

5

Sakko pi² M-ttena padasaddaṃ sutvā „ko eso“ ti vutte

20. Sakko 'ham asmi devindo, āgato 'smi tav' antike,
varaṃ varassu rājīsi³ yaṃ kiñci manas' icchasīti 72.

gātham āha.

Evam vutte rājā gātham āha:

10

21. Pahūtaṃ⁴ me dhanam Sakka balaṃ⁵ koso c' anappako⁶,
andhassa me sato dāni maraṇam űeva⁷ ruccatīti. 73.

Tattha maraṇam űeva ruccatīti devarāja idāni mayham andhabhāvena
maraṇam eva ruccati⁸, tam me dehitī.

Atha naṃ Sakko āha: „Sivirāja kiṃ pana tvaṃ maritu- 18
kāmo hutvā maraṇam rocesi udāhu andhabhāvenā“ 'ti.
„Andhabhāvena devā“ 'ti. „Mahārāja dānam nāma na keva-
laṃ, samparāyattham eva dīyati⁹, diṭṭhadhammatthāya¹⁰ pi pac-
cayo hoti, tvaṃ ca ekaṃ¹¹ cakkhum yācito dve adāsi, tena
saccakiriyaṃ karohīti“ gātham¹² samutṭhāpetvā 20

22. Yāni saccāni dipadinda¹³ tāni bhāsassu khattiya,
saccan te bhaṇamānassa puna cakkhum bhavissatīti āha. 74.

Tam sutvā M. „Sakka, sace si¹⁴ mama cakkhum dātu-
kāmo aññaṃ upāyaṃ mā kari, mama dānanissanden' eva me¹⁵
cakkhum uppajjatū¹⁶“ 'ti vatvā Sakkena „mahārāja¹⁷, aham¹⁸ 25
Sakko¹⁹ aham devarājā ti na²⁰ paresaṃ cakkhum dātuṃ sak-
komi, tayā dinnassa²¹ dānassa phalen' eva te cakkhum
uppajjissatīti“ vutte „tena hi mayā dānam sudinnan“ ti vatvā
saccakiriyaṃ karonto²²

¹ Bđ -raniṇca. B* -raṇca. ² Bds sakkassa, omitting pi. ³ Bds -isi. ⁴ Bđ pahu-.

⁵ Bđ phalaṃ? ⁶ Bđ omits c ⁷ Bds -pañceva. ⁸ Cks ruccatīti. ⁹ Ck jīyati,
Cs jī-, Bđ diyati ¹⁰ Cks -ttāya. ¹¹ Cks eka. ¹² Bds katham. ¹³ Bđ dvi-. ¹⁴
Bđ pi ¹⁵ Bđ omits me. ¹⁶ Bđ upapa-. ¹⁷ Cks -jena. ¹⁸ Cks nevāham. ¹⁹
Cks omit aham. ²⁰ Cks omit na. ²¹ Bđ dinna. ²² Bđ adde gāthamāha.

28. Ye maṃ¹ yācitum āyanti nānāgottā vanibbakā
yo² pi maṃ yācate tattha so pi me manaso piyo,
etena saccavajjena cakkhum me upapajjathā 'ti 75,
gātham āha.

5 Tattha so pi me ti³ ye⁴ maṃ yācitum āgacchanti yo⁵ pi so pi tesu⁶ āga-
tesu⁷ maṃ⁸ yācati so pi me manaso piyo, etenā 'ti sace mama sabbe pi
yācakā piyā saccam ev' etaṃ mayā vuttaṃ etena me saccavacanena ekaṃ⁹
cakkhum upapajjetha¹⁰ upapajjatū¹¹ 'ti āha.

Ath' assa vacanānantaram eva paṭhamam cakkhum uda-
10 pādi. Tato dutiyassa uppajjanatthāya¹²

24. Yaṃ maṃ so yācitum āgā¹³ dehi cakkhun ti brāhmaṇo
tassa cakkhūni pādāsim brāhmaṇassa vanibbako¹⁴. 76.

25. Bhiyyo maṃ āvisi pīti somanassaṃ c' anappakaṃ,
etena saccavajjena dutiyam me upapajjathā 'ti 77.

15 gāthadvayam āha.

Tattha yaṃ maṃ ti yo maṃ¹⁵, so ti so cakkhuvikalabrāhmaṇo¹⁶ dehi
me cakkhun ti yācitum āgato, vanibbako¹⁷ ti yācantaṃ, bhiyyo maṃ
āvisi ti brāhmaṇassa cakkhūni datvā andhakālato¹⁸ tasmiṃ andhakāle tathā-
rūpaṃ¹⁹ vedanaṃ āgaṇetvā aho sudinnaṃ me dānaṃ ti paccavekkhantaṃ maṃ
20 bhiyyo atirekatarā pīti āvisi mama hadayaṃ pavittā, somanassaṃ ca me²⁰
anantaṃ aparimāṇaṃ uppajji²¹, etena 'ti sace mama tadā anappakaṃ pīti-
somanassaṃ uppannaṃ²² saccam ev' etaṃ mayā vuttaṃ etena me sacca-
vacanena dutiyam pi cakkhum upapajjatū²³ 'ti āha.

Taṃ khaṇaṃ ũeva dutiyam pi cakkhum udapādi, tāni paṇ'
25 assa cakkhūni n' eva pākatikāni na dibbāni, Sakkabrāhmaṇassa²⁴
hi dinnacakkhum²⁵ puna pākatikaṃ kātuṃ na sakkā, upahata-
vatthuno²⁶ ca dibbacakkhum nāma na uppajjati²⁷, tāni paṇ'

¹ Ck saṃ, C² saṃmā. ² Cks so. ³ Bā ye mantī. ⁴ C⁵ yo. ⁵ Cks ye. ⁶ Bā
te pi yācakesu in the place of yo pi so pi tesu, B⁷ te pi yo pi tesu. ⁷ Bā
āgacchantesu. ⁸ Bā yo maṃ. ⁹ Cks eka. ¹⁰ Cks uppajjatha. ¹¹ Cks uppaj-
jantu. ¹² Bā upapa-. ¹³ Cks āga, Bā agā. ¹⁴ Bā vanibbako. ¹⁵ Bā adda
yācati. ¹⁶ Bā -vikallo-. ¹⁷ Bā vanibbako. ¹⁸ Cks anandha-; Bā add paṭṭhāya.
¹⁹ Cks -pi. ²⁰ Bā mama. ²¹ Bā upapa-. ²² Bā -nnanti. ²³ Bā upapa-. ²⁴
Bā athassabrā-. ²⁵ Bā dinnam-. ²⁶ Cks -uto.

assa saccapāramitācakkhūnīti¹ vuttāni, tesaṃ uppattisamakālam
eva Sakkānubhāvena sabbā rājaparisā² sannipatitā va ahosi³.
Ath' assa Sakko mahājanamajjhe⁴ yeva thutiṃ karonto

16. Dhammena bhāsītā gāthā Sivinaṃ raṭṭhavaddhana,
etāni tava nettāni dibbāni paṭidiyyare⁵. 78.

17. Tirokuḍḍam⁶ tiroselaṃ samatiggayha pabbataṃ
samantā yojanasataṃ dassanaṃ anubhontu⁷ te ti 79.
gāthadvayam āha.

Tattha dhammena [bhāsītā ti mahārāja imā te gāthā dhammena sa-
bhāven⁸ eva bhāsītā, dibbānīti dibbānubhāvayuttāni, paṭidiyyare ti paṭi- 10
diyyanti⁹, tirokuḍḍan ti mahārāja imāni te cakkhūni devatānaṃ cakkhūni
viya parakuḍḍam paraseḷaṃ yaṃ kiñci pabbataṃ¹⁰ samatiggayha atikkhamitvā
samantā dasadisā yojanasataṃ rūpadassanaṃ anubhontu sādhentū¹¹ ti attho

Iti so ākāse thatvā mahājanamajjhe imā gāthā bhāsivā¹²
„appamatto hohīti“ M-aṃ ovaditvā devalokam eva gato. M. 15
pi mahājanaparivuto mahantena sakkārena nagaraṃ pavisitvā
Candakaṃ¹³ pāsādam abhirūhi¹⁴. Tena cakkhūnaṃ paṭiladdha-
bhāvo sakala-Siviraṭṭhe pākato¹⁵ jāto. Ath' assa dassanattamaṃ
raṭṭhavāsino¹⁶ bahuṃ paṇṇākāraṃ gahetvā āgamiṃsu¹⁷. M.
„imasmiṃ mahājanasannipāte mama dānaṃ vaṇṇessāmīti“
rājadvāre mahāmaṇḍapaṃ kāretvā samussitasetacchatte rāja- 20
pallaṃke nisinna nagare bheriṃ carāpetvā sabbaseniyo sanni-
pātetvā „ambho Siviraṭṭhavāsino, imāni me dibbacakkhūni disvā
ito paṭṭhāya¹⁸ adatvā mā bhuñjitthā¹⁹“ ti vatvā dhammaṃ
desento catasso gāthā abhāsi:

28. Ko n' idha vittaṃ na dadeyya²⁰ yācito

api viṣiṭṭhaṃ supiyam pi attano.

tad imgha sabbe Sivayo²¹ samāgatā

dibbāni nettāni mam' ajja passatha. 80.

¹ Bā -tā- corr. to -tānubhāvena-. ² Bā -purisā. ³ Bā ca ahesum. ⁴ Bā
-janaasa majhe. ⁵ Bā -dissare. ⁶ Bā -kuṭam. ⁷ Ck -bhonti. ⁸ Bā -dissati.
⁹ Bā adds pl. ¹⁰ Bā sodh-. ¹¹ Ck abhā-. ¹² Bā suc-. ¹³ Bā -rūya. ¹⁴
Bā -to. ¹⁵ Bā sakalāra-. ¹⁶ Ck ag-. ¹⁷ Bā adds dānaṃ. ¹⁸ Bā -jathā. ¹⁹
Bā nu dadeyyam. ²⁰ Bā sivi-

29. Tirokuḍḍaṃ tiroselam samatiggayha pabbataṃ
samantā yojanasataṃ dassanaṃ anubhonti' me. 81.
30. Na cāgamattā param' atthi kiñci
maccānaṃ' idha jīvite',
5 datvāna mānusaṃ⁵ cakkhuṃ
laddham [me] cakkhuṃ amānusaṃ. 82.
31. Etam pi disvā Sivayo⁶ detha dānāni bhuñjatha,
datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ
aninditā⁷ saggāṃ upetha⁸ ṭhānaṃ ti. 83.
- 10 Tattha ko nīdhā 'ti ko nu idha, api viṣiṭṭhaṃ ti uttamam pi sa-
mānaṃ, cāgamattā ti cāgapamāṇato aññaṃ varam nāma n' atthi, idha
jīvite ti imasmiṃ jīvaloke, idha jīvitaṃ⁹ ti pi pāṭho, imasmiṃ jīvaloke jīva-
mānānaṃ ti attho, amānusaṃ ti dibbacakkhuṃ mayā laddhaṃ, iminā kīraṇena
veditabbam etaṃ: cāgato uttamaṃ nāma n' atthīti, etampi disvā ti etaṃ
15 mayā laddhaṃ dibbacakkhuṃ disvāpi.

Itīmāhi¹⁰ catūhi gāthāhi dhammaṃ desetvā tato paṭṭhāya
anvaddhamāsaṃ pannarasuposathe¹¹ mahājanaṃ¹² sannipātā-
petvā niccaṃ imāḥ' eva gāthāhi dhammaṃ desesi. Taṃ sutvā
mahājano dānādini puññāni katvā devaokaṃ pūrento va¹³
90 agamāsi¹⁴.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave porāṇikapāṇḍitā bāhiraḍānena asan-
tuṭṭhasampattayācākānaṃ¹⁵ attano cakkhūni uppāṭetvā adamsū“ 'ti
vatvā¹⁶ j. s. Tadā Sīvakaṇḍiyo¹⁷ Anando ahoṣi, Sakko Anuruddho,
sesaparisaṃ Buddhapaṇḍitaṃ, Sīrīrājā pana ahaṃ evā¹⁸ 'ti. Sīvījātakam.

25 4. Sīrīmandajātaka.

Paṇḍāyupetaṃ sīriyā vihīnaṃ¹⁹ ti. Ayaṃ Sīrīmandapaṇḍiyo¹⁹
Mahāummagge āvīhāvissaṃti. Sīrīmandajātakaṃ¹⁹.

¹ B^d -te. ² B^ds varam. ³ C^ks mantānaṃ. ⁴ B^d -taṃ. ⁵ C^ks datvā mānu-
sakaṃ. ⁶ B^d -vi-. ⁷ B^d anandiko, B^s anindito. ⁸ B^d upehi. ⁹ so all three
MSS. for jīvinam or jīvitaṃ? ¹⁰ B^d iti. ¹¹ B^d -thesu. ¹² B^d -ne. ¹³ B^d
omits va ¹⁴ C^s B^d āg-. ¹⁵ C^k asantueṭṭha, C^s B^d asantutṭhā-. ¹⁶ B^ds add
saccāni pakāsetvā. ¹⁷ B^d sīvīkavajjo. ¹⁸ C^k viñhi-, B^d navhi-. ¹⁹ B^d
-meṇḍa-.

5. Rohantamigajātaka.

Ete yūthā¹ patiyantīti. Idam S. Veļuvane v. āyasmato Anandassa jivitapriccāgaṃ ā. k. So pan' assa jivitapriccāgo Asitīnipāte Cullahamsajātake Dhanapāladamane āvibhavissati. Evaṃ tenāyasmatā Satthu atthāya jivite pariccatte dh. k. s.: „āvuso āyasmā 5
 Ānando sekhapaṭisambhidappatto hutvā D-assāthāya jīvitam paricca-
 jīti“. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa mam'
 atthāya jīvitam pariccaji yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k.² Khemā nām' assa aggamaheṣī ahosi. Tadā 10
 B. Himavantapadese migayoniyam nibbattitvā suvaṇṇavaṇṇo
 ahosi sobhaggappatto, kaniṭṭho pi 'ssa Cittamigo nāma su-
 vaṇṇavaṇṇo va³ ahosi, kaniṭṭhabhaginī pi Sutanā nāma su-
 vaṇṇavaṇṇā va ahosi. M. pana Rohanto⁴ nāma migarājā ahosi.
 So Himavante dve pabbatarājiyo atikkamitvā tatiyāya antare 15
 Rohantaṃ nāma saraṃ nissāya asītimigasahassaparivāro vāsaṃ
 kappesi. So andhe jinne mātāpitaro posesi. Ath' eko Bā-
 rāṇasito avidūre nesādagāmaṃ vāsī nesādaputto Himavantaṃ pa-
 vitṭho M-aṃ disvā attano gāmaṃ āgantvā aparabhāge kālaṃ
 karonto puttassa ārocesi: „tāta amhākaṃ kammabhūmiyaṃ 20
 asukasmim nāma ṭhāne suvaṇṇavaṇṇo migo vasati, sace rājā
 puccheyya katheyyāsīti“⁵. Ath' ekadivasaṃ Khemā nāma
 devī paccūsakāle supinaṃ addasa, evarūpo supino hoti⁶: su-
 vaṇṇavaṇṇo migo⁷ kañcanapīṭhe nisīditvā suvaṇṇakimkīṇikaṃ
 koṭṭento⁸ viya madhurena⁹ sarena deviyā dhammaṃ deseti, sā 25
 sādhu-kāraṃ datvā dhammaṃ suṇāti, migo¹⁰ dhammakathāya
 anīṭṭhitāya eva utṭhāya gacchati, sā „migaṃ gaṇḥathā“ 'ti
 vadanti¹¹ yeva pabujjhi. Paricārikāyo tassā saddaṃ sutvā
 „supihitadvāravātapānaṃ gehaṃ, vātassa¹² pi okāso n' atthi,
 ayyā imāya velāya migaṃ gaṇhāpetīti¹³“ avahasimsu. Sā tasmim 30

¹ all three MSS. yūdhā. ² Ck² kāresi. ³ B² omits va. ⁴ B² rohano. ⁵ B²
 add aparabhāge kālaṇkato ahosi. ⁶ B² ahosi. ⁷ B² adds āgantvā. ⁸ B²
 ākoṭento. ⁹ B² madhūra. ¹⁰ B² adds pi. ¹¹ all three MSS. -i. ¹² B²
 janassā. ¹³ B² -pethā

khane „supino ayan“ ti ñatvā cintesi: „supino¹ ti vutte² rājā
 anādaro bhavissati, dohaḷo³ ti vutte pana ādarena pariye-
 sissatīti⁴ suvaṇṇavaṇṇamigassa⁵ dhammakatham supissāmīti“
 sā gilānālayam katva nipajji. Rājā āgantvā „bhadde kin te
 5 aphāsukan“ ti pucchi. „Deva aññam⁶ n' atthi: dohaḷo pana
 me uppanno“ ti. „Kiṃ icchasīti“⁷. „Suvāṇṇavaṇṇassa
 dhammikamigassa dhammam sotum devā“⁸ ti. „Bhadde, yaṃ
 n' atthi tattha te dohaḷo uppanno, suvaṇṇavaṇṇo⁹ nāma migo
 yeva n' atthīti“. Sā⁹ „sace na labhāmi idh' eva me maraṇam“ ti
 10 rañño piṭṭhiṃ datvā nipajji. Rājā „sace atthi labhissasīti“
 parisamajjhe nisīditvā Moraḷātaka vuttanāyena¹⁰ eva amacce
 brāhmaṇe ca pucchitvā „suvaṇṇavaṇṇā migā nāma hontīti“
 sutvā luddake sannipātāpetvā¹⁰ „ken' evarūpo¹¹ migo diṭṭho,
 kena suto“ ti pucchitvā tena nesādaputtēna pitu santikā
 15 sutaniyāmena kathite „samma, tassa te migassa ānītakāle
 mahantaṃ sakkāraṃ karissāmi, gaccha ānehi nan“ ti vatvā
 paribbayaṃ datvā taṃ pesesi. So pi „sac' āhaṃ deva taṃ
 ānetum na sakkhissāmi cammam assa anessāmi, taṃ ānetum
 asakkonto lomāni pi 'ssa ānessāmi, tumhe mā cintayitthā“¹² ti
 20 vatvā nivesanaṃ gantvā puttadārassa paribbayaṃ datvā tattha
 gantvā taṃ migarājānaṃ disvā „kismiṃ nu kho ṭhāne pāsāṃ
 oḍdetvā imaṃ gaṇhitum sakkhissāmīti“¹³ vīmaṃsanto pāṇiya-
 titthe okāsaṃ passi, so daḷhaṃ cammayottaṃ vaṭṭetvā M-assa
 pāṇiyapivanatṭhāne yaṭṭhiyā¹² pāsāṃ oḍdesi. Punadivase M.
 25 asītiyā migasahashehi saddhiṃ gocare caritvā „pakatitithe
 yeva pāṇiyaṃ pivissāmīti“¹⁴ tattha gantvā otaranto yeva pāse
 bajjhi. So „sac' āhaṃ idān' eva baddharāvaṃ¹⁵ ravissāmi
 nātigaṇo¹⁴ pāṇiyaṃ apivitvā va bhīto¹⁵ palāyissatīti“¹⁶ cintetvā

¹ Bā adds me diṭho. ² Bā sace vakkhāmi in the place of vutte. ³ Bā adds
 me uppanno ⁴ Cks -ssati. ⁵ Bā -vaṇṇassa migassa-. ⁶ Cks añño. ⁷ Bā -si
 devīti. ⁸ Bā adds viya. ⁹ Bā adds tassa vacanaṃ sutvā. ¹⁰ Bā -pātetvā. ¹¹
 Bā keneva eva-. ¹² Bā yaṭhi. ¹³ Bā bhandhanaravaṃ. ¹⁴ Bā -ā. ¹⁵ Bā -ā,
 adding vanaṃ. ¹⁶ Bā -antīti.

yatṭhiyaṃ allīyitvā attano vase vattetvā pāṇiyaṃ pivanto viya
 ahosi. Atha asītiyā migasahassānaṃ pāṇiyaṃ pivitvā uttaritvā
 ṭhitakāle „pāsaṃ chindissāmīti“ tikkhattuṃ ākaḍḍhi¹, paṭhama-
 vāre cammaṃ chijji, dutiye² maṃsaṃ, tatiye³ nabāruṃ chin-
 ditvā pāso aṭṭhiṃ āhacca aṭṭhāsi. So chinditūṃ asakkonto
 baddharāvaṃ⁴ ravi, migagaṇo⁵ bhāyitvā tīhi ghaṭāhi palāyi⁶.
 Cittamigo tiṇṇaṃ pi ghaṭānaṃ⁷ antare M-aṃ adisvā „idaṃ
 bhayaṃ uppajjamānaṃ mama bhātu uppannaṃ bhavissatīti“
 cintetvā tassa santikaṃ gantvā⁸ taṃ baddhaṃ⁹ passi. Atha
 naṃ M. disvā „bhātika mā idha tiṭṭha, sāsamkaṃ idaṃ
 ṭhānaṃ“ ti vatvā uyyojento paṭhamam gātham āha:

1. Ete yūthā⁹ patiyanti bhītā maraṇā¹⁰ Cittaka,
 gaccha tuvaṃ¹¹ pi, mā kaṃkhi, jīvissanti tayā saha¹² 'ti. 84.

Tattha ete ti cakkhupathaṃ atikkamitvā dūragate¹³ sandhāyāha, pati-
 yantīti paṭigacchanti palāyanti¹⁴ attho. Cittakā 'ti taṃ ālapati, tayā saha¹⁵
 'ti tvaṃ etesaṃ mama ṭhāne ṭhatvā rājā hohīti ete tayā saddhiṃ jīvissantīti.

Tato ubhinnaṃ pi tisso ekantarikagāthā¹⁶ honti:

1. Nāhaṃ Rohanta¹⁴ gacchāmi, hadayaṃ me avakaḍḍhati¹⁵,
 na taṃ ahaṃ jahissāmi, idha hessāmi¹⁶ jīvitaṃ¹⁷. 85.
2. Te hi nūna marissantī andhā aparināyikā,
 gaccha tuvaṃ¹¹ pi, mā kaṃkhi, jīvissanti tayā saha. 86.
4. Nāhaṃ Rohanta¹⁴ gacchāmi, hadayaṃ me avakaḍḍhati¹⁵,
 na taṃ baddhaṃ jahissāmi, idha hessāmi jīvitaṃ ti. 87.

Tattha Rohanta¹⁸ 'ti M-aṃ nāma ālapati, avakaḍḍhatīti²⁰ gaḷati²¹,
 sokena avakaḍḍhiyati²², te hi nūnā 'ti te amhākaṃ mātāpitara ekameva²³ eva
 dvīsu pi amhesu idha matesu aparināyikā hutvā apaṭijaggiyamānā susevitvā ma-
 rissantī, tasmā bhātika Citta gaccha tvaṃ²³, tayā saha te jīvissantīti attho,
 idha hessāmi²⁴ imasmīṃ yeva ṭhāne jīvitaṃ jahissāmi²⁵ vatvā

¹ Bā -itvā. ² Bā -yavāre. ³ Bā bandharavam. ⁴ Bā -ā. ⁵ Bā -yimsu. ⁶
 Bā -ṭakānaṃ. ⁷ Ckō āg-. ⁸ Bā bandhanaṃ. ⁹ Ckō yūthādhā. ¹⁰ Ckō -ṇassa.
¹¹ Ckō tvam. ¹² Bā dūram-. ¹³ Bā -āyo. ¹⁴ Bā rohaṇa. ¹⁵ Ckō Bā ava-
 kassati. ¹⁶ Bā hi-. ¹⁷ Bā adde bodhisatto āha ¹⁸ all three MSS. ava-
 kassati. ¹⁹ Bā rohanā. ²⁰ Bā -kassati. ²¹ Bā gaḷayati. ²² Bā kaḍḍhiyati. ²³
 Bā tuvaṃ. ²⁴ Bā hi-.

B-assa dakkhiṇapassam nissāya taṃ sandhāretvā assā-sento aṭṭhāsi. Sutanāpi nāma migapotikā palāyitvā migānaṃ antare ubho bhātike apassantī „idaṃ bhayaṃ mama bhātikā-naṃ uppannaṃ bhavissatīti“ nivattitvā tesam santikaṃ āgatā,
 5 naṃ¹ āgacchantiṃ disvā M. pañcamam gātham āha:

6. Gaccha bhīru palāyassu, kūṭe baddho 'smi āyase,
 gaccha tuvaṃ² pi, mā kaṃkhi, jīvissanti tayā sahā 'ti. 88.

Tattha bhīrū 'ti mātugāmo nāma appamattikenāpi bhāyati, tena naṃ evaṃ ālapati, kūṭe ti paṭicchannapāse, āyase ti so hi anto udae ayakkhandhaṃ
 10 koṭṭetvā³ tattha sārādāruṃ yaṭṭhiṃ bandhitvā oḍḍito, tasmā evaṃ āha, tayā sahā 'ti te asītisahasamigā tayā saddhiṃ jīvissanti.

Tatoparā⁴ purimanayen⁵ eva tisso gāthā honti:

6. Nāhaṃ Rohanta⁶ gacchāmi, hadayam me avakaḍḍhati⁷,
 na taṃ ahaṃ jahissāmi, idha hessāmi jīvitaṃ. 89.
 15 7. Te hi nūna marissanti andhā aparināyikā,
 gaccha tuvaṃ² pi, mā kaṃkhi, jīvissanti tayā saha. 90.
 8. Nāhaṃ Rohanta gacchāmi, hadayam me avakaḍḍhati⁷,
 na taṃ baddhaṃ jahissāmi, idha hessāmi⁸ jīvitaṃ ti. 91.

Tattha te nūnā 'ti idhāpi mātāpitāro va sandhāyāha

20 Sāpi tath⁹ eva paṭikkhipitvā M-assa vāmapassam nissāya assāsayaṃānā¹⁰ aṭṭhāsi. Luddo pi te mige palayante disvā baddharāvaṇ¹⁰ ca sutvā „baddho bhavissati migarājā“ ti gāl-haṃ kacchaṃ bandhitvā migamāraṇasattim ādāya vegenā-gacchi¹¹. M. āgacchantam disvā navamaṃ gātham āha:

25 9. Ayaṃ so luddako eti ruddarūpo¹² sahāvudho,
 so¹³ no vadhissati ajja usunā sattiyā-m-apīti. 92.

Tattha ruddarūpo¹² ti dāruṇajātiko, sattiyāmapīti sattiyāpi no paharītvā vadhissati, tasmā yāva so nāgacchatī tava palāyathā¹³ 'ti.

¹ Bā taṃ. ² Ck^o tuvaṃ. ³ Bā koṭṭe-. ⁴ Bā -raṃ. ⁵ Bā rohana. ⁶ C^o Bā -kas-sati. ⁷ Bā -kassati. ⁸ Bā hi-. ⁹ Bā assāsīyaṃānā. ¹⁰ Bā bandharavaṇ. ¹¹ C^o vegenāñchi, Bā vegenāgacchatī. ¹² Bā ludda-. ¹³ Bā yo.

Taṃ disvāpi Cittamigo na palāyi. Sutanā pana saka-bhāvena saṇṭhātum¹ asakkonti maraṇabhayaabhītā thokaṃ palāyitvā „ahaṃ dve bhātike pahāya kuhiṃ palāyissāmīti“ attano jīvitam jahitvā nalāṭena maccum ādāya punāgantvā bhātu vāmapasse aṭṭhāsi.

5

Taṃ atthaṃ pakāseto S. dasamaṃ gātham āha

10. Sā muhuttaṃ palāyitvā bhayaṭṭhā² bhayatajjitā
sudukkaraṃ akaraṃ bhīru maraṇāy³ ūpanivattathā ti. 93.

Tattha maraṇāyūpanivattathā 'ti' maraṇaṭṭhāya upanivatti

Luddo pi āgantvā te tayo jane ekato ṭhite disvā metta- 10
cittam uppādetvā ekakucchiyaṃ nibbattaḥhātaro⁴ viya te maññamāno ciutesi: „migarājā tāva pāse baddho, ime pana dve janā hirottappabandhena baddhā, kin nu kho ime⁵ etassa hontīti“ atha ne pucchanto

11. Kin nu te 'me migā honti, muttā baddham⁶ upāsare, 15
na taṃ cajitum icchanti jīvitassa⁷ pi kāraṇā ti 94.

Tattha kin nu te me ti kin nu te ime, upāsare ti upāyanti

Ath' assa B. ācikkhi:

12. Bhātaro honti me ludda sandariyā ekamātukā,
na maṃ cajitum icchanti jīvitassa pi kāraṇā ti. 95. 20

So tassa vacanaṃ sutvā bhiyyosomattāya muducitto ahosi. Citto⁸ migarājā tassa muducittam⁹ űatvā „samma ludda“, mā tvaṃ etaṃ migarājānaṃ 'migamatto¹⁰ yevā' 'ti maññittha, ayaṃ hi asītiyā migasāhassānaṃ rājā silācārasampanno sabba-sattesu muducitto mahāpaṇṇo andhe jīṇe mātāpitaro poseti, 25
sace tvaṃ evarūpaṃ dhammikaṃ¹¹ māresi etaṃ mārento mātā-pitaro ca no¹² mañ ca bhaginiṃ ca me ti amhe pañca pi jane māresi yeva, mayhaṃ pana bhātu jīvitam dento pañcannam pi no¹³ jīvitadāyako sīti“ vatvā

¹ Bā sandhāretum. ² Bā bhayaṭṭhā. ³ Ck nibbattā-. ⁴ Ck me. ⁵ Bā bandham.

⁶ Bā -ssā. ⁷ Bā -a. ⁸ Bā -ttataṃ. ⁹ Bā -aka. ¹⁰ Bā migāmato. ¹¹ Bā adde migam. ¹² Bā ma. ¹³ Bā jānānaṃ.

12. Te hi nūna marissanti andhā aparināyikā,

pañcannaṃ jīvitaṃ dehi, bhātaraṃ muñca luddakā 'ti 96.
gātham āha. So tassa dhammakathaṃ sutvā pasannacitto
„mā bhāyi sāmīti“ vatvā anantaraṃ gātham āha:

5 14. So vo ahaṃ pamokkhāmi mātāpettibharaṃ¹ migam,
nandantu mātāpitāro muttam² disvā mahāmigan ti. 97.

Tattha vo ti nipātamattaṃ, muttam³ ti bandhanā muttam⁴ passitvā.

Evañ ca pana vatvā cintesi: „rañño dinno yaso⁵ mayhaṃ
kiṃ karissati, sac' āhaṃ imaṃ migarājānaṃ vadhissāmi ayaṃ
10 vā⁶ me paṭhavi bhinditvā⁷ vivaraṃ dassati asani vā me mattha-
kaṃ patissati, vissajjessāmi naṃ“ ti so M-aṃ upasaṃkamitvā
yatṭhīm pātetvā cammayottaṃ chinditvā migarājānaṃ āliṅgitvā
udakapariyante nipajjāpetvā muducittena saṇikaṃ pāsā⁸ mo-
cetvā nahārūhi nahāruṃ maṃsena maṃsaṃ cammena cammaṃ
15 samodhānetvā udakena lohitaṃ dhovitvā mettācittena pu-
nappuna pariṃajji. Tassa mettānubhāvena M-assa ca pāra-
mitānubhāvena sabbāni nahārumaṃsacammāni sandhiyimsu,
pādo sañchannachavisañchannalomo⁹ ahoṣi, asukatṭhāne bad-
dho ahoṣīti pi na paññāyi, M. sukhappatto hutvā aṭṭhāsi.
20 Taṃ disvā Cittamigo somanassajāto luddassa anumodanaṃ
karonto

15. Evaṃ luddaka nandassu saha sabbehi nātibhi

yathāham ajja nandāmi muttam¹⁰ disvā mahāmigan ti 98.
gātham āha.

25 Atha M. „kin nu kho esa luddo maṃ gaṇhanto attano
kammena gaṇhi udāhu aññassa ānattiyā“ ti cintetvā gahita-
kāraṇaṃ pucchi. Luddaputto āha: „sāmi, na mayhaṃ tum-
hehi kammaṃ atthi, rañño pana aggamaheṣi Khemā nāma
tumhākaṃ dhammakathaṃ sotukāmā, tadatthāya rañño ānattiyā
30 tvaṃ mayā gahito“ ti. „Samma evaṃ sante maṃ vissajjento

¹ Bā - pittī-. ² Cks muttā. ³ Bā dinnayasena. ⁴ Ck va, Bā ca. ⁵ Bā bhijjivā.

⁶ Cks - saṇi. ⁷ Cks sañchavi-.

atidukkaraṃ karosi, ehi maṃ netvā rañño dassehi, deviyā dhammaṃ kathessāmīti¹. „Sāmi², rājāno nāma kakkhaḷā, ko jānāti kiṃ bhavissati³, mayhaṃ rañño dinnena yasena kammaṃ n' atthi, gaccha tvaṃ yathāsukhan⁴ ti. Puna M. „iminā maṃ vissajjentena atidukkaraṃ kataṃ, yasapaṭilābhaupāyam assa 5 karissāmīti⁵ cintetvā „samma pitthiṃ tāva me hatthena parimajjā⁶“ 'ti āha. So parimajji, hattho suvaṇṇavaṇṇehi lomehi pūri⁷. „Sāmi imehi lomehi kiṃ karomīti⁸. „Samma imāni haritvā⁹ rañño ca deviyā ca dassetvā 'imāni tassa suvaṇṇavaṇṇamigassa lomaṇīti¹⁰ vatvā mama ṭhāne ṭhatvā imāhi gāthāhi 10 deviyā dhammaṃ desehi, taṃ¹¹ sutvā yeva hi 'ssā¹² dohaḷo paṭippassambhissatīti¹³. „Dhammaṃ cara mahārājā¹⁴“ 'ti dasadhammacariyagāthā uggaṇhāpetvā pañcasilāni datvā appamādena ovaditvā uyyoyesi. Luddaputto M-aṃ ācariyaṭṭhāne ṭhapetvā tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ katvā catūsu ṭhānesi van- 15 ditvā lomāni paduminipattena gahetvā pakkāmi. Te pi naṃ¹⁵ tayo janā thokaṃ anugantvā mukhena gocaraṇ ca pāṇīyaṇ ca gahetvā mātāpitunnaṃ santikaṃ gamimsu¹⁶. Mātāpitaro „tāta Rohanta¹⁷, tvaṃ kira¹⁸ baddho, kathaṃ mutto¹⁹“ ti pucchantā²⁰ 16. Kathaṃ²¹ pamokkho āsi²² upanītasmiṃ jīvite, 20 kathaṃ putta amocesī kūṭapāsamha²³ luddako ti 99. gātham āhaṃsu.

Tattha upanītasmin ti tava jīvite maraṇantike²⁴ upanīte kathaṃ pamokkho āsi²⁵.

Taṃ sutvā B. tisso gāthā abhāsi:

17. Bhaṇaṃ kaṇṇasukhaṃ vācaṃ hadayaṅgaṃ hadayanissitaṃ subhāsītāhi vācāhi Cittako maṃ amocayi. 100.
18. Bhaṇaṃ kaṇṇasukhaṃ vācaṃ hadayaṅgaṃ hadayanissitaṃ subhāsītāhi vācāhi Sutanā maṃ amocayi. 101.

¹ Cks -ssāmi, omitting ti sāmi. ² Ck -titi. ³ Bđ -āhi. ⁴ all three MSS. puri. ⁵ Cks nība-. ⁶ Cks omit taṃ. ⁷ Bđ tassā. ⁸ Bđ pasam-. ⁹ Bđ omits naṃ. ¹⁰ Cks āg-. ¹¹ Bđ rohana. ¹² Bđ adds pāse. ¹³ Cks -to. ¹⁴ Bđ adds tvaṃ for te? ¹⁵ Bđ asi. ¹⁶ Bđ -hā. ¹⁷ C^s maraṇasantike, Bđ -santikaṃ.

19. Suvā kaṇṇasukhaṃ vācam hadayaṅgaṃ hadayanissitaṃ
subhāsitaṇi sutvāna luddako maṃ amocayīti. 102.

Tattha bhaṇan ti bhaṇanto, hadayaṅgan ti hadayaṅgamaṃ, dutiya-
gāthāya bhaṇan ti bhaṇamānā, sutvā ti so imesaṃ ubhinnaṃ vācam sutvā.

- 3 Ath' assa mātāpitāro anumodantā āhaṃsu:

20. Evaṃ ānandito¹ hotu saha dārehi luddako
yathā may' ajja nandāma disvā Rohantam² āgatan ti. 103.

Luddo pi araṇṇā nikkhamitvā rājakulam gantvā rājānaṃ
vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsī. Taṃ disvā rājā³

- 10 21. Nanu tvaṃ avacā⁴ ludda: migacammāni āharim⁵,
atha kena nu vaṇṇena migacammāni nāharīti⁶. 104.

Tattha migacammāni ti migāṃ vā cammaṃ vā, āharin ti āharissāmi,
idaṃ vuttaṃ hoti: ambho ludda, nanu tvaṃ evaṃ avaca: migāṃ ānetuṃ asak-
konto cammaṃ āharissāmi⁷, taṃ asakkonto lomānīti, so tvaṃ kena kāraṇena
15 n' eva migāṃ na migacammaṃ āharīti⁸.

Taṃ sutvā luddo

22. Āgamā⁹ c' eva hatthatthaṃ kūṭapāsaṇ ca so migo,
abajjhi, taṇ ca migarājaṃ taṇ ca muttā upāsare. 105.

23. Tassa me āhu¹⁰ saṃvego abbhuto lomahaṃsano,
20 imaṇ c' āhaṃ migāṃ haṇṇe ajja hassāmi¹¹ jīvitan ti āha. 106.

Tattha āgamā¹² ti mahārāja so migo mama hatthatthaṃ hatthapāsaṇ
c' eva¹³ mayā odditaṃ kūṭapāsaṇ ca āgato tasmiṃ ca kūṭapāse abajjhi, taṇca
muttā upāsare ti taṇ ca baddhaṃ apare muttā abaddhā ca dve migā assā-
senta¹⁴ taṃ nissāya aṭṭhaṃsu, abbhuto ti pubbe abbhūtapubbo, imaṇcāhaṇ
25 ti aha me saṃviggassa etad ahoṣi: sace ahaṃ imaṃ migāṃ haṇessāmi ajj' eva
imaṃsiṃ yeva ṭhāne jīvitaṃ jahissāmi¹⁵.

24. Kīdisā te migā ludda, kīdisā dhammikā migā,

kathaṃvaṇṇā kathaṃsīlā, bālhaṃ kho te paṣaṃsasīti 107.
idaṃ so rājā vimhayavasena punappuna pucchati. Taṃ
30 sutvā luddo

¹ Cks anindito. ² Bd rohaṇam. ³ Bds add āha. ⁴ Bd -ca. ⁵ Bd -ri, Cks -raṇ.
⁶ Bd -rāti. ⁷ Bd ānessāmi. ⁸ Bd -rantīti. ⁹ Ck -ma, Bd -maṇ. ¹⁰ so all
three MSS. ¹¹ Bd ajjeva hissāmi. ¹² all three MSS. -man. ¹³ Bd pāsānceva.
¹⁴ Cks assāsessa. ¹⁵ Bd adde taṃ sutvā rājā āha.

25. Odātasīṅgā sucivālā jātarūpatacūpamā,
pādā lobitakā tesam, añjitakkhā manoramā ti gātham āha. 108.

Tattha odātasīṅgā ti rajatadāmasadisaṅgā, sucivālā ti camarī-
vālasadisena¹ sucinā vālena samannāgatā, lobitakā ti rattaromapavālasadisā²,
pādā ti khurapariyantā, añjitakkhā ti añjitehi³ viya visuddhapaṇcappasādehi⁴ 5
akkhihi samannāgatā.

Iti so kathento va M-assa suvaṇṇavaṇṇāni lomāni rañño
hatthe ṭhapetvā tesam migānaṃ sarīravannaṃ pakāsento

26. Edisā te migā deva, edisā dhammikā migā,
mātāpettibharā⁵ devā, na te so abhihārayan⁶ ti 109. 10
gātham āha.

Tattha mātāpettibharā ti jīṇṇe andhe mātāpitare posenti, etādisā
tesam⁷ dhammikā, na te so abhihārayan⁸ ti so migarājā na sakkā kenaci
tava paṇṇākāratthāya abhiharitun ti attho, abhihārayin⁹ ti pi pāṭho, so te
ahan taṃ¹⁰ paṇṇākāratthāya nābhīhārayin¹¹, na āharin ti attho. 15

Ito so M-assa ca Cittamigassa ca Sutanāya ca miga-
potikāya guṇe kathetvā „mahārāja ahan tena migaraññā attano
lomāni dassetvā ‘mama ṭhāne ṭhatvā dasahi dhammacariyā-
gāthāhi¹²’ deviyā dhammaṃ katheyyāsīti*’ āpatto“ ti vatvā

¹ B^d camari-. ² B^d rattanakhapa-. ³ C^k -te. ⁴ B^d -pitti-. ⁵ C^k -yun.

⁶ C^s B^d na-. ⁷ C^k -hārayan. ⁸ B^d so aham te taṃ. ⁹ B^d -yi, C^k -yūn.

¹⁰ B^d rājadha-.

* After katheyyāsīti B. reads as follows:

uggaṇhāpito āpatto“ ti¹. Taṃ sutvā rājā taṃ sattaratanakhacite rājapallamke
nisīdāpetvā sayam deviyā saddhim nīcāsane ekamantaṃ nisīditvā taṃ añjalim
paggayha yācati. So dhammaṃ desento āha:

- 1 Dhammaṃ cara mahārāja mātāpitusu khattiya,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
- 2 Dhammaṃ cara mahārāja puttadāresu khattiya,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
- 3 Dhammaṃ cara mahārāja mittāmmaccesu khattiya,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
- 4 Dhammaṃ cara mahārāja vāhanesu² balesu ca,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.

¹ B^d omits ti. ² B^d vāhakesu? B^s vāhanesu.

kañcanapīṭhe nisīditvā tāhi gāthāhi dhammaṃ desesi. Deviyā dohaḷo paṭippassambhi. Rājā tussitvā luddaputtaṃ mahantena yasena santappento

27. Dammi nikkhasataṃ ludda thullaṃ ca maṇikuṇḍalaṃ
 5 catussadañ¹ ca pallaṃkaṃ ummāpupphasirinnibhaṃ² 110.
 28. Dve ca sādisiyo bhariyā usabhaṃ ca gavaṃ sataṃ,
 dhammena rajjaṃ kāressaṃ, bahukāro me si luddaka. 111.
 29. Kasī vanijjā iṇadānaṃ³ uñchācariyāya luddaka —
 etehi⁴ dāraṃ posehi. mā pāpaṃ akarā⁵ punaṃ⁶ ti 112.
 10 gāthā āha.

Tattha thullan ti mahagghaṃ, maṇikuṇḍalan ti pasādhanaṃ ca te dammi, catussadan⁷ ti caturassadaṃ⁸, catuussāsakan ti attho, ummāpupphasirinnibhaṃ⁹ ti nilapaccattharaṇatāya⁹ ummāpupphasadisāya¹⁰ nibhāya obhāsena samannāgataṃ kālavaṇṇadārusāramayaṃ vā, sādisiyo ti añña-

¹ B^d caturassaṇ. ² B^d umārapupphasannibhaṃ. ³ C^k ina-, B^d iṇṇādīnaṃ. ⁴ B^d etena. ⁵ B^d -ri, C^k -raṃ. ⁶ B^d -nā. ⁷ B^d caturassan. ⁸ C^k -rā-, B^d omits ca. ⁹ C^k -natthanāya, C^k -natthatāya, B^d nilapaccattaraṇatthā. ¹⁰ C^k bahupakāro, B^d bahūkāro.

3. Dhammaṃ cara mahārāja gāmesu nigamesu ca,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
6. Dhammaṃ cara mahārāja raṭṭhesu janapadesu ca
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
7. Dhammaṃ cara mahārāja samanabrāhmaṇesu ca
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
8. Dhammaṃ cara mahārāja nigapakkhīsu khattiya,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
9. Dhammaṃ cara mahārāja, dhammo suciṇṇo sukhaṃ āvahati¹,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
10. Dhammaṃ cara mahārāja, Indo devā sabrāhmaṇā
suciṇṇena divaṃ pattā, mā dhammaṃ rāja pāmādo².
11. Tatth' ev' ete vattapadā³, esā va anussāsaṇī,
sapaññaṃ sevi Kalyāṇī sā etī tidivaṃ gatā ti.

Iti nesādaputto M-ena desitanīyāmena Akāsagaṇgaṃ otārento viya Buddha-
hīhāya dhammaṃ desesi. Mahājano sādhu-kārasahassāni pavatteti. Dhamma-
kathaṃ sutvā yeva deviyā dohaḷo paṭippassambhi etc.

¹ read: dhammo āvahatī sukhaṃ? ² so both MSS. for pāmādo; p. 111, 25, vol. III 4¹, Dh. p. v. 371 is likewise to be read pāmādo, then the metre will be right. ³ B^d tattheva te vatthapadā.

maññaṃ rūpena ca bhogena ca sadisā, usabhaṇca gavaṃ satan ti usa-
bhajeṭṭhakaṃ katvā gavasataṇ ca te dammi, kāressan ti dasarājadhamme
akopento dhammen' eva rajjaṃ kāressāmi, bahukāro¹ me sīti suvaṇṇa-
vaṇṇassa migarañño ṭhāne ṭhatvā dhammassa desitattā tvam mama bahūpakāro,
migarājena² vuttaniyāmen' eva te ahaṃ pañcasu sīlesu paṭiṭṭhāpito, kaśi³ 5
vaṇijjā ti samma luddaka, ahaṃ migarājā⁴ adisvā tassa vacanam eva sutvā
pañcasu sīlesu paṭiṭṭhito, tvam pi ito paṭṭhāya sīlavā hohi yāni tāni kaśi vaṇijjā⁵
ṭṇadānaṃ⁶ uñchācariyā 'ti ājīvamukhāni etena sammāājīvena tava puttadāraṃ
posehi, mā puna pāpaṃ karīti.

So rañño kathaṃ sutvā „na me gharāvāsen' attho, 10
pabbajjaṃ anujāna⁷ devā“ 'ti⁸ anujānāpetvā raññā dinnam⁹
dhanam puttadārassa datvā Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ
pabbajitvā aṭṭha samāpattiyo nibbattetvā Brahmalo-ka-parāyano
ahosi. Rājāpi M-assa ovāde ṭhatvā saggapadam¹⁰ pūresi.
Ovādo¹¹ vassasahassam¹² pavatti¹³. 15

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi mam' atthāya Anandena
jīvitam pariccattam evā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā luddo¹⁴ Channo ahosi,
rājā Sāriputto, devī Khemā bhikkhunī, mātāpitaro mahārājakulāni,
Sutanā Uppalavaṇṇā, Cittamigo Anando, asītimigasahassāni Sākiyagaṇo,
Rohantamigarājā¹⁵ aham evā“ 'ti. Rohantamigajātakam¹⁶. 20

6. Haṃsajātaka.

Ete haṃsā pakkamantīti. Idam S. Veluvane v. Anan-
dattherassa jīvitapariccāgam eva ā. k. Tadāpi hi dhammasa-
bhāyaṃ therassa guṇakathaṃ kathentesu bhikkhusu S. āgantvā¹⁷
pucchitvā¹⁸ „na bhikkhave idān' eva pubbe p' Anandena¹⁹ mam'
atthāya jīvitam pariccattam evā“ 'ti vatvā a. ā.: 25

A. B. Bahuputtako nāma rājā r. kāresi, Khemā²⁰ nām'
assa aggamaheśi ahosi. Tadā M. suvaṇṇahaṃsayoniyaṃ nib-
battitvā navutihaṃsasahassaparivuto²¹ Cittakūṭe vasi. Tadāpi

¹ Cks bahupakāro, Bđ bahūkāro. ² Cks -je. ³ Bđ -jānaṃ. ⁴ Bđ -āni. ⁵ Cks
ina-. ⁶ Bđ -nātha. ⁷ Ck omits anu - - ti. ⁸ Bđ -a. ⁹ Bđ saggapūram. ¹⁰
Bds tassa o-. ¹¹ Bđ vassasatasahassam. ¹² Bđ -ttati. ¹³ Bđ -ako. ¹⁴ Bđ
omits rohanta. ¹⁵ Bds rohāṇa-. ¹⁶ Bđ adds kāya nuttha bhikkhave e. k. s. ti.
¹⁷ Bđ adds imāya nāmā ti vutte. ¹⁸ Bđ pi ā-. ¹⁹ Bđ adds tveva. ²⁰ Bds chana-

devī vuttanayen' eva supinaṃ disvā rañño suvaṇṇavaṇṇahaṃsassa¹
 dhammadesanāsavane² dohaḥaṃ ārocesi. Rājāpi pucchitvā
 „suvaṇṇavaṇṇahaṃsā nāma³ Cittakūṭapabbate vasantīti“ ca
 sutvā Khemaṃ nāma saraṃ⁴ kāretvā nānappakārāni nivāpa-
 5 dhaññāni ropāpetvā catūsu kappesu devasikaṃ abhayaghosa-
 naṃ ghosāpesi ekaṃ ca luddaputtaṃ haṃsānaṃ gahaṇatthāya
 payojesi. Tassa payojitākāro ca tena tattha sakunānaṃ upa-
 parikkhitabhāvo ca suvaṇṇahaṃsānaṃ āgatakāle rañño āro-
 cetvā pāsaoḍḍitanīyāmo⁵ ca M-assa pāse baddhaniyāmo ca
 10 Sumukhassa haṃsasenāpatino tīsu haṃsaghaṭṭāsu taṃ adisvā
 nivattanaṃ ca sabbaṃ Mahāhaṃsajātake āvibhavissati, idhāpi
 M. yaṭṭhipāse bandhitvā⁶ pāsayaṭṭhiyaṃ olambanto⁷ yeva givaṃ
 pasāretvā haṃsānaṃ gatamaggaṃ olokento Sumukhaṃ āgac-
 chantaṃ disvā „āgatakāle naṃ vīmaṃsissāmīti“ cintetvā tas-
 15 miṃ āgate tisso gāthā abhāsi:

1. Ete haṃsā pakkamanti vakkaṇṇā bhayameritā,
 harittaca hemavaṇṇa kāmāṃ Sumukha pakkama. 113.
2. Ohāya maṃ nātigaṇā ekaṃ pāsavasāṃ gataṃ
 anapekkhamānā⁸ gacchanti, kiṃ eko avahīyasi. 114.
- 30 3. Pat' eva⁹ patataṃ¹⁰ seṭṭha, n' atthi baddhe¹¹ sahāyatā¹²,
 mā anīghāya hāpesi, kāmāṃ Sumukha pakkamā 'ti. 115.

Tattha bhayameritā ti bhayeritā bhayatajjitā bhayacalitā, harittaca
 hemavaṇṇā 'ti dvīhi¹³ vacanehi taṃ evālapati, kāmāṃ ti suvaṇṇatata su-
 vaṇṇavaṇṇa sundaramukha ekamsena pakkamāhi yeva, kiṃ te idhāgamanenā 'ti
 25 vadati, ohāyā 'ti maṃ jahitvā uppatitā¹⁴, anapekkhamānā¹⁵ ti te ca me¹⁶
 nātakā mayi anapekkhā va gacchanti, patevā 'ti uppat' eva¹⁷, mā anīghāyā¹⁸
 'ti ito¹⁹ gantvā pattabbāya niddukkhabhāvāya viriyaṃ mā hāpesi

¹ B^d -ṇṇassa-. ² C^{ks} -nasavana. ³ B^d add atthīti. ⁴ B^s saraṇaṃ. ⁵ C^{ks}
 pāsāni-, B^d haṃsānaṃod-. ⁶ so all three MSS. ⁷ C^{ks} -te, B^d -batta ⁸ C^{ks} -naṃ.
⁹ C^{ks} pate ca, B^d pageva ¹⁰ C^k panataṃ, C^s pattaṃ, B^d pakaṭaṃ. ¹¹ B^d
 bhante. ¹² C^k -nā, B^d -kā. ¹³ B^d adds pi. ¹⁴ C^{ks} -to. ¹⁵ C^{ks} -kkhā. ¹⁶
 B^d māliā. ¹⁷ C^{ks} u₁ patteva. ¹⁸ all three MSS. -anī-. ¹⁹ B^d etto. ²⁰ B^d
 pattabbāyā.

Tato Sumukho paṃkapiṭṭhe nisīditvā

4. Nāhaṃ dukkhapareto ti' Dhataratṭha tavaṃ⁷ jahe,
jīvitam maraṇam vā me tayā saddhiṃ bhaviassatīti 116.
gātham āha.

Tattha dukkhapareto ti mahārāja tvaṃ maraṇadukkhapareto ti⁸ 5
ettaken' eva nāhaṃ⁹ jahāmi.

Evam Sumukhena sihanāde kate Dhataratṭho

5. Etad ariyassa kalyāṇam yaṃ tvaṃ Sumukha bhāsasi,
taṃ ca vīmaṃsamāno⁵ 'haṃ pata te tam⁶ avassajin ti 117.
gātham āha. 10

Tattha etad ariyassā 'ti yaṃ tvaṃ nāhaṃ tavaṃ⁷ jahe ti bhāsasi etaṃ
ācārasaṃpannassa ariyassa kalyāṇam uttamavacanam, pata te taṃ ti ahaṃ ca
na taṃ vissajjetukāmo evaṃ avacaṃ atha kho taṃ vīmaṃsamāno pata tu⁸ iti
etaṃ vacanam avassajin, gacchā 'ti taṃ avocaṃ ti attho.

Evam tesam kathayantānaṃ⁹ ñeva luddaputto daṇḍam¹⁵
ādāya vegenāgato. Sumukho Dhataratṭham assāsento¹⁰ tassā-
bhimukho gantvā apacitīm dassetvā haṃsarañño guṇe kathesi,
tāvad eva luddo muducitto ahosi, so tassa muducittatam ñatvā
puna gantvā haṃsarājam eva assāsento atṭhāsi. Luddo pi
haṃsarājānam upasaṃkamitvā chaṭṭham gātham āha: 20

6. Apadena padaṃ yāti antalikkhe caro dijo¹¹,
ārā pāsāṃ na bujji tvaṃ haṃsānam pavaruttamo ti. 118.

Tattha apadena padan ti mahārāja tumhādiso antalikkhacarō¹² dijo
apadena¹³ akāse padaṃ katvā yāti, na bujjhīti¹⁴ so tvaṃ evarūpo dūrato va
imaṃ¹⁵ pāsāṃ na bujji¹⁶ nāvajānīti¹⁷ pucchati. 25

M. āha:

7. Yadā parābhavo hoti poso jīvitasamkhaye (II⁶²₆, III²²¹₆)
atha jālaṃ ca pāsāṃ ca āsajjāpi¹⁸ na bujjhatīti. 119.

¹ Bā smi. ² Bā tuvaṃ. ³ Cks omit ti. ⁴ Bā nāhantaṃ. ⁵ Bā -nā. ⁶ so
all three MSS. for patā t' etaṃ? ⁷ Bā tuvaṃ. ⁸ so Bā; Ck panatam, Cs
pantam. ⁹ Bā kathent-. ¹⁰ Bā -setvā ¹¹ Bā dvi-. ¹² Cks -kkhe-. ¹³ Bā
-de. ¹⁴ Cks na bujjhati, Bā nibbujhīti. ¹⁵ Ck idam, Bā omits imam. ¹⁶ Cs
adds tam. ¹⁷ Bā na jānāsīti. ¹⁸ Bā -jjapi, Cks -jjhāpi

Tattha parābhavo ti samma luddaputta yadā parābhavo avaḍḍhi¹ vīṇaso sampatto hoti atha so² poso jīvitasaṃkhaye patte jālaṃ ca pāsāṇ ca patvāpi na jānāti³ attho.

Luddo⁴ haṃsarañño kathaṃ abhinanditvā Sumukhena
5 saddhiṃ sallapanto tisso gāthā abhāsi:

8. Ete haṃsā pakkamanti vakkaṅgā bhayameritā,
harittaca hemavanna tvaṇ ca naṃ⁵ avahīyasi. 120.

9. Ete⁶ bhutvā pivitvā ca pakkamanti vihaṅgamā
anapekkhamānā vakkaṅgā, tvaṃ ñev⁷ eko⁸ upāsasi. 121.

10 10. Kin nu t⁹ āyaṃ⁷ dijo hoti, mutto baddhaṃ upāsasi,
ohāya sakunā yanti⁸, kiṃ eko avahīyasīti. 122.

Tattha tvaṇ ca naṃ⁹ ti tvaṃ eva ohīyasīti pucchati, upāsasīti
payirupāsasi.

Sumukho āha:

15 11. Rājā me so dijo mitto sakhā pāṇasamo ca me,
n⁹ eva naṃ vijahissāmi yāva kālassa pariyāyan¹⁰ ti. 123.

Tattha yāva kālassa pariyāyan ti luddaputta yāva jīvitakālassa
pariyosānaṃ ahaṃ etaṃ na jahissāmi yeva.

Taṃ sutvā luddo pasannacitto hutvā „sac⁹ āhaṃ evaṃ-
20 sīlasampannesu imesu aparajjhissāmi paṭhavī pi me vivaraṃ
dadeyya, kiṃ me rañño santikā laddhena dhanena, vissajjes-
sāmi ne¹⁰ ti cintetvā:

12. Yo ca tvaṃ sakhino hotu¹¹ pāṇaṃ cajitum icchasi
so te sahāyaṃ muñcāmi, hotu rājā tavānugo ti 124.

25 gātham āha.

Tattha yo ca tvaṃ ti yo nāma tvaṃ, so te ti so ahaṃ, tavānugo ti
esa haṃsarājā tava vasaṃ anugato hotu. tayā saddhiṃ ekaṭṭhāne vasatu.

Evaṃ ca pana vatvā Dhataratṭhaṃ yatṭhipāsato otāretvā
tīraṃ¹² netvā pāsāṃ muñcitvā muducittena lohitaṃ dhovitvā

¹ Bḍ avuḍhi. ² Bḍ omits so. ³ Bḍ adds pi. ⁴ Ck tvaṇca na, Bḍ tvaṇcenam.

⁵ Bḍ eko. ⁶ Bḍ tvaṇceveko. ⁷ Bḍ kiṃ nu tyāyaṃ. ⁸ Ck⁹ hanti. ⁹ Bḍ tvaṇ-
cenam, Ck tvaṇcatan, C⁹ tvaṇcatan? ¹⁰ so ad three MSS. for paryayan? ¹¹ so
all three MSS. for hetu? ¹² Bḍ saratīraṃ.

nahāruādīni paṭipādesi. Tassa muducittatāya M-assa pārami-
tānaṃ ānubhāvena ca tāvad eva pādo sacchavi¹ ahosi, bandha-
natṭhānam² pi na paññāyi. Sumukho M-am³ oloketvā tuṭṭha-
citto anumodanaṃ karonto⁴

13. Evaṃ luddaka nandassu saha sabbehi nātibhi (III²³¹) 5

yathāham ajja nandāmi muttaṃ disvā dijjādhipan ti. 125.

Taṃ sutvā luddo „gacchatha sāmīti“ āha. Atha naṃ M.
„kiṃ pana tvaṃ samma maṃ attano atthāya bandhi udāhu
aññassāṇattiyā“ ti pucchitvā⁵ tena tasmim kārane ārocite „kin
nu kho me ito va Cittakūṭaṃ gantum seyyo udāhu nagaran“ 10
ti vīmaṃsanto „mayi nagaraṃ gate luddaputto dhanam la-
bhissati deviyā dohaḷo paṭippassamthissati Sumukhassa mitta-
dhammo pākaṇo bhavissati⁶, tathā mama nāṇabalena⁷ Khemaṃ
va saraṃ abhayadakkhiṇaṃ katvā labhissāmi⁸, tasmā nagaram
eva gantum seyyo“ ti saniṭṭhānaṃ katvā „ludda, tvaṃ amhe 15
kācenādaya rañño santikaṃ nehi, sace no rājā vissajjetukāmo
bhavissati vissajjessatīti“ āha. „Rājāno nāma sāmī kakkhaḷā,
gacchatha tumhe“ ti. „Mayaṃ tādisaṃ luddam pi muduka-
rimhā¹⁰, rañño ārādhane amhākaṃ ko¹¹ bhāro, nehi yeva no
sammā“ ti. So tathā akāsi. Rājā haṃse disvā¹² somanassa- 20
jāto hutvā dve pi haṃse kañcanapīṭhe nisīdāpetvā madhulāje
khādāpetvā madhūdakaṃ¹³ pāyetvā añjalim paggayha dhamma-
kathaṃ āyāci. Haṃsarājā tassa sotukāmataṃ viditvā paṭha-
maṃ tāva paṭisanthāram akāsi. Tatr' imā haṃsassa ca rañño
ca vacanapaṭivacanagāthā honti: 25

14. Kaccin nu¹⁴ bhoto kusalaṃ,
kacci¹⁵ bhoto anāmayam,
kacci¹⁵ ratṭham idam phītaṃ
dhammena-m-anusāsati¹⁶. 126.

¹ C^k sañchavi, C^s sachavi. ² B^d bandhaṭhānam. ³ B^d bodhisattaṃ. ⁴ B^d
adda gāthamāha. ⁵ B^d pucchi. ⁶ C^k -issatīti. ⁷ C^k -lām. ⁸ B^d gamissāmi.
⁹ C^k -hehīti. ¹⁰ B^d mudukaṃ ka-. ¹¹ B^d omits ko. ¹² B^d adda va. ¹³
B^d madhurodakaṃ. ¹⁴ B^d kiñci in the place of kaccin nu ¹⁵ B^d kiñci. ¹⁶
so C^k; in the place of B^d -sasi.

15. Kusalaṃ c' eva me haṃsa, atho haṃsa anāmayāṃ,
atho raṭṭham idaṃ phītaṃ dhammena-m-anusāsati¹. 127.
16. Kacci² bhoto amaccesu doso koci na vijjati,
kacci³ ārā amittā te chāyā dakkhiṇato-r-iva⁴. 128.
- 5 17. Atho pi me amaccesu doso koci na vijjati,
atho ārā amittā me chāyā dakkhiṇato-r-iva⁴. 129.
18. Kacci² te sādīsī bhariyā assavā piyabhānini
puttarūpayasūpetā tava chandavasānugā⁵. 130.
19. Atho me sādīsī bhariyā assavā piyabhānini
puttarūpayasūpetā mama chandavasānugā. 131.
20. Kacci² te bahavo puttā sujātā raṭṭhavaḍḍhana
paññājavena saṃpannā, saṃmodanti tato tato. 132.
21. Sataṃ⁶ eko ca me puttā Dhataratṭha mayā sutā,
tesaṃ tvaṃ kiccaṃ⁷ akkhāhi, nāvarajjhanti⁸ te vaco ti. 133.

- 15 Tattha kusalaṃ ti ārogyaṃ, itaraṃ tass' eva vevacanaṃ, phītaṃ ti
kacci⁷ te idaṃ raṭṭhaṃ phītaṃ subhikkhaṃ dhammena ca naṃ⁹ anusāsati¹⁰
pucchati, doso ti aparādhō, chāyā dukkhiṇatorivā⁴ ti yathā nāma dak-
khiṇadisābhimukhaṃ¹¹ chāyā na vaḍḍhati evaṃ kacci⁷ te amittā na vaḍḍhanti
vadati, sādīsīti¹² jātigottakulapadesehi¹³ samānā, evarūpi hi aticārini na hoti,
20 assavā ti vacanapaṭiggāhikā¹⁴, puttarūpayasūpetā ti puttehi ca rūpena
ca yasena ca upetā, paññājavena¹⁵ ti paññāvegena, paññā¹⁶ jāvēpetvā tāni
tāni kiccāni paricchinditum samatthā ti pucchati, saṃmodanti ti yattha yattha
niyuttā honti tato tato saṃmodant' eva¹⁸ na virujjhanti pucchati, mayā sutā¹⁷
ti mayā vissutā¹⁷, maṃ hi loko bahuputtarājā ti vadati, iti te maṃ nissāya
25 pākātā jātā ti mayā sutā nāma hontīti vadati, tesaṃ tvaṃ kiccaṃ akkhā-
hi ti tesaṃ mama puttānaṃ idaṃ¹⁸ nāma karontū¹⁹ 'ti tvaṃ kiccaṃ akkhāhi
na te vacanaṃ avarajjhanti²⁰, ovādaṃ tesaṃ²¹ dehitī adhippāyen' evaṃ āha.

Taṃ sutvā M. tesaṃ ovādaṃ dento pañca gāthā abhāsi:

22. Upapanno²² pi ce hoti jātīyā vinayena vā
30 atha pacchā kurute yogaṃ kicca āpāsu²³ sīdati. 134.

¹ so Cks; Bā -nusāmi corr. to -sāsāmi, Bc -nusāsāmi. against the metre. ² Bā kiñci. ³ Cks -pakoriva. ⁴ Cks -teriva. ⁵ Bā -dā-. ⁶ Bā -tam. ⁷ Bds kiñci. ⁸ Bds -ru-. ⁹ Bds omit ca naṃ. ¹⁰ Cks -sayīti. ¹¹ so Cks; Bā -khi. ¹² Cks sa-. ¹³ Bds jātibhoga gotta-. ¹⁴ Cks -gga-. ¹⁵ Cks -ā. ¹⁶ Bā -dento. ¹⁷ Bā visutā. ¹⁸ Bā imaṃ. ¹⁹ Bā karentu. ²⁰ Cks avarajjhanti, Bds avarujjhanti. ²¹ Bds ne-. ²² Cks uppa-. ²³ Bā apadāsu, Bc āpadāsu.

22. Tassa saṁhīrapaññassa vivaro jāyate mahā,
nattamandho¹ va rūpāni phullāni-m-anupassati². 135.
24. Asāre sārāyogaññū matim na tv-eva vindati,
sarabho va³ giriduggasmim antarā yeva sīdati. 136.
25. Hīnajacco pi ce hoti utthātā⁴ dhitimā naro
ācārasīlasampanno nise aggīva bhāsati. 137.
26. Etaṁ ve⁵ upamaṁ katvā putte vijjāsu vācāya,
saṁvirūhetha⁶ medhāvī khettabijam⁷ va vuṭṭhiyā ti. 138.

Tattha vinayena¹ 'ti ācārena, pacchā kurute yogan ti so² ce sikkhi-
tabbasikkhāsu³ daharakāle yogam¹⁰ viriyam akatvā pacchā mahallakakāle karoti 10
evarūpo pacchā tathārūpe dukkhe vā āpadāsu vā uppannāsu sīdati¹¹ attānam
uddharitum¹² na sakkoti, tassa saṁhīrapaññassa¹³ 'ti tassa asikkhitattā¹⁴
tato haritabbapaññassa¹⁵ aniccalabuddhino¹⁶, vivaro ti bhogādīnam chiddam
parihānīti attho, nattamandho¹⁵ ti nattandho¹⁶, idaṁ vuttam hoti: yathā
nattandho¹⁶ rattikāno rattim candobhāsādīhi thūlarūpāni passati sukhumāni¹⁷ 15
passitum na sakkoti evam asikkhito¹⁸ saṁhīrapañño kismicid¹⁹ eva bhaye
uppanne sukhumakiccāni²⁰ passitum na sakkoti olārikān²¹ eva passati, tasmā tava
putte daharakāle yeva sikkhāpetum vaṭṭatīti, asāre ti nissāre²¹ lokāyata-
vedasamaye²², sārāyogaññū ti sārāyutto esa samayo ti maññamāno matim
na tv-eva vindati, bahum sikkhītvāpi²³ paññam na labhati yeva, giriduggas- 20
mim ti so evarūpo yathā nāma sarabho attano vasaṇatthānam āgacchanto antarā-
magge visamam pi saman ti maññamāno giridugge vegenāgacchanto narakappa-
pātam patvā²⁴ antarā va²⁵ sīdati āvāsam na pāpuṇāti evam etaṁ²⁶ asāram
lokāyatavedasamayasaṁsārasaññāya²⁷ uggahetvā mahāvināsam pāpuṇāti, tasmā
tava putte atthanissitesu vaḍḍhāvāhesu kiccesu yojetvā sikkhāpehīti, nise ag- 25
gīva²⁸ 'ti mahārāja hīnajātiko pi utthānādiguṇasampanno rattim aggikkhandho
viya obhāsati, etaṁ ve²⁹ ti etaṁ³⁰ mayā vuttam natandhan³⁰ ca aggīu ca
upamaṁ katvā tava putte vijjāsu vācāya³¹, sikkhitabbayuttāsu sikkhāsu yojehi,
evam yutto hi yathā sukhettesu vuṭṭhiyā bijam virūhati³² 'tath' eva medhāvī
saṁvirūhati³³ yasena ca bhogehi ca vaḍḍhatīti.

30

¹ Bds rattim-. ² Ck pullāni-, Bds thūlāni anu-. ³ Rd omits va ⁴ Cks utthe-.
⁵ Bd etañca. ⁶ Bd -rūlhotha? ⁷ Bd khetto. ⁸ Rd -yo. ⁹ Cks -tabbam-. ¹⁰
Cks yogam, Bd yoga. ¹¹ Cks kiñci in the place of sīdati. ¹² Bd uttari-. ¹³
Ck Bd -tattā. ¹⁴ Bd niccam phalanabuddhino. ¹⁵ Bd rattimandho. ¹⁶ Bd
rattandho. ¹⁷ Ck Bd sumukhāni. ¹⁸ Cks asa-. ¹⁹ Ck kismicid, Cs kismicid.
²⁰ Bd -māni-. ²¹ Cks -ra. ²² Bds -yataneveda-. ²³ Cks omit pi. ²⁴ Rd pa-
titvā. ²⁵ Rd yeva. ²⁶ Bd evam. ²⁷ Bd -yatanabedasamayam sārāsāññāya. ²⁸
Cks evam ve, Bds etaṁ ce. ²⁹ Cks evam. ³⁰ Bd rattandhañ. ³¹ Cks vācāya,
Bd dhāpaya. ³² Bd saṁvi-. ³³ Cs saṁvi-, Bd yam virūhati.

Evam M. sabbarattim rañño dhammam desesi. Deviyā dohaḷo paṭippassambhi. M. aruṇuggamanavelāyam eva rājānam¹ silesu paṭiṭṭhāpetvā appamādena ovaḍitvā saddhim Sumukhena uttarasihapañjarena nikkhamitvā Cittakūṭam
 5 eva gato.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi iminā mam' atthāya jīvitam pariccattam evā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā luddo Channo aḥosi, rājā Sāriputto, devī Khemā bhikkhunī, hamsaparisā Sākiyagaṇo², Sumukho Anando, hamsarājā aham evā“ 'ti. Hamsajātakam.

10 7. Sattigumbajātaḥa.

Migaluddo³ mahārājā ti. Idam S. Maddakucchismim migadāye v. Devadattam ā. k. Devadattena hi silāya pavitṭhāya Bhagavato pāde sakalikāya⁴ khatē⁵ balavedanā uppajjimsu⁶. T-assa dassanattāya bahū bhikkhū sannipatiṃsu. Atha Bh. parisam sannipatitam disvā „bhikkhave, imam senāsanaṃ atisambādham, sannipāto
 15 mahā bhavissati, mamañ ca sivikāya Maddakucchim nethā“ 'ti āha. Bhikkhū⁷ tathā karimsu. Jivako T-assa pādam phāsukam akāsi. Bhikkhū Satthu santike nisinnā va k. s.: „āvuso, Devadatto sayam pi pāpo parisāpi 'ssa pāpā, iti so pāpo pāpaparivāro va viharatīti“.
 20 S. „kim kathetha bhikkhave“ ti pucchitvā „idam⁸ nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto pāpo pāpaparivāro yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. Uttarapañcālanagare Pañcālo nāma rājā r. kāresi. M. araññāyatane ekasmim sānupabbate simbalivane
 25 ekassa suvarañño putto hutvā nibbatti, dve bhātaro ahesum. Tassa pana pabbatassa uparivāte coragāmako aḥosi pañcannam corasatānam nivāso, adhovāte assamo pañcannam isisatānam nivāso. Tesam suvapotakānam⁹ pakkhanikkhamanakāle vātamaṇḍalikā udapādi, tāya pahaṭo eko suvapotako¹⁰

¹ B^d adds pañcasu. ² B^d -ṇā. ³ B^d -ddako. ⁴ C^k sakalikāyakhalikāya, B^d sakkhalikāya. ⁵ B^d khitte. ⁶ B^d -jji. ⁷ B^d te bhī. ⁸ C^k imāya. ⁹ C^k suka-. ¹⁰ C^k sukapoto.

coragāmake corānaṃ āvudhantare patito, tassa tattha patitattā
 Sattigumbo t' eva¹ nāmaṃ karimsu, eko assame vālukathale
 pupphantare pati, tassa tattha patitattā Pupphako t' eva¹
 nāmaṃ karimsu. Sattigumbo corānaṃ antare vaḍḍhito, Pup-
 phako isiṇaṃ. Ath' ekadivasāṃ rājā sabbālaṃkārapatimaṇḍito 5
 rathavaraṃ abhirūhitvā mahantena parivārena migavattthāya²
 nagarato avidūre supupphitaphalitaramaṇīyaṃ upavanaṃ³ gan-
 tvā „yassa passena migo palāyati tass' eva⁴ gīvā“ ti vatvā
 rathā oruyha paṭicchādetvā dinne⁵ koṭṭhake dhanum ādāya
 aṭṭhāsi. Purisehi migānaṃ utṭhapanattthāya vanagumbesu poṭhi- 10
 yamānesu⁶ eko eṇimigo utṭhāya gamanamaggaṃ olokento rañño
 tṭhitattthānass' eva vivittaṃ disvā tadabhimukho pakkhanditvā
 palāyi. Amaccā „kassa passena migo palāyito“ ti pucchanta
 „rañño passenā“ ti ṇatvā raññā saddhiṃ keḷiṃ karimsu. Rājā
 asmimānena tesāṃ keḷiṃ asahanto „idāni taṃ migāṃ gahissā- 15
 mīti“ rathaṃ āruyha „sīghaṃ pesehīti“ sārathiṃ āṇāpetvā
 migena gatamaggaṃ paṭipajji. Rathaṃ vegena gacchantaṃ
 parisā⁷ anubandhituṃ nāsakkhi⁸. Rājā sārathidutiyo⁹ yāva
 majjhantikā gantvā migāṃ adisvā nivatto¹⁰ tassa coragāmassa
 santike ramaṇīyaṃ kandaraṃ disvā rathā oruyha nahātvā¹¹ ca 20
 pivitvā ca paccuttari. Ath' assa sārathi rathassa uttarattha-
 raṇaṃ otāretvā rukkhacchāyāya paññāpesi. So tattha nipajji,
 sārathi pi tassa pāde sambāhanto nisīdi, rājā antarantārā
 niddāyati c' eva pabujjhati ca. Corāgāmakavāsino¹² corāpi rañño
 ārakkhatthāya¹³ araṇṇaṃ eva pavisimsu, coragāmake Satti- 25
 gumbo c' eva bhattarandhako Patikolambo¹⁴ nāmaṃ eko puriso
 cā 'ti dve va¹⁵ ohīyimsu. Tasmim khāṇe Sattigumbo gāmakā
 nikkhamitvā rājānaṃ disvā „imaṃ niddāyamānaṃ eva māretvā
 ābharaṇāni gahessāma“ 'ti cintetvā Patikolambassa¹⁶ santikaṃ
 gantvā taṃ¹⁶ kāraṇaṃ ārocesi.

30

¹ Bđ tveassa. ² Bđ -vadhāya. ³ Bđ uparambhavanaṃ. ⁴ Cks add so ⁵ so Cks;
 Bds nina. ⁶ Ck poṭhi-, Bđ poṭa-. Bds | u-. ⁷ Bds -imsu. ⁸ Bđ -thīnādu-.
¹⁰ Bđ nivattento. ¹¹ Bđ nhāyitvā. ¹² Bđ omits ka ¹³ Bđ -ṇattthāya. ¹⁴ Bds
 -lu-. ¹⁵ Ck vema, Cs ceva. ¹⁶ Bđ omits taṃ.

Tam attham pakāsento S. pañca¹ gāthā abhāsi:

1. Migaluddo mahārājā Pañcālānam rathesabho
nikkhanto saha senāya ogaṇo vanam āgamā. 139.
2. Tatth' addasā araṇṇasmim takkarānam kuṭim kataṃ,
5 tassā kuṭiyā nikkhamma suvo luddāni bhāsati: 140.
3. Sampannavāhano poso yuvā sammatṭhakunḍalo²
sobhati lohitudhiso divā suriyo va bhāsati. 141.
4. Majjhantike sampaṭike sutto rājā sasārathi,
hand' assābharāṇaṃ sabbaṃ gaṇhāma sahasā mayam. 142.
- 10 5. Nisīthe pi raho dāni sutto rājā sasārathi,
ādāya vattham maṇikunḍalaṃ ca
hantvāna sākhāhi avattharāmā³ 'ti. 143.

Tattha migaluddo ti luddo viya migānaṃ gavesanto migaluddo ti vutto,
ogaṇo ti gaṇaṇ⁴ ohīno⁵ hutvā, takkarānaṃ kuṭim katan ti so rājā
15 tattha araṇṇe corānaṃ vasaṇatthāya kataṃ gāmakam addasa, tassā ti tato
corakuṭito kato⁶, luddāni bhāsati ti Patikolambena⁷ saddhim dāruṇāni va-
canāni kathesi, sampannavāhano ti sampannaassavāhano, lohitudhiso ti
rattena uṇhisapaṭṭhena⁸ samannāgato, sampaṭike⁹ ti sampati idāni evarūpe
ṭhitamajjhantikakāle ti attho, sahasā ti sāhasena pasayha kāraṇaṃ¹⁰ katvā,
20 gaṇhāmā¹¹ 'ti vadati, nisīthe pi raho dāni ti nisīthe pi idāni pi raho, idam
vadati: yathā nisīthe aḍḍharattasamaye manussā kilantā sayanti raho¹² hoti
idāni pi¹³ ṭhitamajjhantike pi¹⁴ tath' evā 'ti. hantvānā¹⁵ 'ti rājānaṃ māretvā
vatthābharāṇāni¹⁶ ssa gahetvā aha nam pāde gahetvā kaḍḍhitvā ekamante sākhāhi
paṭicchādema, iti so vegena sakim nikkhamati sakim Patikolambassa¹⁷ santikam
25 gacchati.

So tassa vacanaṃ sutvā nikkhamitvā olokeno rājabbhāvaṃ
natvā bhīto:

6. Kin nu ummattarūpo va Sattigumba pabhāsasi,
durāsadā hi rājāno aggi pajjalito yathā ti gātham āha. 144.
- 30 Atha naṃ suvo gāthāya ajjhabhāsi:
7. Atha tvaṃ Patikolamba¹⁴ matto thullāni gajjasi¹⁵,
mātari¹⁶ mayha¹⁷ naggāya kin nu tvaṃ vijigucchase ti. 145.

¹ Cks -camain. ² Bds -lī. ³ Cks apa-. ⁴ Bd omits ga-. ⁵ Bd adds parihino.

⁶ so all three MSS. for gato? ⁷ Bd paṭikolumb-. ⁸ Ck -paṭṭhena, Bd -pattena.

⁹ Bd -ti-. ¹⁰ Bd kāraṇ. ¹¹ Bd adds nāma. ¹² Bd omits pi. ¹³ Bd adds kāle.

¹⁴ Bd paṭikolum-. ¹⁵ Ck gajjati, Cg gacchati, Bd gacchasi. ¹⁶ Bd -rā. ¹⁷ Bds mayhaiṇ.

Tattha atha tvaṃ ti naṇu tvaṃ, matto ti corānaṃ uccittasuraṃ¹ labhivā tēya matto hutvā pubbe² mahāgajjītāni gajjasi, mātari³ corajettakassa bhariyaṃ sandhāyāha, sā tadā sākābhāṅgaṃ nivāsetvā carati, vijigucchassa⁴ ti mama mātari naggiyā kin nu tvaṃ idāni corakammaṃ jigucchasi⁵.

Rājā pabujjhivā tassa tena saddhiṃ manussabhāsāya⁶ kathentassa vacanaṃ sutvā „sappaṭibhayaṃ idaṃ ṭhānaṃ“⁷ ti sārathiṃ utthāpento imaṃ gātham āha:

a. Utthehi samma taramāno, rathaṃ yojehi sārathi,
sakuṇo⁸ me na ruccati⁹, aññaṃ gacchāma assaman ti. 146.

So¹⁰ sīghaṃ utthahivā rathaṃ yojetvā: 10

a. Yutto ratho mahārāja, yutto ca balavāhano,
adhiṭṭha mahārāja, aññaṃ gacchāma assaman ti 147.

gātham āha.

Tattha balavāhano ti balavāhano¹¹ mahāthāmasasampanno ti attho, adhiṭṭhā¹² ti abhirūha¹³. 15

Abhirūlhamatte yeva tasmiṃ sindhavā vātavegena pak-khandimsu. Sattigumbo rathaṃ gacchantam disvā sambhamappatto¹⁴ dve gāthā abhāsi:

10. Ko nu 'me va¹⁵ gatā sabbe ye asmiṃ paricārakā¹⁶,
esa gacchati Pañcālo mutto tesam adassanā. 148. 20

11. Kodaṇḍakāni gaṇhatha sattiyo tomarāni ca,
esa gacchati Pañcālo, mā vo muñcittha jīvitān ti. 149.

Tattha ko nu me ti kuhin nu ime¹⁷, asmiṃ ti imasmiṃ assame, paricārakā¹⁸ ti corā, adassanā ti etesaṃ¹⁹ corānaṃ adassanena, mutto esa gacchatīti²⁰ etesaṃ hatthato mutto hutvā esa adassanaṃ gacchatīti pi attho, 25
kodaṇḍakānīti dhanūni²¹, jīvitān ti tumbākam jīvitaṭṭhānaṃ²² mā muñcittha, āyudhahatthā dhāvitvā gaṇhatha naṇ ti.

Evam tassa viravitvā aparāparaṃ vidhāvantaṃ²³ eva rājā isīnaṃ assamaṃ patto. Tasmiṃ khaṇe isayo phalāphalatthāya

¹ Bā uccittāha-. ² all three MSS. -rātī. ³ Bā -si kātuṃ na icchasīti. ⁴ Ck -nā. ⁵ Ck -anti. ⁶ Bā adds pi. ⁷ Ck bā-. ⁸ Bā -ruyha. ⁹ Bā sanivegappatto. ¹⁰ Ck omīti va. ¹¹ Ck parivā-, Bā -cārikā. ¹² Ck imesaṃ. ¹³ Ck Bā -rikā. ¹⁴ Bā tesam. ¹⁵ Ck gacchati. ¹⁶ Bā -nuṃ. ¹⁷ Ck jīvinantānaṃ, Bā jīvantānaṃ.

gatā, eko Pupphasuvo¹ ca² assamapade³ hoti, so rājānaṃ disvā
paccuggamaṇaṃ katvā paṭisanthāraṃ akāsi.

Tam atthaṃ pakāseto S. catasso gāthā abhāsi:

12. Athāparo paṭinandittha suvo lohitaṭṭaṇḍako:
5 svāgatan te mahārāja, atho te adurāgataṃ,
issaro si anuppatto, yaṃ idh' atthi pavedaya: 150.
13. Tiṇḍukāni piyālāni madhuke kāsūmāriyo
phalāni khuddakappāni, bhuñja rāja varam varam. 151.
14. Idam pi pāṇiyam⁴ sītaṃ ābhataṃ girigabbharā,
10 tato piva mahārāja sace tvaṃ abhikamkhasi. 152.
15. Araññe uñchāya⁵ gatā ye asmiṃ paricārakā⁶,
sayam uṭṭhāya gaṇhavho, hatthā⁷ me n' atthi dātave ti. 153.

Tattha paṭinanditthā⁸ 'ti rājānaṃ disvā va tussi, lohitaṭṭaṇḍako ti
rattatūṇḍo sobhaggappatto, madhuke ti madhukaphalāni, kāsūmāriyo ti
15 evaṃnāmākāni phalāni kārapphalāni⁹ vā, tato piva¹⁰ 'ti tato¹¹ gahetvā pāṇiyam¹²
pīpa¹³, ye asmiṃ paricārakā¹⁴ ti mahārāja ye imasmiṃ assame vicaraṇakā
isayo te araṇṇāṃ uñchāya gatā, gaṇhavho ti phalāni¹⁵ gaṇhatha, dātave ti dātum.

Rājā tassa paṭisanthāre pasīditvā

16. Bhadrako vat' ayaṃ¹⁶ pakkhī diyo paramadhammiko,
20 ath' eso itaro pakkhī suvo luddāni bhāsati. 154.
17. Etaṃ¹⁷ hanatha bandhatha, mā vo¹⁸ muñcittha jivitaṃ,
icc-evaṃ vilapantassa sotthiṃ patto 'smi assaman ti 155.
gāthadvayam āha.

Ettha itaro ti corakuṭṭiyam suvako, iccevan¹⁹ ti ahaṃ pana tassa evaṃ
25 vilapantassu²⁰ eva²¹ imaṃ assamaṃ sotthiṇaṃ patto.

Rañño kathaṃ sutvā Pupphako dve gāthā abhāsi:

18. Bhātaro 'sma mahārāja sodariyā²² ekamātukā
ekarukkkhassim samvaddhā²³ nānākhettagatā ubho. 156.
19. Sattigumbo ca corānaṃ ahaṃ ca isinaṃ idha,
30 asataṃ so sataṃ ahaṃ tena dhammena no vinā ti. 157.

¹ Bā -suko. ² Cā Bā va. ³ Bā adds thito. ⁴ Cks -ni-, Bā -pi-. ⁵ Bā araṇṇāṃ uccāya. ⁶ Bā -ri-. ⁷ Cā -am. ⁸ Cks omit kārapphalāni. ⁹ Bā adds phālakato. ¹⁰ Bā pāṇiyamālakato, Cks Bā pāṇiyam. ¹¹ Bā piva. ¹² Bā phālāphalāni. ¹³ Bā vatāyaṃ. ¹⁴ Bā evaṃ. ¹⁵ Bā te. ¹⁶ Cks -vā. ¹⁷ Bā -tassa. ¹⁸ Bā saud-. ¹⁹ Bā -vaḍhā

Tattha bhātaro smā 'ti mahārāja so cāhañ ca¹ ubho bhātaro homa,
corānañ ti so corānañ santike samvaddho² ahañ isīnañ santike, asatañ
so satañ ahañ ti so asādhūnañ dussīlānañ santikañ upagato³, ahañ
sādhūnañ silavantānañ, tena dhammena no vinā ti mahārāja tañ Satti-
gumbañ corā coradhammena corakiriya vīnesuñ mañ isayo isidhammena silā-
cārena, tasmā so pi tena coradhammena no vinā hoti ahañ pi isidhammena
no vinā homi. 5

Idāni tañ dhammañ vibhajanto

20. Tattha vadho ca bandho ca nikaṭi vañcanāni ca
ālopā⁴ sahasākārā, tāni so tattha sikkhati. 158. 10
21. Idha saccañ ca dhammo ca ahimsā saññamo damo,
āsanūdakadāyīnañ⁵ amke vaddho 'smi⁶ Bhāratā 'ti 159.
gāthadvayam āha.

Tattha nikaṭi patirūpakena⁷ vañcanā⁸, vañcanāniti ujukavañcanān'
eva⁹, ālopā ti divā gāmaghāto, sahasākārā ti gehaṃ pavisitvā maraṇena 15
tajjetvā sāhasikakammakaraṇāni, saccañ ti sabhāvo¹⁰, dhammo ti sucarita-
dhammo, ahimsā ti mettacittapubbabhāvo¹¹, saññamo ti silāñ¹², damo ti
indriyadamañ, āsanūdakadāyīnañ¹³ ti adhiगतानां¹⁴ āsanañ ca udakañ
ca dānasīlānañ, Bhāratā 'ti rājānañ ālapati.

Idāni rañño dhammañ desento imā gāthā abhāsi:

22. Yaṃ yaṃ hi rāja bhajati satañ¹⁵ vā yadivā asaṃ
silavantañ visīlañ vā vasañ¹⁶ tass' eva gacchati. 160. 20
23. Yādisaṃ kurute mittañ yādisaṃ c' ūpasevati¹⁷
so pi tādisako hoti sahavāso hi tādiso. 161.
24. Sevaṃāno¹⁸ sevamānañ samphuṭṭho samphusañ¹⁹ paraṃ 25
saro diddho²⁰ kalāpañ va²¹ alittam upalimpati²². 162.
25. Upalepabbhayā dhīro n' eva pāpasakhā siyā,
pūtimacchañ kusaggena yo naro upanayhati
kusāpi pūti²³ vāyanti, evaṃ bālūpasevanā. 163.

¹ C^s B^d ca ab-. ² B^d -vaḍho. ³ B^d upā-. ⁴ C^s -pa, cfr. supra p. 11, 12

⁵ C^s -dāsīnañ, B^d -dāyikañ. ⁶ B^d aṅgevuḍho-. ⁷ C^s -pena. ⁸ B^d -nāni.

⁹ C^s ujukena vañ-, B^d ujukañ vañ-. ¹⁰ B^d yathā sa-. ¹¹ B^d -bhāgo. ¹²

B^d silasaññamo. ¹³ C^s -dānañ, B^d -dāyīnañ. ¹⁴ B^d abbhāg-. ¹⁵ B^d san-

tañ. ¹⁶ C^s vasañ. ¹⁷ C^s -samvūpa-, B^d cupa-. ¹⁸ so all three MSS. ¹⁹

C^s samphuṭṭho sampu-. ²⁰ B^d du-, C^s diṭṭho. ²¹ C^s -pañca. ²² C^s -lippiati-

²³ all three MSS. -i.

26. Tagarañ ca palāśena yo naro upanayhati
pattāpi surabhī¹ vāyanti, evaṃ dhīrūpasevanā. 164.
27. Tasmā phalapuṭassēva ñatvā sampākam attano
asante n' ūpaseveyya sante seveyya paṇḍito,
5 asanto nirayaṃ nenti² santo pāpenti suggatin ti. 165.

Tattha satam³ vā yadivā asan ti sappurisaṃ vā asappurisaṃ vā, sevamāno sevamānan ti seviyamāno ācariyo sevamānaṃ antevāsikaṃ, samphuṭṭho⁴ antevāsikena⁵ phuṭṭho⁶ ācariyo, samphusaṃ⁴ paran ti paraṃ antevāsikaṃ⁷ samphusanto⁴ ācariyo⁸, alittan ti naṃ⁹ antevāsikaṃ pāpa-dhammena alittāṃ so ācariyo visadiddho¹⁰ saro sesaṃ¹¹ sarakalāpaṃ viya¹² limpati¹³, evaṃ bālūpasevanā ti bālūpasevano¹⁴ pūtimacchaṃ upanayhanaṃ¹⁵ kusaggaṃ viya hoti, pāpakammaṃ akaronto pi¹⁶ avannaṃ akittim labhati, dhīrūpasevanā ti dhīrūpasevī hi¹⁷ puggalo tagarādīgandhajātīpaliveṭhita-pattaṃ¹⁸ viya hoti, paṇḍito bhavitum asakkonto pi kalyāṇamittassevī gunakittim labhati, phalapuṭassevā¹⁹ ti gandhapuṭassēva¹⁹ gandhapaliveṭhanapaṇṇassēva²⁰, 15 sampākamattano ti kalyāṇamittasamsaggavasena²¹ attano paripākaṃ paribhāvanam²² ñatvā ti attho, pāpenti suggatin ti santo sammāditṭhikā attānaṃ nissite satte saggam eva pāpentīti desanaṃ yathānusandhim eva pāpesi²³.

28. Rājā tassa dhammakathāya²⁴ paṣīdi. Isigaṇo pi āgato. Rājā isayo vanditvā „bhante maṃ anukampamānā mama va-sanaṭṭhāne vasathā“²⁵ 'ti vatvā tesam paṭiññam gahetvā na-garaṃ gantvā suvānaṃ abhayaṃ adāsi. Isayo pi tattha agamaṃsu²⁶. Rājā isigaṇaṃ uyyāne vasāpento yāvajīvaṃ upaṭṭha- 25 hitvā saggapadaṃ²⁷ pūresi. Ath' assa putto pi chattaṃ ussāpetvā isigaṇaṃ paṭijaggi yevā 'ti tasmim kulaparivaṭṭe satta-rājāno²⁷ dānaṃ pavattayimāsu. M. araṇṇe vasanto yeva yathā-kammaṃ gato.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi Devadatto²⁸ pāparivāro 30 yevā“ 'ti vatvā j. s. „Tadā Sattigumbo Devadatto ahoṣi, corā

¹ all three MSS. -i. ² Bā yanti. ³ Bā samtaṃ. ⁴ Ck sampu-. ⁵ Cks -vāsi-kāvā. ⁶ Ck pu-. ⁷ Bā ācariyaṃ. ⁸ Bā antevāsi. ⁹ Bā taṃ. ¹⁰ Bā -duṭṭho. ¹¹ Cks yesaṃ. ¹² Cks visaṃ. ¹³ all three MSS. lippati. ¹⁴ Bā -sevihi, Ck -sevino. ¹⁵ Cks upanayha. ¹⁶ Cks karonto. ¹⁷ so Cks for pi? Bā omīti hi. ¹⁸ Cks -jātampali-, Bā takkarādīgandhajāti-. ¹⁹ Cks -ṭassa. ²⁰ Bā -pattasseva. ²¹ Cks -vā-. ²² Bā paripākabhāvaṃ. ²³ Bā -eti. ²⁴ Bā omīti dhamma. ²⁵ Bā āg-. ²⁶ Bā saggapūraṃ. ²⁷ Bā adda isigaṇassa. ²⁸ Bā add pāpo.

Devadatta-parisā, rājā Ānando, isigaṇo Buddhaparisā, Pupphakasuvo
aham evā¹ 'ti. Sattigumbajātakam.

8. Bhallāṭiyajātaka.

Bhallāṭiyo nāma ahosi rājā ti. Idam S. J. v. Mallikā-
devim¹ ā. k. Tassā kira ekadivasam raṇṇā saddhim² sayanam³ nissāya 5
kalaho ahosi. Rājā kujjhitvā tam na olokesi. Sā cintesi: „nūna⁴
T. raṇṇo⁵ mayi kuddhabhāvam⁶ na jānātīti“. S. tam kāraṇam⁷ ūtatvā
punadivase bhikkhusamghaparivuto Sāvattim piṇḍāya pavisitvā raṇṇo
gehadvāram gato. Rājā paccuggantvā pattam gahetvā S-ram pāsā-
dam āropetvā paṭipāṭiyā bhikkhusamgham nisīdāpetvā dakkhiṇodakam 10
datvā paṭītenāhārena parivisitvā bhattakiccāvasāne ekamantaṃ nisīdi.
S. „kin nu kho mahārāja Mallikā na paṇṇāyatīti“ pucchitvā „attano
sukhamadamattāyā“ 'ti vutte „nanu mahārāja tvam pubbe kinnara-
yoniyam nibbattitvā ekarattim kinnariyā vinā hutvā sattavassasatāni
paridevamāno vicarīti“⁸ vatvā tena yācito a. ā.: 15

Atīte B. Bhallāṭiyo nāma rājā r. kārento „aṅgāra-
pakkam migamaṃsam khādissāmīti“ rajjam amaccānam niyyā-
detvā sannaddhapañcāvudho susikkhitakoleyyakasunakhagaṇa-
parivuto⁹ nagarā nikkhamitvā Himavantaṃ pavisitvā anu
Gaṇḍam gantvā upari abhirūhitum asakkonto ekam Gaṇḍam 20
otiṇṇam¹⁰ nadim disvā tadanusārena gacchanto migasūkarā-
dayo vadhitvā aṅgārapakkamaṃsam khādanto uccatṭhānam
abhirūhi. Tattha ramaṇīyāya nadikāya paripuṇṇakāle tha-
nappamāṇodikā¹¹ hutvā sandati, aññadā jaṇṇupparamāṇodikā¹²
hoti. Tattha nānappakāramacchakacchapā¹³ vicaranti, udaka- 25
pariyante rajatapattavaṇṇā¹⁴ vālukā, ubhosu tīresu nānā-
pupphaphalabharitavinamitā rukkhā pupphaphalarasamattehi
nānāvahaṇḍabhamaragaṇehi¹⁵ samparikiṇṇā vividhamigasamgha-
nisevitacchāyā¹⁶. Evaṃ ramaṇīyāya hemavatakanadiyā¹⁷ tīre

¹ Bds -kam-. ² Cks raṇṇo, omitting saddhim. ³ Cks -nan. ⁴ Bds nanu. ⁵ Ck -ā.

⁶ Cks kujjha-. ⁷ Ck ka-. ⁸ Bds -ratīti. ⁹ Ck -kāleyyaka-. ¹⁰ Bds -a. ¹¹ Bds

thanampa-. ¹² Bds jaṇṇukam pa-. ¹³ Bds -rakā-. ¹⁴ Cks -a. ¹⁵ Ck -vibhaḅa-,
Bds vibhaḅama. ¹⁶ Bds -nisevitā sitacchāyā. ¹⁷ Bds hemavaṇṇakuṇṇanadiyā.

dve kinnarā aññamaññaṃ āliṅgitvā paricumbitvā nānappa-
kārehi paridevantā rodanti. Rājā tassā nadiyā tīrena Gandha-
mādanam abhirūhanto¹ te kinnare disvā „kin nu te² ete kin-
narā evaṃ paridevanti, pucchissāmi ne“ ti cintetvā sunakhe
5 oloketvā accharaṃ pahari, susikkhitā koleyyakā³ sunakhā tāya
saññaya gumbaṃ pavisitvā udarena nipajjimsu. So tesam
paṭisallīnabhāvaṃ⁴ natvā dhanukalāpaṃ c' eva sesāvudhāni ca
ṭhitarukkham nissāya ṭhapetvā padasaddam akaronto saṇi-
kam⁵ tesam santikam gantvā „kimkāraṇa tumhe rodathā“ 'ti
10 kinnare pucchi.

Tam attham dassento⁶ S. tisso gāthā abhāsi:

1. Bhallāṭṭiyo nāma ahosi rājā,
rajjam pahāya migavaṃ acāri so⁷,
agamā girivaram⁸ Gandhamādanam
15 sampupphitam kimpurisānuciṇṇam. 166.
2. Sālūrasaṃghaṇ ca nisedhayitvā⁹
dhanukalāpaṃ ca so nikkhipitvā¹⁰
upāgamī vacanam vattukāmo
yatthaṭṭhitā kimpurisā ahesuṃ. 167.
- 20 3. Himaccaye Hemavatāya tīre
kim idhaṭṭhitā¹¹ mantayavho abhiṇham,
pucchāmi vo mānusedhavanṇe:
katham vo jānanti manussaloke ti. 168.

Tattha sālūrasaṃghaṇ ti sunakhagaṇam, himaccaye ti catunnam¹²
25 hemantamāsānam¹³ atikkamo, Hemavatāya 'ti imissā Hemavatanadiyā¹⁴ tīre.

Raṇño vacanam sutvā kinnaro tuṇhī ahosi. Kinnarī pana
raṇṇā saddhim sallapi:

4. Mallamgirim¹⁵ Paṇḍarakam Tikūṭam
sītodiya¹⁶ anuvicarāma¹⁷ najjo,

¹ Bđ -ruyhanto. ² Bđ omits te. ³ C^s koleyya, C^k kāleyya. ⁴ Bđ -sallīnam, omitting bhāvaṃ. ⁵ Bđ -ni-. ⁶ Bđ^s pakāse-. ⁷ C^k acari yo. C^s vari so, Bđ -vaṃ sa ācāri so. ⁸ read: girivaram agamā? ⁹ Bđ nisādha- for nisāda-? ¹⁰ C^k nikkhamitvā. ¹¹ C^k kimaddhaṭṭhitā, C^s kimadha-. ¹² C^k -añca. ¹³ C^k hemantamāsam, Bđ hemavantaṃ māsānam. ¹⁴ Bđ^s -vatāya-. ¹⁵ Bđ mallagiri. ¹⁶ Bđ -dakā. ¹⁷ C^k ca anu-.

migā manussā va¹ nibbhāsavaṇṇā
jānanti no kimpurisā ca² luddā 'ti. 169.

Tattha Mallāṅgiriṇ³ ti samma luddaka mayam tmaṃ Mallāgiriṇ ca
Paṇḍarakaṇ ca Tikūṭaṇ ca imā naḷḷo anuvicarāma, Mallāgiriṇ⁴ ti pi pāṭho, ni-
bhāsavaṇṇā ti nibbhāsamānavāṇṇā⁵ dissamānakasarirā ti. 5

Tato rājā tisso gāthā abhāsi:

5. Sukiccharūpaṃ paridevayavho,
āliṅgito⁶ cāsi piyo piyāya,
pucchāmi vo mānussadehavaṇṇe:
kim idha⁷ vane rodatha appatītā. 170. 10
6. Sukiccharūpaṃ paridevayavho,
āliṅgito⁶ cāsi⁸ piyo piyāya,
pucchāmi vo mānussadehavaṇṇe:
kim idha⁷ vane vilapatha appatītā. 171.
7. Sukiccharūpaṃ paridevayavho, 15
āliṅgito⁶ cāsi piyo piyāya,
pucchāmi vo mānussadehavaṇṇe:
kim idha⁷ vane socatha appatītā ti. 172.

Tattha sukiccharūpaṇ ti sutṭhu dukkhappattā viya hutvā, āliṅgito⁶
cāsi piyo piyāya 'ti tayā⁹ piyāya tava piyo āliṅgito ca asi¹⁰, āliṅgiyo cāsiti¹¹ 20
pi pāṭho, ayam ev' atho, kim idha vane ti kimpurāṇā idha vane antaranarā
āliṅgitvā paricumbitvā piyaṃ¹² katham kathetvā puna appatītā rodathā 'ti.

Tatoparā ubhinnaṃ pi allāpasallāpagāthā honti:

8. May' ekarattim¹³ [vip]pavasimha ludda
akāmakā aññamaññaṃ sarantā,
tam ekarattim¹⁴ anutappamānā
socāma, sā ratti punaṃ na hessati. 173. 25
9. Yam ekarattim anutappath' etaṃ¹⁵
dhanam va natṭham pitaram va¹⁶ petam —

¹ so all three MSS. ² Bḍ ti. ³ Cks mallan. Bḍ mallagiriṇ. ⁴ Bḍ mālāgiriṇ.

⁵ Bḍ -mānussavaṇṇā. ⁶ Cks -giyo. ⁷ so all three MSS. for idhā? ⁸ Bḍ vāsi.

⁹ Bḍ tava. ¹⁰ Cks āsi. ¹¹ Cks āliṅgimassīti. ¹² Bḍ piya. ¹³ Cks mayameka-,

Bḍ mayekarattim. ¹⁴ Bḍ -am. ¹⁵ Ck Bḍ -ppatetam. ¹⁶ Cks -raṇ ca.

- pucchāmi vo mānūsadehavaṇṇe:
kathaṃ vināvāsam akappayittha. 174.
10. Yam imaṃ¹ nadiṃ passasi sīghasotaṃ
nānādumacchadanam² selakūṭam³
5 tam me piyo uttari vassakāle
mamañ ca maññaṃ⁴ anubandhatīti⁵. 175.
11. Ahañ ca amkolakam ocināmi
atimuttakam⁶ sattaliyothikañ⁷ ca,
piyo ca me hohiti⁸ mālabhārī
10 ahañ ca naṃ mālinī⁹ ajjhupessam. 176.
12. Ahañ c' idaṃ¹⁰ kuravakam¹¹ ocināmi
uddālaka¹² pāṭalisinduvāritā¹³,
piyo ca me hohiti⁸ mālabhārī
ahañ ca naṃ mālinī¹⁴ ajjhupessam. 177.
- 15 13. Ahañ ca sālissa¹⁵ supupphitassa
oceyya pupphāni karomi mālam¹⁶,
piyo ca me hohiti⁸ mālabhārī
ahañ ca naṃ mālinī¹⁴ ajjhupessam. 178.
14. Ahañ ca sālassa supupphitassa
20 oceyya pupphāni karomi bhāram,
idañ ca no hohiti¹⁷ santharattham¹⁸
yath' ajja 'mam¹⁹ viharissāmu²⁰ rattim. 179.
15. Ahañ ca kho²¹ akalum²² candanañ ca
silāya²³ piṃsāmi pamattarūpā,
25 piyo ca me hohiti⁸ rositaṅgo
ahañ ca naṃ rositā ajjhupessam. 180.
16. Athāgamā salilaṃ sīghasotaṃ
nudaṃ sāle salaḷe kaṇṇikāre,

¹ Cks yayimam. ² Ck -mācadanam, Cs -māchadanam. ³ Bđ -kulam. ⁴ Bds maññe. ⁵ Cks -baddhatīti. ⁶ Bđ adhi-. ⁷ Bđ -liyodhi-. ⁸ Bđ he-. ⁹ Ck Bđ -ni, Cs -nim. ¹⁰ Bđ ahañca tam. ¹¹ Cs kbu- corr. to ku-, Bđ kurakam. ¹² all three MSS. -ka. ¹³ Bđ sindhu-. ¹⁴ Cks -ulin, Bđ -ni. ¹⁵ Bđ -lassa. ¹⁶ Cks -līm. ¹⁷ Cks hoti, Bđ hehiti. ¹⁸ Ck santa-, Bđ saṇharattam. ¹⁹ Bđ hattaajjimaṃ. ²⁰ Bđ -ma. ²¹ Cks vo. ²² Bđ aggalum. ²³ Bđ -yam.

- apūratha¹ tena muhuttakena,
 sāyaṃ nadī āsi mayā suduttarā. 181.
17. Ubhosu tīresu mayāṃ tadā t̥hitā
 sampassantā ubhayo aññamaññaṃ,
 sakim pi rodāma sakim hasāma, 5
 kicchena no agamā saṃvarī sā. 182.
18. Pāto ca kho uggate sūriyamhi²
 catukkaṃ nadim̐ uttariyāna ludda
 āliṅgiyā aññamaññaṃ mayāṃ ubho
 sakim pi rodāma sakim hasāma. 183. 10
19. Tih' ūnakaṃ satta satāni ludda
 yam idha³ mayāṃ vippavasimha pubbe,
 vās' ek' imāṃ jīvitāṃ bhūm̐pāla,
 ko n' idha kantāya vinā vaseyya. 18
20. Āyuṇ ca vo⁴ kīvatako nu samina, 15
 sace pi jānātha vadetha āyuṃ,
 anussavā⁵ vaddhato⁶ āgamā vā
 akkhātha me taṃ avikampamānā. 185.
21. Āyuṇ ca no vassasahassa⁷ ludda,
 na c' antarā pāpako atthi rogo, 20
 appaṇ ca dukkhaṃ sukhaṃ eva bhiyyo,
 avitarāgā vijahāma jīvitān ti. 186.

Tattha mayekarattim̐⁸ ti mayāṃ ekarattim̐⁹, vippavasimhā 'ti vippa-
 yuttā hutvā vasimbā 'ti¹⁰, anutappamānā ti aniccamānānaṃ nāma no eka-
 ratto atīto¹¹ ti taṃ ekarattim̐⁹ anucintayamānā, puna na heṣṣatīti puna na 25
 bhaviṣṣati nāgamissatīti socāma, dhanāṃ va naṭṭhaṃ pītaraṃ va petan
 ti¹² dhanāṃ vā naṭṭhaṃ pītaraṃ vā mātaraṃ vā petan̐ kālakataṃ kin nu kho
 tumhe cintayamānā kena kāraṇena taṃ ekarattim̐¹³ vināvāsaṃ akappayittha,
 idam me ācikkhathā 'ti pucchati, yamīman¹⁴ ti yaṃ idam, selakūṭan¹⁵ ti
 dvinnam̐ selānaṃ antare sandamānaṃ, vasaakāle ti ekassa¹⁶ meghassa uttāya 30

¹ Ck āpu-, Bđ amu-. ² Cks su- ³ so C^s Bđ; Ck idha for idhā? ⁴ C^s yovā,
 Bđ te. ⁵ Bđ -vo. ⁶ C^s vaddhano? Bđ vuddhato. ⁷ Bđ -am. ⁸ Cks mayameka-,
 Bđ -rattan. ⁹ Cks rattim̐, omitting eka, Bđ^s ekarattam̐. ¹⁰ Bđ omits ti. ¹¹
 Bđ omits atīto. ¹² Ck Bđ omits dhanāṃ va --. ¹³ Bđ -am. ¹⁴ Ck yaman,
 C^s yayiman. ¹⁵ Bđ -kulan ¹⁶ Cks etassa.

vassanākāle, amhākaṃ hi imasmiṃ vanasaṇḍe rativasena vicaratānaṃ eko megho
 uttāhi, atha me piyasāṃiko kinnaro maṃ pacchato āgacchatīti maññamāno
 etaṃ nadim uttarīti āha, ahañcā 'ti ahaṃ paṇ' etassa paṇatiraṃ gatabbhavaṃ
 5 kañcā¹ 'ti kandalapupphaṇi ca suvaṇṇayodhikaṇi ca ocinanti pana piyo ca me
 mālabbhārī bhavissati ahaṇi ca naṃ mālīnī hutvā ajjhupessan ti iminā kā-
 raṇena ocināmi, uddālakā pāṭalisinduvāritā² ti ime hi³ mayā ocitā yevā
 'ti vadati, oceyyā 'ti ocinivā. akalum⁴ candanañcā 'ti kālākaluṇi ca⁵
 rattacandanaṇi ca, rositaṅgo ti vilittasārīro, rositā ti⁶ vilittā⁷ hutvā
 10 ajjhupessan ti sayane upāgamiṣāmi⁸, nudaṃ sāle salale kaṇṇikāre
 ti etāni mayā ocinivā tīre thapitāni⁹ pupphāni nudantaṃ harantaṃ, su-
 dattarā ti tassā hi oratīre¹⁰ thitakāle yeva nadiyā udakaṃ āgataṃ, taṃ
 khaṇaṃ yeva suriyo atthamīto¹¹, vijjutā¹² niccharanti, kinnarā nāma udaka-
 bhīrukā honti, iti sā otarituṃ na visahi, tenāha: sāyaṃ nadī mayā duruttarā¹³
 15 ti, sampassantā ti¹⁴ vijjunniccharaṇakāle passantā, rodāma 'ti andhakāraṇakāle
 apassantā rodāma vijjunniccharaṇakāle¹⁵ passantā hasāma, samvarīti ratti,
 catukkan ti tuccham, uttariyānā 'ti uttaritvā, tībūnakan ti tīhi ūnāni
 sattavassasatāni, yamidha mayan ti yaṃ kālāni idha mayam vippavasimha
 so ito tīhi ūnakāni sattavassasatāni hontīti vadati, vāsekiman ti vāsāṃ¹⁶
 20 ekaṃ imaṃ tumbhākaṃ eva vassasataṃ imaṃ jīvitaṃ ti vadati, ko nīdhā 'ti
 evaṃ parittake jīvite ko nu idha kantāya vinā bhaveyya, ayuttaṃ tava piya-
 bhariyāya vinā bhavituṃ ti dīpeti, kīvatako nū ti rājā kinnariyā vacanaṃ
 sutvā imesaṃ āyuppanānaṃ pucchissāmiti cintetvā tumbhākaṃ kittako āyū 'ti
 pucchati, anussavā¹⁷ sace vo kassaci vadantassa vā suttaṃ mātāpitunnaṃ vā
 25 vaddhānaṃ¹⁸ mahallakānaṃ santikā āgamo¹⁹ atthi atha me tato anussavā
 vaddhato²⁰ āgamo¹⁹ vā etaṃ avikampamānā akkhātha, na cantarā ti amhākaṃ
 vassasabhaṣsaṃ āyū²¹ antarā ca no pāpako jivintantarāyakaro rogo pi n' atthi.
 avītarāgā ti aññamaññaṃ avigatapemā hutvā

Taṃ sutvā rājā „ime hi nāma tiracchānagatā hutvā eka-
 30 rattim²² vippayogena sattavassasatāni rodantā vicaranti, ahaṃ
 pana tiyojanasatike rajje mahāsampattim pahāya araññe vi-
 carāmi, aho akiccakāri 'mhīti“ tato ca nivatto²³ Bārāṇasim
 gantvā „kin te mahārāja Himavante acchariyaṃ diṭṭhaṃ“ ti

¹ B^d -yodhikaṇi cā. ² C^k -pāṭalisinduvārakā, C^s -pāṭalisinduvārakā, B^d -pā-
 talisindhavāritā. ³ B^d pi. ⁴ B^d āgalu. ⁵ B^d kālāgalu. ⁶ C^k omīti ti. ⁷
 C^k vilittatā. ⁸ B^d upa-. ⁹ C^k thitāni, B^d thapitāni. ¹⁰ B^d oramatīre. ¹¹ C^k
 attamino, B^d aṭṭhaṅgamito. ¹² B^d vijjulātā. ¹³ B^d suduttarā. ¹⁴ C^k passan-
 tāni. ¹⁵ B^d vijjulātā-. ¹⁶ B^d vassekimetivassam in the place of vāsekiman-
 tīvāsāṃ. ¹⁷ C^k anussavavā. ¹⁸ B^d buddhānaṃ. ¹⁹ B^d -mā ²⁰ B^d bu-. ²¹
 B^d -um. ²² B^d ekaṃ rattam. ²³ B^d va vivatto.

amaccehi puṭṭho sabbaṃ ārocetvā tato paṭṭhāya dānādīni da-
danto bhoge bhuñji.

Tam atthaṃ pakāseto S.

22. Idaṃ ca sutvāna amānusānaṃ
Bhallāṭṭiyo ittheraṃ jīvitaṃ ti
nivattatha na¹ migavaṃ acāri
adāsi dānāni abhuñji bhoge ti 187. 5

imaṃ² gāthaṃ vatvā puna vadanto dve gāthā abbhāsi:

23. Idaṃ ca sutvāna amānusānaṃ
sammodatha mā kalahaṃ akattha
mā vo tapī³ attakammāparādho
yathāpi te kimpuris⁴ ekarattin⁵. 188. 10

24. Idaṃ ca sutvāna amānusānaṃ
sammodatha mā vivādaṃ akattha
mā vo tapī³ attakammāparādho
yathāpi te kimpuris⁴ ekarattin⁶ ti. 189. 15

Tattha amānusānaṃ ti kinnaṛānaṃ, attakammāparādho ti attano
kammadoso, kimpurisekarattin⁶ ti yathā te kimpurisekarattin⁶ kato attano
kammadoso tapi⁷ tathā tumhe mā tapī⁸ attho.

Mallikā devī T-assa dhammadesanaṃ sutvā uṭṭhāyāsanaṃ añjalim 20
paggayha D-assa thutim karonti osānagātham āha:

25. Vividhaṃ⁹ adhimana¹⁰ suṇom¹¹ ahaṃ
vacanapathaṃ tava-m-atthasamhitam¹²,
muñca giram¹³ nudas¹⁴ eva¹⁵ me daram,
samaṇa sukhāvaha jīva me ciraṇ ti. 190. 25

Tattha vividhaṃ¹⁴ adhimana¹⁵ suṇomahaṇ ti bhante tumhehi
vividhehi nānākāraṇehi alaṃkaritvā desitaṃ dhammadesanaṃ¹⁶ adhimana¹⁵ pa-
saṇnacittā hutvā suṇomi. vacanapathaṃ ti taṃ tumhehi vuttaṃ vividha-
vacanaṃ, muñca giram¹³ nudaseva¹⁷ me daram ti kaṇṇasukhaṃ ma-
dhuraṃ giram muñcanto mama hadaye sokadarathaṃ nudasi yeva harasi yeva¹⁸, 30

¹ Bds omit na. ² Bd idaṃ. ³ Bd tampi. ⁴ Cs -so eka-, Bd -rattin. ⁵ Bd
kappi. ⁶ Bd -an. ⁷ Bd tappi, Cks tampi. ⁸ Bd tappiti. ⁹ Cks -dha ¹⁰ Cs
-māna. ¹¹ Bd tavamamattasaññitaṃ. ¹² Cks giri. ¹³ Ck nudayeva, Cs nūda-
yeva, Bds nudasseva. ¹⁴ all three MSS -dha. ¹⁵ Cks -mānā. ¹⁶ Bd adda
ahaṃ. ¹⁷ Cks nudayeva, Bds nudasseva. ¹⁸ Bd omits h. y.

samaṇasukkhāvaha jīva me ciraṇ ti bhante buddhasamaṇa dībbamānusa-
lokiyalokuttarasukkhāvaha jīva me ciraṇ mama sāmi dhammarāja ciraṇ jīvā 'ti.

Kosalārājā tato paṭṭhāya tāya saddhim samaggaṇāsaṃ vasi.

S. i. d. ā. j. s. : „Tadā kinnaro Kosalārājā ahoṣi, kinnarī Mallikā
devī ahoṣi. Bhallāṭṭiyārājā¹ ahaṃ evā“ 'ti. Bhallāṭṭiyajātakaṃ²

9. Somanassajātaka.

Ko taṃ himṣati heṭhetīti. Idam S. J. v. Devadattassa
vadhāya parisakkanam ā. k. Tadā hi S. „na bhikkhave idān' eva
pubbe p' esa mama vadhāya parisakkati yevā“ 'ti vatvā a. ā. :

- 10 Atīte Kururaṭṭhe Uttaraṇapañcālanagare Reṇu nāma
rājā r. kāresi. Tadā Mahārakkhito nāma tāpaso pañcasata-
tāpasaparivāro Himavante³ vasitvā loṇambilasevanatthāya
cārikaṃ caranto Uttarapañcālanagaram patvā rājuyyāne va-
sitvā sapariṣo⁴ piṇḍāya caranto rājadvāraṃ pāpuṇi. Rājā isi-
15 ganaṃ disvā iriyāpathe⁵ pasanno alaṃkatamahāthale nisīdā-
petvā paṇītena āhārena parivisitvā „bhante imaṃ vassārattam
mama uyyāne vasathā“ 'ti vatvā tehi saddhim uyyānam gantvā
vasanaṭṭhānāni kāretvā pabbajitaparikkhāre datvā vanditvā
nikkhami. Tato paṭṭhāya sabbe pi te rājanivesane bhuñjanti.
20 Rājā pana aputtako putte,⁶ pattheti, puttā n' uppajjanti.
Vassārattaccayena Mahārakkhito „idāni Himavanto ramaṇīyo,
tatth' eva gamissāmā“ 'ti rājānam āpucchitvā raṇṇā kata-
sakkārasammāno nikkhamitvā antarāmagge majjhantikasamaye
maggā okkamma ekassa sandacchāyassa⁷ rukkhassa heṭṭhā
25 taruṇaṭṭinapiṭṭhe sapariṣo nisīdi. Tāpasā katham samuṭṭhā-
pesum: „rājagehe vaṃsānurakkhako putto n' atthi, sādhu vat'
assa sace rājā puttam labheyya paveni ghaṭṭiyethā“⁸ 'ti.
Mahārakkhito pi tesam katham sutvā „bhavissati nu kho

¹ Cks bhallāṭṭirājā, Bd bhallāṭṭika-. ² Cks -ṭṭijā-, Bd -ṭṭikajā-. 9. Cfr. Carlyā-P.
p. 92. ³ Bds add ciraṇ. ⁴ Bds -rivāro ⁵ Bd -ena. ⁶ Bds -am. ⁷ Bds
sita-. ⁸ Ck -ṭṭi-, Bds ghaṭṭiyeyyā.

rañño putto udāhu no¹ ti upadhārento „bhavissatīti“² ñatvā
 evam āha : „mā bhonto cintayittha, aija paccūsakāle eko deva-
 putto cavitvā rañño aggamehesiyā kucchimhi paṭisandhim gaṇ-
 hissatīti“. Tam sutvā eko kūṭajaṭilo „idāni rājakulūpako
 bhavissāmīti“ cintetvā tāpasānaṃ gamanakāle gilānālayaṃ ⁵
 katvā nipajjitvā „ehi gacchāmā“³ 'ti vutte „na sakkomīti“
 āha. Mahārakkhito tassa nipannakāraṇaṃ ñatvā „yadā sak-
 kosi tadā āgaccheyyāsīti“ isigaṇaṃ ādāya Himavantam eva
 gato. Kuhako pi nivattitvā vegena gantvā rājadvāre
 ṭhatvā „Mahārakkhitassa upatṭhānakatāpaso⁴ āgato“ ti rañño ¹⁰
 ārocāpetvā raññā vegena pakkosāpito pāsādaṃ abhiruyha
 paññattāsane nisīdi. Rājā kuhakaṃ vanditvā ekamantaṃ ni-
 sinno isinaṃ ārogyaṃ pucchitvā „bhante atikhippaṃ ni-
 vattittha⁵, vegena ken' atthena āgat' atthā“⁶ 'ti āha. „Āma
 mahārāja, isigaṇo sukhaṃ nisinno 'sādhu vat' assa sace rañño ¹⁵
 pavenipālako putto uppajjeyyā⁷ 'ti kathaṃ samutṭhāpesi, ahaṃ
 taṃ kathaṃ sutvā 'bhavissati nu kho rañño putto' ti dibba-
 cakkhunā olokeno mahiddhikaṃ⁸ devaputtaṃ 'cavitvā agga-
 mahesiyā Sudhammāya kucchismim⁹ nibbattissatīti' disvā 'ajā-
 nantā gabbhaṃ nāseyyuṃ, ācikkhissāmi nesaṇ' ti tumhākaṃ ²⁰
 kathanatthāya āgato, kathitan te mayā, gacchām' ahaṃ ma-
 hārājā“¹⁰ 'ti. Rājā „bhante na sakkā gantun“ ti tuṭṭho pa-
 sannacitto¹¹ kuhakaṃ¹² tāpasāṃ uyyānaṃ netvā vasanatṭhānaṃ
 samvidahitvā adāsi. So tato paṭṭhāya rājakule bhuñjanto
 vasati, Dibbacakkhuko t' ev' assa¹³ nāmaṃ ahosi¹⁴. Tadā B. ²⁵
 Tāvatisabhabhanā¹⁵ cavitvā tattha paṭisandhim gaṇhi, jātassa
 c' assa nāmagahaṇadivase Somanassakumāro t' eva
 nāmam karimsu, so kumārāparihāren' eva vaḍḍhati. Kuhaka-
 tāpaso uyyānass' ev' ekasmim¹⁶ passe nānappakāraṃ sū-
 peyyasākaṃ ca¹⁷ valliphalāni ca ropetvā paṇṇikānaṃ hatthe ³⁰
 vikiṇanto dhaṇaṃ saṇṭhapesi. B-assa sattavassikakāle rañño

¹ Bā upaṭṭhaka- ² Cks nivattitvā ³ Bds add udāhuno. ⁴ Cs Bā -ka. ⁵
 Bā -imhi. ⁶ Bds -mānaso. ⁷ Bā kubika. ⁸ Bā tvevassa. ⁹ Bā hoti ¹⁰ Bā
 -nato. ¹¹ Bā omits ev. ¹² Cs -sāka, Ck -sāvaka.

paccanto kuppi. So „Dibbacakkhutāpasam mā pamajjīti“
 kumāraṃ paṭicchāpetvā „paccantaṃ vūpasameṣṣāmīti“ gato.
 Ath' ekadivasaṃ kumāro „jaṭilaṃ passissāmīti“ uyyānaṃ gantvā
 kūṭajaṭilaṃ ekaṃ gaṇṭhikakāsāvaṃ¹ nivāsetvā ekaṃ pārūpitvā
 5 ubhohi hatthehi dve udakaghaṭe gahetvā sākavatthusimh²
 udakaṃ āsiṇcantaṃ disvā „ayaṃ kūṭajaṭilo attano samaṇa-
 dhammaṃ akatvā paṇṇikakammaṃ karotīti“ ūtvā „kiṃ karosi
 paṇṇika gahapatikā“ 'ti taṃ lajjāpetvā avanditvā va nik-
 khami³. Kūṭajaṭilo „ayaṃ idān' eva evarūpo paccāmitto⁴, ko
 10 jānāti kiṃ karissati, idān' eva naṃ nāsetuṃ vaṭṭatīti“ cintetvā
 raṇṇo āgamanakāle pāsāṇaphalakaṃ ekamantaṃ khipitvā
 pāṇiyaghaṭaṃ bhinditvā paṇṇasālāya tiṇāni vikiritvā sarīraṃ
 telena makkhetvā paṇṇasālaṃ pavisitvā sasīsaṃ pārūpitvā
 mahādukkhappatto viya⁵ mañce⁶ nipajji. Rājā āgantvā na-
 15 garaṃ padakkhiṇaṃ katvā nivesanaṃ apavisitvā⁷ „mama
 sāmikaṃ Dibbacakkhukaṃ passissāmīti“ paṇṇasāladvāraṃ
 gantvā taṃ vipakāraṃ disvā „kin nu kho etaṃ“ ti anto
 pavisitvā taṃ nipannaṃ disvā pāde parimajjanto paṭhamam
 gātham āha :

- 20 1. Ko taṃ himsati heṭṭeti⁸,
 kin nu⁹ dummano socasi¹⁰ [appatīto],
 kass' ajja mātāpitara rudantu¹¹,
 kv-ajja setu¹² nihato paṭhavyā ti. 191.

Tattha himsatīti paharati, heṭṭeti¹³ akkosati, kvajja setū ti ko
 25 ajja sayatu.

Taṃ sutvā kūṭajaṭilo nitthananto¹⁴ utṭhāya dutiyaṃ
 gātham āha :

2. Tuṭṭho 'smi deva tava dassauena,
 cirass' apassāmi taṃ bhūmipāla,

¹ Bds kaṇṭhita- ² Ck sākha, C^s sāvaka-. ³ Bd nikkhamitvā nagaraṃ gato. ⁴ Cks pacchā. ⁵ Ck piya. ⁶ Bd mañjake. ⁷ Bd pavisetvā. ⁸ Bd hedheti, B^s bodheti. ⁹ Cks omit nu. ¹⁰ so all three MSS. for socasi dummano? ¹¹ Bd rucantā, B^s durantā. ¹² Ck sotu, C^s so, read : ko ajja setu. ¹³ Cks vihe-, Bds bodhetīti. ¹⁴ Bds nitthu-.

ahiṃsako Renu-m-anuppavissa¹

puttena te heṭṭhayito² 'smi devā 'ti. 192.

Itoparā uttānasambandhagāthā Pālinayen' eva veditabbā.

2. Āyantu dovārikā khaggabaddhā³,

kāsāviyā yantu⁴ antepuran taṃ,

hantvāna⁵ taṃ Somanassaṃ kumāraṃ

chetvāna sīsaṃ varaṃ āharantu. 193.

4. Pesitā rājino dūtā kumāraṃ etad abravuṃ:

issarena vitiṇṇo si, vadhappatto si⁶ khattiya. 194.

5. Sa rājaputto paridevayanto

dasaṅgulim añjalim paggaḥetvā:

aham pi icchāmi janinda datṭhuṃ,

jīvaṃ panetvā⁷ paṭidassayetha⁸. 195.

6. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā raṇṇo puttaṃ adassayūṃ,

putto ca pitaraṃ disvā dūrato v' ajjhabhāsatha⁹: 196.

7. Āgañchu¹⁰ dovārikā khaggabaddhā³

kāsāviyā hantu mamaṃ janinda,

akkhāhi me pucchito etam atthaṃ:

aparādho ko n' idha mam' ajja atthi. 197.

Tattha ahiṃsako ti aham kassaci ahiṃsako silācārasampanno, Renu-³⁰
manupavissā 'ti mahārāja Renu ahaṃ tava puttena¹¹ mahāparivārena anu-
pavisitvā are kūṭatāpasa kasmā tvaṃ idha vasīti vatvā pāsānaphalakam khipitvā
ghaṭaṃ bhinditvā hatthehi ca pādehi ca koṭṭentena¹² viheṭṭhito 'smi ti evaṃ so
abhūtaṃ eva bhūtaṃ viya katvā rājānaṃ saddahāpesi, āyantu¹³ 'ti gacchantu,
mama sāmimhi vipapaṭṭipannakālato paṭṭhāya mayi pi so na lajjissatīti kuṇṇhitvā²⁵
tassa vadhaṃ āpārento evam āha, kāsāviyā ti¹⁴ coraghātakā, te pi pharasu-
hatthā attano vidhānena gacchantu¹⁵ 'ti vadati, varaṃ ti varasīsaṃ chinditvā
āharantu, rājino ti bhikkhave raṇṇo santike¹⁶ dūtā raṇṇā pesitā¹⁷ vegena
gantvā mātara alaṃkaritvā attano amke nisīdāpitaṃ¹⁸ kumāraṃ parivāretvā etad
avocuṃ. issarena¹⁹ 'ti raṇṇā, vitiṇṇosīti pariccatto si, sa²⁰ rājaputto ti²¹
bhikkhave tesam vacanaṃ sutvā maraṇabhayaṭajjito mātu amkato utthāya so

¹ Bā anupavissam. ² Cks -yittho, Bā pothayito. ³ all three MSS. -bandhā. ⁴ Ck
kāsāviyāyantu, Ck kāsāviyāy, Bā -viyāhantu. ⁵ Cks gan-. ⁶ Bā vadhaṃ passāsī.
⁷ Bā maṃ netvā. ⁸ Cks -yātha. ⁹ Bā omits v. ¹⁰ Ck āgañcu, Ck āhañju, Bā
āgacchuṃ. ¹¹ Cks putto. ¹² Bā koṭṭe-. ¹³ Cks kāsācika, omitting ti. ¹⁴ Bā
-kā. ¹⁵ Ck adds ti, Bā omits r. p. ¹⁶ Cks -tuṃ. ¹⁷ Cks so. ¹⁸ Cks pi.

rājaputto, paṭidassayethā¹ ti dassetha, tassā 'ti bhikkhave te dūtā tassa kumārassa taṃ vacanaṃ sutvā māretuṃ aṇṇaṃ gomaṃ viya naṃ rajjuyā parikkāḍḍhantā netvā rañño dassayūṃ², kumāre pana nīyamāne dāsigaṇaparivutā³ saddhīm orodhehi Sudhammāpi devī nāgarāpi mayam niraparādhaṃ kumāraṃ
5 māretuṃ na dassamā ti tena saddhīm yeva āgamaṃsu⁴, āgacchun ti⁵ tumhākaṃ āpāya mama santikaṃ āgamaṃsu⁶, hantūṃ mamaṃ ti maṃ māretuṃ, ko nīdhā ti ko nu idha mama aparādho yena maṃ tvam māresīti⁷ pucchi.

Rājā „bhavaggaṃ atinīcaṃ, tava doso atimahā“ ti tassa dosam kathento

8. Sāyaṇ ca pāto udakam saṇṇatī⁸
aggim sadā paricaraṇappamatto⁹,
taṃ tādisaṃ samiyataṃ brahmacāriṃ
kasmā tuvaṃ¹⁰ brūsi gahapatīti¹¹ gātham āha. 198.

Tattha udakam saṇṇatīti¹² udakorohaṇakammam karotīti¹³, taṃ¹⁴
15 tādisaṃ ti taṃ¹⁵ tathārūpaṃ mama sāmīṃ Dībbacakkhutāpasam kasmā tvam¹⁶
gahapatīvādēna samudācarasīti vadati.

Tato kumāro „deva mayhaṃ gahapatim űeva gahapatin ti vadantassa ko doso“ ti vatvā

9. Tālā ca mūlā ca phalā ca deva
20 pariggahā vividhā santi-m-assa,
te rakkhati gopayat' appamatto¹⁷,
brāhmaṇo gahapatī¹⁸ tena hotīti gātham āha. 199.

Tattha mūlā ti mūlakādimūlā¹⁹, phalā ti²⁰ nānāvīdhāni vallīphalāni,
te rakkhati gopayatappamatto²¹ ti te esa tava kulūpakatāpaso paṇṇika-
25 kammaṃ karonto nisīditvā rakkhati vatim²² katva gopayatī appamatto, tena
kāraṇena so²³ tava brāhmaṇo gahapati nāma hoti.

„Iti naṃ aham pi gahapatīti²⁴ kathesiṃ²⁵, sace na sadda-
hasi catūsu dvāresu paṇṇike pucchāpehīti“. Rājā pucchāpesi.

¹ Ck^s -dassayatha, Bds -dissayethā. ² Bds ada-. ³ Bds omits gaṇa. ⁴ Bds āg-, C^s agamimsu. ⁵ Bds āgacchanti. ⁶ Ck^s agamimsu. ⁷ Bds mārāpesīti. ⁸ Ck^s sañchātī, C^s saṇṇatī. ⁹ so Ck^s; C^s -carata-, Bds -cāri-. ¹⁰ Ck^s tvam. ¹¹ so all three MSS. for gahapatīti. ¹² Ck^s saṇṇatīti. ¹³ Ck^s kārōti, C^s karōti, Bds karo-
hīti. ¹⁴ Ck^s omit taṃ. ¹⁵ Bds omits taṃ. ¹⁶ Bds taṃ. ¹⁷ Bds goppiyatippa-
matto. ¹⁸ so all three MSS. for gahapatī brāhmaṇo? ¹⁹ Ck^s -la. ²⁰ Ck^s phalā
ni, Bds phalānīti. ²¹ Bds -tyappa-. ²² Ck^s catim, Bds ti. ²³ C^s nesa, Ck^s neya.
²⁴ Bds gahappa-. ²⁵ Bds kathemi. ²⁶ Bds pi.

Te „āma¹ mayam imassa hatthato pannaṃ² ca phalāphalāni³
ca vikiṇṇamā⁴“ ‘ti⁵ āhaṃsu. Paṇnavatthum pi upadharāpetvā
paccakkham akāsi. Paṇṇasālam pi ‘ssa pavisitvā kumārassa
parisā⁶ paṇnavikkayaladdham kahāpaṇamāsakabhaṇḍikaṃ nī-
haritvā rañño dassesi⁷. Rājā M-assa niddosabhāvaṃ ūatvā: 5

10. Saccaṃ kho etaṃ vada⁸ī⁹ kumāra,
pariggahā vividhā santi-m-assa,
te rakkhati gopayat¹⁰ appamatto¹¹,
brāhmaṇo gahapati¹² tena hotīti gātham āha. 200.

Tato M. cintesi: „evarūpassa bālassa rañño santike¹³
vāsato Himavantaṃ pavisitvā pabbajitum varam¹⁴, parisa-
majjhe yev¹⁵ assa dosaṃ āvikatvā āpucchitvā ajj¹⁶ eva nikkha-
mitvā pabbajissāmīti¹⁷“ so parisāya namakkāraṃ katvā

11. Suṇantu mayhaṃ parisā samāgatā
sanegamā¹⁸ jānapadā ca sabbe: 15
bāl¹⁹ āyaṃ, bālassa vaco nisamma²⁰
ahetunā ghātayate²¹ janindo ti. 201.

Tattha bālayaṃ bālassa ‘ti ayaṃ rājā sayam-bālo imassa bālassa kūta-
jaṭilassa vacanaṃ sutvā ahetunā va²² maṃ ghātaye²³ ti.

Evaṃ ca pana vatvā²⁴ attānaṃ²⁵ anujānāpento itaraṃ²⁶
gātham āha:

12. Daḷhasmi mūle visate²⁷ virūḷhe
dunnikkhaya veḷu pasākhajāto,
vandāmi pādāni tavaṃ²⁸ janinda,
anujāna²⁹ maṃ, pabbajissāmi devā ‘ti. 202. 25

Tattha visate ti visāle mihante jāte, dunnikkhaya ti dunnikkha-
dhiyo³⁰.

¹ Bā pī. ² Cks paṇṇā. ³ Bā mūlāpha-. ⁴ Bds -miti. ⁵ Bā pu-. ⁶ Cks
-suṃ. ⁷ all three MSS. -si. ⁸ Bā -yatimappa-. ⁹ Ck -ṇa-, C^s -ṇā-, Bds sa
brāhmaṇo gahapati; read: gahapati brāhmaṇo? ¹⁰ Bā varanti. ¹¹ Cks omit sa
¹² Bā anī-. ¹³ Bā ghāyate maṃ. ¹⁴ Ck -nā vaṃ, Bā -nā ma ¹⁵ Ck ghāye,
Bā ghātayate. ¹⁶ Bā adds pitarāṃ vanditvā. ¹⁷ Bā adds pabbajāya. ¹⁸ Bā -te.
¹⁹ Bā tava. ²⁰ Cks -nā. ²¹ Bā -nikayāto.

Tatoparā rañño ca puttassa vacanapaṭivacanagāthā honti:

13. Bhuñjassu bhoge vipule¹ kumāra,
 sabbañ ca te issariyam dadāmi,
 ajj' eva tvañ Kurunañ² hohi rājā,
 mā pabbajī³, pabbajjā hi dukkhā. 203.
14. Kin nū 'dha' deva tavam⁴ atthi bhogā,
 pubbe v' ahañ⁵ devaloke ramissam
 rūpehi saddehi atho rasehi
 gandhehi passehi manoramehi. 204.
15. Bhuttā⁷ me bhogā tidivasmi⁸ deva
 parivāritā⁹ accharāsam gaṇena,
 tavañ¹⁰ ca bālam paraneyyam¹¹ vīditvā
 na tādise rājakule vaseyyam¹². 205.
16. Sacc' āhañ¹³ bālo paraneyy' āham¹⁴ asmi,
 ekāparādham khama putta mayham,
 puna pi ce edisakam bhavyeaya
 yathāmatim somanassam karohīti. 206.

Tattha dukkhā ti tāta pabbajjā nāma parapaṭibaddhā¹⁵ jīvikatthā¹⁶
 dukkhā mā pabbajī rāja hohīti tam¹⁷ yāci, kinnū dha devā 'ti¹⁸ deva ye
 20 tava bhogā¹⁹ tesu kin nāma bhuñjītabbam atthi, parivāritā²⁰ ti paricāritā²¹
 ayam eva vā pāṭho, tassa kira jātissaraññānam uppajji, tasmā evam āha, para-
 neyyam ti andham viya yaṭṭhiyā²² parena netabbam²³, tādise ti²⁴ tādissassa
 rañño santike na paṇḍitena vasitabbam, mayā attano nānabalena ajja jīvitam
 laddham, nāham tava santike vasissāmīti nāpetum evam āha, yathāmatin ti
 25 sacc' puna mayham evarūpo doso hoti atha tvañ yathājñhāsayañ karohīti
 puttam khamāpesi

M. rājānam ovaḍanto²⁵ atṭha gāthā abhāsi:

¹ Cks -laphale. ² Cs -rū-. ³ all three MSS. -i. ⁴ Cks omit dha, all three MSS. nu. ⁵ so all three MSS. for tavam. ⁶ Bā cāham. ⁷ Bā adds ca. ⁸ all three MSS. -smim. ⁹ Ck -kā, Bā -cārikā. ¹⁰ Bā tu-. ¹¹ Ck -pi-, Cs -ni-. ¹² Cks -yya. ¹³ Bā sacāham. ¹⁴ so Ck; Cs Bā -neyyoham; read: -neyy' ah'. ¹⁵ Bā -bandha. ¹⁶ Cs -kantā, Bā -tatthā corr. to -katthā. ¹⁷ Bā nam. ¹⁸ Cks kinnu cā ti, Bā kin nu-. ¹⁹ Cks -ge, Bā -go. ²⁰ Bā -cārikā, Bā -cāritā. ²¹ Cks parivārito. ²² Cs yaṭṭhi, Bā pathaviyā. ²³ Cks -bbā. ²⁴ Cks hi. ²⁵ Bā ovaḍanto.

17. Anisamma kataṃ kammaṃ anavatthāya cintitaṃ —
bhesajjassēva vebhaṅgo vipāko hoti pāpako. 207.
18. Nisamma ca kataṃ kammaṃ sammāvatthāya¹ cintitaṃ —
bhesajjassēva sampatti vipāko hoti bhadraḥ. 208.
19. Alaso gihi kāmabhogī² na sādhu, (III $\frac{184}{25}$) 5
asaññato pabbajito na sādhu,
rāja na sādhu anisammakārī,
yo paṇḍito kodhano taṃ na sādhu. 209.
20. Nisamma khattiyo kayirā nānisamma disampati,
nisammakārino rāja yaso kittī³ ca vaḍḍhati. 210. 10
21. Nisamma daṇḍaṃ paṇayeyya⁴ issaro,
vegā⁵ kataṃ tapate bhūmipāla⁶,
sammāpanidhi ca⁷ narassa atthā
anānutappā te bhavanti pacchā. 211.
22. Anānutappāni hi ye karonti 15
vibhajja kammāyatanāni loke
viññūpasatthāni⁸ sukhudrayāni⁹
bhavanti vaddhānumatāni¹⁰ tāni. 212.
23. Āgañchu¹¹ dovārikā khaggabaddhā¹² 20
kāśāviyā hantu¹³ mamaṃ janinda,
mātuc-ca¹⁴ aṃkasmi¹⁵ ahaṃ nisinno
ākaddhito sāhasā¹⁶ tehi deva. 213.
24. Kaṭukaṃ¹⁷ hi sambādham sukiccha¹⁸ patto,
madhuraṃ piyaṃ jīvitāṃ laddha¹⁹ rāja
kicchena²⁰ ahaṃ²¹ ajja vadhā pamutto²², 25
pabbajjam evābhimano 'ham asmīti. 214.

¹ Bđ -vattāya. ² Ck -gi, Bđ -go. ³ Bđ -i, Cks -iñ. ⁴ Cks paṇa-, Bđ pana-. ⁵ Ck vahā, C^o vehā, Bđ vegāsā, B^o cegāsā. ⁶ Ck -lam. ⁷ so Bđ for sanimāpani-hitā? Ck -panidhi, C^o yammāpaniya, Cks omit ca. ⁸ Ck -sattāni, Bđ -saṭṭhāni? ⁹ Bđ sukhindriyāni. ¹⁰ Bds buddhā-. ¹¹ Ck -um, C^o āgañju, Bđ agacchum. ¹² Bđ -bandho. ¹³ Bđ hantum. ¹⁴ Bds -tuñca. ¹⁵ Ck akasmiñ, C^o aṃkasmiñ, Bđ aṃgasmi. ¹⁶ so all three MSS. for sahasā? ¹⁷ Cks -kañ. ¹⁸ C^o sukiccha corr. to sukiccha, Bđ sukiccam. ¹⁹ so all three MSS. for laddhu? ²⁰ all three MSS. -nāham. ²¹ C^o vidhā-, Bds vadhāya mutto.

Tattha anisammā 'ti anoloketvā anupadhāretvā, anavatthāya cintitū
 ti¹ na ca avatthapetvā² na³ tuletvā na³ tīretvā cintitān, vipāko hoti pā-
 pako ti tassa hi yathā nāma bhesajjassa vebhaṅgo⁴ vipatti evam evaṃ⁵ vi-
 pāko hoti pāpako, asaṇṇato ti kāyādīhi asaṇṇato dussīlo, taṃ na sādhu
 5 'ti taṃ tassa kodhanatthaṃ⁶ na sādhu, nānisammā 'ti anisāmetvā kiñci kam-
 maṃ na kareyya, paṇayeyyā⁷ 'ti paṭṭhapeyya pavatteyya, vegā ti vegena
 sahasā, sammāpaṇidhi cā 'ti sammāpaṇidhinā yoniso ṭhapitena cittaṇa katā
 narassa atthā pacchā anānutappā bhavanti attho, vibhajjā 'ti imāni kātum
 yuttāni imāni kātum ayuttānīti evam aññāya⁸ vibhajitvā, kammāyatanānīti
 10 kammāni, vaddhānumatānīti paṇḍitehi anumatāni anavajjāni⁹ hontī, kaṭu-
 kaṇ ti deva kaṭukasambādhaṃ sukkechaṃ maranabhayaṃ patto 'mhi, laddhū¹⁰
 'ti attano ñāṇabalaṇa labhitvā, pabbajjamevābhimaṇo ti pabbajjābhi-
 mukhacitto yev' asmi.

Evam M-ena dhamme desite rājā devīn āmantetvā
 15 25. Putto vatāyaṃ¹¹ taruṇo¹² Sudhamme
 anukampako Somanasso¹³ kumāro
 taṃ yācamāno na labhāmi s' ajja¹⁴,
 arahāsi naṃ¹⁵ yācitave tuvaṃ pīti gātham āha. 215.

Tattha yācitave ti yācituṃ.

20 Sā pabbajjāyam eva uyyojentī
 30. Ramassu bhikkhācariyāya putta,
 nisamma dhammesu paribbajassu,
 sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṃ
 anindito Brahmam upeti ṭhānaṇ ti gātham āha. 216.

25 Tattha nisammā 'ti pabbajanto¹⁶ ca nisāmetvā micchādīṭṭhikānaṃ pab-
 hajjaṃ pahāya sammādīṭṭhiyuttaṃ nīyyānikaṃ pabbajjaṃ pabbaja

Atha rājā gātham āha :

37. Acchariyarūpaṃ vata yādisaṇ ca,
 dukkhitam¹⁷ maṃ¹⁸ dukkhāpayase¹⁹ Sudhamme,

¹ Cks add -tanti. ² C^s -tthajetvā, B^d anavatthāto, B^s anavatthāpetvā. ³ Bds a.

⁴ Cks vebhaṅgo, B^d -jasseva vebhaṅgā. ⁵ B^d eva. ⁶ B^d kodhanantaṇ. ⁷ C^s

pāṇapeyyā, B^d paṇayeyya. ⁸ Bds evaṃ paññāya. ⁹ Cks anuv-. ¹⁰ Bds laddhā.

¹¹ B^d tavāyaṃ. ¹² C^k -ṇe. ¹³ B^d -ssa. ¹⁴ B^d svajja. ¹⁵ Cks no. ¹⁶ all

three MSS. pabbajj-. ¹⁷ Cks -tā. ¹⁸ read: maṃ dukkhitam. ¹⁹ so B^d for

dukkhayaase, C^s dukkhitavase, C^k dukkhabhave.

yācassu puttāṃ iti vuccamānā

bhiyyo va ussāhayase kumāraṇ ti. 217.

Tattha yādisa ñeā 'ti yādisaṃ idaṃ tvaṃ vadesi taṃ acchariyarūpaṃ
va¹. dukkhitaṇ ti pakativāpi maṃ dukkhitaṃ bhiyyo dukkhāpayasi².

Puna devī gātham āha:

5

28. Ye vippamuttā anavajjabhojino³

parinibbutā lokam imaṃ caranti

taṃ⁴ ariyamaggaṃ paṭipajjamānaṃ

na ussahe vārayitum kumāraṇ ti. 218.

Tattha vippamuttā ti rāgādīhi vippamuttā, parinibbutā ti killesa- 10
parinibbānena nibbutā, tamariyamaggaṃ⁵ ti taṃ tesāṃ Buddhādīnaṃ ari-
yānaṃ santakaṃ maggaṃ paṭipajjamānaṃ mama puttāṃ vāretum na vussa-
hāmi⁶ devā 'ti.

Tassā vacanaṃ sutvā rājā osānagātham āha:

29. Addhā have sevitabbā sapaññā (III 206)

15

bahussutā ye bahuṭṭhānacintino

yes' āyaṃ sutvāna subhāsītāni

appossukkā⁷ vītasokā Sudhammā ti. 219.

Tattha bahuṭṭhānacintino ti bahukāraṇacintino⁸, yesāyaṇ ti yesaṃ
ayaṃ Somanassakumārassēva hi⁹ subhāsitaṃ sutvā appossukkā jātā, rājāpi tad 20
eva sandhāyāha.

M. mātāpitāro vanditvā „sace mayhaṃ doso atthi kha-
mathā¹⁰“ 'ti āha, mahājanassa añjaliṃ katvā Himavavantābhi-
mukho gantvā manussesu nivattesu manussavaṇṇenāgantvā
devatāhi sattapabbatarājiyo atikkamitvā Himavantaṃ nīto, 25
Vissakammena nimmitāya paṇṇasālāya isipabbajjaṃ pabbaji,
taṃ¹¹ tattha yāva soḷasavassakālā rājakulapari-cārikavesena¹²
devatā yeva upaṭṭhahimsu. Kūṭajaṭilam pi mahājano pothetvā
jīvitakkhayaṃ pāpesi. M. jhānābhiññāṃ nibbattetvā Brahma-
lokūpago¹³ ahoṣi. 30

¹ Bā omits va. ² Cks dukkhayāsi, Bā dukkhāpayāsi. ³ Bā bhogi-. ⁴ Cks nam?

⁵ Cks nam-? ⁶ C Bā us-. ⁷ so all three MSS. ⁸ Cks -kāracin-, Bā -karaṇacin-.

⁹ Bā adds sā. ¹⁰ Cks -tā. ¹¹ Cks tvā. ¹² Ck -vāraka-, Cā -cāraka-. ¹³

Cks -ūpagato.

S. i. d. ā. : „evam bhikkhave pubbe p' esa mayham vadhāya parisakkati yevā“ 'ti vatvā j. s. : „Tadā kuhako Devadatto ahosi, mātā Mahāmāyā, Rakkhito Sāriputto, Somanassakumāro aham evā“ 'ti. Somanassajātakaṃ.

5

10. Campeyyajātaka.

Kā nu vijjurivābhāsīti. Idam S. J. v. uposathakammaṃ ā. k. Tadā hi S. „sādhū vo kataṃ" upāsakā uposathavāsaṃ vasantehi, porāṇakapaṇḍitā nāgasampattiṃ pahāya uposathavāsaṃ vasiṃsu yevā" 'ti vatvā tehi yācito a. ā. :

10

A. Aṅgaratṭhe Aṅge ca Magadharatṭhe Magadhe ca r. kārente Aṅga-Magadha-ratṭhānaṃ antare Campā nāma nadī, tattha nāgabhavanaṃ ahosi, Campeyyo nāma nāgarājā r. kāresi. Kadāci Magadharājā Aṅgaratṭhaṃ gaṇhāti, kadāci Aṅgarājā Magadharatṭhaṃ. Ath' ekadivasam Magadharājā

15

Aṅgena saddhiṃ yujjhitvā yuddhaparājito assam āruya palāyanto Aṅgarañño yodhehi anubaddho punnaṃ Campānadim patvā „parahatthe maraṇato nadim pavisitvā mataṃ seyyo" ti assen' eva saddhiṃ nadim otari. Tadā Campeyyo nāgarājā anto uduke ratanamandapaṃ nimminivā mahāparivāro mahā-

20

pānaṃ pivati. Asso raññā saddhiṃ uduke nimujjivā nāgarañño purato otari. Nāgarājā alamkatapaṭṭiyattaṃ rājānaṃ disvā sinehaṃ uppādetvā āsanā utṭhāya „mā bhāyi mahārājā" 'ti rājānaṃ attano pallaṃke nisīdāpetvā uduke nimuggakāraṇaṃ pucchi. Rājā yathābhūtaṃ kathesi. Atha naṃ „mā bhāyi

25

mahārāja, ahaṃ taṃ dvinnāṃ ratṭhānaṃ sāmikaṃ karissāmi" assāsetvā sattāhaṃ mahantaṃ yasaṃ anubhavivā sattame divase Magadharājena saddhiṃ nāgabhavanā nikkhami¹. Magadharājā nāgarājassānubhāvena Aṅgarājānaṃ gahetvā jivitaṃ voropetvā dvīsu ratṭhesu r. kāresi. Tato paṭṭhāya rañño ca

30

nāgarājassa ca viśāso thiro ahosi, rājā anusaṃvaccharaṃ

10. Ofr. Cariyā-. P. p. 86. ¹ Cko Bā kathaṃ, Bā add kammaṃ. ² Cko -itvā.

Campānadīṭṭiṛe ratanamaṇḍapaṃ kāretvā mahantena pariccā-
 gena nāgarāṇṇo balikammaṃ karoti¹, so mahantena pari-
 vārena nāgabhavanā nikkhamitvā balikammaṃ paṭicchati,
 mahājano nāgarāṇṇo sampattiṃ oloketi. Tadā B. dalidda-
 kule nibbatto rājaparisāya saddhim nadīṭṭiraṃ gantvā taṃ 5
 nāgarājassa sampattiṃ disvā lobhaṃ uppādetvā taṃ upaṭṭha-
 yamāno² dānaṃ [datvā] silaṃ rakkhitvā Campeyyanāgarājassa
 kālakiriyato sattame divase cavitvā tassa vasanapāsāde³ sirisa-
 yanapiṭṭhe nibbatti, sarīraṃ sumanadāmavaṇṇaṃ mahantaṃ
 ahosi. So taṃ disvā vipphaṇṇasīri hutvā „mayā katakusala- 10
 nissandena chasu kāmaggasu⁴ issariyaṃ koṭṭhe⁵ paṭisāmitaṃ
 dhaññaṃ viya ahosi, sv-āhaṃ imissā tiracchānayaṇiyaṃ⁶
 paṭisandhim gāhmiṃ, kim me jīvitena⁷“ ‘tī maraṇacittaṃ’
 uppādesi. Atha paṃ Sumanā nāma nāgamāṇavikā disvā „ma-
 hānubhāvo Sakko nibbatto bhavissatīti⁸“ sesanāgamāṇavikā- 15
 naṃ⁹ saññaṃ adāsi. sabbā nānāturīyahatthā āgantvā tassa
 upahāraṃ karimsu. Tassa taṃ nāgabhavanaṃ Sakkabhavanaṃ
 viya ahosi, maraṇacittaṃ paṭippasambhi, sappasarīraṃ vija-
 hitvā sabbālaṃkārapaṭimaṇḍito sayanapiṭṭhe nisīdi. Ath’ assa
 tato paṭṭhāya yaso mahā ahosi, so tattha nāgarajjaṃ kārento 20
 aparabhāge vipphaṇṇasīri hutvā „kim me imāya tiracchānayaṇiyā,
 uposathavāsaṃ vasitvā ito muñcitvā manussapathaṃ gantvā
 saccāni paṭivijjhivā dukkhass’ antaṃ karissāmīti¹⁰“ cintetvā
 tato paṭṭhāya tasmim yeva pāsāde uposathakammaṃ karoti,
 alaṃkatanāgamāṇavikā tassa santikaṃ gacchanti, yebhuyyena 25
 silaṃ bhijjati. So tato paṭṭhāya pāsādā nikkhamitvā uyyā-
 naṃ gacchati, tā¹¹ tatrāpi gacchanti, uposatho¹² bhijjat’ eva¹³,
 so¹⁴ cintesi: „mayā ito nāgabhavanā nikkhamitvā manussa-
 lokaṃ gantvā uposathavāsaṃ vasituṃ vaṭṭatīti¹⁵“ so tato

¹ Bā kareti. ² Ck patthayamāno. ³ Ck sayanapā-, Bds add sirigabbhe. ⁴
 Bā kāmaggasū. ⁵ Bds -esu. ⁶ Bā -yā. ⁷ Bds maraṇāya-. ⁸ Ck omit nāga.
⁹ Ck omit tā. ¹⁰ Bā -thakammaṃ. ¹¹ Ck bhijjato va, C bhijjanteva, Bā
 bhijjate. ¹² Bā tato.

paṭṭhāya uposathadivasesu nāgabhavanā nikkhamitvā ekassa
 paccantagāmassa avidūre mahāmaggasamīpe vammīkamattthake
 „mama cammādīhi atthikā cammādīni gaṇhantu, maṃ kilā-
 sappamā vā¹ kātukamā kilāsappamā karontū“² 'ti sarīraṃ dāna-
 5 mukhe³ vissajjetvā bhoge ābhuñjitvā nipanno uposathavāsam
 vasati. Mahāmaggena⁴ gacchantā ca āgacchantā ca taṃ dievā
 gandhādīhi pūjetvā pakkamanti, paccantagāmavāsino⁵ „ma-
 hānubhāvo nāgarājā“⁶ ti tassa upari maṇḍapamā karitvā sa-
 mantā vālukaṃ okiritvā gandhādīhi pūjayimsu. Tato paṭṭhāya
 10 manussā M-tte pasīditvā pūjamā katvā puttaṃ patthenti⁷. M.
 pi uposathakammamā karonto cātuddasīpannarasesu vammīka-
 mattthake nipajjitvā pāṭipade⁸ nāgabhavanamā gacchati, tass'
 evam uposatham⁹ karontassa addhā¹⁰ vītivatto. Ekadivasaṃ
 Sumanā aggamaheśī āha: „deva tvaṃ manussalokaṃ gantvā
 15 uposatham upavasasi, manussaloko ca sāsamko sappatibhayo,
 sace te bhayam uppajjeyya atha mayam yena nimittena jā-
 neyyāma taṃ no ācikkhā“¹¹ 'ti. Atha naṃ M. maṅgala-
 pokkharaniyā tīraṃ netvā „sace maṃ bhadde koci paharitvā
 kilamessati imissā pokkharaniyā udakaṃ āvilam bhavissati,
 20 sace supannā gahessanti¹² udakaṃ pakkamissati¹³, sace ahi-
 guṇṭiko¹⁴ gaṇhissati udakaṃ lohitavaṇṇam bhavissatīti“¹⁵ evam
 tassā tīni nimittāni ācikkhitvā cātuddasauposatham¹⁶ adhiṭṭhāya
 so¹⁷ nāgabhavanā nikkhamitvā tattha gantvā vammīkamattthake
 nipajji sarīrasobhāya vammīkamā sobhayamāno, sarīraṃ hi 'ssa
 25 rajatadāmaṃ viya setam ahosi, matthako rattakambalabheṇḍuko¹⁸
 viya, imasmim pana jātake B-assa sarīraṃ naṅgalasīsappa-
 mānam¹⁹ viya ahosi, Bhūridattajātake ūruppamānam, Saṃkha-
 pālajātake ekadonikanāvappamānam. Tadā eko Bārāṇasīvāsi-
 māṇavo Takkasilamā gantvā disāpāmokkhasaācariyassa santike

¹ B^d omits vā. ² B^d -kho. ³ B^d -gge. ⁴ B^d add gaṇitvā. ⁵ B^d adde dhitarani
 pathenti. ⁶ C^k paṭi-. ⁷ B^d -thakammam. ⁸ B^d karonto addhānam. ⁹ B^d -āhi.

¹⁰ B^d -o gahessati. ¹¹ C^k pakkaddhissati, C^o pakkatṭhissati, B^o pakkuyissati?

¹² B^d -kuṇḍiko. ¹³ B^d cātuddasī. ¹⁴ B^d omits so. ¹⁵ B^d -legenduko. ¹⁶ C^k
 naṅgula-.

ālambanamantam¹ uggaṇhitvā tena maggena attano gehaṃ
 gacchanto M-am diṣvā „imaṃ sappam gahetvā gāmanigama-
 rājadhānisu kiḷāpento² dhanam uppādessāmīti“ cintetvā dibbo-
 sadhāni gahetvā dibbamantam parivattetvā tassa santikam
 agamāsi. Dibbamāntam sutakālato paṭṭhāya M-assa kaṇṇesu 5
 tattasālākappavesanakālo viya jāto, natthako sikharena abhi-
 matthiyamāno³ viya jāto. So „ko nu kho eso“ ti bhoganta-
 rato sīsam ukkhipitvā olokeno ahiguṇṭhikam⁴ diṣvā cintesi:
 „mama viṣam mahantaṃ, sace 'haṃ'⁵ kujjhitvā nāsāvātam
 vissajjessāmi etassa sarīram bhusamuṭṭhi viya vippakirissati, 10
 atha me sīlam khaṇḍam bhavissati, na taṃ olokessāmīti“ so
 akkhini nimmitvā sīsam bhogantare ṭhapesi. Ahiguṇḍika-
 brāhmaṇo⁶ osadham khādītva⁷ mantam parivattetvā kheḷam
 M-assa sarīre opi⁸, osadhānaṃ ca mantassa cānubhāvena
 kheḷena phutṭhaphuṭṭhatṭhāne⁹ pbotānam¹⁰ utṭhānakālo viya 15
 jāto, atha naṃ so naṅguṭṭhe gahetvā kaḍḍhitvā dīghato nipajjā-
 petvā ajapadena daṇḍena uppīletvā dubbalaṃ katvā sīsam
 daḷham gahetvā¹¹ nippīlesi. M. mukham vivari, ath' assa
 mukhe kheḷam opitvā¹² osadhamantam katvā dante bhindi,
 mukham¹³ lohitassa pūri. M.¹⁴ sīlabhedabhayena evarūpaṃ 20
 dukkham adhiṇṇasento akkhini ummīletvā olokanamattam pi na
 kari. So pi „nāgarājānam dubbalaṃ karissāmīti“ naṅguṭṭhato
 paṭṭhāy' assa aṭṭhīni cuṇṇayamāno viya sakalasarīram mad-
 ditvā paṭṭakaveṭhanan¹⁵ nāma veṭhesi, tantamajjitan nāma
 majji¹⁶, naṅguṭṭhe gahetvā dussapoṭṭhiman¹⁷ nāma poṭhesi¹⁸. 25
 M-assa sakalasarīram lohitamakkhitaṃ ahosi, so¹⁹ mahāve-
 danam adhiṇṇaseti²⁰. Ath' assa dubbalabhāvaṃ ṇatvā vallīhi

¹ Bā ālambāyana-. ² Cā kiḷa-. ³ Cā abhimanti-, Bā abhipattaya-, Bā abhi-
 matthaya-. ⁴ Cā -guṇṭhikam, Cā -guṇḍikam, Bā -kuṇḍikam. ⁵ Bā sacāham. ⁶
 Bā -kuṇḍika-. ⁷ Bā samkharitvā. ⁸ Cā mapi. Bā khipi, Bā ukkhipi. ⁹ Cā
 puṭṭhapuṭṭha-, Bā phutṭhaphuṭṭha-. ¹⁰ Cā poṭṭhānam. ¹¹ Bā katvā. ¹² Bā
 khiptvā. ¹³ Bā mukhe. ¹⁴ Bā adds attano. ¹⁵ Bā paṭṭakena vedhimanī.
¹⁶ so Cā; Bā tantamajjiman nāma majhi. ¹⁷ so Cā; Bā -poṭheyyam. ¹⁸ Bā
 podhesi. ¹⁹ Cā omit so. ²⁰ Bā -sasi.

peḷaṃ karitvā tattha naṃ pakkhipitvā paccantagāmaṃ netvā mahājanamajjhe kilāpesi, nilādīsu vaṇṇesu vaṭṭacaturassādīsu saṇṭhānesu aṇumthūlādīsu pamānesu yaṃ yaṃ brāhmaṇo icchatī M. taṃ tad eva katvā naccati, phaṇasatam¹ pi phaṇasa-
5 hassam² pi karoti yeva. Mahājano pasīditvā bahuṃ dhanam adāsi, ekadivasam eva kahāpaṇasahassam³ sahassagghaṇake⁴ ca parikkhāre labhi⁵. Brāhmaṇo ādito va „sahassam labhitvā vissajjessāmīti“ cintesi, taṃ pana dhanam labhitvā „paccanta-
gāme yeva tāva me ettakaṃ dhanam laddhā rājarājamahā-
10 maccānam⁶ santike bahuṃ labhissāmīti“ sakataṇ ca sukha-
yānaṃ ca gahetvā sakate parikkhāre ṭhapetvā sukhayānake nisinno mahantena parivārena M-am gāmanigamādīsu kilā-
pento „Bārāṇasiyam Uggasenaraṇṇo santike⁷ kilāpetvā vissaj-
jessāmīti“ agamāsi. So maṇḍuke māretvā nāgaraṇṇo deti.
15 Nāgarājā punappuna „n' esa⁸ maṃ nissāya māressatīti“ na khādati. Ath' assa madhulaje adāsi. M. „sac' āham gocaram gaṇhissāmi anto peḷāya eva maraṇam bhavissatīti“ te pi na khādati⁹. Brāhmaṇo māsamattena¹⁰ Bārāṇasim patvā dvāra-
gāmesu kilāpento bahuṃ dhanam labhi. Rājāpi taṃ¹¹ pakko-
20 sāpetvā „amhākaṃ kilāpehīti“ āha. „Sādhu deva, sve panna-
rase tumhākaṃ kilāpessāmīti“. Rājā „sve nāgarājā rājaṅgane naccissati, mahājano sannipatitvā passatū“ 'ti bheriṇ carā-
petvā punadivase rājaūgaṇam alamkārapetvā brāhmaṇam pakko-
sāpesi. So ratanapeḷāya M-am netvā citratthare¹² peḷaṃ ṭha-
25 petvā nisīdi. Rājāpi pāsādā oruyha mahājanaparivuto rājā-
sane¹³ nisīdi. Brāhmaṇo M-am niharitvā naccāpesi. Mahājano sakabhāvena saṇṭhātum na sakkoti, celukkhepasahassāni vattanti¹⁴, B-assa upari sattaratanavassam vassati. Tassa gahitassa māso sampūri, ettakaṃ kalam nirāhāro va ahoṣi.

¹ Ck^s pana-. ² Ck^s paṇa-. ³ B^d -aṇceva. ⁴ B^d -nike. ⁵ B^d labhati, Ck^s -ram labhi. ⁶ B^d -mattānam. ⁷ Ck^s omit santike. ⁸ B^d -naṃ esa. ⁹ B^d khādi. ¹⁰ B^s samāsamattena, Ck^s mahāsattena. ¹¹ B^s naṃ. ¹² B^d vicittattare. ¹³ B^d rājāsāyane, ¹⁴ B^d pava-.

Sumanā „aticirāyati me piyasāmiko, idāni 'ssa idha anā-
gacchantassa māso sampuṇṇo, kin nu kho kāraṇaṃ“ ti gantvā
pokkharaniṃ olokontī lohita vaṇṇaṃ udakaṃ disvā „ahi-
guṇḍikena' gahito bhavissatīti“ ūatvā nāgabhavanā nikkha-
mitvā vammīkasantikaṃ gantvā M-assa gahitaṭṭhānaṃ ca 5
kilamitaṭṭhānaṃ ca disvā² kanditvā paccantagāmaṃ gantvā
pucchitvā taṃ pavattiṃ sutvā Bārāṇasim³ gantvā rājaṅgane'
parisamajje ākāse rudamānā aṭṭhāsi. M. naccanto va ākāsaṃ
olokento⁵ taṃ disvā lajjito peḷaṃ pavisitvā nipajji. Rājā
tassa peḷaṃ paviṭṭhakāle „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti ito c' ito 10
ca olokonto taṃ ākāse ṭhitaṃ disvā paṭhamam gātham āba:

1. Kā nu vijju-r-ivābhāsi osadhī viya tārakā,
devatā nu si gandhabbī, na taṃ maññāmi mānusiṇ⁶ ti. 220.

Tattha na taṃ meññāmi mānusiṇ⁶ ti ahaṃ taṃ mānusiṇti na maññāmi,
tayā ekāya devatāya gandhabbiyā vā bhavitum vattatīti vadati. 15

Idāni tesam vacanapaṭivacanagāthāyo⁷ honti:

2. N' amhi devī na gandhabbī na mahārāja mānusi,
nāgakaññ' amhi⁸ bhadante, atthen' amhi idhāgatā. 221.
3. Vibbhantacittā kupitindriyāsi,
nettehi te vāriganā savanti⁹, 20
kin te natṭhaṃ, kim pana' patthayānā
idhāgatā nāri, tad imha brūhi. 222.
4. Yam uggatejo urago ti cāhu¹⁰
nāgo ti taṃ¹¹ āhu jano¹² janinda
tam aggahī puriso jīvikattho, 25
taṃ bandhanā muñca. patī¹³ mam' eso. 223.
5. Kathaṃ nv-ayaṃ balaviriyūpappano
hatthattham āgañchi¹⁴ vanibbakassa,
akkhāhi me nāgakaññe tam atthaṃ,
kathaṃ vijānemu gahītanāgaṃ. 224. 30

¹ Bđ -kuṇḍi-. ² Bđ adds roditvā. ³ Cks -siyaṃ. ⁴ Bđ rājadvāre. ⁵ Bđ
-ketvā. ⁶ Cks -si, Bđ -si. ⁷ all three MSS. -naṃpati-. ⁸ Bđ asmi. ⁹ Bđ vasanti.
¹⁰ Cks cāha. ¹¹ Bđ naṃ. ¹² Bđ -nā. ¹³ Ck patiṃ, Cs Bđ -ti. ¹⁴ Bđ āgacchi.

6. Nagaram¹ pi nāgo bhasmañ kareyya,
tathā hi so balaviriyyūpapanno,
dhammañ ca nāgo apacāyamāno,
tasmā parakkamma tapo karotīti. 225.

5 Tattha atthenamhīti ahañ ekam kārāṇaṃ paṭicca idhāgatā, kupitindriyā ti kilantindriyā, vāriṇaṃ ti assubindughaṭṭā, urago ti cāhū ti urago ti cāyaṃ mahājāno katheti², puriso ti ayaṃ puriso taṃ nāgarājānaṃ jīvikkatthāya aggahesi, vanibbakassā³ ti imassa vanibbakapurisassa kathan nu esa mahānubbāvo samāno hatthattham āgato ti pucchati, dhammañcā⁴ ti pañcasīladhammaṃ upasathavāsadhammañ ca⁵ garuṃ⁶ karonto viharati, tasmā iminā purisena gahito pi sac⁷ āhañ imassa upari nāsāvācāṃ vissajjesāmi bhusamuṭṭhiṃ⁸ viya karissati evaṃ me sīlaṃ bhijjissatīti sīlabhedabbayaṃ⁹ parakkamma¹⁰ taṃ dukkhaṃ adhvāsetvā tapo karoti viriyaṃ eva karotīti āha.

Rājā „kahaṃ¹¹ pan¹² eso¹³ iminā gahito“ ti pucchi. Ath¹⁴
15 assa sā ācikkhanti

7. Cātuddasiṃ pannarasiṃ ca rāja
catuppathe sammati¹⁵ nāgarājā,
tam aggahī puriso jivikkattho,
taṃ bandhanā muñca, patī mam¹⁶ eso ti gātham āha. 226

20 Tattha catuppathe ti catukkamaggassa āsannaṭṭhāne ekasmiṃ vammike caturaṅgasamannāgatam adhiṭṭhānaṃ adhiṭṭhahitvā uposathavāsam vasanto nippajjati¹¹ attho, taṃ¹² bandhanā ti taṃ evaṃ dhammikaṃ guṇavantaṃ nāgarājānaṃ etassa¹³ dhanam datvā pelabandhanā pamuñca.

Evaṃ ca pana vatvā puna pi¹⁴ yācantī¹⁵ dve gāthā abhāsi:

- 25 8. Soḷas¹⁶ itthisahassāni āmuttamaṇi kuṇḍalā
vārigehāsaya¹⁷ nāriyo¹⁸ tāpi taṃ saraṇaṃ gatā. 227.

9. Dhammena mocchi asāhasena
gāmena nikkhena gavaṃ satena,
ossatṭhakāyo urago carātu,

30 puññatthiko muñcatu bandhanasmā ti. 228.

¹ C^o nāgam. ² B^d -si. ³ B^d uposathaṃ vāsaddhammañca. ⁴ B^d guruṃ. ⁵ C^k -i. C^o -i, B^d bhasmamūṭhi. ⁶ B^d -yā. ⁷ C^o parakkama, B^d parakkamañ. ⁸ B^d kathaṃ. ⁹ C^k B^d panoso. ¹⁰ B^o sampati. ¹¹ B^d nippajjiti. ¹² C^k omit taṃ. ¹³ C^k ekassa. ¹⁴ B^d adds taṃ. ¹⁵ all three MSS. -ti. ¹⁶ B^d -geha-. ¹⁷ C^k nāriyo, B^d nāri.

Tattha soḷasā¹ 'ti mā tvaṃ esa yo vā so vā daliddanāgo ti maññittha, etassa hi ettikā² sabbālaṃkārapatimaṇḍitā itthiyo vā³, sesā sampattī aparimāṇā ti dasseti, vārigehāsaya⁴ ti udakacchadanam udakagabbham katvā tattha sayanasīlā, ossaṭṭhakāyo ti nissaṭṭhakāyo hutvā, carātū 'ti ceratu.

Atha naṃ rājā tisso gāthā abhāsi :

5

10. Dhammena mocemi asāhasena
gāmena nikkhena gavaṃ satena.

ossaṭṭhakāyo urago carātu,
puññatthiko muñcatu bandhanasmā. 229.

11. Dammi⁵ nikkhasataṃ ludda thullaṃ ca maṇikuṇḍalam 10
catussadaṇ⁶ ca pallaṃkaṃ ummāpupphasirinnibham⁷. 230.

12. Dve ca sādisiyo bhariyā usabhaṃ ca gavaṃ satam,
ossaṭṭhakāyo urago carātu,
puññatthiko muñcatu bandhanasmā ti. 231.

Tattha luddā 'ti rājā uragaṃ mocetuṃ ahigunḍikaṃ⁸ āmantetvā tassa 15
dātubbaṃ deyyadhammaṃ dassento evaṃ āha. gāthā pana hetthā vuttatthā yeva.

Atha naṃ luddo āha :

13. Vināpi dānā tava⁹ vacanam janinda¹⁰,
muñcemu naṃ uragaṃ bandhanasmā,
ossaṭṭhakāyo urago carātu, 20
puññatthiko muñcatu bandhanasmā ti. 232.

Tattha tava¹¹ vacanam ti mahārāja vināpi dānena tava vacanam eva
amhākaṃ garuṃ¹², muñcemu naṃ ti muñciessāmi etaṃ ti vadati.

Evaṃ ca pana vatvā M-am peḷato nihari. Nāgarājā
nikkhamitvā pupphantaram pavisitvā taṃ attabhāvaṃ vija- 25
hitvā māṇavakavaṇṇena alaṃkatasarīro¹³ paṭhavim bhindanto
viya nikkhamitvā atthāsi. Sumanā ākāśā otaritvā tassa san-
tike thitā. Nāgarājā¹⁴ añjalim paggayha rājānam namassa-
māno atthāsi.

¹ B⁴ soḷasitthi. ² B⁴ ettakā. ³ B⁴ vā. ⁴ all three MSS. -geha-. ⁵ C⁴,
dhammi. ⁶ B⁴ caturassaṇa. ⁷ B⁴ ummārapupphasannibham. ⁸ B⁴ -kuṇḍi-,
B⁴ -guṇḍhi-. ⁹ C⁴ tha. ¹⁰ read: dānā vinā te v. j.? ¹¹ C⁴ omits tava. ¹²
C⁴ garu. ¹³ B⁴ adds hutvā. ¹⁴ B⁴ -jānam.

Tam atthaṃ pakāśento S. dve gāthā abhāsi:

14. Mutto Campeyyako nāgo rājānaṃ etad abravi:
 namo te Kāsīrāj' atthu¹ namo te Kāsivaddhana,
 añjalīna te pagāṇhāmi², passeyyam me nivesanaṃ. 233.
- 5 15. Addhā hi dubbissasam³ etam āhu
 yaṃ mānuso vissase⁴ amānusaṃhi,
 sace ca maṃ yācasi etam atthaṃ
 dakkhemu te nāga nivesanānīti. 234.

Tattha passeyyamme nivesanaṃ ti maṃ nivesanaṃ Campeyya-
 10 nāgabavanānaṃ ramaṇīyaṃ passitabbayuttakaṃ taṃ te ahaṃ dassetukāmo taṃ
 sabalavāhanaṃ āgantvā⁵ passa narindā⁶ 'ti vadati, dubbissasānaṃ⁷ ti dubbissasā-
 ṇīyaṃ⁸, sace cā⁹ 'ti sace maṃ yācasi passeyyāma te nivesanānīti api ca kho
 pana taṃ na saddahāmi¹⁰ti vadati.

Atha naṃ saddahāpetuṃ sapathaṃ karonto M. dve
 15 gāthā abhāsi:

16. Sace hi¹¹ vāto girim āvaheyya
 cando ca suriyo ca chamā pateyyuṃ
 sabbā ca¹² najjo paṭisotaṃ¹³ vajeyyūṃ
 na tv-ev' ahaṃ rāja musā bhaṇeyyaṃ. 235.
- 20 17. Nabhaṃ phaleyya udadhī pi susse
 saṃvaṭṭayaṃ¹⁴ bhūtaḍḍharā vasundharā
 siluccayo¹⁵ Meru samūlani ubbahe
 na tv-ev' ahaṃ rāja musā bhaṇeyyaṃ ti. 236.

Tattha saṃvaṭṭayaṃ¹¹ bhūtaḍḍharā vasundharā ti ayaṃ bhūta-
 25 ḍḍharā ti ca vasundharā ti ca¹² saṃkham gata mahāpaṭhavi kilāṇjaṃ viya saṃ-
 vaṭṭeyya, samūlamubbahe ti evaṃ Mahāsīnerupabbato samūlo utthāya
 purāṇapaṇṇaṃ viya ākāse pakkhandeyya.

So M-ena evaṃ vutte pi asaddahanto

18. Addhā hi dubbissasam¹⁴ etam āhu
 30 yaṃ mānuso¹⁵ vissase amānusaṃhi,

¹ Ck -rājā, C* -rāja, both omitting tthu. ⁷ Bđ paggayhāmi, B* paggaṇhāmi?

² Ck dubbissasac, B* duppisāsam. ⁴ read: vissas'? ⁵ Bđ gamtva. ⁶ Ck dubbissan, B* dubbissāsan. ⁷ Ck* bhissasāṇīyaṃ, Bđ dubbissāsaṇīyaṃ. ⁸ Bđ pi. ⁹ Ck va. ¹⁰ Ck -ta. ¹¹ so Ck* for saṃvaṭṭaye? Bđ -ṭṭeyya. ¹² Bđ sikhu-.

¹³ Ck* vasuu-. ¹⁴ Bđ dubbissāsam. ¹⁵ Bđ manusso.

sace ca mañ yācasi etam atthañ
dakkhemu te nāga nivesanānīti. 237.

Puna pi tam eva gātham vatvā „tvañ mayā katagunañ
jānitum arahasi, saddahitum pana yuttabhāvañ vā ayutta-
bhāvañ vā ahañ jānissāmīti“ pakāsento itarañ gātham āha: 5

19. Tumhe kho 'ttha¹ ghoravisā ulārā,
mahātejā khippakopi ca hotha,
mama kāraṇā bandhanasmā pamutto
arahasi no jānitaye² katānīti. 238.

Tattha ulārā ti ulāraṇi, jānitaye ti jānitum 10

Atha nañ saddahāpetum puna sapathañ karonto M.

20. So³ paccatañ niraye ghorarūpe
mā kāyikañ sātamañ alattha kiñci
peḷāya baddho maraṇaṃ upetu
yo tādisaṃ kamma katañ na jāne ti gātham āha. 239. 15

Tattha paccatañ ti paccatu, kamma katañ ti katakamma, evaṃ
gunakārakaṃ tumbhādisaṃ yo na jānāti so evarūpo hotū ti vadati

Ath' assa rājā saddahitvā thutim akāsi:

21. Saccappaṭiñṇā tavañ esa hotu,
akkodhanañ hohi⁴ anūpanāhi⁵, 20
sabbañ ca te nāgakulañ supannā⁶
aggim⁷ va gimbhāsu vivajjayantū 'ti. 240.

Tattha tavameva hotū 'ti tava eṣa paṭiñṇā saccā hotu, aggim⁸ va gim-
hasu vivajjayantū 'ti yathā manussa gimbhakāle santāpamañ anicchantā jala-
maṇaṃ aggim vivajjenti evaṃ vivajjentu dūrato va pariharantu. 25

M. pi rañño thutim karonto itarañ gātham āha:

22. Anukampasī⁹ nāgakulañ janinda
mātā yathā suppiyañ ekaputtañ,
ahañ ca te nāgakulena saddhiṃ
kāhāmi veyyavāṭikañ ulārañ ti. 241. 30

¹ read: tumbhe 'ttha kho² ² Cks -tanye ³ Cks yo ⁴ Bds hoti ⁵ Ck Bd
anupanāhi. C² anūpanāhi ⁶ Cks -a ⁷ Ck Bd -i, C² -ī ⁸ Cks -ī, Bd -i. ⁹
all three MSS -si

Taṃ sutvā rājā nāgabHAVANAṃ gantukāmo senaṃ gamana-sajjaṃ kātuṃ¹ ānāpento

22. YoJentu ve rājarathe sucitte
kambojake assatare sudante,
5 nāge ca yojentu suvaṇṇakappaṇe²,
dakkhemu nāgassa nivesanānīti gātham āha. 242.

Tattha kambojake assatare sudante ti susikkhite kambojakaṛatṭha-sambhava assatare yojentu.

Itarā abhisambuddhagāthā:

- 10 23. Bherimutiṅgā paṇavā ca saṃkhā
āvajjayimsu³ Uggasenassa raṇṇo,
pāyāsi rājā bahu sobhamāno
purakkhato nāriganassa majjhe ti. 243.

- Tattha bahu sobhamāno ti bhikkhave Bārāṇasirājā soḷasahi nārīsa-
15 hassehi purakkhato⁴ parivārito tassa⁵ nāriganassa majjhe Bārāṇasito nāga-
bhavanaṃ gacchanto ativiya sobhamāno pāyāsi.

- Tassa nagarā nikkhantakāle yeva M. attano ānubhāvena
nāgabHAVANE sabbaratanamayaṃ⁶ pākāraṇ ca dvāraṭṭālake ca
dissamānarūpe katvā nāgabHAVANAGAMANAMAGGAṃ⁷ alaṃkata-
20 paṭiyattaṃ māpesi. Rājā sapariśo⁸ tena maggena nāga-
bhavanaṃ pavisitvā ramaṇīyaṃ bhūmibhāgaṃ ca pāsāde ca
addasa.

Tam atthaṃ pakāsento S. āha:

- 25 24. Suvāṇṇacitakam⁹ bhūmiṃ addakkhi Kāsivaddhano
sovaṇṇaye¹⁰ ca pāsāde veluriyaphalakatṭhate. 244.
26. Sa rājā pāvisi vyamhaṃ Campeyyassa nivesanaṃ
ādiccavaṇṇupanibhaṃ kamsavijjupabhasasaraṃ. 245.
27. Nānārukkhehi sañchannaṃ nānāgandhasameritaṃ¹¹
so¹² pāvekkhi Kāsirājā Campeyyassa nivesanaṃ. 246.
30 28. Pavitṭhamhi Kāsiraṇṇo¹³ Campeyyassa nivesane
dibbā¹⁴ turiyā vajjimsu nāgakaṇṇā ca naccayum. 247.

¹ Bḍ senagamanam sajjaṃpetum. ² Cks -ge. ³ read: āvajjayimsu, Cks āvajjimsu.

⁴ Cks -ta. ⁵ Bḍ -ā. ⁶ Bḍ sattaratana. ⁷ Bḍ -gāmimaggaṃ. ⁸ Bḍ sapari-
vāro. ⁹ Bḍ -citta-. ¹⁰ Bḍ sovaṇṇamaye. ¹¹ Bḍ -samīritam. ¹² Cks omit

so. ¹³ Bḍ -e. ¹⁴ Ck -a.

20. Tam nāgakaññā caritam gaṇena
 anvāruhi¹ Kāsirājā pasanno,
 nisīdi sovaṇṇamayamhi pīthe
 sāpassaye² candanasāralitte ti āha. 248.

Tattha suvaṇṇacitaken³ ti suvaṇṇavālukūya santhataṃ⁴, vyamhan ti 5
 alamkatanāgabbhavanam, Campeyyassa⁵ 'ti nāgabbhavanam pavisitvā Campeyya-
 nāgarājassa nivesanam pāvisi, kāmavijjupabhassaran ti meghamukhe
 suvaṇṇavaṇṇasañcaraṇavijju⁶ viya obhāsamānam, gandhasameritan ti nānā-
 vidhehi dibbagandhehi anusañcaritam⁷, caritam⁸ gaṇenā 'ti tam nivesanam
 nāgakaññānam⁹ caritam anusañcaritam, candanasāralitte ti dibbasāra- 10
 candanena anulitte.

Tattha nisinnamattass¹⁰ ev¹¹ assa nānaggarasam dibba-
 bhojanam upanāmesum tathā soḷasannaṃ itthisahassānam
 sesapariśāya¹² ca. So¹³ sattāhamattam sapariso dibbannapānā-
 dīni paribhuñjitvā dibbehi kāmagaṇehi abhiramitvā sukhasa- 15
 yane nisinno M-assa yasam vaṇṇetvā „nāgarāja tvaṃ eva-
 rūpaṃ sampattiṃ pahāya manussaloke vammikamatthake ni-
 pajjitvā kasmā uposathavāsam vasasīti“ pucchi. So pi
 'ssa kathesi.

Tam attham pakāsento S. āha: 20

„ So tattha bhutvā ca atho ramitvā
 Campeyyakam Kāsirājā avoca:
 vimānasetthāni imāni tuyham
 ādiccavaṇṇāni pabhassarāni,
 n' etādisam atthi manussaloke, 25
 kimatthiyam nāga tapo karosi. 249.

21. Tā kambukāyūradharā suvatthā
 vaṭṭaṅgulī tambatalūpapannā
 paggayha pāyenti¹¹ anomavaṇṇā¹²,
 n' etādisam atthi manussaloke, 30
 kimatthiyam nāga tapo karosi. 250.

¹ all three MSS. -i. ² Bds so-. ³ Bds -citta-. ⁴ Bd saṇḍatam? ⁵ Cks su-
 vaṇṇasañcaraṇam-, B suvaṇṇavaṇṇasañcaraṇam, B² suvaṇṇavaṇṇasañcaraṇa-.
⁶ Ck adds va naccanto. ⁷ C omits ca. ⁸ Bd -kaññāgaṇena. ⁹ Bd sesarājapari-.
¹⁰ Bd adds pana. ¹¹ Ck pāyanti, C pāsanti. ¹² Cks -am.

33. Najjo ca khemā¹ puthulomamacchā
adāsakuntābhirudā sutitthā,
n' etādisaṃ etc. 251.
- 5 33. Koṇcā mayūrā diviyā ca haṃsā
vaggussarā kokilā sampatanti, etc. 252.
34. Ambā ca sālā tilakā ca jambuyo
uddālakā pātaliyo ca phullā, etc. 253.
35. Imā ca te pokkharāṇṇo² samantato
diviyā ca gandhā satataṃ sampatanti³.
10 n' etādisaṃ atthi manussaloke,
kimatthiyaṃ nāga tapo karoṣi⁴. 254.
36. Na puttahetu na dhanassa hetu
na āyuno vāpi⁵ janinda hetu,
manussayoniṃ abhipatthayāno
15 tasmā parakkamma tapo karonīti. 255.

Tattha tā ti soḷasasahassanāgakaṇṇā sandhāyāha, kambukāyūradharā
ti suvaṇṇābharanādhārā, vaṭṭaṅgulīti pavāṇakurasadisavaṭṭaṅgalī, tambata-
lūpapannā ti abhirattehi hatthapādālehi samannāgatā, pāyentīti dibba-
pānaṃ ukkhipitvā taṃ pāyenti, puthulomamacchā ti puthulapattehi nānā-
20 macchehi samannāgatā, adāsakuntābhirudā ti adāsasamkhātehi⁶ sakunehi
abhirudā, sutitthā ti sundaratitthā, diviyā ca haṃsā ti dibbahamsā ca,
sampatantīti manuññaravaṃ ravantā⁷ rukkhato rukkhaṃ samjantanti, dibbā
ca gandhā ti tāsu pokkharāṇiṣu satataṃ dibbagandhā vāyanti, abhipattha-
yāno ti patthayanto vicarāmi, tasmā ti tena kāraṇena parakkamma viriyāni
25 paggahevā tapo karomi uposathaṃ upavasāmiti.

Evam vutte rājā

37. Tvaṃ lohitakkho vihatantaramso⁸
alamkato kappitakesamassu
surosito lohitacandanena
30 gandhabbarājā va⁹ disā pabhāsasi. 256.
38. Deviddhipatto si mahānubhāvo
sabbhehi kāmehi samaṅgibhūto,
pucchāmi taṃ nāgarāje¹⁰ tam atthaṃ:
seyyo ito kena manussaloko¹¹ ti āha. 257.

¹ Cks temā, Bds khomā. ² Cks -ā. ³ so Cks for patanti? Bds sampavāyanti. ⁴
Bds add Bodhisatto āha. ⁵ Bds cāpl. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bds -ti ⁸ C.
vihatattha-. ⁹ Cks ca ¹⁰ Bds -ja. ¹¹ Cks -ke.

Tattha surosito ti suvilitto.

Ath' assa ācikkhanto nāgarājā āha:

30. Janinda nāññatra manussalokā
suddhī ca¹ saṁvijjati saṁyamo ca¹,
ahañ ca laddhāna manussayoniṁ
kāhāmi jātimaṇassa² antan ti. 258.

5

Tattha suddhī cā¹ 'ti mahārāja aññatra manussalokā amatamahānibbāna-
saṁkhātā suddhī vā sīlasaṁyamo vā n' atthī, antan ti manussayoniṁ laddhā
jātimaṇassa antaṁ karissāmīti tapo karomi.

Taṁ sutvā rājā

10

40. Addhā have sevitabbā sapaññā (supra ⁴³³/₁₅)
bahussutā ye bahuṭhānacintino,
nariyo³ ca disvāna tavañ⁴ ca nāga⁵
kāhāmi⁶ puññāni anappakānīti. 259.

Tattha nariyo² 'ti [imā tava nāgakaññā⁷ ca tavañ ca disvā bahūni 15
puññāni karissāmīti vadati.

Atha naṁ nāgarājā

41. Addhā have sevitabbā sapaññā
bahussutā ye bahuṭhānacintino,
nariyo³ ca disvāna mamañ ca rājā
karohi puññāni anappakānīti āha. 260.

20

Tattha karohīti kareyyāsi mahārāja⁸.

Evam vutte Uggaseno gantukāmo hutvā „nāgarāja ciraṁ
vasit' amha⁹, gamissāmā¹⁰ 'ti āpucchī. Atha naṁ M. „tena hi
mahārāja yāvadicchakaṁ dhanam gaṇhā¹⁰ 'ti dhanam dassento 25

42. Idañ ca me jātarūpaṁ pahūtaṁ¹¹
rāsī suvaṇṇassa ca tālamattā,
ito haritvā sovaṇṇaḥharāni
[kāraya] rūpiyassa ca pākāraṁ karontu¹². 261.

¹ Bā vā. ² Bā jātījarāma. ³ Bā nā-. ⁴ Bā tu-. ⁵ Ck rāja. ⁶ Ck ka-.
⁷ Bā -āyo. ⁸ Bā -jā ti. ⁹ Ck -hā, C^o vasitama, Bā vasimhā. ¹⁰ Bā -āhi. ¹¹
Bā bahutaṁ. ¹² so all three MSS. for -- suvaṇṇaṁ ḥharāni rūpiyassa cā --?

43. Muttā¹ ca vāhasabassāni pañca
 veḷuriyamissāni ito haritvā
 antepure bhūmiyaṃ santharantu,
 nikkaddamā hohiti² nīrajā³ ca. 262.

5 44. Etādisaṃ āvasa rājasetṭha
 vimānasetṭhaṃ bahu sobhamānaṃ
 Bārāṇasim⁴ nagaraṃ iddhaphītaṃ⁵
 rajjaṇ ca⁶ kārehi anomapañña⁷ 'ti. 263.

10 Tatha rāsīti tesu tesu ṭhānesu tālappamāṇarāsīyo⁷, sovaṇṇagharānīti
 suvaṇṇagehāni, nikkaddamā ti⁸ evaṃ te⁹ antepure bhūmi nikkaddamā ca
 nīrajā⁹ ca bhavissati, etādisaṃ ti evarūpaṃ suvaṇṇamayaṃ rajatapākāraṃ
 muttāveḷuriyasanthatabhūmibhāgaṃ¹⁰, phītan ti phītaṃ taṃ¹¹ Bārāṇasinagaraṃ
 ca āvasa, anomapañña¹² 'ti alāmakapañña¹³.

15 Rājā tassa kathaṃ sutvā¹³ adhivāsesi. Atha M. nāga-
 bhavane bheriṇ carāpesi: „sabbā rājaparisa yāvadicchakāṃ
 hiraññasuvaṇṇādikaṃ dhanāṃ gaṇhantū¹⁴“ 'ti rañño ca ane-
 kehi sakatasatehi dhanāṃ pesesi. Tadā rājā mahantena
 yasena nāgabHAVANā nikkhamitvā Bārāṇasim eva gato. Tato
 paṭṭhāya kira Jambudīpatalaṃ sahirāññaṃ jātāṃ¹⁵.

20 S. i. d. ā. „evaṃ porāṇakapaṇḍitā nāgasampattiṃ pahāya upo-
 sathavāsaṃ vasiṃsū“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā ahigunḍiko¹⁶ Devadatto
 ahoṣi, Sumanā Rāhulamātā, Uggaseno Sāriputto, Campeyyanāgarājā
 aham evā“ 'ti. Campeyyajātakaṃ.

11. Mahāpalobhanajātaka.

25 Brāhmalokā cavitvānā¹ 'ti. Idam S. J. v. visuddha-
 saṃkilesaṃ ā. k. Vatthum heṭṭhā vitthāritam eva, Idha pana
 S. „bhikkhū mātugāmo nāma² esa visuddhasatte pi saṃkilīṭṭhe¹⁷
 karontīti¹⁸“ vatvā a. ā.:

¹ Cks muttānaṃ. ² Bḍ he-. ³ Cks Bḍ nīrajā. ⁴ Bḍ -sī. ⁵ Ck iddhampitā, C^s
 iddhampitā, Bḍ iddhampitaṃ. ⁶ Cks rajjaṇ, omitting ca. ⁷ Bḍ -ṇā-. ⁸ Bḍ
 evaṃsaṃte. ⁹ Cks nīrajā. ¹⁰ Bḍ -sanṭhata- ¹¹ Bḍ omītaṃ. ¹² all three MSS.
 -ñña. ¹³ Bḍ adds taṃ. ¹⁴ Bḍ harantu. ¹⁵ Bḍ sahirāññaṃ suvaṇṇajātāṃ, Ck
 sahirāññajātāṃ. ¹⁶ Bḍ -kuṇḍi-. ¹⁷ Cks -ṭṭhaṃ. ¹⁸ Bḍ karontīti

A. B. Cūlapalobhane vuttanayena atṭhavatthum vitthāre-tabbam. Tadā pana M. Brahmālokā cavitvā Kāsirañño¹ putto hutvā nibbatti, Anitthigandha-kumāro nāma ahosi, itthi-naṃ hatthe na saṇṭhāti, purisavesena² thaṇṇaṃ pāyenti, jhā-nāgāre vasati³, itthiyo na passati.

5

Tam attham pakāsento S. catasso gāthā abhāsi:

1. Brahmālokā cavitvāna devaputto mahiddhiko
rañño putto udapādi sabbakāmasamiddhisu. 264.
2. Kāmā vā kāmasaññā vā Brahmāloke na vijjati,
sv-āssu⁴ tāy⁵ eva saññāya kāmehi vijigucchatha. 265.
3. Tassa c' antepure āsi jhānāgāraṃ sumāpitaṃ,
so tattha patisallīno⁶ eko rahasi jhāyatha. 266.
4. Sa rājā paridevesi⁷ puttāsokena atṭhito⁸:
ekaputto c' ayaṃ mayham, na ca kāmāni bhuñjatīti. 267.

10

Tattha sabbakāmasamiddhisū⁹ 'ti sabbakāmānaṃ samiddhisu sampatti-
yuttassa¹⁰ rañño putto hutvā eko devaputto nibbatti, svāssu¹¹ 'ti so kumāro.
tāyevā¹² 'ti tāya Brahmāloke nibbattitāya jhānasaññāya eva, sumāpitaṃ ti
pitaraṃ suddham¹³ manāpaṃ katvā māpitaṃ¹⁴, rahasi jhāyathā¹⁵ 'ti mātu-
gāmaṃ apassanto vasi, paridevesi¹⁶ ti vilapati.

15

Pañcamā¹⁷ rañño paridevanagāthā:

- a. Ko nu kh' ettha¹⁸ upāyo¹⁹ so, ko vā jānāti kiñcanaṃ,
ko²⁰ me puttaṃ palobheyya yathā kāmāni patthaye ti. 268.

20

Tattha kho nu khettha²¹ so ti ko nu kho ettha etassa kāmānaṃ
bhuñjanaupāyo, ko nu kho idh' upāyo²² so ti pi pāṭho²³, atṭhakathāyaṃ pana
ko nu kho etaṃ upavasitvā upalāpanakāraṇaṃ²⁴ jānātīti vuttaṃ, ko vā jānāti
kiñcanaṃ ti ko vā etassa pabuddhanakāraṇaṃ²⁵ jānātīti attho.

25

Tatoparaṃ diyaddhaabhisambuddhagāthā²⁶:

- a. Ahū kumārī²⁷ tatth' eva vaṇṇarūpasamāhitā
kusalā naccagītassa vādite ca padakkhiṇā,
sā tattha upasamkamma rājānaṃ etad abravīti. 269.

30

¹ Bds kāsikā. ² Bd adds nam. ³ Bds nisīdi. ⁴ Cks svāssa. ⁵ Bd patisallīno.
⁶ Bd -vasi. ⁷ Ck atṭhito? Cs atṭhino? Bs adhito? ⁸ Bd sampattissu thitassa.
⁹ Ck svassā, Bd svāsu, Cs svāssā. ¹⁰ Ck rājā suttā, Cs rājā suttu in the
place of pi- su-. ¹¹ Cs māraṃ. ¹² Bd -vasiti. ¹³ Cks -maṃ, Bd -māpi. ¹⁴
Cks khetta, Bd khotta, Bs khvettha. ¹⁵ Cks -yā. ¹⁶ Bds -yo. ¹⁷ Cks khetta,
Bd khottha. ¹⁸ Cks -yā. ¹⁹ Cks add ti. ²⁰ Bd upalobhana-. ²¹ so Cks; Bd
palibuddhakā-, Bs palibuddhana-. ²² Bd diyaddhā-. ²³ all three MSS. -i.

Tattha ahū ti bhikkhave, tattheva antepure cūlanāṭakānaṃ antare ekā
 taruṇakumārīkā ahoṣi, paḍakkhinā ti susikkhitā.

7^a. Ahaṃ kho taṃ¹ palobheyyaṃ sace bhattā bhavissatīti
 upaḍḍhagāthā kumārīkāya vuttā.

5 Tattha sace bhaṭṭā ti sace esa mayhaṃ pati bhavissati².

Taṃ tathāvādinīṃ rājā kumārīṃ etad abravi:

7^b. Tvaṃ nēva naṃ palobhehi, tava bhattā bhavissatīti. 270.

Tattha tava bhattā bhavissatīti tav' esa pati bhavissati³, tvaṃ nēva
 tassa⁴ aggamaheṣi bhavissasi, gaḍḍha naṃ palobhehi, kāmaraṣaṃ jānāpehīti.

10 Evaṃ vatvā rājā „imissā kira okāsaṃ karontū“ 'ti kumā-
 rassa⁵ upaṭṭhānaṃ pesesi. Sā paccūsakāle vīṇaṃ ādāya gantvā
 kumārassa sayanagabbhassa bahi avidūre ṭhatvā agganakhehi
 vīṇaṃ vādentī madhurena sareṇa gāyitvā taṃ palobhesi.

Taṃ atthaṃ pakāseto S. āha:

1 Sā ca antepuraṃ gantvā bahuṃ kāmūpasamhitāṃ
 hadayaṅgaṃ pemaṇiyā citragāthā abhāsatha. 271.

„Tassā ca gāyamaṇāya saddaṃ sutvāna nāriyā
 kāmaccand' assa uppajji, janaṃ so paripucchatha: 272.

10. Kass' eso saddo ko vā so bhaṇati⁶ uccāvacaṃ bahuṃ
 20 hadayaṅgaṃ pemaṇiyaṃ atho kaṇṇasukhaṃ mama. 273.

11. Esā kho pamadā⁸ deva, khiddā esā anappikā,
 sace tvaṃ kāmē⁹ bhuñjeyya bhiyyo bhiyyo chādeyyu¹⁰ taṃ. 274.

12. Iṅgha āgaccha coreṇa¹¹, avidūramhi gāyatu,
 assamaṣsa samīpamhi santike mayha gāyatu. 275.

25 13. Tirokuḍḍamhi gāyitvā jhānāgāramhi pāvīsī,
 bandhī naṃ¹² anupubbena āraṇṇaṃ¹³ iva kuñjaraṃ. 276.

14. Tassa kāmaraṣaṃ natvā issāḍhamiṃ ajāyatha:
 ahaṃ eva kāmē bhuñjeyyaṃ, mā aṇṇo puriso ahu. 277.

15. Tato asīm gahetvāna purise hantaṃ upakkami:
 30 ahaṃ eva eko bhuñjissāṃ, mā aṇṇo puriso siyā. 278.

¹ Bā naṃ. ² Bā -tīti. ³ Cks omit bha-. ⁴ Bā nēvassa. ⁵ Cks -rassā. ⁶ read
 bhaṇat'. ⁷ Bā aho. ⁸ Bā pamudā. ⁹ Cks kāmagaṇe. ¹⁰ Bā chanteyyaṃ corr.
 ro chaneyyaṃ, Bā chādeyya, omitting taṃ. ¹¹ so Cks for āgacchat' oreṇa? Bā
 āgacchantoreṇaṃ. ¹² Ck bandināṃ, Bā bandhitūṃ. ¹³ Bā a-.

16. Tato janapadā¹ sabbe vikkandimsu samāgatā:
putto ty-ayam² maharāja janam hehety-adūsakam³. 279.
17. Tañ ca rājā vihāhesi⁴ samhā raṭṭhāto⁵ khattiyo:
yāvata⁶ vijitam mayham na te vattabba tāva⁷. 280.
18. Tato so bhariyam ādāya samuddam upasamkami,
paṇṇasālam karitvāna⁸ vanam uñchāya⁹ pāvisi. 281. 5
19. Ath' ettha isi-m-āgañchi¹⁰ samuddam uparūpari,
so tassa geham pāvekkhi bhattakāle¹¹ upaṭṭhite. 282.
20. Tañ ca¹² bhariyā palobhesi, passa yāva sudāruṇam,
cuto so brahmacariyamhā iddhiyā parihāyatha. 283. 10
21. Rājaputto ca uñchāto vanamūlaphalam bahum
sāyam kācena ādāya¹³ assamam upasamkami. 284.
22. Isi ca khattiyam disvā samuddam upasamkami,
vehāsayaṃ¹⁴ gamissan ti sīdat' eso mahaṇṇave. 285.
23. Khattiyo ca isim disvā sīdamūnam mahaṇṇave
tass' eva anukampāya imā gāthā abhāsatha: 286. 15
24. Abhijjamāne vārisim sayam¹⁵ āgaṇma¹⁶ iddhiyā¹⁷
missībhāv' itthiyā¹⁸ gantvā samsīdasi mahaṇṇave. 287. (II p. 330.)
25. Āvaṭṭanī mahāmāyā brahmacariyavikopanā
sīdanti, nam veditvāna ārakā parivajjaye¹⁹. 288. 20
26. Analā mudusambhāsā duppūrā tā²⁰ nadīsamā, (II p. 326.)
sīdanti, nam veditvāna ārakā parivajjaye¹⁹. 289.
27. Yam etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
jātavedo va saṇṭhānam khippam anudahanti nam²¹. 290.
28. Khattiyassa vaco sutvā isissa²² nibbidā²³ ahu,
laddhā porāṇakam maggam gacchat' eso vihāyasam²⁴. 291. 25
29. Khattiyo ca isim disvā gacchamānam vihāyasam²⁵
samvegā alabhī dhūro pabbajjam samarocayi. 292.
30. Tato so pabbajitvāna kāmarāgam virājayi²⁶,
kāmarāgam virājetvā Brahmaloṇṇapago ahū 'ti. 293. 30

¹ Cks jā-. ² Cs tyāham, Bā tyāyam. ³ Cks -ti dū-, Bā hetetyadū-, B² he-
theyyadū-. ⁴ so Cks for vivāsesi? Bā vimāhesi, B² vipāhesi. ⁵ Ck samahā-
raṭṭhāno, C² mahāraṭṭhāto, Bā simāraṭhato, B² tamhā raṭṭhato. ⁶ Ck yācatā,
Cs yāvata. ⁷ Cks kāvade. ⁸ Cks -tvāva. ⁹ Cks navamunchāya, B² vanamuccāya.
¹⁰ Bā āgaecchi. ¹¹ Cks bhatte-. ¹² Cks tava. ¹³ Cks kācenādāya, Bā kājena
ādāya. ¹⁴ Bā vehāyasam. ¹⁵ B² ayam. ¹⁶ Bā akkamma. ¹⁷ Bā siddhiyā. ¹⁸
Cks missīgāmitthiyā, Bā misisāvitthiyā. ¹⁹ Ck -se. ²⁰ Bā dupūrato. ²¹ Bā tañ
²² C² isisan? ²³ Bā -do. ²⁴ C² vihāsayaṃ corr. to vihāyasam. ²⁵ C² vihā-
sayam corr. to vihāyasam, Bā vihāsam. ²⁶ Cks -si.

Tattha antepuran ti kumārassa vasanaṭṭhānaṃ, bahun¹ ti bahum² nā-
 nappakārakaṃ, kāmūpasambhitaṃ ti kāmānissitaṃ pavattayamānā, kāmāc-
 chandassā³ 'ti assa Anitthigandhakumārassa kāmācchando uppajji, janan ti
 attano santikāvacaraṃ parivārakajanaṃ⁴, uccāvacaṃ ti uggataṃ⁵ anuggataṃ
 5 ca, bhuñjeyyā⁶ 'ti sace bhuñjeyyāsi, chādeyyun ti⁷ ete kāmā nāma tava
 ruceyyum, so pamadā⁸ ti sutvā tuṇhī ahosi, itarā⁹ punadvase pi gāyi,
 evaṃ kumāro paṭibaddhacitto hutva tassāgamanam¹⁰ rocento paricārake¹¹ āman-
 tetvā imghā¹² 'ti gātham āha, tirokuḍḍamhiti sayanagabbhakuḍḍassa bahi,
 mā añño ti añño kāme paribhuñjanto puriso nāma mā siyā, hantum
 10 upakkamīti antaravithiyam otaritvā¹³ māretum ārabhi, vikkandimsū¹⁴ 'ti
 kumārena katipayesu purisesu pahaṭesu purisā palāyitvā¹⁵ gehāni pavisiṃsu, so
 purisee alabbanto thokaṃ vissamī, tasmim khane rājāṅgane sannipattitvā upakko-
 siṃsu, janaṃ heṭhetyadūsakaṃ¹⁶ ti niraparādham janam heṭheti tam
 gaṇhāpethā¹⁷ 'ti vadimsu, rājā upāyena kumāram gaṇhāpetvā imassa kiṃ kattab-
 15 ban ti pucchi, deva aññaṃ n' atthi: imam pana kumāram taya kumārikāya
 saddhim raṭṭhā pabbājetum vaṭṭatitī vutte tathā akāsi, tam attham pakāsento
 S. tañcā¹⁸ 'ti ādim āha, tattha vihāhesitī¹⁹ pabbājesi, na te vattabba tā-
 vāde²⁰ ti yattakam²¹ mayham vijitam²² tattake taya na vattabham, uñchāyā²³
 ti phalāphalattāya, tasmim pana vanam pavitthe itarā yam tattha pacitabba-
 20 yuttakam atthi tam pacitvā tassāgamanam²⁴ oloketi paṇṇasāladvāre nisīdati,
 evam kāle gacchante ekadivasam antaradipavāsī²⁵ eko iddhimantatīpaso assa-
 mato²⁶ nikkhamitvā mañiphalakam viya udakam maddamāno va ākāse uppatitvā
 bhikkhācāram gacchanto paṇṇasālāya uparibhāgam patvā dhūmam disvā imasmim
 thāne manussā vasanti maññe ti paṇṇasāladvāre otari, sā tam disvā nisīdā-
 25 petvā paṭibaddhacittā hutvā itthikuttaṃ²⁷ dassetvā tena saddhim anācāram cari,
 tam attham pakāsento S. aṭhetthā²⁸ 'ti ādim āha, tattha isimāgañchitī²⁹ isi
 āgañchi³⁰, samuddam uparūparitī samuddassa matthakamatthakena³¹
 passa yāva sudāruṇaṃ ti passatha bhikkhave taya kumārikāya yāva sudā-
 ruṇam kammarā katan ti attho, sāyan ti sāyanhasamaye, disvā tam vija-
 30 hitum asakkonto sakaladivasam tatth' eva hutvā sāyanhasamaye rājaputtam
 āgataṃ disvā palāyitum vehāsam³² āgamiṣṣaṃ ti uppatanākāram karonto patitvā
 mahāṇṇave sīdati, isim disvā ti anubandhamāno gantvā passitvā, anukam-
 pāyā³³ 'ti sac' āyam bhūmiyā āgato abhavissa palāyitvā araññaṃ paviseyya,

¹ Ck bahū. ² Bā -u. ³ Bā paricāraka-. ⁴ Bā -tañca. ⁵ Bā chandeyyūm
 tantī. ⁶ Bā pamudā. ⁷ Bā -ro. ⁸ Bā tassā āg-. ⁹ Bā -rike. ¹⁰ Cā onatvā,
 Bā otaretvā, Bā otāre-. ¹¹ Bā palāpetvā. ¹² Ck -ti dūsa-, Bā janam pāteyya-
 dusakan. ¹³ so Ck; Bā vivāhe-. ¹⁴ Ck na te vattabbakātāvade, Cā -bbakātā-
 vade. ¹⁵ Ck yatta. ¹⁶ Bā jivitaṃ. ¹⁷ Bā uccā-. ¹⁸ Bā tassāga-. ¹⁹ Cā
 -si, Ck antaredipavāsī, Bā antaradipakāvāsī. ²⁰ Bā assamapadato. ²¹ Bā
 -kutaṃ. ²² Bā -gacchitī. ²³ Bā āgacchi. ²⁴ Bā omite matthaka. ²⁵ Bā
 vehāyasam.

ākāsenāgato¹ bhavissati² tasmā samudde patito pi³ uppatanākāram eva⁴ karotīti
anukampaṃ uppādetvā tass' eva anukampāya abhāsatha, tasmā pana gāthānain
attho Tikaṇipāte vutto yeva, nibbidā⁵ ahū 'ti kāmesu nibbedo⁶ jāto, porāṇa-
kaṃ maggan ti pubbe adhigataṃ jhānavisesaṃ, pabbajitvānā 'ti taṃ itthiṃ
manussavasaṃ⁷ netvā nivattitvā araṇṇe isipabbajjaṃ pabbajitvā kāmarāgaṃ 5
virājayi virājetvā Brahmaḷokūpago ahosi.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave mātugāmaṃ paṭicca visuddha-
sattāpi⁸ saṃkilissanti⁹“ vatvā s. p. j. s. (Saccapariyosāne ukkhaṇṭi-
tabhikkhu arahattaṃ patto): „Tadā Anitthigandhakumāro aham eva
ahosiṃ“ ti. Mahāpalobhanajātakaṃ. 10

12. Pañcapaṇḍitajātaka.

Pañcapaṇḍitajātakaṃ Mahāummagge⁹ āvisabhavissati. Pañca-
paṇḍitajātakaṃ.

13. Hatthipālajātaka.

Cirassaṃ vata passāmīti. Idaṃ S. J. v. nekkhammaṃ¹¹ 15
ā. k. Tadā hi S. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi T. nekkhammaṃ¹²
nikkhanto yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Esukārī nāma rājā ahosi. Tassa purohito dahara-
kāḷato paṭṭhāya piyasahāyo¹³. Te ubho pi aputtakā ahesuṃ.
Te ekadivasam sukkhasamaye¹⁴ nisinnā mantayimsu: „amhākaṃ 20
issariyaṃ mahantaṃ, putto vā dhītā vā n' atthi, kin nu kho
kattabban“ ti. Tato rājā purohitaṃ āha: „samma sace tava
gehe putto jāyissati mama rajjassa sāmiko bhavissati, sace
mama putto jāyissati tava gehe bhogānaṃ sāmiko bhavissatīti“
evaṃ ubho pi aññamaññaṃ saṅgaram¹⁵ akaṃsu. Ath' eka- 25
divasaṃ purohito bhogagāmaṃ gantvā āgamanakāle dakkhiṇa-
dvārena nagaraṃ pavisanto bahinagare ekaṃ bahuputtikaṃ

¹ Bđ -na āg- ² Bđ -titi ³ Cks hi. ⁴ Cks -kāramme. ⁵ Bds -do. ⁶ Bđ -dho.
⁷ Bđ -ssā-. ⁸ Ck Bđ -sattāpi. ⁹ Bđ -umañge. ¹⁰ Cks omit pañca-. ¹¹ Bds
mahābhikkhamanaṃ. ¹² Bđ nekkhammaṃ. ¹³ Bđ omits piya. ¹⁴ Bds -sayane.
¹⁵ Bđ saṅka-.

nāma duggatitthim passi, tassā satta puttā sabbe va ārogā¹, eko pacanabhājanakapallam gaṇhi² eko sayanakāṭasārakam, eko purato gacchati eko pacchato, eko aṅgulim gaṇhi, eko amke nisinno eko khandhe. Atha nam purohito pucchi:
 5 „bhadde imesaṃ dārakānaṃ pitā kuhin“ ti. „Sāmi imesaṃ pitā nāma nibaddho n' atthīti“. „Evarūpe satta putte kin ti katvā alatthā“ 'ti. Sā aññaṃ gahaṇaṃ³ apassanti nagara-dvāre tṭhitam nigrodharukkham dassetvā „sāmi etasmiṃ nigrodhe adhivatthadevatāya⁴ santike patthetvā labhim, etāya me
 10 puttā dinnā“ ti āha. Purohito „tena hi gaccha tvaṃ“ ti rathā oruyha nigrodhamulāṃ gantvā sākhāya gahetvā cāletvā „ambho devaputta⁵, tvaṃ raṇṇo santikā kin nāma na labhasi⁶, rājā vo⁷ anusaṃvaccharam sahasaṃ vissajjetvā balikammaṃ karoti, tassa putte⁸ na desi, etāya duggatitthiyā tava ko upakāro
 15 kato yen' assā satta putte adāsi, sace amhākaṃ raṇṇo puttaṃ na desi ito⁹ sattame divase samulāṃ chindāpetvā khaṇḍā-khaṇḍikaṃ kāressāmīti“ rukkhadevataṃ tajjetvā pakkāmi. So eten' eva niyāmena punadivase pi punadivase pīti¹⁰ paṭipāṭiyā cha divase kathesi, chaṭṭhe pana divase sākhāya gahetvā
 20 „rukkhadevate, ajj' ekarattimattakam eva sesaṃ, sace me raṇṇo puttaṃ na desi sve taṃ niṭṭhapessāmīti¹¹“ āha. Rukkhadevatā āvajjetvā¹² taṃ kāraṇaṃ tatvato¹³ nātvā „ayaṃ brāhmaṇo puttaṃ alabhanto mama vimānaṃ nāsessati, kena nu kho upāyena tassa puttaṃ dātuṃ vaṭṭatīti“ catunnaṃ
 25 mahārājānaṃ santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocesi. Te „mayāṃ tassa puttaṃ dātuṃ na sakkhissāmā“ 'ti vadimsu. Atṭhavīsatiyakkhasenāpatīnaṃ santikaṃ agamāsi, te pi tath' evāhaṃsu. Sakkassa¹⁴ devaraṇṇo santikaṃ gantvā kathesi, so pi „labhissati nu kho rājā anucchavike putte¹⁵ udāhu no“

¹ Bā ar-. ² Cks omit ga-. ³ so Cks; Ck lā -naṃ. ⁴ Bā -vattāya-. ⁵ Bā devate.

⁶ Ck labhisi, B labhi. ⁷ Bā te. ⁸ Bā adds taṃ. ⁹ Bā omits pu- pīti. ¹⁰ Bā niṭṭhā-. ¹¹ so all three MSS. ¹² Bā tathato. ¹³ Bā sakka. ¹⁴ Cks nucchaviko putto.

ti upadhārento puññavante cattāro devaputte passi, te kira purimabhavē Bārāṇasīyaṃ pesakārā hutvā tena kammaṇa laddhakāṃ pañca koṭṭhāse¹ katvā cattāro koṭṭhāse paṭibhuñjimsu, pañcamaṃ gahetvā ekato va dānaṃ dadimsu², te tato cutā Tāvatiṃsabbhavanē nibbattiṃsu, tato Yāmaḥbhavanē ti evaṃ 5 anulomapaṭilomaṃ chasu devalokesu sampattiṃ anubhavantā vicaranti, tadā pana nesaṃ Tāvatiṃsabbhavanato cavitvā Yāmaḥbhavanaṃ gamanavāro. Sakko nesaṃ³ santikaṃ gantvā pakko-sitvā „mārisā tumhehi manussalokaṃ gantum vaṭṭatīti, Esu-kārirañño aggamaheṣiyā kucchismiṃ nibbattathā“⁴ 'ti āha. Te 10 tassa vacanaṃ sutvā „sādhū deva, gamissāma, na pana amhākaṃ rājakulen' attho, purohitassa gehe nibbattitvā daharakāle yeva kāme pahāya pabbajissāma“⁵ ti vadiṃsu. Sakko „sādhū“⁶ 'ti tesāṃ paṭiññaṃ gahetvā āgantvā rukkhadevatāya tam atthaṃ ārocesi. Sā tuṭṭhamānasā Sakkaṃ vanditvā 15 attano vimānaṃ eva gatā. Purohito pi punadivase balavapurise⁷ sannipātāpetvā vāsipharasuādīni gahetvā⁸ rukkkhamūlaṃ gantvā rukkkhasākhāya gahetvā „ambho devate, ajja mayhaṃ' yācantassa sattamo divaso, idāni te niṭṭhānakālo“⁹ ti āha. Tato rukkhadevatā mahantenānubhāvena khandhavivarato 20 nikkhamitvā madhurena sareṇa taṃ āmantetvā „brāhmaṇa, tiṭṭhatu eko putto, cattāro¹⁰ putte dassāmīti“ āha. „Mama putten' attho n' atthi, amhākaṃ rañño puttaṃ dehīti“. „Tumhe va demīti“¹¹. „Tena hi mama dve rañño dve dehīti“¹². „Rañño na demi, cattāro pi tumhe va demi“¹³, tayā 25 ca laddhamattā bhavissanti, agāre pana aṭṭhatvā¹⁴ daharakāle yeva pabbajissanti. „Tvaṃ¹⁵ kevalaṃ putte dehi, apabbajanakāraṇaṃ pana amhākaṃ bhāro“¹⁶ ti. Sā tassa puttavaraṃ datvā attano bhavanaṃ pāvisi. Tato paṭṭhāya devatāya sakkāro mahā pavatti¹⁷. Jeṭṭhakadevaputto cavitvā purohitassa 30

¹ Bā -saṃ. ² Bā adamsu. ³ Bā te-. ⁴ Bā -mi. ⁵ Bā bahupu-. ⁶ Bā gāhāpetvā. ⁷ Bā add tam. ⁸ Bā add te. ⁹ Bā tuyhaṃ va dammīti. ¹⁰ Cā hīti. ¹¹ Bā demīti. ¹² Cā aṭṭha-. ¹³ Bā add me. ¹⁴ Bā ahoṣi.

brāhmaṇiṇi¹ kucchismiṃ nibbatti. Tassa nāmagahaṇadivase
 Hatthipālo ti nāmaṃ katvā apabbajanatthāya hatthigopake
 paṭicchāpesuṃ. So tesam² santike vaḍḍhati. Tassa padasā-
 gamanakāle dutiyo cavitvā tassā kucchismiṃ nibbatti. Tassa
 5 pi jātakāle Assapālo ti nāmaṃ karimsu. So assagopakānaṃ
 santike vaḍḍhati. Tatiyassa jātakāle Gopālo ti nāmaṃ ka-
 rimsu. So gopālakehi saddhim³ vaḍḍhati. Catutthassa jāta-
 kāle Ajapālo ti nāmaṃ karimsu. So ajapālakehi saddhim³
 vaḍḍhati. Te vuddhim anvāya sobhaggappattā ahesuṃ. Atha
 10 nesam⁴ pabbajjābhayena⁵ raṇṇo vijitā pabbajite nīharimsu,
 sakala-Kāsiratṭhe ekapabbajito pi nāhosi. Te kumārā pha-
 rusā⁶ ahesuṃ, yāya disāya gacchanti tāya disāya āhariyamānaṃ
 paṇṇākāraṃ vilumpanti. Hatthipālassa soḷasavassakāle sarīra-
 sampattim⁷ disvā rājā ca purohito-ca „kumārakā⁸ mahallakā
 15 jātā, chattussāpanasamaye⁹ tesam¹⁰ kin nu kho kātābbaṃ¹¹ ti
 mantetvā „ete abhisittakālato paṭṭhāya atissarā bhavissanti,
 tato pabbajitā āgamiṃssanti, te disvā pabbajissanti, etesaṃ
 pabbajitakāle janapado ulloḷo bhavissati, vīmaṃsāma¹² tāva
 ne pacchā abhisinīṇissāmā¹³“ ‘ti cintetvā ubho pi isivesam¹⁴
 20 gahetvā bhikkhaṃ carantā¹⁵ Hatthipālakumārassa nivesana-
 dvāraṃ agamaṃsu. Kumāro te disvā va tuṭṭho pasanno upa-
 saṃkamitvā vanditvā tisso gāthā abhāsi:

1. Cirassaṃ vata passāma (cfr. Saṃyutta-N. ed. by L. Feer p. 1.)
 brāhmaṇaṃ devavaṇṇiṇaṃ
 25 mahājātaṃ bhāradharaṃ¹
 paṃkadantaṃ rajassiraṃ. 294.
2. Cirassaṃ vata passāma isiṃ dhammaguṇe rataṃ
 kāsāyavatthavasanaṃ vākacīraṃ paṭicchadaṃ. 295.
3. Āsanaṃ udakaṃ pajjaṃ patigaṇhātu no bhavaṃ, (²⁹⁶/₇)
 30 agghe bhavantaṃ pucchāma, agghaṃ kurutu no bhavanti. 296.

¹ Bde pabbajita-. ² Bde atipha-. ³ Bd adds atipharussā ahesuṃ. ⁴ Cks Bd -yo.

⁵ Bde vīmaṃsissāma. ⁶ Bde -ti. ⁷ Bde khati-.

Tattha brāhmaṇan ti bāhitapāpaṃ¹ brāhmaṇaṃ, devavanninaṃ ti
 setṭhavaṇṇinaṃ ghoratapaṃ parimāritindriyaṃ² pabbajitattabhāvaṃ³ uggaṭṭapan ti
 attho, bhāradharaṇ⁴ ti khārībhāradharaṃ, isin ti sīlakkhandhādayo pariye-
 sitvā t̥hitāṃ, dhammaguṇe ratan ti sucaritakoṭṭhāse abhirataṃ, āsanān
 ti idaṃ tesaṃ nisīdanatthāya āsanāṃ paññāpetvā gandhodakaṃ ca pādabbañ-
 janaṃ⁵ ca upanetvā āha, agghe ti ime sabbe pi āsanādayo agghe bhavantaṃ
 pucchāma, kurutu nō ti ime no agghe bhavaṃ paṭiṇaṇhātū 'ti.

Evam so tesu ekekaṃ vārena⁶ vārenāha. Atha naṃ
 purohito āha: „tāta Hatthipāla, tvaṃ amhe 'ke ime' ti mañña-
 māno evaṃ kathesīti, 'hemavatakā'⁷ isayo' ti, na mayaṃ tāta
 isayo, esa rājā Esukārī, ahan te pitā purohito“ ti. „Atha
 kasmā isivesaṃ gaṇhitthā“ 'ti. „Tava vīmaṃsanatthāyā“ 'ti.
 „Mamaṃ⁸ kiṃ vīmaṃsathā“ 'ti. „Sace amhe disvā na pabba-
 jissati atha naṃ rajje abhisīncitum āgat' amhā“ 'ti. „Tāta na
 me rajjen' attho pabbajissāṃ' ahan“ ti. Atha naṃ pitā „tāta
 Hatthipāla, nāyaṃ kālo pabbajjāyā“ 'ti vatvā yathājjhāsayaṃ
 anusāsento catutthaṃ gātham āha:

4. Adhicca vede pariyesa vittaṃ,
 putte gehe tāta patiṭṭhapetvā
 gandhe rase paccanubhutta⁹ sabbam
 araṇṇaṃ sādhu, muni so pasattho¹⁰ ti. 297.

Tattha adhiccā 'ti sajjhāyitvā¹¹, putte ti chattaṃ ussāpetva nāka-
 parivārena upaṭṭhāpetvā puttadhītāhi vadḍhitvā te putte gehe patiṭṭhāpetvā ti
 attho, sabbān ti ete ca gandharase¹² sabbam vatthukāmaṃ anubhavitvā,
 araṇṇaṃ¹³ sādhu muni so pasattho¹⁴ ti pacchā mahallakakāle pabba-
 jītassa araṇṇaṃ sādhu latthakaṃ hoti yo ca evarūpe kāle pabbajati so muni
 Buddhādīhi ariyehi pasattho ti vadati.

Tato Hatthipālo gātham āha:

5. Vedā na saccā na ca vittalābho,
 na puttalābhena¹⁵ jaraṃ vihanti¹⁶, 30

¹ Cks -pa. ² Ck -ya. ³ Bđ -jitabhāvaṃ. ⁴ Bđs khārī-. ⁵ Cs pādabbhañ-,
 Bđ pādāmuñcanañca. ⁶ Ck -nā, Bđ omits vārena. ⁷ Bđ himavantakā; read:
 hemavatakā isayo ti evaṃ kathesīti? ⁸ Ck Bđ mama. ⁹ Ck -bhotvaṃ, Cs
 -bhotva, Bđ pañcānubhutta. ¹⁰ Cs paccanubhutta. ¹¹ Ck pasatto. ¹² Bđs sajjhā-
 payitvā. ¹³ Bđ -rase ca sesaṇca. ¹⁴ Cks -ā. ¹⁵ Ck pasanto. ¹⁶ Cks -bhona.
¹⁶ Bđ vijah-.

gandhe rase muccanam¹ āhu santo,
sakammanā² hoti phalūpapattīti. 298.

Tattha na saccā³ ti yañ ca saggamaggañ ca dadanti⁴ na tañ saccan
ti⁵ tucchā nissārū nipphalā honti, vittalābho ti dhanalābho pañcasādhā-
5 raṇattā⁶ sabbo ekasabbhūvo na hotīti⁷, jaraṇ ti tāta jaraṇ vā vyādhimarapaṇi
vā na koci puttalābhena paṭibāhati nāma⁸, dukkhamulā h' ete upadhayo⁹,
gandhe rase ti gandhe ca rase ca sesesu¹⁰ ārammaṇesu ca muccanam¹¹
pamuttim¹² eva Buddhādayo paṇḍitā kathenti, sakammanā² ti attano¹³
katakammen' eva sattānaṃ phalūpapatti¹⁴, kammassakā hi tāta sattā¹⁵ ti.

10 Kumārassa vacanam sutvā rājā gātham āha:

a. Addhā hi saccam vacanam tav' etaṃ:
sakammanā² hoti phalūpapatti,
jinñā ca mātāpitaro ca tava-y-ime¹⁶,
passeyyu taṃ vassasataṃ arogaṇ ti. 299.

15 Tattha vassasatan ti ete vassasataṃ arogaṇ taṃ passeyyumi, tvaṃ pi
vassasataṃ jivanto mātāpitaro posassu 'ti vadati.

Taṃ sutvā kumāro „deva tvaṃ kin nām' etaṃ vadasīti“
vatvā dve gāthā abhāsi:

7. Yass' assa¹⁷ sakkhī maraṇena rājā
20 jarāya mettī naraviriyasetṭha
yo cāpi jaññā [na] marissaṃ kadāci
passeyyu taṃ vassasataṃ arogaṇ. 300.

a. Yathāpi nāvaṃ puriso dakamhi
ereti ce naṃ upaneti tīraṃ
25 evaṃ pi vyādhī satataṃ jarā ca
upanenti maccaṃ¹⁸ vasaṃ antakassā 'ti. 301.

Tattha sakkhīti mittadhammo, maraṇena 'ti datto¹⁹ mato mitto²⁰
mato ti sammuti maraṇena, jarāyā 'ti pākaṭṭā²¹ jarāy' eva saddhiṃ yassa

¹ Bā puñcanam. ² Bā -unā. ³ Cks saccānī. ⁴ so Cks; Bā yaṃ saggāṇa
vadanti. ⁵ Ck saddhañci, Bds sādheñti ⁶ so Ck; Ck -tthā, Bā pivanañca sū-,
Bā pañcanam sādha-. ⁷ Cks hontīti ⁸ Bā paṭibahikaṇisamatto nāma atthi, Bā
paṭibāhitaṃ samattho nāma atthi. ⁹ Bds upaccayo. ¹⁰ Cks sesaṇ. ¹¹ Bā
muñca-. ¹² Bā omits pa. ¹³ Bā -nā. ¹⁴ Bds add phalanibbatti hoti. ¹⁵ Bā
yitāta-. ¹⁶ read -taro tavēme? ¹⁷ Bds yassassu. ¹⁸ Bā upaneti maccu. ¹⁹
Bā adds ca. ²⁰ Bā citto ca. ²¹ Bā -ṭa.

mettī bhaveyya yass' etaṃ maraṇā ca jarā ca mittabhāvena nādhigaccheyyā¹
'ti attho, ereti cenān ti mahārāja yathā nāma puriso nadittithe udakambhī²
nāvaṃ tṭhapetvā paratīragāmiṃ³ Januṃ āropetvā sace arittena⁴ uppilento piyena
kaḍḍhanto cāleti⁵ ghaṭṭeti atha naṃ paratīraṃ upaneti evaṃ vyādhi ca jarā ca
niccaṃ antakassa macceṇa vasaṃ upanenti⁶ yevā' ti.

5

Evam imesaṃ sattānaṃ jīvitasamkhārassa parittabhāvaṃ
dassetvā „mahārāja, tumhe tiṭṭhatha, tumhehi saddhiṃ katha-
yantam eva hi maṃ' vyādhijarāmarañāni upagacchanti, appa-
mattā hothā“ 'ti ovādaṃ datvā rājānaṃ ca pitaraṃ ca vanditvā
attano paricārake gahetvā Bārāṇasirajjaṃ pahāya „pabbajissā- 10
mīti“ nikkhami. „Pabbajjā nāṃ' esā sobhanā bhavissatīti“
Hatthipālakumārena saddhiṃ mahājano nikkhami“, yojanikā
parisā ahosi¹⁰. So tāya parisāya saddhiṃ Gaṅgātīraṃ patvā
Gaṅgāya udakaṃ oloketvā parikammaṃ¹¹ katvā jhānāni
nibattetvā¹² cintesi: „ayaṃ samāgamo mahā bhavissati, 15
mama tayo kaniṭṭhabhātaro mātāpitaro rājā devīti sabbe
sapisā¹³ pabbajissanti. Bārāṇasī suññā¹⁴ bhavissati, yāva
etesam āgamanā¹⁵ idh' eva bhavissānīti¹⁶“ so tatth' eva ma-
hājanassa ovādaṃ dento¹⁷ nisīdi. Punadivase rājā ca purohito
ca cintayimāsu: „Hatthipālakumāro tāva r. pahāya mahājanaṃ 20
ādāya 'pabbajissāmīti' gantvā Gaṅgātīre nisinno, Assapālāni
vīmaṃsitvā abhisiñcissāmā“ 'ti te isivesen' eva tassāpi¹⁸ ge-
dvāraṃ agamāmsu. So pi te disvā pasannamānaso upasaṃ-
kamitvā „cīrassaṃ vatā“ 'ti ādīni vadanto tath' eva paṭipajji.
Te pi taṃ tath' eva vatvā attano āgatakāraṇaṃ kathayimāsu. 25
So „mama bhātike Hatthipālakumāre sante kathaṃ¹⁹ paṭha-
matarāni mayham eva setacchattaṃ pāpuṇātīti“ pucchitvā
„tāta bhātā te 'na mayham²⁰ rajjen' attho pabbajissāmīti'
vatvā nikkhanto“ ti vutte „kahaṃ pan' eso idānīti²¹“

¹ so Bds; Cks nāgaccheyyā. ² Cks -kampī. ³ Cs Bd -mi. ⁴ Ck arittena ⁵ Bd ca-
⁶ Bd -neti. ⁷ Cks mama. ⁸ Bd adds nagarato. ⁹ Bd -itvā. ¹⁰ Bd ahesuṃ.
¹¹ Bd kasiṇapari-. ¹² Cks -tti-. ¹³ so Cs Bd; Ck sabbasapisā. ¹⁴ Cks -sini.
sumāni, Bds -sī suñño. ¹⁵ Bd adds tāva. ¹⁶ Bd -māti. ¹⁷ Bds dassento. ¹⁸
Bds tassa ¹⁹ Cks omit katham. ²⁰ Cks add na. ²¹ Ck -ni

„Gaṅgātīre nisinno“ ti vutte „tāta mama bhātārā chaḍḍita-kheḷena¹ kammaṃ n’ atthi, bālā hi parittakapaṇṇā sattā etaṃ kilesaṃ jahitum na sakkonti, ahaṃ pana jahissāmīti“ raṇṇoca pituno² ca dhammaṃ desento dve gāthā abhāsi:

- 5   9. Paṃko ca kāmā palipo³ ca kāmā (vol. III ²⁺¹/₄),
manoharā duttarā maccudheyyā⁴,
etasmim paṃke palipe vyasannā⁵
hīnattarūpā⁶ na taranti pāraṃ. 302.
10. Ayaṃ pure luddam akāsi kammaṃ,
10   sv-āyaṃ gahīto, na hi mokkh’ ito me,
orundhiyā naṃ parirakkhissāmi⁷,
māyaṃ puna luddam akāsi kamman ti. 303.

Tattha paṃko ti so koci kaddamo, palipo ti sukhūmavālukaṃmisso saṃhakaddamo⁸, tattha kāmā laggaṇanavasena paṃko nāma osīdāpanavasena⁹ palipo nāma ti vuttā, duttarā ti daratikkamā, maccudheyyā¹⁰ ti maccuno adhiṭṭhānaṃ, etesu hi lagga c’ eva anupavittā ca sattā uttaritum asakkontā Dukkhaḥkhandhapariyāye vuttappakāraṃ¹¹ dukkhaṃ c’ eva maraṇaṃ ca pāpuṇanti, ten’ evāha: etasmim paṃke palipe vyasannā¹² hīnattarūpā¹³ na taranti pāraṃ ti, tattha vyasannā¹⁴ ti sanna, viasannā¹⁵ ti pi pātho, ayaṃ ev’ attho, hīnattarūpā¹⁶ ti hīnacittasabhāva, na taranti pāraṃ ti nibbāna-pāraṃ gantum na sakkonti, ayaṃ ti mahārāja ayaṃ mam’ attabhāvo pubbe assaḡapakehi saddhiṃ vadḍhanto¹⁷ mahājanassa vilumpanaheṭhanādivasena¹⁸ bahum luddam sāhasikakammaṃ akāsi. svāyaṃ gahīto ti so ayaṃ tassa kammassa vipāko mayā gahito, na hi mokkhito me ti saṃsāravatte¹⁹ sati na hi mokkho ito akusalaphalato mama²⁰, orundhiyā naṃ parirakkhissāmīti idāni naṃ kāyavacīdvārāni²¹ pidahanto orundhitvā²² parirakkhissāmīti, kiṃ-kāraṇā: māyaṃ puna luddam akāsi kamman, ahaṃ hi ito paṭṭhāya pāpaṃ akatvā kalyāṇaṃ eva karissāmi.

„Titthatha tumhe, tumhehi saddhiṃ kathentaṃ eva vyādhi-
30 jarāmarañāni upagacchantīti“ ovaḍitvā yojanikaṃ parisāmi

¹ Bā adds mama   ² Bā pitu.   ³ Cks -pā.   ⁴ Ck -yya.   ⁵ Bā viasannā.   ⁶ Ck hīnanta-, C° bhīnanta-, Bā hinatta-.   ⁷ so all three MSS. for -isāmi.   ⁸ Ck saṇa-, Bā kaṇhā-.   ⁹ Cks omīti vasena.   ¹⁰ all three MSS. -yyan.   ¹¹ Cks -ra.   ¹² Cks vyā-, Bā vi-.   ¹³ Ck Bā hī-.   ¹⁴ all three MSS. viasannā.   ¹⁵ Cks vya-sannā, Bā omīti ti sanna vyasannā.   ¹⁶ Ck -ttha-, C° -nta-, Bā binatta-.   ¹⁷ Bā vaddh-.   ¹⁸ Bā -vihethanā-.   ¹⁹ Cks -rapavatte.   ²⁰ Bā mamatthī.   ²¹ Bā -camaṇodvā-.   ²² Cks ru-.

gahetvā¹ nikkhamitvā Hatthipālakumārass' eva santikaṃ gato.
 So tassa ākāse nisīditvā dhammaṃ desetvā „bhātika, ayaṃ
 samāgamo mahā bhavissati, idh' eva tāva homā“ 'ti āha.
 Itaro pi „sādhū“ 'ti sampañcchi. Punadivase rājā ca puro-
 hito ca ten' ev' upāyena Gopālakumārassa nivesanaṃ gantvā 5
 tenāpi tath' eva paṭinanditā² attano āgamanakāraṇaṃ³ ācik-
 khiṃsu. So pi Assapālakumāro viya paṭikkhipitvā „ahañ
 cirato⁴ paṭṭhāya pabbajitukāmo va vane naṭṭhagoṇo viya pab-
 bajjaṃ upadhārento vicarāmi, tena me [naṭṭhagoṇassa padaṃ
 viya bhātīnaṃ⁵ gatamaggo diṭṭho, sv-āhaṃ ten' eva maggena 10
 gamissāmīti“ vatvā

11. Gavaṃ va naṭṭhaṃ puriso yathā vane
 pariyesatī⁶ rāja apassamāno
 evaṃ naṭṭho Esukāri⁷ mam' attho,
 so 'haṃ kathaṃ na gaveseyya rājā 'ti gātham āha. 304. 15

Tattha Esukārīti rājānaṃ ālapati, mamaṭṭho ti vane goṇo viya
 mama pabbajjāsankhāto attho naṭṭho, so haṃ ti so ahaṃ ajja pabbajitānaṃ
 maggaṃ disvā kathaṃ pabbajjaṃ na gaveseyyaṃ, mama bhātīkānaṃ gatamaggaṃ
 eva gamissāmi narindā 'ti.

Atha naṃ „tāta Gopālaka, ekāhaṃ dvīhatīhaṃ āgamehi, 20
 amhe samassāsetvā pacchā pabbajissasīti“ vadīṃsu. So
 „mahārāja, ajja kattabbaṃ⁸ kammaṃ 'sve karissāmīti' na
 vattabbaṃ, kalyāṇakammaṃ nāma ajja ajj' eva kātabbaṃ“ ti
 vatvā itaraṃ gātham āha:

12. Hiyyo ti hiyyo ti⁹ poso pare ti [parihāyati], 25
 anāgataṃ n' etam atthīti ñatvā
 uppannachandaṃ [ko] paṇudeyya dhīro ti. 304.

Tattha hiyyo¹⁰ ti sve ti attho, pare ti punadivase, idaṃ vuttaṃ hoti:
 yo mahārāja ajjakammaṃ¹¹ sve ti sve¹² kattabbaṃ pare ti vatvā na karoti so tato
 parihāyati na taṃ kammaṃ¹³ kātuṃ śakkotīti evaṃ Gopālo Bhaddekaratta- 30

¹ C^k pariga-. ² B^d -itvā, C^k -dhītā. ³ C^s paṭigamana-. ⁴ C^k cito. ⁵ B^d -tikānaṃ.

⁶ C^k -ti, B^d anvesati. ⁷ read naṭṭho-? C^k -ri. ⁸ C^s B^d -bba. ⁹ C^k hiyye hiyyo
 ti, C^s bhīyyo hi bhīyyo ti, B^d hiyyo ti hiyya ti. ¹⁰ C^k hiyye, C^s bhīyyo. ¹¹
 B^d ajjakattabbaṃ kammaṃ. ¹² C^k omit sve ti. ¹³ C^k kātuṃ kammaṃ.

suttan¹ nāma kathesi, sv-āyam attho Bhaddekarattasuttana kathetabbo, netam-
atthīti yam anāgataṃ taṃ² n' etam atthīti ātvā, uppannachandan ti
kusalacchandam³ ko paṇḍito panudeyya bareyya

Evam Gopālakumāro dvihi gāthāhi dhammaṃ desetvā
5 „tiṭṭhatha tumhe, tumhehi saddhim kathentaṃ yeva vyādhi-
jarāmarañāni upagacchantīti“ yojanikaṃ⁴ parisam gahetvā
nikkhamitvā dvinnam bhātikānam santikaṃ gato. Hatthipālo
tassāpi ākāse nisīditvā⁵ dhammaṃ desesi. Punadivase rājā ca
purohito ca ten' ev' upāyena Ajapālakumārassa nivesanaṃ gantvā
10 tenāpi tath' eva paṇinanditā⁶ attano āgamanakāraṇam ācikkhi-
tvā „chattam⁷ ussāpessāmā“⁸ 'ti⁹ vadimsu. Kumāro āha: „may-
ham bhātikā kuhin¹⁰“ ti. „Te 'amhākaṃ rajjen' attho n'
atthīti' setacchattaṃ pahāya tiyojanaṃ¹⁰ parisam gahetvā
nikkhamitvā Gaṅgātīre nisinnā“ ti. „Nāham¹¹ mama bhālikehi
15 chaḍḍitakheleṃ sīsenādāya vicarissāmi, aham pi pabbajissā-
mīti“. „Tāta, tvaṃ tāva daharo amhākaṃ hatthabhāro,
vayappattakāle pabbajissasīti¹²“. Atha naṃ kumāro „kiṃ
tumhe kathetha, nanu ime sattā daharakāle pi mahallakakāle pi
maranti yeva, ayaṃ daharakāle marissati ayaṃ mahallakakāle
20 ti, kassa¹³ hatthe vā pāde vā nimittaṃ n' atthi¹⁴, aham mama
marañakālaṃ na jānāmi, tasmā idān' eva pabbajissāmīti“ vatvā
dve gāthā abhāsi:

13. Passāmi vo 'haṃ daharim¹⁵ kumārim (III ³⁹⁵)

mattūpamaṃ ketakupphanettaṃ,

95 abhutva¹⁶ bhoge paṭhame vayasmiṃ
ādāya maccu vajate kumārim. 306.

14. Yuvā sujāto sumukho sudassano

sāmo kusumbhaparikiṇṇamassu, —
hitvāna kāme paṭigaccha gehaṃ,

30 anujāna maṃ, pabbajissāmi devā 'ti. 307.

¹ Majjhima Nik. III, 4. ² Bā omits taṃ ³ Bā uppannaku-. ⁴ Bā -niya. ⁵

14 omits ā. n. ⁶ Bā -itvā. ⁷ Bā adds te. ⁸ Cks -mīti. ⁹ Bā kuhi gacchantīti.

¹⁰ Bā -nikaṃ ¹¹ Bā tenāpi tehi nāma in the place of nāhaṃ. ¹² Cks -tīti.

¹³ Bā kassaci. ¹⁴ Cks -īti. ¹⁵ Cks -raṃ, Bā -ri. ¹⁶ Bā -tvā, Cks abhutta.

Tattha vo ti nipātamattaṃ, passāmi c' eva¹ 'ti attho, mattūpaman ti
 hāsabhāsaliḥvilāsehi² mattaṃ viya carantaṃ³, ketakapupphanettaṃ ti
 ketakapupphapattaṃ⁴ viya puthulāyatanettaṃ, abhutta⁵ bhoge ti abhuttvā
 bhoge, vajate ti evaṃ⁶ uttamarūpadharaṃ⁷ kumārīm paṭhamavaye vatta-
 mānaṃ abhuttabhogam eva mātāpitunnaṃ upari mahantaṃ sokaṃ pātetvā maru 5
 gahetvā va gacchati, sujāto ti susaṇṭhito, sumukho ti kañcanādāsapuppha-
 candasadisamukho, sudassano ti uttamarūpadharitāya sampannadassano,
 sāmo ti suvaṇṇasāmo, kusumbhaparikiṇṇamassū 'ti sannisinnaṭṭhena
 ca sukhumaṭṭhena ca taruṇakusumbhakesarasadisaparikiṇṇamassu⁸, iminā eva-
 rūpo pi kumāro maccuvasaṃ gacchati, tathāvidham pi hi Sīneruṃ uppātentō⁹ 10
 viya nikkaruṇo maccu ādāya gacchatīti dasseti, hitvāna kāme paṭigaccha
 gehaṃ anujāna maṃ pabbajissāmi devā 'ti deva puttadārabandha-
 nasmiṃ hi uppanne 'taṃ bandhanaṃ ducedhiyaṃ¹⁰ hoti, tenāhaṃ puretaraṃ
 ũeva kāme ca gehaṃ ca hitvā idān' eva pabbajissāmi¹¹, anujāna maṃ ti

Evaṃ ca pana vatvā „tiṭṭhatha tumhe, maṃ tumhehi 15
 saddhiṃ kathentaṃ eva vyādhijarāmarañāni upagacchantīti“
 te ubho pi vanditvā yojanikaṃ parisāṃ gahetvā nikkhamitvā
 Gaṅgātīram eva agamāsi. Hatthipālo pi tassāpi¹² ākāse nisī-
 ditvā dhammaṃ desetvā¹³ „samāgamo mahā bhavissatīti“
 tath' eva nisīdi. Punadivase purohito pallaṃkamajjhagato¹⁴ 20
 nisīditvā cintesi: „mama puttā pabbajitā, idān' ahaṃ ekako
 va manussakhānuko¹⁵ jāto 'mhi, ahaṃ pi pabbajissāmīti“
 brāhmaṇiṃyā saddhiṃ mantento

15. Sākhāhi rukkho labhate samaññaṃ,

pahīnasākhāṃ pana khānuṃ¹⁶ āhu,

25

pahīnaputtassa maṃ' ajja hoti

Vāseṭṭhi bhikkhācariyāya kālo ti gātham āha. 308.

Tattha labhate samaññaṃ ti rukkho ti vohāraṃ labhati, Vāseṭṭhiṃ
 brāhmaṇiṃ ālapati, bhikkhācariyāyā 'ti mayham pi pabbajjāya kālo, puttā-
 naṃ santikam eva gamissāmīti. 30

So evam vatvā brāhmaṇe pakkosāpesi. 'Saṭṭhibrāhmaṇa-
 sahaṃsāni sannipatiṃsu. Atha ne¹⁷ āha: „tumhe kim karissathā“

¹ so Bā; Cks cceva. ² Cks bhāvabhāvalilā-, Bā hāsabhāsavī-. ³ Bā -ti. ⁴ Bā
 -mattaṃ. ⁵ Cā Bā -tvā. ⁶ Bā etaṃ. ⁷ Cā -ra, Bā -rā. ⁸ Bā -sadisaṃ-. ⁹
 Bā ummadento? ¹⁰ Bā ducedhaniyaṃ. ¹¹ Cks -mīti. ¹² Bā tassa pi ¹³ Bā
 -sento. ¹⁴ Bā -kavaramajha-. ¹⁵ Bā -ṇu-. ¹⁶ Bā -ṇuṃ. ¹⁷ Bā nesaṃ.

'ti. „Tumhe pana' ācariyā“ 'ti. „Ahaṃ mama puttassa santike pabbajissāmiti“. „Na tumhākam eva nirayo uṇho, mayam pi pabbajissāmā“ 'ti. Asītikoṭṭidhanam brāhmaṇiṇi niyyādetvā yojanikam brāhmaṇaparisaṃ gahetvā¹ nikkhamitvā² puttānam santikam eva gato³. Hatthipālo tāya pi parisāya ākāse thatvā⁴ dhammam desesi. Punadivase brāhmaṇi cintesi: „mama cattāro puttā setacchattam pahāya 'pabbajissāmā' 'ti gatā, brāhmaṇo pi purohitatṭhānena saddhiṃ asītikoṭṭidhanam chaḍḍetvā puttānam nēva santikam gato, aham idha kiṃ⁵ karissāmi, puttassa⁶ gatamaggen' eva gamissāmiti“ sā atītam udāharaṇam āharantī udānagātham āha:

16. Aghasmi koṇcā va yathā himaccaye
tantāni⁶ jālāni padāliya⁷ haṃsā
gacchanti puttā ca patī ca mayham,
15 sāham katham nānuvaje pajānan ti. 309.

Tattha aghasmi koṇcā va yathā ti yath' eva ākāse koṇcā sakupā asajjamānā gacchanti, himaccaye ti vassān' accayena, tantāni⁶ jālāni padāliya⁷ haṃsā ti atīte kira channavutisabassā⁸ suvaṇṇapaṃsā vassārattapahonakam sālīm Kaṇṇanaguhāyaṃ nikkhipitvā himassa⁹ bhayena bahi¹⁰ anikkhamitvā cātumāsam tatth' eva vasanti, atha nesaṃ Unnanābhi nāma makkatāko guhadvāre jālam bandhati. tam¹⁰ haṃsā dvinnam taruṇapaṃsānam hi dviguṇam¹¹ vaṭṭam denti, te thāmasampannatāya¹² tam jālam chinditvā purato gacchanti, sesā tesaṃ gatamaggena gacchanti, sā tam attham pakāseṃti evam āha, idam vuttam hoti: yath' eva ākāse koṇcasakupā asajjamānā gacchanti tathā himaccaye vassānātikkame dve taruṇapaṃsā tantāni¹³ jālāni padāletvā gacchanti, atha nesaṃ gatamaggena itare haṃsā, idāni pana mamāpi puttā taruṇapaṃsā jālam viya kāmajālam¹⁴ chinditvā gatā, mayāpi tesaṃ gatamaggena gantabban ti iminā adhippāyena gacchanti puttā ca patī ca mayham, sv-āham¹⁵ katham nānuvaje pajānan ti āha.

30 Iti sā „katham aham evam pajānantī na pabbajissāmiti“ sannitṭhānam katvā brāhmaṇiyo pakkosāpetvā āha¹⁶: „tumhehi

¹ Bā adds kiṃ. ² Bā ādāya. ³ Bā adds va. ⁴ C* thatpetvā. ⁵ Bā puttānam ca. ⁶ Bā katāni. ⁷ Bā -leyya. ⁸ Bā chana-. ⁹ Bā vassa. ¹⁰ Bā omī tam. ¹¹ Bā -ṇa. ¹² C* -pannāya. ¹³ Bā tāni. ¹⁴ C* omī jālam viya kāmā. ¹⁵ Bā sāham. ¹⁶ Bā evamāha.

kiṃ karissathā¹ "ti". „Tumhe para² ayye³“ ti. „Ahaṃ⁴ pabbajissāmīti“. „Mayam pi pabbajissāmā⁵“ ti. Sā taṃ vibhavaṃ chaḍḍetvā yojanikaṃ parisam gahetvā puttānaṃ santikaṃ eva gatā ti. Hatthipālo pi⁶ tāya pi parisāya ākāse nisīditvā dhammaṃ desesi. Punadivase rājā „kuhiṃ purohito“⁷ ti pucchi. „Deva purohito brāhmaṇī c' assa⁸ sabbaṃ dhanam chaḍḍetvā dvitiojanikaṃ⁹ parisam gahetvā puttānaṃ santikaṃ eva¹⁰ gatā“ ti. Rājā „assāmikadhanaṃ amhākaṃ pāpuṇātīti“ tassa gehato dhanam āharāpesi. Ath' assa aggamaheśī¹¹ „rājā¹² kiṃ karotīti¹³“ pucchitvā „purohitassa gehato dhanam āharāpetīti“¹⁴ vutte „purohito kuhin“ ti vatvā „sapajāpatiko pabbajjatthāya¹⁵ nikkhanto“ ti sutvā „ayaṃ rājā brāhmaṇena ca brāhmaṇiyyā ca catūhi puttehi ca¹⁶ jahitaṃ ukkāraṃ¹⁷ chaḍḍitaṃ¹⁸ khelaṃ mohena mūlho attano gharaṃ āharāpesi¹⁹, upamāya naṃ bodhessāmīti²⁰“ sūnato maṃsaṃ āharāpetvā rājaṇ-²¹ gaṇe rāsiṃ kārāpetvā²² ujumaggaṃ²³ vissajjetvā jālaṃ parikkhipāpesi. Gijjhā dūrato va disvā tass' atthāya otarimsu, tattha sappanā²⁴ jālaṃ pasāritaṃ nātvā atibhārikā hutvā „ujukam uppatitum na sakkhissāmā²⁵“ ti attanā khāditamaṃsaṃ chaḍḍetvā²⁶ jālaṃ analliyitvā ujukam eva uppatitvā gamimsu,²⁷ andhabālā pana tehi chaḍḍitavamitaṃ khāditvā bhāriyā hutvā ujukam uppatitum asakkontā gantvā jāle bajjhimso. Ath' ekaṃ gijjhaṃ ānetvā deviyā dassayimsu, sā taṃ ādāya rañño santikaṃ gantvā „ehi tāva mahārāja, rājaṇgaṇe ekaṃ²⁸ kiriyaṃ passissāmā²⁹“ ti sīhapaṇjaraṃ vivaritvā „ime gijjhe olokehi³⁰ mahārāja“ ti vatvā dve gāthā abhāsi:

17. Ete bhutvā vamtivā ca pakkamanti vihaṅgamā

ye ca bhutvā na vamiṃsu te me hatthattham āgatā. 310.

¹ B^d -tha, omitting ti. ² B^d adds kiṃ. ³ C^s -o. ⁴ C^k adds pana. ⁵ B^d omits pi. ⁶ B^d ca. ⁷ C^s yoj-, B^d tiyoj-. ⁸ B^d -ke, omitting eva. ⁹ all three MSS. -si. ¹⁰ B^d adds tāta, C^k ti. ¹¹ B^d karissatīti. ¹² C^k pabbaja-. ¹³ C^k omits ca. ¹⁴ C^k -ra. ¹⁵ C^s B^d -ta. ¹⁶ C^s B^d -ti. ¹⁷ B^d chaḍḍa-
pessāmā ti. ¹⁸ B^d kāretvā. ¹⁹ B^d ujum-. ²⁰ C^k -. ²¹ B^d add vamtivā.
²² B^d etaṃ. ²³ B^d so.

18. Avamī brāhmaṇo kāme, te' tvaṃ paccāvamissasi²,
vantādo puriso rāja na so hoti pasamsiyo³ ti. 311.

Tattha bhutvā vamtivā cā 'ti maṃsaṃ khādītva vamtivā ca, paccā-
vamissasīti paṭiparibhuñjissasi, vantādo ti parassa vamtikhādako, pa-
5 samsiyo ti so taṇhāvasiko bālo Buddhādīhi paṇḍitehi pasamsitabbo na hoti.

Taṃ sutvā rājā vipphaṇṇasāri ahosi, tayo bhavā ādittā viya
upaṭṭhahimsu, so „ajj' eva r. pahāya mama pabbajitum vaṭṭa-
tīti“ uppannasamvego deviyā thutim karonto gātham āha:

19. Paṃke va⁴ posaṃ palipe vyasannaṃ⁵
10 balī yathā dubbalaṃ uddhareyya
evam pi maṃ tvaṃ udatāri⁶ bhoti
Pañcālī gāthāhi subhāsītāhīti. 312.

Tattha vyasannaṃ⁷ ti nimuggaṃ, viśannaṃ ti pi pāṭho, uddhareyyā
'ti kesesu vā hatthesu vā gahetvā ukkhipitvā thale ṭhapeyya, udatāriti⁸
15 kāmapaṃkato uttārasi⁹, udatāsīti¹⁰ pi pāṭho, ayam ev' attho, uddhatāsīti pi
pāṭho, uddharīti¹¹ attho, Pañcālīti Pañcālārājadhīte.

Evaṃ ca pana vatvā taṃ khaṇaṃ ñeva pabbajitukāmo
hutvā amacce pakkosāpetvā āha: „tumhe kiṃ karissathā“ 'ti.
„Tumhe pana¹² devā“ 'ti. „Ahaṃ Hatthipālassa santike
20 pabbajissāmīti“ „Mayaṃ pi pabbajissāma devā“ 'ti. Rājā
dvādasayojanike Bārāṇasīnagare r. chaḍḍetvā „atthikā setac-
chattam ussāpentū“ 'ti amaccaparivuto tiyojanaṃ¹³ parisam
gahetva kumārass' eva santikaṃ¹⁴ gato. Hatthipālo tassāpi¹⁵
parisāya ākāse nisinno dhammaṃ desesi.

25 S. rañño pabbajitabhāvaṃ pakāsento

20. Idam vatvā mahārājā Esukārī disampati

raṭṭhaṃ hitvāna pabbaji nāgo chetvā va¹⁶ bandhanan ti 313.
gātham āha.

¹ B^d so. ² C^k B^d pacchā-. ³ C^k -iko. ⁴ B^d ca. ⁵ C^s vyasuttaṃ, B^d
byasannaṃ. ⁶ B^d uddhakāri. ⁷ B^d byāsanaṃ. ⁸ B^d uddhatāriti. ⁹ so all
three MSS for -resi? ¹⁰ B^d uddhamtāsīti. ¹¹ C^s uddhāpīti, B^d uddharīti
¹² B^d adds kiṃ. ¹³ B^d -na ¹⁴ B^d -ke. ¹⁵ B^d tassa pi. ¹⁶ C^k -tvāna.

Punadivase nagare ohīnājano sannipatitvā rājadvāraṃ
gantvā deviyā ārocetvā nivesanaṃ pavisitvā devīm vanditvā
ekamantaṃ ʘhito

1. Rājā ca¹ pabbajjam arocayittha²
raṭṭhaṃ pahāya naraviriyaseṭṭho, 5
tuvam pi³ no⁴ hohi⁵ yath' eva rājā,
amhehi guttā anusāsa rajjan ti gātham āha. 314.

Tattha anusāsā 'ti amhehi guttā⁶ hutvā dhammena r. kārehi

Sā mahājanassa kathaṃ sutvā sesagāthā abhāsi:

2. Rājā ca pabbajjam arocayittha⁷ 10
raṭṭhaṃ pahāya naraviriyaseṭṭho,
aham pi ekā carissāmi loke
hitvāna kāmāni manoramāni. 315.

22. Rājā ca⁸ pabbajjam arocayittha⁷
raṭṭhaṃ pahāya naraviriyaseṭṭho, 15
aham pi ekā carissāmi loke
hitvāna kāmāni yathodhikāni. 316.

24. Accentī⁹ kālā tarayanti¹⁰ rattiyo, (cfr. Saṃyutta Nikāya I p.3.)
vayogunā anupubbaṃ jahanti,
aham pi ekā carissāmi loke 20
hitvāna kāmāni manoramāni. 317.

25. Accentī¹¹ kālā tarayanti¹⁰ rattiyo,
vayogunā auupubbaṃ jahanti,
aham pi ekā carissāmi loke
hitvāna kāmāni yathodhikāni¹². 318. 25

26. Accentī¹¹ kālā tarayanti¹³ rattiyo
vayogunā anupubbaṃ jahanti,
aham pi ekā carissāmi loke
sītibhūtā sabbam aticca saṅgan ti. 319.

¹ Bā omits ca. ² Bā āro-, Ck arocayitvā. ³ Ck si. ⁴ Ck ne ⁵ Bā hoti.

⁶ Bā sugutto. ⁷ Ck arocayitvā. ⁸ Bā pi. ⁹ Ck Bā accanti. ¹⁰ Bā vāyanti.

¹¹ Bā accanti. ¹² Bā yato-. ¹³ Bā bhayanti.

Tattha ekā ti puttadhītikilessasambādhehi muñcītvā imasmim loke ekikā
 va carissāmi, kāmānīti rūpādayo kāmagaṇe, yathodhikānīti¹ yena yena
 odhinā ʔhitāni tena tena² ʔhitān' eva jahissāmi, na kiñci avasissāmi³ attho,
 accenti⁴ kālā ti pubbaṇhādayo kālā atikkamanti, tarayanti⁵ atuccā
 5 hutvā āyusaṁkhārāṁ khepayamānā⁶ gacchanti, vayo gaṇā ti paṭhamavayādayo
 tayo mandadasakādayo vā dasa koṭṭhāsā, anupubbaṁ jahanti⁷ uparūpari-
 koṭṭhāsāṁ appatvā ʔtattha tatth' eva nirujjhanti, sītībhūtā ti uphakāra-
 uphasabbhāve kilese pahāya sītālā hutvā, sabbamaticca saṅgan ti rāga-
 saṅgādikaṁ sabbasaṅgaṁ atikkamītvā ekā carissāmi, Hatthipālakumārassa
 10 santikaṁ gantvā pabbajissāmi.

Iti sā imāhi gāthāhi mahājanassa dhammaṁ desetvā
 amaccabhariyāyo pakkosāpetvā āha: „tumhe kiṁ karissathā“⁸ 'ti.
 „Tumhe pana ayye“⁹ ti. „Ahaṁ pabbajissāmīti“¹⁰. „Mayam
 pi pabbajissāmā“¹¹ 'ti. Sā „sādhū“¹² 'ti rājanivesane suvaṇṇa-
 15 koṭṭhāgārādīni vivarāpetvā „asukatṭhāne ca mahānidhānaṁ
 nidahitaṁ“ ti suvaṇṇapaṭṭe likhāpetvā „dinnaṁ ñeva harantū“¹³
 'ti vatvā suvaṇṇapaṭṭaṁ mahātale thambhe bandhāpetvā na-
 gare bheriṇ carāpetvā mahāsampattiṁ chaḍḍetvā nagarā
 nikkhami. Tasmim khaṇe sakalanagaraṁ saṁkhubhitaṁ¹⁴:
 20 „rājā kira devī ca r. pahāya 'pabbajissāmā' 'ti nikkhantā,
 mayam idāni¹⁵ kiṁ karissāmā“¹⁶ 'ti. Tato manussā yathāpūritān'
 eva gehāni chaḍḍetvā putte hatthe¹⁷ gahetvā nikkhamimsu,
 sabbā paṇā¹⁸ pasāritaniyāmen' eva ʔhitā, nivattitvā olokento
 nāma nāhosi, sakalanagaraṁ tucchāṁ ahosi. Devī pi tiyo-
 25 janaparisaṁ¹⁹ gahetvā tatth' eva gatā. Hatthipālo tassāpi
 parisāya ākāse nisinno dhammaṁ desetvā dvādasayojanikaṁ
 parisāṁ gahetvā Himavantābhimukho pāyāsi. „Hatthipāla-
 kumāro dvādasayojanikaṁ Bārāṇasim tucchāṁ katvā 'pabba-
 jissāmīti' mahājanaṁ ādāya Himavantaṁ gacchati, kimaṅga²⁰
 30 pana mayan“ ti sakala-Kāsiraṭṭhaṁ saṁkhubhitaṁ²¹. Aparā-
 bhāge parisā timsayojanikā²² ahosi, so tāya parisāya saddhim

¹ Bā yato-. ² Bā adds tathā. ³ Bā accanti. ⁴ Ck taranti, C^o taranti. ⁵ Ck^o add khādayamānā. ⁶ Ck -o, Bā pana kiṁ ayye. ⁷ Ck^o itvā-. ⁸ Bā idha.
⁹ Bā -esu. ¹⁰ Ck paṇā. ¹¹ Bā -nikaṁ pa-. ¹² Bā kiṁmaṅga. ¹³ Bā^o
 -khubbhi. ¹⁴ Ck tisa-, Bā tiyoj-.

Himavantam pāvisi. Sakko āvajjanto tam pavattim ñatvā
 „Hatthipālakumāro nekkhammam¹ nikkhanto, mahāsamāgamo
 bhavissati, vasanattḥānam laddhum vaṭṭatīti“ {Vissakammam²
 āṇāpesi: „gaccha āyāmāto chattimsayojanam vitthārato
 pannarasayojanam assamam māpetvā pabbajitaparikkhāre³ 5
 sampādehīti“. So „sādhū“ ’ti patisunitvā Gaṅgatiṛe ramaṇīye
 bhūmibhāge vuttappamānam assamapadam māpetvā paṇṇa-
 sālāsu kaṭṭhattharaṇapaṇṇattharaṇaāsanādīni⁴ paññāpetvā sabbe
 pabbajitaparikkhāre māpesi⁵. Ekekissā paṇṇasālāya dvāre
 ekeko camkamo rattitḥānadivāṭḥānaparicchinno⁶ katasudhā- 10
 parikammo ālambanaphalako, tesu tesu ṭhānesu nānāvanna-
 surabhikusumasañchannā⁷ pupphagacchā, ekekassa cam-
 kamassa koṭiyam ekeko udakabharito kūpo, tassa santike
 ekeko phalarukkhō, so eko⁸ va sabbaphalāni phalati, idaṁ
 sabbam devatānubhāvena ahosi. Vissakammo⁹ assamam⁹ mā- 15
 petvā paṇṇasālāsu pabbajitaparikkhāre ṭhapetvā „ye keci
 pabbajitukāmā ime parikkhāre gaṇhantū“ ’ti jātihiṅgulakena
 bhittiyā akkharāni likhitvā attano ānubhāvena bheravasadde
 migapakkhiduddasike amanusse ca paṭikkamāpetvā sakatṭhā-
 nam eva gato. Hatthipālakumāro ekapadikamaggena Sakka- 20
 dattiyam assamam pavisitvā akkharāni disvā „Sakkena mama
 mahābhiṇikkhamanam¹⁰ nikkhantabbhāvo ñāto bhavissatīti“
 dvāram vivaritvā paṇṇasālāni pavisitvā isipabbajjaliṅgam¹¹
 gahetvā nikkhamitvā camkamam otaritvā katipaye aparā-
 param camkamitvā sesajanakāyam pabbājetvā assamapadam¹² 25
 vicārento taruṇaputtānam itthīnam¹³ majjhe¹⁴ ṭhāne paṇṇa-
 sālāni¹⁴ adāsi, tato anantaram mahallakittīnam, tato anan-
 taram vañjhittīnam¹⁵, samantā parikkhipitvā pana purisānam

¹ Bḍ mahābhinikkhamanam. ² Bḍ visu-. ³ Bḍ -ṇamayā āsanā-, Ck kaṭṭhat-
 tarapaṇṇasattaraās-, Cc kaṭṭhattharaṇapaṇṇasattaraās-. ⁴ Ck -hi. ⁵ Ck rattitḥānikā
 paricchinnu. ⁶ Bḍ -o. ⁷ Bḍ ekeko. ⁸ Bḍ assamapadam. ⁹ Ck gaṇhātū, Cc
 gaṇhatu. ¹⁰ Ck -nikkhammam, Bḍ -nekkhamanam. ¹¹ Ck -jjaṇ-. ¹² Ck itthi-
 gaṇam, Cc Bḍ itthīnam. ¹³ Bḍ majja-. ¹⁴ Cc -lā. ¹⁵ Ck vajjh-, Bḍ majhi-.

adāsi. Ath' eko rājā „Bārānasiyaṃ kira rājā n' atthīti“
 āgantvā alamkatapaṭṭiyattanagaraṃ¹ oloketvā rājanivesanaṃ
 āruhya tattha tattha ratanarāsiṃ disvā „evārūpaṃ nagaraṃ
 pahāya pabbajjakālato paṭṭhāya pabbajjā nāṃ' esā ulārā bha-
 5 vissatīti“ surāsoṇḍena maggaṃ pucchitvā Hatthipālassa santi-
 kaṃ pāyāsi. Hatthipālo tassa vanantaṃ' āgatabhāvaṃ ñatvā
 paṭimaggam gantvā ākāse nisinnō parisāya dhammaṃ desetvā
 assamapadaṃ netvā sabbaṃ parisāṃ pabbājesi. Eten' upā-
 yena aññe pi cha rājāno pabbajimsu. Satta rājāno bhoge²
 10 chaḍḍayimsu³. Chattimsayojaniko assamo nirantaro⁴ paripūri.
 Yo kāmavitakkādīsu aññatarāṃ vitakketi mahāpuriso tassa
 dhammaṃ desetvā Brahmavihārabhāvanam eva ca⁵ kasīṇa-
 bhāvanaṃ ca ācikkhati, ne⁶ yebhuyena jhānābhīññaṃ⁷ nib-
 battetvā tīsu koṭṭhāsesu dve koṭṭhāsā Brahmaloce nibbattimsu,
 15 tatiyakotṭhāsaṃ tidhā katvā eko koṭṭhāso Brahmaloce nibbatti,
 eko chasu kāmasaggesu, eko isīnaṃ pāricariyaṃ⁸ katvā
 manussaloke, tīsu kusalasampattīsu nibbattimsu. Evaṃ Hat-
 thipālassa sāsanaṃ apagatanirayatiracchānāyonipettivisaṃsura-
 kāyaṃ⁹ ahosi.

20 Imasmiṃ Tambapaṇṇidīpe paṭhavicālaka - Dhammaguttatthero
 Kaṭakandhakāravāsi - Phussadevatthero¹¹ Uparimaṇḍalakamalayavāsi-
 Mahāsaṃgharakkhitatthero¹² Malimahādevatthero¹³ Bhaggirivāsi-Mahā-
 devatthero¹⁴ Vāmantaṭṭhāravāsi-Mahāsīvattthero¹⁵ Kālavallimaṇḍapa-
 vāsi-Mahānāgattthero Kuddālasamāgame Mūgapakkhasamāgame Cūla-
 25 sutasomasamāgame Ayogharapaṇḍitasamāgame Hatthipālasamāgame ca
 sabbapacchā nikkhantapurisā¹⁶ ahesuṃ, tenāha Bhagavā:

Abhittharetha kalyāṇe ti (Dhp. v. 116.)

kalyāṇaṃ hi¹⁷ turitaturiten' eva kātappaṃ.

¹ Bā -yattam-. ² Bā vanantaram-. ³ Ck^o satta rājābhoggā. ⁴ Bā chaḍḍitvā. ⁵ Bā -rā. ⁶ Bā -naṃ ceva. ⁷ Bā omits ne. ⁸ Bā -ā. ⁹ Bā paricā-. ¹⁰ Ck^o -nirayaṃ-, C^o -nirayaṃ - - visayaṃ-, Bā -taṃniraya - - yoniyaṃpetti-. ¹¹ Bā katakandarakāra-. ¹² Bā uparimaṇḍakamolavāsi-. ¹³ Bā mālāyamaḥā-. ¹⁴ Bā taggadvāsi-. ¹⁵ Bā gāmaṇṭa-. ¹⁶ Bā -parisā. ¹⁷ Bā tattha kalyāṇaṃ, omitting hi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi T. mahānekkhammaṃ¹ nikkhanto yevā“² 'ti vatvā j. s.: „Tadā Esukārī rājā Suddhodana-mahārājā ahoṣi, devī Mahāmāyā, purohito Kassapo, brāhmaṇī Bhaddakāpilānī, Ajapālo Anuruddho, Gopālo Moggallāno, Assapālo Sāriputto, sesaparisā Buddhaparisā, Hatthipālo aham eva“³ 'ti. 5 Hatthipālajātakam.

14. Ayogharajātaka.

Yamekarattim paṭhaman ti. Idam S. J. v. mahā-nekkhammaṃ² ũeva ā. k. 'Tadā pi hi so „na bhikkhave idān' eva pubbe pi T. mahānekkhammaṃ nikkhanto yevā“³ 'ti vatvā a. ā.: 10

A. B. Br. r. k. Brahmādadattassa rañño aggamahesī gab-bham paṭilabhitvā laddhagabbhaparihārā pariṇatagabbhā pac-cūsasamanantare³ puttaṃ vijāyi. Tassā⁴ purimattabhāve ekā sapattī⁵ „tava jātāṃ pajāṃ khāditaṃ labhissāmīti“ pattha-naṃ ṭhapesi, sā kira sayāṃ vaṃjhā hutvā puttamātukodhena⁶ 15 taṃ patthanāṃ katvā yakkhayoniyāṃ nibbatti. Itarā rañño aggamahesī hutvā imaṃ puttaṃ vijāyi. Sā yakkhinī tadā okāsaṃ labhitvā deviyā passantiyā⁷ va bhībhaccharūpā⁸ hutvā āgantvā taṃ dārakaṃ gahetvā palāyi. Devī „yakkhinī me⁹ puttaṃ gahetvā palāyatīti“ mahāsaddena viravi. Itarāpi dāra- 20 kaṃ mūlakakandaṃ¹⁰ viya murumurāyanti¹¹ khādītva devīm¹² hatthavikārādīhi rosetvā¹³ tajjetvā¹⁴ pakkāmi. Rājā¹⁵ sutvā „kiṃ sakkā yakkhiniyā kātun“ ti tuṇhī ahoṣi, puna deviyā vijāyanakāle gālham ārakkham akāsi. Devī puna puttaṃ vijāyi. Yakkhinī¹⁶ āgantvā taṃ pi khādītva gatā. Tatiyavāre 25 tassā kucchiyaṃ M. paṭisandhim gaṇhi. Rājā mahājanāṃ sannipātāpetvā¹⁷ „deviyā jātāṃ jātāṃ pajāṃ ekā yakkhinī

¹ Bā -bbinekkhamanāṃ. 14. Cfr. Cariyā-P. p. 94. ² Bā -nikkhamanāṃ. ³ Bā -samayantare. ⁴ Bā tassa. ⁵ Ck -im, C* -i, Bā sapattakkā. ⁶ Bā puta-hetu-. ⁷ Bā -ye, Ck -ya. ⁸ Ck bhīm̐bha-, Bā vibhaccha-, Bā vibhacca-. ⁹ Ck me yakkhinī. ¹⁰ Bā mūlakandaṃ. ¹¹ Ck -ti, Bā murumurākaronti. ¹² Bā deviyā. ¹³ Bā pakāsetvā. ¹⁴ Bā tajjantā. ¹⁵ Bā adda taṃ vacanāṃ, Bā taṃ. ¹⁶ Bā sā ya-. ¹⁷ Bā -pātetvā.

- khādati, kin nu kattabban“ ti pucchi. Ath' eko „yakkhā nāma tālapaṇṇassa bhāyanti, deviyā hatthapādesu tālapaṇṇaṃ bandhituṃ vaṭṭatīti“ āha, aparo „ayogharassa“ bhāyanti. ayogharaṃ kātuṃ vaṭṭatīti“ āha. Rājā „sādhū“ 'ti attano
- 5 vijite kammāre sannipātetvā „ayogharaṃ karoṭhā“ 'ti ānāpetvā āyuttake¹ adāsi. Antonagare yeva ramaṇīye bhūmi-bhāge gehaṃ paṭṭhapesuṃ, thambhe ādim² katvā sabbe³ ge-hasambhārā ayomayā va ahesuṃ, navahi māsehi ayomayaṃ mahantaṃ caturassasālam⁴ niṭṭhānam agamēsi, taṃ niccaṃ
- 10 pajjalitapadīpam eva hoti. Rājā deviyā gabbhaparipākāṃ nātvā ayogharaṃ alaṃkārapetvā taṃ ādāya ayogharaṃ pāvisi. Sā tattha dhaññapuññalakkhaṇaṃ⁵ puttāṃ vijāyi, Ayoghara-kumāro t' ev' assa⁶ nāmaṃ karimsu. Taṃ dhātīnaṃ datvā mahantaṃ ārakkhaṃ saṃvidahitvā⁷ rājā devīm ādāya nagaraṃ
- 15 padakkhiṇaṃ katvā alaṃkatapāsādatalam eva abhirūhi. Yakkhī⁸ pi udakavāraṃ gantvā Vessavaṇassa udakaṃ⁹ harantī¹⁰ jīvitakkhayaṃ pattā. M. ayoghare yeva vaddhitvā viññūtaṃ patto tatth' eva sabbasippāni uggaṇhi. Rājā „ko me puttassa vayapadeso¹¹“ ti amacce pucchitvā „soḷasavasso
- 20 deva sūro¹² thāmasampanno yakkhasahassam pi paṭibāhituṃ samattho“ ti sutvā „r. assa dassāmīti“ sakalanagaraṃ alaṃkārapetvā „ayogharato taṃ niharitvā ānethā“ 'ti āha. Amaccā „sādhū devā“ 'ti dvādasayojanikaṃ¹³ Bārāṇasīm alaṃkārapetvā sabbālaṃkāravibhūsitāṃ maṅgalavāraṇaṃ ādāya tattha gantvā
- 25 kumāraṃ alaṃkaritvā hatthikkhandhe nisīdāpetvā „deva kulasantakaṃ alaṃkatanagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā pitaraṃ Kā-sirājānaṃ vandatha, ajj' eva setacchattaṃ labhissathā“ 'ti āhaṃsu. M. nagaraṃ padakkhiṇaṃ karonto ārāmarāmaṇeyyakāṃ vaṇṇapokkharanībhūmirāmaṇeyyakāṃ pāsādarāmaṇeyyakādīni

¹ B^d atheko yakkhīni nāma ayogharam. ² C^k ay-. ³ B^d ādikaṃ. ⁴ B^d -a. ⁵ C^k caturassālam, B^d catusā-. ⁶ C^k -ṇa, B^d -ṇasampannaṃ. ⁷ B^d tvevassa. ⁸ B^d -dahi. ⁹ B^d yakkhīni. ¹⁰ C^k -ka. ¹¹ B^d -vahanti. ¹² B^d vayappattapadeso. ¹³ C^k B^d su-. ¹⁴ B^d -niyaṃ.

disvā cintesi: „mama pitā maṃ ettakaṃ kālāṃ bandhanāgāre
 vasāpesi, evarūpaṃ alaṃkatanagaraṃ daṭṭhuṃ na adāsi', ko
 nu kho mayhaṃ doso“ ti amacce pucchi. „Deva, n' atthi
 tumhākaṃ doso, tumhākaṃ pana dve bhātike ekā yakkhiṇī
 khādī, tena vo pitā ayoghare vasāpesi, ayogharena tumhākaṃ 5
 jīvitaṃ laddhaṃ“ 'ti. So tesāṃ vacanaṃ sutvā cintesi: „ahaṃ
 dasamāse Lohakumbhiniraye viya² Gūthaniraye viya ca mātu-
 kucchimhi vasitvā mātukucchito nikkhantakālato paṭṭhāya
 soḷasa vassāni etasmiṃ³ bandhanāgāre vasiṃ, bahi oloketuṃ
 pi na labhiṃ⁴, yakkhiniyā hatthato mutto pi panāhaṃ n' eva 10
 ajaro na amaro, kim me rajjena, rajje ṭhitakālato paṭṭhāya
 dunnikkhamanaṃ⁵ hoti, ajj' eva mama pitaraṃ pabbajjāṃ
 anujānāpetvā Himavantaṃ pavisitvā pabbajjissāmīti“ so na-
 garaṃ padakkhiṇaṃ katvā rājakulaṃ pavisitvā rājānaṃ van-
 ditvā aṭṭhāsi. Rājā tassa sarīrasobhaṃ oloketvā balavasine- 15
 hena amacce olokesi. Te „kim karoma devā“ 'ti vadimsu.
 „Puttaṃ me ratanarāsiṃhi ṭhapetvā tīhi saṃkhehi abhisīṇ-
 citvā kañcanaṃālāṃ⁶ setacchattaṃ⁷ ussāpethā“ 'ti. M. pitaraṃ
 vanditvā „na mayhaṃ rajjen' attho, ahaṃ pabbajjissāmi, pab-
 bajjaṃ me anujānāthā“ 'ti āha. „Tāta rajjaṃ paṭikkhipitvā 20
 kimkāraṇā pabbajasīti“⁸. „Deva ahaṃ mātukucchimhi dasa-
 māse Gūthaniraye viya vasitvā kucchito nikkhanto yakkha-
 bhayena⁹ soḷasa vassāni bandhanāgāre vasanto bahi oloketuṃ
 pi na labhiṃ, Ussadaniraye khitto viya ahoṣiṃ, yakkhinito⁹
 mutto 'mhīti pi ajarāmaro¹⁰ na homi, maccu nāṃ' esa na¹¹ 25
 sakkā kenaci jinituṃ¹², bhava ukkaṇṭhito¹³ 'smi, yāva me vyā-
 dhijarāmarāṇāni nāgacchanti tāvad eva pabbajitvā dhammaṃ
 carissāmi, alaṃ me rajjena, anujāna maṃ devā“ 'ti vatvā
 pitu dhammaṃ desento āha:

¹ Bā nādāsi. ² Bā add ca. ³ Ck^o eka-. ⁴ Bā add ussadaniraye khitto viya
 abosi. ⁵ Bā -maṃ. ⁶ Bā -añca. ⁷ Bā -jissatīti. ⁸ Bā yakkhani-. ⁹ Bā
 -nīhatthato. ¹⁰ Bā ajaro amaro. ¹¹ Bā nī, Ck^o nāme na. ¹² Bā add vañ-
 cetuṃ. ¹³ Bā ukkakkhito.

1. Yam ekarattīm paṭhamam gabbhe vasati mānava¹
abbh' utṭhito va sayati sa gacchaṃ na nivattati. 320.
2. Na yujjhamānā na balena vassitā
narā na jīranti² na cāpi mīyare,
5 sabbam hi tam jātijarāy' upaddutam,
tam me matī hoti: carāmi dhammam. 321.
3. Caturaṅginim senam subhimsarūpaṃ
jayanti ratṭhādhipatī pasayha,
na maccuno jayitum³ ussahanti,
10 tam me etc. 322.
4. Hatthīhi assehi rathehi pattini
parivāritā muccare ekaceyyā⁴,
na maccuno muccitum⁵ ussahanti, etc. 323.
5. Hatthīhi assehi rathehi pattihī
15 sūrā⁶ pabhañjanti⁷ padhamsayanti,
na maccuno bhañjitum⁸ ussahanti, etc. 324.
6. Mattā gajā bhinnagaḷā pabhinnā
nagarāni maddanti janam hananti,
na maccuno madditum ussahanti, etc. 325.
7. Issāsino katahatthāpi dhīrā
dūrepātī⁹ akkhaṇavedhino pi
na maccuno vijjhitum ussahanti, etc. 326.
8. Sarāni khīyanti sasalakānanā,
sabbam hi tam khīyati dīgham antaram,
25 sabbam hi tam bhañjare kālapariyāyam¹⁰, etc. 327.
9. Sabbesam evam hi narānarīnam¹¹
calācalaṃ pāṇabhuno 'dha jīvitam¹²
paṭo va dhuttassa dumo va kūlajo, etc. 328.

¹ C^s B^d -ṇa-. ² C^k B^d ji-. ³ B^d -tum. ⁴ C^k -veyyā. ⁵ B^d muñci-. ⁶ all three M^s. su-. ⁷ C^k pahañjanti, B^d pabhiñjanti? ⁸ C^k mubhañjitum, B^d muñcitum. ⁹ B^d dūrepātī, B^s dūrepātī, C^k pure pātī. ¹⁰ C^k kālakiriyā. ¹¹ C^k narānauārī, C^s narānanārīm, B^d naranārīnam. ¹² C^k pāṇabhuno dha-pivikam, C^s pāṇabhuno dajīvitam, B^d pāṇabhūno-.

10. Dumapphalāneva¹ patanti mānavā
daharā ca vuddhā ca sarīrabhedā
nariyo² narā majjhimaporisā ca, etc. 329.
11. Nāyaṃ vayo tārakarājasannibho,
yad abbatitāṃ³ gatam eva dāni taṃ⁴, 5
jiṇṇassa⁵ hī n' atthi ratī kuto sukhaṃ, etc. 330.
12. Yakkhā pisācā athavāpi petā
kupitāpi te assasantī manusse,
na maccuno assasit' ussahanti⁶, etc. 331.
13. Yakkhe pisāce athavāpi pete 10
kupite pi te nijjhapanam karonti,
na maccuno nijjhapanam karonti, etc. 332.
14. Aparādhake dūsake heṭhake ca
rājāno daṇḍenti viditva⁷ dosaṃ,
na maccuno daṇḍayit' ussahanti⁸, etc. 333. 15
15. Aparādhakā dūsakā heṭhakā ca
labhanti te rājino⁹ nijjhapetum,
na maccuno nijjhapanam karonti, etc. 334.
16. Na khattiyo ti na pi brāhmaṇo ti¹⁰,
na aḍḍhakā balavā tejavāpi, — 20
na maccurājassa apekha-m-atthi¹¹, etc. 335.
17. Sihā ca vyagghā ca atho pi dīpiyo
pasayha khādanti vipphandamānaṃ,
na maccuno khāditum¹² ussahanti, etc. 336.
18. Māyākārā¹³ raṅgamajjhe karontā¹⁴ 25
mohenti¹⁵ cakkhūni janassa tāvade,
na maccuno mohayit' ussahanti¹⁶, etc. 337.

¹ so all three MSS for -nīva? ² Bds nā-. ³ Ck abbanīnaṃ, Bd yadubbhattitaṃ.

⁴ or dānitaṃ? Ck dhānitaṃ, Bd gatamevanādi. ⁵ Ck Bd jinnassa, C^s chinassa.

⁶ Bd -situm mussahanti. ⁷ Bd viditvāna. ⁸ Bd -tum muss-. ⁹ Bd rājāno, Cks

rājito? ¹⁰ Bds pi na ca br. pi. ¹¹ Ck apekhamatti, Bd apekhamatti, C^s

apekhamatti corr. to -matthi? ¹² all three MSS. -tum. ¹³ Cks -raṃ. ¹⁴

Cks -to. ¹⁵ C^s Bd mohanti. ¹⁶ Cks mohitum.

19. Āsīvisā kupitā uggatejā
 ḍasanti¹ mārenti pi te manusse,
 na maccuno ḍasitum² ussahanti, etc. 338.
20. Āsīvisā kupitā yaṁ ḍasanti
 5 tikicchakā tesam visam hananti,
 na maccuno daṭṭhavisam hananti, etc. 339.
21. Dhammantarī Vetaṇṇā ca Bhojo
 visāni hantvāna bhujaṅgamānaṁ
 sūyanti te kālakatā tath' eva, etc. 340
- 10 22. Vijjādharaḥ ghoram adhiyamānā
 adassanaṁ osadhehi vajanti,
 na maccurājassa vajant' adassanaṁ³, etc. 341.
23. Dhammo have rakkhati dhammacāriṁ, (Dh. p. 196, Jāt. I, 31,
 dhammo sucinṇo sukham āvahāti, [Therag. 35.]
- 15 esānisaṁso dhamme sucinṇe:
 na duggatim gacchati dhammacārī. 342.
24. Na hi dhammo adhammo ca ubho samavipākino, (Dhp. 90, 3.
 adhammo nirayaṁ neti, dhammo pāpeti suggatin ti. 343.

Tattha yamekarattin ti yebhuyyena sattā mātukucchiṁhi paṭisandhiṁ
 20 gaṇhantā rattin gaṇhanti, tasmā evam aha, ayaṁ pan' ettha attho: yaṁ eka-
 rattim vā divā vā paṭhamam eva paṭisandhiṁ gaḥetvā mātukucchiṁsāṁkhāte
 gabbhe vasati, mānava ti satto kalalābhāvena paṭiṭṭhāti, abbhutṭhito va
 sayatīti⁴ so mānava yathā nāma valāhakaṁkhāto abbho⁵ utṭhito nibbatto
 vāyuvegāhato⁶ paṭigacchati tath' eva

- 25 Paṭhamam kalalā⁷ hoti, kalalā⁸ hoti abbudaṁ, (Cfr. Milinda-p. 421.)
 abbudā jāyati⁹ pesi, pesiyā¹⁰ jāyate¹¹ ghano.
 ghanā pasākhā¹² jāyanti kesā lomā nakhāni¹³ ca
 Yaṁ c' assa bhuñjati mātā annapānaṁ ca bhojanaṁ
 tena so tattha yāpeti¹⁴ mātukucchigato naro ti
- 30 imaṁ¹⁵ mātukucchiyaṁ kalalādhāvaṁ kucchito ca nikkhanto mandadasa-
 kādhāvaṁ āpajjamāno satataṁ samitaṁ gacchati, sa gacchaṁ na nivattatīti

¹ Ckṣ dayhanti, Bḍ ḍassanti. ² Bḍ ḍassitum ³ Ckṣ -ti dassanaṁ, Bḍ na
 maccuno rājassa vajanti adass-. ⁴ Ckṣ vassati, Bḍ vasayātīti. ⁵ Ckṣ abbhā. ⁶
 Bḍ -vegga hato. ⁷ Ckṣ kalam, Ckṣ kalalā ⁸ Ckṣ kalā ⁹ Ckṣ -ti, Bḍ -te. ¹⁰
 Ckṣ pesi, Ckṣ omits pesiyā. ¹¹ Ckṣ nibbattate. ¹² Ckṣ pasākhā, Ckṣ pasākha, Bḍ
 pañcasākhā. ¹³ Bḍ nakhāpi ¹⁴ Bḍ -si. ¹⁵ Ckṣ idam, Bḍ tattha imaṁ.

sa cāyaṃ¹ evaṃ gacchanto puna abbudato kalalabhāvaṃ pesāditto vā abbu-
 dādibhāvaṃ khīḍḍādasakato² maddadasakabhāvaṃ vaṇṇadasakāditto vā³ khīḍḍā-
 dasakāditbhāvaṃ pāpuṇitum na nivattati⁴, yathā paṇ' eso valābhako vātavegena
 saṃcunṇiyamāno⁵ ahaṃ sokaṭṭhāne nāma uṭṭhito puna nivattitvā tatth' eva⁶
 gantvā pakatibhāvena ṭhassāmīti⁷ na labhati yad assa gataṃ⁸ taṃ gataṃ eva 5
 yaṃ antarahitaṃ taṃ antarahitaṃ eva hoti tatth' so pi kalalāḍḍibhāvena gaccha-
 māno gacchat' eva, tasmīṃ tasmīṃ koṭṭhāse saṃkhārā purimapurimānaṃ⁹
 paccayā hutvā paccato anivattitvā tattha tatth' eva bhijjanti, jarākāle saṃ-
 khārā amhehi esa pubbe yuvā thāmasampanno kato¹⁰ puna taṃ¹¹ nivattitvā
 tatth' eva karissāmā 'ti na labbhanti¹², tattha tatth' eva antarādhāyantīti dasseti, 10
 na yujjhamānā ti ubhato mūlhasaṅgāme¹³ yujjhanā, na balena vassitā
 ti na kāyabalena vā yodhabalena vā¹⁴ upagatā samannāgatā. na jīrantīti¹⁵
 purīmanakāraṃ¹⁶ āharitvā evarūpāpi narā na jīranti na cāpi miyyare¹⁷ ti
 attho vedītabbo, sabbam hi taṃ ti mahārāja sabbam eva hi idaṃ pāpi-
 maṇḍalam¹⁸ mahāyante¹⁹ pīlyamānā uccughatīkā viya jātiyā ca jarāya ca 15
 upaddutaṃ niccaṃ pīlitaṃ, tam me matī hotīti²⁰ tena kāraṇena mama pabba-
 jītvā dhammaṃ carāmīti matī hoti cittaṃ uppajjati, caturaṅginin ti hatthi-
 ādīhi caturaṅgehi samannāgataṃ, senaṃ subhīmasarūpan ti sutṭhu bhīma-
 jātikam²¹ senaṃ, jayanti²² kadāci ekacce rājāno attano senāya jīnanti²³, na
 maccuno ti te²⁴ pi rājāno mahāsēnassa maccuno senaṃ jayitum na ussa- 20
 hanti, na vyādhi jarā maraṇāni madditum sakkonti, muccare ekacceyyā²⁵ ti
 tehi hatthiādihi parivāritā ekacce paccāmittānaṃ hatthato muccanti, maccuno
 pana santikā muccitum na sakkonti, pabhañjanti²⁶ etehi hatthiādihi
 paccatthikarājūnaṃ ugarāni bhañjanti²⁷, padhamsayanti²⁸ mahājanaṃ
 dhaṃsento²⁹ padhamsento³⁰ jīvitakkhayaṃ pāpenti, na maccuno ti te pi 25
 maraṇakāle patte maccuno bhañjītum na sakkonti. bhinnagālā pabhinna³¹ ti
 tiṣṭu thānesu pabhinna³² evaṃ bhinnā hutvā maddam³³ galantā³⁴ paggharitamadā
 ti attho, na maccuno ti te pi mahāmaccum madditum na sakkonti, issāsino
 ti issāsā dhanuggahā, katahatthā ti susikkhitā, dūrepātīti saraṃ dūre
 pātetum samatthā, akkhaṇavedhino ti aviraddhavedhino vijjūalokena 30
 vijjhanasamatthā vā, sarānīti Anotattādīni mahāsarāni³⁵ khīyanti yeva,
 sasela kānānā ti sapabbatavanasaṇḍā³⁶ mahāpathavī pi khīyati³⁷, sabbam
 hi taṃ ti sabbam idaṃ saṃkhārāgataṃ dīgham antaraṃ ṭhatvā³⁸ khīyat' eva,

¹ Ck^s sabbhāvaṃ. ² B^d khīḍḍāḍḍida-. ³ B^d omits vā. ⁴ B^d -tīti. ⁵ Ck^s saṃcunni-,
 C^s saṃsaṃcunni-, B^d sucunṇamāno viya, B^d sucunṇiyamāno. ⁶ B^d tatheva.
⁷ Ck^s ṭṭha-. ⁸ B^d yaṃ disaṃ kataṃ. ⁹ B^d omits purima. ¹⁰ C^s karo, B^d
 gato. ¹¹ B^d naṃ. ¹² Ck^s labhanti. ¹³ C^s calha-?, B^d byūle-, B^s bvūlha? ¹⁴
 Ck^s omits yodhabalena vā. ¹⁵ Ck^s ji-, B^d ja-. ¹⁶ B^d -maṇṇa-. ¹⁷ Ck^s meyyare,
 B^d na cāpi na-, C^s na cāpi na corr. to na cāpi mi- ¹⁸ Ck^s -la. ¹⁹ B^d -teua.
²⁰ Ck^s hoti. ²¹ Ck^s -takam, B^d bhīmasanaka-jātikam. ²² B^d jayanti. ²³ B^d
 etite. ²⁴ B^d ekacceyyā. ²⁵ B^d pabhiñ-, B^s na bhiñ-. ²⁶ B^d pabhiñ-. ²⁷ so
 all three MSS. ²⁸ B^d vidhamsento. ²⁹ Ck^s bhinnā. ³⁰ B^d maddam. ³¹ Ck^s
 gal-. ³² B^d add pi. ³³ Ck^s omit su. ³⁴ Ck^s -yanti. ³⁵ B^d karvā.

- kappuṭṭhānaggīṃ patvā Mahāmeru pi aggimukhe madhusiṭṭhakaṃ viya vīṭiyat' eva, anumatto pi¹ saṃkhāro ṭhātum na sakkoti, kālapariyāyan² ti kālapariyāyam³ nassanakālavāram⁴ patvā sabbaṃ bhañjare⁵, sabbasaṃkhārāgataṃ bhijjat' eva⁶, tassa pakāsanattham Sattasuriyasuttam⁷ āharitabbam, calācalan ti cañ-
 5 calaṃ sakabbhāvena ṭhātum asamattham nānābhāvavinābhāvasabbhāvam eva, pāṇabhuno dha jīvitan ti idhaloke limesaṃ pāṇabhūtānaṃ jīvitaṃ, paṇo va dhuttassa dumo va kūlajo ti surādhutto hi suraṃ dīsvā udare baddham sātakaṃ datvā pipat' eva, nadikūle jātadumo va kūle lujjamāne⁸ lujjati, yathā esa paṇo ca⁹ dumo ca¹⁰ cañcala evaṃ sattānaṃ jīvitaṃ devā¹¹ 'ti, dumap-
 10 phalāneva¹² 'ti yathā pakkāni phalāni vātāhatāni¹³ dumaggato bhūmīyaṃ patanti idhaloke tath' eva ime mānavā jarāvātāhatā¹⁴ jīvita¹⁵ galitvā¹⁶ maraṇapaṭṭhaviyaṃ patanti, daharā ti antamaso kalalabhāve ṭhitāpi majjhimaṇḍorisa nārīnarānaṃ majjhe ṭhitā ubhatovyañjanakanapumāsakā, tārakarājasaṇṇibho ti yathā tārakarājā kālapakkhe¹⁷ khīṇo puna juṇḥapakkhe pūratī na evaṃ
 15 sattānaṃ vayo¹⁸, vayo sattānaṃ hi yad abbhātitaṃ¹⁹ kṛtam²⁰ eva dāni taṃ²¹ na²² tassa punāgamanam atthi, kuto ratitī jarājīṇassa kāmāgunesu rati pi n' atthi. te paṭicca uppajjanakasukhaṃ kuto yeva, yakkhā ti mahiddhikā yakkhā, piśācā ti paṃsupiśācā, petā ti pettivisayikā, assasanti assāvātena upahananti²³ āvisanti²⁴ vā attho, na maccuno ti maccum pana te pi²⁵ assā-
 20 sena vā upahanitum āvisitum vā²⁶ na sakkonti, nijjhāpanam karontīti balikammavasena khamāpenti pasādenti, aparādhake ti rājāparādhakārake²⁷, dūsake ti rajjadūsake, heṭhake ti sandhicchedādīhi lokaviheṭhake, rājāno ti rājāno, viditva²⁸ dosaṃ ti dosaṃ jānitvā yathārūpeṇa daṇḍenti²⁹. na maccuno ti te pi maccum daṇḍayitum na sakkonti, nijjhāpetun ti sakkhīhi³⁰
 25 attano niraparādhabbhāvaṃ pakāsetvā pasādetvā, na adḍhakā balavā tejavā-pīti ime adḍhā ayaṃ kāyabalaññābalādīhi balavā ayaṃ tejavā ti evam pi na maccurājassa apekkha-m-atthi³¹, ekasmim pi satte apekkhā pemaṃ sineho n' atthi, sabbam evābhimaddatīti dasseti, pasayhā³² 'ti balakkārena abhibhavitvā, na maccuno ti te pi maccum khādītum na sakkonti, karontā³³ ti māyaṃ
 30 karontā³⁴, mohentīti³⁵ abhūtaṃ bhūtaṃ katvā dassentā³⁶ mohenti³⁷, ugga-tejā ti uggatena visena³⁸ samannāgatā, tikicchakā ti visavejjā, Dhammantarī Vetaṇṇi ca Bhojo ti ete evaṇṇamākā vejjā, ghoramadhīyamānā ti ghoram nāma vijjāṃ adhiyanta, osadhehīti ghoram vā gandhā-

¹ Cks anumatto ti. ² so all three MSS. for -pariyāyan. ³ Bā -ya. ⁴ Ck nassakāla-. ⁵ Bā bhu-. ⁶ Cks bha-. ⁷ cfr. Westerg., Codd. Orient. I, 34. ⁸ Cē nu-. ⁹ Cks Bā va. ¹⁰ Cks va. ¹¹ Bā vāta-. ¹² so Ck; Cē jarānavānahatā, Bā jarātena hatā, Bē tena hatā. ¹³ Ck pītā. ¹⁴ Cks galitvā. ¹⁵ Bā kālē-. ¹⁶ Cks omīti vayo. ¹⁷ Bā yadubbhatitā, Ck yadabbhatitī, Cē yadabbhanitā. ¹⁸ Bā ka-. ¹⁹ Bā -kam. ²⁰ Cks omīti na. ²¹ Cks -hanti. ²² Bā maccu -, Cks maccu pana te su. ²³ Cks omīti vā. ²⁴ all three MSS. rāja-. ²⁵ Bā -tvāna. ²⁶ Bā daṇḍanti. ²⁷ so Cks; Bā sikkhati. ²⁸ Ck Bā -matti. ²⁹ Bā -to. ³⁰ Bā moha-. ³¹ Cks -tō. ³² Bā visatejena. ³³ Bā tehi osadhehi.

riṃ vā vijjāṃ sāvetaṃ osadhiṃ ādāya te¹ paccatthikānaṃ adassanaṃ vajanti².
dhammo ti sucaritadhammo, rakkhati yena rakkhito taṃ paṭirakkhati,
sukhaṃ ti chasu kāmāggesu³ sukhaṃ āvati paṭetiṃ patisandhivasena
upaneti.

Evam M. catuvisatigāthāhi⁴ pitu dhammaṃ desetvā⁵
„maharāja tumhākaṃ rajjaṃ tumhākaṃ eva hotu, na mayhaṃ
iminā attho, tumhehi pana saddhiṃ kathentaṃ eva maṃ⁶
vyādhijarāmarāṇāni⁷ upagacchanti, tiṭṭhatha tumhe“ ti vatvā
ayaḍāmaṃ bhinditvā⁸ mattahatthi viya Kañcanapaṇjaraṃ bhin-
ḍitvā⁹ sihapotako viya kāme pahāya mātāpitāro vanditvā nik-¹⁰
khami. Ath¹¹ assa pitā „mama pi rajjen¹² attho n¹³ atthi“ r.
pahāya tena saddhiṃ yeva nikkhami. Tasmim nikkhante¹⁴
devi pi amaccāpi brāhmaṇagahapatikādayo pīti sakalanagara-
vāsino gehāni chaḍḍetvā nikkhamimsu. Samāgamo mahā¹⁵
ahosi, parisā dvādasayojanikā¹⁶ jātā, taṃ ādāya M. Hima-
vantaṃ pāvisi. Sakko tassa nikkhantabhāvaṃ ñatvā Vissa-
kammaṃ¹⁷ pesetvā dvādasayojanāyāmaṃ sattayojaravittthāraṃ
assamapadaṃ¹⁸ kāresi, sabbe pabbajitaparikkhāre paṭiyādāpesi.
Tatoparaṃ¹⁹ M-assa pabbajjā²⁰ ca ovādadānaṃ ca Brahmalo-
ka-parāyanatā ca parisāya anappāyagamanīyatā²¹ ca sabbā heṭṭhā-²²
vuttanayen²³ eva veditabbā.

S. i, d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi T. mahānekkhammaṃ²⁴
nikkhanto yevā“²⁵ 'ti vatvā j. s.: „Tadā mātāpitāro mahārājakulāni
ahesuṃ, parisā²⁶ Buddhaparisā, Ayogharapaṇḍito aham evā“²⁷ 'ti.
Ayogharajātakaṃ. Visatinipātavaṇṇanā niṭṭhitā²⁸.

¹ B² tehi osadhehi. ² C² vadanti. ³ C² kāmāggesu. ⁴ B² -tiyā gā- ⁵
C² omīti maṃ. ⁶ C² omīti jarā. ⁷ B² chindetvā. ⁸ B² omīti mātā - - bh in-
ditvā. ⁹ B² adda yeva. ¹⁰ B² -niyā. ¹¹ B² visu-. ¹² B² adda māpetvā. ¹³
B² ito. ¹⁴ B² pabbajjitvā. ¹⁵ B² anappāyatā, B² anupāyatā. ¹⁶ B² mahābhi-
nikkhamanaṃ. ¹⁷ B² sesapa-. ¹⁸ B² -tassa vaṇṇanā niṭṭhitā samattā.

